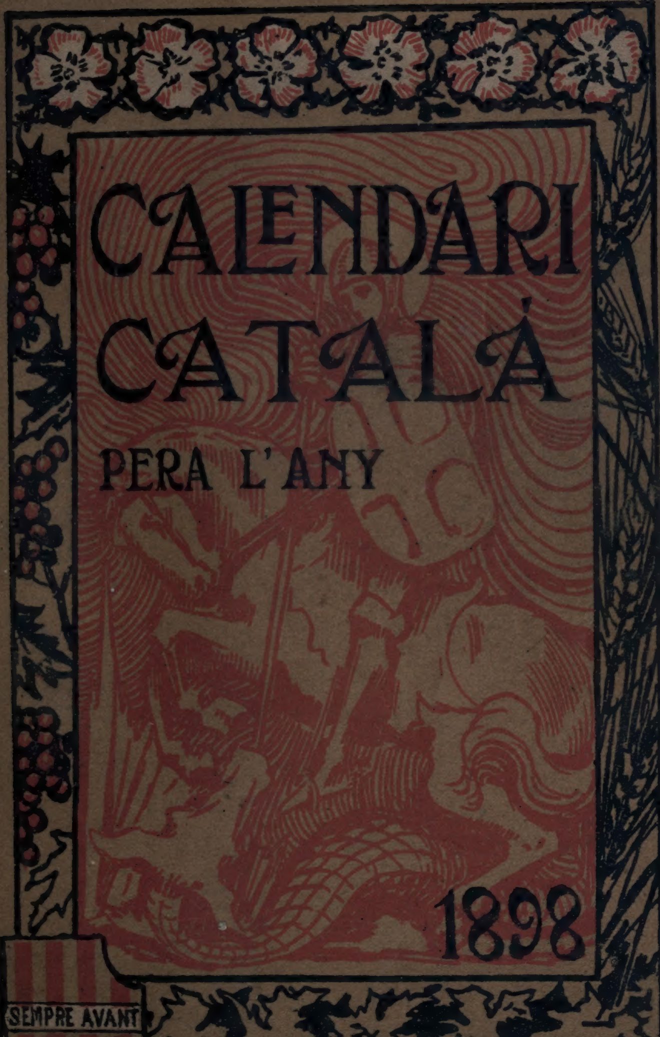
CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY

1898

LIT. [illegible] & RIALP. [illegible]

CALENDARI
CATALÁ
PERA L' ANY 1898

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^TA BATLLE

L' ARXÍU

CARRER DE LA TAPINERÍA NÚM.° 48

BARCELONA

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós.—Dormitori St. Francesch, 5.

Bon día y bon any que Deu nos dó.

M' ha demanat l' editor d' aquest *Calendari Catalá,* que li 'n faça la presentació al públich, en comptes del macarrónich *Judici del any* que sol anar á la primera plana dels Almanachs y *pare-nóstrichs,* com diu lo nostre poble.

Ves, jo l' anyorava un *Calendari Catalá* de forma literaria com lo que publicá tants anys l' infatigable Briz y que després ab lo nom d' *Anuari* editá algún any en Francesch Matheu. Me dolía que á la nostra renascuda literatura li mancás aquesta publicació anual, avuy tan comuna y estesa, y ab la qual en los principis del nostre renaxement se hi feya molta y bona propaganda. Jo sempre lí tindré devoció, perque me recordo de l' alegría íntima, de la satisfacció de noy ab que vegí, á mos florits vint anys, insertada per en Briz en lo seu Calendari una poesía meva, de les primerenques, un romancet ab pel muxí, senzilla, ingénua, filla natural del crepúscol ponentí de aquell romanticisme á qui se poden perdonar totes les extravagancies de les noyes pálides y dels poetes ab los cabells á coll-y-bé, tant sols per haver infantat, sense pensarsho tal volta, lo renaxement actual plé de vida y de veritat. En Briz á tothom hi convidava, y, tothom responía; y en la

colecció dels Calendaris s' hi troban los assaigs dels qui més tart foren mestres, al costat dels fruyts madurs dels qui portavan per dret propi la estimada bandera en la qual resplandexen los tres sagrats noms de *Patria, Fides, Amor.* Com les publicacions en catalá eran aleshores escasses, lo volúm dels Jochs Florals y lo Calendari den Bríz eran esperats ab dalera per los catalanistes, y sempre llegits ab fruició, veyent que l' esplet d' any en any no minvava, sinó que anava crexent, y aumentant com un bé de Deu; y aquell llibret de cubertes grogues que lo neurótich solitari de la placeta dels Cegos de la Boquería ab tant amor compilava, era com lo paradigma anual que demostrava la puja constant del Catalan*i*sme.

Un Calendari, fet com s' ha de fer, té més importancia de la que sembla, y perçó los nostres germans del Mitg-jorn de França, han sostingut desde un principi sense interrupció lo seu *Armaná Provençau,* que lo fan entrar en la sala del aristócrata, com es llegit ab gust y comentat ab franques rialles en los *masets* de la terra den Mistral. L' article científich al costat de la anécdota picaresca; la llegenda popular ben presentada donantse lo braç ab la poesía fresca d' un novell; la crónica anual del moviment regionalista feta á conciencia pera que facilment puga consultarse després quan convinga, lo necrologi del any com un tribut de familia á la memoria dels qui sen van, tot açó y molt més que mos lectors facilment endevinarán, forma un conjunt variat é interessant que se fulleja rápidament quan se compra per Nadal, y després entre any se llegeix y se repassa á estones.

Açó es lo que ha volgut fer lo actiu propietari de la llibrería *L' Arxiu,* publicant aquest Calendari, ben provehit de bones firmes, com veuréu, y ben assahonat de esperit catalanista en totes ses páginès, fentse per tant merexedor de la atenció y favor del públich que sabrá perfectament distingir entre l' Almanach volander que se llegeix y se llença, y lo Calendari formal que s' assaboreix y se guarda. Axís sía.

JAUME COLLELL, PVRE.

JANER

1 Dis. ✠ La Circumcisió del Senyor, y sant Concordi, m.; se v. á Besalú.
2 Diu. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona.
3 Dill. Sant Daniel, m.; se v. á Barcelona, y sta. Genoveva, v.
4 Dim. Sant Tito, b. y c. y santa Dafrosa, m.
5 Dim. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. á Conflent.
6 Dij. ✠ La Adoració dels Sants Reys; se v. á Barcelona.
7 Div. Sant Ramon de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Dis. Sant Apolinar, b. y sant Eladi, m.
9 Diu. Sant Marcelí, b. y santes Marciana y Basilissa, v. y m.
10 Dill. Sant Pere Urcéolo, Dux de Venecia; se v. á Cuxá.
11 Dim. Sant Higini, p. y santa Honorata, v.
12 Dim. Sant Nazari, c.; se v. á Cuxá, y sant Victoriá, c.
13 Dij. Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y st. Gumersindo. m.
14 Div. Sant Ephis, m., fill de Cáller; se v. á Pisa.
15 Dis. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Diu. Lo Dolç Nom de Jesús y sant Honorat, b. de Arlés; se v. á Barcelona.
17 Dill. Sant Anton Abat, y sant Sulpici, b. y c.; se v. á Conflent.
18 Dim. La Cátedra de sant Pere en Roma, y sta. Prisca, v. y m.
19 Dim. Sant Canut, rey y m., y santes Pía y Germana, mrs.
20 Dij. Sant Sebastiá, m., fill de Narbona; se v. á Barcelona.
21 Div. Sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m.; se v. á Manresa.
22 Dis. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens, Oronci y Víctor, ab sa mare Aquilina y son marit; se v. á Girona.
23 Diu. La Sagrada Familia, y st. Joan Almoyner, c.; se v. á Vich.
24 Dill. Sant Plácit, m.; se v. á Cambrils, y lo B. Nicolau Factor, c., fill de Valencia.
25 Dim. La Conversió de sant Pau, ap. y la del B. Ramon Lull.
26 Dim. Santa Paula, viuda y sant Policarpo, b. y m.
27 Dij. Sant Mer, ab.; se v. á Banyolas, y sant Teodosi, b. de Barcelona.
28 Div. Sant Tirs, m.; se v. á Banyoles, y sant Carlemany, se celebra á Provença.
29 Dis. Sant Francisco de Sales, b. y sant Valero, b.
30 Diu. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Dill. Sant Pere Nolasch, c.; se v. á Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. en la Seu de Urgell.

FEBRER

1 Dim. Sant Ignasi, b , sant Cecili, b. y m. y santa Brígida, v.
2 Dim. ✠ La Mare de Deu de la Candelera, patrona de Valls, y sant Feliciá, m.; se v. á Mataró.
3 Dij. Sant Blay, b. y m. se v. á Barceloná, y sant Oscar, b.
4 Div. Sant Andreu Corsino, b. y Sant Rembert, b.
5 Dis. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, y santa Agata, v. y m.; se v. á Barcelona.
6 Diu. *de Septogesma*. Lo Sant Misteri de Cervera, sant Amant, b ; se v. á Perpinyá, santa Dorotea, v. y m.; se v. á Capellades, y sta Dorotea, v. se v. á Barcelona.
7 Dill. Sant Romualt, ab., se v. á Cuxá, y sant Ricart, rey.
8 Dim. Sant Joan de Mata, f., se v. á Falcó.
9 Dim. Santa Apolonia, v. y m.; se v. á Barcelona, y sant Nebridi b. de Tarrassa.
10 Dij. Santa Escolástica, v., patrona de Vich., sant Guillem, Duch de Aquitania, y santa Sotera, m. de Palamós.
11 Div. Los set Sirvents de María, f.; se v. á Barcelona.
12 Dis. Santa Eularia, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sos campanys sant Feliu y Julia, mrs.
13 Diu. *Sexagesma*. St. Benigne, mr. y sta. Catarina de Rizzis, v.
14 Dill. Sant Valentí, b. y m.; se v. á Navarcles; sant Valentí, Pvre. y m.; se v. á Ribas. y sant Vidal, Zenón, y Felícula, m.; se v. á Serrateix.
15 Dim. Sant Faustí, Pvre. y santa Jovita, m.
16 Dim: Sant Honessim y sant Honest, b. de Tolosa.
17 Dij. Sant Policroni, b. y sant Rómulo, m.
18 Div. Sant Simeó, b. y m. y la Bta. Cristiana, v. y m.
19 Dis. La Mare de Deu de Campanar; se v. á Valencia, y sant Conrat, c.
20 Diu. de *Cinquogesma*. Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. á Castelló de Ampurias.
21 Dill. La Miraculosa Llum de Manresa. Santa Irene, v., filla de Argelaguer, y sant Ascani, arq. y fill de Tarragona.
22 Dim. La Cátedra de sant Pere en Antioquía.
23 Dim. *de Cendra*. Sant Pere Damiá, b. y Sta. Margarida de Cortona. *Abst. de carn.*
24 Dij. Sant Maciá ó Matías, ap., sta. Primitiva y sant Modest.
25 Div. Sant Cessari, b. y sant Avertano, c.; *abst. de carn.*
26 Dis. La Mare de Deu de Guadalupe de Mégich.
27 Diu *I de Quoresma*. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.
28 Dill. Sant Macari y Companys mártyrs, y sant Romá, ab.

MARÇ

1 Dim. Sant Rossendo, b. y l' Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Dim. Sant Simplici, p. y c., fill de Barcelona y sant Absaló, m.
3 Dij. Sant Medí, pagés; se v. al Vallés, y sants Hermenter y Celdoni, m.: se v. á Cardona.
4 Div. Sant Agatodor, b. de Tarragona, y sant Eteri, b. de Barcelona. *Abst. de carn.*
5 Dis. Sant Gerássim, anacoreta, sant Focas y Comps. mrs.
6 Diu. II de *Quoresma*. Sant Oleguer, b. de Barcelona y arq. de Tarragona.
7 Dill Sta. Perpétua, v. y m.; se v. al Vallés, y St. Tomás de Aquí.
8 Dim. Sant Teófil, m.; se v. á Sagaró y sant Joan de Deu, f.
9 Dim. Sant Paciá, b. y fill de Barcelona, y santa Francisca, vda.
10 Dij. Sant Melitó y 39 Companys mártyrs.
11 Div. Sant Constantí, c. y santa Aurea, v. *Abst. de carn.*
12 Dis. Sant Gregori, p. y sant Mamiliá y companys mrs.
13 Diu. III de *Quoresma*. Sant Urbá, m.; se v. á Barcelona.
14 Dill. Santa Florentina, v. y santa Matilde, reyna.
15 Dim. Sta. Madrona, v. y m., patrona de Barcelona. St. Ramón Serra, ab. de Fitero, f. y lo sant Dupte de Iborra.
16 Dim. Sant Heribert, arq., y sant Juliá, m.
17 Dij. Sant Patrici, b. y apóstol de Irlanda.
18 Div. Sant Feliu, diaca; se v. á Girona, y lo B. Salvador de Horta, fill de Santa Coloma de Farnés. *Abst. de carn.*
19 Dis. ✠ Sant Joseph, espós de la Mare de Deu, Patró de la Esglesia.
20 Diu. IV de *Quor.* St. Benet, m. en Cerdenya; se v. á Martorell.
21 Dill. Sant Benet, ab. y f , y sants Filemon y Domnino, m.
22 Dim. Sant Pau, b. de Narbona; se v. á Anglesola.
23 Dim. Sts. Domici, Esparqui, Pelagia, Aquila y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.
24 Dij. Sant Agapito, b. y m., y sants Rómulo y Timolau, mrs.
25 Div. ✠ LA ANUNCIACIÓ DE LA MARE DE DEU y sant Dimas, lo bon lladre. *Abst. de carn.*
26 Dis. Sants Cástulo y Teodosi, m., y santa Máxima, m.
27 Diu. de *Passió*. Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida, Amfiloqui y Cronidas, m. de Barcelona, y sant Fortunat, noy m.; se v. á Abrera.
28 Dill. Sant Sixto III, p. y c , y sant Timoteu, m.
29 Dim. Sant Eustasi, ab. y sant Cirilo, diaca.
30 Dim. Sant Joan Climach, ab. y sant Pastor, b.
31 Dij. Santa Balbina y sant Amadeu, Duch.

ABRIL

1 Div. Les Dolors de la Mare de Deu. Santa Teodora; se v. á Gracia, y la Invenció de sant Lluciá y Marciá á Vich. *Abst. de carn.*

2 Dis. Sant Francisco de Paula, patró de Barcelona, y santa María Egipciaca.

3 Diu. de *Rams*. Sant Benet de Palerm, c. y sant Ricart, b.

4 Dill. Sant Víctor, b. de Barcelona, y sant Zocimo, anacoreta.

5 Dim. Sant Vicens Ferrer, c. fill y patró de Valencia, santa Emilia, v. y m. y santa Irene, v.

6 Dim. Sant Celestí, p. y sant Cels, b.; *abst. de carn avuy y los 3 dies següents.*

7 Dijous Sant. Sant Epifani, b. y m., y sant Ciriach, m.

8 Divendres Sant. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes.

9 Dissapte Sant. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.

10 Diu. *Pasqua de Resurrecció.* Sta. Celeriana, v. y m., filla de Vich.

11 Dill. Sant Lleó Magno, p. y santa Florencia, m.

12 Dim. Sants Verona y Zenon, m., fills de Tarragona.

13 Dim. Sant Hermenegildo, m. en Tarragona, y sant Justí, m.; se v. á sant Quintí de Mediona.

14 Dij. Sant Feliciá, m.; se v. á Barcelona, y sant Telm, c.

15 Div. Santes Bassilissa y Anastassia, mrs.

16 Dis. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Zaragoza.

17 Diu. de *Pasquetes*. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, abat.

18 Dill. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.

19 Dim. Sant Vicens de Coblliure, m. y sant Crecenci, c.

20 Dim. Sants Víctor, Zotico, Zeno, Acindi, Siveri, Cristófol, Theo y lo nen Antoní, mártyrs de Olot.

21 Dij. Sant Anselm, b. y dr. y sant Silvi, m.

22 Div. Sant Sotero y sant Cayo, p. y m. y sant Apeles.

23 Dis. Sant Jordi, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.

24 Diu. La Divina Pastora, y sant Daniel, m. en Girona.

25 Dill. Sant March, evangelista, y santa Franca, v.

26 Dim. Sants Cleto y Marcelí, p. y m.

27 Dim. Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.

28 Dij. Sant Prudenci, b. y c. y sant Vidal, m.

29 Div. La invenció del cos de sant Cugat, m. en lo Vallés, y sant Pere Mártyr.

30 Dis. Sant Eutropi, b. y m. de Cerdenya, santa Catarina de Sena, y sant Pelegrí, c.

MAIG

1 Diu. **La Mare de Deu de Montserrat.** Lo Patrocini de sant Joseph. Sant Segimón. rey; se v. en lo Montseny.
2 Dill. Sts. Ambrós y Simplici; se v. á st. Joan de les Abadesses.
3 Dim. Invenció de la santa Creu, y la Vera Creu; se v. á Besalú.
4 Dim. Santa Mónica, vda. y sant Floriá, m.
5 Dij. La Conversió de sant Agustí, y sant Pío V, c.
6 Div. Sant Joan Biclarense, b. de Girona.
7 Dis. Sant Just, m. de Catalunya, sant Sist, m., fill de Celrá. St. Pio y santa Faustina, mrs.; se v. á Barcelona.
8 Diu. La Aparició de sant Miquel Arcángel, y st. Eladi. b. y c.
9 Dill. Sant Gregori Nacianceno, b. y santa Nona sa mare.
10 Dim. Sant Antonino, arq. y santa Beatriu, v.
11 Dim. Sant Eudalt, m.; se v. á Ripoll; sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys; se v. á Badalona. y santa Severina, m.; se v. á Sabadell, y sant Pons, m.
12 Dij. Sant Pancrás, m.; se v. á Barcelona.
13 Div. Les stes. Espines de la Corona de Crist; se v. á Tárrega.
14 Dis. La Mare de Deu de Alba; se v. á Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina. m. de Cerdenya.
15 Diu. Sant Simplici, b.; se v. á Cerdenya. Sant Isidor, m.; se v. á Martorell de la Selva, y sant Isidro llaurador.
16 Dill. Sants Just, Faustí y Tranquili, m.; se v. á Montserrat.
17 Dim. Sant Pasqual Bailón, c. y sant Torpetes y comp. mrs.
18 Dim. La Trasl. del Braç de santa Tecla, m.; se v. á Tarragona.
19 Dij. ✠ *La Assenció del Senyor,* y los B. Joan de Cetína y Pere de Duenyas; se v. á Vich.
20 Div. Sant Baldiri, m. de Nimes: se v. á Barcelona y Llobregat.
21 Dis. Sant Timoteu, m. y santa Aglae, v.
22 Diu. Santa Julia, m. de Córcega, y Santa Quiteria, v. y m.
23 Dill. Sant Desideri, m.; se v. á Mataró, y sant Vicens, m ; se v. á Barcelona.
24 Dim. Lo B. Pons de Planella, fill de Moyá, m.
25 Dim. Sant Gregori, p. y santa Magdalena de Pazzis, v.
26 Dij. Sant Felip Neri, c. y sant Agustí, ap. d' Inglaterra.
27 Div. Sant Joan, p. y m. y lo V. Beda, Pvre.
28 Dis Sant Just, b. d' Urgell y sant Just, c., fill de Vich, y sts. Emiliá, y comp. m. de Cerdenya. *Dejuni y abst. de carn.*
29 Diu. ✠ *Pasqua de Pentecostés.* St Máxim, b. y sta. Teodosia, m.
30 Dill. Sants Gabino, Críspulo y Cresentiá, m. de Cerdenya.
31 Dim. La Mare de Deu del Amor Hermós, sant Pons, b. y 300 comps. m. y lo B. Bertrán Nicolau, c., fill de Barcelona.

JUNY

1 Dim. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó, monjo. *Dejuni*
2 Dij. Sant Erasme, b. y m. y sants Pere y Marcelí, mrs
3 Div. Santa Clotilde, reyna, y lo B. Joan Grau.
4 Dis. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Sadurnina, v. y m. *Dejuni.*
5 Diu. *La Santissima Trinitat.* St. Bonifaci, ap. d' Alemanya. m.
6 Dill. Sta. Cándia, vda.; se v. á Gualbes, y Sant Norbert, b. y f.
7 Dim. Sant Sabiniá, m. y santa Genívera, v. y m.
8 Dim. Los sants Germá, Just, Paulí y Scisi, m., fills de La Pera; se v. á Girona.
9 Dij. ✠ S. S. *Corpus Christi.* Sants Prim y Feliciá, mrs.
10 Div. Sta. Oliva, v. y m.; se v. á Olesa, y Sta. Margarida, reyna.
11 Dis. Sant Bernabé, ap. y Sants Feliu y Fortunat, mrs.
12 Diu. St. Onofre, hermitá, St. Prim y Sta. Felicia, mrs. de Agen.
13 Dill. Sant Antoni de Padua, c., sant Evidi, m. y sant Patró, c.; se v. á Besalú.
14 Dim. Sant Basili, b. y sant Elisseu, prof.
15 Dim. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Dij. Sants Quirse y Julita, fill y mare, mrs. y Sta. Llutgarda, v.
17 Div. *Lo Sagrat Cor de Jesús.* Santa Teresa, reyna de Portugal.
18 Dis. Sants Teódulo, Lleonci, Joseph y María, mrs. de sant Cugat del Vallés y Sta. Marina, v. se v. á Barcelona.
19 Diu. Sant Guillem, c.; se v. á Llivia y Sts. Gervasi y Protasi, m.
20 Dill. Sant Silveri, p. y m. y santa Idaberga, v.
21 Dim. Sant Palladi, arq. y c.; se v. á Camprodón y sant Lluís de Gonçaga, c.
22 Dim. Sant Paulí de Nola, b. y c. y santa Consorcia, v.
23 Dij. Sant Simó Stilita, y sant Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Div. La Nativitat de sant Joan Bta., patró dels bisbats de Vich y Lleyda y de varis pobles de Catalunya; se v. á Barcelona y Perpinyá.
25 Dis. Sant Guillém, ab., sant Adalbert, c. y santa Febronia, v. y mártyr.
26 Diu. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. á Barcelona, y sant Salvi, b. y m.; molt venerat á Catalunya.
27 Dill. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Dim. Sants Lleó y Pau, papes, y sant Plutarch, m. *Dejuni y abst. de carn.*
29 Dim. ✠ Sant Pere y sant Pau, apóstols.
30 Dij. Lo Martyri del B. Ramón Lull, y sant Marsal, b. de Limoges; se venera al Montseny.

JULIOL

1 Div. Santa Elionor de Provença, y sants Galo y Aarón, b.
2 Dis. La Visitació de la Mare de Deu, y sts. Proces y Martiniá, m.
3 Diu. La Prec. Sanch de Jcrist. y Sta. Romana, v.; se v. á Barc.ª
4 Dill. B. Gaspar de Bono, fill de Valencia y St. Laureá, b.
5 Dim. Sant Miquel dels Sants, c. fill de Vich.
6 Dim. Sant Isaías, prof. y sant Goar. c.
7 Dij. Sant Ot, b. fill de la Seu d' Urgell.
8 Div. Santa Isabel de Portugal, filla de Barcelona. B. Pere Cendra, c. y les Santes Reliquies de la Seu de Tortosa.
9 Dis. Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, y sant Zenón, m.; se v. á Arenys de Mar.
10 Diu. La segona Traslació del cos de santa Eularia, v. y m.; y la Dedicació de la Catedral de Tarragona.
11 Dill. Sant Pío, p. y m. y Sts. Januari y Abundi, Pvres.
12 Dim. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, St. Joan Gualbert, ab.
13 Dim. La Trasl. dels Sts. Cossos dels mrs. Sts. Gaudenci, Benedicte. Teodor. Felicitas, Clemencia y Columna, á Valls.
14 Dij. Sant Bonaventura, card., Sant Enrich, emp.; se v. á Puigcerdá, y sant Just, m.; se venera á Tárrega.
15 Div. St. Camilo de Lelis, y st. Antíogo, metge, m. de Cerdenya.
16 Dis. Lo Triomf de Santa Creu y la Mare de Deu del Carme.
17 Diu. Sant Hou, m. de Celrá. Sant Coralt, m. de Catalunya y sant Aleix, c.
18 Dill. St. Frederich, b. y m. y sta. Sinforosa ab sos set fills mrs.
19 Dim. Sant Pere de la Cadireta. fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona á la Puríssima.
20 Dim. St. Geroni Emiliá, y stes. Margarida y Lliberada, v. y m.
21 Dij. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Div. Santa María Magdalena, penitenta.
23 Dis. Sant Llibori, b. y santa Erundina, v. *Dejuni.*
24 Diu. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs.
25 Dill. ✠ Sant Jaume, ap. de Catalunya y sant Cugat, m. ap. de Barcelona; se v. en la matexa ciutat.
26 Dim. Santa Agna, mare de la Mare de Deu.
27 Dim. Santes Juliana y Semproniana, v. y m., filles de Mataró.
28 Dij. B. Lluis Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás. filla de Valldemosa, Mallorca.
29 Div. Santa Marta, v.; molt venerada á Provença.
30 Dis. Sts. Abdón y Senen, m., se v. á Arlés y Barcelona.
31 Div. Sant Ignasi de Loyola. patró de Manresa. Sants Fortunat y Victoriá, m.; se v. en la matexa ciutat.

AGOST

1 Dill. Sant Pere *Ad vincula,* sant Lluis, Pvre., fill de Barcelona y Sant Feliu africá, m.: se v. á Girona.
2 Dim. La Mare de Deu dels Angels, y sant Alfons M. Ligori, b.
3 Dim. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Dij. Sant Domingo de Guzmán, fr.
5 Div. La Mare de Deu de les Neus, patrona de Vilanova y Geltrú, y Santa Afra, m.; se venera á Girona.
6 Dis. La Transfiguració de Jesús. Sts. Just y Pastor y sant Urbici., b. y m.; se v. á Serrateix.
7 Diu. La Traslació de sant Sever, b. y m. y sant Gayetá, fund.
8 Dill. Sant Ciriach y comps. mrs.
9 Dim. Sants Firmo y Romá, mrs.; se v. á Vich.
10 Dim. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Dij. Sant Marcelí, p. y sant Hilari; se v. á Arlés.
12 Div. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dis. Sant Cassiá, b. y sant Hipólit, mr. *Dejuni y abst. de carn.*
14 Diu. Sant Aeci, b. de Barcelona y sant Eusebi.
15 Dill. ✠ L' Assumpta, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Dim. Sant Roch, c., fill de Montpeller, patró de Barcelona, y lo B. Joan de santa Marta, fill de Prades.
17 Dim. Sant Lliberat, ab. y m. Sant Pau y santa Juliana, mrs.
18 Dij. St. Mamet; se v. á Corró, y st. Agapito, m.; se v. á Vich.
19 Div. Sant Magí, m., fill de Tarragona, y st. Mariano, hermitá.
20 Dis. Sants Luxori, Cesello y Camerino, mrs. de Cerdenya.
21 Diu. Sant Joaquim, pare de la Mare de Deu y sants Bono y Maximiá, m., fills de Blanes.
22 Dill. Sant Bernat d' Alzira, y ses germanes Gracia y María.
23 Dim. Sant Felip Benici, c. y sant Restitut, m.
24 Dim. Sant Bartomeu, ap. y sant Patrici, ab.
25 Dij. Sant Lluís, b. de Tolosa, y sant Genís d' Arlés, c.
26 Div. Sant Ireneu, m.; se v. á Sampedor y sants Constanci y Vicens, m.; se v. á Olot.
27 Dis. Sant Joseph de Calasanz, fund., patró de la Seu d' Urgell, y sant Lley, b. c. de Lleyda, se v. en lo Vallés.
28 Diu. Sant Agustí, b. y doctor, y sant Hermet.
29 Dill. La Degollació de sant Joan Bta. Santa Sabina, vda. y m.; se v. á Olot. Santa Claudia, v. y m.; en Falset.
30 Dim. La Traslació dels cossos sants en Manresa. Sant Feliu, Pvre. m.; se v. á Vilafranca del Panadés, y santa Rosa de Lima, v.; se v. á Llafranch.
31 Dim. Sant Ramón Nonat, c., fill de Portell. Sts Prósper, Vicens y Victori, mrs ; se v. á Reus.

SETEMBRE

1 Dij. Sant Gil, ab.; se v. á Nuria, y sant Llop, arq.; molt v. per Catalunya.
2 Div. Sant Antolí, m., y sant Esteve, rey.
3 Dis. Sant Nonito, bisbe de Girona.
4 Diu. La Mare de Deu de la Cinta, en Tortosa, y la Mare de Deu de la Consolació.
5 Dill. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.
6 Dim. Sant Faust, m., y sant Vicens, patró de Besalú.
7 Dim. Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Dij. Lo Naxement de la Mare de Deu, y lo B. Domingo Castellet, fill d' Esparreguera
9 Div. Sant Pere Claver, c., fill de Verdú.
10 Dis. Lo B. Jacinto Orfanell, m , fill de pares vigatans.
11 Diu. Lo Dolç Nom de María. Sant Emiliá, b., fill de Llivia, y lo Sant Mľsteri de sant Joan de les Abadesses.
12 Dill. Lo B. Miró, c. de Tagamanent y sts. Lleonci y Teódulo, m.
13 Dim. Sant Amat, ab., fill de Tarragona.
14 Dim. Exaltació de la Santa Creu y Sant General, m.
15 Dij. Sant Vicens y santa Clara, m.; se v. á Llissá de Vall.
16 Div. Sant Corneli, p. y sant Cebriá, m.
17 Dis. Sant Llambert, b. y m.; se v. á Lledó, y la Impressió de les llagues de sant Francesch.
18 Diu. Les Dolors de la Mare de Deu, y Sant Ferriol, m.; se v. á Besalú.
19 Dill. Sant Genaro, b. y santa Constancia, m.
20 Dim. Sant Eustaqui y Companys, mártyrs.
21 Dim. Sant Mateu, ap. y evangelista. *Dejuni.*
22 Dij. Sant Maurici y companys mrs.; se v. á Manresa.
23 Div. Santa Tecla, protomártyr, Patrona de Tarragona. *Dejuni.*
24 Dis. La Mare de Deu de la Mercé, Patrona de Barcelona, y lo B. Dalmau Monner, c. fill de santa Coloma de Farnés.
25 Diu. Santa María de Cervelló, f., filla de Barcelona.
26 Dill. Santa Urcissina, v. y m. Sant Faust, fill d' Alguayre. y Santa Justina, v. y m.; se v. á Sant Quintí.
27 Dim. Sant Cosme y sant Damiá, metges, mrs.
28 Dim. Sant Wenceslau, m. y lo B. Simó de Roxas.
29 Dij. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Div. Sant Geroni, Doctor, y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

1 Dis. L' Angel Custodi, y sant Remigi, b.
2 Diu. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta; se v. á Lleyda.
3 Dill. St. Cándido, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Dim. St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 comp. m.; se v. á Barc.ª
5 Dim. Sant Froylá, b. y sant Plácit, m.
6 Dij. Los Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. á Barcelona, Sts. Prim y Feliciá, m.; se v. á Besalú. St. Juliá, m.; se v. á Olot y Santa Faustina, m.; se v. á Tarrassa.
7 Div. Sant March, p. y sant August, c.
8 Dis. Santa Reparada, v. y m.; se v. á Bagur.
9 Diu. La Mare de Deu del Remey y sant Dionís, b.
10 Dill. St. Sabí, c., fill de Barcelona, St. Gereó y 318 mártyrs. se v. á Barcelona. y St. Lluís Bertrán, fill de Valencia;
11 Dim. Sant Plácit, m.; se v. á Guissona, y sant Genís, soldat.
12 Dim. La Mare de Deu del Pilar, y sant Remí, arq. de Cerdenya; se v. á Sant Feliu de Llobregat.
13 Dij. Sant Eduart, rey, y sant Grau, ab.
14 Div. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada, v. y m.
15 Dis. Santa Teresa de Jesús, v. y f., emparentada ab families catalanes.
16 Diu. Sant Galderich, pagés; se v. al Rosselló y á Barcelona.
17 Dill. Santa Eduvigis, Duquesa de Polonia.
18 Dim. Sant Lluch, ev. y santa Trifona, emperadora.
19 Dim. Santa Fredesvinda, v. y sant Varo, soldat, m.
20 Dij. Sant Joan Canci, c. y sant Aureli. m.
21 Div. Stes. Ursula, Florentina, Florina, m.; se v. á Barcelona, y santa Clara, v.; se v. á Santes Creus.
22 Dis. Sant Bacari, b. de Vich, c.
23 Diu. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, Sts. Víctor, Pacífich, Justa y Clara, m.; se v. á Manlleu. y St. Teodor, noy m.; se v. á Sarriá.
24 Dill. Sant Bernat Calvó, b de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Dim. Sants Crispí y Crispiniá, mrs.
26 Dim. Sants Lluciá y Marciá, mrs., fills de Vich.
27 Dij. Sant Florenci, m. y Santa Sabina, m.; se v. á Ager.
28 Div. Sants Simó, y Judas Tadeu, apóstols.
29 Dis. Sant Narcís, b. y fill de Girona, m.
30 Diu. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Dill. Sant Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda.

NOVEMBRE

1 Dim. ✠ *Diada de Tots los Sants.*
2 Dim. La Commemoració dels fidels difunts.
3 Dij. Sant Armengol, fill y b. de Urgell. Los innombrables mártyrs de Zaragoza.
4 Div. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dis. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Diu. Sant Sever, b. fill de Rarcelona, m. y 4 Sacerdots mrs.
7 Dill. Sant Florenci, b., santa Carina, m., sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. á Torelló.
8 Dim. Los quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Dim. La Dedicació de la Basílica del Salvador á Roma, y lo Sant Crist de Balaguer.
10 Dij. Sant Andreu Avelí, c. y santa Trifosa, m.
11 Div. Lo B. Jofre de Blanes, c.; se v. á Barcelona, y St. Martí, b.
12 Dis. Sant Benet, m.; se v. á Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Diu. Patrocini de la Mare de Deu, y st. Estanislau de Kostka.
14 Dill. Sant Serapi, m.; se v. á Barcelona, y sant Ruf, b. de Tortosa.
15 Dim. Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Dim. Sants Rufí, Elpidi y companys mrs.
17 Dij. Sant Iscle y Santa Victoria, germans m.; se v. á Breda y santa Gertrudis.
18 Div. La Dedicació de la Seu de Barcelona, y st. Bárulas, noy m.
19 Dis. Santa Isabel, reyna de Hungría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Diu. Sant Feliu de Valois, f , y sant Octavi, m.
21 Dill. Lo B. Romeu de Llivia, y la presentació de la Mare de Deu.
22 Dim. Santa Cecilia, v, y m.
23 Dim. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m.
24 Dij. Santes Flora y María, v. y m. y St. Joan de la Creu.
25 Div. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés
26 Dis. Los Desposoris de la Mare de Deu, y St. Conrat, b.
27 Diu. I de *Advent.* Sants Facundo y Primitiu.
28 Dill. Sant Gregori, p. y sant Papiniá y Mansuet, b. y m.
29 Dim. Sant Sadurní, b. y m., apóstol de Catalunya.
30 Dim. Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya; se v. á sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

1 Dij. Sant Eloy, b. y c , y santa Natalia, m.
2 Div. Santa Bibiana, m, y santa Elisa, monja. *Dejuni.*
3 Dis. Sant Claudi, m ; se v. á Vich, y sant Francisco Xavier. *Dejuni.*
4 Diu. II de *Advent.* Santa Bárbara, v. y m.
5 Dill. Sant Dalmau, b. y m.; se v. á Sant Dalmay, y sants Críspulo, Juliá, Grato, Félix y Patavia, mrs. de Tarragona.
6 Dim. Sant Nicolau de Bari, arq. y c. y santa Dionisia, m.
7 Dim. Sant Ambrós, b. y doctor. sant Martí, ab. y B. Pere Cerdá, c , fill de Coblliure.
8 Dij. ✠ LA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ, patrona de Barcelona.
9 Div. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya , v. y m. *Dejuni.*
10 Dis. La Mare de Deu de Loreto, santa Eularia de Mérida y santa Julia m.; se v. á Elna. Sant Trobat y 359 companys mrs. en Girona. *Dejuni.*
11 Diu. III de *Advent.* Sant Damás, p., fill de Argelaguer.
12 Dill. Sants Sinesi y Donat, mrs.
13 Dim. Santa Llucia, v. y m,
14 Dim. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b. *Dejuni.*
15 Dij. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbe.
16 Div. Santa Albina, v. y m. y santa Adelayda, emperadora. *Dejuni.*
17 Dis. Sant Francisco de Sena, c., y st. Llátzer, b. y m. *Dejuni.*
18 Diu. IV de *Advent.* La Mare de Deu de la Esperança.
19 Dill. Sant Adjutori, ab. de Narbona.
20 Dim. Sants Eugeni y Macari, c.
21 Dim. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.
22 Dij. Sant Flaviá, m.; se v. á Verdú, y sant Zenón, soldat.
23 Div. Santa Victoria, v. y m y Sant Sérvulo. c. *Dejuni.*
24 Dis. Sant Delfí. b. y santa Tarsila. v. *Dejuni y abst. de carn.*
25 Diu. LO NAXEMENT DE NOSTRE SENYOR JESUCRIST. Lo bolqueret del Diví Jesús en Lleyda, santa Amancia, se v. á Agullana, y sant Faust, m.; se v. á Barcelona.
26 Dill. Sant Esteve, protomártyr, sant Geronci, m. y sant Pere de Torelló.
27 Dim. Sant Joan, apóstol y evangelista.
28 Dim. Los Sants Ignocents, mrs ; se v. en diferents punts de Catalunya.
29 Dij. Sant Tomás de Cantorbery, arq. y m.
30 Div. La Traslació de sant Jaume apóstol.
31 Dis. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.; se v. en santa Coloma de Queralt.

MOVIMENT CATALANISTA

Interessantíssims acontexements pera la causa de les revindicacions catalanes, han esdevingut en aquest ditxós any de 1897 que acaba de transcórrer; nosaltres nos proposám recordarlos desde aquestes planes, mas no tots, que sería tasca massa llarga pera lo nostre obgecte, sí solament aquells que á mes de poderse considerar com á capdals, tenen un ben marcat color polítich, de la nostra política catalana.

Una solemnitat plena de calor, de vida, nos ve ab la entrada del any, com si lo mes de Janer volgués portar ab son trist mantell d' hivern, alenades de primavera y d' enfortidores esperances. La joventut ilustrada de Catalunya está de festa y ab ella ho está la patria entera. Deu anys cumpliren lo día 15 de Janer que havía vingut á la vida lo apreciabilíssim *Centre Escolar Catalanista* y es per aquest motíu que reunits lo día 17 en la «Fonda Internacional,» celebran tan significatíu acontexement, no sols los qui al ensemps que treballen per la llivertat de Catalunya, van á lluhir lo seu talent y la seva aplicació en la Universitat y Escoles especials, sinó també los qui los han precedit y que, terminats sos estudis se troban avuy escampats per ses respectives poblacions nadiues y fins los qui han sigut y son mestres d' uns y altres. ¡Hermosos exemples son los que está donant lo *Centre Escolar Catalanista!* Deu anys de existencia, y no pas passiva y anémica, pera una societat composta exclusivament de jóvens, s' atrevirá ningú á dir que es cosa verament escepcional?

En los primers dies del mes de Febrer, dues societats inauguran les tasques del any. La primera d' elles, es lo *Centre Excursionista de Catalunya*, ab quina ocasió lo President D. Lluís Mariá Vidal llegeix un discurs sobres la «Montanya catalana» que ademés de ser un valiós estudi

científich del terrer catalá, está sadollat tot ell de conceptes altament patriótichs.

L' endemá d' aquesta festa, ó sia lo dia 6, n' hi hagué una pel mateix estil en l' *Associació Popular Regionalista*, donant á conéxer En Lluís Marsans, President de tan valenta corporació, un interessant treball referent á la organisació de les forces catalanistes.

Y quatre dies després, en la importantíssima societat *Ateneu Barcelonés*, mercés á la sanitosa saba que feya un any li donava vida pera respondre á sa elevada missió, se hi començan una tanda de conferencies en nostre idioma, moltes de les que devían tenir per obgecte diverses qüestions íntimament relacionades ab la idea política catalana.

De la simpática ciutat immortalisada per l' esperit d' independencia que en jornades tristes varen demostrar tenir sos fills, nos arriba la nova d' havershi celebrat lo día 13 una agradosa festa. Era pera commemorar l' aniversari de la fundació del *Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca*, del que y sense que ningú ho pogués preveure encara, se n' havía d' esperar á no tardar gayre son important concurs pera un acte de trascendencia estraordinaria en los anals del Catalanisme.

Son precedents d' aquest acte, una munió d' acontexements, la major part de massa importancia pera que no sía de doldre hi tingám de passar gayre bé de correguda á fí de no allargar.

Catalunya, que bé massa sab quant aborrible es tota mena d' opresió, ab lo carácter espansiu y ab la amplitut de mires que caracterisa als seus bons fills, va fixarse en l' espectacle tristíssim, peró encoratjador á la vegada, que oferían les terres de la Grecia, davant del despotisme y de les amenaces brutals del imperi turch, alentat per potencies anomenades cristianes. Admirá la actitut que se disposavan á pendre la Illa de Creta, y Grecia sa mare, y en penyora d' aquesta admiració, la «Unió Catalanista», representant de tot lo Catalanisme organisat, va redactar un Missatge dc felicitació y afecte al qui se presentava com á protector y deslliurador d' un poble esclau, lo Rey dels

Helens, En Jordi I. Aytal Missatge, fet á mans del Cónsol de Grecia á Barcelona, D. Pere Muzzópulo, se vegé avalorat per 46 firmes, les dels Presidents y Directors de quaranta sis corporacions y periódichs de la terra. L' acte de la entrega, efectuada á les 10 del vespre del día 6 de Març, constituí una manifestació solemníssima y de perdurable recort. Mentres l' *Orfeó Catalá* y *Catalunya Nova* dirigits respectivament per sos directors Millet y Morera alternavan cantant cançons patriótiques y populars davant la casa del Cónsol, una Comissió composta de distingidíssimes persones passava á saludarlo, essent presentada per lo sabi helenista y catedrátich de la nostra Universitat, D. Antoni Rubió y Lluch. Acte seguit, després de pronunciar lo President de la *Unió Catalanista*, D. Antoni Suñol, un breu discurs expressant los sentiments de Catalunya, entregá lo Missatge al senyor Cónsol. D. Pere Muzzópulo contestá ab afalagadors térmens de llohança envers lo poble catalá, donant en nom del Rey y de tots los Helens oprimits les mes grans mercés per l' acte que se celebrava y afegint que se consideraría molt honrat en trametre lo Missatge que se li havía entregat á son August Sobirá y Senyor.

Una joya més acabava de dexar la estimada Patria nostra en lo tresor de sa historia y una vegada més havían de demostrar sos enemichs de sempre, lo que cent cops demostrat tenían. S' iniciá desde aquest día gloriosíssim una era de persecució, vinguda com tantes altres dels representants d' un poble ab qui nos lligarem ab pactes germanívols.

Fites d' aquesta era son los següents fets: Prohibició de que se cantessen cançons populars y patriótiques lo día de la entrega del Missatge al Cónsol de Grecia. — Prohibició en lo mateix día de que lo penó del *Orfeó Catalá*, passés pel mitg de les Rambles.—Denuncia del diari *La Renaixensa*, recayguda en dos treballs, contra quals autors se declará auto de processament ab llivertat provisional, mijançant fiança de mil pessetes cada hú; día 13.—Suspensió de una reunió pública organisada per lo *Centre Catalá*, de Sabadell; día 13.—Suspensió de *La Renaixensa* (á les tres de

matinada,) y del quinzenari *Lo Regionalista*; día 14.—Registre policíach en lo *Centre Escolar Catalanista*, (á mitja nit,) després d' esser cridat diferentes vegades lo President al despaig del Governador; día 15.—Negativa de permetre la publicació d' un diari en catalá ab lo títol de *Lo Renaxement de Catalunya;* día 15.—Prohibició de repartir per les Rambles y carrers de la ciutat y de poblacions vehines programes, manifests, y fulles de propaganda catalanista, (publicats ab tots los requisits legals,) entre los que s' hi comptava un sensacional manifest «Al Poble Catalá,» ab data 16 de Març, repartit per jóvens estudiants y del que la *Unió Catalanista*, n' havía fet passar per la estampa cent mil exemplars y alguns centenars més ab la redacció en castellá. —Prohibició de que la *Unió Catalanista* retornés una visita als federals; día 20.—Negativa, á les 10 del vespre, de permetre la publicació d' un diari titolat «Lo Renaxement,» després de haverse autorisat oralment, hores abans; día 21. —Prohibició de que en lo Centre Federal se rebés, la visita de la *Unió Catalanista*, estant autorisada aquesta pera ferla; día 22.—Prohibició pel Delegat del Governador de enrahonar en catalá en una sessió extraordinaria del Ajuntament de Cambrils.—Obstacles á permetre una reunió pública á Gelida.—Denuncia de la Doctrina Catalanista, publicada ab tots los requisits legals l' any 1894; día 26.— Suspensió d' una reunió pública á Vilafranca del Panadés; día 28.—Negativa de permetre la publicació del quinzenari *La Patria* á Sant Andreu de Colomar.—Processament del President del *Centre Catalá*, de Sabadell, y multa contra lo propi Centre.—Negativa de permetre l' aparició del periódich *L' Autonomista*.—Prohibició d' una reunió pública á Vilanova y Geltrú.

Tals son concisament enumerats los principals efectes de la ponentada madrilenya que se desfé ridículament amenaçadora contra Catalunya.

Diu l' adagi popular: *de ponent ni vent ni gent*, peró aquesta vegada lo que vingué ab pretensions exterminadores, tingué la virtut de produhir los més xamosos fruyts. ¿Quí no va embadalirse á la vista d' aquell himne d' amor que

sortit de diferents indrets de Catalunya, s' anava axecant á la Patria durant molts díes,—del 15 al 22 de Març,—més potent á cada hora, ostentant lo jovent per carrers y llochs de reunió la estimada barretina, y tothom, vells y jóvens, y gayes senyoretes, diferents formes de senyeres catalanes, escuts y llaços ab les nostres quatre barres? ¿Quí no va sentir omplenarse son cor de joya en mitg d' aquells esclats de patriotisme, quan acudían les multituts en determinats díes al teatre, á conferencies públiques y á sessions extraordinaries donades en algunes societats de la ciutat y de fora d' ella? ¿Quí no recorda ab pregón agrahiment la defensa de la prempsa catalana perseguida feta per la Diputació provincial (día 8 de Març,) y la salutació que van á donar (día 16) als representants del Catalanisme los federals de Catalunya? ¿Quí al ensemps que sent la més gran repugnancia per los insults que la major part de diaris madrilenys dirigiren als patriotes catalans, no experimenta un dolç consol al veures afalagat per les principals publicacions de Europa, y per lo Sobirá y Ministre de Negocis Extrangers de Grecia, en comunicacions dirigides per mediació del Cónsol al President de la *Unió Catalanista*?

Verament durant una pila de díes á Espanya y fora de Espanya se tingué la vista fixa en los qui produhían un moviment tan viril á Catalunya: «seres inconcientes ó malvados; mezquino puñado de criminales;» «gente bullanguera y perdida y cuatro mentecatos que no saben lo que piden ni lo que quieren,» que aquest es lo concepte que dels patriotes catalans varen formarse al *cerebro de España*, al dignarse fixar per un moment en les seves aspiracions. No foren conduhits los catalanistes á les presons de Montjuich com demanavan los directors (!) de la opinió pública y responent al sant entussiasme que regnava en tot Catalunya, lo Consell de Representants de la *Unió Catalanista*, reunit lo día 4 d' Abril, acordá celebrar un acte de vindicació, qual magnitut correspongués á les excepcionals circustancies que s' atrevassavan; convocá al efecte als delegats de la *Unió* á una Assamblea extraordinaria, que devía efectuarse precisament fora de la Provincia de Barcelona per

les dificultats que s' haurían esdevingut ab l' estat en dita provincia, de suspensió de les garanties constitucionals, baix qual amparo s' havía pogut trepitjar mes impunement la dignitat de Catalunya. S' escullí la ciutat de Girona y se designá lo día 25 pera aquest trascendental acte.

Ningú podía preveure la grandiositat que tingué la Assamblea. A les deu del matí del esmentat día, lo grandiós «Teatro Principal» de Girona, cedit al efecte per lo Ajuntament, presentava un aspecte enlluhernador; milers de personas omplenavan los tres pisos, de manera que no s' hi pogué enquibir tothom qui volgué; lo pati era ocupat per 320 delegats procedents alguns dels mes llunyans recons de Catalunya, qui acudiren á la crida de la Junta Permanent de la *Unió*. Un esclat d' aplausos y aclamacions acompanyá á sos individuus al lloch escullit; obrí l' acte lo President D. Antoni Suñol, saludant ab afectuosos térmens á la ciutat de Girona; se procedí á la elecció de la Junta que devía presidir les sessions de la Assamblea y un cop complertes altres disposicions reglamentaries, lo senyor Suñol, en nom de la Junta elegida, remerciá als senyors delegats, fent al mateix temps una brillantíssima defensa dels ideals catalanistes. Tot seguit varen donarse á conéxer unes «Declaracions del Catalanisme en les presents circunstancies», qual aprovació era lo que constituía l' obgecte de l' Assamblea. Per lo que se vegé que l' entussiasme dominava en alt grau: á la tarda se preparava un acte superior á tota ponderació.

Eran les tres, quan oberta de nou la sessió ab més concurrencia si possible hagués sigut que al dematí, y presentades per diferents delegats algunes proposicions, lo secretari primer D. Lluís Marsans, va donar compte d' un gran nombre d' adhesions y felicitacions rebudes, essentne llegides sols unes quantes per falta de temps. Se procedí després á la lectura d' una Memoria explicant los motius de l' Assamblea, y oberta discusió sobres les «Declaracions» y no haventse demanat cap torn en contra, foren defensades per los qui havían sigut presidents de la *Unió* en altres anys, D. Lluís Domenech y Montaner, D. Joan J. Perma-

nyer y Ayats, D. Angel Guimerá y D. Joaquím Riera y Bertran; igualment varen fer ús de la paraula, lo President del *Centre Catalanista* de Girona, D. Joaquím Botet y Sisó, y D. Narcís Verdaguer y Callís, vicepresident de la Assamblea. Es impossible donar idea del entussiasme que varen produhir tots aquests discursos; los aplausos eran axordadors, unánims y espontanis: les aclamacions interrompent als oradors se succehían la una á l' altra. Catalunya tan vexada y oprimida, tan sovint oblidada per sos propis fills, rebía en aquelles hores una reparació... Axí tothom ho ha cregut, axí ho consignará eternament la historia...

Les declaracions ó conclusions, que eran una confirmació del programa catalanista, estrafet per la ignorancia y la mala fé dels enemichs de la veritat, varen ser aprovades per unanimitat absoluta acordantse posteriorment passarne 15.000 per la estampa, ab los noms dels delegats assistents á la Assamblea, professions y oficis y poblacions que representavan.

Lo memorable día 25 d' Abril va donar lloch encara á dos actes mes en los que hí regná un entussiasme indescriptible. Es un d' ells lo sopar ab que lo *Centre Catalanista dc Gerona y sa comarca* va obsequiar als delegats forasters, y l' altre es lo que tingué lloch en lo «Teatro Principal», al representarshi lo valent y encoratjador monólech *Mestre Olaguer* del mestre Guimerá. Era á mitja nit quan rebía la patria esclavisada les darreres aclamacions per allavores de sos bons fills y quan se disposavan á pendre un tren extraordinari expressament disposat en la vía del Litoral, una bona part dels delegats concurrents á la quinta Assamblea celebrada per la Unió Catalanista.

Mentres aquexos acontexements extraordinaris que hem relatat, venían á donar poderosíssima força al Catalanisme, se tenían molt en compte les obligacions de sa vida ordinaria, y al efecte encara que retrassades, s' havían efectuat ab més solemnitat que may la inauguració de les tasques del any de la *Lliga de Catalunya*, (día 13 de Març) donant á conéxer son President, D. Ricart Permanyer, un estudi fet á tota conciencia del Catalanisme en ses rela-

cions ab la vida social; reorganisada l' *Associació Regionalista* de Sant Andreu de Colomar havía verificat una sessió pública lo día 20, en la que lo delegat de l' autoritat tingué treballs pera contenir lo que creya excessos dels oradors y del nombrosíssim públich; havía tingut lloch, lo día 8 d' Abril la sessió inaugural del any académich del *Centre Escolar Catalanista* versant lo discurs del President D. Francisco A. Ripoll sobre los diferents medis de propaganda y los que eran mes apropiats al jovent y s' havía verificat lo propi lo día 20 en l' *Academia de Llegislació y Jurisprudencia*, ab qual motiu D. Joan Permanyer y Ayats, president de la matexa, llegí un treball referent á les injusticies del actual sistema tributari, á les que hi oposá solucions d' absoluta conformitat ab les que son part integrant del Programa Catalanista.

Arrán del acte sensacional, celebrat á Girona vingué lo mes de Maig y ab son primer diumenge que ha sigut enguany lo día 2, la festa dels *Jochs Florals*, la nostra festa nacional, puix que tot Catalunya pren part en ella y ompla lo cor dels catalans una pila de díes. Es aplaudit lo discurs del President D. Francisco de S. Maspons y Labrós, son admirades moltes de les poesíes que en la Sala de Llotja se llegexen, axí com lo discurs del Mantenedor don Miquel S. Oliver y aquests aplausos y aquestes estones agradoses que se passan festejant á la mare patria, se repetexen en lo tradicional ápat á can Justin lo mateix día de la festa, en les sessions donades en honor als poetes premiats per l' *Associació Popular Regionalista*, lo mateix día 2; per la *Lliga de Catalunya* en lo Saló de Cent de la Casa que deuría ser del poble, lo día 3; per lo *Centre Excursionista de Catalunya*, lo día 4 y en la carinyosa despedida celebrada lo día 7 en lo «Lyon d' or» al Mantenedor foraster, lo entussiasta campió dels ideals regeneradors á la illa mallorquina.

En dues societats de Barcelona, potser les més importants, haventse de procedir en aquest mes de Maig segons disposicions reglamentaries á la elecció de ses respectives Juntes Directives, s' hi presentaren en abdues candidatu-

res patrocinades por los elements catalanistes en oposició á les que apoyavan tots los qui en diferents sentits y prenent los més oposats colors polítichs, se bellugan á Barcelona en lo mercat de la política centralista. Les eleccions del *Ateneu Barcelonés* tenen alguns díes de durada per les varies seccions de que está compost y lo resultat fou tan absolutament satisfactori, que doná la Presidencia al meritíssim apóstol de la causa catalana D. Joan J. Permanyer.

En l' *Academia de Llegislació* y *Jurisprudencia* anaren les coses d' altra manera lo día en que se tingué de renovar la Junta Directiva, que era lo 26. Aquesta Corporació, per, son particular modo d' ésser, es una de les que més en condicions se troba d' aplegar á elements burocrátichs y neguitosos pera surar en les aygues brutes de la política á la madrilenya y per axó es que foren 90 los qui varen votar per cumplir únicament ab son dever, y 154 los qui varen donar son vot á cambi de lo que pot deduhirse, llegint lo que á continuació segueix.

Aquest grupo de 154 estava compost per persones afiliades á totes les colles polítiques, comptantshi 3 senadors, 5 diputats á Corts, 6 diputats provincials, l' Alcalde, y 11 regidors de Barcelona y... es clar, una considerable munió de gent á qui lo poble manté, empleats de tota mena ó que tenían ganes de serho. Los qui axís varen unirse en abigarrada conxorxa, varen ser dirigits en la votació pel qui es, ó millor potser hauríam de dir, pel qui fins ara ha sigut (¡gracies á Deu!) la més viventa encarnació del brutal caciquisme en la provincia de Barcelona.

No son los mesos d' estíu los més apropósit para la vida activa, peró ab tot s' hi realisaren alguns acontexements de verdadera trascendencia política. A darrers de Juny, lo día 27, varen quedar definitivament aprovades unes importants reformes introduhídes en los Estatuts de la *Unió Catalanista*. Temps feya que les havían demanades varies societats unides, y si successos extraordinaris varen destorbar l' estudi y aprovació de les aludides reformes, també foren motíu de que hi hagués mes necessitat encara d' elles. Son obgecte no es altre que donar legal entrada á la *Unió*

á moltíssims elements que en los darrers anys s' han posat en condicions de treballar per Catalunya dintre la suprema entitat social del Catalanisme.

De plé ja en la temporada calorosa, s' observa com van fructificant fortament en lo camp de la política verament catalana, les llevors temps ha sembrades. En un extrém del Alt Vallés, se prepara pera sortir á la vida l' *Associació Regionalista del Congost,* domiciliada á La Garriga; ab deteniment, peró ab entussiasme, tractan d' agruparse los catalanistes de La Costa de Llevant; á Berga ja concertats, presentan á l' aprovació, lo Reglament perqué s' ha de regir lo *Foment Regionalista* y los bons catalans de Banyoles constituexen la *Lliga Regional de Banyoles y sa comarca* qual Junta Directiva queda elegida als 26 de Setembre.

Y no deuríam pas acabar encara, peró la falta d' espay nos hi obliga. Res hem dit, en quant als periódichs consagrats á la propaganda dels ideals catalanistes, de les importants reformes de que molts d' ells han sigut obgecte, y no podém passar per alt la experimentada per lo setmanari de Sabadell *Lo Catalanista* convertit en diari lo 17 de Setembre, la sortida pel mes de Maig de la revista mensual *La Comarca de Lleyda* portaveu de l' *Associació Regionalista* d' aquella ciutat y l' anunciada aparició del setmanari *L' Almogaver,* á Figueres; tampoch podém dexar de fer esment de les conferencies y sessions exclusivament de propaganda que han sovintejat en alguns centres catalanistes com los de Vilafranca, Manresa, Mollet, Sabadell y altres; també sería imperdonable que en aquesta revista política no se recordessen los certámens literaris celebrats en diferentes poblacions y les excursions verificades per les nostres notabilíssimes societats corals, que sempre donan motíu á esclats d' entussiasme patriótich; axí com mereix un mot l' acte efectuat á Sant Felíu de Codines en un dels díes de la Festa Major, ab motíu de la obertura de dos carrers (en los que s' hi posaren les plaques de marbre ab los noms en catalá,) ja que va donar ocasió á que davant de concurrencia nombrosíssima se pronunciessen

discursos d' una significació extraordinaria; y per fí, no podém menys de fer remembrança del día 11 de Setembre, fetxa terrible que fou commemorada ab fulles extraordinaries d' alguns periódichs, ab sessions públiques ó ab celebració d' honres fúnebres pels qui al 1714 moriren en defensa de la llivertat de Catalunya.

¡Oh! ¡Com nos esperança de recobrarla aquesta llivertat lo moviment que s' está operant y que per lo que se refereix al any 1897 hem procurat fer espurnejar en aquestes planes! No ha mort l' esperit de patria, ¿qué podrán totes les violencies y totes les males arts en contra d' ell desplegades? Dos fets darrerament ocorreguts ho diuen ab més eloquencia que totes les consideracions que poguessen ferse: immensa munió de patriotes se reunexen lo día 29 de Octubre y al 14 de Novembre en l' «Hotel Restaurant de Inglaterra» y en l' «Hotel Condal» pera festejar respectivament á la Direcció y Redacció del periódich *La Renaixensa* y *Lo Regionalista* per sa tornada á Barcelona després que despóticament perseguits, havía hagut de publicarse lo primer á Reus com á Suplement del diari *Lo Somatent* (des lo 25 de Març, al 17 d' Abril) y al Vendrell ab son verdader nom (des lo 18 d'Abril al 27 d' Octubre) y lo segón á Girona (des lo día 1 d' Abril al 14 de Març.) Y ¿perqué sense miraments al dret de propietat havían sigut obgecte de mides tan arbitraries? Per no res més, que per defensar una ben entesa autonomía de les colonies que encara son espanyoles, autonomía que ara mateix, al cap de pochs mesos, se disposan á implantar los governants y ab la que se veuen obligats á conformarshi tots los qui tenen la desgracia de no poder pensar ab son propi cervell. Lo Catalanisme, predicant doctrines redemptores, ha sigut crucificat en algun de sos més preuats elements, peró á la fí s' ha obert pas, ha guanyat les inteligencies y los cors no emmalaltits y en lo possible, s' han reparat les grosses injusticies en contra d'ell comeses.

Aquest quadro de justes reparacions queda completat ab lo fet d' haverse sobressehit les causes formades en dies d' ardenta persecució contra determinats patrio-

tes, podent axí considerarse finits en bona part, los efectes de les maquinacions que se forjaren, un rebuig del periodisme explotador de la ignorancia y un vividor de la política madrilenya, conseller de qui té donat compte á Deu de sa conducta, ajudades tal vegada per les que en dies mes llunyans passaren per la esbojarrada imaginació d' un dels més llegítims fills de *D. Quijote*, fugint escandalitzat de sentir predicar la lley de Deu, que resa també pera les patries oprimides, á dalt de les montanyes venerandes ab que lo Creador volgué enjoyar á la terra catalana.

J. Maspons y Camarasa.

LA INVENCIÓ DE SANTA EULARIA

I

Santa María del Mar,
tu que estás de peus en l' aygua,
com un llaut que n' ha exit
aquest matí á punta d' alba,
¿es olor de violers,
de víolers ó d' alfábrega
la quels ayres de llevant
duhen avuy de ta platja?
Barcelona la sentí,
de la Flor s' enamorava.
No es olor de violers,
de violers ni d' alfábrega,
sinó olor de lliri blanch
la del cos de santa Eularia:
per ella conexeréu
hon la Verge es enterrada.

II

La cercan d' aci y d' allá
dins y fora la basílica:
la troban sota una creu,
sota una creu adormida,
ab una corona al front
y á la dreta una palmissa

quel temps ha tornada d' or
com un ceptre de regina.

Desvetllauvos, si dormiu,
es Barcelona qui us crida
á reynar sobre son cor,
en l' Acrópolis antiga,
en trono d' or y d' argent
hon Daciá lo seu tenía.
Del grandiós peristil
sols ne quedan en sa ruina
tres columnes colossals,
tres bordons de aquella lira,
que ja sols cantan per Vos,
noble Mártyr Faventina.
Lligada en elles un jorn,
l' açotament vos plovía
que fou batisme de sanch
per la ciutat que us diu filla.

III

Ja vos pren per una má
y en processó se us ne porta
del Táber al cap de munt
dins la Seu maravellosa,
axecada ab los carreus
del que fou temple de Jove.
De Santa Creu porta 'l nom,
mas la de Crist es la vostra,
y en bell sepulcre jayéu
de son altar en la soca.

Lo que fou Lliri del Camp
ja es en mitg de Barcelona:
á olorarlo tots veniu,
que es del cel la rica aroma:
de gerro li fá la Seu,
son ábside de corona.

JACINTO VERDAGUER, PVRE.

(Del poemet inédit *Santa Eularia*)

NECROLOGÍA

La Mort incansable, en sa terrible tasca, ha esborrat, durant l'any, de la llista dels vivents una bona pila de persones qui feyan honor á la terra catalana, per sos mérits, per sos talents ó per ses virtuts. Entre elles recordám á les seguents:

D. Francisco Santacana, acreditat apotecari de la vila de Martorell, antiquari entussiasta qui á costa de no pochs sacrificis lográ reunir en sa casa gran nombre de preciositats arqueológiques d' arquitectura, pintura, bibliografía, etc., ab lo que convertí aquella en un interessant museu.

Doctor Francisco Xavier Serra y Clausell, metge de la vila de Canet, qual honrosa professió desempenyá ab notoria inteligencia durant un llarch período d' anys, fentse estimar de tothom. Era un catalá de cor.

D. Enrich Buxaderes y Mercadal, barceloní, un dels catedrátichs més jóvens d' Espanya. Brillejava en lo professorat per sa ilustració vastíssima, clar criteri y depurat gust literari. Los catedrátichs y los alumnos del Institut provincial de Valencia, feren eloquent ostentació de lo molt que sentiren la pérdua de tan excelent company y mestre.

D. Antoni Casanova y Estorach, pintor, natural de Tortosa, quí desde molt minyó doná proves de singulars disposicions artístiques que més tart evidenciá en nostra Escola de Belles Arts, en lo pensionat de Roma y en la capital de França, hon s' establí després. S' obrí pás per tot arreu; prova eloquent de que molt valía, que comprovan gran nombre de quadros y aquareles que forman lo catálech de sa labor artística sempre constant, may interrompuda.

Lo P. Frederich Faura, sacerdot gesuita, fill d' Artés, tan apreciat per los hómens de més saber científich, mor als 23 de Janer, causant greu sentiment sa pérdua. Gran inteligencia, impulsada per un bon cor, posá sos conexements á contribució del bé de la humanitat, logrant ab sos descubriments l' estalvi d' un sens fí de víctimes y la salvació de quantiosíssims interessos; per lo que l' Observatori Meteorológich de Manila hon acabá sos díes, será sempre lo més honrós y digne monument que á la memoria de son fundador y primer director puga axecarse.

Lo Rdm. P. Frá Gayetá Sunyol, comissari apostólich del ordre de Mínims de St. Francisco de Paula á Espanya, últim supervivent d' aquells humilíssims varons de dit institut que existían en 1835. Acabá sos díes als 4 de Febrer, després de llarga enfermetat, dexant lo bon recort de ses virtuts exemplars.

L' arquitecte **D. Elías Rogent,** tan reputat entre sos comprofessors, l' autor d' edificis de tanta importancia com la Universitat de Barcelona, lo Seminari de la matexa ciutat y lo de Tarragona; lo director d' arquitectura de la Exposició Universal del 1888; y lo restaurador del monestir de Ripoll y de la Reyal Capella del Palau, acabá sos díes als 75 anys d' edat, y als 21 de Febrer, en aquesta sa patria nadiua.

D. Lluís Castells. En un dels primers dies de Març vá rebres la nova de la mort d' aquest catalá qui en la República Argentina era considerat com lo rey de la Bolsa de aquella nació. Dotat d' un carácter emprenedor que no pogueren abatre les contrarietats, pot dirse que la Fortuna se cansá d' esserli contraria, y se declará constant afavoridora de ses empreses, per lo que conseguí reunir una molt considerable riquesa, que va permétreli establir en aquell pays institucions de gran importancia. La «Casa d' Espanya» y lo «Centre Catalá» provaren que no havía dexat de ésser bon patrici.

D. Ramón Torelló y Borrás. Als 7 de Març dexá de existir aquest fill de Sant Sadurní de Noya. Fou en sa joventut distingit mestre d' Ensenyança superior en la vila de Sallent. Conexedor expert de les qüestions aranzelaries, sa opinió en aquesta branca de la Economía política fou tinguda com d' una gran autoritat en los centres productors. La causa del treball nacional li deu no escassos serveys.

D. Eusebi Planas. Fou un dels nostres primers y més entesos dibuxants litógrafos, y lo primer ilustrador de obres publicades per entregues per les cases editorials barcelonines. Lo mateíx crédit que conseguí son llapis desde sa joventut, s' ha mantingut en los últims anys de sa existencia, en los que per igual una obra ab lámines d' En Planas tenía assegurat l' éxit, y si algún editor alguna vegada volgué prescindir d' ell, bones trobá les conseqüencies. Cap altre artista obtingué un nom tan universalment conegut; ningú com ell fou tan acreditat á América.

D. Domingo Guardiola, antich procurador causídich d' aquesta Audiencia, quí havía en sa joventut conreuat la poesía y havía format part de la redacció d' algún periódich, mor als 7 de Març.

D. Joseph Soler y Miquel, l' ilustrat fill de les Borges del Camp, trobá terme á sa existencia als 20 de Març, pochs díes després d' haver manifestat son amor á la literatura regional, donant una conferencia sobre «Mistral y son últim poema» que dexá traduhit á nostra llengua.

Lo catedrátich, **Dr. Francisco de Sales Jaumar,** de la Facultat de Dret, d' aquesta Universitat literaria, qui entre les assignatures que explicá, demostrá sos conexements d' una manera particular en lo referent á la part de la ciencia jurídica que se denomina Dret natural, durant molts anys, mor als 27 de Març.

D. Lluís G. Soler y Plá, degá del Ilustre Colegi Notarial de Catalunya, quals mérits se concretan sols ab con-

signar que havía merescut ésser elevat á tan honorífich lloch per una classe tan respectable, pagá també son tribut á la Naturalesa lo 31 de Març.

D. Pere Secases, ilustrat notari de Vilafranca del Panadés, entussiasta catalanista, antich redactor del «Diari Catalá» y director de «Las Cuatre Barras,» y un dels qui més interés posaren en la celebració del primer Congrés Catalanista, mor al 13 d' Abril. Era fill de la Seu de Urgell.

D. Alfons Gelabert y Buxó, una de les personalitats més actives de la revifalla artística y literaria operada á Girona, d' una vintena d' anys á aquesta part. La Escola de dibuix, lo Museu Provincial d' antiguetats y la Comissió de Monuments d' aquella ciutat li deuen l' agrahiment de inoblidables serveys. Morí als 18 d' Abril.

Lo **Dr. Jaume Pí y Sunyer,** fill de Rosas, mor en la matexa població en lo mes d' Abril també. Catedrátich de la Facultat de Farmacia, y abans de Patología general en la de Medicina, abdues d' aquesta Universitat, per son saber s' havía fet seu lo respecte dels hómens de ciencia que l' havían colocat en lloch honorífich entre los conreuadors práctichs y teórichs de la ciencia médica.

Mor repentinament á Madrid lo reputat novelista y escriptor dramátich, **En Joseph Feliu y Codina,** lo día 2 de Maig. La escena catalana y la castellana també recordarán sempre al autor de verdaderes joyes de la dramática dels nostres díes.

D. Eduart Reventós y Torras, zelós catedrátich del Institut de segona ensenyança, antich redactor de «El Correo Catalán», catalanista de cor y home de sentiments nobilíssims. En ciencies, en literatura, arts y llinguística hauría pogut brillejar molt, si no hagués tingut lo defecte d' ésser verdaderament modest. Morí als 37 anys, lo 5 de Maig.

D. Joseph Fonseré, fill de Barcelona, com l' anterior, distingit mestre de obres, autor y director de varis edificis entre los quals hi ha lo plano del Parch, que li fou premiat en públich concurs y la major part de les construccions que comprén aquell lloch d' esbarjo dels barcelonins. S'esdevingué sa mort als 15 de Maig.

P. Estanislau March, gesuita, mort á Manila; prefecte de la Esglesia del Ateneu municipal d' aquella metrópoli, director de la Congregació de St. Lluís, qui ab extraordinari zel, durant vinticinch anys, havía exercit la apostólica missió d' evangelisar aquelles illes Filipines, acabá son peregrinatge per aquesta vida com moren los qui bé han servit al Senyor.

D. Marián Aguiló y Fuster, lo venerable patriarca del renaxement catalá y lo mestre de tots los qui estiman verdaderament, com correspón á bons fills, á la patria nadiua. Sa biografía no cab en tan curtes ratlles y sols es possible concretarla en aquests térmens: Va náxer, va créxer y visqué 72 anys per amar á Deu com á bon cristiá y á la patria com á bon ciutadá.

Era tan entussiasta de tota la terra catalana que igual devoció li merexía la petita flor del camp, com la cançó popular; la llegenda tradicional com lo fet més capdal que la historia té consignat en ses planes; lo llibre menys insignificant, com lo monument de major importancia; en una paraula, totes les manifestacions de la vida de Catalunya, començant per sa llengua que ningú com ell estudiá y procurá conservar en tota sa puritat y riquesa. Als 6 de Juny reté son ánima á Deu.

D. Domingo Sert y Rius. Industrial qui sortit de les files de la classe treballadora, per sa laboriositat contínua, per sa inteligencia claríssima y per son sentit práctich conseguí axecarse á una superior posició social, que fou lo premi més adequat á son patriótich zel d' elevar les manufactures de sa casa al nivell de les similars que al extranger

merexían lo favor del públich, y d' aquella bondat de cor que feu que sempre considerás com á companys á aquells treballadors honrats qui sempre tingueren en ell un protector. Morí als 19 de Juny.

D. Gayetá Cornet y Mas. Als 72 anys d' edat y als 22 de Juny dexá d' existir aquest excelent fill de Barcelona, qual llarga activitat periodística consistí en ésser un fidel cronista, no sols dels successos que se desenrotllavan al día en aquesta ciutat, sinó dels que constituhían per tradició la vida particular y característica de sos habitants. Dexeble de la primitiva escola de Taquigrafía, desprès de Ginestá y Aribau no hi ha hagut ningú que com ell treballás tant en fixar la veritable escola taquigráfica-catalana.

D. Joseph M.ª Vergés. Mor á Perelada lo 25 de Juny. Aquest colaborador de «La Vanguardia» es autor dramátich. Lo chor «Arremoreu» del inoblidable Ventura li deu sa hermosa lletra y altres composicions també, lo qual es penyora de que les lletres catalanes no li eran indiferents.

Dr. Joseph de Letamendi. Mor aquest fill de Barcelona als 6 de Juliol. Inteligencia privilegiada pera ferse seus tots los conexements del saber humá, sentá plaça d' estudiant perpétuu des de molt jove, y estudiant acabá sa carrera per aquest mon, als 69 anys y 4 mesos d' haverhi vingut. Peró l' estudiant fou mestre en tot, puix tant entés era en Medicina com en Dret, Antropología, Llógica, Economía, Pedagogía, Historia, Agricultura, Pintura, Crítica, Música y en tot. La primera vegada que se presentá á donar una conferencia en l' Ateneu de Madrid, hi hagué diari qui va confessar que en aquell centre may s' havía sentit á un home de tants conexements.

P. Antoni Goberna, Sacerdot gesuita. En lo colegi del Sagrat Cor del carrer de Casp va morir aquest incansable missioner. Aquell centre de verdadera ensenyança y aquella esglesia deuen sa existencia á son zel infatigable y sos esforços.

La Companyía perdé ab ell un de sos obrers més actius en espargir la santa y civilisadora doctrina de Jesucrist, y Santa Coloma de Queralt, un de sos fills més distingits.

D. Frederich Serra y Ferrer, excelent mestre compositor, professor conciençut y mestre de la escola municipal de música, mor á Calella als 19 d' Agost, dexant com á penyora de sos talents en l' art, varies composicions, entre les quals n' hi ha algunes d' importancia.

Mossen Francesch Galí, Pvre., fill de Camprodón, doctor en Filosofía y Lletres, considerat com á expert humanista. No brillejá com devía perque les obligacions del magisteri que exercí durant tota la vida en acreditats centres d' ensenyança no varen permetre que donás á conéxer tot son valer. Un devocionari, un llibret pera una ópera y la historia de sa vila nadiua constituiren sa activitat literaria coneguda.

D. Feliu María Falguera, antich notari y catedrátich d' aquesta Universitat; zelós mantenedor de la dignitat professional y defensor entussiasta del Dret catalá, que considerava com á ésser lo més lliberal del mon, disfrutá de la més alta consideració entre sos colegues y fou respectat y atés en sos judicis com á verdadera autoritat. Morí al 31 d' Agost.

P. Hermenegild Jacas, primer prefecte del Colegi que la Companyía de Jesús té establert en lo carrer de Casp d' aquesta sa nadiua patria, fundador del Apostolat de la Oració entre nosaltres; eloqüent predicador, missioner zelocíssím y varó de gran bondat, morí á Manila á últims del mes d' Agost.

Sor Teresa de Jesús Fornet, filla d' Aytona; mor á Lliria aquesta heroína de la caritat, qual virtut exercí essentne la constant protectora dels pobres vellets desamparats, pera los quals fundá un institut, del qual, al morir, tingué la satisfacció de véuren establertes 104 cases.

D. Carles Bosch de la Trinxeria. Als 15 de Octubre, en sa casa payral de la Junquera, mor aquest patriarca dels excursionistes pirenenchs, autor de varies obres que lo colocaren en lloch molt distingit entre los conreuadors de la llengua catalana.

D. Primitiu Pardás, antich y reputat organista de santa María del Mar d' aquesta sa ciutat nadiua, reputat professor y autor de varies obres musicals que lo constituiren un de nostres més distingits mestres.

D. Jaume Portolá y Portales, antich notari de la vila de Viella, mor á últims del mes d' Octubre; era lo més vell de Catalunya y tal volta d' Espanya. Començá á exercir sa professíó de depositari de la fé pública en 1830 y la exercí en aquella matexa casa que la exerciren de pares á fills tres generacions de antecessors seus. Era fidel conservador de les tradicions del notariat catalá y un bell exemple d' honradés é integritat.

Ilm. Frá Leandre Arrué, frare agustí reformat, bisbe de Jaro (Vissayas) mor á principis del mes de Novembre. Ocupá aquella seu episcopal des de l' any 1885, en que per sa ilustració y virtuts cristianes, fou elegit pera rellevar al difunt Rdm. Sr. Cuartero, qui havía sigut lo primer pastor d' aquella diócessis.

D. Marsal de la Trinxería. Lo día 13 de Novembre finá á Girona aquest incansable campió de la industria tapera catalana. Poques produccions d' aquest pays han tingut com lo del suro, un advocat tan sempre disposat á sostenir les lluytes que les irritants dlsposicions d' un centralisme que no s' hi mira gayre en destruir les fonts de riquesa que lo treball puga proporcionar, puix sempre estava amanit pera amparar á sa patrocinada.

Qne Deu Nostre Senyor en sa misericordia haja acullit l' ánima de tots aquests excelents compatricis que nos han precehit en lo curs de la vida, y en la gloria eterna pogám véurens.

Ramón N. Comas.

A MON DEU

¿Que 'm resta ja que fer sobre la terra,
Senyor, sinó cercarvos
y no parar pel plá ni per la serra
fins á lograr trobarvos?

Al veure pobra hermita ó rich santuari
jo hi cercaré la entrada
y no m' aturaré fins al sagrari
hon Vos teniu estada.

De lo cor meu de bat á bat les portes
vos obriré totduna,
y veuréu un verger de branques mortes,
de florida ninguna.

Prou n' hi han baxades de sements divines
y de suaus rosades;
per mon descuyt les plantes peregrines
totes s' han corgelades.

Y ara que tot ho veig trist per defora,
que la llum se m' apaga,
que tot lo que floría se desflora,
que 'l blau del cel s' amaga,

voldría en mi matexa replegarme
com qui retorna á casa,
mas no hi trob un redós per xaplugarme,
tot, lo fibló ho arrasa.

No hi ha trispol, ni parament, ni sótils,
sols veig la roca nua,
ahon florexen y granan entre bótils
carts de maleyta pua.

Aquell trocet de vinya que 'm donareu
de regadiu tot' ella,
perque florís tot l' any Vos la sembrareu
volguentla sempre bella...

Avuy seca, malmesa, corsecada,
sols pel foch serviría,
á donarli veniu nova podada
veniu, Videta mía.

Com hortolá us vegé la Magdalena,
corréu ab la vostra eyna,
cambiar en rich verger un herm d' arena,
sols Deu pot fer tal feyna.

Senyor, ahon vostra planta hajáu posada
jo hi posaré mos llavis,
tornaré á veure 'l sol y la estelada
si oblidáu mos agravis.

De dintre lo meu cor les branques mortes
de nou treurán florida,
llavores si que tancaré les portes
per may més fer sortida.

VICTORIA PENYA D' AMER.

MOVIMENT ARTÍSTICH

INVENTARI DEL ANY 1897.

Acabám d' escriure aquest subtítol y casi l' esborraríam perque l' encárrech que nos ha fet l' editor del «Calendari» nos arriba tan tart, y á la impensada, trobantnos completament desprevinguts, que nos obliga á demanar desseguida la venia del lector per totes les errades y omisions que hi façám; puix teným los prestatges de la memoria tan mal endreçats, (sobre tot quan pensám que lo que s' hi apunta no té de servirnos gayre per res) que nos veurém apurats pera cumplir la comanda que havém acceptada.

Per un altre any, si Deu vol, pendrém les nostres providencies; mas, per aquest, nos cal comptar ab la bona voluntat dels qui nos llegexen, pera sortir ayrosos del mal pas.

La idea de consignar lo moviment artístich del any y dexar apuntades les produccions més notables y significatives de les arts plástiques á Catalunya, nos alaga; tant més per quant, qui se n' entere, si no porta cap prejudici ó antipatía ó ressentiment contra nosaltres, veurá que es la regió d' Espanya que se demostra més activa y sensible á tota evolució, novetat, característica, tendencia ó iniciativa vinguda dels grupos extrangers que marxan á la vanguardia, buscant la sanció y aplauso del públich pera la seva manera.

Seguint aquest camí, resulta que la nostra producció té poch carácter, poca fesomía local (salvo comptades escepcions) pera senyalarles com á obra d' art catalá; y sinó fos que lo medi ahon se desenrotlla, los temes y assumptos son de casa, podría consignarse que lo nostre art, per ara, es enterament cosmopolita.

No vinga, donchs, ningú á estudiar la obra dels nostres artistes com á manifestació vital de una escola, ni com á producte gernuí de la terra. Posats entre dues corrents; la que se diu tradicional, académica, romántica, en fí, *espanyola* y la forastera, independent, expansiva y modernista se decidexen (la majoría,) á seguir la darrera. Una vegada més fan bona aquella frase de que les simpatíes no se compran. Ells, sía per afició, sía per devoció, sía per convicció, sía perque ho portan á la massa de la sanch, tafanejan y atenen á tot lo que passa á l' altra banda del Pirineu, sense cuydarse gayre de lo que passa mes enllá del Ebre.

Donada aquesta nota, que creyém justa y que será de avenç, d' estancament ó de retrocés segons los gustos de qui la judique, passám al Inventari.

PINTURA, ESCULPTURA, Y ARQUITECTURA

En lo *Saló Parés* se han succehit, com de costúm, les exposicions setmanals que ab tant interés visita lo públich de Barcelona. Per la novetat cridá, á primers d' any, molta gent

la que s' hi feu d' obres degudes exclusivament á senyores y senyoretes; les qui feren un galán paper, causa de sorpresa per molts y d' aplauso pera tothom.

Vingué després la XIV exposició, extraordinaria, organisada per lo propietari de aquell local; que deu senyalarse per lo molt concorreguda d' autors y per haver estat la més ben sortida, més equilibrada, rica de calitat y pobra de fullaraca que hi hem vist.

Seguí, pel mes de Març, la tercera Exposició del Círcol Artístich de St. Lluch que obtingué gran éxit, tant per la bondat é importancia dels quadros exposats per en Baixeras, en Galvvey, en Llimona (Joan,) en Vancells, en Riquer, en Mestres, y altres consocis, com per la esculptura d' en Llimona (Joseph), titolada «La Comunió» que es la obra que ha fet més sensació dintre del any y «La benedicció dels Rams» d' en Berga fill, alt relleu de molta empenta.

Ab les obres que se arreplegaren després de la mort d' en Joseph Llovera, lo celebrat pintor fill de Reus, s' omplí altra vegada (per l' Abril) aquella Sala... y lo públich va engrescarse y va comprar... y la crítica va mostrarse respectuosa.

A fí del mateix mes los pintors Urgell, Graner, Brull y Galvvey s' associaren pera exposarhi 158 obres, entre quadros y estudis, dignes dels quatre mestres que les firmavan. Després van continuar les exposicions sense cosa extraordinaria fins ara, que en Laureá Barrau nos ha ensenyat lo que ha fet á Olot, resultant lo més superior de tot lo notable que ha traduhit dels tipos, escenes y vistes d' aquella sugestionadora campinya.

Clourán la serie del any, á can Parés, una altra exposició de obres d' en Joseph Llovera y la segona de obres firmades exclusivament per senyores y senyoretes, que, pensám, confirmarán la impressió que nos feren les primeres.

Inaugurat de fresch lo café ó cervesería dita «Els Quatre Gats» se feu, en la sala mes principal, una exposició de pintura modernista, que serví pera posar molt de relleu la personalitat d' en Ramon Casas y fer conéxer aquell local, que té quelcom de museu, pintoresch y casulá.

Fora d' aquesta producció d' iniciativa particular hem vist, per cert molt nutrida, la exposició oficial de progectes de cartell d' anunci pera la vinenta Exposició General de Belles Arts é Industries artístiques. Lo públich la celebrá, fentse cárrech dels bons elements de que pot disposar pera tota mena de publicitats y anuncis y, encara que lo fallo del jurat no coincidí massa ab les seves apreciacions, demostrá preferencia per los Cartells d' en Llimona (Joan) d' en Feliu de Lemus, d' en Riquer, d' en Gual, d' en Baixeras, d' en Mirabent y d' en A. Utrillo.

Seguint lo curs de la producció artística protegida per les autoritats y corporacions dirém, que en les sales del Palau de nostra Diputació provincial s' han penjat varis quadros dels adquirits en nostres Exposicions y dos retratos del Rey D. Alfons XIII pintats per en J. M.ª Marqués y en M. Cusí (lo d' aquest més justament alabat que lo del altre;) que á Casa de la Ciutat han entrat á la galería de catalans ilustres los retratos d' en Frederich Soler (Pitarra,) per en Más y Fontdevila, y lo del P. Boil, per en Frederich Trías; que en lo Centre Excursionista s' ha descobert lo retrato del gran Mestre y Patriarca de les lletres catalanes don Marián Aguiló, per en Tomás Moragas; que al Ateneu Barcelonés s' hi ha posat lo del tan plorat Joseph Ixart, per en Lluís Graner, (es lo retrato mes sugestiu de tots,) y que á Tarragona s' ha inaugurat una galería de retratos de tarragonins ilustres ab un del mateix Yxart, obra d' en S. Russinyol.

Finalment, los monjos de Montserrat, fent un gran esforç pecuniari, han fet decorar espléndidament (sense que axó vulga dir ab acert, ni ab bon gust) la nau, presbiteri y altar de la Catedral de nostra Montanya. Entre los elements que componen la decoració hi ha varis plafons pintats per en Vancells, en Riquer, en Baixeras, en Llimona, y en Graner, essent algún d' ells ben ensopegat, y una serie d' estatues d' en Agapito Vallmitjana, en Pagés y Serratosa, en Llimona (Joseph) y algún altre que no son (llevat dels quatre profetes firmats per en Llimona,) de molt lo que se mereix aquell Santuari.

Los pintors escenógrafos, enguany, no han tingut gayres ocasions pera lluhirse; ab tot en Soler y Rovirosa y en Maurici Vilumara van aprofitar los estrenos de les óperes «Sansón y Dálila,» de Saint Saens, y «Don Carlo» de Verdi, al Liceu, y «Nostra Senyora de París,» del mestre catalá Giró, á Novetats pera compondre y pintar algunes decoracions d' aquelles que acreditan una firma.

Als arquitectes ben segur que no 'ls falta feyna, puix les cases crexen com bolets, mas en general continuan rutinaris y lo seu treball resulta adotzenat. No més en Puig y Cadafalch ha construit una casa en lo carrer de Montesión que los inteligents admiran y aplaudexen perque, dintre del seu ayre y de les seves riqueses gótiques, s' hi sent una olor ben catalana. No més en Lluís Domenech ha acusat sa personalitat, desde lo conjunt de la fábrica al darrer detall, en lo taller tipográfich d' en Thomas y C.ª, al carrer de Valencia. No més en Berenguer ha fet una construcció original en los cellers de Garraf, propietat de D. Eusebi Güell. No més en Vilaseca ha trassat ab llapis propi, alguns incidents principals de la casa de la Gran Via cantonada á la Rambla de Catalunya. Tot lo demés no ha passat d'omplir carrers y encastellar pedres. Ara, en camí de fabricació, atrauen poderosament la atenció les obres del grandiós temple de la Sagrada Familia que dirigeix en Gaudí; y en més petita escala les de la esglesia parroquial de Cervelló, que fan los Srs. Gallissá y Font y Gumá; y les restauracions de la Capella de les Santes Espines, á Sampedor, y del Monestir de Pedralbes que ha fet en Martorell, y del castell roquer de Recasens, propietat del Sr. Comte de Peralada, encomanada, creyém, á en August Font, qui també s' entreté á posar mitges soles á la flamant y desgraciada fatxada de la nostra Seu.

Aquesta es la llista de les manifestacions mes granades que han integrat lo moviment artístich, diguemne interior de Catalunya.

Fora de les nostres fronteres naturals, nostres pintors y esculptors, més ó menys agrupats, han enviat á les Exposicions Nacional de Madrid, y Universal de Bruseles y als

Salons de Munich y de París, fenthi sempre un paper molt lluhit y obtenint dels respectius Jurats varies de les més altes recompenses; essent les més glorioses, la primera medalla guanyada á Madrid per en Miquel Blay, ab lo grupo esculptórich «Vers l' ideal,» y la medalla d' Or ab que se distingí á Bruseles un *Cap al tart* del mestre Modest Urgell.

Ademés cal consignar aquí la victoria obtinguda per nostres paysans Srs. Romeu y Carbonell (arquitecte y escultor,) en lo concurs internacional celebrat á Santo Domingo á fí de premiar lo millor progecte de monument sepulcral que deurá guardar les despulles de Cristófol Colóm dintre la Catedral d' aquella ciutat. A més del premi de 5000 franchs, nostres artistes tenen la concessió de la obra que, l' any vinent, esperám aplaudir abans d' embarcarla cap al seu destí.

Moltes felicitacions ha rebut també en Santiago Russinyol per la honrosa y escepcional distinció ab que los francesos han donat aculliment á una de les seves teles «Jardins de Granada» en lo Museu de Pintura moderna del Luxembourg.

Com á final, encara que dintre un altre orde, devém apuntar lo discurs llegit en l' Academia Provincial de Belles Arts per lo Dr. Torras y Bages sobres un tema tan oportú com es «L' art en los temps democrátichs;» la conferencia del mateix doctor en lo Círcol Artístich de Sant Lluch sobres del «Verb Artístich» (comentari de Sant Tomás;) la conferencia donada al Ateneu Barcelonés per en Puig y Cadafalch, respecte al «Carácter que diferencia les arquitectures castellana y catalana antigues» y... les converses, comentaris y protestes que motivá la *derrota oficial fraguada* á Madrid contra nostre celebrat pintor en Mas y Fontdevila; qui tingué la debilitat de anarhi á lluytar, de bona fé, en unes oposicions que resultaren una farsa y una enganyifla.

Al anar á posar punt á aquest inventari, ó lo que sía, del moviment artístich del any 1897, nos recordám, ab pena, que cal restar alguna cosa de les partides destinades á sumar. Nos referím á la pérdua del dibuxant en Eusebi Planas, que havía estat molt popular entre nosaltres; y á la

del arquitecte D. Elías Rogent, mestre degá de la nostra Escola qui, á més de provar lo seu talent en les obres que ha dexat, l' ha provat, guiant, aconsellant y donant ales á la colla de jóvens que avuy donan fama y esplendor á la arquitectura catalana (R. I. P.)

¡Lo Bon Deu permeta que l' any vinent no tingám de rebaxar del total inventariat cap partida dictada per la Mort!

JOAQUÍM CABOT Y ROVIRA.

30 Novembre 1897.

DEL "LLIBRET DE CONSELLS"

DE D. MARIAN AGUILÓ.

Tot-hom cerca un benestar,
tot-hom lo pot conseguí;
mas sovint s' erra 'l camí
per hon s' ha d' aná á trobar.

Tot-hom cerca la fortuna,
mas ben pochs del cor la pau,
¿de que vos servirá l' una
si l' altra no la trobau?

Cercau viure ab alegría,
que es font de pau y salut;
mas font que sols se congría
dins paratge de virtut.

Les virtuts ne son escales
perque en vida al cel aném,
mas la Fé y l' amor son ales
per que en vida ja hi volém.

Los cors més richs son ben pobres
si 'ls hi manca la Fé viva,
reyna que per comitiva
deu portar les bones obres.

Com devalla cada día
la rosada per les flors,
axí Deu sa gracia envía
per refermar nostres cors.

Lo mérit de la criatura
n' es ferse sempre millor,
per tornar l' ánima pura
en mans de son Criador.

† Marian Aguiló y Fuster.

NOTA

Lo dia 7 del prop passat Juny soterraren á mon benvolgut Pare (q. a. c. s.) Finides les tristes cerimonies de son enterro, girás lo capellá (nebot seu) quil presidía, als amichs fiels que l' acompanyavan y regraciantlos de cor per son piadós afecte, los feu avinentes, més que la anomenada literaria del difunt, ses qualitats relligioses quel feyen, mijançant Deu, acreedor á més alta y duradora gloria.

Calentes encara ses estimades cendres, me demana lo bon amich qui dirigeix la publicació d' eix Calendari Catalá, alguna nota ó escrit seu que mantingués com viva sa memoria, entre los qui ell tant volía, y tot cercant per cumplir eix agradós encárrech y ensemps preparar lo primer volúm de ses poesíes que ab la ajuda de Deu no trigará molt á sortir, he trobat unes estrofes pertanyents al «Llibret de Consells,» que crech inédites y no del tot impropies d' un Calendari ahon s' acostumava á posar les regles de ben viure resumides en Prónostichs que tancan, més d' una vegada, filosófiques ensenyances per la vida.

L' esperit que feu náxer exes estrofes, está plenament de acort á mon veure, ab les paraules d' aquell sacerdot, y mon intent al posar unes ratlles després de la poesía, es tant sols, demanar als qui d'ell se recorden en la vida literaria, ho façan també en sos «Pare nostres» prova de bona amistat que mon Pare catalá relligiosíssim los agrahirá com á la millor penyora de llur afecte.

A. Aguiló.

Ni missa ni donar civada, destorben llarga jornada.

Lo primer que trenca la flor sen porta la olor.

Una filla bona filla, dues filles prou filles, tres filles massa filles, quatre filles y una mare, cinch dimonis contra un pare.

CANÇÓ DEL REY DE TULE

(TRADUCCIÓ)

Hi hagué en Tule una vegada
un rey, constant en lo amor,
á qui, al morir, sa estimada
va regalar un vas d' or.

Sempre ab ell lo rey bevía,
que era son vas favorit,
y al beure en ell corría
dolç plant d' amor per son pit.

Y quan prop la mort estava
lo rey ses viles comptá;
totes á sos fills les dava
manco 'l vas que se 'l quedá.

Y als varons de la corona
juntá en expléndit convit
en un saló que al mar dona
de son palau més garrit.

Allí ab ells la última gota
beguda del dolç licor,
llençá al mar, que dorm dessota
del castell, la copa d' or.

Pas los cristalls li donaren;
perdres tras ells la vegé:
llavors sos ulls s' entelaren,
de aquell jorn may més begué.

JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

REVISTA LITERARIA DE 1897

Al acceptar l' encárrech d' escriure per aquest *Almanach* una revista literaria del any que está á les acaballes, no me he volgut comprometre á inventariar totes les obres catalanes literaries propiament dites y les dramátiques, sinó que, dexant de banda aquestes darreres pera quí ab *meglior pletro* vulga acometre la empresa, me limitaré á parlar de les primeres, y encara solament d' aquelles que més ressonancia han tingut en la nostra literatura. Tampoch tinch la pretenció de fer un judici crítich de cada obra, donchs aquest fet constituhiría en mi una imperdonable reincidencia, y ni l' espay de que disposo ni la peremtorietat del temps fixat, m' ho permeterían. Axís puch dir que per més antecedents consulten entre altres *fonts* la colecció de la *La Renaixensa* del any que s' acaba.

Començám aquest lleugeríssim treball doblegant lo cap respectuosament davant dels dos morts ilustres d' enguany. En Marián Aguiló y en Carles Bosch de la Trinxería. L' Aguiló viurá en l' esperit de tot bon catalá mentres n' hi hage en aquesta terra que no s' avergonyescan d' haverhi nascut. Ningú com ell s' hi ha identificat tant ab Catalunya la santa, la inmortal, la única patria del nostre cos y del nostre esperit; níngú com ell ha tingut una visió tan clara del geni catalá en ses manifestacions espirituals á través dels segles, ni ningú com ell ab tanta fé y ab videncia de profeta s' ha consagrat al servey de la mare patria; pot dirse que lo geni de la terra va ferse carn en la persona del Aguiló y que sa figurá engrandida com més temps vaja passant, comptat ab les bategades patriótiques del nostre cor, passará á ser llegendaria en aquesta terra benehida y será invocada en los dies de prova, de dol y d' alegría, que la Providencia nos reserva als qui hem abraçat ab un sincer *renoncément* de tot lo demés, la bandera de les revindicacions de Catalunya.

Després d' ell va desaparéxer en Bosch de la Trinxería, lo narrador de costums y paisatges pirenenchs, dexantnos en rica herencia sos llibres de simpática lectura, en los que nos evoca la montanya catalana...

Mes parlém dels qui quedan seguint les petjades d'aquests exemplars literats y patricis. Poetes y prosistes nos han dat galanes mostres de que no minva encara, gracies á Deu, la deu abundanta del nostre renaxement. Al cap de tots los poetes figura aquest any l' ilustre autor del *Pí de Formentor* Mossen Miquel Costa y Llobera. Sos tres nous poemets que ha publicat enguany ab l' encertat títol de *L' agre de la terra*, nos han despertat en tots los amants de les lletres catalanes aquella sincera admiració que sentím per lo modest poeta-sacerdot qui ha sigut calificat ab justicia sobrera per qui pot y sab ferho, com un dels més grans lírichs de la present generació. Massa nos recava lo silenci en que s' havía tancat un autor de tantes esperances y realitats y per axó la nostra alegría fou gran al véurel reaparéxer ab tota la empenta poderosa de sa fantasía, per més de que lo cambi de tema de sos assumptos ó sía lo baratar sa volada lírica per la narració, no dexa de sorpéndrens. Desde les escenes senzilles dels camperols mallorquins fins al épich *récit* de les crueltats del rey en Pere, sa nova lira produheix totes les notes, vibrants y pures, mas no falta qui anyora aquelles altres d' una puresa encara més excelsa, les del citat *Pí*, de *Joventut*, de *L' Harpa*, de *Demunt l' altura*, del *Temporal*, del *Epitafi* y altres poesíes que axecan lo nom del poeta mallorquí entre los primers de la nostra terra.

D' altres autors com en Guanyabens ab ses *Alades*, en Massó y Torrents ab sa *Fada*, lo nou poeta Mossen Taulet ab sa primera part del poema *Los Cataláunichs*, un autor jove en Burgas, ab unes *Intimes vulgars* y alguns nous poetes valencians ab ses coleccions primerenques nos demostran ben clar que la poesía no es morta per més de que canten ses absoltes la gent de negocis... Mas ella triomfa d' aquests enemichs, y una vegada al any s' adorna á son gust dintre lo temple mateix de Mercuri y entre flors, ta-

pissos y banderes catalanes regracía satisfeta á sos adoradors... Lo tomo dels *Jochs Florals* d' enguany nos dona una sólida fermança de que la festa poética es encara viva y vigorosa.

Los prosistes han produhit molt y bó. Llevat d' en Narcís Oller (qui ha publicat la hermosa colecció *Figura y paisatge*) autor de fama indiscutible, tots los demés son jóvens y casi nous en lo camp de les lletres. Com á nou tením encara, sobre tot per ses tendencies, á en Santiago Russinyol, autor de les *Oracions* en lo que s' hi veu esmersat molt art de refinament que per axó no ha fet oblidar lo sentiment expontani d' alguns quadrets d' *Anant pel mon*. Autors nous, de grans esperances son en Alexandre de Riquer y l' Enrich de Fuentes, los dos de fesomía ben diferenta en son estil encara que los unesca la nota comuna d' afició á la literatura íntima; mas en Riquer en *Quan jo era noy* prefereix explicar sos recorts d' infantesa passada á montanya y en Fuentes *(Prosa)* compta més aviat ses intimitats de amor; mas en lo procediment se distingeix del primer en que té un llenguatge més gráfich y més lliure, ell veu les coses sense lo vel púdich que devegades encara les idealisa y fá més belles. Un altre prosista nou es en Francisco Maspons Anglasell qui en ses *Instantáneas* no 'ns ha donat encara tot lo bó que tením dret á esperar de son talent. Per últim nos ha arribat de Mallorca una original obra literaria de Mossen Antoni Alcover *(Jordì des Recó)*. Ses *Rondayes mallorquines,* obra folklórica y literaria al mateix temps, están escrites molt garbosament, plenes á desdir de frases populars y paraules sols usades á Mallorca, per lo que no es estrany que en aquella Illa germana sian celebrades per la gent entesa y la profana.

Si juntám á aquestes produccions lo sens fí d' articles literaris escampats per la prempsa catalana, l' esforç desgraciadament poch ajudat de la malhaurada *Revista de Catalunya*, la ben pensada *Gramática Catalana* del senyor Ferrer y Carrió y algunes notables obres dramátiques dels millors autors, tindrém un inventari aproximat de lo més meritori que ha produhit aquest any la nostra literatura.

Com se veu no es un any perdut pel renaxement literari de Catalunya. Y ja s' anuncía un floret de llibres que fan esperar un esclat igual ó millor per l' any vinent.

E. Moliné y Brasés.

LO RAIG DE SOL Y LO PERESÓS

APÓLECH

Un raig de sol entrava
per la escletxeta d' un finestró
y amoroset besava
lo front d' un pobre treballador.

Ab pipelleig d' estrella
la brinza hermosa de sol naxent,
fregantlo á cau d' orella:
—Alçat, li deya, ben amatent.

Llévat, que ja es gran día
tothom trasteja dins la ciutat
y 'ls comparets á la masía
ja fá estoneta que han esmorzat.

—A mi tant se me 'n dona,
respón lo mandra tot ensopit,
la matinada es bona
pera passarla dintre del llit.—

Y 'l raig de sol obrintse
com un gran vano tot irisat,
esbandintse, esbandintse,
omple la cambra de claredat.

Y diu ab falaguera
veu que dexonda tot ser vivent:
—Ma llum es missatgera
de l' alegría, del moviment,

Del treball que es la vida
jo só pels hómens l' heralt joyós;
álçat d' una embrandida
que 'l telé espera tot silenciós.

Frissa la llençadora
que de no corre s' ha rovellat
y 'l seu tric-trac s' anyora
de no sentirlo tot lo veynat.—

Y en açó llambregava
ab més vivesa lo raig de sol
y 'l dropo s' hi tombava
tot estirantse sota 'l llençol.

. . . .

Més tart, quan la maynada
tota plorosa demana pá,
de sol una guinyada
mostrant la taula núa y pelada
diu ab tristesa: «fills no n' hi há»

JAUME COLLELL, PVRE.

***

Sempre vé l' adversitat
quan lo goig ompla la vida,
y es que sempre la Desgracia
dorm al costat de la ditxa,
y la desperta de sopte,
l' agitació de la brisa,
lo vol d' un aucell que passa,
lo refrech d' una caricia,
una rosa que 's desfulla,
l' ayre d' una cançó antiga,
la vibració d' un recort,
la sombra d' una mentida.

. . . .

quan la Ventura s' adorm
¡á despertarse, que triga...!

S. TRULLOL Y PLANA.

LA MÚSICA Á BARCELONA EN 1897

Ja fá algún temps que la música seria se desenrotlla á Barcelona ab vigorosa empenta. Qui se recorde d' una dotzena d' anys enrera y compare l' estat de la cultura musical de nostre poble allavores, ab los conexements gens vulgars y ab los refinaments de gust avuy demostrats per bona part del nostre públich, haurá de confessar que Barcelona ha avençat molt pel camí del art musical més de debó.

La inteligencia y lo gust musical del públich de la que s' anomenava la *filarmónica* Barcelona estavan reclosos en lo quint pis del Liceu les nits d' ópera y en lo teatre del Tívoli les matinades dels concerts Clavé: un públich que sabía ja de cor totes les óperes de la velluria y que anava al teatre no més que pera entussiasmarse ab lo tenor y la tiple ó pera reventarlos á la més petita nota desafinada, y altre públich que plé de bona fé y d' entussiasme seguía ab veneració commovedora les derreres despulles dels choros de en Clavé.

Avuy aquells públichs s' han convertit, per una banda, en lo públich dels Concerts Nicolau que no se recorda ja del tenor, que aplaudeix y aclama *totes* les nou sinfoníes de Beethoven, y que sent fondament, ab un fervor que dexá maravellats als músichs extrangers, totes les grandeses del *Tristan,* del *Anell del Nibelung* y dels *Mestres Cantors* de Wagner; y, per altra banda, en lo públich del «Orfeó Catalá» que s' extasía davant la obra magna de la resurrecció de la Polifonía clássica dels Palestrina y dels Victoria proclamada per en Lluís Millet, y segueix ab crexent interés la glorificació de la música popular catalana portada á cap per lo mateix Millet, per en Morera, en Vives, l' Alió...

A Nicolau y á Millet se deu, donchs, en part principalíssima aquest gran avenç de la cultura musical de nostre públich. Ab son talent sólit y ab son gust exquisit, tant com ab sa perseverancia y ab sa may prou alabada abnega-

ció, han fet y fan un y altre per la música seria á Barcelona lo que no tothom los hi agraheix com es degut. No té res d' estrany, per consegüent, que, al tractar de la música més rellevant feta á Barcelona l' any 1897 s' haja de parlar de Nicolau y de Millet més que de ningú.

Ja venía del Novembre de 1896 aquella famosa Quinta Serie dels Concerts Nicolau, la de les festes matinals del Teatre de Novetats, que va allargarse fins al mes de Març de 1897. En los setze concerts d' aquesta serie van donarse ab éxit extraordinari totes les nou sinfoníes de Beethoven, ab una audició de les *Primera*, *Segona*, *Quarta* y *Quinta*, dues de les *Tercera*, *Sexta* y *Séptima*, tres de la *Octava* y quatre de la *Novena*. Sembla que ab axó n' hauría tingut prou á tot arreu qualsevol altre pera descansar un quant temps, donchs l' infatigable Nicolau se presentava novament ab la seva benemérita orquesta en lo Teatre Lírich la matexa immediata Primavera, pera donar la Sexta Serie de sos concerts que foren cinch, comptant, en dos de ells, ab lo concurs de la pianista senyoreta Rigalt. Los recorts més vius d' aquesta serie son: lo de *La Batalla de Vitoria* de Beethoven per pura curiositat; lo de la *Sinfonía en Ré* de Cessar Franck per son gran valer artístich; y lo del *Final* de la *Novena Sinfonía* de Beethoven, ab la part de chors arreglada pera orquesta, per la gran explosió de entussiasme que en lo públich va promoure.

En la temporada de Tardor tornava Nicolau al Teatre Lírich pera donarnos la seva Séptima Serie de concerts que va ser desenrotllada en sis sessions. La clau mestra de les tres primeres va ser la *Novena Sinfonía* complerta; la de les tres últimes va ser la presentació del celebrat compositor y director alemany Richart Strauss. Los poemes sinfónichs *Don Juan* y *Mort y Transfiguració* d' aquest músich, lo mateix que los dos preludis de la seva ópera *Guntram* van agradar extraordinariament, sobre tot lo *Don Juan* que va valdre á Strauss un gran triomf y va demostrar, per altra banda, que quan la música més nova—diguemne més *modernista*—es música de debó, sólida y seria, lo públich s' agafa á ella tant de valent com á les sinfoníes de Beetho-

ven ó á les grans peces de Wagner. Tant se val que siga de ara com de fá cent anys; lo mateix hi fá que tinga aquestes tendencies que aquelles altres; la questió es que estiga bé.

Lo diumenge de Passió va oferirnos Millet en lo Teatre Lírich una selectíssima festa d'art choral religiós. L'«Orfeó Catalá» va solidar en tal diada lo ja molt bon nom que abans havía adquirit. La missa *O quam gloriosum* de Victoria, chorals de Bach, peces de Mozart, Berlioz y Brudieu, y molts responsoris de Palestrina y de Victoria formavan lo programa. No s' ha de dir res més. La impresió que aquesta sessió musical va fer al públich es de les més series que aquí s' han experimentat.

Al venir l' estíu va fer l' «Orfeó Catalá» una excursió á Masnou, la vila de son director Lluís Millet, ahon doná una de ses festes musicals més memorables, y allí se vegeren tots glorificats per un poble agrahit y entussiasta. Una part de música popular catalana, altra de música religiosa del segle XVI, y la tercera de música moderna, desde Clavé fins á Céssar Franck, formavan lo programa de la festa, com á expressiva mostra dels tres grans amors del «Orfeó.» En aquesta festa de Masnou va ser estrenada ab molt éxit la cantata *La Bandera Catalana* del mestre García Robles.

Lo día de la festa tradicional de la Mare de Deu de Montserrat aná l' «Orfeó Catalá» á Sabadell á cantar en la esglesia de Sant Feliu la gran missa de Palestrina dita del Papa Marcelo. Totes les tres seccions del «Orfeó,» la de senyoretes, la d' hómens y la de noys, en nombre total de 150 cantants van aplegarse al chor de la esglesia. L' efecte produhit en lo temple de Deu per les celestials armoníes de Palestrina es imponderable. No hi ha paraules pera expressar la intensitat de la emoció experimentada pels qui tinguerem la sort de serhi á n' aquesta festa de memoria perdurable.

Lo coronament de la hermosa campanya d' enguany del «Orfeó Catalá» ha sigut l' assistencia al Concurs Internacional d' Orfeons de Niça, del qual n' ha tornat, no sols ab la gloria de tres premis, un d' ells lo capdal, concedits per unanimitat, y ab un diploma honoríflch per en Millet,

sinó ab la satisfacció de sentirse frenéticament aplaudit fora de casa, y d' haver fet conéxer y admirar als músichs extrangers los cants immortals del nostre Clavé.

Una de les notes musicals més interessants del any 1897 ha sigut l' estreno á Sitges, á mitjans de Febrer, de la ópera en un acte del mestre Morera titolada *La Fada*, no sols per tractarse d' una obra purament catalana, inspirada en nostres cants populars, sinó per la significació modernista de son autor, de qual talent artístich tothom n' espera grans coses. Los qui van assistir á n' aquella festa diuen que, en les condicions en que va haver de donarse, ningú va poder ferse ben bé cárrech de la válua de la ópera del mestre Morera. S' esperava un' altra audició en millors condicions á Barcelona, peró no s' ha donat, quedant tothom ab ganes d' aplaudirla, com ha aplaudit tothom los concerts donats per lo mateix Morera ab son chor «Catalunya Nova.»

Al Liceu s' ha estrenat aquest any una ópera de les que valen la pena de parlarne: la *Sansón* y *Dalila* de Saint Saens, obra de bona lley, d' un valer musical efectíu indiscutible. Lo públich la comprengué desseguida y l' aplaudí molt, com se mereix. Y, fora d' ella, res més s' ha fet aquest any al Liceu que valga la pena de recordarsen.

En lo Teatre Lírich han tocat aquest any alguns concertistes notables essent tots ells molt aplaudits: Sarasate qui va donarnos dues ó tres de ses sessions sempre memorables; lo nostre estimat Vidiella á qui deu Barcelona lo conéxer la derrera obra de Saint Saens, lo Gran Concert pera piano, de gran valer artístich; lo jove violinista Manent y lo pianista Malats.

En les sales de música respectives han donat també sos habituals concerts la «Associació Musical,» la Institució Catalana de Música» y la «Societat Filarmónica» ab gran satisfacció dels veritables aficionats á la música seria.

Y veus aquí tot lo més rellevant de que me recordo de la anyada musical de 1897.

E. Sunyol.

L' ADÉU DEL SOLDAT

Diuen que la lley ho mana,
diuen que la Patria ho vol,
perque hon vá 'l lleó espanyol
hi va la honra catalana.

Y haig de dexá aquesta terra...
y haig de partir allá lluny
ab l' arma homeyera al puny,
á engrexá 'ls corbs de la guerra!

Adéu, donchs, quants de ma vida
la infantesa heu alegrat;
me 'n vaig sens odi al combat,
me 'n vaig sens fé en qui m' hi crida.

Y es tan forta la recança
que sento al partir d' aquí,
que 'l que es de la Patria, en mí
no 'n vé mes que l' anyorança.

Mas, ¿qué dich si fins tal volta
se m' inculpe de traydó!...
¡sort que soch carn de canó,
á qui ningú se l' escolta!

Terra que m' has dat fins ara
bons esplets, goig y salut;
casal dels avis volgut;
fossar ahon jau mon pare.

Tu que en lo mon al posarme
m' omplías á bessá, 'l cor,
de aquell tendríssim amor
del que may tinch d' oblidarme.

Y tu, galana poncella
quin nom es pels llavis mel,
de ma venturança estel
que negre fat emmantella.

Amiguets que compartireu
ab mi, aplechs, jochs y cançons;
vosaltres, festíus moxons
que tants cops me pertenireu.

Alberes en quina escorça
tants mots graví: Font de Tort...
Vallensana, d' hon la sort
m' arrenca avuy, á la força.

Adéu, y axís lo Cel vulla
no siga per sempre més,
me 'n vaig com si 'l cor llencés
en lo plor que mos ulls mulla.

Adéu, y si allí hon m' engegan,
lloch en lo que ningú entén
ma llengua, ni com jo sent,
ni per qui jo prego, pregan;

Si allí una bala traydora
en mes entranyes ferís,
ó bé mes sanchs destruís
la febre del qui s' anyora.

Perdut en la pampa brava,
sepultat al Hospital,
ferit, presoner, malalt...
ma pobra existencia acaba;

En l' ansia de l' agonía
será mon únich conhort,
lo dolç, lo tendre recort
de la Terra en que naxía.

Dels qui per mi un *Pare nostre*
al rosari afegirán,
les llágrimes axugant
que senten lliscar pel rostre.

Y sab Deu si jo creyentho
axís, no mori tant sol,
servintme de amich consol
pensar que algú sent com sento.

Per ells la oració derrera
de mos llavis brollará;
mon cos podrá allí restá:
aquí mon ánima entera!

Aquí hon me cridan á l' hora
terra, cel, l' ayre y lo pá,
que havent nascut catalá,
catalá dech ésse y fora.

Y del agre de la terra
acanyat pel mancament,
moriré d' anyorament,
si no moro de la guerra.

Adéu, quants m' heu estimat!...
Adéu, terra catalana!...
¡Vetlléu per tots, Sobirana
Princesa de Montserrat!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

Tant com tindrás ardits, tindrás amichs; acabats los ardits, adéu amichs.

Casa per ton geure, vinya per ton beure, y terra tota la que tu pugas veure.

A fat y á mal fat, ajúdathi la meytat.

LA CATEDRAL DE BARCELONA

¡Quantes voltes s' ha parlat d' aquexa espléndida joya de nostra comtal corona! Mas ab tot y quant s' ha dit, encara no n' hi ha prou pera alabar ses belleses ni pera fer compendre á nostre poble tot lo que exa Catedral significa dintre la historia patria. Catedral tenen Tarragona y Tortosa, Vich y Girona, Urgell y Lleyda; antigues y magnífiques les tenen algunes d' aquexes ciutats, mas cap d' elles podría apellidar sa Catedral «lo Temple de la Patria», com ab rahó pot apellidar Barcelona á la seua. Perque á nostre entendre la Catedral barcelonina es lo símbol y la personificació més justa que pot trobarse, d' aquell antich poble catalá que va bastirla, si anám á mirar no sols á la actual sinó á la anterior, románica, de la que ne restan encara mostres importantíssimes, com la coneguda portalada que dona sortida als claustres.

En efecte: nasqué la Catedral románica esplendorosa y augusta, lo día que quedá constituida nostra nacionalitat independent y perfecta, romput lo jou dels alarbs y lo protectorat dels franchs, no menys que abolit lo Dret gótich, que en aquells matexos díes se substituía ab lo maravellós códich de nostres *Usatges*, lo primer que vegé la Edat Mitja y fou copiat después per nacions poderoses. Lo día que Ramón Berenguer lo Vell pogué dirse Rey y pare de la nació catalana, la Catedral románica simbolisá son regnat, axecantse per les soles forces de son poble sens patronat ni ajuda de Reys toledans ni francesos.

Aná crexent nostra nació arribant á posar ses fronteres en Oriola y Mallorca; arrodoní sos dominis prenent forma definitiva; ses arts, ses lletres, ses industries sentiren l' alé vivificador del gran Rey, del *alt en Jaume;* la nació se vegé coronada de espléndida diadema ab sa matexa sanch conquerida, se sentí forta, gloriosa: fou menester que un monument perpetual recordás á sos fills tanta gloria, y llavors

lo poble catalá, estojant la Catedral románica dintre lo clos de la nova, mostrá á les nacions admirades quant havía crescut son poder y sa grandesa, y axecá la gegant mole de aqueix sumptuós edifici, que en la severitat de ses línies, en la sobrietat de ses gales y en la grandiositat y armonía del conjunt, fos personificació eloqüent del carácter sobri y armónich y, sens ésser fastuós, magnífich, del poble que lo axecá.

Mas ¡ay! les nacions com la mar, tenen ses minves y calmes: arribades al cim de la gloria, se hi sostenen un temps y començan després la baxada; lo poble catalá no s' eximí d' exa lley; axís es que un cop arribat á la plenitut de sa gloria ab les conquestes de Italia y la epopeya de Grecia, començá á declinar á la posta y á ennuvolarse sa gloria al devallar al sepulcre lo Rey últim de sa niçaga, de nom *lo Rey en Martí.*

Nostra Catedral retratá desseguida lo estat decaygut de nostra nació malhaurada; vegé pararse ses obres y desaparéxer lo ingeni que havía sostingut per los segles la magestat de la fábrica, y si bé, per un moment en temps del Patriarca Sapera, torná á brillar com la Patria, y pogué acabar lo traschor y algunes obres del claustre, á la mort del gran Patriarca, decaygut y postrat ja del tot lo esperit de Catalunya, quedá la Catedral, sens acabar son cimbori ni sa fatxada ni claustres, envolcallada ab mantell de negra y fonda tristesa per anys y més anys que fan segles.

Lo célebre bisbe d' Elna, després cardenal Margarit, conegut per lo *Geroní*, entonava en les últimes Corts celebrades en nostra Catedral, *in domo libraria*, la elegía de la Passió que era ensemps la elegía d' exa esglesia:

...—Aquest poble de Cathalunya stant devant la vostra Magestat trist e quasi plorós, spera oir de vos qué es aquesta tristor, e respondraus que no es sens causa, car dir que aquesta es aquella tan benaventurada gloriosa e fidelíssima nació de Cathalunya qui per lo passat era temuda per les terres y les mars. Aquella qui ab sa feel e valent spasa ha dilatat lo Imperi e Senyoría á la Casa de Aragó. Aquella conquistadora de les ylles Balears e Regnes de Maylorques

e de Valencia, llençats los enemichs de la fe cristiana. Aquella Cathalunya qui ha conquistades aquelles grans ylles de Italia, Sicilia e Sardenya. Aquella qui aquella vetustíssima e famosíssima Athenes dont es exida tota la elegancia, eloqüencia e doctrina dels Grechs; e aquella Neopatria, havía convertides en sa llenga cathalana. Aquella Cathalunya qui diversos Reys vehins de França e Spanya e altres ha rots, fugats, e perseguits e mesos á total estermini. Aquella Cathalunya qui sots Rey en Pere, llavors regnant, se es deffesa contra tots los prínceps del món cristíans e moros, los quals tots li foren enemichs. Per los quals e altres singulars mérits que comptar sería superfluitat, aquell bon Rey en Martí en la Cort de Barchinona coroná la dita nació e li apropiá per les sues singulars fidelitats aquell dit del Salmiste:—*Gloriosa dicta sunt de te Cathalonia*. Ara, Senyor molt excellent, es totalment arruynada e perduda.»—

Si encara mancás alguna esterior semblança pera completar lo proposat paralelisme, bastaría esmentar com al renaxement del poble catalá respón la nostra Basílica renaxent també á sa manera, y reflectint ab fidelitat innegable en les obres noves lo carácter y fesomía de la nova Catalunya, tan diferent d' aquella que plorava lo Cardenal Margarit, com ho son dintre son respectíu ordre les grandioses obres antigues, gloria del segle catorze y les mesquines modernes, mirall de nostres temps trists.

Temple de la Patria nostra Seu, mentres la Patria tingué personalitat propia, gosá ab sos goigs y plorá ab ses penes, resplandí ab ses glories y s' enlletgí ab ses miseries: aquí venían nostres Reys, aquí nostres Concellers, aquí nostra Noblesa, aquí s' entonava lo *Te Deum* per les famoses victories que duyan als quatre vents lo nom de Catalunya; aquí lo poble plorava la mort de sos Comtes y Prínceps, ja que may tingué que plorar grans derrotes. Mas quan la Patria catalana passá á ésser una regió més de la península ibérica, nostra Catedral passá á ésser un temple més de la gran Esglesia espanyola. Res de vida propia, res de independencia ni carácter: lo Centralisme ha acabat de

sofocarlo. Ara la Catedral es un gran temple als ulls del artista, mas no parla al cor dels fills de Calalunya com algún temps parlava. En sa tribuna reyal ja no hi surt un rey Martí; en son presbiteri ja no hi seuen Concellers; en sa trona poques vegades se hi sent la llengua de la terra que honraren St. Vicents y Benet XIII y lo Papa sisé Alexandre; per açó va cayent en lo oblit del poble, d' aquell poble qui abans la omplía y axecá ses arcades y columnes. ¿Qui lo veurá altre cop tornat á sa antigua vida?

Si la Catedral es lo símbol y la personificació de la Patria; si la historia de la una es la de l' altra, nostra Esglesia nacional no s' axecará fins que Catalunya recobre sa fesomía antigua, son antich carácter. Mentres Catalunya (oblidada de sa historia, entregada á mans de polítichs sens conciencia ni noblesa) no gire los ulls á son passat y abraçantse al arbre de ses tradicions, no invoque lo nom altíssim del Deu que l' axecá un día al pinacle de la gloria, no veurém á la nostra Catedral recobrar sa antigua y brillant grandesa, y haurém de rodar per ella humits los ulls y més encara lo cor per la tristesa, vivint sols dels recorts que guarda y representa aqueix monument insigne y eloqüent executoria de nostra antigua y famosa grandesa en arts, armes y lletres.

Gayetá Soler, Pvre.

AMORS

DEDICADA Á LA SENYORETA BLANCA MANAUT Y UYÁ

I

En mitg de la horta de vall solíua
veuse una vila fresca y festíua
com les floretes del Pirineu,
y en mitg de sálzers, com niu d' alosa,
apar s' amaga masía hermosa,
hermosa y blanca com floch de neu.

Ja 'l sol no daura ab sa llum pura
lo màs, la vila y la planura...
que ab vel de núvols se va amagant.
No 's veu fogueres en la masía,
sols negres ombres, sols melangía
¡tot sent la vetlla de Sant Joan!

Com si 'l vinclés sort malastruga
l' hereu ses llágrimes sovint axuga
tristes, cohentes com son pesar;
son pare acota lo cap, pensívol,
la mare 's quexa ab tó plorívol,
l' avi somica prop de la llar.

Sols una nina apar festiva...
ab somrís tendre que 'ls cors cativa,
bella com l' ángel dels purs amors
surt de sa cambra, tan ben posada
que al qui la mira sembla una fada
que al trench de l' alba surt d' entre flors.

—¿Per qué exes llágrimes la nit derrera?—
diu ab veu pura, tan falaguera
com la canturia del rossinyol;
llavors s' acota, als pares besa,
al avi amoxa ab gran tendresa
vegent per ella tant desconsol.

—Demá enjoyada de llir y rosa
seré de Cristo la pura esposa,
que es de mon ánima 'l sol ideal;
¿donar vos reca la filla amada
per viure ab Cristo sempre esposada,
lluny del mefítich llot terrenal?..

Des de ma celda solíua y bella,
com lo dolç flayre d' una poncella
pujarán sempre mos prechs á Deu;

diré que us donga vida ditxosa...
¿l' espós no escolta 'l prech de la esposa?..
¿si sou ditxosos qué més voléu?..
. . . .

Des de aquella hora, la nina hermosa
que entre cors tristos es tan ditxosa,
pensa y sospira per son amat.
De cop lo bronzo sagrat nuncía
lo toch solemne d' *Ave María*
morent son eco en la immensitat.

II

Ab dits de plata la lluna esquinsa
la negra boyra que al cel s' endinsa
y son front mostra voltat de llum;
com may la plana 's mostra encisera
hon somriu bella la primavera
de flors vestida, alenant perfúm.

En la finestra de la masía
llavors la nina l' Amor somía...
¡que bell deu ésser lo somiar seu!
son front acota en test de roses
que apar per ella se son descloses,
ans que s' allunye, per dirli ¡Adéu!

Arpes de l' horta, merles y aloses,
no assagéu ara troves meloses
que esgruna, á l' alba, vostre bech d' or,
no despertesseu la hermosa nina
com querub bella, vestal divina
que á Jesús bada son verge cor.

Ses rosses trenes l' ayret falaga
que, com aucella, prop seu divaga
com per donarli lo derrer bes;
quan en ses galtes sent l' alenada
la nina axeca son cap torbada...
al entorn mira... mas no veu res.

Ovira en l' horta, prop seu, fogueres
que son per ella ¡ay! les derreres
que en nit tan bella los fadrins fan...
ja no engarlanda porta y finestra
ab rams de roses sa blanca destra,
com ans solía, per Sant Joan.

La nit es clara, suau, serena...
les nines cullen rams de verbena
per benehirla de bon matí;
propet ovira al jovent que balla
al só festívol de dolça gralla,
fentli companya lo tamborí.

Veu com puntejan les altres nines,
veu com voleyan les barretines
al entorn sempre dels foguerals;
visió fantástica li apar la dança
que ara se para, que ara avança
en mitg de sálzers y pomerals.

Aqueix bell quadro ¡com la contrista!
recorts voleyan davant sa vista
com papallones voltant la flor;
vergers y prades hon flors cullía,
la esglesia y poble hon missa ohía,
lo más que aymava ab tot son cor,

la blanca hermita de la *Devesa*
que tant ornava quan pabordesa
son cor, com arpa, batre ¡ay! fan.
Quan al más tornen per primavera
les orenetes d' ala lleugera
¡sols á la nina no hi trobarán!

Y muda llágrima sa galta arrosa
que arreu axuga ab má tremblosa,
derrer obsequi que paga al mon;

dintre sa cambra se fica apresa
y en lo silenci sospira y resa
y á sa pregaria Jesús respón...

En tant ressonan prop seu, en l' horta,
cants amorosos que 'l vent li porta
voltats de flayre que hi vessa un cor,
axís acaban:—Ma hermosa aymada,
quan en lo claustre sías tancada
pensa que dexas un aymador.—

III

Quan l' astre rey trespunta en la montanya,
y aureola de llum cenyeix al mon,
la veu grave y suau del sagrat bronzo
demana á n' als fidels oracions.

Y la brisa, sa dolça missatgera,
duu en ses ales lo só misteriós
y l' escampa per pobles y masíes
suptil, volant com ángel d' oració.

Lo gall la sent y canta en la masía,
li respón des l' arbreda 'l rossinyol,
papallons d' ales d' or y satinades
volatejan cercant quiscún sa flor.

Les nines y donzells que part de vespre
cantavan prop del más sos bells amors
tot fent l' ayrosa roda de sardana
ó guarnint ab floretes sos balcons,

s' endreçan, com esbart de caderneres
que 's desnían bon punt trespunta 'l jorn,
á benehir ses toyes en la esglesia
tots á l' hora, com feyan altres cops.

Dalt del convent tritllejan les campanes
com solen nunciar festa major,
y al serhi prop sols senten sagrat cántich
que ab les notes del orga se confón.

Les nines rumbejant blanca caputxa,
los donzells descubrint son jove front
trepitjan l' humit sol de l' ampla esglesia
lo prech als llavis, commoguts los cors.

Y dins de dins veuse guarnit de roses
vessant de llum, com may, l' altar major,
y 'l sacerdot, d' incens en mitg d' un núvol,
fervent endreça á Deu ses oracions.

Tocant al presbiteri hi ha una nina
que garlanda de llirs cenyeix son front;
son cos es vincladís com tendra palma
quan l' ayret del matí la mitg somou.

Ab sa toca de verge apar un somni,
un somni de querub que 's mostra al mon,
rabejantse en onades d' armonía,
voltat de llum y flayre de les flors.

Son vel es trasparent, com glassa fina,
que l' alé de sa boca mitg somou,
son vel es blanch com sa ánima n' es pura,
¡que es bella la virtutací en lo mon!

Brillan sos ulls, blavenchs com d' esmeragda,
com brillan los estels en cel hermós,
ses galtes son com ram d' enceses roses
que en lo fons blanch destacan ses colors;

sos llavis com magrana mitg oberta,
com nimbo celestial ses trenes d' or,
y ses mans, com la neu blanques, sostenen
lo llibre confident de ses amors.

Son cor enamorat, com de coloma,
bat unísson al cor de son espós,
flayre 's torna l' amor sant que la abrusa
y exa flayre del cel es la oració.

De sos ulls dolces llágrimes rossolan
com gotes de rosada á trench de jorn...
es que 'l cor beneheix aquexa aliança,
es lo baptisme d' aquell pur amor.

Y mentre eterna fé la nina jura
y accepta á Jesucrist per son espós
apar que á l' orga 'ls angelets devallan
cantant epitalamis tots á chor:

Y l' ambent sadollat de dolça aroma
que en l' altar evaporan rams de flors,
apar que del cel baxa grat efluvi
que ubriaga les ánimes d' amor.

Y la verge s' endreça vers lo claustre
com cisne que ardit creua l' estanyol;
¡que deu ser pur aquell amor d' esposa
quan ni 's gira per veure més lo mon!

Llavors un crit d' angunia indescriptible,
un crít que al esberlarse llença 'l cor,
un ay que exhala la meytat de l' ánima,
l' ampla volta del temple apar somou.

Es d' un donzell que cau plombat en terra
ab la dreta posada sobre 'l cor,
ert, tresuhat; les flors que ans rumbejava
cayguérenli marcides sobre 'l front.

AGUSTÍ PUYOL SAFONT, PVRE.

Seminari de la Seu d' Urgell, 21 Novembre de 1897.

DE QUAN BARCELONA INSTITUÍ FESTA

EN LA DIADA DE LA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ

Lo dimars, día 13 de Desembre del any 1390, festivitat de la gloriosa verge Sta. Llucia, fou convocat lo Concell de Cent jurats de Barcelona per veu de pregó, que, en dita ciutat publicá Ferrer Vendrell, correu de la matexa. Solemnialment congregat en la casa del Concell, segons costúm antiquada, s' hi aplegaren los venerables Guillém de Vallseca, Guerau des Palauet, Francesch Terré y Arnau des Torrent concellers, (dexanthi d' assistir lo conceller Pere Ç' Estrada) y ab ells gran nombre dels hómens del concell. Era la primera vegada que aquests ciutadans darrerament elets en llurs cárrechs públichs, hi assistían. Per quina rahó davant de tot lo Concell, lo veguer Guillém de St. Climent, en nom del senyor Rey, los hi rebé lo jurament de rúbrica per l' exercici de llur cárrech, lo qual prestaren ab los térmens seguents:

Juren los Çoncellers tenir secret Tot ço que dit et ordonat será entre ells e de Consellar be et leyalment al veguer e al batle a tot lur mellor enteniment a feeltat del Sr. Rey axí en mantenir justicia com en mantenir los priuilegis vses franqueses et gracies atorgades per lo Sr. Rey e per ses antecessors a la Ciutat de Barchinona.

Fet aquest jurament general, los Concellers juraren per los Sants Evangelis tenir, servar y fer cumplir, tots los capítols continguts en cert llibre nomenat *Consueta* lo qual començava *les ordinacions que deuen jurar los Consellers*, y hon era recopilat tot quant atanyía al bon regiment de la Ciutat.

Aprés se trocaren los papers. Considerantse investits de tota llur autoritat, los Concellers passaren á rebre lo jurament que degué prestárloshi lo Veguer, y que fonch fet ab les seguents paraules textuals:

Lonrat en Guillem de sent climent veguer de Barchinona

e de valles Jura als sancts quatre euangelis de deu en poder dels Consellers, que estara a consell dells e que tendra justicia per son poder a tots axí estranys com priuats no guardada amor o temor del senyor Rey e que obseruara libertats priuilegis vses costums franqueses et gracies atorgades per lo senyor Rey e per sos antecessors a la Ciutat de Barchinona e que no ajustara parlament general sino de Consell dels dits Consellers e special manament del senyor Rey, saul empero en totes coses senyoria e jurediccio del dit senyor Rey.

Igual jurament prestá als Concellers lo subveguer, Ferrer de Marimon.

Ferrer de Gualbes, batlle de Barcelona y lo sots-batlle Francesch Costa, juraren servar tot quant promés havían en lo jurament prestat al senyor Rey.

Francesch Marquet Sr. de la casa des Crós, y Periconet d' Usay, juraren servar tot lo contingut en certs capítols del predit llibre nomenat *Consueta*.

Pere de Citges, clavari de Barcelona jurá servar les ordinacions contingudes en los folis 7 y 8 de la dita *Consueta* referents á son cárrech, les quals començan: *Item lo clauari de la Ciutat cascun any apres que Consellers son elets deu fer sagrament e homenatge en poder de Consellers en presencia del Concell de C Jurats de tenir e seruar los capitols seguents. Primerament que ell durant la dita Clauaría no regira ne tindra companya etc.* Acabat qual jurament y com á subgecte á la autoritat dels Concellers, los prestá homenatge de boca y mans, segons prescriuen Usatges de Barcelona y Constitucions de Catalunya.

Lo síndich de la Ciutat Pere Dalmau jurá servar tot quant en lo llibre de *Consueta* pertocava á son cárrech.

No 'ns detindrém á ressenyar la llarga elecció indirecta, que seguint los derrers privilegis de Barcelona, tingué lloch per provehir, en lo mateix concell, los cárrechs de mostaçaf y de rector de la casa del pés de la farina, pels quals resultaren elets, Joan de Conomines y Pere de Busquets respectivament.

Després de quins juraments y eleccions, la primera proposició que los Concellers al començar á exercir son cár-

rech, posaren á deliberació y aprovació del Concell de Cent, fou lo referent á la festa, que, en honor de la Puríssima Concepció de María, tractavan d' establir en nostra Ciutat com en los anys precedents hagués sempre estat día feyner.

L' acort porta la següent nota marginal escrita ab carácters que semblan del segle XV: *Inicium in barchinona festi concepcionis.* Está concebut ab les següents paraules:

Primerament sobre açó si plahía al Consell que daçi a auant fos feta festa de la Concepció de la verge madona sancta María lo dit Consell delibera que per Reuerencia de nostre senyor deu Jhesuxrist e de madona sancta María mare sua la qual mereix aquesta honor e molt major daçi a auant perpetualment sia feta festa e aquella honorablement axí com lo día del digmenge sia colta per tota la Ciutat de Barchinona e que per los dits Consellers ne sia parlat á Mossen lo bisbe de Barchinona prouehint lo dit Mossen Bisbe que la dita ffesta sia indita denunciada e publicada á Tot hom generalment per les Trones a fí que sia per cascun feel xptiá perpetualment colta et obseruada.

Per consegüent, la festa de la Puríssima respongué á Barcelona al sentiment popular que se veu bategar dessota la concisió del predit acort. No es la autoritat eclesiástica la que excita als Concellers á honorar tan gran solemnitat de la Esglesia Católica. Es la autoritat popular la que per sí sola instituheix la festa vetllant perque sia de tothom servada com ho era la del diumenge y arbitrant la protecció, que no li podía faltar, de la autoritat eclesiástica.

Aquest sentiment y devoció, que ja existía en lo segle XIV, posteriorment se seguí posant de manifest en la Capital Catalana, en multiplicades ocasions, de tothom sapigudes y que no creyém del cás recapitular pera no sortirnos dels límits que tením imposats.

Conste, donchs, que al present reivindicám per Barcelona lo llegítim orgull d' anar á la vanguardia de les poblacions católiques, en son íntim sentiment de reverenciar y honrar á la Verge Santíssima sots advocació tan admirable com es la de la sua Concepció Immaculada.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI.

ALS MARTRES DEL BRUCH

Martres del Bruch, dexáu la vostra estada
Hon feys ja ha temps la funeral dormida,
Que vuy la patria catalana us crida
Per coronarvos en la vostra diada.

Axecauvos adés, los de Igualada,
De Piera y Mediona, gent ardida
Que aquí vareu donar la vostra vida
Per lo llorer de la immortal jornada.

Per la justicia del bon Deu lluytareu,
La llivertat de nostra terra y l' honra...
Y la gloria dels forts axí alcançareu.

Un' altra llivertat vuy nos deshonra
Sens fé, sens caritat, sens esperança...
Martres del Bruch, feym recularla á França!

MIQUEL V. AMER.

LA GUERRA

Feréstega barreja
d' ira, d' oyd y d' enveja,
que brollan del abím;
foguera malehida
que al esclatar la vida,
forjá lo primer crim.

D' aquella sagnanta hora
la lluyta assoladora,
com monstre malehit,
ab esglanyant feresa,
d' engolir jovenesa
no para dia y nit.

D' amors y de bonances,
fá penes y venjances
que esclatan á son pás;
de pobles fá batuda,
de llágrímes beguda,
¡de cors de mares, jaç!

Tempesta que 's dilata,
que arruna, immola y mata,
ja ab fona, ja ab coltell,
ja, més ensinestrada,
ab fletxa emmatzinada,
destral, llança ó fusell.

Y pel planeta vola
y destrueix y assola
com llamp foragitat;
y ab dolorida quexa,
¡ni un pam de terra dexa
sens ésse ab sanch marcat!

Y passan les centuries,
ciutats, valls y boscuries
transforma 'l pás del temps:
los barbres desparexen,
ciencies y arts florexen
y l' hom s' eleva ensemps.

Mas la sagnanta fera,
no para sa carrera;
sols nom y arma ha mudat;
ab docta sutilesa,
se diu desquit, grandesa,
conquesta ó llivertat.

Mas ab distint ropatge,
igual es lo carnatge,
idéntichs los horrors;
ses gestes més preuades,
son vérgens deshonrades
y camps rublerts de morts.

Sos fets, sos llors, ses glories,
derrotes y victories,
se compran á igual preu;
ab llars desamparades,
ab mares desolades,
¡ab sanch brollant arreu!...

. . . .

. . . .

¡Oh miserable terra!
mentres la fera guerra
alene á ton recés,
¡mentida es ta bellesa,
falornia ta grandesa,
y escarni ton progrés!

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÁ.

UN SONET ME MANA FER VIOLANT...

I

Ja que ho vol, li dich que en vers
jo no hi sé fer res de bó,
y li jur, ja fet lo ters,
que mon front no val per çó.
Es lo vers un mal de cap
per lo cap que es cap de un curt,
sent no res per lo qui 'n sab
que ell tot sol, ja fet, li surt.
Lo qui es nat pel vers, es font
que ses dots pot dar á broll;
lo qui no, no li val pont,
no hi ha pás, tot es un toll.
Si un li surt un poch més xich
lo qui vé ja es molt més gros,
y per ser un tant més rich
si á má vé, n' hi pot dá un troç.

II

Ja ha vist, donchs, per lo que hi há
més en alt, que jo no 'n sé,
mas ja que ho vol, ¿cóm se fá?
tentho mal si no 's fá bé.
Si l' ha vist, ja té de bó
de sos ulls la llum, mon vers,
y fins no té tant mal só,
mas li jur no soch per vers.

III

Ja que hi só, li dich que 'm fonch
si per cas no 'm fá bons ulls:
tinch lo cor que 'm bat; sos bulls
me fan sech, prim com un jonch:
Jo no sé, si vé la nit,
lo que es son, ni lo que es llit;
no tinch set, ni son, ni fam
y lo cor va fent pím pám;
mon cos, lo gran pich del sol
no sent, ni de res se dol,
y de la nit lo gran fret
en mi ja no hi té cap dret:
En fí, crech se me 'n va 'l cap,
¿que no m' ho pot dir, si ho sab?

IV

Jo, per ferli dir que sí,
que ja 'm vol y que es per mi,
má y cor li donch: si poch es,
ab lo temps ha de ser més.
Un *sí fa* per *mi la* sort,
un nó sech, pot ser ma mort.

OLDMAN.

CAPELLA Y HORTES DE ST. BERTRAN

I

Popular fou y es encara en Barcelona, la barriada marítima de Sant Bertran que cau á Mitg-jorn de la ciutat, dejús Montjuich, á qual reparo floriren per llarguíssims temps les hortes conegudes ab dit nom, vuy suprimides y confoses ab les noves construccions que forman part del modern axamplament de nostra hermosa capital. Mas, si vulgar es lo nom de Sant Bertran, no tant la procedencia d' aytal denominació, ja que si bé encara á començos de la present centuria existí per aquells encontorns una hermita ó capella del susdit Sant, no consta qui la fundá ni per quin motiu, ni perqué s' escullí un titular tan poch conegut entre nosaltres, que ni solament figura en nostres Calendaris.

L' autor de *Barcelona antigua y moderna* diu que estava la capella al peu de la montanya y junt á les pedreres que cauen al mar, suposantla fundada en lo segle XIV, per constar que als 17 de Setembre de 1460, lo Consell assigná 50 lliures catalanes pera repararla; que de 1576 á 1618 la ocuparen los religiosos servites; que més endavant fou reconstruida á despeses de la Ciutat, en qual ocasió, y als 28 de Juny de 1680, celebrá en ella la primera missa, Mossen Pere Joan Alsina, vicari perpétuu de Sant Just, de qual parroquia dependía la susdita capella, y que últimament fou arrasada per los francesos en la guerra de la Independencia.

Recorrent l' Episcopologi barceloní s' hi troba en ordre quinzé, entre les fetxes 1086-1095 (Florez, Aymerich, etc.), un bisbe Bertran, qui cridat de França com cas excepcional, per la eminencia de ses virtuts, vingué á regir la nostra Esglesia ab una exemplaritat digna de sa notable reputació, Canonge de Sant Ruff, baix la regla del gran Agustí, floría en son monestir capdal de la Provença, prop d' Avinyó, ab considerable fama de santedat, fins que cridada la atenció del Capítol de Barcelona, vingué ací al morir son

devanser Umbert, de la familia dels Alemanys. Consta en especial del nou Bertran, que desitjós de implantar en nostra terra la regla agustiniana á la qual pertanyía, cridá alguns companyons escullits de la casa madriu de Sant Ruff y establí una fillola de la matexa en lo vehí poble de Sant Adriá de Besós, que era del Capítol en virtut de donació feta per lo bisbe Deudat, segons escriptura del any 1013, senyalada en la *España Sagrada*, tomo XXIX, plana 213.

Res nos hauría cridat la atenció envers tal assumpto, sinó fos una carta que poch temps ha reberem de un lletrat arqueólech de Tolosa, Mr. J. Lestrade, demanantnos si en nostres arxius existiría alguna noticia referent á Sant Bertran de Comenge, de qui ell trobá en un document francés, que degué fundar en nostre bisbat un colegi de clergues, lo qual subsistía encara en lo segle XVIII, puix en tal época, aquests escrigueren als canonges de Comenge demanántloshi noticies y referencies de llur Sant patró.

En quant al patronímich Bertran, venerat en nostra capella, procedent de la Real familia de Aquitanía y dexeble de Sant Germá (segons un *Goigs* que nos ha facilitat lo erudit investigador D. Ramon N. Comas,) fou ab lo temps ardiaca de la catedral de París, y bisbe de Mans, havent prestat extraordinaris serveys á son pays detenint ab sa persuasiva eloqüencia als bretons que lo assolavan; no menys treballá en minvar los excessos de la guerra entre Theodobert y Clotari, morint als 70 anys de edat. Invocávanlo especialment los mariners, segons s' esmenta en lo susdit *Goigs*.

No dexa de ésser rara circunstancia la intrusió de un prelat francés en nostra Esglesia, que se senyala en los Episcopologis del segle XI, com á procedent de St. Ruff de Provença, ab l' altra circunstancia de haver fundat un colegi especial, dependent de la Seu barcelonina; y com tal fundació degué desaparéxer de Sant Adriá molt abans del segle XVIII, perque altrement n' hauría restat alguna memoria, ¿no se fá verossímil que aquella fos mudada á nostra capella ó hermita de St. Bertrán del Port? Prescindint de aquesta verossimilitut, més propi apar que ell mateix fun-

dás aquesta última capella, la qual portava lo seu nom y lo conservá sempre fins á nostres díes, puix res implica que les fundás abdues, y axís resultaría que la tal hermita, no es del segle XIV (com presúm l' autor de *Barcelona antigua y moderna*, fixantse solament en que consta reparada en lo segle XV,) sinó de mes antich, ó sía del temps de son bisbat (1086-1095.

Dels antecedents explicats, no preteném pas deduhir que lo Sant bisbe Bertran de Comenge, obgecte de la consulta que sens feu, resulte ésser lo mateix Bertran nostre, si bé un y altre convenen en haver fundat una clausura de clergues francesos, recordada casi fins á nostres díes per la capella de son nom, nom tramés á les susdites hortes, ab que s' explicaría la singularitat de semblant denominació entre nosaltres.

II

Respecte á les esmentades hortes, *queus diré?* De personal recort podríam observar á la actual generació, que durant llarch temps foren les delicies dels barcelonins y l' esbarjo més atractívol de nostra insigne capital. Sos alicients ne feyan un sanitós y animat passeig en totes les temporades del any; suau, plá y arraserat á dreta per les muralles, y á esquerra per les estribacions del Montjuich, desde ahon les tals hortes presentavan en conjunt, un bell cop de vista, ab llurs infinites capsades de verdures de tota lley y matisos, qual immensa caxa de pintures ó vastíssim tauler de scachs, entrecreuat de caminets y partit, mijançant un ample caminal de cap á cap, en dos livells, l' un rebaxantse envers la ciutat, y l' altre enlayrantse per graus costera amunt, fins al peu de la carretera del castell. Talment admirava lo primor ab que estavan cultivades aquelles plantacions, la excelencia de llurs productes, ja en verdures, ja en fruyts y delitoses flors de camp y de jardí; entre molts altres arbres, hi havía varietat de figueres, especialment reputades per llur fruyta. Ademés de una població indígena de hortolans, que gosavan de certa impor-

tancia units ab los de Sant Pau, fent cos y gremi á part en competencia ab los de Sant Pere, existía altra població de ciutadans que temporalment ocupava certes *torres* ó casetes de fusta (per les exigencies de la fortíficació,) de aspecte lo més rialler, ab patis y galeríes, passatges de canyissos y emparrats. Antigues cinies y grans depósits de aygua servían per regadíu de aquells vergers. A dit aspecte urbá, se unía lo rural ab munió de pallisses y establíes, corts y corrals ahon brollavan nombroses pollades y virams, bestiar de treball y de cría, cabrits, coloms y garrinets, quals rústechs efluvis competian ab les suaus flayres de roses y clavells, aufábregues y violes que borejavan les margenades y camins. També s' hi veyan alguns edificis destinats al perfeccionament de útils y eynes de pagés, y millora y foment de cultíus.

No cal dir quant agradós resultava lo estatge d' aquell petit oasis, no sols pera los vehins, sinó pera los constants visitants que hi anavan á festivar diades ó successos de familia, ó simplement per verenes y gaubanses, ab tota aquella llivertat y franca expansió de la vida del camp; plahers, que no obstant llurs insentius y entussiasmes, may acabavan com es freqüent vuy día, en excessos no coneguts llavors del bonjanós poble barceloní.

¡Y pensar que tot açó ha desaparegut com per ensalm, sens dexar rastre; convertit en una freda y prosáica barriada especulativa de hon fugiren pera sempre les ninfes y dríades poétiques, encisadores de un lloch en lo qual tant y arreu gaudiren nostres avis, richs y pobres, nobles y plebeus; sacrificat lo interés públich al de alguns particulars, no duptant ofegar les santes aspiracions del cor, baix la iníqua pressió del tant per cent!

—

Sols per recordança del temps vell, consignám exes senzilles notes en lo present *Almanach*; á qual publicació, y á tots los companys colaboradors de ella, desitjám molts y prospers anys de vida.

JOSEPH PUIGGARÍ.

LO SANT CRIST DE IGUALADA

Finesa d' amor.

Al peu del Montserrat,
anys ha que entre vinyars seya de grat
la vila de Igualada;
del Montserrat al peu,
palau que en Catalunya alçá 'l bon Deu
pera sa Verge Mare.

La Reyna celestial
al véurela arrimada á son Casal
ses gracies li vessava,
y ab tan suau regor,
floría hermosa com roser de olor
que 'l poncellám esbada.

Desde son camaril
sentí, María, dolça com d' Abril
sa mistica fragancia,
y en un Divendres Sant
axí parlava al divinal Infant
que té damunt sa falda:

—¿Vos plauen, Fill preciós,
les aromes que exhala pera Vos
exa Vila galana?
Ja que us regala 'ls cors,
dáuli senyal de vostres fins amors
avuy que n' es diada.—

Jesús la ohí ab plaher.
En la Capella hermosa del Roser
que la Vila estojava,
finesa d' amor feu
á l' hora en que 'l clavaren á la Creu
al cim d' una montanya.

Lo Sant Crist venerat
que hi portaren per ésser adorat,
suhava sanch y aygua!
Se n' adoná la gent
y «¡miracle!» clamava «¡gran portent!»
postrantse entorn la Imatge.

La devoció cresqué,
la Vila venturosa agrahí bé
exa finesa santa;
lo Crist miraculós
desde llavors fou son joyell preciós,
sa prenda més aymada.

Tres cents anys han passat,
y avuy, per obsequiarlo, la Ciutat
encara més s' afanya,
puix saben tots sos fills
que 'l Sant Crist fou l' escut en llurs perills,
sa gloria en les batalles.

Mentres sa Fé viurá,
del cim del Montserrat li somriurá
l' Estel de nostra Patria;
y florirá feliç,
embaumant ab olors del Paradís
la terra catalana.

ANTONIA GILI GUELL.

Qui aguayta per lo forat, veu son malt fat.

Anell en lo dit, honra sens profit.

Qui á quaranta no se atura y á cinquanta no endevina, á sexanta desatina.

Diu lo Bisbe de Comenja, que qui no treballa no menja.

RODA LO MON Y TORNA AL BORN

La plaça del Born ab tot y la animació que encara avuy durant certes hores hi regna, no es més que una sombra de lo que fou en les époques passades quan s' hi celebravan los torneigs y festes anyals; allí s' aplegava lo bó y millor de Barcelona, des lo Rey al menestral, pera veure *córrer llances* als campeons de més fama. Es impossible descriure minuciosament l' hermós quadro que presentaría ab tantes dames y damiseles vestides ab un luxo oriental, ab tants cavallers y nobles d' arrogant figura, ab los cadafalchs dels mantenedors, ab los cadafalchs y finestrals recoberts de domasos, ab tants elms, escuts y llances com relluhían en la *pista;* se necessitaría realment la paleta del més afamat pintor pera reproduhir un d' aquells quadros que allavors ab tanta frequencia presenciava la felíç Barcelona. D' aleshores data, sens dupte, la frase de *roda lo mon y torna al Born*, com pera indicar que en lloch se troba res comparable en importancia y bellesa com lo de aquella famosa plaça.

Peró no eran sols les citades festes les que li donavan nom; hi havía una costúm que, á mon parer fou la que més contribuhí á la formació de la esmentada frase. Veusela aquí:

Cada any, lo día 1 de Janer ó *Ninou,* los honorables Concellers acompanyats dels Cónsols de Llotja y de molts prohómens y persones distingides, com si diguessem lo bó y millor de Barcelona, s' aplegavan en la Plaça de Sant Jaume, davant la casa de la Senyora Vilagayana y cavalcavan per la Ciutat, anant á donar la *volta* pel Born *per veure lo vidre,* puix era costúm que los vidrers residents en lo Born, parassen ricament llurs obradors en lo día de primer d' any, gala extraordinaria d' aquell temps. Peró la cavalcada no se reduhía á voltar lo Born, sinó quasi tot Barcelona; en proves d' açó veges lo que ne diuen nostres

antichs dietaris: La nota corresponent al any 1452 diu solament que «*feren la volta del canyet e per la Ciutat.*» La del any 1565 diu «anant per la Calcetería, Boria, carrer de Moncada, Born, Pla den Lull, marina devant lotge entrant al cap del carrer Ample y al vol del carrer de les Trompetes, carnicería den Sors la proa del Pi, Cucurulla, plaça de Santa, Anna carrer Condal, riera de sanct Joan, carrer dels mercaders, Boria, Calceteria.»

La del any 1584 es més esplícita, diu axís:

«En aquest dia després dinar com es de pratica se ajustaren ses magnificencies á la plaça de Sant Jaume y feta la agraduatio en la qual agraduatio y fou lo Ille. y Rnt. senyor micer Hieronym Manejat Canceller de Cathalunya feren la volta com es de costum quis-cun any en semblant jornada, ço es que anaren per la Boria fins á la capella den Marcús y apres prengueren per lo carrer de Moncada y isqueren al Born y apres fins al reorxador y apres passaren devant lo baluart de mig jorn y passaren devant de llotge y prengueren per lo primer carrer qui hix al carrer Ample fins al carrer vulgarment dit la carnicería den Sors y apres tiraren tot dret fins á la proa de micer Quintana ahont giraren á ma squerra fins al canto del carrer qui va del Pi á casa del compte de Aytona y anaren tot dret á la plaça de Santa Anna y prengueren per lo carrer Condal y passaren á la riera de Sant Joan y apres prengueren al canto de dona Aldonça Doms y giraren al carrer dels Mercaders fins al canto qui ix á la plaça de la Lana y giraren á man dreta per la Boria anant per la cort del vaguer y per la Calsateria tornant á la plaça de Sant Jaume de hont tothom se despedí.»

La nota del any 1585 fá notar que essent la cavalcada «*devant los baluarts tiraren com es de praticha,*» detall que no havíam trobat encara.

Peró, no es la esmentada *cavalcada de Ninou,* quadro per cert ben original y encisador, la que més podía contribuhir á la invenció de la frase *roda lo mon y torna al Born,* n' hi havía una altra de més important pel nostre obgecte, puix se formava al Born, rodava per la ciutat y

tornava al Born pera disoldres, y aquesta era la *Cavalcada ó Volta de la festa de Sant Joan*, la qual tenía lloch per la festa d' aquest Sant, ó sía lo 24 de Juny.

Una nota del any 1583 la explica de la següent manera: «En aquest die los magnifichs senyors de consellers acompanyats quiscu dells de alguns officials de la Casa y de alguna altra gent se ajuntaren al Born ab lorde antich y acostumat, ço es que primer se ajuste lo conseller quint y apres los altres y essent tots ajustats y essent arribats los consols de lotge, feren la volta acostumada y feta la volta tornaren al Born y quiscu sen ana á sa casa acompanyats dels matexos officials y altra gent.»

La del any següent porta lo següent detall digne de ésser citat: «... y tornaren al Born á despedirse, y aqui foren les trompetes tabals y menestrils de la ciutat y sonaren ab gran impetut lo que no sere fet en ningun any.» Es fácil imaginarse la saragata que farían aquella barreja de instruments tocant sense ordre ni concert mentres ses magnificencies se despedían, lo més provable es que los axordarían impedintlos fer los deguts compliments y ceremonies per qual observancia eran tan zelosos los nostres Concellers; lo cert es que l' any 1587, se feu, es veritat, la volta dels altres anys, peró «no portaren tabals ni trompetes com sere començat de abusar.»

Ab tot lo esmentat no pretench dir que aquesta darrera costúm fou la única que contribuhí á la formació de la frase *roda lo mon y torna al Born*, peró si que fou, sens dupte, de les que més influencia hi tingué.

N. Font y Sagué.

RONCESVALLS

Llamp que espategant ne baxas,
l' altiu roure cabussant;
torrentada que devallas
portant la mort y l' esglay;

bufarut d' ales negroses,
baxéu tots en devassall
y espoltriu d' una vegada
l' exércit de Carlemany!
Miraulos, allá s' oviran
sos arquers y sos cavalls;
ses armes lo sol reflexan,
sos penons van onejants...
Miráu, miráu, ja s' acostan,
ja omplenan tota la vall;
gran brugit y terratrémol
se sent en mitg del boscám;
no ohiu? ja cantan victoria
los clarins y 'ls atabals.

. . . .

Mas, un crit ferest de ¡arreral
ha rodolat per l' espay;
de l' una á l' altra les serres
ab goig l' han fet ressonar.
Ja 's sent brunzir la sageta,
lo códol fuig de la má;
les roques avall s' estimban
sembrant la mort y l' esglay.
S' embestexen y s' atupan
los de Vasconia y 'ls franchs;
devalla 'l vasch de la altura
per torrents y xaragalls,
torb que aterra d' un cop d' ala
l' atapahit abetar...
Los crits y 'ls ays se barrejan
del qui lluyta y del qui cau,
les veus de guerra y carnatge
y 'ls sospirs d' agonejants,
los colps de pedra y de maça,
lo drinch d' escuts y buyrachs,
ab lo masegar del ferro
y ab los renills dels cavalls.
Los lluytadors semblan feres,

les espases semblan fals;
á doll per tot la sanch corra,
la Mort dalla ençá y enllá;
la Victoria esguarda en dupte
sens saber qui coronar:
al defensor de la patria
la corona sempre ha dat;
al qui per la patria lluyta
¿qui 'l pogué may deturar?
Les testes pel camp rodolan
¡Victoria! cridan los vaschs;
los franchs que restan ab vida,
corra que més correrás,
sentint ploure les sagetes
y 'ls códols al seu voltant.
En Carles irat s' allunya
en ales de son cavall,
dexantne nafrat enrera
son nebot, lo brau Roldá,
qui en sa darrera mirada
sospira llagrimejant,
vehentne retut per terra
l' honor de França com jau.
¡Victoria! cridan les serres,
¡Victoria! crida la vall;
y en Carles corra més corra...
¡Victoria! encar sent cridar!

. . . .

¿Qué 's feu de tanta grandesa?
¿Hon son ara tants cavalls?
¿Hon l' host sempre vencedora,
que un jou nos vingué á posar?
¿Hon es, Carlemany, ta gloria?
Ta fortuna ¿hon es anat?
Bé la remembrará en Carles,
la feta de Roncesvalls!...

JOSEPH M.ª SERRA Y VALLS.

Á MON AMICH AGUSTÍ VALLS Y VICENS

EN LA MORT DE SON FILL

Fou l' aucell més xamós de ta niuada,
Y 'l bon Deu l' ha cridat al Paradís;
No 'l plores, no, y enveja sa volada,
¡Qui tingués ales per volar axís!.

Del arbre del amor ta verda branca
Conservava florits set tanys arreu,
Deu n' ha cullit la flor més bella y blanca;
¡Ditxosa flor la que enamora á Deu!

Set papallones ton jardí tenía
D' aletes matisades totes set,
La més bella y gentil al Cel fugía
Flayrant de Deu etern lo roseret.

Papallona ó aucell ó flor gemada,
Ell ha volat al Cel per no tornar,
Ab vosaltres visqué sols de passada,
Si ales tenía, ¿perqué no volar?

Si tinguessem les d' ell ¡cóm volaríam!,
No 'l plorém y envegémlo, amich del cor;
Si la mort es la vida, ¿qué 'n treuríam
De plorá á aquell qui viu vida millor.?

ARTHUR MASRIERA.

LO JOCH DE SCACHS

En alguns de mos anteriors passatemps he manifestat la opinió de que Catalunya durant la Edat-Mitja portá la bandera de la civilisació de Europa durant alguns segles, y cada día me vaig convencent més de aquesta veritat.

Un dels datos que han contribuit á arrelar en mi aques-

ta opinió ha sigut la boga ab que estava en Catalunya lo joch dels Scachs durant los segles XI á XVI y lo que en ella s' hi trobassen los documents *auténtichs* més antichs que parlan de aquest noble joch y que sols en ella se troben inventaris de Reys y Prínceps en que hi van continuats preuats jochs y taules de scachs y molts llibres «tractats del joch,»

Mas en Catalunya llavors, com ara, se jugava als scachs desinteressadament; ab lo amor propi del jugador n' hi havía prou pera donar interés á les partides, lo que no resultava axís en altres nacions especialment entre los pobles de Orient,

En lo llíbre «Les Praderes d' or» del autor mahometá «El Maçoudí» que escrivía en la primera meytat del segle X, hi llegím:

«Los Hindus quan jugan als scachs ó al *Nard*—Taules —posan per penyora teles ó pedres precioses. Peró alguna vegada esdevé que un jugador després de haver perdut tot quant possehía, se juga un de sos membres. Al obgecte colocan al costat de aquests jugadors sobre carbons encesos una petita caldera de arám en la que s' hi fá bullir un unguent rogench, propi del pays, que té la propietat de cloure desseguida les ferides y detenir la efusió de la sanch. Si lo qui ha apostat un de sos dits pert la partida, se 'l talla desseguida ab lo punyal que porta al costat y que obra com lo foch. Desseguida fica la má en lo unguent y cicatrisa la llaga; després torna al joch, y si la sort segueix sentli desfavorable, sacrifica un segón dit, y algunes vegades, si continua perdent se talla successivament tots los dits, la má, lo antebráç, lo colze, y altres parts del cos. Després de cada amputació, ell mateix cauterisa la llaga ab aquell unguent maravellós, curiosa barreja de ingredients y drogues particulars de la India. *Lo rasgo de costums que referesch es una cosa notoria.*»

Los Arabes també jugarían fort als scachs, y si no se jugavan los membres, se jugavan les persones estimades, de lo que ne pot ésser una prova lo celebrat problema de Dilhavam.

En aquest final de una partida en la que un dels jugadors, després de haver perdut tot quant tenía, se jugava sa esclava predilecta, aquesta, qui presenciava la partida, y no tindría ganes de cambiar de amo, al estar en lo moment crítich de la jugada decissiva li digué «sacrifica lo Roch y estich salvada.» Axís ho feu y sortí triomfant.

Avuy día los jugadors de Scachs á Catalunya son relativament pochs y menys encara de les altes classes socials.

En cambi la civilisació moderna nos ha portat les carreres de cavalls, frontons, academies de billar etc. etc. en les que, si no s' hi jugan membres humans, ni persones estimades, s' hi jugan quantitats que causan la ruina de moltes families: y aquests *Sports* donan moltes vegades resultats més desastrosos que los dels jugadors orientals.

¡Si Deu volgués que tornassem als Scachs!

JOSEPH BRUNET Y BELLET.

LO PRIMER PAS

Arrasserat al tronch d' una olivera
sa mare l' ha dexat,
es més petit que un lliri en primavera
tot just esbadellat.

Es més hermós que 'l sol en plé mitg día,
més blanch que 'ls gessamins,
voreta seu l' está esperant María,
l' enrotllan serafins.

«Mon Deu, Rey de mon cor, vina á mos braços,
comença, no caurás;
si 'ls angelets no guardan los teus passos
Jo hi soch, á mí 'm tindrás...

«Oh mon Petit, depressa... una altra passa...
¡ja hi som!» y fort, tan fort
lo Fill de Deu á sa Mareta abraça
que fá esclatarla en plor...

—¿Per qué ploráu, oh Mare benhaurada,
son bés vos fá sofrir?
sos ulls serens vos han ennuvolada?
qué, donchs, vos pot gorir?

«Oh! no es pas Ell, més ay! llunyanes penes
m' han ara desvetllat,
ara he sentit lo drinch de les cadenes
que l' han d' amor lligat.

L' he vist ara vinclantse com espiga
que breça 'l ventíjol,
y cercar, per no caure, una má amiga
Ell, guiador del sol!...

L' he vist més tart, portant exa olivera,
caygut á mitg camí,
Ell que ha signat als astres la carrera
y 'ls serva per l' espay vespre y matí!!!

Sor Eularia Anzizu.

LA LLIVERTAT Y LA PATRIA

Un jorn Catalunya
ses penes plorava, plorava.
La llivertat diuli:
—¿Per tindrem que 't falta, que 't falta?
Te faltan tal volta
contéstam, les armes, les armes?
—No 'n tinch pro no importa,
la fals trob que 'm basta, que 'm basta.
—¿Potse 't falta força?
—Tinch força y coratge, coratge.
—¿Si 't trobas valenta
perque no 'm proclamas, proclamas?
—Mos fills morirían,
no puch que soch mare, soch mare.

Rafel Nogueras y Oller.

NOTES SARDO-CATALANES

A no haver esdevingut la unitat espanyola, no duptám que la Illa de Cerdenya parlaría avuy en sa major extensió l' idioma de Catalunya, si hem de jutjar per la influencia que dexá y lo desenrotllo que adquirí en menys de dos segles de dominació directa y exclusiva. N' hi ha prou per demostrar aquesta influencia ab que en 1565 en lo Parlament reunit á Cáller per lo virrey D. Alvar de Madrigal (castellá com casi tots los qui Espanya enviá á la illa) los tres estaments de Cerdenya demanaren que les lleys municipals de Sácer, Iglesias y Rosa, antigament redactades en genovés ó pisá, fossen traduhides al catalá á fí de que los habitants de aquelles ciutats poguessen entén-dreles y cumplirles, y ab que estigan escrites també en nostra llengua gran nombre de manuscrits y códichs de carácter polítich, jurídich y administratiu á Cerdenya existents, com son capítols, ordinacions de tota mena, unes trenta y tantes crides ó proclames publicades per los vireys espanyols de la illa, llibres de cartes reals, de fundacions, llibres vermells ó grochs, ab moltes prágmatiques, cartularis, rúbriques, y privilegis, etc. etc. Entre aquestes obres de estil purament práctich, dictades per les necessitats de la administració y del govern, merexen especial esment los *Capítols de Cort del Stament militar de Sardenya* publicats en 1572, per Francesch Bellido.

Per lo demés, los impresos catalans de Cerdenya poden comptarse ab los dits; peró algún d' ells té induptablement valor literari: tal es, per exemple, la *Vida y miracles del benaventurat Sant Antiogo*, de la qual parlarém aviat. A frech d' ella podríam axí mateix citar una traducció de Hugues de Saint Victor ab lo títol de *Speculum Ecclesiæ* ó sía *Spill* ó *mirall de la Santa Sgleya*, imprés á Cáller en 1493, llibre del qual han parlat successivament los erudits, P. Jaume Villanueva, Morel-Fatio, D. Marian Aguiló, y D. Eduart Toda. Lo darrer llibre catalá estampat á Cer-

denya es una *Doctrina cristiana*, y fou en 1850. Axó no vol dir que no se conreua ja literariament la llengua catalana en aquella illa. Lo mateix Sr. Toda en sa obra «La poesía catalana á Sardenya.» (Barcelona, sens any) nos parla de poetes contemporanis que conreuan nostre idioma, algún d' ells com en Joseph Franch ja conegut á Catalunya per haverse publicat poesíes seves en revistes de Barcelona, y altres com en Antoni Adami y Jordi Vítelli, qui son més moderns encara, puix llurs composicions datan dels anys 1878 y 1888 respectivament. De tots los poetes contemporanis alguerenchs lo més important y fecón es lo citat Franch.

De la «Vida de Sant Antiogo» á la qual fá poch nos referíam, se han publicat á Cerdenya dues edicions. La primera, com més avant veurém, se estampá en lo segle XV, y en lo XVI la segona: abdues en Cáller (Cagliari). Es cosa sabuda que les hosts catalanes, menades per l' infant de Aragó, se apoderaren de Cáller en 1327, y des llavors Cerdenya passá al domini de la monarquía aragonesa, incorporantse més tart á la Corona espanyola, de la qual no sortí fins á 1720 en que fou anexionada al Piamont. Los catalans exerciren en la illa una gran influencia des lo principi de la conquesta, logrant en breu temps veure extesa sa llengua per les ciutats més importants. Dues d' elles se pot dir que deuen als catalans sa població: Bonayre y Alghero. De la primera diu Muntaner que als tres anys de edificada comptava ja 6,000 habitants catalans. L' actual ciutat de Alguer ó Alghero, que conserva encara fesomía del tot catalana, y la llengua del Principat de Catalunya, es una antiga colonia fundada per Pere IV ab gent del Panadés, de manera que lo catalá que allí se parla es propiament lo del Panadés y Camp de Tarragona. Boades, historiador del segle XV, diu que en son temps se parlava lo catalá ab tanta puresa á Cerdenya com á Catalunya (1). Despuig, escriptor del segle XVI, afirma que si bé en mol-

(1) Boades: Libre dels Feyts darmes de Catalunya (ed. Aguiló), cap. XXVIII, pág. 104.

tes parts de la Illa se conservava allavors la llengua antiga del regne, los cavallers, persones distingides y los comerciants parlavan catalá com llengua de més bon tó. (1) Efectivament, un escriptor sardo, casi contemporani del anterior, qui visqué á mijans del segle XVI, assegura també que entre los ciutadans estava en ús la *lingua hispánica, tarraconensis seu catalana* (2). Encara avuy los habitants de Alghero parlan catalá, anch que ab lleugeres influencies italianes, y encara hi ha allí, com hem vist, escriptors que se preuan de compondre poesíes catalanes, y de conreuar nostra literatura. Lo dialecte de Alghero, de que ara no es ocasió de tractar, ha sigut estudiat per filólechs italians com G. Morosi, (3) y P. E. Guarnerio (4) en la *Miscellanea di filología*, y en l' *Archivio glottológico italiano*. Corrobora per complert los testimonis de Boades y Despuig la *Vida y miracles de Sant Antiogo metge y mártir* reproduhida en 1890 per D. Marián Aguiló (5) com curiós testimoni del segle XV, que vé á demostrar en plé segle XIX la unitat de nostre antich llenguatge en totes les regions hon se parlá en la Etat Mitja. Efectivament, en cap de ses págines pot trobarse un sol indici que denuncíe haver sigut escrita en Cerdenya, ans al contrari, tota la obra es modelo de verdadera correcció y elegancia, y baix aquest concepte pot posarse al costat de les millors produccions del segle XV. La unitat de la llengua literaria era tan complerta allavors, que se li fá molt difícil al filólech decidir sols per l' idioma si una obra de aquella época es deguda á la ploma de un fill de Barcelona, de Valencia, de Palma de Mallorca, de Perpinyá ó de Cáller. Altra circunstancia fá interessant la «Vida de Sant Antiogo,» y es que la piadosa llegenda de son viatge á Cerdenya des la Mauritania,

---

(1) Despuig: *Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa*, Barcelona, 1877, pág. 20.

(2) Arquer: *Sardiniæ brevis historia et descriptio*. Ed. de 1788, pág. 9.

(3) G. Morosi: *L' odierno dialetto catalano d' Alghero in Serdegna.*

(4) P. E. Guarnerio: *Il dialetto catalano d' Alghero.*

(5) Barcelona, estampa de la Academia, 25 Setembre 1890. Un fascicle de 19 per 12 centímetres y 30 pág.

ahon fou cruelment perseguit per l' emperador Adriá, no se troba en cap dels *Flos Sanctorum* catalans. Lo sant metge mauritá sufrí la mort en Cerdenya, y per axó, sens dupte, doná son nom á una de les illes de les costes, y quedá sa devoció arrelada en lo pays, ahon abundan los qui en les piles baptismals reben la denominació de Antiogo. L' exemplar únich de que se valgué lo Sr. Aguiló pera sa edició barcelonina se troba en l' Arxiu de la Curia eclesiástica de Cáller, en quina ciutat degué imprimirse. Es una edició popular de 12 págines en quart, á dues columnes, sens peu de imprempta, ni any de impresió; peró no cab lo menor dupte de que fou publicada en 1560 en Cáller per l' impressor Esteve Moretio, per ser los tipos del text iguals als de la Carta de Logu, obra editada per lo mateix impressor en l' any abans citat.

Aquesta edició es al ensemps una reimpresió de altra anterior, y tenint en compte que Moretio es lo segón impressor de la illa, havent sigut lo primer Salvador de Bolonia, qui portá les prempses allá en 1493, es provable que la primera impresió feta també á Cáller la pogám atribuir al segle XV. Lo llenguatge nos diu, ademés, clarament que es de aquesta época.

Escrit en sa primera y derrera part en catalá, escepte desde la pág. 28 á la 64, se troba en l' Arxiu Capitular de la Vila de Iglesias un manuscrit en foleo de 76 págines relatiu aximateix al Sant sardo. Té per títol *Procés de miracles del gloriós Sant Antiogo*, començat l' any 1593. En una nova edició que se fés de la interessant obra que nos ocupa sería molt convenient acudir, pera enriquirla ab noves tradicions populars, á aquest procés del segle XVI del qual dona extensa noticia D. Eduart Toda en sa *Bibliografía española de Cerdeña* (pág. 194, n.º 81).

A. Rubió y Lluch.

Qui paga lo que deu, fá cabal per son hereu.

Qui lluny vá á cassar, vá enganyat ó vá á enganyar.

À LA VERGE SANCTA MARÍA

A vos, dona verge sancta María,
dó mon voler, qui 's vol enamorar
de vos tan fort, qui sens vos no volría
en nulla re desirar ni amar.
Car tot voler ha mellorία
sobre tot altre que no sía
volent en vos, qui est mayre d' amar;
qui vos no vol no 's pot enamorar.

Pus mon voler vol vostra senyoría,
lo meu membrar el saber vol vuyll dar;
car sens voler, dona, ¿eu quels faría?
E vos dona, si us play, façats membrar
e entendre, mayre, á clereçía,
per ço que vagen en Suría
als infaels convertir e preycar,
els christians facen pacificar.

Mant hom se vana que murría
per vostre fill si loch venía;
mays pauchs son çells quil vagen preycar
als infaels, car mort los fa duptar.

RAMON LULL.

Ni dona prop de varons, ni estopa prop de tions.

Qui no dona lo que dol, no alcança lo que vol.

Amichs fins al ocs, y á la bossa no m' hi tochs.

A pare guanyador, fill gastador.

Cabra avesada á saltar, fá de mal desvesar.

⁂

Jo só per mi mateix un gran misteri.
No sé d' hon vinch ni ahon vaig.
Nasquí... perque nasquí ¡crudel problema!
Moriré, com y quan? sols Deu ho sab!
Si goyto envers lo Cel petit me sento,
si miro al meu entorn me sento gran...
A voltes crech que soch una formiga
y á voltes un gegant.
La cárrega fexuga de la vida,
fexuga y tot me plau...
Puix m' heu fet entreveure lo misteri,
dexéumel esbrinar.
Y si no sé d' hon vinch, senyor al menos
diheume ahon me portau.

EVELI DORIA Y BONAPLATA.

LO DARRER GRALLAYRE

I

Temps enrera, quan tenía
més humor y menos anys,
no hi havía en lloch cap festa
hon no hi anés á sonar.

Tothom... tothom me buscava,
era ben vist y obsequiat,
peró avuy, molts d' ells, ni 'm miran
quan passan pel meu davant.

Dintre uns anys, la gent de casa,
de mi s' haurán oblidat
y ni sombra ni memoria
del grallayre restará.

II

Tot se pert. Fins nostres festes
son com flors que s' han secat,
y han perdut la fesomía
y la fragancia del camp.

Ja no 's ballan rams ni coques,
ni 's cantan los goigs del Sant,
ni á casa 's passa 'l rosari
cada vespre com abans.

Les costums y 'l modo d' ésser
de la terra han cambiat
d' un modo, que fá vergonya
y desdiu dels catalans.

III

L' hereu meu... poch me respecta
y fá sempre 'l que li plau;
no vol rebre del seu pare
cap lliçó, ni en bé ni en mal.

Quan li parlo de la gralla
gira full tot d' un plegat;
li sab greu que jo li parle
d' ésser músich popular.

Com tots los altres fatxendes
s' ha vestit d' un trajo estrany,
y á dins de casa jo 'm trobo
com si fos un trasplantat.

IV

L' instrument que encar conservo
dels avis fou heretat,
y de pare á fill passava
desde temps immemorial.

Peró avuy... lo faig á troços,
ningú més lo sentirá.
No vull que siga joguina
de cap net ni dels estranys
. . . .
Jo hauré sigut de la branca
l' últim grallayre del Camp.
¡Adéu costums de la terra!
¡Patria meva... Adéu siau!

RAMON ROCA SANS.

QUADRET

(A MON AMICH EN FREDERICH UYÁ Y DE SOLERNOU).

Un furiós trámpol de vent ha obert de bat á bat la sola finestra de una miserable masía que, com fita de la pobresa, se axeca sobre un erm tossal que domina un poble dels nostres Pirineus.

Ja desde lluny lo mirarla fá tristor.

Lo Quel corre á tancarla de una revolada que té quelcom de ira y de desesperació.

Si hagués mirat á la part de fora, hauría vist lo cel cubert de núvols plomissos com montanyes quimériques que esgrahonan l' espay; los tossals vehins cuberts de neu y los arbres entexinats de gebre; sols la tramontana ha besat lo front del Quel ab son glassador alé, peró sens minvar la febre de sa pena. ¡Es tan fonda!...

Jove de trenta anys, alt, moreno y sapat, com los fills de la montanya, fá quinze díes que ha vist morir á sa estimada esposa, la Quima, la millor jove del poble, d' ulls negres, negres com la pena que acora al pobre Quel.

Tancada ja la finestra, aquest se 'n torna prop del breçol hon se hi veu un infant de deu mesos, abans de cabell ros rissat á manera de anellets d' or, mas ara esbullat y lás com si l' alé de la mort hagués anat desfent aquells rulls.

Aqueix angelet morent ha tancat ses parpelles; la grogor está dibuxada en sa cara; tothom diría que 's mort, si l' estertor de l' agonía no revelés que en aqueix cos tan menut hi queda encara un alé de vida.

—¡Quina nit de amargura, Deu meu,—exclamá en Quel mentres creuava los braços y endreçava sa vista dolorida al Cel.

Eran més de sentir les penes aquexa nit, la vetlla de Nadal, vespre de santa alegría per les families cristianes y de crápula y disbauxa per aquells que solament buscan una *Noche-buena*, es dir, una bacanal per profanar la vetlla que vé á ser alba de gloria per la Humanitat.

La exclamació que lo dolor havía posat en los llavis del Quel esporuguí á l' Angeleta, nina de sis anys, retrato fidel de sa mare, que mirava fit á fit al infant agenollada á frech del breçol, y al Narciset nin de quatre anys que Murillo hauría pres per modelo per pintar ángels en son immortal quadro de la Immàculada.

Lo Narciset segut en una cadireta y jugant ab la *marruxa*, se posá á plorar y son pare corregué á axugarli les llágrimes ab petons, extrenyentlo ab deliri entre sos braços.

¡Oh quant anyorava á les hores á sa estimada esposa que altres anys en aytal nit era la alegría de la casa, somrihent á sos fills ab infinita dolçor.

Y de cop lo pobre viudo vessava un torrent de llágrimes al venir á sa pensa aquest recort.

¡Que es trista la soledat!

Un *quinqué* morent y trist dibuxa ab mitges tintes la pobresa de la cambra. Aquesta es de parets ennegrides per l' alé del fum que les besa en nits de tramontana. A tocar del breçol hi ha una taula de pí vermellenca y gastada en ses vores pel frech dels colzes de tres generacions, hon si hi veuen escampats en dolorós desordre xicres, un topí, un vas que conté una medicina groguenca, culleres, ganivets y un rosegó de pá moreno y sech; un xich á la esquerra hi ha la llar que ja no guspireja, tot es cendra, puix fá poch que s' hi ha cremat lo derrer branquilló que l' Angeleta havía recullit en lo camí-ral, y més enllá entre

sombres apenes se ovirava l' escorredor ó ayguera ab alguns plats de barroera y vermellenca terrissa.

¡Quin quadro de dol y de miseria!

Lo Quel, fixos sos ulls sempre en lo breçol, veu que son fill més petit va á finar y ab tota la precaució de una mare lo treu del breçol embolicat ab la robeta y l' estreny contra son cor com per suplir l' escalf, lo bes, la amor maternal.

¡Pobre Quel! Mentrestant arriban á son ohido, com eco de burla, les notes de un cant religiós y popular que ab veus ganyoses y desafinades entonan en un hostal vehí alguns hómens entre xarrichs de moscatell:

«¿Que li darém al fillet de la mare,
que li darém que li sápiga bó?
panses y figues y nous y olives
y una plateta de mel y mató.»

Y en Quel sent moure son pit en dolorós va-y-vé, esclatant després en un singlot, violent com son dolor, mentres cohentes llágrimes humitejan y creman les galtes, y cauen sobre lo front del angelet que té en sos braços. ¿Que li pot oferir sinó llágrimes son pobre pare?

Y per més torment sentí que lo cant continuava:

«Cada gronxada 't daré una abraçada
cada abraçada un beset amorós;
mes rosses trenes serán tes cadenes,
niu y alcoveta les ales del cor.»

A les hores, com instintivament, en una quietut sepulcral, lo Quel besá frenéticament al nin, ab tals besos que semblavan mossades del ánima.

Lo pobre infant, ara groch y escolrit ab llavis sechs per la febre, obra pausadament ses sedoses parpelles com per dir adeu á son pare, mentres de part de fora se sent cantar:

«Que n' es de bella ta galta en poncella,
¡que 'n son de dolços tos llavis en flor!
son una rosa que 'ls meus han desclosa
sols per xuclarne la mel del amor.»

¡Quin dolor per un viudo que es pare de un infant, abans grassó y somrihent com un ángel de un retaule del Renaxement; fresch com una rosa, blanch com un borralló de neu, de mans toves y mitg closes com poncella á punt de esclatar; y ara veurel que lo respir axeca á cada moment son pit com aleteig de un colomí que se prepara per volar lluny, molt lluny... al Cel.

Lo Quel singlotava quan li preguntá l' Angeleta:

—Pare, jo tinch fret,—mentres escalfa ab l' alé ses manetes.

—*Yo pae vuy* pá, afegí lo Narciset tot adreçantli una mirada suplicant.

Son pare se 'ls mirá; mas de cop com presa de febrós deliri besava estrepitosament al infant que tenía en sos braços, mentres sos llavis llençavan un horrible crit de dolor.

Era que l' infant havía finat.

. . . .

L' endemá á trench d' alba, les campanes de la parroquia ab son alegroy só anunciavan lo naxement del Fill de Deu, y seguit brandavan á *gloria* perque un ángel havía pujat al cel.

AGUSTÍ PUYOL SAFONT, PVRE.

ASPIRACIÓ

Axeca, ánima mía,
l' esguart al cel,
que sols espines brotan
del mon per l' erm.
No te dexes abatre
per la dolor,
que en goig ha de tornarse
ton desconort.

Si per la vall de llágrimes
peregrinant,
nostres ulls entelantse,
brollan de sanch.
Los Angels les recullen
dins copes d' or,
á María oferintles,
Reyna d' amor.
Y de sa Mare aymada
com rich present,
dintre son Cor les guarda
lo Deu etern.
L' estel de la esperança
no 't semble lluny...
aprés de les tenebres
vindrá la llum.
Ab corona de gloria
tu reynarás
si 'l tresor de la gracia
sabs conservar.
No 't pares en ta vía
que 'l camí es breu,
y t' ajuda 'l teu Angel
á dur la creu.
Axeca, ánima mía,
l' esguart al cel,
que sols espines brotan
del mon per l' erm.

Josefa Amer y Penya.

De mal just vé l' anyell, quel diable sen porte la pell.

Dona y tela, no te la miris ab candela.

En temps de belluga, campe qui puga.

LO FALS HERMITÁ DE MONTSERRAT

(RONDALLA HISTÓRICA)

Catalunya tenía un mal rey, que li deyan Joan II. Per faltar á sos juraments los catalans li llevaren la corona. Llavors hi hagué molta guerra, tanta que durá deu anys (1462-1472.)

Los frares de Montserrat protegían la causa catalana contra lo mal Rey. Perque la Santa Imatge no caygués en má de les seves tropes, fou fortificat lo monestir, cosa que no costá gayre puix tenía muralles y podía defensarse fácilment.

Dalt d' una gran roca que domina lo monestir s' hi servavan les runes d' antich castell nomenat Marro que en veritat era del temps dels moros (segle IX.) Los catalans lo referen y serví de quartel general als soldats que custodiavan aquell Sant lloch.

Al castell, que li digueren de Montserrat, s' hi pujava per dos camins. Lo hu estretet, voltava la roca per la vora del cingle, en tant que sols un home hi podía passar y encara ab perill d' estimbarse. En quant al segón, era lo camí de les hermites que arribava fins davant de la roca hon se hi construhí la fortalesa y per un pont de balança se podía entrar á ella. Axís era que ab poch compte que lo capitá tingués, resultava empresa inútil la d' apoderarse del castell de Montserrat.

Vehent axó, los soldats de Joan II, prengueren á tots los hermitans y trameteren un missatger al Capitá de la fortalesa, qui era parent del Abat, dihentli que si no li entregavan aquesta y lo monestir, matarían als infeliços penitents.

Al dia seguent trist espectacle se presentá als ulls dels monjos: los cossos dels hermitants bambolejantse penjats en les alzines properes, mostravan la fermesa del capitá

Ferrer qui no cedí á dita amenaça. També sota la llissa de la torra del Castell, se destacava, en lo blau del cel, la silueta immóvil del desgraciat missatger.

Les hermites quedaren deshabitades, puix l' enemich no parava may de recórrer la montanya en totes direccions. De manera que los monjos se trobaren poch menys que assitiats dintre del convent, y fora d' ell ningú s' atrevía á ferhi estada.

*
* *

Cert día se presentá al Abat un sant varó ab la pretensió de fer penitencia en una hermita. Prou li demostraren á quin gran perill s' exposava si residía en les soletats de la montanya; prou li explicaren la desastrosa fí dels altres hermitans; mas lo foraster mostrá aytal confiança en Deu y en la Verge y se mantingué tan ferm en la seua voluntat y tan immutable en son desitg, que no hi hagué manera de disuadirlo.

Lo instalaren en la hermita de la Trinitat per ésser la més propera al Castell puix venía al enfront del precipici que guanyava lo pont de balança. Ab poch temps adquirí gran fama. Tant bon punt lo foraster s' hi hagué establert, renasqué la tranquilitat y la calma en lo Montserrat. Mentres que á son entorn la guerra y la desolació hi regnavan com may, ni una partida s' enfilá ja més en los camins que menan al Santuari, estant en complerta vaga la gent de guerra que lo guardava. Los monjos s' atrevían á baxar fins á la Cova de la Verge, á pujar al mirador de Sant Geroni, á voltar fins al abandonat monestir de Santa Cecilia, sense que los hi pervingués cap contratemps. Axó feu que arribés á pendre dictat de miraculós, atribuint eix cambi á la major virtut de les seves oracions.

Malaventurat del qui gosás parlar mal del *hermitá foraster*, (que es com lo conexían vulgarment) si hi haguessen estat al davant los soldats del vehí castell. Atrets, aquests per la sua entretinguda conversació, sempre anavan á ferli companyía passant llargues estones escoltantlo embadalits com narrava molts fets de les guerres de Nápols á les que

era ben segur hi havía prés part activa. Axís es que tothom, monjos y soldats, li tenían la major bona voluntat.

*
* *

Una nit de molta fosca animada conversa s' ohía en la humil morada del hermitá foraster. Aquest parlava desenfadadament ab un guerrer, qui no pertanyía á la guarnició del Castell. La plana hon está la hermita de la Trinitat la ocupavan alguns hómens armats ab llances llargues ó espases tirades, en actitut vigilant.

L' hermitá tenía la paraula:

—Es necessari que tingas la gent aparellada per donar lo colp. Ja ne tinch prou de jugarme lo cap y de representar lo paper de sant. Pobre de mi si lo diable volía tirar de la manta y sigués conegut dels de baix. Si la fortuna fins avuy m' ha favorescut com ja més no podía desitjar, tampoch dech fiar massa en la meva bona estrella.

—Mas ¿tu creus que fingint-te malalt lo Capitá te baxará de nit lo pont de balança? Conech la severitat d' En Ferrer y dupto que ho permeta. Val més esperar oportunitat millor, puix per un mal punt nos exposám á tirar á perdre lo que tant bé havém preparat. Mira que hi va molt en la empresa. Derrerament lo rey Joan m' ha promés arribar fins á deu mil florins d' or si li entregám lo Castell y lo Monestir al ensemps.

*
* *

Dexemlos que vagen maquinant progectes y traidoríes, y escoltém lo que l' endemá l' hermitá foraster explicava á alguns dels soldats del capitá Ferrer.

—Sí, fills meus, sí. Molts díes há que tinch semblants visions. Ara mateix, poch abans de venir vosaltres, estant en oració, les parets se m' han tornat trasparents y he vist de nou al espectre, cremantse en la fogata de sempre. Vestía l' hábit d' hermitá benedictí y tenía la meva estatura y maneres.

—¿Qué pot voler dir la visió? li preguntá un alt y robust guerrer.

—Que prompte haig de morir carbonisat. Per çó veuréu que desde que se m' apareix, ni tan sols faig foch y tot m' ho menjo fret. Alabat siga Deu qui axís ho vol.

***

Pavorosa fou la nit que seguí á eix día. Una tempestat desfeta y persistent envolcallava en ses negres sombres soptadament aclarides per la resplandor dels llamps, les enesprades cingleres del Montserrat. Tots los sorolls quedavan ofegats per lo continuat ressó dels trons. Lo guayta qui vigilava dalt la torra d' homenatge del Castell, llençá de sopte un gran crit y corregué á sembrar la alarma dins:

—Verge Santa! La visió del hermitá foraster s' ha complert! La hermita de la Trinitat está convertida en una mar de foch. Pobre home!! Pot ser á aquestes hores ja está carbonisat.

Lo Capitá obrí la finestra y tots s' hi apilotaren pera contemplar l' incendi que iluminava lúgubrement les vehines roques.

—Assistencia, germans!!... cridá una veu débil, al altre costat del precipici enfront del Castell. Aculliume!!... me estich dessagnant... no puch més!!...

—Es ell... es ell...

—Encara viu!

—Corrém á assistirlo, baxém lo pont de balança!!

Y dominant la algarabía que s' armá dins del Castell, la veu de Ferrer se dexá ohir imperativa y clara:

—Vos guardaréu bé prou de llençar lo pont de balança á aquestes hores de nit.

Mas ja alguns eran baix, é impulsats pel general sentiment de compassió, desplegavan les cadenes de ferro damunt del avench, dexant caure pausadament lo pesat fustám d' aquella porta llevadissa.

Apenes lo pont s' hagué apoyat en la oposta cinglera, un crit frenétich d' alegría esclatá en l' hermitá, qui adreçantse soptadament se ficá per lo passatge cridant á la demés gent amagada que se llençava en la matexa direcció.

—Avant minyons! visca Joan II! lo castell es nostre!!

—Trayció! trayció! Madona de Montserrat ab nosaltres!! clamavan los de dins.

Mas bon punt lo foraster estigué al mitg del pás, una claró enlluhernadora, seguida d' horrorós tró, dexá esglayats á uns y á altres. Lo llamp havía partit y trocejat lo pont de balança enduhentsen al fals hermitá al fons del precipici.

—Miracle! miracle de Madona de Montserrat!! digueren los soldats de Catalunya agenollantse y donant gracies á la Moreneta ab fervorosa *Ave María.*

* * *

Quan los monjos tractant de donar sepultura al cos de aquell malaventurat home, lo buscaren pel repeu del cingle, se vegeren impossibilitats de portar á terme exa obra de misericordia puix aparegué del tot carbonisat pel llamp.

—La falsa visió del fals hermitá per voler de Deu s' ha complert!! digué l' Abat á tots los allí presents. No se juga impunement ab les coses divines.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI.

AMOR

Vessant perfums les roses, los lliris y englantines,
ab nou esclat de vida venía 'l mes de Maig:
los rierons brollavan, cantavan les cardines,
y 'l mon se desvetllava, d' istiu al primer raig.

Los papallons y abelles les gayes flors voltavan,
la dolça mel s' enduyan dels cálzers mitg oberts;
violes y roselles pels camps vermellejavan
y 'ls fruyterars se veyan d' hermosa flor cuberts.

De Santa Creu la festa nos duya noves gales,
esplendorós desfeya sos raigs de llum lo sol,
y en l' enramada ombrosa, d' amor batent llurs ales,
los aucellets cercavan son niu de plomissol.

La bisantina esglesia n' omplía la gentada,
pagesos y artigayres en bona germanó;
los ganfanons gronxava l' oreig de matinada
y anguilejar se veya nombrosa processó.

Envers la creu del terme lo poble feya vía,
alegra tritllejava del campanar la veu,
per l' ample espay creuavan dels cántichs l' armonía,
ressó de tot un poble que en Deu espera y creu.

Ministre del Altíssim, ab blanca vestidura,
alçant la seva destra lo terme benehí,
los camps y les ramades, les valls y la planura
y aprés á festa cridan la gralla y tamborí.

¿Recordas, amor meva, aquella hermosa albada
que nostra jovenesa n' omplía de dolçor;
del jorn del prometatge, de l' esplendent diada
que en l' horitzó brillava l' estel de nostre amor?

Més bella que les roses que omplían les marjades,
ton fron de neu besavan los teus sedosos rulls;
bells somnis d' ignocencia retreyan tes mirades
y 'ls meus s' emmirallavan en tos blavosos ulls.

Sentint de nova vida les dolces alenades,
seguía los teus passos de ton amor sospés;
posant genolls en terra, les nostres mans creuades,
davant la creu jurarem aymarnos sempre més.

Y com si la natura volgués acompanyarnos
de nostre prometatge en l'amorós encís,
les més gentils poncelles s' obrían per mirarnos
y á dolls l' oreig nos duya perfums de paradís.

Tan sols al recordarho, oh dolça aymada mía,
mon pit de goig s' omplena, mos ulls ne mulla 'l plor,
tan sols lo remembrarne la gesta de aquell día
es sol que m' ilumina, es bálsem pel meu cor.

De nostre romiatge hem feta la jornada,
la hermosa primavera arreu hem vist florir;
bé n' han passat de roses: mas ay! á la invernada,
hem vist com se marcían, colltórcers y morir!

Si nostra brancalada hermosos fruyts coronan,
del fort mestral que arriba ja havém sentit lo cop,
los nostres caps blanquejan, les nostres mans tremolan.
veyém l' espay més ample, veyém lo cel més prop.

Si 'l pes de la materia nostra ánima empresona
¿que hi fá, si aprés la vida comença un bell gosar?
crisálida que 's torna alada papallona,
llum clara que al empiri se 'n pujará á brillar,

¡Oh, si, tos ulls axeca! ¿No veus com la estelada
tremolejant nos mostra un cel plé de claror?
ja per l' orient apunta la llum d' un' altra albada,
l' albada benehida d' un sempitern amor...

CONSOL VALLS Y RIERA.

NIT DE NADAL

Fá un fret que pela; la vigilia de Nadal es freda, les neus escampades per carrers y places s' ha ben glassat ab la freda tramontana que xiula de bó y de bó; la canalleta surt de la escola tapada ab sos abrichs y tapa-boques, dexant tan sols veure los ullets que ben clar diuen que l' alegría fá bategar sos cors; tots los nins portan pressa, cap de ells romanceja; ja voldrían ésser á casa seva per fer la brena y esperar l' hora que s' axecarán de taula y s' asseurán prop de la llar. L' Antonia, xicota axerida y fornida ab bons garrots de braços, roja de cara y ab lo cap sense mocador acaba de entrar al estudi; y en Miquel que la sutjava ja feya rato y s' impacientava per la tardança de la minyona, se despedeix del senyor mestre, vellet de cara riallera y

bonatxona; agafa la cartera ab sos llibres y cartipassos, s' abriga y se posa la gorreta, tapantse fins als ulls ab la bufanda; passan al Colegi de les monges y se n' emportan la Maneleta, nena de sis anys, viva com una centella, que frissosa ja també esperava á son germanet; besa l' escapulari de Sor María y ben abrigadeta s' agafa de la má d' en Miquel que brinca de goig com una dayna. No caminavan pas, que es cas d' axó, corrían los dos germanets, atrafegant á la minyona que no 's cansava de preguntarlos qué tenían, que volían y que esperavan; peró ells, sens tornar resposta de cap mena, lo que volían era arribar á casa; lo fret anava picant, lo vent apretava de bó y les neus s' acabavan de gebrar ab la fugida del sol, que ja tan sols llençava esmortuits vermellosos raigs anantsen cap á la posta á corre-cuyta. Ja arribavan los tres á la casa, los dos germanets brincant y cantant de goig y de gaubansa, buscavan sos pares, los feyan l' amistat y la seva mare los donava una llesca de pá ab mitja presa de xocolata. Ca no menjavan, no tenían espera, semblava que lo temps los mancaría, y lo pá ab una má y á l' altra la mitja presa de xocolata, sens témer lo fret, anavan ab lo poch seny de la infantesa cap al llenyé y giravan les seques branques y los boscalls; en Miquel deya á sa germaneta, mira teta, mira, que no veus quin tió tan macu, y la nena lo mirava y remiravan abdós á la hora; y ella li deya: Miquel aquesta branca será molt bona; y lo noy entussiasmat li retreya que lo seu tió sería lo més bó, perque tenía un forat molt gros á un dels dos caps d' ahon fou serrat; manoy deya lo xicot, que bé que anirá?.. hoy que sí teta ¿y aquexa convençuda per son germanet, deya que sí: lo xicot se lo carregava á coll, y ab penes y fatigues y vermell com un perdigot, lo portava á la llar que estava encesa, y les estelles cremant y espeterrillant donavan escalf á la cuyna de la casa. Arribava ja la hora de sopar, mentres la familia passava lo rosari, y los dos germanets, que es cas de dormirse com los altres díes, s' estavan quietons, callats sense moures renyines l' un al altre. Acabat de sopar, lo pare fent lo cigarret agafava la maynada y la seva esposa donava de mamar á la

Quimeta, que saltant de goig y de alegría, feya postures á sos germanets. Asseguts al escó marit y muller y la minyona, l' amo arreglava la llar posanthi altres dues estelles perque los dongués més escalf: y per fora ja era negra nit, lo vent xisclava y lo fret tenía arraulits al gos y á la marruxa, que estavan talment sobre la cendra. Lo pare disposava lo tió y donant la berga á n' en Miquel, aquest pica que pica que picarás, y may se cansava, y anava cridant entussiasmat, caga, caga tió, fes per dalt, caga turrons de Nadal; y lo pare li deya mira, axecal, veges si ha fet quelcom; y sortía d' aquella esquerda un plech ab paper blanch; lo noy ab pressa lo desembolicava y eran turrons de neu; manoy deya en Miquel, mira teta, deu ésser la neu que ahir va caure; y lo pare tot alegroy los ho repartía; y la més petita, la Quimeta, cridava trencant los braços de sa mare, babó, babó y allargant ses manetes y avalançantse agafava un trocet de turrons que lo seu pare li donava: y la Maneleta prenía la berga y picava, y allavors lo tió feya esclopets; y en Miquel apretava ab més fermesa altra volta y cada bergassada espelliscava la escorça de suru pelegrí que era l' abrich de la ja morta branca; y may estava parada la berga, y los dos nins no se cansavan, y garlavan de bó y de bó; y la son encara era molt lluny y les boques y les dents feyan llur feyna; y la més petiteta no parava de saltar y donant bots cridava *babó*, *babó*.—Lo foch s' anava apagant, la cuyna se refredava; lo pare explicava á sos fillets que á les dotze de la nit naxería en una establía lo bon Jesuset, despullat de robes y riqueses, ell que era lo Rey dels Reys de cel y terra y de tots los sols y les estrelles que somriuen en lo firmament. Pujavan tots cap á dalt, los despullavan y després de haver resat un parenostre y tres aves-maríes s' acotxavan y mitg mormolant s' adormían, somiant turrons, esclopets, atmetlles ensucrades, y tantes lleminadures que ja may s' acabaría de anomenarles: y los pares joyosos se davan un bes que volía dir lo molt que s' estimavan, refermat lo primer amor ab lo llaç afalagador de les maynades, que alegran les cases y fan obrir los cors á esperances encantadores.

E. Fina y Girbau.

BABEL Y EIFFEL

Ahir y avuy.

I

A la robusta soca del arbre de la ciencia
s' entortolligá 'l monstre de temptadora veu,
y, quan l' orgull naxía, morintne l' innocencia,
Adam, Adam, li deya, no temes la sentencia,
la poma 't fará Deu.

La culi. Rodant los segles, l' humanitat febrosa
tot escupint enlayre devalla al sí pregón,
y, al véurela corrupta, blasfema y orgullosa,
lo Deu de les venjances li dona 'l cel per llosa,
per sepultura 'l món.

Mas ¡ay! encar humida del temporal la terra,
s' alçaren altra volta los fills del gran Noé,
y, amontegant les runes del món y sa desferra,
l' humanitat bramava, fent á son Deu la guerra:
«Ton cel l' escalaré.»

Encar pels llunyans ecos los trons bramulejavan
lluhía encar pels ayres lo coheteig dels llamps,
y 'ls genis orgullosos, que deus se somniavan,
en fer rapte satánich á Jehová retavan,
de peus sobre 'ls rocams.

Veniu, veniu, se deyan, y ahon l' Eufrates corre
una ciutat alcemnos d' incorruptible arrel;
perque ni Deu ni 'l segle lo nostre nom esborre,
de fonaments ciclópichs alcemnos una torre
que arribe fins al cel.

Digueren: y sa obra d' atlants y d' amassones
s' alçava á les estrelles per coronarse 'l front;
mas ¡ah gegant superbo! no encara l' himne entones,
que t' arrebassa 'l ceptre y esfulla tes corones
lo Deu, lo Deu del món.

Aquell qui, quan la mira, la terra ja trontolla,
Aquell qui, quan los toca, los monts van fumejant;
davant d' Ell cel y terra y avern tot s' agenolla,
davant d' Ell exa torre s' esbulla y se sorolla,
desfentse y tremolant.

Adonaí la mira febrós, y ab acrimonia
va malahint la terra que arrastra sota 'l cel;
confón les veus humanes, dispers' la gran colonia,
té la ciutat superba lo nom de Babilonia,
la torre 's diu Babel.

II

Avuy, en nostre segle, també del mitg d' Europa
s' alça corcat, fatídich, l' arbre del bé y del mal;
dels deus petits hi nía també l' immensa tropa,
també 'l fruyt los allarga dessots sa negra copa
lo monstre lliberal.

També, també 'ns ofega l' universal diluvi
dels més horribles crímens, dels més fatals errors;
lo món es la Pentápolis, l' Europa es lo Vesubi
que escup l' encesa lava, ab espantós efluvi,
per calcinar los cors.

Mas ¡ah! encar que ferida de mort, sobre la terra
la societat s' agita com altre Llucifer;
tot lo que 'l sello porta de Deu, tot ho desterra,
y diu, fera y sacrílega, tot declarantli guerra:
«Ton cel lo vull haver.»

Perque ab globos los ayres, la mar ab les naus solca,
perque fá sols eléctrichs, perque juga ab los llamps,
perque fá 'l desert lago y les montanyes volca,
perque arrastra los pobles y 'ls continents remolca,
l' orgull vol donar brams.

Fent centre, patria y gloria d' eix abismal desterro,
un *no hi ha Deu* vomita l' impío coratjós;

y vegent sos prodigis, que 'l portan al enterro,
los pren éll per miracles, al fí de fanch y ferro,
y 's creu totpoderós.

Veniu, veniu, sol dirse la societat moderna,
una ciutat alcemnos que 'ns lliure de recel;
per estimbar del soli al Deu que 'l món governa,
alcemnos una torre ciclópica y eterna
que arribe fins al cel.

Y elevan vora 'l Sena los babilons del día.
en lo cervell de Europa, lo monstre agegantat;
geni d' independencia, colós que s' extasía
somniant que ni 'l Zodíach immens li cenyiría
son front divinisat.

Mas Deu que á ningú dona son cetre y sa diadema,
trastorna, abat y humilla l' Empori del orgull.
¿Qué sembla aquella torre? Ah! sembla un anatema,
la lápida mortuoria hon Deu escriu eix lema:
«L' humanitat s' esbull.»

Avuy ja no s' entenen aquexos deus perversos,
lo xarroteig dels sabis ja tot es confusió,
los pensaments dels hómens contraris y diversos;
¿veurém, abans de gayre, los pobles tots dispersos?
¿vindrá una emigració?

¡Ah! Deu sembla que hi tira los llamps de la venjança
al cor d' aquexa terra que vol lluytá ab lo cel;
¡ay, ay, ciutat y torre, lo vostre fí s' atança!
Se diu la gran metrópoli moderna, París, França,
la torre 's diu Eiffel.

Jaume Boloix Canela.

Lo pagés si no treballa no té res.

Qui aygua atura, blat mesura.

Pensan los enamorats que tothóm té los ulls tancats.

Eximpli de dos ciutadans qui volien enganar un aldea, e laldea engana los ciutadans, segons que recompte Pere Alfons.

Dos ciutadans anauen en romiatge, e un aldea feu companya ab ells, axi en lo menjar con en les viandes. E sdeuench se que totes les viandes los foren fallides, sino que trobaren farina de que faeren un pa, lo qual pa meteren á coure demunt les brases. E axi con lo dit pa se cohia, la un ciutada dix al altre: Aquest aldea menja molt, e axi no haurem assats tots tres de aquest pa. E per enganar lo dit aldea ells li digueren: Amich, en aquest pa noy ha prou per a nosaltres tots tres; e axi gitem nos a dormir; e aquell qui somiara sompni pus marauellos meng se lo pa. E allo li digueren ells cuydantlo enganar. Laldea dix lós que li playia. E exorense a dormir tots tres. Quan laldea los vee adormits, conexent quel volien enganar, menjas lo pa mig cuyt; e apres tornas a dormir. E a cap de una peça los ciutadans se despertaren. E dix la .j.: jo he somiat que dos angels me pujauen al cel em menauen deuant Jhesuchrist. Dix laltre: E jo he sompniat que dos angels me mostrauen linfern. E laldea oyi ço que digueren, mas feu semblant que dormia. E los dos ciutadans despertaren laldea. Ell los dix: E con, ja sots tornats dalla on anas? E con, digueren ells, e on anam? Sapiats, dix laldea, que jo he somiat que dos angels prenien la un de vosaltres el pujauen al cel deuant Jhesuchrist, e laltre prenien altres dos angels el deuallauen al infern; e jo quem menjaua lo pa pensant que james no tornariets.

(Recull de eximplis e miracles, del segle xv.)

Hostalera hermosa, mal per la bossa.

Secret de dos es perillós, secret de tres no val res.

Aygua d' Agost safrá, mel y most,

FULLES DESPRESES DEL LLIBRE D' OLDMAN

CANT I DE LA ILIADA

CRYSEU, CAPELLÁ D' APOLO

En aquell temps, (prop de tres mil anys há,)
diu Homero, vivía un capellá
qui tenía molt fresca y molt senzilla,
una jove, elegant y guapa filla,
de la qual, emprendat lo fill d' Atreu,
vá robarla, dexant sol á Cryseu.
Veusaquí l' home
desesperat
que volta y corre
tot lo vehinat.
A tots pregunta,
ningú sab res,
qui l' aconsella,
qui, l' escarneix.
Ell, ja mitg loco,
s' arrenca 'ls pels
pochs que li quedan
prop del clatell.
Vol torná á casa,
y á mitg carrer
topa de nassos
ab un Inglés;
gírali cúa,
fuig tot corrents,
y á la que tomba
cáu llarch, estés.
Al sentir los qui estavan passejantse,
d' un cos que cau en terra, 'l pataplaf,
acudiren en torn y sens tocarlo,
li preguntaren... ¿que heu ensopegat?

De rabia vert Cryseu, no contesta,
S' axeca apreta 'ls punys, y llença un ¡ay!
més fort que tots los forts y ciutadeles,
més *tiernu* que l' amor als 70 anys.
Conexent en les cares que 'l rodejan
que si no marxa prompte, 'l xiularán,
la túnica s' expolsa y diu, «oh poble,
me 'n vaig á comprá ungüent de contre-cás:
si algú está desitjós de mes noticies
que vage á casa, al llit me trobará.

Al cap de mitg hora,
com uns vint y cinch,
ó trenta, del poble,
rodejan lo llit.
Cryseu, que 's troba
ja molt més tranquil
del susto, lo rapte
está referint:
Lo poble s' exalta
y fá un sort burgit
que mal temps senyala
pel raptor mesqui.
L' historia comptada,
s' axecan grans crits,
volent l' auditori
venjança del vil,
mas... quedan de pedra
quan Cryseu diu
que 'l rey, en persona,
l' autor es del crim.

Axís com cau la pluja desplomada
ab gran soroll, furienta desde dalt,
y pert aquell estruendo, y s' fá mansa
y 's fon ab lo contacte de la mar,
axis, la furia, 'ls crits y la gatzara
y tot lo que bullía poch abans
se va quedar tranquil, com bassa d' oli
al estupendo só del nom real.

Y tots, poch á poch,
enfonzant lo cap
ab silenci y ordre
van anar marxant:
l' un diu, «que se 'ls passi,
si té mal-de-caps;»
l' altre, «jo, ab familía,
¿que hi vaig á buscar?»
lo d' aqui s' escusa,
murmura 'l d' allá,
y tot sol lo dexan
al agraviat.
¡¡Veyéu quines coses!!
¿qui 's pot refiar
de qui,... si 'ls matexos
que 's brindan, ve 'l cas,
y solet vos dexan
com al capellá?
Peró may es perduda l' esperança
per l' home de tesón,
perque treurá satisfacció y venjança
fins d' un Agamenon.

II

AGAMENÓN, GEFE DE LA EXPEDICIÓ GREGA

Es ja mitg jorn: lo sol, com res li costan,
desparrama los llums y la calor
ab tanta força, que 'ls vivents s' amagan
si volen evitá una insolació:
perçó l' exércit grech, dins de ses tendes
está ben replegat eom un cargol,
y dintre la més alta, mirant mapes,
está sentat lo rey Agamenón:
ni 's veu córrer, pel camp, la segrantana,
ni saltar la llegosta, ni cap gos,
ni un escarbat siquiera—¡res que visca!!

Diríau que es l' imperi de la mort!
Y encara que de tant en tant, s' axeque
ab molta pesadés, quelcom com pols,
no us penséu que es lo vent qui la belluga
perque no 'n fá, es la evaporació:
Solament un mortal, ab molta pena,
atravessa l' atmósfera de plom
ab ulls tancats, un pam de llengua enfora,
parantse á cada pás; respirant foch.
Bé 's coneix que té l' ánima trencada
y negres les entranyes y lo cor
qui no tem per sa vida, y axís busca
remey en hora tal y en un tal lloch.
Arrastra, més que porta, sa persona
y arriba fadigat y angustiós
á les portes de la més alta tenda,
de la tenda del rey Agamenón.

Sabuda la nova,
mana 'l senyor rey
que, per una junta
vingan los demés
oficials y gefes
del gran campament
Quan reunits foren,
(y trigaren més
que trigan les coses
que més desitgém,)
diu un d' ells, «*paisanu*,
entra, y á lo rey,
abans que li parles,
fés acatament.»
Lo *paisanu* entra,
y de tot son pes
cau genolls en terra
exclamantse ¡¡oh rey,
ja tu veus que á tes plantes se postra
lo ministre d' Apolo, 'l gran deu,
que podrá darte auxili en la guerra

si tú 'm tornas, avuy, lo que es meu;
Per rescat de Cryseida, ma filla,
jo 't regalo, en bon or, lo teu pes,
y un bon tronch de cavalls, per ton carro,
que son blanchs com la més pura neu:
¡¡tórnam, tórnam, ma filla estimada,
y no mori de pena aquest vell,
puix ma mort, sobre tu portaría
la venjança d' Apolo, 'l gran deu!
¡¡Ojalá que l' exércit de Troya
sucumbesca á la empenta del teu,
y no 'n quede ciutat ni muralles,
ni la terra del seus fonaments!
Los meus vots cap al cel per tu volan,
cap al cel també volan mos prechs,
peró ¡tórnam ma filla estimada,
ma filla... ma filla... ma filla, oh gran rey!!

Desseguit se reunexen
en sessió secreta 'ls grechs,
y opinan que aquella noya
deu tornarse, y los presents
oferts pera rescatarla
entregats al mateix temps.
Creyan tots que axí 's faría,
mas, de prompte, s' alça 'l rey
treyent los ulls de les closques
y foch per caxals y dents,
tremolant com la caldera
d' un vapor que vá furient,
y encar que vol dir paraules
sols articula... renechs,
«¡¡Capellá de figues seques...
(udola)... capellá en sech...
si vols torná á veure 'l poble
hon has nascut fuig corrents,
ó sinó, de tu y d' Apolo
ne faré una truyta!.,. ves!
salva, si vols, los teus ossos

castanyoles dins ta pell,
peró 'l que es de la xicota
ja t' ho dich, no farém rés;
quan arribe á ser ben vella
encara estará á prop meu,
en Argos, texintme teles,
cuydant del llit y fent temps.
En quant al or y 'ls cavalls
blanchs ó negres que has ofert
guarda ho tot per lo teu gasto,
que aquí 'n tením un femer;
y... vésten! perqué si baxo,
faré...» Cryseu no 'l sent,
s' ha escapat á les primeres
de cambi... ¡qui sab ahon és!

III

APOLO

Lo ditxo diu, «ni en broma ni de veres,
ab ton senyor, no hi vulgas partir peres»
y tot lo que existeix, examinat,
se veu que ab son senyor está lligat.
Encara no ha pogut trobar la ciencia
un sol fet que no tinga consequencia,
y aquesta es l' immediat y clar senyor
que produheix lo gust ó la dolor.
A tu t' agrada 'l ví; ¡que bé 'l despatxas!
medita donchs.., ¿perqué no t' emborratxas?
perque tems lo senyor que está derrera
y sabs que 't fará mal la borratxera.
Si tens un matxo guit, ¿perque no tossas,
ananthi per redera? tems les cosses!
Y axís veyém que á tots, abans d' obrar,
lo senyor consequencia 'ns fá pensar;
per ço, que cadascú está ben atent
á mirar lo que fá, si es hom prudent:

Y no ho devía ser massa
lo dit rey Agamenón,
ni comptava ab la venjança
que está á la má fins d' un corch.
Mentres més segur se creya,
felíç, content, y joyós,
lo pare de la Cryseida
més reinflat que cap bot,
bullint la sanch en ses venes,
les venes batentli 'l front,
lo front suhant sanch y aygua,
l' aygua y sanch banyant son coll,
lo coll vomitant glopades
de rabia. venjança y foch;
lo foch agitant sos membres,
membres que semblan d' un boig,
corre y salta per la arena,
prop del mar, sens direcció
fins que cau com una bomba,
y s' aplana, y de rebot
ja s' axeca, y torna á caure,
y arrossega lo seu cos
com una serp, rabiosa
en lo fort de la calor;
y després, quan torna á alçarse,
ni 's troba l' ús de rahó,
ni dos caxals que tenía
y una dent; ho ha perdut tot,
fins ha perdut les ulleres
y la trompeta, que es sort:
Vacílant sen torna á casa
que l' instint li fá de gós,
y en casa, per instint prega,
que es instint la oració.
Una imatge té de Apolo
tota entera, d' un sol tronch
d' alzina, y al davant d' ella
se prostra de genollons,

dihentli, poch més ó menos,
ab llágrimes y singlots,
«¡¡Oh deu!! si alguna vegada
t' han sigut grats los meus vots,
si ha pujat la olor de grassa
de les ovelles y bous
y cabres, en honra teva
sacrificats fins al Ol-
ympo, 't prech no m' abandones;
fes que paguen lo meu dol
los grechs; envíals la peste
puix tenen guerra, y que tots
patescan, donchs jo patexo,
y ploren, donchs ploro jo!!

Tan prompte com nos venen y depressa
les desgracies y mals y contratemps:
tan prompte com lo toro cau en terra
quan lo *cachete* 'l toca en lo cervell;
tan prompte com d' una bona escopeta,
apretant lo gatillo, surt lo tret,
y arriba, en un moment, á tocá 'l bulto
si l' home que l' engega ha apuntat bé,
tan prompte l' oració fou proferida,
atravessá l' espay, arribá al cel,
y tocant les orelles del Apolo
l' avisa, que hi havía feyna á fer:

Furiós Apolo,
diu al criat,
«pórtam la roba,
porta 'l carcaix,
pórtam les fletxes,
no oblidis l' arch,
y corre... cuyta,
perque men vaig,
que vull ma rabia
desafogar;
no t' impacientis
si torno tart:

Vaya... á la vista...»
ja es cap avall.
Per l' ayre, des l' Olympo fins á terra
camina á passos llarchs,
y un núvol que 'l rodeja, fá que s' semble
á la nit. S' ha aturat
no massa lluny dels barcos y dispara
una fletxa mortal,
rellisquenta per l' ayre, ab tanta furia,
que dexa l' arch xiulant.
Los prímers que fereix, son pobres matxos
y gossos ignocents;
mas aprés millorant la puntería,
comença á matar grechs,
en qual camp ja no 's veuen més que pyres
y funerals festeigs,
sens parar may la pluja de les fletxes
en nou díes enters.
Y ¿que hauría sigut del pobre exércit,
si Juno, al dia deu,
no inspira en lo gran cor del fort Aquiles
la idea de que 'ls Grechs
ab ell reunits, procuren trobá un medi
per aplacar als deus?

LA BAXADA A UN AVENCH

La espeleología á més de les ventatges y beneficis que induptablement pot reportar á la agricultura y ciencies en general, y dels perills y contratemps que pot ocasionar als qui s' hi dediquen, conté també un atractíu que arriba á ferse irresistible y es causa de que se presencíen un sens fí de escenes y se prenga part en epissodis que alegran y distreuen.

No vull citar aquí los cassos en que m' he vist obligat á entrar tot sol en algunes cavernes davant la negativa absoluta dels guíes en acompanyarme sota terra. ¿De qué prové aquest escrúpol infantil, per no dir ridícol? ¿Perqué un home jove, valent, acostumat á lluytar ab les forces que la naturalesa exerceix sobre la crostra de la terra, té por de ficarse en cavitats hon regna la tranquilitat més complerta, lo silenci de la mort, interromput sols pel degotall de les estalagtites? La superstició, aquesta es la única causa; sembla que l' home se recorde encara de quan les cavernes naturals eran hostatge de feres y d' éssers qui ab tot y haver sigut predecessors seus, verdaders representants del *Homo sapiens,* llur manera de viure y vestir exagerats per una imaginació poch educada los feya semblar altra cosa de lo que eran, y d' aquí s' originaren les bruxes, bruxots, encantats y demés de la familia, los quals en opinió de la gent senzilla seguexen habitant aquells llochs. Y d' açó prové lo nom d' aquests, puix unes vegades se les anomena *Cova dels Encantats* (Sant Quirse de Besora) *Cova del Diable* (Montserrat,) *Cova dels Encantats* (Terrades,) *Cataus dels Encantats* (Lladó,) *Cova de les Encantades* (Cabrera de Mataró,) etc. etc. y altres cops ab lo no menys significatíu nom de *Fou;* no obstant moltes d' aquestes denominacions foren cambiades pel Cristianisme y perçó se troban tantes coves de la *Verge* y dels *Sants,* com poden veures en lo *Catálech Espeleológich.*

Avuy sols desitjo explicar los epissodis que tenen lloch en la baxada de un avench. A la que arribéu al poble ab lo bagatge de cordes, escales y altres coses per l' estil, ja cridáu la atenció de tothom; uns diuen si hi anéu per açó, altres si per alló, y la majoría vos prenen per un *saltimbanquis* ó gignasta que voléu donar una funció á la plaça lo diumenge á la tarda. Quan ho teniu tot descarregat y estéu aposentat al *Hostal,* necessariament heu de manifestar lo vostre obgecte de baxar al avench tal ó qual; ¿baxar al avench? ¡qué havéu dit sant cristiá! Aquella bona gent començan per guaytarvos de cap á peus creyent que los enganyáu ó teniu lo cap fora de lloch, peró al veure la

vostra formalitat y decisió acaban per convéncers, y al cap de un quart ja tot lo poble, desde los vells fins á la canalla, sab perque hi havéu anat, lo que voléu fer y dexar de fer, si sou açó ó una altra cosa; y allavors començan á escalfarse les imaginacions, al voler saber *perqué* baxéu als avenchs, los uns diuen que es per buscarhi mines d' or ó plata, altres per traure un tresor que hi ha amagat del temps dels moros, altres que busquéu un lloch hon amagarhi armes per una revolució ó alçament que vindrá aviat, y axís per l' estil van fantasiant sense endevinar lo vostre fí y sense que sospiten, ni de lluny, que un fá un gran gasto y s' exposa á trencarse la carcanada pera beneficiarlos, potser, á ells matexos. La gent del camp, arrelada al seu troç, sens altre ideal que treballar del dematí al vespre pera guanyar una pesseta ab que comprar pá, no comprenen lo desinterés de la ciencia, y se creuen que si vos exposáu es pel vostre profit.

Açó passa pel poble; mentrestant en l' hostal començan á reclutar gent perque vos ajuden pagantlos lo correspenent jornal, peró açó no es tan fácil com á primera vista sembla; lo distingit explorador francés M. Martel cita alguns cassos en que ni ab diners ni ab rés del mon volgueren *ajudarlo* á baxar á un avench. No crech que açó nos passe á Catalunya puix lo nostre poble es sens dupte lo menys supersticiós d' Espanya; de gent pera ajudarvos á baxar *desde dalt* ne trobaréu tanta com vulláu, peró en tractantse de ferlos baxar també á ells, ja no es tan fácil. La major part s' hi negan rodonament y algún que altre s' atreveix á dir que al derrera vostre no 'ls fará cap por baxarhi, lo qual es causa de que molts digan lo mateix:—al seu derrera també hi vindré jo.—La qüestió, per lo vist, es no ser lo primer, donchs si á dintre hi ha alguna mala cosa.... Y la bona gent no veuen que nos guardarém ben bé de fernhi baxar cap, al davant puix la falta d' experiencia y lo no saber manejar los instruments podría ser causa de tristes conseqüencies que se poden evitar molt bé; además lo fons del avench, encara que estiga obstruit, moltes vegades pot donar lloch á observacions ó treballs que sols pot fer un inteli-

gent, y si ab la descenció d' aquest n' hi ha prou ¿perqué molestar á un altre?

Per fí ja ho teníu tot arreglat y vos poséu en marxa ab lo bagatge y los hómens, en mitg de la admiració dels uns, les burles dels altres y les rialletes dels més; los hómens que havéu llogat se donan tanta importancia com poden, sembla talment que vajan á conquistar un nou mon, y á cada pás se senten frases com aquestes:—¿Qué no vols venir? ¡Mira que aném á baxar al infern!—Si trobas cap bruxa pórtala per mostra.—Noy, emportaten alló per un si per cás.—Sobre tot lo fil, no fos cás que te perdesses!—Si hi trobas quelcom de bó, nos ho partirém. Y axís per lo estil anéu fent lo vostre camí.

Al arribar á la boca del avench vé la feyna tant per lo explorador com pels treballadors, aquell donant ordres y aquests executantles; s' han de desplegar les escales y cordes, tallar un pí y algunes branques, traure les roques sotsmogudes de la boca del avench, sondejar la fondaria d' aquest si no se sab, examinar lo barómetre pera saber la seva altura sobre lo nivell del mar y lo termómetre pera comparar la diferencia de temperatura entre l' exterior y lo interior, y un altre sens fí de coses y cosetes y observacions y notes que emplean molt temps, devegades hores, peró que no se poden dexar, donchs l' espeleologista ha de tenir sempre present que lo més petit descuyt pot ser causa de conseqüencies terribles.

Quan ja tot está ab ordre, després d' havervos cambiat la roba, vestintvos interiorment de llana, y d' haver menjat sóbriament y begut una bona copa de rom, donéu les derreres disposicions posant los hómens á les ordres de un company vostre qui situat á la boca matexa del avench trameterá á aquell les ordres que vos li donaréu tot baxant. En les descencions que he fet fins ara, he seguit lo método adoptat per M. Martel després de una llarga experiencia; se agafa un tronch de uns tres pams de llargada, al mitg s' hi lliga la corda, vos hi assentáu cama ací, cama enllá, y pera més seguretat uníu en certa manera ab lo vostre cós la corda que vos passa pel davant, mijançant una cordeta ó

corretja lligada á manera de banda. Un crit de—alerta, avall á poch á poch,—posa en moviment á aquells hómens y començáu á baxar pausadament entre la admiració dels curiosos; si l' avench es estret heu de cridar—alto—á cada moment ja pera traure les pedres despreses que hi há en los rellexos les quals podrían caure dessobre, ja pera desembullar la escala ó corda que havéu tirat per passa-má, ja pera encendre lo llum y examinar la naturalesa geológica ó les erosions de la roca; á mida que vos anéu esfonzant, la claror se va fent més feble, la boca del avench se va extrenyent y los hómens qui trauen lo cap per dalt se van empetitint; si la cavitat s' axampla s' encén lo *magnesium* lo qual produheix un efecte fantástich, donchs la vostra sombra, aislada, penjant en la negror del abím, se progecta y llengoteja per les parets.

A la fí toquéu á terra; un estrident crit de—alto—ressona per aquelles cavitats que fins aleshores no havían sentit veu humana; en aquestes descencions convé portar teléfono pera posarse en comunicació ab l' exterior, y aquesta conveniencia es de necessitat absoluta quan se tracta de baxar á avenchs de 70 á 100 metres de profunditat, puix en aquests cassos los vostres crits no son entesos desde dalt. Un cop deslligat de les cordes examináu detingudament lo lloch hon vos heu parat; allavors poden succehir tres cassos: que l' avench estiga embossat ó obstruit, y que en lo seu fons hi haja ó una galería lateral ó un altre avench. En lo primer cas aviat havéu acabat la feyna sense necessitat de que haja de baxar ningú més, á menys que vulláu fer alguna excavació en busca de obgectes d' altres époques, lo qual pot donar molt bons resultats per la arqueología; si no es axís, un cop fetes les observacions necessaries vos tornáu á assentar sobre lo bastó, féu un crit de—amunt—y en menys rato del empleat en baxar tornáu á veure la llum del sol. En lo segón cás, quan l' avench té comunicació ab alguna altra cavitat ó galería (que es lo més comú) no es prudent internarshi un tot sol y allavors s' ha de fer baxar á un ó dos companys pera explorar aquella cova, y ab açó devegades s' hi passan moltes hores segons sía la seva im-

portancia. Lo tercer cas es lo més perillós y exigeix molt més temps, donchs s' han de baxar escales, cordes, y lo més difícil de trobar, uns quants hómens qui han d' ajudarvos á baxar al segón avench, quedantse ells en lo primer, devegades per algunes hores, lo qual es un estat violent que molt pochs volen tolerar.

En qualsevol d' aquests tres cassos, peró especialment en los derrers, al tornar á aparéxer per la boca del avench sou obgecte de mil preguntes y per poch que engrandíu los detalls y epissodís que havéu vist y passat, la vostra figura s' engrandeix als ulls de aquella senzilla gent, tot lo poble ne parla y no 'n faltan més de quatre á quí los reca no haverhi baxat també á fí de poder explicar als altres lo que haguessen vist, multiplicantho tot com es de suposar.

Si la exploració no ha donat cap resultat positíu pel poble ó comarca, quan tornéu á marxar aquella gent comenta lo fet á la seva manera, y lo menys que poden fer es dir:—rés, cosa de gustos!—sense que comprengan que en la llibreta de notes hi portéu potser apuntacions ó planos de gran interés per la ciencia.

Un Espeleologista.

BALADA

Castell d' antich llinatge
no oneja en la cimera
gegant del homenatge
gloriosa la bandera
que als enemichs del cel feu tremolar;
lo Comte á Terra Santa
ab l' infael guerreja,
y ni 'l joglar hi canta
ni 'l paladí hi festeja...
sembla 'l castell la sombra d' un fossar.

Plorosa la Comtesa
al pati recolzada
espera, mentres resa,

tornar de la creuada
á qui ab un bes s' enduya lo seu cor;
y en tant sa fantasía
á llunyes terres vola,
ou, baix la gelosía,
lo plant d' una bandola
d' un pelegrí vestit de trobador.

—D' en Pons de Rocaplana
quina es la trista nova
que á mi, la castellana,
vols fer sentí ab ta trova;
¿l' has vist nostra senyera tremolar?
¿L' has vist en la matança
sé 'l llamp d' aquella terra?
¿L' has vist d' un cop de llança
ferit caure en la guerra?...
¿Puch, trobador, somriure ó dech plorar?—

—La nova que, Comtesa,
us duch del espós vostre,
podéula veure impresa
per trista en lo meu rostre,
si no us ho diu mon arpa ab son dolor.
Los últims mots, quan queya
ferit de mort traydora,
los últims prechs que feya
foren per vos, senyora...
al morirse, 'l valent era tot cor.—

—¡Ferit de mort, sens heure
un bes de qui 't volía!
¡Oh Deu! dexéumel veure
en somnis nit y día;
donéu força á mos ulls pera plorar!—
—No us entristíu, Comtesa;
com ell també só noble;
dexéu vostra viudesa
que jo us estimo al doble
per durvos, quan volguéu, fins al altar.

—En vá vostra privança
á mi goséu retreure;
perdéu tota esperança
que á mí no m' heu de veure
en braços d' un altre home, trobador;
lo claustre solitari
que eternament m' espera,
ses portes, al entrarhi,
clourá de mí al derrera,
y resaré per éll en mon dolor.—

—Oh, no ho faréu, ma esposa
fidel y enamorada;
restéu ja venturosa,
donéume una besada
que jo só 'l vostre espós y no un joglar;
ploréu, si jo suspiro
d' alegre; en lo meu rostre
miréuse, com jo 'm miro
en tot l' encís del vostre;
tornéu en los meus braços á gosar.

—¡Set anys ab greu tortura
que ploro vostra ausencia,
y ab llors, per ma ventura,
tornéu á ma presencia...
oh, axís, beseume al llavi, mon amor!—
—Set anys he fet la guerra
pel brill de nostra casa;
present, genolls en terra,
us faig d' aquesta espasa,
rebeula ab mos petons y ab lo meu cor.—

. . . .

Castell d' antich llinatge
ja oneja en la cimera
gegant del homenatge
gloriosa la senyera
que als enemichs del cel féu tremolar;

retréu de Terra Santa
lo Comte avuy ses gestes;
lo trobador hi canta,
y torna ab balls y festes
en ses cambres l' amor á galejar.

A. Bori y Fontestá.

UN PAYS DESCONEGUT

Tots aquells qui havent dexat la esclofolla del ou, anant d' un cantó al altre, han recorregut molt de mon; tant si son curts de gambals, ó son uns barrets de rialles, com si tenen les potencies ben obertes, no ignoran que á les *mil* y *quinientes* dels deu mil botavans, cap á la part del garbí, hi ha Tots-sants y Manresa, des de hon molts pochs son los qui s' han atrevit á passar més endavant per por als entrebanchs que podían trobarhi y no estar amanits á posar la pell en remull. Los primers qui varen fer la etzegallada d' anar á tafanejar lo que hi havía més enllá, varen ésser En Milhomens, En Pere Sensepor y aquell diable de castellanot que li diuen En Mata-siete y Espanta-ocho, junts ab altres galifardeus, tots de la pell d' En Carnestoltes. Quan fou axó, no ho podém precisar; encar que no creyém que fos en los temps en que encara les besties parlavan. Peró d' un llibrot atrotinat que se recorda de la María Castanya, sense cobertes, y que hi faltan los primers y últims fulls, havém tret la relació de la qual ne farém dos quartos als llegidors que tingan la paciencia de passar los ulls per aquests gargots.

Donchs com anavam dihent, aquells gats dels frares, sens encomenarse á Deu ni al diable, sens pensar que podía costarloshi cara la jugada, com si anessen á buscar la lluna en un cove, anaren á trobar al patró Aranya, qui pensantshi bé los alabá lo gust y fins los atiá á que no reculessen, sinó que tiressen avant sos propósits, mentres ell prudentment

recordantse de l' anada de Mr. Arban, determíná quedarse en terra. Los vá oferir la barca del mal temps, que no acceptaren y pensant que val més anar sol que mal acompanyat, ab bon vent y barca nova se tiraren al aygua. Al ésser mar endins començá á caureloshi l' ánima als peus y entre ells deyan ¡Bona l' havém feta Geroni! No 'n vulguen més de trifulgues; la mar cada punt més esvalotada, semblava que s' havía proposat que de ells may més se 'n cantás gall ni gallina. Peró al cap y á la fí s' aná posant que ni una bassa d' oli, y lluny, lluny y més lluny, pogueren veure que hi havía terra y més terra. Més contents á les hores que un gós ab un ós, se revifaren y més trempats que un ginjol, més axerits que un pésol, sens veurehi de cap ull de tan contents, cada segón los hi era un hora, cada quart un any y no sabían com ferho per arribar á aquelles platges com més aviat millor. Jo bé voldría comptar per peces menudes, ab tots los ets y uts, ab tots los punts y comes y ab tots los pormenors explicar l' arribada d' aquella gent en aquells payssos, peró ¡amiguets! es precís havershi trobat per saber lo pá que s' hi dona en semblants empreses y los alegroys que se senten quan un veu que al cap de vall n' ha sortit bé. Nosaltres ¡gracies á Deu! no som d' aquests set ciencies que tot ho saben y les clavan sense engaltar, ni tó, ni só. Nos agrada fer les coses tal com s' han de fer; ananthi ab peus de plom, gastant tota aquella parsimonía y aquella mónita corresponent perque resulten fetes com cal y no á la babalá. No es lo nostre taranná sortir ab una pata de *gallu*, ó ab un ciri trencat que si dexan ab un pam de boca als babaus, no ensopegan descuydats may als nets de clatell. No volém que nos tingan per barliquis barloquis, encara que ja sabém que no som uns sabelluts ni molt menys, y per altra part tampoch no havém volgut may mossegar la lluna ab les dents. Per axó á fí de que no resulte una explicació de gall indi, sens solta ni volta, sens am ni em, prescindím de donar una idea de la satisfacció, y sorpreses que tingueren aquells bones peces, sens dupte lo millor de cada casa al desembarcar allí dalt, perque la veritat no hi tocaríam pilota y per lo que anirém dihent qualsevol

se 'n podrá fer cárrech, ó sinó que se pose al puesto de aquells.

¡Terra roja descoberta! cridaren tots; y á aquella cridoria comparexen de per tot arreu una munió de gent ab una cara de papanates, d' aquells que es pecat lo férloshi mal. Anants y vinents se quedaren sorpresos, fets uns estaquirots, plantats com unes estátues, assombrats, sens dir res, ni poderse traure una paraula de la boca. Al últim se varen cansar de fer aquell paper tan tanoca y assenyalantse los uns als altres ab lo dit esclafaren unes rialles tan grasses que desde llavors vé, alló que diuen que mitg mon se burla del altre mitg. Se donaren les mans y com si se haguessen conegut de tota la vida començaren á ésser més amichs que lo gat y la rata. Los nostres héroes desde aquell moment pogueren anar sens temor d' un cantó al altre, com *D. Pedro por su casa*, puix havían sigut rebuts ab tota confiança y pogueren convéncers aviat de que aquella gent, ho era de sa casa, incapáç de fer cap malifeta, ni de trencar cap plat ni cap olla y que tampoch estava per brochs.

¡Fillets de Deu! á quina terra havían anat á parar. Plana com lo palmell de la má, sens camí, ni caminet se pot recórrer sens pór de perdreshi; desde Llevant fins á Ponent tot es una hermosura, no hi ha més que mirar; girauvos per lo cantó que vulgau. Es un paradís en que los ángels hi cantan continuament en cós de camisa. ¿No n' havéu sentit á parlar? Allá son les Indies pastanagals; aquella part de mon que Deu va fer en un tancar y obrir d' ulls, la vá dexar estar y no se n' ha recordat més. S' hi está millor que á la torra y que á cal Sogre. Cap classe de comparació hi ha entre tots aquests payssos ab la terra de Xauxa, puix si aquesta ne val cent aquella ne val mil. Jo, francament sentiría que diguessen que exagero; peró repetesch, tot lo que dich está en blanch y en negre en aquell llibre de que vos parlava suara.

Allí tot hi es en gran, no hi falta rés de lo que hi ha, los arbres fan pans de crostons, les plantes mitges qüernes, hi plouen truytes, lo aliment principal es lo manná y los gossos fins se ferman ab llangonices. Peró hon tot passa de

la mida per superbo y maravellós en aquell territori hon hi ha la Seca, la Meca y la Vall d' Andorra, ans d' arribar á la Vall de Josaphat, es en la ciutat d' En Nyoca, com si diguessem lo rovell del ou d' aquella terra que fá oblidar lo tan renomenat Pays de l'Olla. Allí tot son flors y violes, cants y follíes y lo qui no estiga per músiques, que no hi vaja, perque ne sortiría ab un cap com uns tres quartans. No li passan la má per la cara á aquella gran població per més que sian tingudes com les tres més importants capitals del mon Reus, París y Lóndres. Assentada sobre un plá que arriba de un cap fins al altre y quins límits se han de mirar ab una ullera de llarga vista, com aquell qui diu: aquí estich perque he vingut y ab lo posat de tant se me 'n dona, allí está aclofada, ab ses muralles d' un gruix de ciutadela y més altes que un campanar, desde aquells feliços temps de abans del Diluvi, quan encara Judes no era fadrí ni sa mare festejava. Ningú sab res de son orígen puix tardá molt á haverhi lletrats y l' art de la ploma tampoch se conexía. Lo llibre prou anomenat de les set civelles, diu que vá náxer com los bolets y se ha conservat com los arbres de la Rambla. Que tot seguit hi va haverhi gent com formigues que habitaren aquelles cases que semblan castells, aquells edificis com catedrals que s' axecan en aquells carrers que may més s' acaban ó en aquelles places immenses. Y lo més original es, que tot se conserva nou de trinca, com si s' acabás de fer, com si sortís de la capsa. Vaja alló no s' explica. Un que fá pronóstichs y pot molt bé saberho, ha dit que no hi ha que capficarshi perque si es més vella que l' anar á peu, ha de subsistir per *in secula seculorum.* Alló que

> diu lo bisbe de Comenge,
> que qui no treballa no menja,

no son més que vuyts y nous y cartes que no lligan.

No vos penséu que sian sos habitants richs com lo grill, ni que tregan més al sol que no hi ha al ombra; no, tots son grans potentats ab molta terra á l' Habana y més richs que En Fontanilles. Tots tenen una bona poma per la set,

tiran pilota al olla y menjan bou y arrós per tot día. Com que ¿cor que vols, cor que desitjas? qui ha fet avuy, fará demá, passan la vida sens incomodos, sens amohinos y sens reparar sisquera si 'l temps passa y la Joana balla, puix tenen per ben sabut que si no viuen los anys de Matusalem, viurán á lo menys lo que lo cavall de Sant Martí.

Allí no hi han comerciants com en Robert de les Cabres, adroguers com lo del Padró, ni apotecaris com lo d'Olot, y tampoch hereus com lo de la casa cremada. Allí tot son cases d'En Garlanda, Joans de la Casa-gran y hereus Escampa. No tenen necessitat d'anar á Salamanca á estudiar, puix per dó natural, tenen mes lletra menuda que un breviari; conexen de pe á pa la Gramática parda y saben més lleys que un advocat. Ja 'ls hi poden anar al derrera ab un fluviol sonant. Totes se les pensan, sempre están á la que salta y no se dexan carregar los neulers, ni axafar la guitarra per ningú. Son incapaços de pintar la cigonya ni Sant Cristófol nano á ningú. No gastan molta palica ni gran xerrameca puix no son amichs de gastar saliva, ni los xavals, ni los xitxarel-los ni tampoch los de major edat. Per açó no se 'ls pot dir tararits tararots, que no tenen sal ni oli, solta ni volta, such ni bruch; que los hi falta un bull, ni que sigan uns pastanagues.

Axó sí, les esglesies hi son més escases que les vinyes. Ab tot no se 'ls pot negar que son bastant devots de Sant Pere Regalat, y de la *Vírgen del Puño.* May han cantat los goigs de Sant Prim. Y com á festa notable en aquest sentit, ho es la processó de la Janda, organisada per lo P. Camándolas, l'escolá Ratapá en la que hi assistexen tots los Paus y Gitanos del pays acompanyant lo Sant Cristo grós y la celebrada custodia den Daroca.

Com son tan bons Jans los hómens no cal dir que les dones que ademés d'ésser totes guapes com un sol com no les hi falta un bon dot d'En Comelles, están al costat de sos marits com lo peix al aygua.

Y altres coses podria dir peró diríau que xerro més que un sach de nous, que sembla que m' hajan donat corda y taig lo bon Jesús del Editor y llegidors d'aquest Calenda-

ri. Acabém donchs, fora mes romanços que no havém pás menjat fideus avuy. Fou escrita aquesta descripció, d' un tan desconegut pays á tres quarts de quinze del derrer día de la setmana dels tres dijous del any de la picó per un tal

FLIUS FLAUS.

A LA DISTINGIDA SENYORETA Y BONA AMIGA MEVA

D.ª BALBINA MONTANYA

CANÇONETA

Si n' hi ha una torre
dalt del Figaró,
n' hi viu una dama
y un angelet ros.
Si la torre es bella,
més n' es l' infantó;
si sa torre es xica.
n' es molt gran la virtut que l' habita.

Feliç aureneta
la que hi fará 'l níu,
ditxosa la planta
que hi podrá florir,
á la torre bella
del infant bonich,
per aymar la bondat que atresora.

Tot pobret hi dexa
ses oracions
y 'l cor del trobayre
son cantar més dolç,
á la torre bella
del angelet ros,
á la torre gaya,
que es del Cel y del món estimada.

AGNÉS ARMENGOL DE BADÍA.

L' AURENETA

¡Com envejo á l' aûreneta
que penja 'l seu niu al sostre,
y que ab ses lleugeres ales
á llunyanes terres vola!

Si jo pogués ser com ella
mon afany altre no fora,
que penjar mon pobre niu
al cel, que es lo millor sostre!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

Miracle e eximpli con los studiants de logica pequen quan despenen son temps en sofismes e questions sens profit, segons recompte Jacme de Ultriaco.

En la ciutat de Paris mori un escola, e apres aparech a son mestre de logica vestit de una capa de pergami tot escrit de letra menuda. E demana li lo mestre quina capa era aquella? e aquelles letres quines letres eren? E lescola dix: Mes pes me donen quescuna de aquestes letres que no faria si tingues demunt la torre de Sent German. E sapies que aquestes letres son los soffismes e les questions sens profit en que jo despengui mon temps. E not poria fer entendre quant foch quim crema soffir dejus aquesta capa de pergami pero si volies acostar la tua ma á mi e que una gota de aquesta suor que jo pas te tocas en la ma, ladonchs po-ries conexer lo gran turment de foch que jo soffir. E ten-tost lo maestre acosta la ma en la qual li caech sola una gota de la suor, la qual gota li passa la ma de laltra part axi com si fos una sageta ó virato. E tentost lescola despa-rech. E lo mestre lexa de legir logica, e desempara lo mon,

e mes se en lorde de Cistell; e feu aquell vers: *Linquo reucare ranis, cras coruis, vanaque vanis, ad logicam perago que mortis non timet ergo*. Qui vol dir: Jo lex lo roncar á les granotes, e cras cras als corps, les coses vanes als vans; vag á la logica que no tem per raho de la mort, la qual es la teulegia. E aytan com visque tenc la ma foradada.

(Recull de eximplis e miracles, del segle xv.)

ESTIUENCA

Á MON ESTIMAT COSÍ N' ANTONI RUBIÓ Y LLUCH

Tes lletres benvingudes, á manera
de fotograma exacte, de Montnegre,
reproducció me fan tan verdadera,
que llegintles he vist lo mas alegre,
les properes alzines hon s' embosca
la vostra gent, la fondalada negre,
la bella hermita, la montanya tosca,
á tots vosaltres, y per tots voltada,
á la princesa de la selva fosca.
No 'm cal si acompanyar ab una ullada
vull la pensa y lo cor, que rellegirles,
y creume, ho he fet més d' una vegada.
Les vostres coses plaume de sentirles;
idilis son que l' ánima endolcexen:
les meves, enujoses, ¿per qué dirles?
Ni tinch feriats, ni á los treballs que dexen,
més placenter fatich puch dedicarme
ab lo temps y atenció que requerexen.
Ja ho veus: fins al escriuret haig de estarme
interrompent per corretgir les proves
que lo meu aprenent té á bé portarme.
Aquí molta calor y poques noves;
segur que menys d' aquella y més d' aquestes
deus tenir á can Presas hon te trobes.

Jo vaig á Sarriá totes les festes,
y 'ls jorns feyners, sempre que puch, seguexo
de llibres y escriptures fent requestes.
Mas no surt res. Á voltes caure 'm dexo
á casa mossén Cinto, y les galanes
primicies d' alguna obra conseguexo.
¡Cóm fas glatirm' quan d' admirar t' ufanas
la flor que 't riu y l' aucellet que 't parla,
l' or dels blats y 'l crestall de les fontanes!
Prou voldría l' alzina jo abraçarla,
prou voldría seguirvos á tot hora
y á la vostra princesa rodejarla
tot sentintli llegir de la Doctora
Teresa de Jesús les *Set Morades*,
escrites ab sa ploma encisadora,
si en sa pensa de flama meditades;
prou voldría... mas ay! la Columberta,
la Roureda, per mi tan anyorades,
no s' han fetes per mí. Jo en ma deserta
cambra, per dar al cor, que en somnis vola
vers Montnegre, conhort quan se desperta,
tes lletres li llegesch, que á la viola
del bosch hon les escriu roban la flayre
per consol d' un mortal que no 's consola.
Y llegintles me dich: Si ets bon rimayre
com gentil prosador, ¿la Poesía
per qué 't lliga les mans si 'l cor t' enlayra?
¿De poeta la sanch, la fantasía,
lo llenguatge no tens? Donchs, qué 't detura?
Vina ab ta musa á avergonyir la mía.
Del *Canigó* ja ab lírica factura,
d' un hermós poemet de *Santa Eularia*, (1)
d' un *Pedralbes* escrit dintre clausura,
desitjava en aquesta estrafalaria
carta ferten cabal; mas no ho permeten

(1) Poema inédit que está á punt de publicar Mossen Jacinto Verdaguer, y del qual ne donám les primicies en aquest Calendari.

ni la fressa que mou la maquinaria,
ni 'ls provers que com may ara m' apretan,
puix está sense formes la platina.
Dexemho, donchs, per vuy. Als qui vegetan
com tu y ab tu sots revinguda alzina
creu que envejo sovint. D' ençá que 's bada
com flor lo día, fins que, estel quan fina,
va esmortint sa claror; com martellada
sento un desitg atormentar ma pensa,
per l' insomni insistent prou castigada.
¿No l' has sentida l' anyorança intensa
en ta vida jamay? Donchs jo que anyoro
no solsament de ta amistat immensa
los goigs quan goso y 'ls consols quan ploro,
l' escalf del patri amor que 'ns adelera,
y 'ls consells en quant dupto y quant ignoro;
jo que anyor, ademés, de ta encisera
germana les canturies, les festoses
converses de ta esposa riolera
y 'ls besos de tos fills, branca de roses
al sol descloses d' un amor que admiro,
puch descríuret les hores angunioses
que veig transcorre en mon pregón retiro.
Mas vull gorirme, y per axó á vegades
en recerca de bálsem á tú 'm giro.
No me 'l negues jamay: dom detallades
noves de tots, y quan sos últims díes
compte l' estiu, ab sengles abraçades
segellarém tes lletres y les míes.

LLUIS CARLES VIADA Y LLUCH.

20 Juliol 1897.

Quan n' hi ha pel camp, n' hi ha pel Sant.

Qui té ofici, té benefici.

Qui no té casa per si, de molts ha de ser vehí.

Qui tira pedretes, tira amoretes.

HISTORIA VELLA

I

No hi ha cap dupte que en totes époques los governs de Castella s' han desvetllat per la felicitat, progrés y pau de Catalunya, fins que han tingut la ditxa de véurela *axecada* al seu *nivell...*

¡Pobra Castella! qui li havía de dir que sa tradicional histórica hidalguía li sigués per nosaltres tant mal agrahida.

Qué hi farém, los catalans som egoistes y no 'ns havém sapigut avenír may ab les generositats castellanes.

¿Y cóm era possible que ho fessem al menys conexent la historia de sa dominació, sapiguent la manera com cumplían son jurament los seus monarques, y lo bon tractament que 'ns donavan los virreys?

¿Y cóm es possible que ho fem avuy si recordám encara nostres llivertats robades, y veyém cada día més y més empobrida nostra terra y degenerada nostra raça ab les pestilentes alenades que de ponent nos arriban?

Ja sabém tots com lo govern d' avuy nos tracta, donchs perque vos quedéu convençuts de lo molt egoistes que havém sigut sempre los catalans y lo poch agrahits que en tot temps nos hem mostrat ab los *fills d' algo,* vos recomptaré un epissodi del segle XVII que m' havia comptat algunes vegades un pobre vellet, qui d' historie dels generosos castellans ne tenía un gran arxiu.

II

—Sápigas, me deya lo jayo, que per alli 'ls anys 1639 y 40, essent rey d' Espanya D. Felip IV y regint la matexa lo desequilibrat Comte-Duch Olivares, qui ab sos desacerts havía encesa guerra per tots los ambits de la nació, perdent un bon troç dels Payssos Baxos y atissant que Portu-

gal proclamés rey al Príncep de Braganza D. Joan, y que la França atent sempre al descuyt invadí lo Rosselló, S. M. nos demaná ajuda pera traure lo francés d' aquest territori.

No cal que diga si Catalunya feu lo sort ó no, n' hi ha prou ab que sápigas que lo primer que se feu, fou enviar un exércit de 50,000 y pico d' hómens que no costaren un céntim al rey de Castella, los quíns precehits per la bandera de la Diputació, sigueren, braus com sempre, los primers en lo combat, plantant nostra gloriosa bandera en los reconquerits murs de Salses.

Orgullosos los catalans per sa victoria, no esperavan més que la gratitut del Monarca pera justa remuneració de son comportament.

Aquesta no se feu esperar; ab la escusa d' enviar exércits al Rosselló, invadíren la major part del Principat les tropes castellanes y com si aquesta fos terra per ells conquistada y mancant als acorts presos en lo Parlament de Tarragona lo any de 1467, rectificats per lo rey En Joan II en la Cort de Monçó l' any de 1476 y per Felip II en la de Barcelona de l' any de 1599, escarniren y trepitjaren nostres lleys, robaren les hisendes, deshonraren y assessinaren donzelles indefenses, entregantse los soldats de S. M. Católica á les més desenfrenades vexacions y asquerosos sacrilegis.

III

D' entre los milers de disbarats y vexacions que les tropes castellanes cometeren en nostre principat, vull no més que ne sápigas una.

En una vila del Bisbat de Barcelona hi arribaren 800 soldats de cavall comenats per En Alvaro de Quiñones, en lo precís moment que en l' esglesia se trobavan congregats lo major nombre dels seus vehins ohint devotament la santa Missa.

Lo comandant d' aquella força, sens esperar los butlletins dels jurats, ordená als seus soldats que s' allotgessen com millor los hi plagués, y la soldadesca que com ja ho tenía

per costúm, desde que havía entrat á Catalunya, no esperava altra ordre, començá á invadir les cases, sens respecte de cap mena, ans al contrari, trepitjant lo sagrat del domicili, deprés d' haverse fet donar á la força bruta y sens pagar, com era de lley, menjar y beure per ells y ses cavalcadures, començaren á matar pollastres y gallines, porcells y cunills, y tot quant los hi venía á má, los hi semblava que los pertanyía.

Se començaren á avalotar les dones y los nins, protestant de tot ab energía los hómens que en casa se trobavan, peró totes aquestes exclamacions eran debades. L' avalot aná crexent.

En un extrém del poble se reuniren alguns minyons al crit de

—Muyran los traydors!

Los quins en la esglesia estavan, atrets per lo crexent avalot y lo soroll d' algunes descargues, abandonaren la missa y feren cap á la plaça presos de fort enuig al donarse compte de lo que passava.

Lo que allavors succehí es impossible explicartho.

Lo sacerdot, al veure fugir als seus feligresos, acabá la missa y després de despullarse dels seus ornaments sagrats volgué exir á la plaça, peró en aquell moment una munió de soldats se dirigía á la esglesia ab propósit de saquejarla.

—Feuvos enrera; cridava lo capellá.

—*Ni por ti, ni por el mismo Santísimo Sacramento*, respongueren los soldats del rey católich; y veyent que lo capellá anava á tancar les portes, dispararen ses escopetes, peró per miracle de Deu no pogueren matarlo donantli temps perque tancás les portes.

La soldadesca furiosa, á escopetades les obrí y prengué al capellá, al qui lligaren y feren pujar al campanar pera penjarlo.

Mentrestant lo poble s' amotina y lo avalot crexía en la plaça, y quan anavan á penjar al capellá, corregué la veu de que havía sigut assessinat un oficial.

Pressurosos los soldats y preveyent que alló acabaría malament, volgueren assegurarse de la certesa de la nova y

dexant al capellá, se dirigiren al lloch ahon se suposava comés lo assessinat y allí se trobaren ab un dels seus oficials, revolcat en la sanch que á doll exía d' una ferida que li havía obert lo cor.

¿Que havía passat?

No molt lluny del oficial mort, una hermosíssima donzella d' alé fatigosa y mirada esferehidora, mostrant la lluyta que per sa honra havía sostingut, ab sos vestits fets á troços y ab sa abundosa y negra cabellera penjant ab horrorós desorde damunt ses nues espatlles, estrenyía en sa má dreta un ensangrantat ganivet d' ample fulla y afilada punta.

La soldadesca anava á empresonarla, quan convençuda ella, de sa segura perdició los hi cridá:

—Enrera! assessins!

Y fentshi ella dos passos y apuntantse lo gavinet en lo cor, afegí:

—Abans que deshonrada, morta mil voltes.

Y rodolá per terra banyantse ab sa pura sanch.

—¿Ho veus perque ni allavors, ni ara, may podrém confiar de la tradicional hidalguía Castellana?

BENVINGUT CABOT.

A UNA NOYA

EN LA PRIMERA PLANA D' UN ÁLBUM

¿Vols que 't doni un bon consell?
Donchs, no 't fiis de cap jove...
Ep! ni tampoch de cap vell.
Lo que, ben net, significa
Que á tots te 'ls has d' escoltar
Com aquell qui sent musíca...
Musíca, tan sols, musíca.

TERENCI THÓS Y CODINA.

NOTES CURIOSES

Naix lo Redemptor y comença l' Era per la qual los cristians comptám los anys.

Un catalá vá á Judea á demanar á Jesús que sía servit vindre Ell ó fer venir á algún de sos Apóstols pera predicar lo Sant Evangeli, en l' any 32.

Entre los pobles gentils que n' obtenen la llum de la Fé Cristiana, son los primers los qui poblan la península ibérica y entre aquests ho son los catalans en l' any 41.

Mor á Roma l' empurdanés Sant Damás, després d' haver governat durant divuyt anys l' Esglesia de Crist ab molta virtut y saber, dexant entre altres coses, que en lo reso al acabament de cada Psalm se diga «Gloria Patri, et Filio etc.» y que al començament de la Missa, lo poble y lo sacerdot digan la confessió; any 384.

A instancies de Desideri, zelós prevere defensor de la integritat de la Fé dels barcelonins sos compatricis, Sant Geroni traduheix los cinch llibres del Pentateuco; any 388.

Santa Serenila barcelonina es la primera monja de que se té noticia á Catalunya, brillejava per los anys 390.

Paulí de Nola estableix lo primer convent de frares hermitans de St. Agustí per los anys 400.

Catalunya es la primera regió d' Espanya en tenir armada marítima, puix ja la tenía en lo 813.

Berenguer lo vell promulga los «Usatges», primer códech civil d' Europa, en 1068.

Se celebran les primeres Corts catalanes en 1105.

Segons Benjamí de Tudela, lo port de Barcelona era concorregut per negociants y mercaders grechs, pisans, genovesos, sicilians, egiptans, siriachs y d' altres payssos en 1150.

A Barcelona venen á provehir les principals nacions de Europa, d' armes pera la guerra, especialment ballestes y sagetes, en 1200.

Prop de Lleyda es fundat lo primer convent de la Trinitat redemptora de catius, no establerta encara á Espanya, en 1201.

S'estableix á Perelada lo convent de carmelites que es lo primer d' Espanya, en 1206.

Mor lo catalá Sant Joan de Mata qui es lo primer comentarista de les Sagrades Escriptures que troba la ciencia teológica en los llibres de les «Sentencies», en 1211.

Sant Francesch estableix á Barcelona lo primer convent de Framenors que hi ha hagut á Espanya, en 1211.

S' estableix á Barcelona lo primer gremi de Picapedrers á Europa, en 1218.

Se funda á Barcelona l' ordre de la Mercé, una de les institucions més piadoses que s' han establert en 1218.

Se funda á Barcelona lo primer convent de P. P. Predicadors que hi ha hagut á Espanya en 1218.

Se realisa la reconquesta definitiva de la illa de Mallorca en 1228.

S' establexen á Barcelona les primeres monges de Santa Clara que hi ha hagut á Espanya, en 1233.

Gregori IX instituheix lo cardenalat del títol de sant Eustaqui pera premiar los mérits de St. Ramon Nonat, en 1237.

Sant Ramon de Penyafort havía escrit la «Suma de penitencia», que es tinguda com la primera obra de teología moral que s' ha escrlt; havía fet un conjunt de totes les decretals, que se considera com la primera obra de dret canónich, y havía lograt que St. Tomás d' Aquí escrigués la «Suma contra gentils,» en 1240.

S' estableix á Barcelona lo gremi de Pelaires, lo primer d' Espanya y França en 1252.

S' Estableix lo Concell de Cent de Barcelona, en 1257.

S' establexen los gremis de Gerrers, Fusters, Boters, Freners, Courers y Sabaters de Barcelona, los primers de Espanya y França en 1257.

Jaume I confirma lo «Llibre del Consolat de Mar, que es lo primer códech mercantil que s' ha escrit y ha servit de pauta á les demés nacions pera dictar los seus, en 1258.

Se crea á Barcelona un cós consular compost de 80 indivíduus catalans que s' establexen en altres tantes poblacions d' Europa, Assia y costes d' Africa hon estava relacionat nostre comerç, en 1266.

Huch, frare dominich, cardenal, fill de Barcelona, varó de gran saber, es lo primer que divideix los llibres en capítols y lo primer comentarista qui busca les concordancies de la Biblia; brillejava per los anys 1270.

Se realisa la conquesta d' Ibiça en 1283.

Se dicta lo códech *«Recognoverunt proceres,»* en 1283.

Se efectua la conquesta de la illa de Menorca en 1288.

S' estableix lo gremi de pintors y esculptors de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1291.

La primera noticia de naips que se té á Castella es del 1332; la de Alemania del 1350 y la de França del 1387; axó fá sospitar ab fonament que ans de la emprempta ja se conexía aqui la estampació de gravats y que la dels naips era una industria catalana, puix hi ha documents que ne parlan en 1301.

S' estableix lo gremi d' Argenters de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1301.

Se realisa aquella gloriosa expedició de Catalans y Aragonesos á Orient en 1303.

S' estableix lo gremi de Guanters de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1310.

S' establexen los gremis de Pellayres, Pergaminers y Assahonadors de Barcelona, primers d' Espanya y França, en 1311.

Arnau de Vilanova havía inventat la extracció del esperit de ví, del oli de trementina y de la essencia de les flors per allí l' any 1313.

Se celebra á Barcelona la processó del Corpus, la primera d' Espanya, en 1319.

S' estableix lo gremi de Tintorers de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1320.

Los catalans units ab los genovesos descubrexen les illes Canaries, essentne aquest lo primer descubriment de territori que fan los espanyols, en 1345.

Jaume Ferrer de Blanes, gran navegant catalá, va á explorar les costes de Guinea, 29 anys abans que ho fessen los francesos y 99 que les exploressen los de Portugal en 1346.

Pere IV estableix lo ducat de Girona pera los primogénits de la corona catalana-aragonesa, ab anterioritat al principat d' Asturies dels primogénits de la de Castella, en 1351.

Se realisa la conquesta de Cerdenya, en 1356.

S' estableix lo gremi de Vayners de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1357.

En lo port de Barcelona y contra la de Castella, la armada catalana fá ús de la artillería, essentne aquest lo primer colp que s' utilisa á Espanya, en 1359.

S' estableix á Barcelona lo gremi de mestres de cases que es lo primer d' Espanya y França, en 1379.

S' estableix lo d' arnessers de la matexa ciutat, primer d' Espanya y França, en 1390.

Pere IV concedeix á la Facultat de Medicina de Lleyda, lo privilegi de poder fer estudis d' anatomía directament d' un cadáver d' un condempnat á mort que se facilitará cada tres anys, en 1391.

La colocació del rellotge seny de les hores de Barcelona, quina maquinaria es regalo de la República de Venecia, agrahida per haverli dexat copiar les nostres lleys marítimes, y que 'n fou lo primer d' Espanya, data del 1393.

S' estableix lo gremi de Calderers de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1395.

S' estableix la Taula de cambis ó comuns depósits de Barcelona, que es la primera de Europa, en 1401.

S' estableix la primera Casa d' Infants Orfens d' Europa, á Barcelona, en 1420.

Acaba Bernat Boades son llibre de Feyts d' armes é eclessiástichs de Catalunya, primera obra en que se parla de coleccions numismátiques formades per dit rector, 1420.

Joan Palomar, canonge de Barcelona, en representació del papa presideix lo concili de Basilea del any 1432.

S' estableix á Barcelona la primera comunitat de monges terciaries de Barcelona en lo convent de Santa María

de Jerusalém, resultant ésser les primeres establertes á Espanya, en 1453.

S' estableíx lo gremi de Vidrers de Barcelona, lo primer d' Espanya y França, en 1455.

Se grava lo retrato del Príncep de Viana y com los gravats més antichs que se conexen al extranger son los del mestre Alemán y los primers que se li saben son del 1464, podém considerar que la estampació ja era aquí coneguda abans que al extranger, en 1461.

Lo primer llibre que s' imprimeix á Espanya entre los coneguts, ho es á Barcelona en l' any signat en lo paper, en 1468.

Lo primer gravat fet en fusta, entre los d' Espanya, es del P. Domenech, del convent de Santa Catarina de Barcelona del any 1480.

Mossen Pere Posa, un dels primers impressors catalans, associat ab un saboyard, estampa una versió catalana del «Quinto Curcio» de Lluís Fenollet, en 1481.

Son batejats en la catedral de Barcelona los primers indis de les terres decubertes per Colóm, en 1493.

Lo expert navegant y cosmógraf catalá Ferrer de Blanes es cridat á Barcelona perque explique á la cort dels Reys Católichs alguns duptes que se deduhexen de les relacions donades per Colóm respecte aquelles terres que n' acabava de descubrir, en 1493.

Marxan á les Indies, descobertes per Colóm, los primers missioners qui han divulgat allí la doctrina del Evangeli, essentne catalans y procedents de Montserrat, en 1493.

Ferrer de Blanes dictamina ab molt bon acert respecte la partició del Occeá en les parts corresponents á Espanya y Portugal, en 1495.

S' estableix á Montserrat la primera fundició de carácters d' emprempta que hi ha hagut á Espanya, en 1499.

Se celebra á Barcelona presidit per Carles V, l' únich capítol general del ordre del Toysó d' or, únich celebrat á Espanya, en 1518.

Se publíca á Barcelona la farmacopea de Pere Benet Mateu, apotecari barceloní, la primera publicada á Europa, en 1521.

Son regalades á Carles V dotze grans culebrines anomenades los dotze apóstols, perque cada una porta lo nom d' un d' aquells, fabricades en les Dressanes de Barcelona, en 1533.

S' assaja per primera vegada una especie de força de vapor impulsadora del moviment dels barcos, en 1543.

Se funda lo gremi de Sombrerers de Barcelona, primer d' Espanya y França, en 1545.

Se funda lo gremi de Passamaners de Barcelona y primer d' Espanya y de França, en 1548.

Lo catalá Miquel Servet descubreix la circulació de la sanch, en 1553.

S' estableix lo gremi de Llibreters, primer d' Espanya y França en 1553.

S' imprimeix ab carácters musicals movibles la obra «Odarum» del famós canonge de Barcelona, Albert Vila, ab bastanta anterioritat de díes en que lo mestre de música de la familia reyal, feya imprimir ses obres musicals á Praga, en 1561.

La capitana de D. Joan d' Austria, en la batalla de Lepant, es construida en les Dressanes de Barcelona, per l' any de 1570.

Lo primer convent de frares caputxins establert á Espanya ho fou en 1576.

La primera noticia de que subsisteix la emprempta dels Abadals de Manresa, quina familia es entre totes les d' Espanya, sens dupte, la que ha donat al art tipográfich més artistes impressors y gravadors, y quin establiment subsistent encara, es un dels més antichs entre les empremptes espanyoles, es del 1580.

L' Hospital de Santa Creu de Barcelona estableix lo teatre d' aquest títol, essentne avuy per avuy lo Principal, no sols de la ciutat, sinó d' Espanya, per sa llarga y brillejant historia, en 1597.

La manresana Angela Serafina estableix á Barcelona lo primer convent de monges caputxines espanyoles, en 1599.

Es establerta en l' Hospital de Santa Creu la institució barcelonina dels Germans que cuydan los malalts d' aquell

benéfich establiment, baix l' advocació de Congregació seglar de la Nativitat de María, en 1600.

Es fundat á Barcelona lo primer convent de Servites de Espanya, en 1619.

Ja estava establerta la fábrica de paper de la familia Romaní de Capellades, que subsisteix encara, en 1638.

Lo colegi d' Adroguers y Confiters de Barcelona es la primera corporació que elaborá lo xacolate ab maquinaria, y es tant lo crédit y fama que adquireix, que venen á comprarla comissionats francesos desde París; l' establí en 1656.

Se celebra á Barcelona la primera processó de Setmana Santa, en 1663.

S' estableix per la familia dels célebres botánichs Salvador lo primer jardí botánich d' Espanya per allí l' any 1681.

Es establerta en la casa de Misericordia de Barcelona la primera comunitat de terciaries francescanes d' Espanya qui cuydan d' un establiment benéfich en 1699.

Es creada á Barcelona la primera Academia militar de Espanya en 1699.

La Academia dels Desconfiats, avuy de Bones Lletres de Barcelona, celebra una sessió necrológica en honor del rey Carles II y ja que no altre dato més positíu se pot precisar, aquest es suficient pera donarli la prioritat entre totes les academies més antigues d' Espanya, encar que se sab que feya anys que subsistía en 1702.

S' estableix á Barcelona la primera comunitat de religiosos seminaristes de Sant Vicens de Paul, que s' ha establert á Espanya, en 1704.

En la Llotja de Barcelona se canta la primera ópera que s' ha cantat á Espanya, en 1704.

Lo barceloní P. Bernat Ribera, trobantse á Moscou, sosté ab molt éxit importants conclusions teológiques, respecte la materia que originá lo cisma, essentne molt ben escoltat per los principals teólechs d' aquella religió russa. Vesteix en aquell acte y després l' hábit de Sant Domingo á quin institut pertenexía. Es per lo tant lo primer religiós católich qui ha ostentat lo trajo de son ordre en aquell imperi, 1730.

Lo metge Francesch Darder del Hospital de Santa Creu

institueix en aquell establiment la congregació de dones seglars que encar subsisteix, pera cuydar les malaltes, en 1731.

S' estableix la primera ensenyança del art de navegar, de carácter privat fundada á Espanya, á Arenys de Mar per Joseph Baralt, 1744.

S' estableix l' actual Academia de Ciencias naturals y arts de Barcelona, primera d' Espanya, en 1764.

Lo gravador Eudalt Pradell es cridat á Madrid pera que establesca allí son taller de fer punxons de gravador de carácters d' emprempta y grave los carácters de lletra llatina, hebrea, grega y árabe, en 1765.

Benet Bails y Francisco Subirás començan á explicar matemátiques als alumnes de la ensenyança d' Arquitectura establerta en l' Academia de Sant Ferran de Madrid, assignatura que no venia compresa en aquella carrera, en 1768.

Benet Bails y Geroni Capmany, publican los primers tractats de matemátiques pera ús de les escoles militars de Espanya en 1772.

Joseph Bosch, organer, es cridat per lo rey á Madrid per que sia organer de la reyal Capella de Madrid, y establesca allí una escola de fabricació de orgues, en 1778.

S' efectua á Barcelona lo primer assaig d' ascensió d' un globo aerostátich; es lo primer assaig fet á Espanya, en 1782.

S' axeca lo primer Motgolfier de seda que s' ha construit á Espanya. Varies dames y senyoretes s' emplean en cusir la tela. No feya gayres mesos que s' havía fet á França un assaig igual en 1784.

Martí y Franqués, autor de importants descubriments científichs fixa la verdadera cantitat d' oxígeno que hi ha en l' ayre atmosférich, corretgint los cálculs de Lavoisier que eran los més acreditats, en 1788.

Se comença á publicar lo *Diario de Barcelona* en lo mes d' Octubre de 1792.

Se publica á Barcelona la primera obra sobre la navegació aérea que ha vist la llum pública á Espanya, en 1794.

Carbonell y Bravo publica los primers elements de farmacia formant un verdader cós de doctrina propia pera la

ensenyança. Es la primera obra que se publica á Espanya y tal volta á Europa, en 1796.

Francisco Salvá, lo primer espanyol que progecta teóricament un barco submarí, inventa lo telégrafo eléctrich en 1798.

Carbonell y Bravo assenyala los verdaders límits de la Química en la Medicina, confirmant sa reputació científico-europea, en 1800.

S' inaugura la primera classe de Mecániea establerta á Espanya, á cárrech de la Junta de Comerç de Catalunya, en 1808.

S' estableix á Barcelona la primera cátedra de física experimental, primera d' Espanya en 1814.

Domingo Arquimbau obté lo títol de doctor en músíca en l' Ademia de Bolonia, essentne aquest catalá, l' únich espanyol que l' ha obtingut, en 1815.

S' estableix la primera cátedra d' Economía política, en 1814.

S' aplica per primera vegada en Espanya lo vapor á la industria, en un molí fariner de Reus, en 1817.

Se funda per lo P. Manel Estrada la primera Escola de sorts y muts d' Espanya, que es la de Barcelona, en 1816.

S' establexen les primeres diligencies á Espanya, en lo tragecte de Barcelona á Reus, en 1818.

Se construeix á Barcelona la primera máquina Jacquar d' Espanya, en 1818.

S' estableix la primera prempsa litográfica que ha funcionat á Espanya en l' emprempta de Brusi, en 1819.

La primera cátedra de Química aplicada á les Arts é Industria, s' estableix en 1819.

Se crea la primera Escola de cegos de Barcelona, primera d' Espanya, en 1820.

Se celebra la primera exposició de productes industrials á Barcelona, no se n' havía celebrat encara cap á Espanya en 1822.

S' iluminan les classes de la Llotja per medi de gás, primera instalació d' Espanya, en 1826.

Se funda á Barcelona la primera escola d' Arquitectura naval d' Espanya, en 1828.

S' estableix lo primer conservatori de música espanyol, gratuit y no subvencionat per l' Estat, á Barcelona, en 1838.

En la classe de Química de la Llotja se presenta una máquina de vapor dirigida per lo professor y treballada per artesans de Barcelona, la primera que s' ha fabricat y ha funcionat á Espanya, en 1829.

Una companyía mercantil adquireix lo barco «Balear» que es lo primer de vapor espanyol que ha entrat en lo port de Barcelona y en los d' Espanya en 1832.

Se donan les primeres explicacions de Geología, no explicada encara publicament en Espanya, en 1835.

S' estableix la primera cátedra de díbuix aplicat á texits y estampats, en 1837.

S' assaja ab molt bon éxit lo daguerreotipo á Barcelona no conegut encara á Espanya 1839.

Es creada la primera cátedra de dibuix lineal de Espanya á Barcelona, en 1840.

Comença á iluminarse públicament per medi del gas la ciutat de Barcelona, ans que cap altra població espanyola, en 1840.

Mariano Cubí propaga la Frenología á Espanya en 1843.

Lo Dr. Delhom estableix á Barcelona los primers banys russos, en 1845.

S' ensenya per primera vegada Paleografía en Espanya en lo colegi que tenía establert D. Esteve Paluzíe á Barcelona, en 1845.

S' inaugura lo primer ferrocarril espanyol de Barcelona á Mataró, en 1848.

S' estableix á Barcelona la primera fundició de metalls artístichs d' Espanya, y la primera societat coral, en 1850.

Un apotecari, lo Dr. Domenech, establert en lo carrer de la Unió de Barcelona, fá los primers experiments de iluminació eléctrica, en 1852.

Es botat al aygua lo primer barco de ferro construit á Barcelona y á Espanya y lo primer de vapor, en 1857.

Lo primer submarí ó sía l' Ictíneo d' En Monturiol es assajat ab éxit, en 1859.

S' establexen les primeres Germanetes dels pobres á Barcelona y á Espanya, en 1863.

S' introduheix la zincografía á Espanya en 1868.

S' estableix á Barcelona lo primer establiment terápich funcional únich á Espanya, en 1870.

En la Maquinista Terrestre y Marítima funciona una máquina pera fer les dents á les rodes d' angul que en l' extranger se feya á má, en 1875.

Se dona á conéxer lo fonógrofo d' Edisson, no conegut prácticament encara á Espanya, y per un fill de Palafrugell se construeix lo primer, quan aquí sols se conexía per lo que 'n deyan les revistes científiques, en 1878.

Se celebra á Barcelona la primera Exposició Universal d' Espanya, en 1888.

La Facultat de Medicina de Barcelona es la primera d' Espanya en donar á conéxer la fotografía de lo invisible, en 1896.

MATINADA

FRAGMENT

Va la celistia fonent les boyroses
glasses negrenques que endolan la nit,
y la flor trenca 'l capoll que empresona
fines aromes que guarda en son sí.

Van á extrellarse en la costa rocosa
ones que hi llença lo fluix de la mar,
y les gavines son somni dexantne
banyan llurs plomes en l' immens mirall.

Les xemaneyes de l' alta teulada
senyals de vida ja donan entorn;
alçant al cel la blavosa fumera
que l' hora marca de dexá 'l repós.

Surt la pastora que al prat fá sa vía,
torna á la platja la nau que 'n sortí;
y mils d' ancelles refilan alhora
lo bon jorn dantse ab son cántich festiu.

Vessa lo bosch son olor de rehina,
mostran les herbes aquátichs diamants,
y lo cor sent lo poema sinfónich
que entona 'l mon, quan lo sol surt del mar.

Pere de Cots y Soldevila.

Cançoneret

de enamorats

Desengany de amor.

Canta lo Galan.

¶ Jurat he de nunca amar
per no penar ningun día,
y en veureus, senyora mía,
feumel jurament trencar.
¶ He jurat de no amar mes
conexent de amor los llassos
y son tan dolços los passos
que sens yo voler man pres:
y per ço de nous parlar
juri ab gran melancolía,
y en veureus, senyora mía,
feumel jurament trencar.
¶ Jurí en veureus tan mudada
de no parlarvos ni veure,
y haveume dat á creure
que estavau de mi enujada:
cert volía sens duptar
traureus de ma fantesia,
y en veureus, senyora mía,
feumel jurament trencar.
¶ Desig ab constancia y fe
incitaven queus amás,
pensament queus oblidás,
voluntat queus volgués be,
y lo cor me feu jurar
queus aborris á porfía,
y en veureus, senyora mía,
feumel jurament trencar.

Respon la galana.

¶ Juramentos por amores,
amor, no son valedores.

¶ En las cortes del amor
haveis de saber señor
que hay juicios de favor
y tambien de disfavores:
juramentos por amores,
amor, no son valedores.

¶ Vereis allí descontentos
hacer dos mil juramentos
y como no hay fundamentos
vanse cual Mayo y sus flores:
juramentos por amores,
amor, no son valedores.

¶ Vereis pues los escrivanos
que son pensamientos vanos,
tener tan ligeras manos
que escriven dos mil errores:
juramentos por amores,
amor, no son valedores.

¶ Y cuando tienen audiencia
en presencia, ó en ausencia,
si pronuncian la sentencia
no executan sus rigores:
juramentos por amores,
amor, no son valedores.

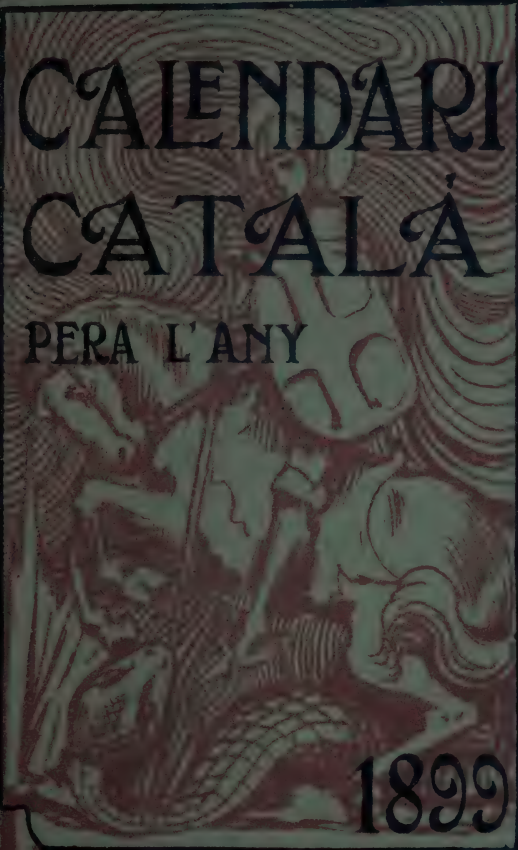
Llibrería "L'Arxiu" Tapinería, 48. Barcelona.

TAULA

CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY

1899

SEMPRE AVANT

LIT. UTRILLO & RIALP. BARNA

CALENDARI
CATALÁ

PERA L' ANY 1899

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^{TA} BATLLE

L' ARXÍU

CARRER DE LA TAPINERÍA NÚM.° 48

BARCELONA

ANY SEGON

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós.—Dormitori St. Francesch, 5.

JUDICI DEL ANY

Aquest any si que 's presenta
trempat, complert y com cal;
es tot un any ideal:
com que Apolo es qui 'l regenta!
Ell vol á la gent contenta;
donchs, es de pronosticá
lo que Apolo 'ns donará,
ell que 'l malhumor detesta:
als uns los donará festa,
y á molts... feste repicá.

Lo seu govern será suau:
¡les nou muses son tan bones!
Diu que allá hon governan dones
perilla no haverhi pau;
mes no será, si á Deu plau;
tots los conflictes y embulls,
les guerres y 'ls alderulls
d' Espanya, no son pas bromes:
sembla, donchs, que ja dels homes
n' hem d' estar tips fins als ulls.

Com son de molt bona pasta
y d' un génit excelent,
no ho farán tan malament
de bon troç, com en Sagasta
y los de la seva casta,
que á n' est país sens ventura
han tractat ab má tan dura
que sense sanch l' han dexat:
son govern será sensat
y no li caldrá censura.

La política á recó;
vingan balls, vingan cançons;
tots los poetes serán bons,
tots tindrán inspiració;
los músichs farán bon só
fins cobrant á la bestreta;
los pintors de sa paleta
traurán llum, calor y vida,
y una lira, no es mentida,
no més valdrá una pesseta.

Se la passará molt bé
lo qui tinga per passá;
lo qui no s' ho pintará
anch que sía un sabaté;
qui no tindrá res que fé
passará estones de nyonya;
será cara la vergonya
y molts la estalviarán,
y l' art avençará tant
que 'ns pintarán la cigonya.

Per plets no hi haurá motiu;
sobrarán molts advocats;
hi haurá *pau* entre 'ls casats...
si algún bon amich se 'n diu;
fará 'l mes totxo 'l cap viu
si s' adona d' un parany;
y en fí, nostra sort enguany
es que tothom, es ben cert,
fará son Agost complert
lo vuyté mes d' aquest any.

Si dius que tot axó es broma,
més te val anarho á veure
que per penedit á Roma;
si en pronóstichs no vols creure,
dexa fé á Deu, que es bon home.

Sebastiá Farnés.

JANER

Pluja de Janer, ompla la sitja y lo celler.

1 Diu. La Circumcisió del Senyor. Sant Concordi, m.; s. v. á Besalú, y sants Mari y Odiló, abats.
2 Dill. Sant Blidulf, ab. n. de Tarragona. (A. 628.) sant, Clair, m. b. d' Apt., sant Bernayre, m. de Lérins. (s. viii.) y sant Macari, ab.
3 Dim. St. Daniel m. se v. á Barcelona y s.ª Genoveva v.
4 Dim. Sant Tito, b. y c., y santa Dafrosa, m.
5 Dij. Sant Telesfor, p. y m. y sant Flamidiá, m. n. de Conflent: se v. á Cuxá.
6 Div. ✠ Los Sants Reys; se v. á Barcelona y santa Macra, v. y m. de Reims. (I. P.)
7 Dis. Sant Ramon de Penyafort, c., n. de Barcelona, se v. en la metexa. (A. 1275.)
8 Diu. Sants Llluciá, pvre., Maximiá y Juliá, mrs.
9 Dill. Sant Marcelí, b., y stes Marciana y Bassilisa, v. y m.
10 Dim. Sant Pere Urcéolo, dux de Venecia, monjo de Cuxá (s. x.) y sant Patroni, b. de Die, n. d' Avinyó. (s. v.)
11 Dim. Sant Higini, p. y m., y santa Honorata, v.
12 Dij. Sant Nazari, m. n. de Catalunya, se v. á Cuxá, (A. 901) santa Cesaria de Marsella, ab. d' Arlés. (s. vi.) y sant Benet Biscop. ab. de Lérins (s. vii.) y sant Victoriá, ab. (✠ á Barbastro.)
13 Div. Sant Agrici, b. de Tréves. (s. iv.) y sant Gumersindo, m.
14 Dis. Sant Hilari, b. n. de Poitiers. (s. iv.) y sant Ephis, m. n. de Cáller. se v. á Pisa.
15 Diu. Lo SSm. Nom de Jesús, sant Eloy, monjo de Lérins. (s. vi.) sant Pere de Castellnau m. (s. xiii,) sant Pau, primer hermitá, y sant Maure, ab.
16 Dill. Dedicació de la Seu de Vich. (A. 888.) sant Honorat, b. d' Arlés mort en 429. se v. á Barcelona, y sant Jaume, b. de Tarantaise (s. v.)
17 Dim. Sant Anton, ab., sant Sulpici, b. y c. se v. á

Conflent. La Trasl. de les Reliquíes de sant Marcel, b. á Barjols *(Abs. gen. en la Mercé.)* (✠ á Menorca.)

18 Dim. La Cátedra de sant Pere á Roma, y sta. Prisca, v. y m.

19 Dij. Sant Canut, rey y m. y santes Pia y Germana, mrs.

20 Div. Sant Sebastiá, m. n. de Narbona. (s. III.) se v. á Barcelona. La Trasl. de les Reliquies de sant Honorat á Lérins. (✠ á Capellades y á la Seu.)

21 Dis. Sant Fruytós, b. y sos diaques Auguri y Eulogi, mrs. n. de Tarragona (A. 262,) y santa Agnés, v. y m. se v. Manresa y á Barcelona.

22 Diu. La Sagrada Familia. Sant Vicens, mr. fill de Zaragoça y patró de Valencia (A. 303) (✠ á Valencia) sants Vicens, Oronci y Víctor ab sa mare Aquilina y lo marit d' aquesta mrs. á Girona. (A 303,)

23 Dill. Sant Parménas, diaca, sant Joan Almoyner, se v. á Vich, y sant Alfons, arq.

24 Dim. B. Nicolau Factor, n. de Valencia, (A. 1583,) sant Plácit, m. se v. á Cambrils.

25 Dim. La conversió de sant Pau, ap. de Catalunya y la del B. Ramon Llull, y santa Elvira, v. y m.

26 Dij. Santa Paula, vda. y sant Ausile, b. de Fréjus, m.

27 Div. Sant Joan Crisóstom, b. y d., sant Mer, ab. de Banyoles. (A. 838,) sant Teodosi, b. de Barcelona. (s. I,) y santa Devota, n. de Niça, m. (s. III.)

28 Dis. Sant Tirs, m. se v. á Banyoles, sant Joan, ab. de Réomée. (s. VI,) y sant Carlemany, rey. (s. VIII,) se v. á Aquisgran y á Provença,

29 Diu. *de Septogesma.* Sant Francisco de Sales, b. y d., sant Valero, n. y b. de Zaragoça, se v. á Roda, y sant Pere Tomás, d' Avinyó. (I. P.) *Anima.*

30 Dill. Santa Martina, v. y m. y santa Marcela, vda.

31 Dim. Sant Pere Nolasch, f. de la Mercé, n. de Santes Polles, se v. á Barcelona, (A. 1256,) sant Torquat, b. de Trois-Châteaux, (s. IV.) sant Patrocle, m. b. d' Arlés, (s. V.) y lo B. Bernat de Travesseres, m. se v. á la Seu d' Urgell, (A. 1260.)

FEBRER

Flor de Febrer, ompla lo paner.

1 Dim. Sants Ignasi y Cecili, b. y mrs., sant Pau, b. de Trois-Châteaux (s. v.) y sant Ours, hermitá de Meyronnes.

2 Dij. ✠ La Purificació de la Mare de Deu. La Mare de Deu de la Candelera, patrona de Valls, sant Feliciá, m. se v. á Mataró (*B. P. en los Mínims* y *sant Joan de Deu.)*

3 Div. Sant Blay, b. y m. y lo B. Nicolau de Longobardo, sant Tigide, b. (s. iv.) y sant Remede, b. de Gap. (s. v.) y sant Teodor, b. de Marsella. (s. vi).

4 Dis. Sants Andreu Corsino y Rembert, b. y mrs.

5 Diu. *Sexagesma*, Santa Calamanda, v. y m. n. de Calaf, y santa Agata, v. y m. de Sicilia. (s. iii.) se v. á Barcelona. (✠ *á Calaf).*

6 Dill. Lo Sant Misteri de Cervera (A. 1540) (✠ á Cervera). santa Dorotea, v. se v. á Barcelona y á Capellades, sant Amant, b. de Mastrich. (A. 684), y sant Bonet, b. de Clermont. (s. ix).

7 Dim. Sant Romualt, ab. se v. á Cuxá, y st. Ricart, rey.

8 Dim. Sant Joan de Mata, n. de Faucó (s. xiii). (*Abs. gen. en la Trinitat*).

9 Dij. Santa Apolonia, v. y m. se v. á Barcelona.

10 Div. Santa Escolástica, v. patrona de Vich. (s. vi.) sant Guillém d' Aquitania, ab. patró de Campins.

11 Dis. Los set Sirvents de María, se v. á Barcelona.

12 Diu. *Cincogesma* Santa Eularia, v. y m. n. y patrona de Barcelona y sos companys sant Feliu y santa Julia (I. P. ✠ á Alayor.)

13 Dill. Sant Domnin, b. de Digne. (s. iv), y santa Caterina de Rizzis, v.

14 Dim. Sant Valentí, b. y m. de Ferni, se v. á Navarcles, sant Valentí, pvre. y m. se v. á Ribas, sant Teodosi, b. de Vaison. (s. x.) la Trasl. de sant Vidal, Zenon y Felícula, mrs. á Serrateix y lo B.

Joan B. de la Concepció. (*Abs. gen. en la Trinitat.*) (*Se tancan les velacions.*)

15 Dim. *de Cendra*. Sants Faustí, pvre. y Jovita, diaca mr. (*Abst. de carn.—Abs. gen. en la Mercé*).—*Desde avuy fins al 9 de Abril se guanya la Indulgencia de la Butlla, que rebent los Sants Sagraments se pot elevar á Plenaria*).

16 Dij. Sant Onesim, b., sant Armenter, b. d' Antibes, patró de Draguignan (s. VI.) y sta. Juliana, v. y m.

17 Div. Sant Silví, b. de Tolosa. (s. VII.) y sant Rómulo, m. (*Abst. de carn.*)

18 Dis. Sant Simeó, b. de Gerusalem, apóstol de Provença

19 Diu. *I de Quaresma*. La Mare de Deu del Campanar, se v. á Valencia, sant Valero, b. d' Antibes. (s. VI.) y sant Conrat, c.

20 Dill. Lo B. Maurici Proeta, n. de Torruella de Mongrí. (A. 1546.) se v. á Castelló d' Ampuries.

21 Dim. La Miraculosa Llum de Manresa. (A. 1345.) Santa Irene, v. n. d' Argelaguer. (A. 379.) Sant Ascani, m. n. y arq. de Tarragona. (A. 586) (*Anima*).

22 Dim. La Seu de Sant Pere á Antioquía. (*Témpores.*)

23 Dij. Sant Pere Damiá, b. y santa Margarida de Cortona.

24 Div. Sant Maciá ó Matías, ap. y sant Modest, b. (✠ á Montblanch) (*Abst. de carn.*) (*Témpores*).

25 Dis. Sants Cessari, b. y Averrá, c. (*Témpores*) (*Ordres.*)

26 Diu. *II de Quaresma*. La Mare de Deu de Guadalupe de Mégich y santa Marcela, criada de santa Martha.

27 Dill. Sant Leandre, arq. y sant Baldomer, c.

28 Dim. Sants Macari y comp. mrs. y sant Romá, ab.

MARÇ

Març marçot tira la vella al clot y á la jove si pot.

1 Dim. Sant Rossendo, b., sants Adriá, Hermes, Feliu, Emiculus, Janvier y 24 comps. mrs. á Marsella (s. IV.) sant Albí, b. d' Embrun y sant Abdaló, b. de Marsella.

2 Dij. Sant Simplici, p. n. de Barcelona. (A. 483,) sant Didier, b. de Die. (s. XIII.)

3 Div. Sant Medí, pagés; se v. al Vallés; (A. 303,) y sants Hermenter y Celdoni, mrs. se v. á Cardona. *(Abst. de carn.)*

4 Dis. Sants Agatodor, b. de Tarragona, Eteri, b. de Barcelona, y Eugeni, b. de Valencia, mrs. á Penyíscola, (A. 61.) *(Anima.)*

5 Diu. *III de Quaresma.* Sant Virgili, b. d' Arlés, (s. VI.) y lo B. Pere Navarro, y comps. mrs. y sant Urbá, m. se v. á Barcelona. *(Anima.)*

6 Dill. Sant Olaguer, n. y b. de Barcelona y arq. de Tarragona, (A. 1137.)

7 Dim. Sant Tomás d' Aquí, dr., santa Perpétua, v. y m.

8 Dim. Sant Teófilo, m. se v. á Sagaró, y sant Joan de Deu, f.

9 Dij. Sant Paciá, n. y b. de Barcelona, (s. IV,) y santa Francisca Romana, vda.

10 Div. Sant Attal, ab. de Bobbio, (s. VII.) y sant Melitó y 39 comps. mrs. *(Abst. de carn.)*

11 Dis. La Trasl. de les reliquies de Sant Restitut, sant Constantí, c. y santa Aurea, v.

12 Diu. *IV de Quaresma.* Sant Gregori Magne, p., y sant Mamiliá y comps. mrs. *(Anima.)*

13 Dill. Sant Heldrat, n. de Lambesch, ab., y santa Eufrasia, v.

14 Dim. Santes Florentina, v. y Matilde, reyna.

15 Dim. Santa Madrona, v. y m. n. de Barcelona, (A. 300,) sant Ramon Serra ab. de Fitero, descendent de Catalunya, (A. 1163.)

16 Dij. Sant Heribert, arq. y sant Juliá, m.

17 Div. Sant Patrici, b. y ap. de Irlanda. La trasl. del cós de santa Clara, v. y m. y de les reliquies de santa Magdalena y sant Deudat, m. á Santes Creus. *(Abst. de Carn.)*

18 Dis. L' Arcángel Sant Gabriel, sant Feliu, diaca de sant Narcís, m. de Girona. (A. 304,) y lo B. Salvador de Horta, n. de santa Coloma de Farnés. (A. 1567.) *(Se tapan los altars.) (Ordres.)*

19 Diu. *de Passió*, Sant Joseph, espós de la Mare de Deu, Patró de la Esglesia. Lo sant Dupte d' Iborra,

20 Dill. La Traslació del cós de sant Benet, m. de Cáller, (s. III.) á Montserrat: se v. á Martorell, y sant Nicet, b.—PRIMAVERA.

21 Dim. St. Benet ab. y f. y sts. Filemon y Domnino mrs.

22 Dim. Sant Pau, b. de Narbona, (s. I.) se v. á Anglesola, Riusech y santa Creu de Xuclá, sant Epafrodit, b. de Tarragona, (s. I.)

23 Dij. Sants Domici, Esparqui, Pelagia, Aquila y Teodora, n. de Tarragona, (A. 300,) y lo B. Joseph Oriol, n. de Barcelona, (A. 1702,) y sant Eusebi, b. de Trois-Châteaux.

24 Div. Les Dolors de María. *(Abst. de carn) (Ánima.)*

25 Dis. ✠ L' Anunciació de la Mare de Deu *(B. P. en lo Carme, Sant Agustí y sant Joan de Deu.)* La Resurrecció de sant Llatzer, á Marsella.

26 Diu. *de Rams.* Sant Pons, ab. de Vilanova de Avinyó, (s. XI.) y sant Brauli, b. d' Zaragoça.

27 Dill. Sants Fileto, sa muller Leda, fills Macedoni y Teoprepidas, Anfiloqui, capitá y Cronidas escarceller, mrs. tots de Barcelona, (s. II.) y sant Fortunat, noy. m. se v. á Abrera.

28 Dim. Sant Sixt III. p. y sant Timoteu, mr.

29 Dim. Sant Eustasi, ab. y sant Cirilo, diaca. (Avuy y los tres dies vinents abst. de carn.)

30 *Dijous Sant.* Sant Riení, b. d' Arlès. (s. I,) y Sant Joan Clímach, ab.

31 *Divendres Sant.* Santa Balbina, v. y sant Amadeu, duch.

ABRIL

Per l' Abril cada gota ne val mil.

1 *Dissapte Sant.* La invenció dels sants Llluciá y Marciá, mrs. vigatans, santa Teodora, m. se v. á Gracia, y sant Blay, ap. d' Aix.

2 Diu. Pasqua de Resurrecció. Sant Francisco de Paula, patró de Barcelona, y santa María Egipciaca.

3 Dill. Sant Benet de Palerm, n. del Llenguadoch. (s. ix.) sant Pancrás, b. y m. ap. de Sicilia, y sant Ricart, b.

4 Dim. Sant Victor III b. de Barcelona. (s. i.) y sant Isidor, arq. de Sevilla, (B. P. en lo Carme.)

5 Dim. Sant Vicens Ferrer, n. y patró de Valencia (A 1419) y santes Emilia, v. y m. é Irene, v. y m.

6 Dij. Sant Celestí, p. y sant Cels, b.

7 Div. Sants Epifani, b. y Ciriach, m.

8 Dis. L' Aparició de la Mare de Deu de Pueyo, sant Perpetuo, b. de Tours (s. v.) y sant Joan de Organyá, ab. n. de Bellcayre. (A. 1201) se v. á Bellpuig de les Avellanes.

9 Diu. *de Pasquetes*. Sant Marcelí, b. de Die, n. d' Avinyó. (s. vi.) y santa María Cleofé. (*S' obran les velacions*).

10 Dill. Santa Celeriana, v. y m. n. de Vich. (A. 718.) La trasl. de sant Ramón, b. de Barbastro, á Roda. La trasl. de les reliquies de sant Restitut, b. de Trois-Châteaux.

11 Dim. Sant Lleó Magne, p. y santa Florencia, m.

12 Dim. Sants Verona y Zenon, mrs. de Tarragona, (A. 260.) sant Constanti, b. de Gap. (s. v.) y sant Florentí, ab. d' Arlés. (s. vi).

13 Dij. Sant Hermenegildo, m. á Tarragona, y sant Justí, m. se v. á sant Quintí de Mediona.

14 Div. Sant Feliciá, m. se v. á Barcelona, sant Benesset, á Avinyó (s. xii.) y sant Telm, c.

15 Dis. Santes Bassilisa y Anastasia, mrs. n. de Xàtiva (s. I).

16 Diu. II després de Pasqua. La divina Pastora, santa Engracia, v. y m. á Zaragoça. (s. III.) y sant Llambert, pagés de la metexa ciutat.

17 Dill. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, ab.

18 Dim. Sant Eleuteri, b. La invenció de les reliquies de santa Agna, á Apt.

19 Dim. La Mare de Deu del Miracle á Valencia, sant Vicens, m. n. de Coblliure. (A. 303).

20 Dij. Sants Victor, Zotico, Zenon, Acindi, Siveri, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mrs. á Olot, sant Marcelí, b. d' Embrun. (s. IV).

21 Div. La Dedicació de les catedrals d' Apt y de Forcalquier, y sant Anselm, b. y dr.

22 Dis. Sants Sotero y Cayo, p. p. y mrs. La dedicació de la catedral de Tolon.

23 Diu. III després de Pasqua. Lo patrocini de sant Joseph y sant Joreli, b. de Cerdenya.

24 Dill. Sant Daniel, m. se v. á Girona, sant Fidel, caputxí, m. La trasl. de les reliquies de sant Menna, m. á Senmenat.

25 Dim. Sant March, Evang. *(Lletanies majors)* (I. P.)

26 Dim. La Mare de Deu del Bon Consell, sants Cleto y Marcelí, p. p. y mrs.

27 Dij. Sant Pere Armengol, m. n. de Guardia de Prats.

28 Div. Sant Prudenci, c. b. de Tarragona, (A. 386.) y sant Vidal, m.

29 Dis. La Invenció de sant Cugat, m. en lo Vallés, y sant Martyrere, de Verona.

30 Diu. IV després de la Pasqua. *La Mare de Deu de Montserrat.* Patrona de tots los bisbats de Catalunya, sant Eutropi, b. y m. y sant Pelegrí, c.

MAIG

Pel Maig cada día un raig.

1 Dill. Sts. Jaume, son cap se v. á Puigcerdá, y Felip, ap., sants Aniol, ap. de Carpentras, mr. (s. III,) se v. á Cuxá., sant Arey, b. de Gap. (s. VII) y sant Segimon, rey; se v. á Montseny.

2 Dim. Sants Simplici y Ambrós, mrs. de sant Joan de les Abadesses, y sant Germá, m. se v. á Sabadell.

3 Dim. Invenció de la Santa Creu, y st. Alexandre, p. y m.

4 Dij. Santa Mónica, vda. y sant Floriá, m.

5 Div. La Conversió de sant Agustí., sant Juliá, b. de Apt., y sant Hilari, b. de Arlés, (s. V.)

6 Dis. SANT JOAN ANTE-PORTAM-LATINAM. Sant Joan Biclarense, b. y c. de Girona, (A. 628.)

7 Diu. *V. després de Pasqua.* La Mare Deu de la Gracia, se v. á Organyá. Sant Just, m. de Catalunya, sant Sist, m. de Celrá, (A. 301,) sant Pio y santa Faustina, mrs. se v. á Barcelona.

8 Dill. L' Aparició de sant Miquel Arcángel y sant Eladi, b. y c. *(Lletanies.)* *(Abst. de carn)* (I. P.)

9 Dim. Sant Gregori Nacianceno, b. y santa Nona sa mare. *(Lletanies.)* (I. P.)

10 Dim. Sant Antoni, arq., y santa Beatriu, v. *(Lletanies.)* *(Abst. de carn.)*

11 Dij. ✠ L' Assenció del Senyor, y sant Eudalt, m., se v. á Ripoll, sant Anastasi, n. de Lleyda y 73 comp. barcelonins mrs. (A. 303,) se v. á Lleyda.

12 Div. Sant Pancrás ó Brancat, m. se v. á Barcelona.

13 Dis. Les Santes Espines de la Corona de Jesús.

14 Diu. *VI deprés. de Pasqua.* La Mare de Deu del Alba, se v. á Tárrega, sants Pons, m. de Cinuez, santa Augie, v. y m. á Apt. y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya. (s IV.)

15 Dill. Sant Simplici, b. m. de Cerdenya, sant Isidor, m. se v. á Martorell de la Selva; sant Torquat primer b. de Ampuries, y sant Isidro, pagés.

16 Dim. Santa Máxima, v. d' Arluch, (s. XII.) y la traslació de les rel. dels sants Just, Faustí y Tranquili, mrs. á Montserrat.
17 Dim. Sant Pasqual Baylon, n. d' Aragó. Dedicació de la Catedral de Arlés.
18 Dij. Lo B. Joan Bta. Gelabert, c. mercenari, y Sant Feliu de Cantalici, c.
19 Div. Los B. Joan Cetina y Pere de Duenyas, se v. Vich.
20 Dis. Sant Baldiri, m. n. de Nimes, se v. en lo Llobregat, (s. VI.) y sant Bernardí de Sena, se v. á Barcelona. *(Dejuni ab abst. de carn.)* (I. P.)
21 Diu. Pasqua de Pentecostés. Sant Hospici, b. de Niça
22 Dill. Santa Julia, m. de Córcega, (s. IV,) santa Quiteria, se v. en lo Vallés, santa Rita de Cassia. (I. P.)
23 Dim. Sant Desideri, m. de Benavento, (s. IV.) se v. á Mataró, sant Vicens, m. se v. á Barcelona, y y lo B. Bertran Nicolau, c. n. de Barcelona.
24 Dim. Sant Pons de Planella, m. n. de Moyá, (A. 1242.) se v. á la Seu d' Urgell y á Moyá, sant Vicens de Lérins, (s. V.) (Témpores) (Dejuni) (I. P.)
25 Dij. St. Gregori VII, p., st. Gerard, c. se v. á Avinyó.
26 Div. Sant Felip Neri, f. y sant Llambert, b. de Vence, (s. XII.) *(Temp.)* *(Dejuni)* (I. P.)
27 Dis. Sant Eutropi, un dels 72 dexebles del primer b. de Orange y sant Eutropi II, b. n. de Marsella, (s. IV.) *(Temp.)* (Ordres) (Dejuni) (I. P.)
28 Diu. I *després* de *Pentecostés*. La SSma. Trinitat. Sant Just, b. d' Urgell, (s. VII.) sant Just, n. de Vich, (s. X,) sants Emiliá y comp. mrs. de Cerdenya,
29 Dill. Sant Chonó, ab. de Lérins, (s. VII,) y sants Vot y Feliu, mrs. n. de Zaragoça.
30 Dim. Sants Gavino, Críspulo, y Crescenciá, mrs. de Cerdenya, y sant Venanci, c. (s. V.)
31 Dim. La Mare de Deu del Amor Hermós, sants Pons, b. y sos comps., Germá, Victuro, Silvano, Donat, Estial, Ferto, Rogat, Honori, Tertula, Lautica, Fortunata, Máxima, Agapia, Cástula, Amelia, Llop, y Just, etc., (A. 303.) mrs. de Girona.

JUNY

Si plou entrant lo Juny, lo bon temps es lluny.

1 Dij. Corpus Christi. Sant Inyigo, ab. n. de Calatayud y sant Caprais, hermitá de Lérins, (s. v).
2 Div. Sant Erasme, m. sants Pere y Marcelí, mrs. se v. á Marsella.
3 Dis. Santa Clotilde, reyna de França, y lo B. Joan Gran, c.
4 Diu. II. Sant Francisco de Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Dill. Sant Bonifaci, arq. y m. ap. d' Alemanya.
6 Dim. Santa Candia, mare de sant Mer, (A. 829.) se v. á Gualbes, Patrona de Lluchmajor y sant Norbert, b. y f.
7 Dim. Sant Robert, ab. del Cister y sant Pau, b. y c.
8 Dij. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs. n. de la Pera. (A. 304.) se v. á Girona, sant Máxim, pr. b. d' Aix, (s. I.) y sant Salustiá c. n. de Cerdenya.
9 Div. Lo Sagrat Cor de Jesús, y sants Prim y Feliciá, mrs. d' Agen (s. IV).
10 Dis. Santa Oliva, v. y m. se v. á Olesa y Esparraguera.
11 Diu. III. Sant Bernabé, ap. de Niça y Embrun, y santa Rosalina de Vilanova, n. de Frans.
12 Dill. Sant Onofre, herm. y sant Lleó III, p.
13 Dim. Sant Antoni de Padua, missioner de Catalunya, (A. 1224.) sants Evidi, m. y sant Patró, c. se v. á Besalú.
14 Dim. Sant Basili *lo gran* b. y dr. y sant Elisseu, prof.
15 Dij. Sants Vit, Modest, Juli y Dulas, mrs. y sant Bernat de Menton, n. de Valencia.
16 Div. Sants Aureliá, b. d' Arlés, (A. 551.) sant Ferreol, m. de Cavaillon y sant Joan Francisco de Regis, n. de Fontcuberta, (A. 1640.) y santa Llutgarda, v.
17 Dis. La Dedicació de la Seu de Tortosa, sant Veredem, b. d' Avinyó (s. VIII).
18 Diu. IV. Sants Teodul, Lleonci, Joseph y María, mrs.

de sant Cugat del Vallés, (s. VIII.) santa Marina, v. (s. VIII.) La trasl. de les rel. de sant Guillém, c. á Llivia.

19 Dill. Sants Gervasi y Protasi, mrs.

20 Dim. Sant Silveri, p. y m. y santa Idaberga, v.

21 Dim. Sant Palladi, b. d' Embrun, (s. VI.) se v. á Camprodón, sant Ramon, b. de Roda, se v. á Roda y sant Lluís Gonçaga, c.

22 Dij. Sant Paulí, b. de Nola, n. de Burdeus y santa Consorcia, v. de la Vall de la Durange, (s. V.) y sant Salustiá, m. n. de Blanes, pagés.

23 Div. Sant Martí dels Ormeaux, b. de Trois-Châteaux, (s. VII).

24 Dis. La Nativitat de Sant Joan Bta. molt venerat á Catalunya, Menorca y Rosselló.

25 Diu. V. Santa Orosia, v. y m. patrona de Jaca, (s. IX.) sant Prósper d' Aquitania, c. y sant Adalbert, c.

26 Dill. Sants Joan y Pau, mrs. (s. IV.) se v. á Barcelona.

27 Dim. Sant Crescenci, varó ap. fund. de la esglesia de Viena, y sant Benvingut, c.

28 Dim. Sant Lleó II y Pau I, papes. *(Vigilia.) (Dejuni ab abst. de carn.)*

29 Dij. ✠ Sant Pere y sant Pau, ap. y santa Beneta v. de Sens.

30 Div. La Comm. de sant Pau, ap. Lo martyri del B. Ramon Llull (A. 1315) y sant Marsal, b. de Limoges (A. 74.) Se v. en lo Montseny y á Ridaura, junt ab los sants preveres Alpiniá, Astrulí, Cayo y Lleó, tots de dita ciutat.

JULIOL

Juliol sense rosada, du la pluja amenaçada.

1 Dis. Santa Eleonor de Provença, m. Sant Domiciá, f. se v. á Marsella, Lérins y Arlés. (s. v.) La dedicació de la Catedral de Tortosa.

2 Diu. VI. La Preciosa sanch de Jesucrist, y La Visitació de la Mare de Deu y Santa Romana, v. y m.

3 Dill. Sant Trifó, m. y Sants Jacinto, Ireneu y Marciá, mrs. La trasl. de les rel. de Sant Vicens, b. y m. de Digne y la de Sant Máxim.

4 Dim. Lo B. Gaspar de Bono, c. n. de Valencia. (A. 1604.) Sant Laureá, m. b. de Marsella.

5 Dim. Sant Miquel dels Sants. c. n. de Vich. (A. 1625.)

6 Dij. Sant Rómul, b. y m. y Sant Isaías, profeta.

7 Div. Sant Ot, b. n. de la Seu d' Urgell. (A. 1122.) (✠ *en la Seu d' Urgell)* y sant Fermí, b. de Pamplona, y st. Feliu, b. de Nantes, n. de Provença.

8 Dis. Dedicació de la Seu de Tarragona, Primada de les Espanyes, santa Isabel, reyna de Portugal, n. de Barcelona. (A. 1336.), B. Pere Cendra, c. n. de Catalunya; se v. á Barcelona. (A. 1244)

9 Diu. VII. La segona trasl. de santa Eularia, v. y m. (A. 1339.) lo B. Pere Centurió, c. n. de Barcelona, y sant Zenón, m. se v. á Arenys de Mar.

10 Dill. Sant Cristófol, m. patró de Barcelona; santa Amalia, v. patrona dels pescadors de l' Escalda, sant Romualt, n. d' Italia, m. á Tarragona. (A. 757.)

11 Dim. Sant Pio, p. y m. y sants Januari y Abundi.

12 Dim. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, y sant Joan Gualbert, fr.

13 Dij. La Trasl. dels sants cossos dels mrs. sants Gaudenci, Benedicte, Teodor, Felicitas, Clemencia, y Colunna á Valls, y sant Anaclet, p. y m.

14 Div. La Trasl. dels sants Cossos de molts martyrs de Cerdenya á Vilassar. (A. 1623,) y sant Bonaventura, card. y dr. y sant Just, m. se v. á Tárrega.

15 Dis. La Ded. de la Catedral de Digne; sant Enrich, emp. se v. á Puigcerdá; sant Camilo de Lelis, fr. y sant Antiogo, metge, m. de Cerdenya, (s. II.)

16 Diu. VIII. Lo triomf de la santa Creu; la Mare de Deu del Carme. *Jubileu en les esglesies de Carmelites.*

17 Dill. St. Hou, m. n. de Celrá, sant Coralt, m. catalá, (s. IV.) sant Ennod, b. n. d' Arlés y sant Aleix.

18 Dim. Santa Sinforosa ab sos set fills, mrs., sant Frederich, b. y m. y Sant Arnau, b.

19 Dim. La entrega de les claus de Barçelona á la Puríssima Concepció, (A. 1651,) Sant Pere de la Cadireta, m. n. de Moyá, (A. 1277,) y sant Vicens de Paul, fr. n. d' Aragó.

20 Dij. Sant Geroni Emiliá, fr., santa Margarida, patrona de Martorell, y santa Lliberata proto-martyr.

21 Div. Santa Práxedes, v. y m. patrona de Palma; sant Victor y sos comps. Alexandre, Longin, Felserano y Deuteri, mrs. tots de Marsella. (s. IV.)

22 Dis. Santa Magdalena, penitent, apóstol de Provença.

23 Diu. IX. Sant Cassiá, fr. á Marsella, (s. V.) sant Llibori, b. y santa Irundina, v. y m.

24 Dill. Sant Francisco Solano, c. valenciá, santa Cristina, v. y m. se v. á Canet de Mar, á Corzá y á la Vall d' Aro, y sant Sixt y Teobaldo, mrs, de Girona, (A. 303.) (Vigilia,) (Dejuni.)

25 Dim. ✠ Sant Jaume, ap. de Catalunya, y sant Cugat, m. (A. 303.) Se v. á Barcelona y á París.

26 Dim. Santa Agna, mare de la Verge, se v. á Apt.

27 Dij. Santa Juliana y Semproniana, v. y m. n. de Mataró, (A. 303.) Se v. á Mataró y Barcelona.

28 Div. Lo B. Lluís Exarch, m. n. de Barcelona, (A. 1627,) y la Bta. Caterina Tomás, v. n. de Valldemossa; sants Cels y Nazari, ap. d' Embrun, mrs. (s. I.)

29 Dis. Santa Martha, v. apóstol de Provença, (s. I.) y sant Llop, b. de Troyes.

30 Diu. X. Sants Abdon y Sennen, mrs. se v. á Arlés.

31 Dill. Sant Ignasi de Loyola, fr. patró de Manresa, y sants Fortunat y Victoria, mrs.

AGOST

Pel mes d' Agost, figues y most.

1 Dim. Les Cadenes de Sant Pere. Sant Feliu, africá, m,, de Girona (A. 303.) Sant Lluci, b. de Barcelona, m. (A. 68.) y Santa Fé, v. y m.
2 Dim. La Mare de Deu dels Angels y sant Alfons M. Ligori, b. y dr., y sant Hospici, primer b. de Apt.
3 Dij. La Invenció del cós de sant Esteve, protomartyr.
4 Div. Sant Domingo de Guzman, fr. La Trasl. de les rel. de sant Sever, b. y m. de Barcelona.
5 Dis. La Mare de Deu de les Neus. Patrona de Vilanova y Geltrú y ✠ en les illes d' Ibiza y Formentera, y santa Afra, m. se v. en Girona.
6 Diu. XI. La transfiguració del Senyor; vulgarment se diu sant Salvador. ✠ á Artá. Sants Just y Pastor, mrs. se v. á Barcelona; y sant Urbici, b. m.
7 Dill. Sant Donat, m. b. d' Apt. sant Gayetá fr. y sant Albert de Sicília, c.
8 Dim. Sant Ciriach y comp. mrs.
9 Dim. Sant Romá, m. y santa Eunomia, m. se v. á Girona, y sant Serenus, b. de Marsella (s. VII.)
10 Dij. Sant Llorenç, diaca. mr. n. de Osca.
11 Div. Santa Filomena, v. y m.; sant Hilari, se v. á Arlés y santa Rusticula, m. d' Arlés, (A. 632.)
12 Dis. Santa Clara, v. f.; sant Dionís, santes Hilaria, Digna, Eupomia, y Eutropia, mrs. de Girona.
13 Diu. XII. Sant Cassiá, b. y m., y sant Hipólit, m.
14 Dill. Sant Aeci, b. de Barceiona, m., (A. 53.) sant Eusebi, pvre., y los Bts. Guillém y Joan, c. á Arlés. *(Vig.) (Dejuni* ab *abst. de carn.)*
15 Dim. ✠ L' ASSUMPTA. Santa Colagia, v. n. de Barcelona, (A. 1285;) sant Torcuat, primer b. de Castelló d' Ampuries, (s. I.) *(B. P. en sant Agusti.)*
16 Dim. Sant Roch, c. n. de Montpeller, sant Jacinto, c. patró de Barcelona, Bt. Joan de santa Marta, m. n. de Prades, (A. 1613;) y sant Roncon, b.

17 Dij. Sant Lliberat, ab. y comps. mrs, y sant Mamet, m; se v. á Corró de Munt.

18 Div. Santa Elena, emp. patrona d' Ager, y sant Agapito, m. se v. á Vich.

19 Dis. Sant Magí, m. n. y patró de Tarragona, (A. 237.) sant Marian, herm., sants Mandrier y Flavi, herm. de Tolon, mrs. st. Magne, b. d' Avinyó.

20 Diu. XII. Sts. Luxori, Cesello y Cameri, mrs. de Cerdenya, sant Joaquím, pare de la Verge, sant Bernat, ab. de Claraval, dr., y sant Justí, mr. se v. á Sant Quintí de Mediona.

21 Dill. Sts. Bonós y Maximiá, mrs. n. de Blanes, (A. 156.)

22 Dim. St. Bernat d' Alcira y stes. Gracia y María, mrs.

23 Dim. Sant Felip Benici, c. y sant Sidon, c. d' Aix.

24 Dij. Sant Bartomeu, ap., ✠ á Soller, y sant Patrici, ab.

25 Div. Sant Lluís, rey de França, sant Genis de Arlés, m. (s. IV.) sant Probat, varó apost. de Tourves, y lo B. Joan de Ribera, de Valencia, (A. 1611.)

26 Dis. Sant Ireneu, se v. á Sampedor, y sants Constanci y Vicens, m. se v. á Olot, y sant Ceferí, p.

27 Diu. XIV. Lo Cor de María. La Mare de Deu de la Salut, sant Joseph de Calasanz, fr. n. de Peralta, Aragó, patró de la Seu d' Urgell. (A. 1648.) sant Lley, b. de Lleyda, n. de la metexa ciutat.

28 Dill. Sant Agustí, b. y dr. patró de Felanitx, y sant Juliá, m. patró de Vallfogona.

29 Dim. La Degollació de Sant Joan Bta. Santa Sabina, v. y m. se v. á Olot; santa Candia, v. y m. se v. á Falset, altra santa Sabina v. y m, germana de sants Vicens y Cristeta, mrs. se v. á Ager.

30 Dim. La Trasl. dels cossos Sants de Manresa, santa Agnés, v. y m., sant Fruytós, b. y m., y sant Maurici, m. (A. 1372.) sant Feliu, pvre. y m. se v. á Vilafranca del P. y sta. Florentina, v. y m.

31 Dij. Sant Ramon Nonat, n. de Portell. (A. 1240.) sant Llatzer, patró de Marsella. *(Abs. gen. en la Mercé.)* sants Prosper, Vicens y Victori, mrs. se v. á Reus, y sant Domingo de Val, m.

SETEMBRE

Per Sant Miquel la verema se 'n puja al cel.

1 Div. Sant Gil, ab. (s. vi.) patró de Nuria, sant Llop. arquebisbe, se v. á Dos-Rius per la gent del Vallés y per la de Marina, y sant Arthur.

2 Dis. Sant Just, b. de Lyó (s. iv.) sants Oronci, Modest, b. de Carpentras y sant Agrícola, n. y b. d' Avinyó y la Mare de Deu del Puig de Valencia.

3 Diu. XV. La Mare de Deu de la Cinta, de Tortosa; la Mare de Deu de la Consolació, sant Nonito, n. y b. de Girona sant Plácit, m. se v. á Granollers del Vallés; sant Ayou, ab. y comp. y lo B. Gerard, fr. st. Vicens, pvre. y m., patró de Besalú.

4 Dill. Santes Rosa de Viterbo y Rosalía de Palerm, v.

5 Dim. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.

6 Dim. Sants Faust y Eugeni, mrs.

7 Di). Lo B. Mateu d' Agrigento, c. fill de pares catalans, sant Augustal, b. de Tolón (s. v,) y santa Regina, v, y m.

8 Div. Lo Naxement de la Verge Santíssima; La Mare de Deu de Nuria, de la Gleva y en general de totes les que han sigut trobades. Lo B. Domingo Castellet, m. n. de Esparraguera (A. 1628.)

9 Dis. Sant Pere Claver, c. n. de Verdú (A. 1654.) y la B. Serafina, de Mallorca.

10 Diu. XVI. Lo Dolç Nom de María, sant Nicolau de Tolentí, c. lo Sant Misteri de Sant Joan de les Abadesses y lo B. Jacinto Orfanell, n. de Tiana.

11 Dill. Sant Emiliá, b. n. de Llivia (A. 500.)

12 Dim. Sant Albert, m. d' Arlés, coadjutor de sant Patrici á Irlanda, lo B. Miró de Tagamanent y lo B. Bernat d' Ofida.

13 Dim. Sant Amat, ab. n, de Tarragona (A. 625.) sant Antoní, b. de Carpentras (s. v.)

14 Dij. L' exaltació de la Sta. Creu; sant Victor, m. de la Legió Tebea, patró de Camprodón.

15 Div. St. Vicents y s.ª Clara, mrs. se v. á Llissá de Vall.
16 Dis. Sant Corneli, p. y m. y sant Cebriá, b. y m. patró de Valldoreig.
17 Diu. XVII. La Mare de Deu dels Dolors. La impressió de les llagues de sant Francesch, sant Pere Arbués, m. n. d' Aragó, y sant Llambert, b. y m.
18 Dill. Sant Ferreol, m. se v. á Fornell, á sant Vicens Folgons y altres pobles de Catalunya; sant Tomás de Villanova, arq. de Valencia.
19 Dim. Sant Genaro, b. y m. y santa Constancia, m. sant Rotlant, b. d' Arlés, m. (A. 869.)
20 Dim. Sant Eustaqui y comp. mrs. *(Témpores) (Dejuni)*
21 Dij. Sant Mateu, ap. y ev. sant Gregori, b. d' Aunice.
22 Div. La Ded. de la Cat. de Frégus, *(Témpores) (Dejuni (I. P.)* sant Maurici y comp. mrs. se v. á Manresa, sant Florenci de Lérins y sant Crescent, m. se v. á Tortosa.
23 Dis. Santa Tecla, proto-martyr, ✠ á Tarragona. *(Témpores) (Ordres) (Dejuni) (I. P.)*
24 Diu. XVIII. La Mare de Deu de la Mercé. ✠ *en lo bisbat de Barcelona. Abs. gen. en la Mercé* y lo B. Dalmau Monner, c. fill de Sta. Coloma de Farnés (A. 1311.)
25 Dill. Santa María de Cervelló, fra. n. de Barcelona (A. 1290.) sant Anataló, b. de Milá y de Girona, sant Defendant y comp. mrs. de Marsella (s. IV,) y sant Castor, b. de Apt. (s. V.)
26 Dim. Sant Faust, fill y patró d' Alguayre; sant Isarn, ab. de sant Víctor (s. XI.) santa Urcissina, v. y m. se v. á Tarragona, sant Cebriá, m. y santa Justina, v. y m. la qual se v. á Sant Quintí.
27 Dim. Sant Elzear de Sabran (s. XIV.) sants Cosme y Damiá, mrs. y sant Adolf.
28 Dij. Sants Zenon, b. santa Verona y altres comp. mrs. tots de Tarragona (s. III.) y sants Saló, b. y Faust, b. de Riez (s. V.)
29 Div. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Dis. Sant Geroni, dr. y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

Quan l' Octubre está finit, mor la mosca y lo mosquit.

1 Diu. XIX. La Mare de Deu del Roser. La Dedicació de les Seus de Girona y Palma de Mallorca. Sant Remigi, b. de Reims. *(Jub. del Sant Rosari.)*

2 Dill. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta, n. de Monçó; se v. á Lleyda.

3 Dim. Sant Cebriá, b. de Tolón (s. vi.) lo B. Joan Macías, c. n. de Canet de Mar, sant Gregori I, b. d' Elna y sant Candi, m. se v. á Barcelona.

4 Dim. Sant Francesch, fr. y sant Tirs y 5 companys mrs.; se v. á Barcelona.

5 Dij. Santa Tula, v. (s. v.) sant Apolinar, b. de Valence (s. vi.) y sant Plácit, m. se v. á Barcelona.

6 Div. Sants Mártyrs de la Legió Tebea, se v. á Barcelona, sants Prim y Feliciá, mrs. d' Agen. (s. iii.) se v. á Besalú; sant Juliá, m. y santa Faustina, se v. á Olot; altra santa Faustina, m. se v. á Tarrassa; santa Fé, m. d' Agen. (s. iii.)

7 Dis. Sant Armenter, b, d' Aix y sant Bruno, fr.

8 Diu. XX. La Mare de Deu del Remey. La Santa Cinta de la Santíssima Verge, á Tortosa. La Dedicació de la Catedral de Valencia y d' Avinyó, santa Reparada, penitenta de Provença y altra santa Reparada, v. y m. se v. á Bagur.

9 Dill. Sant Dionís Areopagita y comp. mrs. b. d' Arlés

10 Dim. Sant Sabí, c. n. de Barcelona (A. 1001,) sant Lluís Bertrán, n. de Valencia (s. xvi.) y sant Francisco de Borja, n. de Gandia (s. xvi.) y st. Gerió y comp. mrs. de la Legió Tebea, se v. á Barcelona.

11 Dim. Sant Nicasi, b. de Reims, m. (s. v.) sant Plácit, m. se v. á Guissona, sant Genís, soldat, m. algú li diu n. de Barcelona, y sant Eusebi y 39 companys. mrs. de Marsella.

12 Dij. La Mare de Deu del Pilar de Zaragoça. La Dedicació de la Seu de Zaragoça, sant Rami, arq. de

Cerdenya (s. IV.) se v. á Sant Feliu de Llobregat, sant Jofre, b. d' Anglaterra y sant Serafí, c.

13 Div. Sant Eduart, rey d' Anglaterra, sant Grau, ab. (s. x.) se v. á la Cerdanya y en l' Empurdá.

14 Dis. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunata, v. y m. se v. á Tortosa.

15 Diu. XXI. Santa Teresa de Jesús, sant Fortiá, m. se v. en La Quart. sants Cannal, b. de Marsella y Antonin son comp. (s. v.) *(B. P. en lo Carme.)*

16 Dill. Sant Galderich, pagés de Tolosa de Provença, se v. en lo Canigó y Barcelona.

17 Dim. Sant Florenci, b. d' Orange (s. VI.) y la Bta. María Alacoque.

18 Dim. Sant Lluch, evang. y los sants Just y Flavi y companys, mrs. á Oulx.

19 Dij. Sant Pere d' Alcántara, c. y santa Fredesvinda, v.

20 Div. Sant Joan Canci, pvre. y santa Irene, v. y m.

21 Dis. Sta. Ursula y 11 mil vgs. y mrs. de les quals se v. á Barcelona, una santa Ursula, santes Digna, Benigna, Lefana, Florentina, Florina y Córdula, junt ab sant Eufaci, m.

22 Diu. XXII. Santa María Salomé, vda. ap. de Provença, sants Víctor, Pacífich, Justa y Clara, mrs. se v. á Manlleu y sant Teodor, noy m. se v. á Sarriá.

23 Dill. La Trasl. del cos de santa Eularia, v. y m. de Barcelona, st. Pere Pascual, b. y m. n. de Valencia.

24 Dim. Sant Rafel, arc. sant Bernat Calvó, b. de Vich, y sant Martiriá, b. y m. patró de Banyoles.

25 Dim. Sants Crispí y Crispiniá, ap. de les Galies, sant Crisant y santa Daria, mrs. se v. á Marsella.

26 Dij. Sants Llluciá y Marciá, mrs. n. y patrons de Vich (A. 251.) sant Demetri de Gap, y sant Rústich.

27 Div. Santes Cristeta y Sabina, mrs. se v. á Ager.

28 Dis. Sants Simó y Judas Tadeu, apóstols.

29 Diu. XXIII. St. Narcís, b. y m. n. de Girona (A. 307.)

30 Dill. Sants Claudi y comp. mrs. y santa Eutropia, m.

31 Dim. La Dedic. de la Seu de Lleyda y sant Quintí, m. *(Vigilia) (Dejuni.)*

NOVEMBRE

Novembre húmit te fará rich.

1 Dim. ✠ Diada de Tots los Sants, y sant Benigne, mr. á Dijon (s. II.)
2 Dij. La commemoració dels fidels difunts.
3 Div. Los innombrables mártyrs de Zaragoça. (s. IV.) Sant Armengol, b. y n. d' Urgell (A. 1025.)
4 Dis. Sant Carles Borromeu, arq. y santa Modesta, v.
5 Diu. XXIV. Sant Zacarías, prof. y sa muller, santa Isabel, pares de Sant Joan Bta.
6 Dill. Sant Sever, b. y m. n. de Barcelona junt ab 4 sacerdots comp. mrs. (A. 303.) Sant Esteve, b. d' Apt. (s. XI.) y sant Lleonart, ab.
7 Dim. Sant Florenci, b. sant Restitut, b. de Trois-Châteaux (s. I.) Sant Fortiá, noy m. se v. á Torelló, y sant Ernest. ab.
8 Dim. Los quatre sants Mártyrs Coronats.
9 Dij. La Dedicació de la Basílica del Salvador á Roma; y lo sant Crist de Balaguer. Ven. Pere Cendra, gran missioner catalá (A. 1244.)
10 Div. Sant Andreu Avelí, fr. ✠ *á Balaguer.*
11 Dis. Lo B. Jofre de Blanes, c. n. de Blanes. (A. 1414.) Sant Martí de Tours, patró de varis pobles de Catalunya, Sant Verá, b. de Cavaillon (s. VI.) y sant Menna, soldat m.
12 Diu. XXV. Lo Patrocini de la Mare de Deu. Sant Martí, p. y m. y sant Ruf. 1.er bisbe d' Avinyó. (s. I.) *(I. P. ohint la missa major.)*
13 Dill. Sant Mitre, esclau, m. patró de Aix. (s. V.) y sant Estanislau de Kostka.
14 Dim. Sant Serapi, m. fill d' Anglaterra, (A. 1240.) se v. á Barcelona. *(Abs. gen. en la Mercé.)* y sant Ruf. patró de Tortosa. (s. I.)
15 Dim. Sant Gery, b. de Cahors, governador de Marsella, (s. IX.) y sant Leopoldo, emp.

16 Dij. Sants Eucher, senador, y b. de Lyó y sa muller Gala, penitent com aquell (s. v.)
17 Div. Sants Iscle y Victoria, mrs. se v. á Breda, y sant Gregori, taumaturch y Sta. Gertrudis, la Magna.
18 Dis. La Dedicació de la Seu de Barcelona, sants Nassari, Eucher, Vicens, Arnand, Silvan y Anselm, abats de Lérins.
19 Diu. XXVI. Santa Isabel, reyna d' Hungría; sant Olimpi, b. y n. de Barcelona, (s. IV.)
20 Dill. Sant Felíu de Valois, fr. y sant Octavi, m. *(Abs. gen. en la Trinitat.)*
21 Dim. La Presentació de la Verge Santíssima, B. Romeu de Llivia. (A. 1261.) y Sant Lliberat, b.
22 Dim. Santa Cecilia, v. y m. y sant Filemon, m.
23 Dij. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m.
24 Div. Santes Flora, María y Fermina, v. y m.
25 Dis. La Dedicació de la Seu de Vaisson. Santa Caterina, v. y m., patrona Torruella de Montgrí. *(Abs. gen. en la Mercé y Trinitat.)*
26 Diu. XXVII. Los Desposoris de la Santíssima Verge y santa Delfina. (s. XIV.)
27 Dill. Sants Facundo y Primitíu, mrs.
28 Dim. Sant Gregori, p. y sant Máxim, b. d' Avinyó.
29 Dim. Sant Sadurní, b. y m. apost. de Catalunya. (s I.)
30 Dij. Sant Andreu, apóstol, y sant Venat, m. de Cerdenya, se v. á sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

Per Pasqua y per Nadal, cada ovella á son corral.

1 Div. Sant Eloy, b. y c. sant Leonci, b. de Fréjus (s. v.) y sant Bernat Chabert, arq. d' Embrun, n. de La Salle (s. XIII.) y santa Natalia, m.

2 Dis. Santes Bibiana, Paulina y Aurelia, mrs. y santa Elisa, monja. *(se tancan les velacions.)*

3 Dim. *I d' Advent.* Sant Claudi, m. se v. á Vich; sant Francisco Xavier y lo Ven. Pons Carbonell, francescá *(I. P.)*

4 Dill. Santa Bárbara, v. y m. y st. Pere Crisólech, arq.

5 Dim. Sant Dalmau, b. y m. missioner del Piamont, de Niça y de Marsella, se v. à sant Dalmay, y sants Críspulo, Juliá, Grato, Feliu y Patavia, mrs, que alguns suposan tarragonins, y st. Bas, b. de Niça, m. (s. III.)

6 Dim. Sant Nicolau de Bari arq. de Mira ✠ á Alicant y santa Dionisia, m.

7 Dij. Sant Ambrós, b. de Milá, n. d' Arlés (s. IV.) lo B. Pere Cerdá, c. n. de Coblliure. (A. 1422.) *(Dej.)*

8 Div. ✠ La Puríssima Concepció, patrona de Barcelona y santa Casaria, penitent de prop d' Avinyó. (s. VI.) *(I. P. en les esglesies baix la advoc. de la Mare de Deu.) (Abs. gen. en la Mercé.)*

9 Dis. Santa Valeria, v. y m. y sant Restitut, b. y m. *(Dejuni.)*

10 Diu. *II d' Advent.* La trasl. de la Santa Casa de Loreto. Santa Eularia de Mérida, santa Julia, y comp. mrs. se v. á Elna, sant Trobat y 351 mrs.

11 Dill. Sant Damás, p. n. d' Argelaguer (A. 366.)

12 Dim. Sant Suffren, ab. de sant Víctor (s. XII,)

13 Dim. Santa Llucia, v. y m. de Sicilia (s. IV.)

14 Dij. Sant Nicasi, b. y comp. mrs, á Reims (s. v.)

15 Div, Sant Eusebi, b. y m. y sant Urbici, herm. *(Dej.)*

16 Dis. Santa Albino, v. y m. y santa Adelaida, emp, n. de Provença (s, x.) *(Dejuni)* sta. Violant, v. y m.

17 Diu. *III d' Advent.* Sant Llátzer de Betania, primer b. de Marsella (s. I.) y sant Franco de Sena *(I. P.)*

18 Dill. La Mare de Deu de la Esperança ó de la O., patrona de Segorbe, sant Gauciós, primer b. de Tours (s. III.)

19 Dim. Sant Adjutori, ab. de Narbona (s. XII.)

20 Dim. Sants Eugeni y Macari, mrs. (s. v.) *(Témpores.) (Dejuni.) (I. P.)*

21 Dij. Sant Tomás, apóst. y sant Severiá, b.

22 Div. Sant Flaviá, m. se v. á Verdú, y sants Zenon, Demetri y Honorat, mrs. *(Témpores.) (Dejuni.) (I. P.)*

23 Dis. Santa Victoria, v. y m. *(Témpores) (Ordres) (Vigilia) (Dejuni ab abst. de carn.) (I. P.)*

24 Diu. Santa Erminia, princesa; sant Sulpici (s. I.) sant Bonifaci (s. v.) sant Castor (s. v.) y sant Miquel (s. VI) tots bisbes de Troys-Châteaux. *(I. P.)*

25 Dill. NADAL. ✠ *Lo Naxement del Senyor.* Lo sant Bolqueret del diví Jesús, se v. á Lleyda, santa Amancia, m. se v. á Vich; santa Eugenia, m. se v. á Agullana; sant Faust, m. se v. á Barcelona, y lo B. Pere Foulquet, de Marsella, b. de Tolosa de França (s. XIII.) *(I, P.)* (B. P. á sant Agustí, en los Mínims y á sant Joan de Deu.)

26 Dim. Sant Esteve, proto-mártyr, sant Geronci, m. se v. á Sant Pere de Torelló. *(I. P.)*

27 Dim. Sant Joan, ap. y evang, *(I. P.)*

28 Dij. Los Sant Ignocents mrs. se v. en varis punts de Catalunya; sant Antoni Cyrus, monjo de Lérins (s. v.)

29 Div. Sant Tomás de Cantorberi, b. y m. y sant Trofim, primer bisbe d' Arlés.

30 Dis. La Trasl. de sant Jaume apóst.

31 Diu. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m. se v, á Santa Coloma de Queralt.

NECROLOGÍA

D' entre aquells de nostres paysans qui per algún mérit lograren sobressortir entre sos contemporanis y han pagat á la naturalesa son tribut desde l' aparició del anterior Calendari Catalá, havém apuntat los següents:

Lleó Simó y Elías. Jove escriptor reusench, mor als 5 de Desembre del any passat en la més activa de les poblacions del Camp de Tarragona, en la que n' era un dels més entussiastes propagandistes de la regeneració de Catalunya.

Benet Mercadé y Fábrega. Notable pintor, un dels pochs artistes dels qui se pot assegurar que tenen conciencia perfeta de l' altesa del Art. Sos mérits positíus no divulgats per lo reclám li proporcionaren un nom envejable, que á dir la veritat, ell ab sa modestia no va permetre que brillejás com devía. Axís se comprén que passés los últims anys de sa vida casi oblidat, de manera que á no exercir lo professorat en una de les classes de dibuix general artístich de la Llotja, ni hauría donat fé de que existís. La Bisbal té en l' autor del famós quadro de la «Traslació del cós de Sant Francesch» y d' altres obres també celebrades, á un de sos fills més il-lustres. Barcelona, que havía vist començar sa carrera artística, tingué la tristesa de veure com als 10 de Desembre del any 1897 se perdía en l' espay l' últim suspir d' aquest mestre en Pintura.

P. Gabriel Cardona y Sala. Il-lustrat sacerdot de les Escoles Píes, professor del Colegi de Mataró, sa patria nadiua, acabá son peregrinatge per aquest mon pochs díes abans de Nadal. S' havía distingit per sos treballs referents á literatura é historia catalanes. Era també un entés nu-

mismátich y dexá un notable monetari compost principalment de monedes catalanes y romanes.

P. Fra Antoni de Igualada. Desapareix d' aquesta vida á últims d' any en la llunyana República de Costa-Rica, aquest frare caputxí, fill de la industriosa vila qual nom va pendre en l' acte de sa professió, junt ab lo d' Antoni en sustitució del nom y cognom de Procopi Mena que n' havía obtingut al náxer en 1834. Guatemala, California, Nova Yorch, Panamá y Costa-Rica foren les terres espectadores de son zel apostólich y vegeren ses virtuts evangéliques. Per axó á sa mort se manifestá la estimació en que lo tenía lo bisbe, lo municipi y totes les classes socials.

Antoni Torrent y Carbonell. Mor al 7 de Janer de aquest any 1898, aquest varó de sentiments humanitaris y cristians que sapigué en sa posició desfogada recordarse dels necessitats fent construir á ses despeses lo magnífich assil de les Germanetes dels Pobres d' Arenys de Mar.

Carles Torruella y Cortés. Apenes feya un any que havía perdut á son germá, constant company de treball, conseguint abdós una bona reputació artístich-industrial, omplint de dol son cor. Als 16 de Janer vá ajuntarshi en la altra vida, desaparexent ab ell lo derrer representant de aquells antichs mestres argenters qui tanta gloria donaren á la orfebrería catalana.

Tomás de Rocaberti, comte de Perelada. Mor á Mallorca en un dels primers díes del mes de Febrer aquest descendent de il-lùstres nissagues de l' antiga noblesa catalana. Si la restauració del castell de Perelada posá de relleu á la vegada que son bon gust artístich, son amor á sos passats, l' haverse constituit en protector dels avenços morals y materials d' aquella part del Empurdá, fins al extrém, si axís podém espressarnos, de volguer ésser ell lo primer mestre de la escola que fundá pera ensenyança del jovent, es una penyora de que, fentse cárrech de les dife-

rentes necessitats que reclaman los temps actuals, sapigué ésser digne dels escuts nobiliaris que havía heredat.

P. Jaume Clotet. Als 4 de Febrer, en la casa de Gracia, morí aquest sacerdot vigatá qui fou un dels primers cooperadors que tingué lo Ven. P. Claret, en la tasca de fundar la congregació dels Missioners del Sagrat Cor de María. Fou un varó de veritable bondat evangélica; tant, que no es possible que tingués may cap enemich, peró sí molt difícil creure que qui lo conegués, dexés d' estimarlo com ell se merexía y desitjava. Portá una vida exemplaríssima en totes les virtuts, dins una austeritat que més semblava un anacoreta que un capellá que viu en mitg la societat. Faltat de dots oratories pera predicar, se convertí en catequista dels sorts y muts, empleant en tan meritoria tasca tot lo zel de son cor sempre disposat á fer lo bé. Dexá algunes obres que va escriure, no per vanagloria, sinó per facilitar que altres l' ajudessen en aytal ministeri.

Mossen Joseph Castells. Antich catedrátich del Seminari d' aquest bisbat, del de Tarragona y del Colegi que la Companyía de Jesús establí á Tívoli. Al morir á principis de Febrer desapareix ab ell, l' últim representant de aquella antiga escola que fou font d' un classicisme sá y pur. Dexá algunes obretes en prosa que son testimoni de la rectitut de mires que guiava al sacerdot exemplar, y bon nombre de composicions poétiques llatines, catalanes y castellanes que revelan lo bon gust literari del acreditat humanista.

Juliá de Chía. No era per cert catalá de naxença, peró faltaríam en conciencia no incluhintlo en aquest «Necrologi» tals y tants foren sos mérits. Durant 28 anys desempenyá lluhidament lo cárrech de secretari del Ajuntament de Girona, y en lo temps que li quedava lliure de ses obligacions d' aquell cárrech, ab una solicitut de les que n' hi ha pochs exemples, regirá y ordená aquell important arxíu municipal. Son amor cada día més entussiasta per aquella

immortal ciutat, en la que havía creat sa familia, lo portá á ésser un de sos més actíus historiayres, demostrant son incansable esperit d' investigació en los documents del mentat arxíu, en lo de la Corona d' Aragó y del de l' Ajuntament de Barcelona, en varies monografíes d' erudició histórica, referents á la antiga *Gerunda*, que sempre serán tingudes en gran estima per los verdaders aymadors de la terra, y prenent carta de naturalesa aquí no li venía mal tampoch escriure en nostra parla, alguna vegada que escrivía á algún de sos antichs amichs. Mori á Mataró als 14 de Febrer.

Marian de la Pau Graells. Aquest il-lustre naturalista barceloní, als 14 de Febrer va dexar aquest mon en lo qual hi havía viscut 89 anys y 21 díes. Per sos mérits cabdals li foren confiades moltes comissions científiques ó referents á Agricultura, á Industria ó Administració. Assistent á les conferencies de Berna ó Lausana en representació d' Espanya, fou elegit per unanimitat president per los representants de les demés nacions. La cátedra de Zoología del Museu de Ciencies de Madrid y la cátedra d' Anatomía comparada y de Fisiología de la Universitat Central, recordarán sempre á son sabi professor, qui entre molts y molts títols d' honor que podrían retráureseli, hi ha lo de haver sigut l' introductor de la ensenyança de la Piscicultura y de la Ostricultura.

Francesch Rogent y Pedrosa. Arquitecte qui fou considerat com un dels més intel-ligents jóvens professors de aquella Art científich sortits de la Escola d' Arquitectura d' aquesta ciutat qui han obtingut algún crédit. Varis edificis construits á Barcelona, á Sitges, á Sant Hilari y en algún altre punt, son penyora de les aptituts práctico-professionals que l' acompanyavan; com la monografía que dexá sens acabar referent á la fábrica de la Catedral barcelonina, ho es de sos conexements teórichs. Morí á mitjans del mes de Febrer.

Francisco Laporta y Cladellas. Antich professor de instrucció primaria, tal volta lo primer dels establerts á Sans desde que se constituí en municipi. Exercí lo més difícil dels magisteris ab verdadera fé y bona voluntat; y no sols formá una bona llista de dexebles que l' honraren, sinó que tingué lo bon tacte de no ferse oblidar per cap d' ells un colp sortiren de sa ensenyança. S' esdevingué sa mort en la segona quinzena de Març.

Alfons Gelabert y Buxó. Morí als 15 d' Abril. Fou una de les personalitats més actives de la revivalla artística y literaria que hi hagué á Girona vint anys enrera. La Escola de Dibuix, lo Museu Provincial y la Comissió de Monuments d' aquella provincia li son deutors de senyalats serveys.

Dr. Jaume Pí y Sunyer. Fou fill de Rosas aquest acreditat professor en la ciencia de curar. En la Facultat de Medicina y Cirurgía y en la de Farmacia de la Universitat de Barcelona, conseguí una envejable reputació per sos talents entre los hómens de més saber. Aquella vila nadiua tingué lo dol de véurel baxar á la fossa als 17 de Abril.

Antoni Tutau. Distingit actor y director d' escena á qui durant trenta cinch anys, casi constantment havía aplaudit lo públich de Barcelona en sos teatres. D' alguns personatges de diferents obres n' havía fet verdaderes creacions, especialment dins lo seu repertori del teatre regional. Va morir als 22 d' Abril.

Ramón Romaní y Puigdengolas. Als 30 d' Abril va desaparéxer del mon aquest intel-ligent y entussiasta continuador d' aquella serie d' individuus de sa familia que desde més de doscents sexanta anys han consagrat sa labor en lo desenrotllo y manteniment del bon crédit de la industria papelera catalana, fent que subsistís aquella fábrica de Capellades que n' es la gloria del nom de Romaní. Lo

treball nacional, tingué en D. Ramon un bon defensor; per axó lo Foment lo distingí un día ab lo cárrech de President. La vila de Capellades tingué també en ell un bon historiador, en la obra que tenía bastant adelantada y á punt de publicar; també tenía reunits molts materials referents á la de la fabricació de paper en nostra terra.

Leopoldo Rius y de Llosellas. Als 17 de Maig va morir aquest barceloní. Fou un entés seleccionador vitícola; los vivers de ceps americans de Martorell y de Gelida, bé prou que ho demostraren prácticament, de la metexa manera que ho evidenciaren en teoría sos escrits referents á la moderna viticultura. Era també peritíssim bibliófil y un il-lustrat cervantista. Pochs díes després de sa mort, vegé la llum pública un llibre que lo coloca entre los primers devots del autor del D. Quixot.

Heribert Mariezcurrena. Fou l' introductor á Catalunya, y á Espanya, del procediment del gravat per medi de la fotografía, que tant de desenrotllo ha obtingut en la tipografía catalana. Havía en altre temps cultivat les lletres, demostrant en varies composicions poétiques, que les Muses no se li mostravan pas esquerpes. Lo 20 de Maig fou l' últim de sa vida.

Tomás Forteza. Fou un inspirat poeta dels quí contribuiren á solidar l' establiment dels Jochs Florals, merexent lo cobejat títol de «Mestre en Gay Saber». Era un dels lletrats més distingits entre los de les Illes Balears y un també dels qui feya més honor á les lletres catalanes, puix posá á contribució de la llengua patria, sos extensos conexements clássichs y filológichs. ¡Llástima que sa mort esdevinguda á les derreríes del mes de Maig, nos haja privat de conéxer sa Gramática Catalana.

Joseph de Vilallonga. La fábrica de «Nuestra Señora de la Merced», de Guriezo, la de «Nuestra Señora del Carmen», de Baracaldo y la de «Altos Hornos», de Bilbao, se-

rán sempre testimoni de l' activitat d' aquest fill de Figueres qui tant se desvetllá pel desenrotllo de la industria espanyola en aquelles terres de Bizcaya. Un bon nombre de institucions benéfiques per ell fundades y algunes per ell afavorides, proclaman la bellesa de sos sentiments. La causa de la protecció del treball nacional tingué en ell un constant defensor. Acabá sa aprofitada vida als 7 del mes de Juny, després de 76 anys d' haverla començada.

Romá Oriol y Vidal. Molt reputat catedrátich de la Escola d' Enginyers de Mines de Madrid, mor als 22 de Juny. Era un dels nostres compatricis qui feyan honor á la colonia catalana de la capital de la monarquía espanyola, per sos conexements científichs professionals, demostrats en les esplicacions de la cátedra y en la direcció de la important «Revista Minero-metalúrgica y de Ingeniería.»

Doctor Joseph Xíqués, Pvre. Il-lustrat y virtuós sacerdot; una de les dignitats del capítol de la Seu de Girona, després d' haver ocupat elevats cárrechs eclessiástichs, per los quals se requereix molta prudencia y saber. Es l' autor del Episcopologi de la catedral de Ceuta que meresqué que l' Academia de la Historia lo publicás en lo Butlletí de la corporació. Morí á Canet de Mar, sa patria, á últims del mes de Juny.

Francisco Bonet. Als últims de Juny morí en aquesta ciutat aquest tarragoní, qui fou un dels primers fabricants de géneros de punt que s' han establert á Catalunya, després d' haver sigut un inteligent professor de música. No abandoná aquesta professió artística ab tot y que lo negoci industrial li absorvía tot lo temps, y ha dexat dexebles qui verdaderament honran al mestre.

Francisco Sunyer y Capdevila. Fou polítich y arribá á ministre. Per ses idees anti-religioses, vintinou anys enrera obtingué certa popularitat. Era metge y com á tal, consagrá sos talents ab especialitat en combatre la terrible

enfermetat de la tísis, dexant alguna obra publicada, exposant los resultats de sos estudis en aquest sentit. Morí á Rosas, d' hon era fill, als 14 d' Agost.

Joseph M.ª Codolosa. Fou un poeta ben conegut. Com la necessitat l' assediava continuament y no li mancava instrucció literaria, tant que alguna de ses composicions havía merescut premi en algun certámen, á cambi d' algun ral sempre estava disposat á escriure poesíes del género que convingués. Per axó s' ha dit que lo día en que va morir, que fou á mitjans del mes d' Agost, també dexá de existir la Musa d' algú. Dexa alguna obreta publicada ab son nom.

Sor María Teresa Bartolomé y Montané. Era filla de Bellmunt y morí en l' Arrabal de Jesús, de Tortosa, als 73 anys d' edat y 48 de sa professió religiosa en lo benemérit institut de Germanes de la Mare de Deu de la Consolació, lo primer día de Setembre. Edificá ab ses virtuts exemplaríssimes y sa evangélica pietat á les demés religioses. Per espay de vintidós anys fou superiora general de la institució desplegant extraordinari zel.

Bernat Collaso y Sabater. A Smirna acabá sos díes lo primer día de Setembre aquest jove barceloní de quina il-lustració n' havía donat proves en les planes d' algún periódich local. També havía manifestat ab la exposició de alguns assaigs que no li mancavan dots pera cultivar la Pintura.

Camilo Oliveras y Gensana. Havía obtingut per oposició la plaça d' Arquitecte de la Diputació provincial de Barcelona. La Casa de Maternitat de les Corts de Sarriá, lo progecte de la nova esglesia de Santa Agna, igualment en construcció, son les obres més importants d' aquest dexeble de la Escola d' Arquitectura d' aquesta ciutat, y suficients pera ferse cárrech de sa suficiencia professional.

Doctor Joseph Ignasi Viladot, Pvre. Després d' haver desempenyat ab gran profit pera los dexebles, una de les assignatures del Seminari de la Seu d' Urgell, obtingué per oposició la canongía penitenciaria d' aquella catedral. Fou un dels millors predicadors de Catalunya, tant per la forma com per lo fondo de sos sermons. Zelós propagador de la devoció al Sagrat Cor de Jesús, havía anat á establir l' Apostolat de la Oració á una població no molt llunyana d' aquella ciutat y, mentres se preparava pera predicar, lo sorprengué sopiadament la mort, lo día 8 de Setembre.

Conrat Colomé. Mor als 9 de Setembre en aquesta ciutat de la que n' era fill aquest aplaudidíssim actor, qui dexá la carrera d' enginyer militar pera seguir la vocació que sentía per lo teatre. En lo període aquell que lográ surar la zarzuela catalana á Barcelona, en Colomé fou un dels actors lírichs més estimats del públich. Fou també autor dramátich y dexá un bon nombre d' obres, la major part arreglos d' obres extrangeres, perfectament adaptats á la nostra escena, sempre aplaudides y celebrades.

Joseph Cortils y Vieta. Aquest fill de Blanes, després de molts anys haverse dedicat al comerç marítim, se retirá á sa benvolguda patria nadiua, pera constituirse en historiador d' ella, empleant á aquest fí tota la diligencia de sa activitat en esbrinar datos en los documents recóndits en los arxíus. Dexá també un aplech de poesíes que li foren premiades á Sant Felíu de Guíxols y una nombrosa colecció de refrans que ho fou á Barcelona, ademés d' importants treballs d' erudició histórica. Mor á 6 d' Octubre, als 59 anys d' edat.

Teodor Joaquím Manció. Fou un expert fuster quals conexements se evidenciaren com á maquinista de teatre, ja posant los escenaris dels principals teatres de nostra ciutat á l' altura que reclama la moderna escenografía y per lo tant en condicions de permetre los més complicats espectacles. Los qui no hajan vist lo teatre de taules endins

no poden apreciar lo mérit d' un bon maquinista director d' escena, peró conste que son dignes d' ésser tinguts en compte. Per axó consignám nosaltres la pérdua d' aquest semi-artista mort á la segona meytat del passat Octubre, ja que fou una verdadera notabilitat.

Manel Fluviá y Borrás. Morí als 22 d' Octubre, aquest molt reputat calígraf del Capítol Catedral de Barcelona. Entussiasta per la música, se constituí en mestre de sí meteix, estudiant axís fins la ciencia del Art, peró ab tanta penetració y acert, que alguna de ses composicions foren premiades al extranger. Apesar de que no pertanyía á certes escoles d' última moda que avuy predominan, ab la pretensió d' ésser la última paraula del Art, Fluviá ha dexat alguna pintura en que s' evidencía que per ferho bé, no es indispensable saber pintar d' una manera ó altra, sinó ésser artista.

Victoria Penya d' Amer. Fou entre les filles de Mallorca la primera que traduhí sos sentiments religiosos, de patria y de pur y sant amor, en hermoses composicions poétiques, fent ús de la parla catalana. Fou la primera de nostres poetises qual nom fou proclamat en los «Jochs Florals» de Barcelona entre los autors premiats, á igual que en altres certámens en que vegé recompensats igualment sos talents. Creyent y piadosa, fou un model de dames en tots los estats de la vida, dins y fora de la llar doméstica. Als 28 d' Octubre aná la que fou misericordiosa ab los pobres á buscar en lo cel lo premi corresponent á ses virtuts.

Pere Bosch y Manlleu. Fou un mestre sastre qui desitjós d' impulsar tot lo perfeccionament als oficis relatíus á la moderna indumentaria, se convertí en autor y editor de diferentes obres referents á la sastrería y á la sabatería. Era fill de Blanes y morí en aquesta ciutat als 17 de Novembre.

Que lo Senyor, misericordiós com es, haja tingut en

compte los mérits d' aquests compatricis nostres y atenuant la rigor de sa justicia, los haja acullit en sa santa gloria y que son recort no s' esborre de la memoria dels fills de aquesta terra, perque no puga dirse d' ells que son desagrahits ab los qui honorifican la patria. Tals son los desitgs dels qui han colaborat en la confecció d' aquest Calendari.

RAMÓN N. COMAS.

A MA GERMANA CALAMANDA

EN LA MORT DE SA FILLA

Se n' es anada per la vía láctea
ab blanca vestidura,
cíngul color de cel, plena de roses,
lo seu cor fet un' urna...

Urna de rica essencia, segellada
de Crist ab la sanch pura;
un esperit puríssim l' acompanya
per aquelles altures,

Ahon sap les tresques com pel mar los pexos
y l' au per les boscuries;
amunt s' enlayrará fins á trobarhi
la Trinitat augusta.

Y resta un llit desert aquí en la terra...
dessobre ses despulles
s' abandona una mare desolada
com la de les angusties.

Res li digáu per acallar sa pena,
res sent la malastruga,
res sent més que 'l dolor que l' aclapara
com llosa d' un sepulcre.

¿Qui deté la impetuosa catarata
ó lo llamp qui fulgura,
qui de la mar les ones aquieta
quan irada bramula?

¿Qui á l' áliga podrá arrencar la presa
de ses ferestes urpes?
Es encara menys fàcil d' esta mare
consolar l' amargura.

Ella veu una verge blanca y freda,
que es sa filla volguda,
entre ciris y roses se la emportan
ab vel y no de nuvia.

¿Que no la hi tornarán? ay! no ho pot creure,
si está desperta dupta;
passan díes y veu que fan com sempre
tant lo sol com la lluna.

Entran axí meteix dins la cambreta
qui va romandre buyda...
¿Es insensible 'l mon, ho son los hòmens?
Mesquina se pregunta.

De son immens dolor ni un débil eco
ressona en la natura,
ab sa filleta tot se li animava,
sens ella res s' immuta.

Y jo de lluny, de lluny, també la veya,
mon pensament m' hi duya,
la he vista, si, á la verge blanca y freda
vestint com la de Lourdes.

De sa casa la treyan ab tristesa
convoy de cares musties
may més la hi tornarán, may més; per sempre
al mon l' havém perduda.

Se n' es anada per la vía láctea
ab blanca vestidura,
cíngul color de cel, plena de roses,
lo seu cor fet un' urna.

† VICTORIA PENYA D 'AMER.

PRIMAVERA

Benhaja l' hora que la llum vaig veure,
benhaja 'l tendre pit que m' alletá,
benhaja aquell qui en Deu m' ensenyá á creure
y en sa misericordia 'm fá esperá.

Tot avuy que 'l somrís tench á la boca,
derrera de les hores fuig lo jorn;
mes cada hora que passa avuy m' aboca
á faldades lo goig pel meu entorn.

Del plor desentelada tench la vista
y tot lo que 'm rodeja veig garrit;
¡coratge! mesquinets de vida trista
mes prest ve 'l jorn quan mes fá que es de nit.

L' ivernada ab sa blanca cabellera
que esfulla 'ls arbres y arrupeix los cors,
dona sa balva má á la primavera
que rihent s' acosta ab son mantell de flors.

Deu se plau d' axugá 'ls ulls més plorosos
y espirejant de goig ferlos lluhir;
com se complàu pels nuvolats plujosos
portanthi l' arch encés de Sant Martí.

Aytal com l' arch pel cel es ma alegría,
camí de llum que axí que 's véu ja fuig,
si á la claror m' avés del pler de eix día,
quant fosch será demá 'l núvol de enuig!

Mes ay! Deu feis que ingrat no enterbolesca
lo tassó que 'm donáu ab novell plor;
ans sos glops celestials assaboresca
dihent sovint eix cántich de bon cor:

Benhaja l' hora que la llum vaig veure
benhaja 'l tendre pit que m' alletá,
benhaja aquell qui en Deu m' ensenyá á creure,
y en sa Misericordia 'm fá esperá.

† Marián Aguiló.

REVISTA LITERARIA DE 1898

Com també succehí en la revista passada, D. Marián Aguiló (q. a. c. s.) va al davant dels poetes d' enguany ab sa colecció *Llibre de la Mort* publicada ab piadosa diligencia per l' Angel Aguiló, fill del poeta. La Mort, tan espantable y aborrida per lo comú dels mortals, nos apareix en aquest llibre com la visió consoladora que devém esperar y fins desitjar... Y es sentida de debó aquesta idea que se transparenta en tots los versos del *Llibre de la Mort;* no 'ns ho dona á entendre á copia de imatges barroques ni amuntegant paraules inflades, no; nos ho diu ab senzillesa casi evangélica. Es la metexa senzillesa de l' Aguiló que ressurt en ses obres y que per aquest motiu viurán junt ab ell mentres visca la llengua catalana. ¿Quan sortirán los altres lli-

bres del Mestre que s' han anunciat? ¿Podrém també començar la revista del any que vé ab son respectable nom?

Mallorquí com ell fou l' Orlandis, lo malaguanyat Pere Orlandis y Despuig, mort jove després d' haver escrit unes quantes hermosíssimes poesíes sens dupte perqué planyessem més sa pérdua. Han sortit no fá gayre coleccionades aquestes composicions, ben acompanyades ab una del gran poeta Mossen Costa y Llobera y ab articles d' en Forteza, Mossen Alcover y en Miquel dels S. Oliver, treballs dedicats á honrar la memoria del autor y á ponderar son alt mérit; axó últim ja ho sap trobar prou l' expert lector al assaborir tan inspirades poesíes, totes sentides, de forma pura y ab aquella sonoritat y transparencia que sols sap donarla entre nosaltres la lira mallorquina.

Natura d' En Massó y Torrents no 'ls té aquests accents de dolçura refinada; al contrari, representa lo geni catalá ab sa plasticitat y aspror tot plé de grops que li donan més consistencia. Les serres fréstegues dels Pirineus que proporcionaren á en Massó los temes per fer sos inimitables *Croquis*, enguany li han inspirat poesíes que son los metexos croquis en la part que tenen d' escenari, de contemplació de la naturalesa. Canta la montanya y la llibertat del esperit vagarós y contemplatíu, enamorat d' aquella naturalesa selvatge. La vida lliure en plena naturalesa heusaquí lo tema d' en Massó y Torrents desenrotllat ab gran alé de poeta.

Altres tomos de poesíes han sortit enguany; *Lluhernas* d' en Llimoner, *Brots de romaní* d' en Mirabent, *Foch y fum* d' en Ferrer, *Encarnació* (aplech de poesíes sentidíssimes no posat á la venda) d' en Masferrer, algun altre que no recordám d' en Cosme Vidal (J. Aladern) y les composicions poétiques dels Jochs Florals d' enguany (bastant discutides) son mostra de que van sortint nous enamorats de la poesía catalana qui seguexen lo camí que trassaren los mestres. Tots ells tenen qualitats y tots poden arribar á tenir personalitat propia dintre del camp literari.

Com á poesía podém considerar per entrarhi, ademés de l' art de fer versos, lo dó d' assimilarse les concepcions dels

grans autors, les traduccions de les tragedies d' Æschil *Prometeu encadenat* y *Els perses* fetes ab gran conexement y escrúpol per l' Arthur Masriera, y la de *Ifigenia á Taurida* deguda al poeta Joan Maragall. Es d' agrahir aquesta empresa de posar en llengua catalana les obres mestres d' altres literatures, antigues y modernes, y en aquest cas los noms dels traductors son ferma garantía de bon acert. (1)

De la poesía passém á la prosa d' imaginació, tan poética com la que se presenta vestida ab les cadencies y sonoritats del vers. ¿Qui negará que sía poesía lo llibre d' en Rusiñol, *Fulls de la vida?* Ho es, y á son autor devém considerarlo abans que tot com á poeta. Ell busca los aspectes sensibles de les coses; son temperament delicat y melangiós lo porta á enamorarse del sentiment en qualsevulla forma que se presente, y al toparse casi bé sempre ab una realitat xorca y cantelluda gira los ulls á un ideal de bellesa que no troba... Tot axó no ho fá ab lo místich arrobament d' un il-luminat sinó ab la fina percepció y lo gust depurat d' un artista descontent de la vida, que té la seva teoría y ab ella vol emmotllarho tot. Afegiuhi una traça envejable de manifestar ses impresions, una fantasía brillant, devegades enlluhernadora, que no dexa veure los contorns dels objectes y tindréu á n' en Rusiñol quan escríu.

Tot lo que en ell son idealitats y devegades lirismes, son realitats plástiques y tangibles en l' autor de *Recorts de la darrera carlinada*, l' olotí Marián Vayreda, un escriptor tot d' una peça que s' acaba de revelar en lo que val en aquest llibre. Alguns epissodis de la derrera guerra carlista en nostres montanyes, viscuts per en Vayreda, li donan motíu pera descriure quadros riquíssims de vida y expressió, ab una traça que poden envejar los nostres millors prosistes. Aquestes escenes de la campanya carlista los considerám superiors (per més de que no som amichs de comparacions) als que conté lo derrer llibre d' en Galdós, *Zumala-*

(1) Podém mencionar entre les publicacions en vers d' enguany les fulles del *Cançoneret d' enamorats*, que devém al editor d' aquest *Calendari*. Se n' han publicades set de marcat sabor literari.

cárregui, y no citám fragments ni situacions perqué no tením espay suficient.

En Quím Cabot ab son llenguatge senzill y agradable nos ha esplicat impresions de viatge en son deliciós tomet que se titula *De fora casa.* Després dels llibres de viatges de Mossen Cinto aquest d' en Cabot es de lo millor que tením en catalá en aquest género.

Mossen Alcover ha publicat lo tercer volúm de ses boniques *Rondayes mallorquines,* que com los anteriors es notable no sols per les *rondayes* metexes, sinó també per la prosa d' estil popular y plena d' agre de la terra. Un nou escriptor, l' Urgellés, ha publicat una colecció de quadrets titulada *Maniátichs* que si bé no son escrits ab prosa excelent, revelan un futur novelista. L' Eveli Doria, conegut per un aplech de faules ha publicat també pera sos amichs una coleccioneta de quadros ab lo títol de *Lo tasta-olletes.*

A més de la poesía y la prosa d' imaginació s' han publicat altres obres notables. La necrología d' en Marián Aguiló escrita per en Jaume Massó y Torrents, los *Fets de la marina de guerra catalana* per en Francesch Rodon ab un prólech d' en Lluís Domenech, que constituheix la primera de les publicacions fetes per la *Unió Catalanista.* Lo discurs d' entrada del Doctor Torras y Bages á la Real Academia de Bones Lletres; de aquests llibres n' hauríam de parlar ab alguna extensió si l' espay nos ho permetés. Sols podém cenyirnos á sa enumeració. Lo que pretenciosament hem titulat *Revista literaria* acaba per ser bibliográfica y s' ha de reduhir á una senzilla enumeració.

Per aquest motíu citarém no més per son títol les següents obres publicades també aquest any: *Les gárgoles de Barcelona* y lo *Catálech espeleológich de Catalunya* per en Norbert Font y Sagué, la *Monografía de la Iglesia de Tarrassa* per en Joseph Soler y Palet, la *Noticia de la Vila de Sampedor* per Mossen Anton Vila, *La Escriptura, la imprenta, lo gravat y 'l llibre* per en Joseph Brunet y Bellet, *Sant Juliá de Vilatorta* per J. Salarich, *La educació dels fills* per En Joseph M.ª Valls y Vicens, lo volúm VI del *Manual de Novells Ardits* publicat per l' Ajuntament de Barcelona,

la *Teoría y práctica dels adobs* per En Joaquím Aguilera, un nou tomo de la traducció en catalá dels *Sermons del P. Lejeune*, varis de la *Biblioteca infantil*, *Pensanthi* per Joaquím Casas y Carbó, *Excursió á Montnegre* per Antoni Rubió y Lluch (aquests dos derrers de tirada limitada,) *Excursió á Cadaqués y Sant Pere de Roda* per En Lluís M. Vidal, *Album de Montserrat* ab text catalá, *Lo nostre poble; Monografía de Vallfogona* per Mossen Ramón Corbella etc. etc.

Per últim á més de algunes obres dramátiques entre les que recordám *La Alegría que passa* per S. Rusiñol, *Mossen Janot* d' en Guimerá, *Silenci* d' en Gual, *Qui sab?* parodia d' aquesta última, per *dos ingenis*, y *Lluny dels ulls aprop del cor* per en Modest Urgell, devém mencionar varies obres d' estudi gramaticals: *La Gramática de la llengua catalana* per lo Rvnt. P. Nonell, la *Contribució á la gramática catalana* per Pompeu Fabra, *Lliçons familiars de Gramàtica catalana* per Antoni Tallander y lo *Promptuari de la escriptura catalana* per en Francisco Flos y Calcat. Aquestes obres demostran un desvetllament per los estudis gramaticals, tan necessaris per acabar de fixar la nostra llengua, si bé sería molt necessari que 'ls nostres gramatichs se posessen més d' acort, y axís donarían unitat á aquesta classe d' estudis y fomentarían la afició del nostre poble á la lectura de llibres catalans.

Com se veu, l' esplet es abundantíssim; al pás que se propaga entre 'ls catalans lo gust per tot lo de la nostra patria y los ideals polítichs del Catalanisme van arrelantse cada día més, los literats y 'ls aficionats á estudis histórichs folklórichs y llinguístichs publican sos treballs ab afany crexent y lo públich ab més afició se complau en les produccions escrites en la nostra llengua.

Es una hermosa realitat y una esperança segura.

E. Moliné y Brasés.

FRA JOSEPH DE LES LLÀNTIES

1654-1723

Fra Joseph *de les Llanties*—de Montserrat
més que un home, es un ángel—de santedat.
Desde Flandes la Verge—l' ha duyt allí,
de penes y esperances—per llarch camí.
Com palet de riera—l' ha anat portant
á rodolons y á empentes—pelegrinant
desde París á Elna,—d' Elna á Girona,
desde Girona als temples—de Barcelona;
fins que, nau rebatuda—de riba en riba,
trobá en eix port son áncora—la roca viva.

Desde l' altar pujantsen—al camaril,
vol veure aquella Imatge—bella entre mil:
cau de genolls en terra,—besa son peu,
quan sent á ses orelles—sonar sa veu:
—Eix es lo lloch dolcíssim—de ton repós;
t' hi ha cridat desde Flandes—mon Fill hermós.—

—¿Cóm podría á la Verge—lo cor guanyar?—
diu ell. Ara 's comença—lo campanar:
se 'n puja á la pedrera,—la escoda pren
y fins á ses entranyes—la roca fen.
Ab los tascons, les gayes—y 'l mall la arrenca,
y com un pá llesquívol—aprés la trenca
en lligades, dovelles—y acarreuat,
tornántseli de cera—l' aspre ametllat.
Un any en la pedrera—fá d' escodayre,
un any y dos y quatre—fá de pedrayre;
mes á sos colps la pedra—perdent l' aspror,
quan es mestre pedrayre—se fá esculptor.

Ab lo martell y escarpra—va desvetllant,
ja la estatua d' un Angel—ja la d' un Sant,
que com les flors y fruytes,—al cor del arbre,
dormen en són eterna—dintre del marbre,
esperant que 'ls dexonde—lo colp diví,
dihentlos com á Llátzer:—Sortíu d' aquí.—

Mentres ell romp les pedres—y les puleix,
l' entretalla l' Altíssim—á ell meteix,
pedra fina y hermosa,—la de més cayres
que de Jesús treballan—los lapidayres,
y ha de lluhir
entre l' or y les perles—del cel empir.

Lo cisell en sa dreta—s' alleugereix
y en la ploma d' una áliga—se converteix,
que vola per los ayres—de pol á pol,
entre núvols y estrelles,—de cara al sol:
lo sol que sempre mira—de fit á fit
es la Verge, á qui eix astre—fá de vestit.
Tant y tant en sos éxtasis—la contemplá,
que á ses divines plantes—son cor dexá.
Allí viu la seva ánima,—mentres son cos
s' ajup cap á la terra—vell y xacrós.

L' Esculptor de la verge—fá encara Sants,
mes ja no 'ls fá de marbre—com los de abans;
los fá de çarn y ossos,—d' ánima y cos,
lo cisell de sa ploma—maravellós;
los fá parlant als hómens—de Jesucrist,
que en braços de María—sos ulls han vist;
y en sa divina escola—es hon ha apresa
del Serafí y del Angel—la sabiesa.
Es Joseph *de les Llanties*—un llantió
que fá la clariana—d' un salomó,
y al cim d' exa montanya—per Déu alçat,
la escampa dins y fora—del Principat.

Magnats y reys, que us creyau—en lo pinacle,
d' un llech, aquí, abaxauvos—á ohir l' oracle.

Aprenéu d' ell, grans hómens,—á ser petits
per entrar en la porta—dels elegits.
Sabis, veníu, á apendre—d' un escolá;
ell á les beceroles—vos posará
de la ciencia, sola—font en que beu,
la de cercar, conéxer—y amar á Deu.
Sa cátedra, al principi—fou lo taller
de pobre, miserable—picapedrer;
ara que es vell, de trona—li fá son llit,
hon vuyt anys de martyri—l' han reduhit.

Fra Joseph *de les Llanties*—está malalt;
¡oh qui pogués estarho—de tan dolç mal!
Sa llarga malaltía—sols d' amor es,
per çó les medecines—no li fan res:
l' apotecari
no té la que ell demana:—la té 'l Sagrari.

Un altar hi ha en sa celda—sens plata ni or,
allí va á dir la missa—son confessor;
ab ell per compartirse—lo Pá que 'l cel
fará ploure á sos llavis—com una mel.
Ja diu:—*Ecce Agnus Dei*,—vers ell girat;
mira al que de la terra—trau lo pecat;
á qui 'ls terrosos hómens—fá celestials,
pacients, sabis, justos,—richs é immortals.—
Desde l' altar quan baxa—cap á son llit,
la eucarística Perla—ja hi ha fugit.
Com l' amor la esperona—corre més que ell
desde 'l globo á sos llavis—com un aucell,
com un aucell que vola,—jolíu, jolíu,
batent ses blanques ales—cap á son níu.

Estrenyent en sos braços—tal companyía,
mira una dolça imatge,—la de María,
la de María Verge—de Montserrat,
y en sa falda de mare—s' ha endormiscat:
y mor axís,
si es morir lo volarsen—al paradís.

JACINTO VERDAGUER, PVRE.

MOVIMENT ARTÍSTICH DEL ANY 1898

Repassant les *notes d' Art* que teníam preses al objecte de consignar en aquest «Calendari», condensat en poques quartilles, lo moviment artístich d' enguany, veyém desseguida que no es del cas seguir un orde cronológich; puix la celebració de la IV Exposició Oficial de Belles Arts é Industries Artístiques nos obliga á parlarne en primer terme, per ésser, indiscutiblement, lo fet més important y més trascendent que ha afectat la cultura artística de nostra terra.

Aquestes exposicions, que, per anys alterns, se celebran á Barcelona per iniciativa y baix la protecció de nostre Excelentíssim Ajuntament, cal secundarles y aplaudirles com á la obra més essencialment benefactora; ja que los pobles no sols viuen de pá y progressan ab lo treball material, sinó que necessitan del pá que nodreix l' esperit, del desvetllament de sa intelectualitat pera marxar, sempre avant, ab pas ferm y decisíu. Axís, lo que no més sembla obra d' estímol y ensenyança pels artistes, resulta educativa, de civilisació, per tothom.

Més concorreguda d' obres y d' autors forasters que les abans celebrades, la Exposició que 'ns ocupa, no ha estat pas la millor. En les seccions espanyoles de pintura y escultura hi han abundat les mitjaníes y també les vulgaritats, destacantsen no més, com d' entre una nuvolosa un parell d' estrelles, dos quadros d' en Ramon Casas, *La nena del sofá* y *La professó de Corpus sortint de Santa María*, quals resplandors no s' eclipsarán fácilment. Les seccions extrangeres més notables foren les Belga, Holandesa y Bávara per lo molt nodrides d' obres. Les demés seccions de dibuxos, ayguades, pastels, gravats, escenografía, arquitectura é industries artístiques, en sos diferents grupos, oferi-

ren també una pila d' obres recomanables, ajudant tot al bon efecte y á la importancia del conjunt.

La atenció del públich, que fou sempre nombrosíssim, vá fixarse en tot—sense oblidar la Sala de respecte, ahon s' exposaren, rendint dígne tribut al seu talent, una pila de quadros y estudis dels artistes catalans morts feya poch—logrant ab la seva desinteressada atenció dictar un fallo més acceptable que no pas lo del Jurat de recompenses, que repartí, com aquell qui diu á tort y á dret, sense engaltar, medalles y més medalles y proposá una llista d' adquisicions ben indicades pera no donar may renom ni importancia á nostres naxents Museus Municipals.

Descartada ja la Exposició, que acabám de senyalar com la manifestació artística culminant del any, lo principal moviment artístich s' ha desenrotllat, com ja es consuetut, en la gran Sala de can Parés. Pel Janer, y com estrenes del Ninou, s' hi organisá la XV Exposició estraordinaria de Belles Arts que se vegé concorreguda per la majoría de les firmes que tením més acreditades; fenthi, totes, lo seu bon paper y un paper de major lluhiment en Graner, en Casas, en Tamburini, en Baixeras, en Rusinyol, en Feliu de Lemus y en Brull.

Després, per l' Abril, vingué la Exposició dels cartells de anunci que pretenían lo premi y los accéssits correspo-nents oferts en metálich per l' industrial D. Vicens Bosch als qui li ensopeguessen més lo gust, desde lo moment que ell sol se constituhí en jurat, pera anunciar lo popular *Anís del Mono*. Ni un menos de 162 cartells van presentarse, y alguns ab bastanta empenta pera disputarse les primes; peró tots feren *mutis* y s' acorralaren davant dels tres crits (de les tres *xules)* plens de rahó que 'ls feu en Ramon Casas. Uu crítich ja ho va escriure: «lo mestre s' ha presentat, ha dit *copo* y ha *copat*.»

Pel mes de les flors, lo Sr. Parés va empaperar ab flors exótiques, ab una brillant colecció de cartells extrangers les parets de la Sala d' exposicions casi bé fins al sostre. Y quanta gent no va mirar y marejarse ab aquella espléndida serie de fantasíes, de arabeschs, de caricatures, de contor-

sions, de japonismes, fastuositats, etc., obres en sa major part, dels *maitres de l'affiche*? Y quants artistes no van embadalirshi y estudiarhi? L' éxit de boquilla—ja que no lo material, segons tením entés—coroná l' esforç del Sr. Parés; esforç que cal agrahirli des lo moment que aquestes exhibicions de cartells extrangers contribuexen á espedregar lo nou camp d' acció ahon ja maniobran alguns de nostres artistes.

Clourá la serie d' exposicions especials hagudes en lo Saló Parés, la III de obres de pintura degudes exclusivament á senyores y senyoretes que, per les noticies que 'n tením, sembla resultará superior á les abans celebrades.

Entremitg d' aquestes importants exhibicions han anat desfilant, cambiantse setmanalment, per la testera d'aquella Sala, quadros y més quadros, casi sempre de género, estudis y esculptures originals de tota la colonia d' artistes que tením; desde 'ls qui son aprenents als qui son fadríns y als qui son mestres, mantenintse, ab axó, sempre calenta l' afició, ja casí rutinaria, que té lo públich de visitar aquell establiment.

Fora de les seves parets deu consignarse: 1.er lo concurs de cartells que pera anunciar lo Carnestoltes se celebrá en lo que un día se digué jardí del ex-café Colon. Entre 34 cartells se 'nportá lo premi En Lluís Labarta, no perqué fos lo millor, segons váram entendre, sinó perqué no n' hi havía cap de millor. 2.on la exposició de Blanch y Negre, que per vía d' assaig, feren en son meteix local los socis del Círcol Artístich de St. Lluch y que segurament los animaría á organisarne un altra de més seria y més important; y 3.er la exposició de estudis y apuntes d' en Regoyos en la sala, teatre de sombres y titelles, dels IV gats, en la que dit artista ha donat proves d' estar afiliat al impresionisme més ingénuo, més infantil y sempre descuydat que, no més casualment, sembla que dexe entreveure lo talent del autor.

Encara que dintre un aspecte més comercial, peró que induptablement anima nostre mercat artístich y afavoreix la producció, devém celebrar la reforma del establiment

que pera venda y exposició de quadros tenían los germans Robira en lo carrer d' Escudellers y la inauguració d' un altre, propietat d' un dels metexos germans, en lo carrer de Fernando. Abdós establiments están ben sortits y molt sovint se destaca dels quadros la tarja que fá saber als curiosos que s' han venut.

Nostres pintors escenógrafs no han tiugut pas feyna tirada ahon lluhirse: fora d' en Soler y Rovirosa que en les óperes *Neron* y *Andrea Chenier* ha presentat algunes decoracions de importancia, sinó de les més superiors que ha pintat, los demés, que no son mancos, s' han entretingut á il-lustrar, axís, *paso paso,* alguna comedia y molt *género chico.*

Dintre de Barcelona ja tením apuntat tot lo que recordám de producció pictórica. Mes, abans de posar punt y per lo que interessa, cal recordar la vetllada que pera rendir digne tribut als celebrats pintors extrangers, en Puvís de Chavannes y en Burne Jones celebrá lo Círcol Artístich de Sant Lluch, ja citat més amunt per altra obra meritoria. Feren l' apología de aquells artistes y de les seves obres, senyalades per tothom com les més explendents de la pintura moderna, en Dionís Baixeras, en Alexandre de Riquer y en Joan Llimona, obtenint l' aplauso de tots sos consocis al depositar sobre la tomba d' aquells il-lustres la corona del recort y de la admiració; corona que, com digué un d' ells, no per senzilla y humil, dexá de ser molt espresiva.

Fora de nostra ciutat una cosa ha cridat poderosament l' atenció, y es la pintura que s' ha destapat á Montserrat, decorant la volta del camaril de nostra Santa Patrona, obra original d' en Joan Llimona. Aquest artista, ja prou renomenat, allí ha fet un va y tot, dexant significada y glorificada en aquella hermosa, rica (dintre la sobrietat) y expresiva composició, la fé y devoció que, á través de les generacions, ha tingut Catalunya per la Verge Moreneta. Allí fins al peu del trono acuden á adorarla en mística professó desde los Sants y los Reys més enlayrats, als pastors y pagesos més humils; allí desfilan, fins arribar á nostres díes,

totes les figures de més virtut, de més valer, de més significació, que han poblat nostra historia regional desde la invenció de la Sagrada Imatge. Aquesta pintura decorativa, concebuda ab gran empenta, á la que haurán contribuit segurament los amors més intensos que sent l' autor vers Déu y la patria, ha estat desenrotllada sense duptes ni desmays y colorida ab tota la serietat y ab tot l' explendor que requería l' assumptc, no per esmaginat, pura fantasía mancada de vida, de veritat y de naturalesa. Davant d' aquesta pintura que enalteix á les generacions que foren, cal regonéxer un *capo lavoro* com no n' haja produhit d' altre, á Catalunya, la pintura de nostre temps. Nosaltres, la gent d' avuy, ho regonexém axís y esperançám que la gent de demá confirmará nostra opinió.

Finalment, lluny de Catalunya, l' únich fet que ha tingut ressonancia á favor nostre ha estat la exposició de cróquis, estudis y notes originals de nostres jóvens artistes en Nonell Monturiol y en Ricart Canals, que tingué lloch á París en lo conegut establiment *Le Barc de Boutteville.* Quants diaris y revistes s' ocupan á París del moviment artístich alabaren lo vigor y decissió de la traça, la seguretat y justesa especial de visió de nostres compatricis, manifestantse d' acort, la majoría dels crítichs, ab les frases de en Franz Jourdin, qui les condensava axís: «En les obres d' en Canals hi ha en Forain (célebre dibuxant y caricaturista francés) espanyolisat; y en les d' en Nonell en Goya modernisat; mes abans que tot y per sobre de tot hi ha personalitat, talent y un bon pervindre.»

Arribats al cap de vall de la present relació notarán nostres lectors que no hem senyalat cap producció esculptórica ni arquitectónica. No es pas que aquexes arts estigan en vaga, sinó que, per lo que respecta á enguany, no han fet públich res de nou que siga extraordinari; puig no sols extraordinari sinó ni sisquera passadors van resultant los misteris nous del rosari monumental (!) de Montserrat. La esculptura de Saló més notable que s' ha aplaudit es lo retrato, busto en marbre, d'en Marián Aguiló que presideix la sala principal de la Biblioteca del Ateneu Barcelonés que

per sa grandiositat sembla lo fragment de la estátua monumental del plorat mestre que hagués fet lo meteix Eusebi Arnau; y per lo que toca á la arquitectura s' ha vist, ab gust, com adelantan ó s' han rematat les construccions qual importancia senyalarem l' any passat.

Tals son les manifestacions més principals de les arts plástiques que 'ns han procurat nostres artistes. Del seu recompte se 'n desprén que hem tingut bona cullita, y fins excelent per lo que respecta á la pintura. Per molts anys, donchs, y endavant sempre; que desde lo moment que «la bellesa, finalitat de l' art, com ha escrit l' artista William Morris, no es pas una senzilla casualitat de la vida rutinaria, de la que 'ls hómens tant se poden preocupar com descuydarsen, sinó una verdadera necessitat de la existencia quan se viu de conformitat ab los desitgs de la naturalesa, es precís que 'ns hi apliquém, de valent, afegím nosaltres, si may no volém arribar á ésser menos que hómens.»

JOAQUÍM CABOT Y ROVIRA.

CANÇÓ DE BREÇOL

pera cantarse ab la tonada de *Los presos de Perpinyá.*
(Milá, pág. 440.)

Les estrelles son hermoses,
hermosetes son les flors:
més que 'ls estels y floretes,
més que 'ls estels y floretes,
més que 'ls estels y floretes
hermosos son mos amors.

Una nit que 'l cel brillava
com un mantell brodat d' or,
y argentava 'ls camps la gebra,
l' ángel meu devallá al mon.

L' ángel meu que 'l cel dexava
plorava, y plorava jo:
jo com mare de alegría,
y ell com ángel de tristor.

No plores, no, ma coloma,
ángel meu, no plores, no:
jo 't faré un níu y una gloria
ab les ales del meu cor.

Un níu per que jamay sentes
de les penes la fredor;
la gloria perque no 'l gele
de l' anyorança lo dol.

TORNADA

Les estrelles son hermoses,
hermosetes son les flors;
més que 'ls estels y floretes
hermosos son mos amors.

JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

LO CANT DEL OR

I

Dins d' un gorch de bruxería
que espantava de mirar,
entre 'l crit de quexa impía
y 'l remor del renegar,
ab un somrís que estremía
lo diable 'm vá crear.

—Per fer del hom la ventura
treballar miro al Etern,
deya fent ma pasta dura,
mes en vá es son zel patern,
¡ja dringa la llevadura
que ha de fer del mon infern!

Afanys y lluytes
pera mi son;
¡jo soch la vida,
lo rey del mon!

II

De sa grapa malehida
vaig exirne tan brillant,
que la gent embadalida,
encisada ab mon encant,
vá ferme 'l nort de sa vida,
de son cor lo governant.
Per çó los més orgullosos,
s' humilian al meu servey,
fins los reys més poderosos
se subjectan á ma lley,
y sens tenir drets forçosos,
de llurs pobles soch lo rey.

Afanys y lluytes
pera mi son;
¡jo soch la vida
lo rey del mon!

III

¡Com ofego ab ma presencia
del descrédit la clamor!
¡Com s' adorm la conciencia
al compás de ma remor,

y com logra ma potencia
daurar del mal la negror!
Fins de la familia 'ls llaços,
s' afluxan á lo meu pas,
al exténdreli mos braços
lo foch d' amor, torna glas,
y allí hon los bens son escassos
faig sempre de Satanás!

Afanys y lluytes
pera mí son;
¡jo soch la vida
lo rey del mon!

IV

Ma condempnada bellesa
¡si n' ha tingut de servents!
¡Cóm ha ajudat á la empresa
dels més perversos intents!
¡En quanta ditxa he fet presa!...
¡Qué n' he mort de sentiments!...
Y es que la meva materia,
sent metall y del més fort,
pesa tant sobre l' arteria,
que emboca la sanch del cor,
que per lo dol y miseria
molt sovint lo torno sort.

Y afanys y lluytes,
pera mi son;
¡y soch la vida
lo rey del mon!

L' orígen de mon llinatge
¡bé 'l dexo prou ben sentat,
puix que en etern romiatge

des que vaig ésser creat,
m' han vingut dant vassallatge
la trayduría y maldat!
¡Quants de crims y quanta escoria
he anat escampant arréu!
¡Quants fulls negres de la historia
endolats pel poder meu!
fins per horrible memoria
vaig servir per vendre á Deu!

¡Y afanys y lluytes
pera mí son!
¡y soch la vida
lo rey del mon!

Axís l' or dringant cantava
sebrexint de vanitat,
y entant que arreu proclamava
les horrors de son regnat,
á sos peus s' agenollava
la sedenta humanitat.

DOLORS MONCERDÁ DE MACIÁ.

LA MÚSICA Á BARCELONA EN 1898

Deya l' any passat que, al tractar de la música més rellevant feta á Barcelona, s' havía de parlar principalment dels concerts Nicolau y dels del Orfeó Catalá, perque, fora de la campanya del gran Teatre del Liceu y de lo que lo mestre Morera havía fet á Sitges y ab son chor «Catalunya Nova» y apart les acostumades sessions de les tres ó quatre societats musicals que aquí tením, no hi havía de que par-

lar més que d' alguns concerts escatussers de mestres passavolants, tot lo qual poch significava al costat de les grans campanyes que l' any passat portarén á cap en Nicolau y en Millet.

Aquest any no 's pot pas dir lo meteix per lo que toca á n'en Nicolau. Lo mestre celebrat s' es adormit. No 's pot recordar d' ell aquest any més que la Octava serie de sos concerts en lo Teatre Eldorado, que ben segur ha sigut la més pobra y poch cuydada de totes les que lo mestre ha dirigit, y los concerts donats en lo desfregat y gens acústich saló del Palau de Belles Arts ab motíu de la Exposició d' enguany. Be es veritat que en aquests concerts s' hi va estrenar un himne sinfónich ben hermós, pera orquesta, banda y orga, escrita expressament pera la inauguració de la Exposició de Belles Arts, y digne, ben digne per tots conceptes, de son autor, lo mestre Nicolau: es veritat també que en ells va presentarse, formant orquesta, la massa dels dexebles de la Escola Municipal tocant la primera sinfonía de Beethoven, que fou una bella sorpresa; y es veritat en fí, que, ab grans masses de cantants y d' instruments de vent y de percussió, van lograrse grans efectes públichs ab la «Patria Nova» de Grieg y lo «Tuba Mirum» y lo «Lacrymosa» del *Requiem* de Berlioz; peró, val á dirho: tot axó té un valor artístich molt relatíu, y som molts los qui som de parer de que en Nicolau es home pera coses de molta més empenta. Potser s' ho ha gastat tot aquest any en la sólida organisació de la Escola Municipal de Música, y, si fos axís, no hi hauría res que dir, y se podría perdonarli la dormida aparent pera 'l públich.

En quant á la campanya del Orfeó Catalá, s' ha de dir enguany tant ó més de lo que 's va dir l' any passat. Dos grans concerts en lo Teatre Lírich: un pel Janer y altre pel Juliol; dues excursions artístiques; una á Igualada y altra á Tarrassa; y la creació y l' exuberant desenrotllament de la Capella de Música de Sant Felip Neri, formada ab elements del Orfeó, y especialment dedicada á la propagació per nostres temples de la gran música de la polifonía clásica relligiosa del segle XVI, son los fruys de la bella feyna d' en

Lluís Millet y dels seus cantors durant l' any que se 'n va.

En les excursions y en los concerts esmentats s' han cantat per primera volta moltes composicions de músichs d' aquí y de fora; peró per sobre de totes han sobressortit lo bellíssim madrigal *Les sagetes que amor tira* del mestre catalá Brudieu, de la Seu d' Urgell, y la execució de *Los Xiquets de Valls* de Clavé, que es potser la interpretació més viva, més expressiva y més acabada que 'ns ha ofert fins ara l' Orfeó.

Lo que ha fet enguany, tot just formada, la Capella de Sant Felip Neri, y tant se val dir la secció de hómens del Orfeó Catalá, es cosa que bé mereix lo va-y-tot de les alabances, perque es sens dupte la nota dominant del moviment musical de 1898 en Barcelona. Aparexía per Nadal del any passat á Sant Felip Neri cantant la missa *O quam gloriosum est regnum* de Victoria; l' endemá dels Reys anava á cantar á Sant Just, en la festa de Sant Ramón de Penyafort, pera 'ls advocats, la gran missa de Palestrina dita del *Papa Marcelo;* y lo día 27 de Janer cantava, en lo cap de any de la mare del advocat senyor Cucurella, la commovedora missa *Pro defunctis,* á quatre veus, de Victoria. Y desde allavors en moltes ocasions y en distints temples se han fet sentir los cantors d' en Millet fins arribar al chor de Santa María, y, derrerament, fins al *Sancta sanctorum* del chor de la Catedral, per acort del Capítol, passant per demunt de totes les rutines y preocupacions de les capelles establertes. Per Setmana Santa va donar en Millet á Sant Felip Neri un bon cop que bé mereix tractament apart,

Lo Dijous Sant s' estrená, en la missa major, lo *Kyrie* y *Gloria* de la *Missa Brevis* de Palestrina, que se cantará complerta aviat en la metexa esglesia de Sant Felip Neri, en una Missa Nova; y á la tarda se cantá una superba colecció de responsoris d' Ingegnieri y de Victoria, entre 'ls quals sobressortiren lo *Animam meam* y lo *Caligaverunt oculi,* terminant aquella tarda memorable ab lo gran *Miserere* á dos chors, d' Allegri, y ab lo *Benedictus* de Genís Perez. L' endemá, Divendres Sant, se cantá la famosa *Passió,* segons Sant Joan, de Victoria, y, durant l' adoració de la

Santa Creu, los celebérrims *Improperis* de Palestrina, á dos chors, que produhiren fonda impressió, acabant ab lo responsori *O vos omnes* de Victoria. La senzilla exposició de tot axó es prou pera fer innecessari lo comentari y la alabança. Que per molts anys puga fer en Millet y sos cantors tan bones obres.

En lo ram de música relligiosa s' ha de notar aquest any la publicació de la Missa de Requiem del mestre Morera, á la memoria de Jaume lo Conqueridor, obra esperada ab molt desitg pels qui treballám pera la restauració de la vella música polifónica y pera la creació d' una música relligiosa moderna en aquella fonamentada, música de fé, feta en nom del Pare del Fill y del Sant Esperit.

Sembla que aviat podrá sentir lo públich la missa complerta d' en Morera en lo Teatre Lírich y allavors podrá judicar aquest si la obra d' en Morera es una obra de fé, una obra de música verament relligiosa.

Saltant ara al teatre, y no moventse del Liceu y de la companyía de primavera de Novetats dirigida per en Goula, perque 'm sembla que no es cosa de parlar aquí d' axó que ne diuen *el género chico*, que put pels indrets del Eldorado y de la Gran Vía, s' ha de dir que, al Liceu s' han estrenat enguany la ópera *Neron* de Rubinstein, la ópera *La Boheme* de Puccini y lo ballet *Javotte* de Saint Saens, y que va á començarse la temporada d' aquest hivern ab la ópera *Andrea Chenier* de Giordano. *Neron,* ab tot y ser de Rubinstein y de portarse y tot un incendi de Roma, no va passar, ab gran estupefacció dels qui creyan que *Samson y Dalila* havía passat y agradat perque 's portava una destrucció de temple; *La Boheme* va agradar molt perque 's porta lo pá d' un argument interessantíssim; si la música hagués hagut d' anar sola me sembla á mi que no hauría passat tan llatina; lo ballet *Javotte* molt bé; y d' *Andrea Chenier*... no sé: diuen que son autor, Giordano, no resulta pas ser en la composició cap Lucas Giordano. Aquests son altres Lucas.

En lo teatre de Novetats va donarnos lo mestre Goula la ópera *Lackmé* de Delibes. Ab tot y ser del género fí y

més aposta pera agradar al nostre públich no va figurar pas molts díes en los cartells. Jo crech que es perque en Goula, ab son afany de posar vermell per tot arreu, va malbaratar aquelles finures.

Les diferentes societats musicals d' aquí, com la «Catalunya Nova,» la Asociación musical,» «La Sociedad Barcelonesa de Conciertos,» y la «Sociedad Filarmónica» han donat durant l' any 1898 bons concerts; peró cal fixarse especialment ab la derrera campanya d' aquesta última que ab tanta persistencia aguanta y dirigeix lo molt aplaudit violinista belga Mr. Crickboom. Aquesta derrera campanya ha consistit en fer venir á Barcelona lo gran mestre francés Vicents d' Indy, ja ben conegut y ben aplaudit aquí, qui ha disposat una serie de tres concerts tan ben pensada com tot lo que fá l' autor celebrat de *Wallenstein* y de *Ferwal*. En lo primer concert ha ofert lo quadro de lo que fou y es la música de *concerto* desde 'ls temps de Lalanda fins als actuals de Bruch y de Laló, passant per Bach y per Haydn; en lo segon ha donat la nota de la *sinfonía*, del *concerto* derivada, valentse no més que de Beethoven, lo qual es ben significatíu en un home com d' Indy, tingut per l' actual *gefe* del modernisme musical; y en lo tercer concert donará mostres del modern poema musical, regalantnos ab la seva *Mort de Wallenstein* y ab lo preludi del seu derrer drama musical *Ferwal*, ab lo preludi de la ópera inédita *Merlin*, del nostre Alberniz y ab altres obres del gran mestre Franck y altres dels més moderns.

Lo mestre d' Indy, que es un músich de debó y fá aquí lo que té de fer, com que no ve mes que á interpretar obres musicals y no ve á ensenyar músichs ni á formar orquestes, no 's preocupa pas molt de que surtan algunes cues descuidades y certes impureses d' execució, sinó de fer ab la orquesta que posan á sa disposició tot lo que pot pera avocar tota la seva ánima en la música que ha d' interpretar, y axó ho fá ab valenta sinceritat que lo públich li premia be ab sos aplaudiments. A tal sinceritat devém l' haver sentit la Sexta de Beethoven y sobre tot la Octava sinfonía *interpretades*, encara que no executades, exactament com ho

van ser en altre temps á Barcelona; ¡en un temps en que alguns que ara segurament haurán cambiat d' opinió van trobar que en l' *Andante* de la Sexta en Nicolau s' hi gronxava massa y que en l' *Allegro* de la Octava, que deyan que havía de ser una *pastoral,* en Nicolau hi feya efectismes de sentiment. Que ho compten al gran mestre Vicents de Indy que com hi ha mon s' hi ha ben gronxat en aquell *Andante* y ha fet sentir en aquest *Allegro* tot aquell sentiment que Wagner trobava en los *Allegros* de Beethoven. Moltes gracies sigan donades al mestre d' Indy per haver volgut visitarnos y á Mr. Crickboom per haverlo fet venir.

E. Sunyol.

TEMIBLE REVENJA

Demunt del cup tresca que tresca
lo vremador cantussejant,
y baix sos peus la vrema fresca
lo most preciós va regalant.

Dels bells rahims de rossa pança
negre sumoll, dolç moscatell,
al viu compás de aquella dança,
no 'n queda més que rapa y pell.

Y 'l grá esclafat que most esquitxa
sembla que diu ab cert rencor:
«Si lo teu peu ara 'm trepitja
jo del teu cap seré senyor.»

Jaume Collell, Pvre.

SON NOM

No us diré pas son nom. Be prou que 'l diuen
les de vora del Gave valls umbroses,
que de cor l' aprengueren algun día
á força de sentirlo tantes voltes.
No us diré pas son nom. Prou que 'l conexen
del Montserrat les ensopides boires
que, com si fossen vives, s' afanyavan
á llaçarla en sos braços, amoroses.
No us diré pas son nom. Be prou que 'l saben
aquella fá poch temps oberta fossa
sota 'ls pins del Vallés, y també aquesta
de mon cor fet ja troços l' altra tomba.

Víctor Balaguer.

* * *

Diu que Deu va cridá un día
la Poesía y l' Amor,
y 'ls va dir:—Pel bé dels hómens
anéusen plegats pel món.

Tu, Amor, de gois embriágals,
ómplels lo cor de passió;
y ab tes ales, Poesía,
príváls de caure pel llot.

Vida meva, entre mos braços
vina, vínahi sense por:
quan sentirás que t' estrenyen
será per volar tots dos.

F. Matheu.

LO TRAJO ARTÍSTICH É HISTÓRICH

ROMANÇ DE LA MARQUESOTA

(Una plana inédita de indumentaria.)

I

L' estudi del trajo es assumpto prou interessant de si meteix, per lo que importa al art y á la historia, involucrant la de les costums, de la estética, del sentiment, del gust, com y també la de la industria, del comerç y de la riquesa de les nacions. Perque tot axó se relaciona ab aytals estudis, ó sinó digaume ¿d' ahon provingué la gracia y perfecció del art clássich, tan exquisit en ses especulacions com perfecte en sos resultats? ¿Quí desconeix l' avenç teórich y práctich dels pahissos moderns que més se han extremat en la delicadesa de llurs productes artístichs, en la riquesa de llurs mercats y en lo millorament de llur existencia ab treballs que la embellexen y endolcen? Tota producció d' exa mena revoltant entorn del home, la majoría de aquelles la tenen per base y element. Les arts més sublimades estrevan en la figura humana, en la representació de son ser, de ses situacions, accions y passions, y la primera forma representativa del home en concret, sots los conceptes industrials, es lo trajo: lo trajo que si li fou indispensable de tots temps, constituhint sa més significada exteriorisació; la cuberta ab que de sempre y en totes parts feu més ó menos paper en la movilitat de la vida... Representeulo despullat, y lluny de profitar á la estética y la historia, en lloch de un conjunt de bellesa, será un mer estudi académich, una gala artística ó un esforç plástich, bó pera acreditar maestría en la técnica orgánica, encara que exa es també assequible á lo inorgánich, y ab major válua á quant impor-

ta al abillament; y es que lo tal, enclou de sí meteix novells recursos de alta importancia artística en sos capritxos de faysó, color, y accessoris que lo realçan, com també en la diversitat de ostensions de que es susceptible, prescindint de ses mudances successives y de sos caracterismes accidentals y locals.

II

Pera donar idea de una de les especialitats del abillament, que comprén tal volta la major de ses extravagancies passatgeres, aném ara á ocuparnos de un document historich-literari, trobat á força de incansables investigacions per nostre malhaurat amich y bon company de tota la vida. En Marian Aguiló; un romancet de mitjans del segle XVI, titolat *Cobles ara novament fetes sobre la Marquesota*, sens data ni nom d' autor, ni lloch d' estampa, lo qual comença axís:

No sestima sols un tant
tot lantich, si molt be 's nota,
«puix que nos te per galant
qui no va (á) la marquesota.»

Exos dos últims versos riman com tornada forçosa al final de cada cobla.

De lo que va seguint se deduheix, que la *Marquesota* era *un nou trajo* (ó part d' ell), *vengut de extranyes gents,—...* sort de vestiment,—*que en alguns, mig cos escusa*; es á dir, un trajo, en son conjunt, tan esquifit, que semblava faltarli la meytat. *Tots los galans mes pulits—usan curt lo cós y just,—semblan unes mones vestides:* lo *marquesot* va rasurat de barba y molt satisfet, y fins armat en campanya, porta cuyraça e cota á la nova guisa. En la cobla seguent, ve á indicarse exa nova guisa ab la disjuntiva de *marquesota* ó *pimentella*, la última com á trajo més honest. Passant á marcar ses diferencies, diu que la *pimentella*, davall ha de tenir *un flechó;* la *marquesota per raho—ha de semblar un respall.* (Aytals explicacions, sabent que la *marquesota* era un val collet guarnit de puntes, que començá á estilarse

de temps del emperador Cárles V, senyalan la diferencia que hi havía entre abdues; la primera rivetada d' un serrallet, y la segona d' una orla de puntilla més eriçada, á istil de respall); *y tals usos van botant—ja per tot, com la pilota.*

Diu En Lluís Cabrera de Córdoba, cronista del rey Felip II, que desde començos del regnat del meteix (1550) data la invenció de la *marquesota*, que era una mena de collet d' home, de faysó llavors prou senzilla, per istil del coll riçadet que tan bellament rematava lo trajo caballeresch d' aquella temporada; mes, no tardá en deformarse y exagerarse fins á lo ridícol, produhint la nomenada *lletuguilla* que, caracterisant la indumentaria de la segona meytat d' aquell segle, obrí tal volta lo camí á la notoria perversió del gust anomenat *barroch*, que passant de les colleres de escarola, abarcá ben prompte tot lo trajo, ahurit entre nosaltres ab lo nom que' ns demostra aquest romanç.

Vením de veure, empero, que començá ab dos denominacions, *pimentella* y *marquesota* (ó collar) que anava seguit—*d' un gipó curt ab faldeta—y calses ben alsades.—Son coses ja molt provades,—ser marquesota perfeta.* Per igual istil, *la camisa molt pujada—fins en lo mig cap veurán—ab la lletugaça gran—ques pot fer una ensalada; y sols aquest ús guardant, nos fa cas de caparota* (ab que se ve á demostrar no feya falta per lo bon efecte total, una capa lluhida). Seguexen *sayos* y *capots,* axi meteix ab *collars alsats* (colls alts):—*par sien colls de penjats,—y al restant tots van curtots: també susa mes avant—portar rugada la bota;—y ab aquests trajos novells—quan volen exir de casa,—ells van lligats ab lespasa,—lespasa no pas ab ells... Lo penacho per cimbell* (cimera)—*per anar molt be de prova—á la marquesota nova—portan detras al clotell... Los talls á la martingala* (coltelladesse'n deyan)—*portan llarchs y sens custura—diuse marquesota pura—y axí ho tenen per gran gala... Los galans enamorats—de gros ventre sens mesura,—fentse curta la cintura—semblen odres ben singlats—Dos grans ventres amostrant,—hu de sobre altre desota* (detall curiosíssim que caracterisa perfectament lo aspecte d' aquella vestimenta). *Bes pot dir aquell refrany: Llarchs de cames, curts de cós;*

daulos rosegar un os—segons vem l' habit estrany... Si volen son cos mostrar—ab les calses y besanques (cert rebotament que feyan les calses en un primer cenyit)—*amostren tan grosses anques—com les dones en lavar,—y estantlos axi mirant—se burla dells la gent tota.*

Altres cobles extenen la censura de la nova moda al sexo bell fins *les dames se metran—dins en infern, ab marquesotes ufanes;* si convé demanarán á llurs galans *sombrero fet á la marquesota. La muller dirá al marit:—si voleu en pau estar,—feume prestament tallar—de marquesota un vestit.—La dama perque valega,—vol mantell fresch aportar—á la marquesota clar,—que tot lo cos li parega* (referencia als mantells de glasseta y d' escumilla que llavors començaren á usar les dones). Gastavan les metexes, *gentil gracia y ventall á la moda* (primera forma del vano)... *Usan també los tapins—á la marquesota fets* (sabatas de plantilla y talons molt alts)... Vestían gran varietat de faldetes y faldellins molt estofats *á la marquesota;* gorgueres al coll y al pit, etc.—*Saboyanes y gorgueres,—nazarenes y marlotes,—vasqunyies bones y rotes* (apellacions castellanes)—*son marquesotes de veres... Marquesota en gran está—per ser roba delicada—que la solta y la casada—pregan per quí la troba... Les nines porten estret—de vidres lo cap sembrat* (escofietes y garlandes),—*be los es apropiat,—segons lo llur cervellet... Si la marquesota vera—dones grosses volen plaure,—lo cap par que vullen traure—dintre duna berenguera* (ensiamera) —*y les altres parts inflant—semblan una carracota* (especie de barcassa): aquesta última es verament la figura que presentavan les dames y senyores de les Corts de María de Médicis, de Isabel d' Anglaterra, de Felip III y altres d' Europa, no sent menys la dalt descrita dels hómens y cavallers, segons fan veure les coleccions de gravats y de indumentaria que ja abundan d' aquells regnes; restant axí ben justificada la aplicació de nostre descriptíu romancet y la acertada denominació histórica que, pertanyentli ab tanta evidencia, exteném nosaltres ab cabal propietat, á tota aquella época de mal gust coneguda per barroquisme en les arts, y culteranisme en les lletres; vera contrafacció per excés, del

recte gust tan fácil de pervertir fins á lo increhible, quan se separa de les regles naturals del bon sentit; y heus aquí perque los principals corruptors, foren los primers mestres en arts y en lletres.

III

No regonexen altra causa les continues evolucions de la moda, entre les artístiques. Aquestes, com més volubles y transitories, resultan més frequents y sensibles. Per altra part, no hi ha res més capritxós que lo gust, sobre tot si va acompanyat de fantasía sens illustració. Ocorre en modes de trajos una cosa singular. Se n' improvisa una per nou gust ó per avinença de robes y de formes, ó per inventiva individual, ó imitació importada: la novitat interessa; si es bona, arrela, progressant fins arribar á la perfecció dins son propi estil; axí ocorregué al finar diverses époques y períodos históricos: grechs, romans, mitgevals, etc., puix apareguda la novitat per capritxo ó cansament del estat anterior, prescindint d' altres causes, poch á poquet alló que agradava y era ben admés, desapareix: mánega ampla, falda llisa, roba tirada, cos curt y estret, coll obert ó clós, colors vius ó apagats; tot passa á un extrém contrari; y heus aquí perqué la indumentaria del renaxement tan noble, airosa, elegant y folgada, segons demostran los tipos imaginers de les derreríes del segle XV y començos del XVI, contragueren per influencia de alemanys é iniciativa de suissos y lansquenets, extravagants furiosos, les extranyeses y deformitats que començant per les carlanques de gos (a) lletuguilles, acabaren entre un y altre segle XVI y XVII per les absurdes desmesures de la *Marquesota*.

J. Puiggarí

Qui no adoba la gotera, ha d' adobar la casa entera.

LA VIDA

Regnum Dei et justitia ejus.

Poesía del cel, llengua ab que parla
lo bon Deu á tot cor de día y nit,
déxam de ta paraula sobirana
la veu de l' infinit.

Al dolç oreig vivificant del ayre
embadalida l' ánima la sent,
y en l' ona juganera de la platja
y en lo llamp estrident.

Amorosa exa veu al trench de l' alba,
quan naix lo día y vé á alegrar lo mon,
ab ella les dels cels y de la terra
goig de l' ánima son.

Mes quan irada trona la tempesta
que aplega 'ls núvols ennegrint l' espay,
es la veu pahorosa del Altíssim
que omple á tot hom d' esglay.

Es la veu de l' amor y la justicia,
l' aygua de vida de immortal salut
que Deu nos dona un día y altre día
esperant gratitut.

Un segle la tramet á un altre segle,
tantost veu de la vida ó de la mort,
la veu del Paradís y del Calvari,
la veu de nostra sort.

Contra la veu del Eternal s' axeca
sexanta segles fá la del Infern,
mes del judici en lo gran jorn la única
será la del Etern...

Aquella veu del *fiat* creadora
dels mons que té suspesos en l' espay,
que omnipotent en l' infinit gloriosa
no cessará jamay.

Ditxós aquell que humil l' haurá escoltada,
tastat lo pá del cel ja haurá en lo mon;
la fé y l' amor germanes de la gloria,
cel ja en la terra son.

De l' amor infinida la esperança
lo Creador en nostre cor posá,
quan en lo mon exa esperança manque
lo mon s' esfondrará.

Apagará 'l Senyor la llum del día,
les fulgurants estrelles de la nit,
restant sense consol en les tenebres
l' home dins l' infinit.

Com voldría llavors tornar á veure
náxer lo jorn y haver amat á Deu
que 'ns mostra ja en l' escorn de la familia
la sort del regne seu!

Anyorará voltat de nit eterna
del paradís d' amor lo bé perdut,
y l' inefable goig que dona á l' ánima
la flor de la virtut.

Y ja eclipsat per ell lo sol de vida
que á rembre 'l mon surgí del Orient,
company de lo seu cor será per sempre
foch de remordiment.

Senyor, tu que del cel sempre nos guaytas
y en tes mans de la vida tens la sort,
allunya de la terra les tenebres
que 'ns voltan de la mort.

MIQUEL V. AMER.

LA LLENGUA CATALANA Á GRECIA

Ab l' establiment de la Companyía catalana en los anomenats Ducats de Athenes y Neopatria, á principis del segle XIV, després de la brillant victoria del Cefiso, prengué possessió de aquells territoris la llengua de D. Jaume y Ramon Llull, al ensemps que se introduhían en ells pera ésser ben estojades les *Costums de Barcelona*, base de la constitució política y civil del nou Estat. Al possessionarse los Catalans de ell tractaren com de potencia á potencia ab lo Rey de Sicilia, abans de regonéxerlo com á son senyor y Duch, y la primera condició de son regonexement fou lo respecte á tot quant constituhía sa individualitat étnica. En detallats capítols formularen ses aspiracions y exigencies y s' asseguraren per la doble sanció del dret de conquesta y de la confirmació real, la possessió material del territori y sa existencia com á república autónoma de soldats, regintse per sos propis estatuts.

Aquest important document falta per desgracia en l' Arxiu de Palerm, que á consequencia dels estragos del temps y del incendi, sols conté restos escampats de les actes que se referexen al Ducat de Athenes en la derrera desena del domini dels senyors sicilians de origen aragonesa; peró aferman sa existencia documents posteriors y consta també per ells que fou redactat en la parla vulgar de Catalunya.

En mes constants investigacions per los Arxius de Barcelona y de la capital de Sicilia he tingut la fortuna de trobar poques, peró curioses noticies del ús de dita llengua com oficial en lo govern de sos estats, per los conqueridors de Athenes y Neopatria, que se referexen als derrers vint anys del domini catalá.

Lo primer testimoni que conexém del ús oficial del catalá en los Ducats grechs, es un nombrament de jutge de apelacions á favor de Bartomeu de Valeri, en lo qual se de-

clara terminantment que se fá conforme als capítols promulgats per los anteriors Duchs, redactats en catalá.

Altra curiosa prova se 'ns ofereix més endavant, en 1372, en un privilegi de exempció y franquesa atorgat á Nicolau Embay (sic), batlle de Athenes, per Novella, dona de Jaume Sanchez de Lleyda, á la qual en lo concepte de administrador de sos bens estava obligat á prestar certes servituts. Se expressa en ell que fou escrit en catalá segons l'ús establert en la ciutat athenesa.

Los capítols acordats en aquesta metexa ciutat, més endavant, lo 20 de Maig de 1380, un cop se aquietá un poch en los Ducats, ab la proclamació de D. Pere IV de Aragó, la anarquía que esclatá á la mort de Frederich III, corroboran també per les referencies que fan als primitius estatuts de la Companyía, que se havía empleat en sa redacció la llengua catalana, y que en ella se escrigueren també los especials que les principals ciutats se havían donat pera son régimen intern, per lo fur de sa autonomía municipal.

Molt extés degué ser l'ús del catalá en los documents oficials dels Ducats grechs, quan veyém que no sols los notaris catalans, sinó fins los metexos indígenes, se servían de aquell idioma pera legalisar escriptures, ab la particularitat de que alguna vegada se donava lo cas de estar aquelles redactades en llatí, mentres se feya la legalisació en la llengua vulgar dels conqueridors. Aquesta observació té molta més importancia si s' até á que lo cárrech de notari poquíssimes vegades lo desempenyaren los catalans,—potser per menys instruits, ó per disfrutar de més medis de viure, ó per no conéxer tant bé la llengua y les costums del país,—y casi sempre la inteligent raça grega ó los extrangers avehinats en dits Ducats. Encara més: lo cárrech de notari fou, segons sembla, durant la dominació franca, l' únich públich á que podían aspirar los grechs. Molts foren los qui en éll se distingiren durant lo govern dels Catalans: Nicolau y Constantí Mauro Nichola, Bari, Cosme de Durazzo, Demetri Rendi, y Nicolau Macri. Al segón li tocá legalisar en companyía del catalá Periulli de Ripoll, als 22 d' Abril de 1380 en Salona, dues copies de la donació que del

Comtat de Malta feu en 1330 lo Rey Frederich II de Sicilia á son fill natural y quefe de la Companyía, D. Alfons Frederich, donació confirmada més tart, lo 1er de Setembre del citat any 1380, á favor de son net D. Lluís Frederich, Comte de Salona, per D. Pere IV d'Aragó. La fórmula de legalisació per lo que al notari grech se refereix, está concebuda en los següents términs: *«E yo Constantinus de Mauro Nichola per autoritat del senyor Bari en los Ducats de Athenes e la patria notari publich, etc.—»*

Ara parlarém del testimoni més eloqüent, més extens é important que fins á nosaltres ha arribat, del predomini que alcançá en la ciutat de Pericles la llengua de Ramón Llull y Muntaner. Sexanta ó setanta anys después de la conquesta, quan la terra grega era sa patria, y la llengua grega la única casi que fería continuament ses orelles, al anexionarse los Catalans á la *sacrosanta corona* de Aragó, com ells la anomenavan, redactaren uns capítols que enviaren al rey En Pere IV pera sa confirmació, que més que com interessades y pobres demandes de gracies y mercés, deuen considerarse y se considerarán sempre com una prova admirable de la vitalitat que alcançá en Grecia la parla de aquells axuts almogavars, y de la puresa y fidelitat ab que la conservaren á pesar del temps y de lo molt llunyans que estavan de sa mare patria.

Per aquesta rahó y per la riquesa de detalls que contenen, los nomenats *Capítols de Athenes* son d' un valor filológich, polítich é históric extraordinari, y han cridat ab justicia la atenció de tots los historiadors del Orient llatí. Com una petita mostra del catalá que s' escrivía en aquella ciutat á fins del segle XIV, heusaquí les hermoses y patriótiques frases ab que terminan: «Item placia á la dita sacra Reyal é ducal majestat que la dita universitat de Cetines els habitants daquella puguen e dejen usar e perseverar e estar e gaudir segons los estatuts constitutions e usatges e costums de barchinona. Plau al senyor Rey. Item placia a la dita sacra Reyal majestat que li placia de no abandonar nos ni derelinquir del seu titol ni dels seus descendents. E encara que la dita Reyal e ducal majestat nons puga donar

ne cambiar ne lexar sots altra senyoría neguna per nengun modo titol ne rao sino sota ala sacra sancta corona darago e dels seus descendents. Plau al senyor Rey. Romeu de bellarbre per los manaments Reyals e ducals Castella e Capita de la universitat de Cetines sindichs prohomens e consell de la dita universitat que tots genolls ficats en terra humilment nos comanam en gracia de la Reyal e Ducal majestat vostra. Dades en la ciutat de Cetines, (Athenes), etc.»

Lo segón y últim document catalá que se ha conservat procedent de Grecia es lo que á semblança del anterior podríam denominar *Capitols de Salona*. Allí, en aquella petita vila mitg-eval, que fou en la antiguetat la Amphysa dels Locrios, en lo castell franch construit demunt los murs de la *Acrópolis* helénica, quals ruines ombrejan les imponents altures del Parnás y del Kiona, se reuniren á últims de Maig, y principis de Juny de 1380, los procuradors de Thebes y Livadia junt ab los de la metexa Salona, pera redactar unes peticions á Pere IV, en lo fons y en la forma molt paregudes á les de Athenes. Per la omissió que en elles se fá de les pretensions de les tres ciutats congregades, es de presumir, com sospita Gregorovius, que sols contenen un extracte dels capítols, es á dir, la part referent á D. Lluís Frederich de Aragó. Des lo punt de vista de la llengua aquest document es un dato més que prova sa existencia en les metexes vertents del Parnás, peró sots l' aspecte histórich no té de bon troç lo valor del precedent.

Molt extés degué de ser lo conexement del llenguatge catalá en aquells apartats dominis de la Corona aragonesa, quan ab ell se dirigía lo nou princep y duch Pere IV, no ja á sos propris súbdits, sinó als grechs, franchs, y albanesos que poblavan los Ducats. En catalá manifestava son pesar á Helena Cantacuzeno per la mort de son espós Lluís Frederich, concedía privilegis de ciutadanía franca al notari Dimitri Rendi, y dava les gracies als albanesos y als castellans grechs de Salona per son zel en la defensa del país ducal; en catalá felicitava al astut florentí qui devía despossehirlo de ell, Rainerio Acciajuoli, per haver conservat la pau ab lo Bescomte de Rocaberti, y escrivía per fí als franchs

y grechs de Livadia fugitius en lo Negropont, á la universitat de Neopatria, y als senyors de Argos, Patras y Lepant.

A pesar de aquests valiosos testimonis que ab dificultat podrían reproduhirse en l' ordre cancelleresch, en quant á les llengues francesa é italiana que portaren al Atica los nobles senyors de la Roche y de Brienne y los florentins Acciajuoli, no crega ningú que lo catalá s' arrelés entre los grechs. Jamay han aprés aquests la parla de sos conquistadors, ja hajan sigut los Romans de Sila y de Metelo, ja los Franchs de Villehardouin y de la Roche, ja los catalans de Alfons Frederich, ó los Turchs de Bayaceto.

Tal es la curta, peró curiosa historia de la llengua catalana en la gloriosa terra dels Héroes y les Muses. Res ha quedat de nostra dominació en ella. Sa memoria va esborrantse de allí de día en día, y sols la conservan alguna que altra tradició popular y les persones erudites. En les grandioses fortaleses que coronan les altures de Livadia y Salona, qual arrunament he presenciat ab dolor, es difícil distingir entre los carreus pelásgichs poligonals y los rectangulars franchs, los que alçaren ab sos braços vencedors nostres antepassats. Lo que no desaparexerá may més, perque la historia ho ha recullit ab preferencia en son maternal sí, en los interessants testimonis que acabo de citar, es lo recort que evocava ab orgull nostre Pau Margarit en 1454, en un hermós panegírich, de haver convertit la nació catalana á sa nadiua llengua «aquella vetustíssima e famosíssima Athenes dont es exida tota la elegancia, eloqüencia e doctrina dels Grechs».

A. Rubió y Lluch

La donzella no s' enuig, que la fortuna no li fuig.

Val més talent que pá de forment.

Á SANT FRANCESCH DE MONTSACOPA

Ignem veni mittere in terram,
et ¿quid volo nisi ut accendatur?
Luc. XII, vers. 49.

AL DISTINGIT ARTISTA OLOTÍ EN MARIÁN VAYREDA

¿Donchs qué hi fas ací dalt, humil Patriarca?
Fondalades y avenchs té la comarca
y tú ¿pujas al cim?
Si sempre aymares valls y clots y planes,
¿qué hi há en exes montanyes catalanes
que 't fan dexar l' abím?

Los plans de Bas y Presas enamoran,
á Sant Privat y á Pinya tots t' adoran,
¿per qué 'ls passas d' un salt?
A Ridaura 't darían bon estatge,
á Bianya bell y místich hermitatge,
¿qué hi fas donchs ací dalt?

Sant Joan tindría fonts y suaus canturies,
Begudá jardins, hortes y boscuries,
ses campinyes la Cot,
Santa Pau y Batet ses amples fexes,
¿per qué les valls hermoses ara dexes
per un volcá d' Olot?

Tenint tants monestirs, esglesies dóriques,
catedrals de belleses esculptóriques,
basíliques tan grans
á Catalunya, á Espanya, á tot Europa,
¡no tenías, Francesch, cap Montsacopa,
ni un temple entre volcans!

Mes ja son corgelats. Ja fá centuries
que omplenan la comarca á voladuries
los pobles mes gentils.
¿Los veus? Totes les closes apagades,
montanyes pintoresques y enesprades
son assopluig tranquils.

Ja les corrents bassáltiques son gredes.
Los carralls apagats, les tosques fredes,
s' omplí de vida eix lloch.
Contempla bon Francesch l' ample anfiteatre,
los ignífers gegants no 's volen batre,
finí 'l regnat del foch.

No té 'l Montolibet ni una glopada,
fins la gola ha perdut lo Garrinada,
Batet tot ho ha escupit;
nl té una espurna al cor lo Visaroca,
que Aquell qui fá volcans dels monts que toca,
de tots n' ha tret lo dit.

¿Que no te 'n sabs anar, humil Patriarca?
Amaga, donchs, amaga á la comarca
lo teu volcánich cor.
S' omplenará d' esglay si ací un jorn mira,
veurá en lo Montsacopa la guspira,
y fugirá de por.

Detura exa erupció de flama eterna,
oh místich serafí, si s' enlluherna
lo cim dels monts llunyans,
des Puigsecalm, Cogolls y Capsacosta
dirán als de les valls:—la fí s' acosta,
dexéu exos volcans.

Reprimeix lo teu cor de ruhenta pira,
seráfich aymador, tothom se gira,
la veu ja es á Collfret

y á Grau y á Marboleny retruny l' alerta,
y á Capsech y á Montrás tothom desperta
pel Montsacopa atret.

Desfesne lo camí. Ton cor captiva
hon sa flama invasora y eruptiva
no veja un sol poruch.
Retorna á tos avenchs y fondalades,
no avives ací dalt les flamarades,
serías malestruch.

¡Mes ay, mes ay de mí! ¿Cóm al asceta
podrá capir lo terrenal poeta,
al místich lo profá?
¿Cóm entendre dins sort materialisme
la veu ab que l' abisme atrau l' abisme
y lo volcá al volcá?

No 't mogues d' ací dalt, ton foch no espanta,
volcá d' amor diví, ta flama encanta,
no crema que goreix.
Si les closes dels cors veus apagades,
comunícals les tendres flamarades
d' eix foch que sempre creix.

Remóu de nostres ánimes la cendre,
consérvahi lo calíu, fésles encendre
en místichs, suaus amors.
No 't mogues, serafí, d' exos paratges,
ja sé que tú no vols cremar vilatges,
que vens á inflamar cors.

De tan místichs amors vessa la copa
sobre 'ls pobles vehins del Montsacopa
y feslos franciscans.
No dexes per la vall exa montanya,
perdrías ta millor, capdal peanya,
ton temple entre volcans.

Román sempre así dalt. Venta la greda,
agita 'ls bufadors y que may freda
la lava 's torne llot.
Ja veig perque les valls, Francesch, passares
y com, sent tan hermoses, les dexares
per un volcá d' Olot.

Si tots son corgelats, tu ets la centella,
serás d' exos abims lo centinella,
dins sa foscor l' estel.
No 't mogues d' así dalt, humil Patriarca,
abasta amor diví per la comarca
ja que ets aprop del cel.

Dexeble del Amor, ton cor convida
á entrar dins lo volcá per la ferida
del cor de Jesucrist.
Nasqueres per llençar foch á la terra,
¿qué vols sinó saber des d' exa serra
si 'l foch encés has vist?

De totes les comarques, la olotina
será la més hermosa y més divina,
l' abrasa un serafí.
Qui diu que 'l Montsacopa no llambrega,
no sap que, á son redós, d' amor batega
lo cor del olotí.

Benhaja, Sant Francesch, benhaja 'l día
en que pel Montsacopa feres vía
passant los clots d' un salt.
No 't mogues, no, del cim que 't dona estatge,
y sía niu dels cors ton hermitatge,
¡no 't mogues d' así dalt!

JAUME BOLOIX Y CANELA.

LO FEMINISTA Y LES DONES

Preguntant separadament á dues dones, una y altra ben expertes á la vegada que prou franques pera no ocultarme la veritat—quin parer les hi merexía la solució que dona Paul Bourget al conflicte tremendo d' *Un cœur de femme*—totes dues, sense pensarshi, me van respondre que la trobavan falsa.

Cóm?

—Sí,—me va dir una d' elles.—Perque jo, en lo cás de M.me de Tillières, me 'n vaig als Estats Units ab en Poyanne; no abandono á un home tan bó.

L' altra, segurament més apassionada, tirava per un altre cantó:

—Ah, no—va fer—no. Jo 'm caso ab en Casal; l' amor es l' amor; no es lo carinyo engendrat per la compassió y l' admiració.

Y, ni una ni altra, comprenían lo sacrifici que, per penediment y delicadeses d' ánima, s' imposa finalment la heroyna de Bourget. Alló de la retirada al convent era, per elles, poesía falsa, un pur convencionalisme de novela.

Més tart, una tercera, més somiadora que les anteriors, saltá tot seguit:

—Ah, no, no, no, no: M.me de Tillières los estimava á tots dos.

Y com jo 'm quedés parat, vaig veure que tota somiosa y oblidant que jo fos allí, afegía entre dents:

—Per qué, per qué no s' ha de trobar un Poyanne prou superior que, segur de la predilecció de la seva estimada, no li permeta jugar ab un Casal no més que per pura distracció? Ab l' un, l' amor serio, fervorós, indestructible; ab l' altre, la broma, l' alegría passatgera... adhuc pera riuressen desprès ab lo primer? Aquesta hauría sigut la felicitat d' una Tillières. Lo del convent, m' ho calificá també de *papa*.

Y tot dexantme esclafat, aquesta me semblá la més sincera de totes.

Cal afegir que les dues primeres eran víudes y que la tercera estava separada del marit.

No hi veyéu en cada una d' aquexes respostes una novela distinta? A mi me revelavan tres temperaments ben oposats, tres histories secretes ben dessemblants... fins llágrimes d' orígen ben divers.

NARCÍS OLLER.

NADAL (*)

Som al punt de mitja nit,
va nevant seguit, seguit;
Bethlém somía:
veu la escala de Jacob
per hon baxan altre cop
llums y armoníes.

Entelant les vives llums,
místich núvol de perfums
d' encens y mirra,
s' esllanega pels grahons,
com s' escampa pels turons
la boyra humida.

Quan la escala ha encatifat,
ab quieta magestat
legions divines
hi devallan tan suaument,
com del cel, hon s' ha anat fent,
la neu rellisca.

(*) Aquesta composició ha sigut armonisada per lo mestre Mas y Serracant, y forma part d' un bell volúm de poesíes que está á punt de sortir ab l' escayent títol de «Nadales.»

Los espurnejants capells;
les d' encesos colors bells
vestes polides;
les dalmátiques d' or fí;
los cinyells de carmesí;
sarrells que brillan;

Les estoles d' or y argent;
ales blanques, removent
ses plomes fines...
maravella de colors,
sembla un fay de flors y olors
que al mon s' estimba.

Lo corteig angelical
ja s' atura en lo portal
d' una establía;
fenthi un march los querubins,
van omplintla 'ls serafins
de melodíes.

Boy brandant sos encensers,
los arcángels son primers
prop de María;
quan han vist á son Fillet
que en sa falda 's mor de fret,
als ángels diuen:

—De llevant fins á ponent
espargíu en un moment
salms d' alegría.
Ha nascut lo fill de Deu
y als pastors vol á prop seu:
¡voláu! ¡que vingan!—

Refrech d' ales s' ha sentit,
y un chor d' ángels tot seguit
pren embranzida;
Gloria in excelsis cantant,
ja son lluny; ja 's pert son cant;
ja no s' oviran...

Pastorets y majorals
per aquells nevats barals
contents fan vía;
com Jesús té lo que vol,
ja se 'n torna 'l bell estol
y al cel s' enfila.

. . . .

Si la escala 's va fonent,
la nevada s' ha anat fent
atapahida,
y es que en los divins vergers
ha caygut dels ametllers
la flor puríssima.

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

PLER DEL FUMAR

(IDILI ESFUMAT)

Lo perfúm del bon tabach es l' únich aroma permés als hómens.

Lo cigarro es símbol de la vida; ab cendra blanca 'ls bons, los dolents ab cendra negra... axí 'ls recorts nostres.

Xuclám lo cigarro per mantenirlo encés... si 'n fém massa, espireja y passa depressa, axí meteix les passions. Mantenir encés lo cor perque no s' apague lo sentiment; no excitarlo massa perque, tot volant, no 'ns acabe la vida. ¡Si 'n desperta lo fumar de fantasíes! Les glopades del fum dins un raig de sol, recordan la creació; espirals arrodonides que s' engrandexen esfumantse... los primers mons; les colors de l' arch de Sant Martí aparexen en lo fum que

se pert en l' ayre, com se perdrán los mons metexos y tot lo que no essent esperit haurá volat amunt, superbiosament, per assimilarse á Deu...

Un bon cigarro es com la vellesa... sobre un cércol de foch llúu sa corona esblanquehida, mústiga.

Com los cigarros apagats, son més forts y picants, tornats á encendre, axí l' ánima reviscolada per la mort (del cos) será més enérgica, més viva, més forta.

Dels plers de la vida es lo qui més temps resta; jo 'l vull seguir que ell acompanyará ma vellesa...

Magnífich tabach, ben prompte serás una punta envilida y un polset de cendra...

Mes lo fum haurá pujat al cel, la cendra sola tornará á la terra...

D' unes notes de mon Pare Marián,

Angel Aguiló.

LA CAMPANA DE VILELLA

Ay! Campana de Vilella,
que á morts brandes tota sola
senyalant la mort dels Reys
de la terra ¿cóm no tocas?
No s' ha mort cap Comte-Rey,
mes s' ha mort lo qui 'ls corona,
que es lo poble catalá
lo qui avuy baxa á la fossa.
Ay! Campana de Vilella,
bé tens perque tocar sola!
Ja 's morí 'l Rey en Martí

sens dexar tany de sa sora;
lo d' Urgell morí també
ó l' han mort, com algú compta;
lo seu net de Portugal
la gelada 'l va coll-tórçer,
la gelada del Abril
que dexá sens fruyts les hortes;
de Provença vingué un Duch,
arch de pau, com Dona Dolça,
sortí 'l sol quan arrlbá,
mes ¡ay! tost aná á la posta.
Campana la de Vilella,
¡bé ho signáres abans d' hora!
  Ara un Rey s' ha coronat
á la Seu de Çaragoça,
la corona se n' endú
terra endins, dexant son poble,
com dexant la mare va
per donar gust á la esposa.
  Son Palau abandonat
per sí meteix s' enderroca,
que fins la pedra ha sentit
l' alé gelat de la tomba.
  En los ports estella 'l sol
los pochs vaxells que hi fan ombra:
als mariners que s' hi han vist
reys del mar, los cors los ploran.
  Dels castells y dels palaus
als jotglars trauen defora,
que la llengua de llurs cants
no la 'n troban tan senyora
com la llengua de la Cort
mitg cristiana mitg mora.
Ab les lires dels jotglars
rost avall rodan les trobes
d' en Roiç, d' en March y en Llull,
que un alé d' oblit s' emporta...
Catalunya que ho ha vist,

ni alça 'l braç, ni bada boca...
Ay! Campana de Vilella,
ja pots tocar, que es ben morta!
Morta n' es la filla gran
del alt Rey qui aná á Mallorques,
la corona li han llevat
y la llengua li afrontan;
la noblesa d' antigor
li han dexat befar del poble;
de ses Corts y Parlaments,
no se 'n parla tart ni d' hora;
de ses gestes de renóm
esborrant van la memoria:
Catalunya avuy ha mort,
branda, branda tota sola,
Campana la de Vilella,
que Catalunya es ben morta!

. . . .

La Campana no ha brandat,
ans lo vent un crit ne porta
que la terra fá estremir
del Pirineu á Mallorques.
Catalunya no ha pas mort,
no cantéu tan prest l' absolta
si esmortida en la pols jau
gorirá y s' alçará forta.
Quan veuréu negra foscor
á Ponent, y l' alta torra
de Castella, com illot
en mitg de un mar de deshonres,
y lo estandart moradench,
daurat del sol de la gloria,
veureulo espurnat de fanch,
que fills borts li tiran sobre;
quan no reste d' aquell Món
d' hon fou senyora y majora,
ni un escut en son brial

ni un joyell en sa corona;
quan befada de sos fills
veuréu la Reyna orgullosa,
que aborrí de son marit
á la Mare per ser pobra,
y veuréu plor en sos ulls
y humilitat en sa boca;
llavors veuréu que no ha mort
Catalunya, la Cendrosa,
lo seu cel veuréu blavís
y les esteles que 'l brodan
brillejant als ulls del món
com les lletres de sa historia;
de sa llengua la alta honor
la veuréu refloridora,
y l' encís de sos cantars
ser delit de vells y jóvens!
nous jotglars despenjarán
les dels Marchs lires polsoses
que gemegan sens parar
de la nit del temps en l' ombra.
Los sagrats temples sos murs
sentirán retrunyí ab joya
los accents renovellats
dels Papes Llunes y Borges,
dels Sants Ramons y Vicents
barrejat ab cants de gloria
les lleys que un rey deshonrá
altre Rey á honor les torna;
velles Corts y Parlaments
obrirán de nou llurs portes;
vaxells omplirán llurs ports,
llurs monts asprívs noves torres;
lo Palau abandonat
que ab sa Capella apar tomba,
obrirá 'l Tinell Major
per rebre 'ls braços y 'ls Pobles,
y allavors veurá lo mon

que Catalunya no es morta!
No toques no, donchs, Campana,
fins que pugas tocá á gloria.

GAYETÁ SOLER, PVRE.

1897.

LA CREU DEL COMTE DE FOIX

EN LO TRESOR DE MONTSERRAT

(1465 á 1469)

La penuria del país, mentres la guerra civil ensagnava les regions catalanes, empobrínt lo Principat, motivá, á la vinguda del rey Pere, Conestable de Portugal (1464), que se giressen los ulls vers los tresors de les esglesies y dels monestirs. Entre aquests derrers, Montserrat y Poblet ocupavan lloch preminent á causa dels ornaments valiosos allí depositats per la pietat dels Sobirans y Magnats dels segles XIV y XV.

Per lo que á Montserrat pertoca, bé 's dexa entreveure lo increment que la devoció á la Patrona de Catalunya, prengué, durant los regnats de Pere lo Ceremoniós y de son fill Joan I. Al casarse, aquest derrer, ab Violant de Bar (1380), residiren algunes jornades del Setembre á Montserrat (1), Mes avant, la muller de Joan I, en 1393, passá part del Agost en lo propi Monestir, fent lo camí de pujada á peu (2) quan era costúm general pujarhi en ase ó mul (3).

(1) *Las Damas d' Aragó*, per S. Sampere y Miquel, pl. 141.

(2) Joan I escrivía á sa muller desde Tortosa, lo 6 d' Agost de 1393, acusant rebut de sa carta feta á Montserrat lo 2 d' Agost, preguntantli quants díes romandría en lo Santuari, parlantli de la obra del Monestir y dihentli entre altres coses *E car vos sots ben trobada en lo camí e en lo pujar de la costa, en que pero nos tenim per dit que haurets passat assats treball e affany pus a peu la avets pujada.* (*Revista histórica, Año III*, nom. 25 pl. 148, Barcelona.)

(3) Sis sous barcelonesos costava lo lloguer d' un ase per pujar á

L' increment de la devoció á Madona de Montserrat portá com conseqüencia immediata la entrega d' ofrenes valioses. D' elles no se 'n té, per ara, cap conexement detallat, peró d' alguns d' aquests objectes ne parla la documentació de les guerres de Joan II.

En lo mes de Maig, del any 1466, la ciutat de Tortosa sufría un estret siti. Davant sos murs hi tenía concentrats, Joan II, quants elements de guerra disposava. Lo rey Pere volent atendre al socors dels assitiats, no podía per falta de diners. En aquesta inseguretat y no sabent de quina manera procurarse la suma que li mancava, escrigué desde Manresa als Concellers de Barcelona (15 de Maig de 1466) á fí d' esplanar com á solució, quese podría fer diners de la plata existent en les esglesies, qual plata després, mijançant Déu, se refaría ó reintegraria del tot. Llavors se fixá, lo Conestable de Portugal, ab algunes peces assenyalades del tresor de Montserrat, les quals eran, una valiosa custodia de plata donada al Santuari per lo penúltim Comte d' Urgell que, com sabém, era besavi seu y una creu de plata que havía sigut del Comte de Foix, present fet á la Verge per ell meteix. Son les seues propies paraules estes que continuám: «E entre les altres hi ha una custodia antiga que fonch dada per un nostre besavi Comte durgell a Montserrat que es de fayço e forja antiga, lo qual la gloriosa verge Maria quins es protectora, e en qui esperam no haura per mal se desfaça que mes fa ell per nos. E lo argent de les sglesies que ara se desfes bes refaria algun temps dant nos Deu victoria e prosperitat. E no es de menor estima la creu que a la gloriosa nostra dona presentada havem que la dita Custodia.» (1)

Era, aquesta creu, originaria del Comtat de Foix, havent pertangut á hu dels derrers Comtes de Foix. Segurament

---

Montserrat, segons ho llegim en cert document del any 1418 enclós dintre lo *Manual V* del Arx.ᵗdel Hospital de Santa Creu de Barcelona. Allí 's diu: *es degut á un hom per loguer de un ase quen havía logat lo defunt per anar á Montserrat VI sous.*

(1) *Cartes Reals Originals 1463 fins 1466.* (Arxíu Municipal de Barcelona.

sería molt rica: lo material era or y plata, contenint un valiós crucifix y molts *balaxos*, diamants, perles y altres pedres fines. Lo Conestable de Portugal la regalá á Montserrat al ésser elegit rey dels catalans. Ingressá en lo tresor d' aquest Santuari en l' any 1465.

Lo Monestir estava exposat á algún colp de má del enemich, si bé es cert que 's prengueren grans precaucions convertintlo en fortalesa, qual comandament estava, per aquests anys, á cárrech del donzell Ponç des Papiol de qui passá en Agost de 1466 á les del donzell Pere Ferrer, nebot carnal del Abat. Totes les joyes y ornaments de valor foren tretes del Santuari y conduhides á Barcelona hon se guardaren depositades en la Seu.

En una detallada relació de la manera com per lo rey Pere se socorregué á Tortosa en lo siti del 1466, publicarem una interessant carta seua, datada á Granollers lo 4 de Juny de 1466 (1), hon exposant un nou progecte militar y económich de socors, deya que 's podía pendre una part del argent de Santes Creus, la custodia antigua donada per un Comte d' Urgell á Montserrat y altres bens que pogués haverhi per esglesies y monestirs y donántloshi les seguretats necessaries, fos, son metall, amonedat en la seca de Barcelona.

Als pochs díes lo rey Pere moría á Granollers sense realisar aquestes incautacions. Llavors lo govern de Catalunya restá á mans dels diputats fins á 30 d' Agost en que se nombrá rey á Reiner d' Anjou.

Lo 12 de Juliol de 1466, lo concell qui havía la direcció del Principat, tractá de prosseguir la execució del progecte del difunt Monarca de amonedar la plata y or de la creu del Comte de Foix y retirarne les pedres precioses y crucifix segons havía estat en principi tractat y concordat entre lo conestable portugués y lo convent de Montserrat. De la manera com se volía portar á terme ne donará idea especificada la copia del acort prés sobre dit particular (2).

(1) *Pere Joan Ferrer, militar y senyor del Maresme*, plana 64.

(2) *Delliberacions dels Diputats 1465-1467*, foli 75. (Arx. de la Corona d' Aragó.)

«De part dels Senyors deputats e consell representants lo principat de Cathalunya en virtut de la comissio de la cort ultimament als cathalans celebrada en la Ciutat de Leyda et alias, entrevenint e consentinthi la Ciutat de Barchinona, ffets manament al discret mossen Arnau Guillem Çamuntada prevere, Barthomeu Quintana mercader procuradors del Rnt. abbat del Monestir de Montserrat, ffrare Guillem Dons procurador del convent del dit Monestir, Johan Brujo notari e Amador Xetard perayre tenints les claus de la caxa dins la qual es la creu deuall scrita que decontinent donen e liuren als dits deputats e consell la quantitat de or e argent qui es en la creu vulgarment dita del Comte de Foix, la qual creu per lo Sermo Senyor Rey de loabla recordacio en lany prop passat fou oferta a nostra dona e al dit Monestir de Montserrat. Retenguts vers los dessus dits procuradors Johan Brujo e Amador Xetard en nom del dit Monestir eo dels honorable prior e convent de aquell lo Crucifix e los balaxos diamants perles e altres pedres fines qui son o stan afixes en e ab la dita creu. E açó facen per tant que los dits or e argent puixen esser convertits en les despeses fahedores per lo desempatxament dels socors de Tortosa. Attés que en vida del dit Senyor Rey fou apuntat e concordat ab los prior e convent del dit Monestir que los dits or e argent fossen convertits en lo dit socors e axi foren ells contents pus lo valor de aquells fos assegurat a censal sobre lo dit General. E attés que los dits deputats e consell qui per mort del dit Senyor Rey succehexen en la potestat perseguexen e continuen lo desempatxament del dit socors per conservacio del patrimoni Reyal e benefici de la cosa publica del dit principat, e son contents assegurar lo dit valor a censal sobre lo dit General.»

«Mes anant fou deliberat e conclos que los Senyors deputats haien potestat amplissima de crear o vendre censal mort als abbat e covent del dit Monestir de Montserrat per tanta quantitat de preu quanta sera lo ver valor dels dits or e argent a raho o for de XVI m per mil ab tals o semblants salari de procurador, pena de no fermar de dret obli-

gacions e altres clausules e cauteles contengudes en semblants censals per ells venuts e carregats, e que lo preu del dit censal sie deduhit de la resta de aquelles Sexanta milia lliures qui al dit Senyor Rey foren ofertes per los lavors deputats e consell, cometent lo dit consell sobre la ferma del dit censal e apoca del dit preu e coses necesaries á perfecció del dit censal als dits deputats amplíssima potestat ab libera e general administracio.»

Passaren sis dies sense que poguessen venir á conclusió en aquest fet, á qual objecte, en la sessió del 18 de Juliol, se nombrá una junta de la que formá part un representant de Tortosa, á mans de la qual devía passar la dita creu. Del contingut de la acta se 'n deduheix que les persones qui la tenían en custodia, segurament los Canonges de Barcelona, refusavan entregarla per ferne moneda.

«En quest consell fou feta delliberacio e conclusio que los Senyors deputats ensemps ab lo Senyor bisbe de Vich, mossen Abbat de Ripoll, mossen Johan Comes canonge, mossen Johan Soldevila prevere, lo Noble mossen Johan Ramon de Josa, mossen Bernat Fiveller maior de dies cavaller, Ffranci de Santmenat e Artal de Claramunt donzells, mossen Jacme Ros, mossen Ffrancesch Lobet, mossen Luis Setanti Ciutedans de Barchinona, micer Johan Vello ciuteda de Tortosa, en nom e per part del dit Consell per la potestat que ara de present los ne donen haien en tota manera a lurs mans per lo dit consell la creu vulgarment dita del Comte de Ffoix, e aço per les rahons e causes contengudes en altra deliberacio de la qual resulta cert manament, feta a dotze del corrent mes de Juliol. E per haver la dita creu puixen fer, e fer fer tots manaments necessaris á qualsevol persones per qui sie detenguda e encare tots procehiments e enantaments que mester sie. E fer e fermar apocha de aquella e totes confessions e cauteles que vist los sera fins realment e de fet la dita creu sie en lur ma per lo dit consell ab aço empero que los crucifix e los balaxos diamants perles e altres pedres fines que son e stan afixes en e ab la dita creu resten a la sacristia de la seu de Barchinona on la dita creu de present sta e sien dits e scrits

als Rnt. Abbat e convent de Montserrat en manera que no stiguen á carrech del dit consell. E los or e argent qui en la dita creu es sie pres per los deputats e persones en nom del dit consell e aquell puixen fer fondre e amonedar a la mes utilitat que fer se puixe per ço que lo valor o procehit dels dits or e argent puixe esser convertit a les necessitats de la guerra. Donant e comettent lo dit consell amplissima potestat sobre les dites coses als dits deputats e persones eletes sens referir encarregants los que de les rebudes e dates tinguen compte per que sen puixe dar qual raho se pertany.»

«E mes a sobre habundant cautela donaren amplissima potestat als dits deputats de fer venda de censal als dits Abbat e convent per tant preu quant sera lo valor ver dels dits or e argent en la forma e manera ja delliberades a dotze del corrent mes de Juliol havents aci per rehiterades la dita delliberacio.»

Mes no valgué que haguessen posat en aquesta junta persones de la respectabilitat del Bisbe de Vich, Abat de Ripoll, Canonge Comes y altres, puix la Creu del Comte de Foix se salvá llavors d' ésser destruida, mostrant que la seua costodia havía recaigut en bones mans.

Emperó lo progecte de ferne d' ella moneda, encara que adormit, may s' havía abandonat y torná á surgir dos anys després. Lo 27 d' Abril de 1468 se parlá novament de amonedar la creu de Foix, suscitantse un conflicte legal ó millor dit burocrátich, per si devían satisferse ó no, ab dit motíu, certs drets de la Generalitat de Catalunya, segons ho diuen les següents ratlles de la acta de la sentada haguda per los diputats:

«Item com en lo passat per deliberacio e manament del dit concell fossen preses les claus de una gran caxa qui es en la sacristia de la Seu de Barchinona en la qual es la creu vulgarment dita del Comte de Ffoix qui per lo Rey en Pere de memoria recordable fou dada al Monestir de sancta Maria de Montserrat les quals claus huy en dia stan en poder delsSenyors deputats qui pretenen per aquella han esser paguats certs drets al General per ço es feta deliberacio e

conclusio que aclarída per los dits deputats als quals a soles la conexença pertany la questio qui es si deu paguar ó no los dits drets puixen los dits deputats tota hora que volran, pus la dita declaracio sie feta, restituir les dites claus no obstant qualsevol interes que lo present consell hi hagues ne sperada altra deliberacio del dit consell.»

Laboriosa incautació. Fins quasi bé un any més tart no se portá á efecte resolentse que se devían satisfer los drets de bolla de la Generalitat. Serían, aquests drets, los de entrada á Catalunya de la creu de Foix, lo que provará que fou adquirida per lo Conestable de Portugal desprès de la seua arribada al Principat.

En 1469, resolta la questió burocrática, la creu sigué desfeta y or y pedres precioses que la componían foren esmersats en les despeses d' armaments navals, segons ho refereix l' acta dels acorts de la Generalitat:

«Die jouis XVII mensis Marcii anno predito M°CCCCLX° Nono.»

«Los senyors deputats e consellers e petsones eletes en lo fet del armament de les tres naus, considerant que la creu vulgarment dita del comte de Foix es stada desfeta ab voluntat e consentiment dels Revnts e religiosos abbat e convent del Monestir de Montserrat al qual era stada dada per lo Sermo Rey en Pere de loabla recordacio e dels dits deputats qui sobre aquella han o verius lo General ha dret dentrada e de bolla lo or de la qual creu pesat a la secca ha pesat a March de or XXXVI marchs VII onzes.»

«Ffan apuntament e deliberació que los dits Senyors deputats en nom lur e del consell representants lo principat de Cathalunya ab intervencio de la Ciutat de Barchinona prenguen lo dit or en aquesta manera que per lo valor de aquell facen venda de censal mort a raho e for de XIIIIm per mil als dits abbat e convent de Montserrat ab special obliguacio del dret de X per cent novament imposat sobre los nolits juxta forma dels capitols ja per lo dit imposit e per dit censal composts.»

«E que semblantment los dits deputats en lo nom que dessus reeben dels dits abbat e convent de Montserrat a

prestech les perles qui en la dita creu eren a fi tansolament que o per venda de censals o per altres vies los dits deputats haien la restant quantitat fins a les III m D lliures deliberades dar als patrons de les dites Naus en ajuda del dit armament.»

«Item per utilitat publica fan deliberacio que lo dit or en massa sia dat als dits patrons a raho de LX lliures lo march muntant a XX quirats o a menys si menys dels XX quirats sera, comptant per prorata, e que los dits patrons fermen apoques del dit or a compliment o en pagua prorata de la quantitat que quascu ha haver de les dites IIIm D lliures. E la resta los sie dada de les peccunies que se hauran ab mija de les perles dessus dites.»

Tots los altres acorts presos en dit día, si bé se referexen al armament de naus y als préstechs fets per dit motiu, no fan la menor referencia á la incautació de la creu del Comte de Foix.

Com se veu lo Monestir no 'n sortí perjudicat, puix si dexá de tenir un valiós ornament per lo cult extern, en cambi aumentá les seues rendes mercés á la creació de un censal á cárrech de la Generalitat de Catalunya. D' aquí, donchs, que en lloch de retenirse los balaxos, perles y demés pedres precioses, com se proposava en un principi, pogués tenir predilecció en que dites pedres fossen preses per la Generalitat, avaluades en son just preu, y la quantitat degudament assegurada ab sos interessos, per la primera corporació catalana.

Francesch Carreras y Candi.

Qui menja fel no pot escupir mel.

Tota píldora daurada té la amargor amagada.

May se sap si es gros lo nap fins que ha descobert lo cap.

MOYSÉS

Les aygues del Nil
un breçol gronxavan,
un breçol bufó,
de brossa y de canyes.

Lo breçol del riu
no puja ni baxa,
un infant hi dorm
mentre 'l breça l' aygua.

Un ángel de Deu
perque al mar no vaja
l' aguanta ab ses mans,
cobreixlo ab ses ales.

Será que ha arribat
la hora desitjada?
Será 'l Redemptor
que del Cel devalla?

La filla del Rey
al riu se banyava,
les aygues del Nil
lo breçol li atançan.

Veu lo tendre infant,
lo veu y l' agafa
llençant un sospir,
fent mitja rialla.

Lo pren ab ses mans,
lo besa á la galta,
l' estreny contra 'l pit
que 'l calor li manca.

¡Ay pobre infantó!
sanglotant li parla,
quin cor ha pogut
llençarte á la onada!

Serás d' Israel
la derrera branca!
Será per la lley
pel pare dictada!

Mes jo t' he salvat,
viurás en ma casa,
Serás del meu cor
consol y esperança.

Jo 't veuré al matí
quan apunte l' auba,
quan se ponga 'l sol
ab la lluna clara.

Vull donarte 'l nom,
un nom que t' escayga:
Moysés, que vol dir
salvat de les aygues.

Jo 't tinch de çercar
l' aliment que 't manca,
lo que dar no 't pot
qui la vida 't salva.

La mare del nen
boy corrent s' atança,
que tot ho sentí
d' hon era amagada

Si 'l voléu criar
jo tinch lo que us falta,
si me 'l voléu dar
no estéu per la paga.

Li diu, y li pren
ab extrems de mare,
tremolant de goig
besantli la galta.

Tot axó pot fer
sense cap recança,
la Filla del Rey
es donzella encara.

Crieumel ben bé
no us mancará paga,
soldada 'n tindréu
que no será escassa.

Lo vent va passant,
va movent les canyes,
s' acotan al riu
y axís li demanan.

Será que ha arribat
la hora desitjada?
Será 'l Redemptor
que del Cel devalla?

L' aygua 'ls hi respón
mentres va besantles:
—No es lo Redemptor
que no es hora encara.

Es qui salvará
la trista niçaga
que fá dos cents anys
aquí jau migrada.

Es qui salvará
de Jacob la raça,
qui al mar fará obrir
sols ab sa paraula.

Es quí al Sinaí
rebrá la Lley Santa
escrita per Deu
de pedra en les taules.

Es qui d' Israel
guiará les passes
vers la terra un jorn
promesa als Patriarques.

Lo vent va passant,
va movent les canyes,
la onada del Nil
rodola lliscanta.

Al palau del Rey
Moysés arribava,
y un breçolet buyt
riu avall devalla.

AGNA DE VALLDAURA.

ASTUCIA PER ASTUCIA

ANÉCDOTA ORIENTAL

Hi havía un Rey, molt aficionat á la poesía, que tenía extraordinaria memoria. Ab una sola vegada de ohir una oda, per llarga que fos, ja 'n tenía prou per apéndrela de cor y saberla tan bé com lo meteix autor. Tenía aquest Rey á son servey dues persones, dotades d' aytal prodigiosa facultat, en grau gayre bé axí meteix extraordinari. Un de sos mameluchs podía repetir, sens vacilació, una composi–

ció poética que hagués ohit dos cops; una de ses esclaves podía repetir tot quant escoltás tres vegades.

Quan un poeta se presentava al Palau y suplicava li permetessen oferir al trono sos homenatges y fer prova de sa art, lo Rey acostumava á prometre que, si trobava que sos versos fossen una composició verament nova y original, los hi recompensaría donantli or en quantitat igual al pes del manuscrit.

Lo poeta, ben segur de que no havía prés les poesíes d' un altre, les declamava ab confiança; emperó ben tost havía acabat, lo Rey li deya:

«Axó no es nou. Ja fá molts anys que conech tot lo que acabáu de declamar; més vos diré, ho sé de cor.» Y ell ho repetía paraula per paraula, ab gran sorpresa del poeta. Afegía lo monarca: «Aquest mameluch també ho sap y vos ho repetirá.» Y lo mameluch, que ho havía sentit recitar una vegada per lo poeta y un' altra per lo Rey, ho tornava á dir sens obstacle. «Tinch, axí meteix, una esclava, proseguía lo Rey, que ho sap com nosaltres; que me la porten.» Feyan comparéxer la esclava, la qual, com havía estat amagada derrera les cortines, havía ohit recitar la oda per lo poeta, lo Rey y lo mameluch, per lo que la repetía sens equivocació. Lo poeta quedava confós y no podía esplicarse com altra gent sabía los seus versos tan bé com ell meteix, y se veya obligat á anársen ab les butxaques buydes. Axí trobá lo Rey lo medi d' apendre molts versos sens costarli cap diner.

Un poeta famós, anomenat Alasmeya, cridantli l' atenció la desgracia de sos companys de lletres, sospitá la trampa del Rey y resolgué sofrir la prova, confiant sortirne vencedor. Composá, al efecte, una oda, hon sense sacrificar los pensaments, acumulá, ab gran paciencia y erudició, les frases poétiques arábigues més difícils de pronunciar y de conservar en la memoria. Tot seguit se cobrí ab un vestit extrany y se tapá la cara, menys los ulls, ab un texit especial anomenat *litham,* segons la costúm dels alarbs del desert. Axí disfreçat, se dirigí á la cort del Rey y se presentá davant lo Monarca.

—Oh, arrogant alarb, li digué lo Rey, d' hon vens y que vols de mí?

Lo poeta contestá:—Déu acresca lo poder del Rey. Jo só un poeta de la tribu de B., y he compost una oda á la honor de nostre Senyor lo Sultá.

—Oh lo gentil alarb, digué lo monarca, sabs tú ab quina lley de condició tindrás la recompensa?

—Ho ignoro, contestá lo poeta; veyám la condició, Rey poderós?

—Si la oda que vas á recitar no ha sigut composta per tú meteix, no haurás ni un senabre. Emperó, si es nova y tú n' ets verament l' autor, te donaré tanta moneda com pés tinga lo manuscrit á qui tu has confiat la teua inspiració.

—Com m' atreviría jo, prorrompé lo Alasmeya, voler passar per l' autor d' un vers original d' altre poeta? Ningú dexa de saber que mentir davant d' un Rey es una acció lletgíssima, l' acció més baxa que cap home puga escometre. Mos versos son meus, y me someto sens mica de por á la condició que vos plau imposarme, oh, mon Senyor, lo Sultá!

Lo poeta recitá la oda. Lo Rey turbat, incapáç de retenir un sol vers, interrogá al mameluch, qui res havía pogut aprofitar. Feu comparéxer la esclava, emperó lo resultat fou lo meteix.

—Oh alarb, lo més viu dels alarbs, tu has dit la veritat! esclatá lo Rey. La oda es teva, sens dupte; es la primera vegada que la escolto. Ensenyam lo teu manuscrit á fí de que jo puga donarte la promesa recompensa.

—Serviuse, contestá lo poeta, manar á dos de vostres servidors que porten als peus de vostra magestat lo que 'm demanáu.

—Qué cal portar? prorrompé lo Rey. Lo manuscrit no es per ventura de papyrus, y no 'l portas sobre teu?

—Nó, mon Senyor lo Sultá. Jo só pobre: quan vaig compondre aquesta obra poética no tenía papyrus y me vaig veure obligat á gravarla sobre un troç de columna que mon pare m' havía dexat en herencia. Aquest troç de mar-

bre está colocat sobre la espatlla de mon camell, á la porta de vostre palau.

Lo Rey quedá agafat en sa propia trampa. Per sostenir sa promesa va tenir que buydar lo seu tresor. Emperó aquesta lliçó li va ser profitosa, donchs desde allavors va renunciar á servirse d' un artifici tan poch digne d' ell, contra 'ls poetes: los recompensá segons llur mérit, ab la generositat que correspón á les riqueses y poder d' un Sobirá.

JOSEPH RAFEL CARRERAS.

DESPRÉS DE LA TEMPESTAT

Quan s' esquexan los núvols sobre 'l cel,
la ciutat surt rihent de la tempesta,
regalant d' ayga lluminosa arreu,
remorejant de nou en sons de festa.

Recomença 'l remor en la ciutat,
y en lo rostre dels hómens l' alegría:
los núvols sobre 'l cel s' han esquexat,
la tenebrosa nit s' ha tornat día.

Cadascú alça 'ls ulls per si retroba
la gran blavor del cel —¡tan oblidada!—
¡Beneyta sías tempestat passada,
perqué fas alçá 'ls ulls á la llum nova!

JOAN MARAGALL

LES MEUES ALEGRIES

Com les floretes de cap de brot que al bell temps de primavera guaytan per demunt la paret del hort y somriuen als qui passan,

Axís eran abans mes alegríes: desde 'l fons de mon cor pujavan y somreyan en mos llavis, resplandían en mos ulls, alegrant lo cor dels qui passavan.

*
* *

Com les floretes grogues y blanques que naxen, viuen y moren desconegudes prop d' una tomba, dins lo fossar solitari,

Axís son avuy mes alegríes: tristes y endolades no brillan ja en mos ulls, no somriuen en mos llavis.

Tristes y desconegudes, naxen, viuen y moren dins de mon cor, trist fossar de la esperança.

Ramon Picó y Campamar

AL MAR

Ronca qne ronca,
que roncarás.

Brahola, mar, brahola,
axórdans tant com vullas,
enfelloneixte, adréçat,
estufat tant com pugas,
escup al cel furienta,
alçantne monts d' escuma:
¡No 'm fas por!

Del humanal llinatge
mirall tan sols me semblas:
per esborrar tes fites
bregant tot temps superba,
més, á despit, frenant-te
tot temps, com éll sotmesa
ton senyor.

Ronca, ronca,
mar rondina:
no 'm fas por.

TERENCI THÓS Y CODINA

Durant lo bofarull del 2 de Desembre de 1887.

LA CANÇÓ DE LA ESPERANÇA

¡Quin somni he tingut anit..!
He somiat que m' enganyavas;
mira tu si hauré sofert,
que 'l coxí era moll de llágrimes.

Al despertarme he sentit
que les campanes tocavan,
he preguntat ¿qui s' ha mort?
y m' han respost: la esperança.

¡Com si m' anés á morir,
t' he cridat del fons de l' ánima...
¡y que devías ser lluny
quan no m' has sentit, ingrata!

Després ha sortit lo sol
y mar endins una barca
duya-uns pescadors cantant
la cançó de la esperança...

Si la esperança s' ha mort
¿perqué hi ha llavis que cantan?
Es que 'l qui canta es l' Amor
que viu fins sense esperança.

SEBASTIÁ TRULLOL Y PLANA

UN DIA DE DOL

Quan tot just Barcelona devía començar á exir de les ruines causades durant lo siti de 1714, y la població veya desaparéxer per ordre del conquistador, una de les barriades més falagueres, esdevingué una dolorosa coincidencia, com aumentant la dissort dels qui defensavan les tradicions y los drets de la patria, durant la memorable nit de la rendició de la capital de Catalunya.

En efecte, tres anys se complían día per día y hora per hora, de aquell acontexement trascendental, quan en la nit del 11 al 12 de Setembre de 1717, una horrorosa catástrofe, vingué á sembrar novament lo terror, entre los vehins de nostra ciutat.

Lo Dr. Bruguera, en sa obra, *Sitio y Bloqueo de Barcelona*, vol. 2.on pág. 490, parla de aquella esgarrifosa escena, que suposa ocurreguda á les 11 del vespre del dia 11, essent axís que lo *Dietari* de aquell any, custodiat en l' arxiu municipal, la descríu detalladament, consignant la data del següent dia.

La descripció de aquella desgracia y los detalls en ella continguts, son de prou interés, á mon entendre pera transcríurels al peu de la lletra. Diu axís lo esmentat dietari. «A 12 setembre 1717 dia del Patrocini de Maria SSma. cerca »les dos hores de la matinada, se mogué en los ayres una »gran tempestat de trons y rayos, y gran pluja, y permeté

»la Divina Mag (esta) t que un rayo pegás foch á un magat-
»zem de polvora fet ab parets de tapia y taulada seca, quey
»havia en les hortes que median de la Drassana á St. Pau,
»en lo qual se trobavan poch mes de mil quintars de pol-
»vora per haversen treta molta los dies antecedents per la
»espedició de Sardenya. Y feu tal estruendo aquest fracás y
»ocasioná tanta ruhina ala Ciutat que tots los barris y cases
»de aquella feren moviment, espatllant mols envans de les
»cases, rompé y obrí les portes etíam les principals de les
»cases, destrui les vidrieres, consentí la muralla, y una
»pessa quey havia en ella la llençá al vall, matá algunes
»sentinellas y paisans y generalment feu grans estragos per
»tota la Ciutat en especial lo barri de reval ahont ab sin-
»gularitat ne feren averiguació los Srs. Administradors
»de la qual passaren una relació especifica á Sa Ex (celenci)a
»que es en los registres dela secretaria que en substancia
»conté lo seguent.»

»Rambla—el convent de Sta. Monica quedá en la major
»part destruit y molts altars espatllats, quatre relligiosos y
»un secular ferits.»

»En lo col-legi dela Mercé rompe envans y bovedes un
»lrenzo de paret y espatlla les portes de la Capella.»

»La casa de Joan Donato fou espatllada, ahont ferí dos
»minyons.»

»Lo collegi del Carme fou la major part dirruit y noy
»prengué mal persona alguna.»

»En lo collegi de St. Fran (ces) ch hi hagué alguna ruina
»y nos prengué dany ningu.

»En lo convent dels Trinitaris descalzos espatllá la bo-
»veda y presbiteri de la esglesia sobre lo altar major y les
»seldes molt espatllades.

»Carrer den trenta claus. De la casa de Jaume Iglesias
»hortola, caygué un quarto y ferí dos minyons.»

»Les cases de Carlos Bordas hortolá foren enterament
»derrimbades ahont morí una dona.»

»La casa de Joseph Carrió hortolá fou del tot derruida y
»quedaren ferits marit muller y un fill.»

»En la casa de Onofre Carbonell caygué un quarto.»

»En la casa de Agustí Carbonell derribá altre quarto.»

»De les cases de Joan Borrell caygué la petita sens dany »de Persones.»

»La casa de Joseph Moragues fou espatllada la major part »y lo llogater prengué algun dany.»

»Dos cases de Jacintho Cavaller mercader foren entera- »ment derribades sens dany de persona alguna.»

»La casa de Antoni Mateu destruyda sens dany y de »Persona.»

Fins aqui les noticies del dietari, que podém completar per la compulsa de altres documents; observant que la forta trepidació esdevinguda, va esberlar les lloses de les tombes de alguns cementiris, entre altres la del Pí, que ocupava part de la plaça actual del Beat Oriol, que la explosió va reflectir de una manera terrible en lo carrer de l' Avinyó, baxada de Sant Miquel y Plaça de Sant Jaume, y que les victimes montaren aprop de 150. Dia de dol, fou donchs pe- ra Barcelona, aquella jornada memorable, en quina la força dels elements naturals, feu esclatar les acumulades per la combinació de sustancies, sembrant d' espant y de tristor als habitants de la capital de Catalunya, que portavan dol fresch encara per causa de les lluytes dominades per la superioritat de la força, y per l' abandono dels aliats.

JOSEPH FITER É INGLÉS.

MARÍA EN NAZARETH

(Imitació de un poesía de Sant Joan de la Creu.)

Al cel es plé mitg día
quan Gabriel venía
y al mon es negra nit.
Mes la flor que ell cercava

de lluny ja la flayrava
encara que es de nit.
Tot Nazareth somía,
mes no dorm pas maría,
encara que es de nit;
los cels més purs envejan
sos ulls que li blavejan,
encara que es de nit.
Perdentse en les estrelles
hi cerca l' Autor de elles
encara que es de nit,
y Aquell á qui cercava
vers Ella devallava
encara que es de nit.
Aquell que l' ha formada
més pura que l' aubada
encara que es de nit,
Aquell á qui plavía
com plau l' estel del día
á l' ombra de la nit.
Lo Missatger parlava
y 'l cel mut escoltava
encara que es de nit;
espera la contesta
per esclatar en festa
encara que es de nit...
María 'ls ulls alçava
al Deu que la mirava
encara que es de nit:
temía per son lliri
que li doná l' empiri
per que florís de nit.
«No temas, ¡oh María!
l' arcángel responía,
encara que es de nit;
y eix lliri floriría
més pur que 'l sol del día
si parlas exa nit.»

Llavors, dihentse esclava,
la terra humil besava,
terra de sombra y nit,
y, «faça, diu l' altissim
encara que es de nit.»
Lo Verb Etern del Pare
baxa per dirli Mare,
y en lo mon, fosch fins are,
riu l' alba y fuig la nit.

SOR EULARIA ANZIZU

A LA MORT DE LA DISTINGIDA POETISSA
D.ª VICTORIA PENYA DE AMER

Trencades son les cordes de la lira
que sols bells ideals feren vibrar;
avuy la vista consirosa mira
lo plor que la anyorança fá brollar.

Passares lo romiatge de la vida,
la caritat y amor arreu sembrant;
los desvalguts que 'l mon sovint oblida,
mil voltes ton recort benehirán.

Enamorada de ideal bellesa,
sadollavas en ella l' esperit;
la vera poesía ab sa grandesa,
atreya tos amors al infinit...

Bé conquerires per ton front corones
sembrant ta vía de llorers en flor;
mes tes virtuts que exhalan suaus aromes,
t' han conquerit al Cel l' immortal llor.

En ales de la fé y de la esperança,
¡ditxosa tu que á port has arribat!
Mes ¿quí omplirá lo buyt y l' anyorança
que en la llar benvolguda tu has dexat?

CONSOL VALLS Y RIERA

Novembre de 1898,

LO GRAVAT Á CATALUNYA

La regió catalana es entre les de Espanya, la que ocupa lo lloch preferent en la historia del gravat. Mes, aquesta historia es del tot desconeguda, perque en aquest país s' ha negat molt sovint l' apoyo á tot lo que tendeix á la ilustració del individuu y axeca son nivell moral é intelectual. Es una veritat regoneguda y practicada en altres paíssos que l' art dignifica l' esperit humá. Graves han sigut les faltes comeses per nostres governants d' antany y enguany: d' ells han nascut les tristes circunstancies actuals, en que Espanya atravessa un período de lamentable decadencia.

Per fortuna algunes regions, entre elles les provincies Basques y Catalunya, han lograt evitar lo contagi. Elles s' han salvat per virtut del esforç y mérits propis; per son treball, per sa iniciativa y per son amor al estudi, á la ciencia y á la economía privada.

Catalunya formá nació apart; y encara que á consequencia del matrimoni dels Reys Católichs, Ferrán é Isabel, se fongué en lo regne espanyol, conservá sa vida propia fins al any 1714. Després... després vencé les circunstancies desfavorables de la perdua de sos furs, redoblant son amor al treball. Axí, mentres algunes provincies s' enfonzavan en

lo retrocés, Catalunya pogué seguir avençant pel camí del progrés. Avuy Catalunya no es odiada; pot ser siga enveja-da, peró val més enveja que caritat.

Catalunya perdé sa nacionalitat en lo precís moment histórich en que la Imprempta y lo Gravat se propagavan. Apesar d' axó feu maravelles en aquest ram y los llibres del antich regne de Aragó, Valencia, Zaragoça y Barcelona, sempre podrán sostenir la comparació ab les obres, no sols d' Espanya, sinó del extranger. Es cosa sabuda que los llibres antichs que se pagan á preu més pujat en los mercats de totes les nacions son los catalans.

No pot tractarse del gravat, sens parlar del llibre. Especialment per lo que se refereix á sos principis. Axí es que les obres incunables ó sía les del segle xv, totes portan riquíssimes portades y precioses lletres marginals y moltes van ilustrades ab hermoses vinyetes, hábilment gravades al boix. Durant la primera meytat del segle xvi los llibres conservan encara una bellesa admirable. Al caure l' estil gótich, y aparéxer lo Renaxement, la imprempta sofrí un eclipse massa sensible.

Los impressors alemanys Spindeler y Rossembach, lo catalá Mossen Posa, y lo provençal Carles Amorós donaren á llum à Barcelona obres que son monuments bibliográfichs. No hem de citarles per no esllarguissar massa aquestes ratlles. Lo que si farém avinent es, que en moltes d' elles poden admirarse gravats á la fusta, tan bons com los millors de la época.

Barcelona tingué lo primer gravador espanyol conegut ó sía Fra Domenech, frare dominich del convent de Santa Caterina. Firmá una estampa que representa los quinze misteris del Roser, executada en 1488. No pot demanarse major finor, habilitat més portentosa, ni gust més exquisit en l' ús del buril. L' artista que feu estampa tan preciosa, no duptám ne feu moltes altres, perque los artistes de sa válua no s' improvisan.

Com antigament los gravadors no acostumavan firmar ses estampes, resulta difícil sinó impossible, atribuírloshi paternitat segura. Peró sabém que son catalans, per exem-

ple, los gravats que ilustran les obres sortides de les premp-ses de nostra regió.

A principis del segle XVI brillá en Barcelona Joan de Vingles, artista inimitable en lo gravat á la fusta. Apenes hi ha obra de sa época que no aparega ab frisos, orles y vinyetes seves. Apesar de que en aquella época eran difícils les comunicacions, sa fama se feu general en Espanya y rebía encárrechs de Medina del Campo, Burgos, Pamplo-na, Valencia, etc., demanantli gravats pera decorar les obres que publicavan.

Vingles ilustrá la preciosa edició del «Tomich», impresa en Barcelona en 1534, tan cobejada per tots los bibliófils de tot lo mon, y que alcança en lo mercat de llibres un preu escepcional.

Quan lo celebérrim Joan de Yciar escrigué sa notable obra sobre l' Art de escriure, la millor que s' ha publicat en lo mon, cridá á Zaragoça á Vingles y éll la reproduhí al boix tan fiel y ab tal habilitat, que lo meteix Yciar li dedica calurosos elogis en la obra esmentada.

Joan de Vingles es dels gravadors que fan época en la historia del Art. Sobre ses obres podría escriures un volu-minós llibre, y está al nivell artístich de *le Petit Bernard* que produhía en la metexa época á França. Sobres lo Pe-tit Bernard los francesos han escrit moltes obres y folletos: sobre Vingles casi ningú ha dit res. Ara que s' inicia la re-generació de Catalunya ressucitarán los artistes catalans que injustament dormen lo son del oblit.

Durant lo segle XVII la imprempta sufrí una decadencia general, que á haver gosat de independencia haguera con-tinuat sos gloriosos començos, vivía arrastrada á la corrent que impulsava desde lo Centre á les Provincies. Sufrirem allavors la guerra dels Segadors, y com lo resultat final nos fou advers, nostra decadencia fou major.

No obstant; durant la época de 1639 á 56, en la qual do-minava la febre de la lluyta, aparegueren multitut de fo-lletos, romanços y fulles soltes, algunes de elles ab porta-des alusives, y que demostran lo molt y bó, que hagueren pogut fer la imprempta y lo gravat á haver gosat de protec-ció y estímol.

Durant lo segle XVIII la decadencia fou major. Començá ab la guerra de successió. Catalunya combaté coratjosament no parant la lluyta fins que socombí per haverse vist abandonada de tot lo mon. En aquell període aparegueren axí meteix multitut de interessants folletos, uns y altres son avuy rars, per haverlos perseguit lo govern de Madrid.

A mitjants del segle XVIII l' impuls académich feu brollar artistes de válua en tota Espanya, y Catalunya no se quedá enrera: allavors brillaren Tramulles, Moles, Boix y Ametller. Aquest derrer alcançá fins molt entrat lo segle actual, havent sigut primer gravador de Cámara de S. M. Abans, altre gravador barceloní, en Sorelló, havía sigut gravador del Vaticá.

En lo segle actual han brillejat molts altres artistes catalans. Lo gravat al boix per causa de la fotografía, zincografía, foto-gravat, etc., ha rebut un cop casi mortal. Sols resta lo gravat al aygua fort, que es personal y com porta impregnat l' esperit del artista, aquest no morirá may. Pera honra de Catalunya comptám en aquest género un artista de fama universal, Fortuny.

Catalunya pot enorgullirse de sa historia del gravat; com avuy es desconeguda, hi ha qui la nega; lo día que se conega, allavors se li fará justicia, concedintli honrós seti entre les nacions més avençades.

JAUME ANDREU.

ESPLAY

I

Mir emboyrat l' horitzó,
veig á la terra endolada,
veig l' ample espay sense fites,
sent brunzir al temps que passa;

escolt l' etern clamoreig
de cent veus que al entorn s' alçan,
veus de pau y crits de guerra,
lays d' amor, plants d' anyorança;
y mon cor fuig de la terra,
y l' horitzó boy l' espanta,
y troba l' espay estret
y troba que 'l temps no passa,
y les veus que al entorn seu
á agombolarlo se afanyan,
res li diuen al meu cor,
res diuen á la meva ánima.
Corren cechs y sense fré
mon desitg y ma esperança,
curullant pregons abysmes,
secant mars, rasant montanyes;
no puch seguir llur carrera
mes ay! no puch deturarla.
Vent, que per l' espay t' endinzas,
si 'm duguesses en tes ales!
Y 'l vent xiula apilant núvols,
vé udolant la turbonada,
y embolcallades de boyra
envían rius les collades.

. . . .

Torna á riure la serena
ab la color del cel blava,
y plora l' ánima meva,
consirosa, solitaria...

II

Bat de alegría mon cor
y 's desvetlla la mia ánima:
he vist al Amor somriure,
he vist lo goig en sa cara;
he vist en mitg de la fosca
clarejar la llum del auba;

he trobat la verge hermosa
de mos somnis d' esperança!
Veig lo cel plé de claror,
veig la terra enjoyellada,
veig per tot la primavera
arréu vessantne ses gales.
Les arbredes veig en flor,
en flor esclatar les prades,
y somriure les violes
ab les gotes de rosada.
Missatges d' amor l' ereig
ne porta de branca en branca;
Amor, murmura 'l rieró
desde son llit de esmeragdes;
Amor, los lliris que 's vinclan
y per besarlo s' abaxan.
Amor, suspira 'l capvespre,
Amor, cantan les aubades
y 'ls aucells revolejant,
Amor sospiran y cantan.
¡Benhajas oh Primavera!
¡Benhajas, Amor, benhajas!

III

May s' ha vista Primavera,
eterna en lo mon durar.
L' arbre que abans verdejava,
la tardor prou l' ha assecat;
son brancatge 's balandreja,
als batechs del temporal.
Bé n' he vist caure de fulles
y rodolar gemegant:
á cada gemech que davan
sentía 'l cor trontollar.
D' enveja les branques seques
fuetejavan los cimals,
en que qualque fulla encara

provava balancejars:
avuy he vist la derrera
espoltrirse per lo fanch!
Ja no es més que un trist cadavre
l' arbre altivol verdejant;
los rossinyols llurs cantades
no hi venen ja á refilar.
Be has passat ay! Primavera,
be has passat per no tornar:
mes ilusions van marcides
á esfullarse riu avall...

ENDREÇA

Adeu ensomnis hermosos,
Primavera del meu cor;
adeu, jorns tan venturosos
en que 'm somreya l' Amor!

JOSEPH M.ª SERRA Y VALLS

FRAGMENT D' UN SAYNETE INEDIT

Y SENSE TÍTOL ENCARA

La escena representa una botiga que fan plumeros y embalsaman besties.

MR. ALEXIS, PANTIQUILLO

Pantiquillo obrint la vidriera de la botiga.—¿Se pot entrar?

Alexis.—En Avant.

Pantiquillo.—Ascolti, ¿qué tením de fer pel *Vanitoso* per Sant Antoni?

Alexis,—No 'l conech pas, no sé qui es, *moi*, aqueix *endividu.*

Pantiquillo (mirantsel de dalt á baix), Deu lo guart, que encara no ho havía dit (se treu la gorra; Mr. Alexis fá lo meteix). ¡El *Vanitoso!*.. no es cap persona, peró 'n podría ser. Es un cavall bayo que no n' hi ha cap més, ni que s' hi assembli en tota la crosta de territori de la Espanya actual. Lo cavall de més planta y més noblesa de sanch y de llinatge reconegut: ¡Podría gastá 'l Don y tractament de cerimonia... peró li sobran dos rems... que podría atrassarlos á qualsevol pinturero dels que assisteix á besa *manos* y ferhi paper més lluhit.

Alexis.—Conech pas.

Pantiquillo.—¿Vosté deu ser estranger?

Alexis.—Je suis français.

Pantiquillo.—Tóquila donchs, y viva la República.

Alexis.—Merci; vos sou molt gentil.

Pantiquillo.—Un servidor es en Pantiquillo de la Dressera y abanderado aquest any de Sant Antoni.

Alexis.—Servidor vostre.

Pantiquillo.—Alto la ronda, que no 'm coneix bé encara: Y 'm díuen de la Dressera, perque per tot arreu arribo primer que ningú; de nit, de dia, tant si plou com si pedrega sobre mullena.

Alexis.—Bravo ¿Teniu bones gambes *alors?*

Pantiquillo.—No senyor. No es aquí 'l mérit. Un servidor es del art de la xurriaca. Tinch l' estrado en lo pescante: sentat allí dalt, faig com lo ministeri, dirigexo la marxa de l' arriata.

Alexis.—Estich content ab la vostra conexença.

Pantiquillo,—Nada, que li vuy esplicar l' últim cas que m' ha passat, per enllestir. ¿Que té molta feyna?

Alexis.—Podéu dir si sou servit.

Pantiquillo,—Portavam al *Labariento*, ara fá pochs díes—uns senyors que s' anavan á divertir honradament y fer la comedia al jardí... ¿Quin es lo fayeton que s' hi presentá puntual? lo d' en Pantiqüillo... ¿A quin' hora hi van arribar los demés?... No ho vullga sapiguer... A cap hora. A

misses dites. Si retardan sols cinch minuts, no més cinch minuts... vaja, adeu Grecia, ab la companyía... Que no hi havía funció ni drama ni saynete, perque lo senyoriu que hi havía acudit des lo día abans per arreplegar bons puestos se migrava, cansats d' esperar y ja feyan les maletes y posavan agulles als farcells per anar á dormir á Horta y adeu tragedia del *Amo criado*.

La bufa, que feya de Reyna de la Soledat me buscava per tot arreu—¿Ahon es en Pantiquillo? ¿No, adonde está Pantico? va dir.—Tothom arronçava les espatlles volent dir, no 'l conexém. En Pantiquillo de la Dressera ¡correr, buscarlo; que me lo traigan deseguida, ansia, brillo, que lo traigan... Jo m' estava donant grá als cavalls!

M' hi presentan: ese es Pantiquillo. Encara no 'm veu ja desplega lo manto reyal de seda esmaltada, que entre arrugues y canalons hi havía una peça de tela; m' allarga la má, ab lo braç nu, fi y rodó com un balustre de marfil; me l' estreny ab afició, m' hi dexa en lo palmell quatre duros en plata y me diu aquexes paraules sagrades. (pega pipada al cigarro, treu gran fumarada per boca y nas, escup y segueix dihent). «Pantico. Usted ha sido el héroe de la temporada. Sin usted no hay tragedia en el Laberiento.» Li faig cortesía, baxo 'ls ulls y no més li responch: ¡Vaya un buñuelo! Se 'n va corrents al tablado—perqué no més esperavan á ella pera començar.—Fan córrer la cortina y surt. Encara no m' entreguarda, boy amagat en los derrers assientos, me mira fit á fit, me tira disimuladament un petó que jo arreplego al vol, me 'l coloco al mitg del front y comença la tragedia que á la cuenta fá referencia á una terra que hi ha mines de pega de la que alimentan los violins y les cordes del contrabaix. Jo suhava de angunia al veure treballar aquella dona, perque ho feya ab alma, peró no 'm vaig axugar may la cara per cap estil; hi tenía clavat un petó d' artista satisfactoria y vaig volguer que fes com les flors: que 's decandis tot sol fins que 'l vent l' esborrés.

Alexis.—Se veu bé que la demoiselle vos volía honorá.

Pantiquillo.—¿Quin dupte té? Un petó no 's tira axins com axis, sense intenció. No van tant á venal... Per axó,

si comencés á esplicar historíes y á referirli los que han caygut sobre aquesta cara, se 'n cansaría de comptar floretes, perque, al meu entendre, los petons deuen ser com violes ó com maduxes: petits y olorosos. Y diría, axó no es la teva casa, Pantiquillo; que es una primavera de fruyta silvestre y flors boscanes.

Alexis.—¡Vraiment! estám d' acort.

Pantiquillo.—¿Que 's pensa que no ho sé que á França 'ls feu anar més endoyna? Aquí es diferent. Hi ha més escrúpols; aquí 's mata á un home ó á una dona si fan un petó fora de reglament. Aném molt tocats y posats.

Ara que ja sap qui es en Pantiquillo de la Dressera aném al cas perqué he vingut.

Alexis.—E, prenéu una mica d' assiento si es servit.

Pantiquillo.—*Marci* s' estima. Tením de fer lluhir lo Vanitoso aquest any.

Alexis.—He bian, si senyor; cal luí fer lluhír.

Pantiquillo.—Vull un plumero per les cabessades de plomes de pavo reyal veritable.

Alexis.—¿Per la Saint Antoine?

Pantiquillo.—¿Y donchs per quan? ¿Pel dia dels Inocents?

Alexis.—Encara hi manca bien de jours.

Pantiquillo.—No hi fá res, vull tenirho enllestit abans. Perque hi haja temps d' enviar á França si aquí no hi ha prou cues de pavo reyal. No 'm vé de cinch duros ni de vuyt; encara que s' hajan de plomar mitja dotzena de caps de virám.

Alexis.—No hi ha hagut pas bona anyada d' aquestes galines.

Pantiquillo.—¿Cóm diu? ¡Mussiu, no fem bunyols! De pavo-reyal.

Alexis.—Ben comprís. Mé, com jo estich republicá jo, non los vuy nomenar de la façon y en dich galines.

Pantiquillo.—Dels pavos-reyals?

Alexis.—Mes sí!

Pantiquillo.—Vaja, alante; respecto l' escrúpol. Peró vuy que se 'n parli del any que en Pantiquillo haurá sigut abanderado.

Alexis.—Certainement, caldrá que 'ls journals ne fassin un g ran louange.

Pantiquillo.—Es que treuré 'l *Vanitoso*... lo primer cavall de la historia. ¿Sap lo que va passar quan va arribar de París?

Alexis.—Ma foi, non se pas res.

Pantiquillo.—Peró si tot Espanya ho sap!...

Alexis.—Perdonéu, senyor; mes jo estich encara citoyen français.

Pantiquillo.—Ascolti. A la que enganxo 'l tronch que 'ns va arribar de París y 'm presento al Passeig de Gracia, (perqué son dos los cavalls de mérit, el *Vanitoso primero* y el *Vanitoso segundo*.) Un rum rum y un xiu xiu se va alçar tot daltabaix de la carrera desde Novedats fins á Provença.—¡Quín tronch mena en Pantiquillo!—Axó no son cavalls, son magestats!—Potser costan quatre mil duros.—Potser quatre mil cinchcents!—¡Quins bayos, María Santíssima dels Desemparadets! deyan los nobles á l' orella de la seva senyora. Passa en Xaranga arrambat casi bé fregant lo seu Milord ab lo meu y 'm diu á l' orella:—Tiquillo, fill; cavalls com aquexos no 'ls ha vist fins ara la claror del sol.—Jo li contesto: Y ja pots endreçarte un pinyach á les boles dels ulls que non veurás d' altres ni tú ni cap persona nada. Al segon vol tots los cotxes havían desfilat. Me van dexar lo passeig net com la vía del carril. En una paraula, vaig aplacar l' orgull de tot lo senyoríu de la ciutat que té vergonya. Res més. Al endemá, carretel-les, milors y tronchs y eugues y guarnicions anavan al encant. Tota *laltaritocracia* se conformava d' anar á peu, perque no podía frequentarse ab nosaltres y no rebre un sofocament d' enveja cada vegada que jo sortís ab lo tronch. Y vinga enviar desseguit propis y comissionats á París á cercar cavalls d' estampa y cotxes de primera, que als vuyt díes teníam á Barcelona un floreyo de carruatges de trinca y de bestiar á l' alta escuela que cap més potencia del mapa los pot tirar al carrer.

Alexis.—Pardon, si vos veyessiu los que tením á París...

Pantiquillo.—Dexis de París ni d' Estafranchs. Lo marit

de la Guerrero ho va fer constar; no hi afegexo ni un titllet, perque les seves paraules son públiques y conegudes. Me les va fer comunicar pel seu majordom.—«Los cotxes y les eugues de *casa*, va dirme, fins al estat present han tingut cetro y corona pel luxo y hermosura... Peró en Pantiquillo ab lo landó que mena y ab lo tronch que hi enganxa, m' han desbancat. Que conste: la reputació queda per éll.»

Alexis.—Més, á París...

Pantiquillo.—No hi ha res ara á París. No mel retrega més aquell poble. No li he dit que 'ls comissionats d' aquí varen florejar y endursen lo millor que tenían? Dexim acabar. Va enviarlo á la quadra al seu majordom. Jo la tenía en aquella situació plena de capitans generals, nobles y marquesos y tota la baronía de la comarca. Contemplavan lo tronch parlant baix com á missa. Lo majordom inspeccionava l' orgull y 'l plantar dels bessons; me 'ls examinava per tots indrets; guayta, observa, entreguarda y contesta, á un dels grossos que li demana parer, aquestes paraules capitals.—«Con el permiso de Usía: El tronco que mena el senyor—senyalantme á mí—es un tronco Plusquamperfecto. Podria enganxarse al carro del sol.» Fá lo saludo militar, surt, y en sent fora de la quadra rebot per terra 'l puro encés que fumava botent y llençant per qui enllá espurnes ruhentes de foch.

Alexis.—Jo vos torno á dir que á Parí...

Pantiquillo.—Permission, Mussiú que no hi acabat.

Alexis.—A la bonne heure.

Pantiquillo.—Peró tenían un mácula que 'ls desllustrava aquexos cavalls y que no més jo me 'n vaig adonar. Senyoret, li vaig dir á la quadra tant bon punt m' hagué fet entrega del tronch; ¿sap que á França li han vengut un cavall més alt que l' altre?

¡Lo que vaig haver dit, Mussiú! Me volía tirar un tiro! ¡Esperis, no fassi foch! Y surto corrent. Als deu minuts comparexía ab un agrimensor que vaig anar á cercar á les obres del Parque...

Ja maniobra 'l nivell d' aygua demunt de la esquena

dels animals. Apunta xifres, suma, resta... vaja, opéran totes les quatre retgles... Xo, que no 's bellugui cap animal. ¡Dues decimes de graduació y de diferencia d' un cavall á l' altre!...

Lo senyor se passejava d' un cap á l' altre de quadra treyentse manyochs de cabells. No s' apuri, senyoret, no 's precipiti la joventut que se quedará calvo. Jo contradiré lo defecte de la naturalesa.—Que has de fer tú; es impossible!

D' aquí vintiquatre hores tindrá 'ls cavalls parions com dues gotes d' aygua. Ja no se 'ls estirava 'ls cabells, peró cada sospir que li sortía del pit enternía. Li dich senyoret, que quan surtin de les meves mans no desmentirá l' un del altre ni 'l sanabre d' un gruix de trenyina.

«Si per escursarme lo cavall m' l' esguerras, t' esquerdaré lo cap.» Y se 'n vá.

Torna l' endemá á la quadra y torna l' agrimensor ab lo aparato de les matemátiques de l' aygua. Coloca lo canó de la humitat fent pont entre les dues esquenes dels cavalls; tira la operació á pols: A la quadra ni 's movía una mosca: ningú respirava. Enllesteix la retgla de tres y... los cavalls resultan iguals, exactes, que ni passant la esponja mullada sobre del un y dexant l' altre en sech no discrepan les alçaries ni lo gruix de la mullena.

Alexis.—Parbleu.

Pantiquillo.—Si no hi ha lo facultatíu, lo senyor me abraça en públich. —¿Cómo te las has componido? me pregunta. (A la quadra, y davant de forasters me parla castellá.) Vaig esperar á que estessem sols. Molt senzill li responch. He fet venir al *Trepat* dels ulls de poll y encarantlo davant del *Vanitoso primero* li dich: Ab la llanceta més fina que tingui al estuig, ab aquella que destría en dos brins lo perfil d' un cabell, rebaxím aquest tant per cent los cascos del *Vanitoso*. Senyis, perqué l' empenyo es de compromís y s' hi arriscan reputacions; la del senyoret, la de vosté y la d' un servidor. Als cinch quarts justos de minutera de rellotge la operació de cirugía estava llesta: ell ab la eyna jo ab lo compás de graduacions. Al *Trepat* cada gota de angunia que li relliscava cara avall era axís, del grandor

d' un cacauet. Jo, frescal com una satalía. Tiro nivellada d' esquena á esquena, exactes; ni un billar. Quan val la seva feyna, noy xich?—Donim lo que vullgui.—Aquí té quatre duros.—Es massa, no 'ls val.—Aquí té quatre duros li torno á dir y fíquissels á la butxaca que son de vosté y de ningú més. Lo manescal més tonto n' haguera comptat una dobla de quatre. Aconductis lo cavall desd' avuy, y cada dissapte, si es servit, vingui á corretgirli les afiliacions...

Ara, senyoret, si m' he propassat castiguim. Y li presento lo revolver al punt de dalt.

Gira esquena enternit y marxa. Als tres minuts baxa lo lacayo ab una safata plena de caxons de tabacos habanos y mitja dotzena d' ampolles de canya pera glopejar cada vegada abans de ficarme 'l puro á la boca. Tingui tástils Mussiú.

Alexis.—Oh, Mercí bien, es superbo.

Pantiquillo.—¿Qué diu? de les escorsedures ne fan lo rapé pels cardenals, los bisbes y lo capitol de canonges de la Seu de Barcelona. ¡No se 'n fumarán may més de tabacos d' aquexa casta á Espanya! Ara, en compte de cigarros nos enviarán deutes de Cuba, y per lo que toca al ayguardent de canya, llestos també. Nos la farém aquí, directament, dels mánechs d' escombra.

Emili Vilanova

LA MÚSICA DEL MON

Sempre está de festa
qui posa l' amor
demunt jove honesta
que d' acert té el *Dó.*

Qui la vida passa
dins fonda ó café
maldement guany massa
may replega *Re*.

Ni pare, ni mare
tench ja. Som fadrí;
y es axó per ara
lo que 'm passa á *Mí*.

Puch dir que no tinch
casa ni fogar,
sempre vaig y vinch.
Tal vida no 'm *Fá*.

De nit y de día
visch com un mussol.
May tinch alegría.
Sempre estich tot *sol*.

Y som com la jaya
Miquela que está,
com si fós de paya,
ressêca y en *Lá*.

¡Nina! Jo voldría
ab tú mitg partir...
¡Ay! Quina alegría
si 'm diguesses *Sí*.

Voldría que anassem
á veure 'l Rector,
y que mos casassem...
¿Me farás tal *Do*.

. . . .

. . . .

Tórnam la resposta
que esper á su-quí,
ja que poch te costa
que me digas *Sí*.

Jo de peus en terra
no 't faré tocar.
Eñ pau y en guerra
sempre 't duré en *La*.

Anirás vestida,
tendrás pá al rehol.
De la meua vida
Tu serás lo *Sol*.

Perque sempre rigas
en lloch de plorar,
á tot quant me digas
respondré *Sí, Fá*.

Tinch una caseta
un hort y un jardí,
y en la galereta
tú hi vindrás ab *Mí*.

Te donaré joyes,
y un hermós ca-mé,
y altres birimboyes...
No 't faltará *Re*.

Jo esper que amorosa
davant lo Rector,
de ta má preciosa
me 'n farás el *Do*.

Pere d' Alcántara Penya.

LA CAPUTXA

Si 't vull veure ayrosa y bella
com mon desitg te demana
entremitg de la vermella
barretina catalana,
no ha pas al plá de buscarte
lo meu cor enamorat;
massa sé hon haig de trobarte
ab lo noble y bell tirat
que, caputxa,
ara y sempre has conservat.

Sé que 't plauen les rouredes,
los ubachs solíus y ombrosos,
les espesses salzeredes
y 'ls alens més sanitosos;
que, fugint la clamadissa
del veynatge neguitós
y la boyra malaltissa
del vilatge trafagós,
tens, caputxa,
á montanya 'l grat repós.

Sé que vols veure com llaura
los sembrats, fent solchs, la rella,
y la espiga que 'l sol daura
per tombarse á la corbella;
sé que 'l trángol no 't plau gayre
dels carrils y del vapor,
y que t' agrada més l' ayre
del molí fressejador...
tú, caputxa,
vius més feta á l' antigor.

Tu vols, neta de ressabis,
nostra parla montanyesa,
les costums de nostres avis
y 'l vestir á la pagesa;
la ciutat t' es mal veynatge
y á montanya estás més bé,
que aquí baix, fins lo llenguatge
té regust de forasté,
tot, caputxa,
pren patró del extrangé.

Ni als bateigs, ni maridatges
d' aquí, hi portas l' alegría;
pels enterros y homenatges
has perdut la fesomía;
la mantellina que 't desa
lo teu ayre ha emmatllevat:
lo xambergo á la francesa
de revés t' ha arreconat;
sort, caputxa,
que á montanya t' has quedat.

Per les fires y ballades
t' hi passejas axerida
galejant les arrecades
de la nuvia presumida;
y 't rumbeja la burgesa,
la que viu del seu treball,
y la jove pabordesa
que ab tú, plaça amunt y avall,
va, caputxa,
lo recapte fent pel ball.

L' espignet de la tenora
que punteja la sardana,
te plau més que la senyora
contradança de la plana.
Balls y coples y musica

de nous ayres que tu sents,
no son res envers la rica
profusió ab que tu aquí 'ls tens,
mes, caputxa,
ells per tu son ben dolents.

Ayres son que 't creuen veure
del seu garbo avergonyida;
vents moderns que 't volen treure
si no morta, mal ferida.
Regatéjals la victoria
pam á pam, fésthi ab neguit;
y ni 'l nom, ni ta memoria
vulgas perdre en cap sentit;
¡oh, caputxa!
pósahi tot lo teu delit.

Si 'l delit no t' abandona,
veurá en tu, per sempre, ufana,
son mantell y sa corona
nostra terra catalana.
Busque sempre ton desfici
á montanya alberch segú,
y no te 'n trega 'l patrici,
ni l' extranger ni ningú
may, caputxa,
que la Patria viu ab tú.

A. Bori y Fontestá.

Tant si es grossa com si es xica la espina quan naix ja pica.

Qui vulga bona caça vaja á comprarla á la plaça.

MOVIMENT CATALANISTA (*)

Es tasca un bon xich difícil apuntar á tall de dietari, com deuría ferse en aquest treball, los successos de major importancia que venen á determinar lo Moviment Catalanista d' enguany. Ha sigut de tal naturalesa aquest moviment, que més que per la força de dintre, ha sigut produhit per acontexements de fora, y ha sigut tanta la influencia d' aquests acontexements que més que fets aislats que un á un pugan ajuntarse, donan per resultat, tota una reacció, tot un moviment de la societat catalana cap á uns ideals mirats ab indiferencia ordinariament, ab menyspreu y fins ab repugnancia y odiositat en díes no pas llunyans en que lo sentit comú, lo veritable patriotisme y lo sentiment de caritat,

Y encara més; lo trascendental d' aquest moviment, fá que una pila de circunstancies ab ell relacionades, una pila d' iniciatives que per ell han sigut preses, no pugan ni tant sols ser esmentades aquí, devent estar sempre tapades per lo vel de la prudencia.

Fetes aquestes aclaracions pels qui troban certa mena de deficiencies en la crónica anyal que aném á escriure, començám destriant los fets y agrupantlos en dues grans parts: en la primera hi posarém aquells que han nascut, podríam dir, *per se* y los altres *per accidens.* Los primers,

(*) Devém advertir que 'l nostre propósit fou escriure una revista de Moviment Catalanista durant l' any. Y axís ho varem fer. Mes lo benévol lector se té de fer cárrech de les dificultats que pera la publicació d' aquest treball, nos han sortit á derrera hora per causa de les circunstancies especials que atravessám.

Com no tenim temps d' escriure un nou treball sobre 'l meteix assumpto y no li es possible axís meteix al editor del *Calendari Catalá* anar á imprimirlo per aquest any en altre país, devém acontentarnos en publicar aquests fragments. Si alguns quedan sense solfa ni volta, no 'n tením pas la culpa nosaltres.—J. MASPONS Y CAMARASA.

per la marxa progressiva y *normal* del Catalanisme, y encara que influits alguns per los acontexements exteriors, apareguts sense lligament ab ells; los altres, produhits per les circunstancies *anormals* perque hem passat y passám.

Sempre que se tracte del Catalanisme dels nostres dies, s' ha de tenir en compte, la corporació ahon s' hi ajuntan totes les forces organisades pera defensar y propagar lo programa acordat en la Assamblea de Manresa, ó sía la *Unió Catalanista* y en consequencia lo paper que desempenya en aquest moviment polítich y social, la *Junta Permanent* de la metexa.

Be 'ns será permés que ho fem constar, encara que 'l qui escriu aquestes ratlles sía part directament interessada: la *Junta Permanent* actual, no ha restat ni resta un moment inactiva; que quan no tenía circunstancies extraordinaries que la fessen moure, aprofitava lo temps, resseguint les nostres forces, animantles y organisantles; quan aquelles circunstancies se presentavan, com se presentan encara, la *Junta* les ha vingut aprofitant ab delit y energía; la *Junta* ha fet foch quan al vol d' ella no n' hi havía, ha procurat conduhir les flamarades quan veya encéndreles.

Tant bon punt á finals d' any, se despedí la *Junta Permanent* anterior pera cedir lo lloch á la actual, no sens publicar un magnífich document (12 Desembre 1897) recordant les persecucions sufertes y l' éxit brillant de l' Assamblea de Girona, los individuus que entraren á desempenyar los honorífichs cárrechs de membres de la *Junta Permanent de la Unió Catalanista*, no se donaren ni un punt d' espera en la tasca que la *Junta* passada havía iniciat d' organisar les forces del Catalanisme. L' éxit no ha pogut ser més falaguer. Lo día 15 de Desembre quedaren definitivament aprovades unes *Bases pera la formació d' Agrupacions de la Unió Catalanista,* essent circulades per tot Catalunya des lo 20 de Janer, junt ab una *Circular* esplicant los propósits de la *Junta* y ab unes *Instruccions* encaminades á comentar y á aclarir l' esperit de les *Bases*.

La campanya que desde allavors s' emprengué fou empenyadíssima. No s' acontentá la *Junta Permanent* ab la

circulació dels impresos expossats. Celebrava seguides reunions extraordinaries ab los companys de causa més actius, ab los qui, residents á Barcelona, comptan ab relacions numeroses á dintre y á fora de la capital; convidava á ses sessions als catalanistes de diferents punts de Catalunya y ab ells discorría sobre l' estat de ses respectives poblacions, y juntament s' estudiava la manera de fer decidir als poruchs, de convéncer á elements sans y valiosos peró indiferents, de remoure tals ó quals obstacles; se dirigía per escrit ó de paraula á les personalitats de més reputació en cada comarca y 'ls hi deya que volía posarshi en relació, que volía conéxer son pensament en punt á Catalanisme y manera de ferlo prosperar en cada localitat.

Aytals gestions, jamay interrompudes ni en épоques de més espectació pública per successos de diferent carácter y continuades encara avuy, les ha simultanejat la *Junta* de la *Unió*, ab altre procediment encaminat al meteíx fí; l' envío de documents impresos de diferent carácter, peró apropósit tots pera donar á conéxer los nostres ideals: discursos literaris y polítichs, fulles volants, actes de societats catalanistes y tota mena de documents pertocants á les Assamblees de la *Unió*. Pujan á alguns milers los documents que en pochs mesos s' han escampat desde la casa de la *Unió* á Biblioteques de importancia, á regionalistes de Catalunya y de fora y á totes quantes persones sía de creure que 'ls hi pugan aprofitar semblants lectures. Peró cal que conste, que si tan bella escampada de documents de propaganda s' ha pogut fer, se deu en part á la generosa cooperació de societats y de particulars, que sabedors alguns del procediment de la *Junta* y responent altres á ses indicacions, han fet ofrena á la *Unió Catalanista* de grans existencies de documents que guardavan arxivats.

Y la *Junta* no 'n tenía prou d' axó: no acontentantse dels treballs empresos y seguint en sa conducta de sumarse les activitats dels catalanistes, decidí treballar fortament en una altra obra de capital importancia: la formació del cens catalanista, iniciat, peró no seguit, anys arrera. Després d' una serie de sessions preparatories ab diferents com-

panys catalanistes, lo día 29 de Janer quedaren constituides tres comissions encarregades de formar lo cens catalanista, que posteriorment (7 de Juny) foren reforçades ab lo concurs galanament ofert, dels actius socis de dues Agrupacions catalanistes de Barcelona que portan lo nom de «Catalunya autónoma». Les tres seccions constituides fan respectivament sos treballs per Barcelona, pel restant de Catalunya y per l' exterior. Al objecte de procedir en lo possible ab un sol criteri y de facilitar la feyna, se feren imprimir unes fulles ab indicacions apropiades y diferentes pera cada una de les tres seccions, fulles que 'ls qui impulsan, dirigexen y ordenan aquest treball, veuen ab goig com cada día se van omplint ab datos y noticies de gran utilitat.

Veges ab los datos que aném á donar, una part dels resultats que ab tants treballs s' han obtingut. Volém esmentar les societats existents, que essent exclusivament catalanistes, están actualment adherides á la *Unió*. En lo Consell General celebrat lo día 5 de Desembre de 1897 segons los nous Estatuts d' aquella corporació foren admeses les societats seguents: Lliga de Catalunya, y Centre Escolar Catalanista, de Barcelona; Centre Catalá, de Sabadell; Centre Catalanista de Girona y sa comarca; Lliga Regional, de Manresa: Associació Catalanista de Reus; Associació Catalanista de Lleyda, Agrupació Regionalista de Tarrassa; Associació Popular Regionalista de Barcelona; Centre Catalá de id.; Centre Catalá de Sant Sadurní de Noya; Centre Catalá de Sant Pol de Mar; Centre Catalá de Castelló d' Ampurias; Centre Catalanista de Vilafranca del Panadés; Centre Catalá de Mollet del Vallés.

Aquestes colectivitats, son, podríam dir, les antigues; aquelles que de temps, de molts anys algunes, venen treballant per la reivindicació de Catalunya.

Peró veges ara quina llista més afalagadora podém oferir de colectivitats catalanistes formades en un any y que son adherides á la *Unió*, per votació favorable recayguda en elles, en les dues sessions que ha celebrat lo *Consell General*, des lo 5 de Desembre, ó sía en 12 de Juny y 15 d' Oc-

tubre del any present. Les posám per l' orde en que han comunicat la seva constitució á la *Unió Catalanista*, exceptuant les que tenen carácter de associació que les posám al davant: *Associacions;* Associació Catalanista de la Costa de Llevant, de Canet de Mar; Foment Regionalista, de Berga; Lliga Catalanista de Banyoles y sa comarca, de Banyoles; *Agrupacions:* de Vilassar de Mar; de Sant Feliu de Codines; del Cassino Mercantil de Barcelona, del Vendrell; Catalunya autónoma n.° 1, de Barcelona; de Falset; de Tayá; L' Escut emporitá de La Bisbal; de Pons; de Besalú; de Valls; de Balaguer; de La Garriga; Catalunya autónoma n.° 2 de Barcelona; de Cardedeu; de Horta; Escolar de Ramón Llull, de Barcelona; los Montanyenchs, de id.; de Sallent, de Rodonyá; de Vergés.

Ja se pot veure com l' éxit més falaguer ha coronat los esforços de la *Junta Permanent de la Unió Catalanista* y dels bons companys de causa que al seu costat s' han posat en aquesta tasca d' organisar les forces del Catalanisme. La llevor sembrada ha caygut en terrer assohonat. D' altra manera, aquest esclat de colectivitats catalanistes tan admirable, sería artificial y los fets provan que no ho es pas, sinó que lo poble catalá nos comprén y 'ns estima fins quan sembla estar dominat, com en díes passats, d' uns sentiments contraris als nostres.

Aném seguint. Preludi de la fortíssima reacció per l' autonomía administrativa que enbolcallada ab altres aspiracions més práctiques y radicals, avuy s' observa, fou lo descontent general que hi hagué á les derreríes del any passat per haver cedit lo Govern á un particular, de manera depressiva pera 'ls contribuyents, lo servey de recaudació y repartiment de les contribucions, la investigació de la riquesa amagada.

Aquest descontent se traduhí en formes ben significatíves contra lo poder central y la seva administració y una d' elles fou la reunió de contribuyents del Vallés celebrada á Granollers lo 25 de Novembre, en la que la llengua catalana hi dominá exclusivament, los discursos pronunciats foren d' un tó marcadament catalanista y les conclu-

sions aprovades no eran més que una part del nostre programa. Aquestes circunstancies y l' entussiasme ab que fou rebut un telegrama de la *Unió Catalanista* adherintse al acte, demostran que l' acte verificat á Granollers tingué una excepcional importancia, puix que vingué á ser lo precursor del moviment d' ara.

Per la mena de método que 'ns hem imposat d' ocuparnos dels fets principals que aparexen aisladament, al objecte d' esmentarne després d' altres agrupats per son carácter, hem d' allargarnos ara fins al mes de Març. Dintre aquest mes, es veritat, hi han una serie d' actes de verdadera importancia catalanista, peró arrencan tots d' una metexa iniciativa. Era lo día 1, quan la *Junta Permanent* de la *Unió Catalanista* rebé á uns missatgers del *Centre Catalanista* de Vilafranca del Panadés, qui portavan á la consideració de la *Junta* un projecte de trascendencia pera la nostra causa. L' esmentat *Centre Catalanista* prengué la iniciativa de presentar candidat catalanista pera lo districte de Vilafranca del Panadés, en les eleccions llegislatives que devían efectuarse lo dia 27. Aquest candidat era l' integérrim defensor dels nostres ideals en Joan Permanyer. Acceptada la proposició per la *Junta Permanent* y comunicada al propi interessat, començaren immediatament los treballs propis del cas. Era la primera vegada que lo Catalanisme feya cara al caciquisme en unes eleccions consemblants y la lluyta tingué de ser esforçada, empenyadíssima. Tot lo Catalanisme durant aquells dies, tingué la vista fita en lo districte de Vilafranca y una considerable part dels nostres companys, tant los entussiasmats en la idea, com los qui de bon principi duptavan de que la veritat y la rahó poguessen surar en mitg d' aquesta irrisoria farsa del centralisme, feren durant lo temps electoral esforços imponderables. Los catalanistes del districte, tingueren tota l' ajuda de la gent independent y honrada del Panadés; dels companys de idees de Barcelona y del Plá del Llobregat, de la Costa de Llevant y del Vallés; lo districte fou recorregut lluytant nosaltres ab la paraula y la persuassió; celebrant *meetings* á Vilafranca, Sant Sadurní

de Noya, Piera, Gelida, Masquefa y altres pobles; publicant lo candidat un Manifest en lo que feya professió de fé de les idees salvadores; y lluytant lo candidat contrari y sos agents ab tots aquests medis que son vergonya de qui los usa y degradan als qui 'ls acceptan: lo caciquisme, com sempre, sortí triomfant.

En aquest meteix mes de Març, succehí un fet que casi passá desapercebut perque l' atenció dels catalanistes estava fixada en lo que acabám d' esmentar. Lo día 21, acaban d' esfumarse del tot los maléfichs efectes de lo que l' any passat en aquest meteix lloch, ne deyam ponentada madrilenya que se desfé ridícolament amenaçadora contra Catalunya. Nos referím al processament de dos distingits companys de causa per lo delicte de cantar les veritats desde *La Renaixensa* al Estat Espanyol, que tan trist paper está desempenyant en la Audiencia de lo criminal de la provincia, s' efectua la vista de l' apelació del auto de processament dictat contra 'ls apreciables companys aludits. L' auto del processament fou revocat.

La festa de Sant Jordi, patró de Catalunya que s' escáu en lo día 23 d' Abril, fou celebrada en alguns punts ab diverses funcions relligioses y literaries, peró es del cas fer esment especial de les festes celebrades á Ripoll. En aquell dia se congregaren en la simpática vila tancada *entre mitg de dues aygues*, lo restaurador de la Bassílica y Bisbe de Vich, Dr. Joseph Morgades y Gili, la *Junta Permanent de la Unió* y alguns distingits catalanistes. Després de solemnials funcions relligioses y un cop se hagueren depositat en una urna d' alabastre les cendres de Rodolf, fill del Comte Jofre lo Pilós, Abat del Monestir y més tart Bisbe d' Urgell, se procedí á la inauguració d' un monument format d' una placa de bronzo ab march de pedra, colocat en l' atri de la Bassílica, contenint les hermoses paraules pronunciades per lo Bisbe de Vich, al celebrarse la restauració del temple ripollés. Aquesta inauguració que no fou sinó la satisfacció d' un deute contret anys enrera, constitueix un fet que cal remarcarlo especialment, puix doná lloch á un acte altament patriótich, en lo qual se pronun-

ciaren alguns discursos, en mitg de gran gentada. que escoltava ab ver afecte, especialment, quan lo senyor Bisbe, dominat per la més gran emoció doná les gracies á la *Unió Catalanista* y parlá del bonich pervindre, que per la justicia divina, espera á nostra patria Catalunya.

Ara, es precís que 'ns ocupém de altres manifestacions catalanistes, aplegantles en grupos diferents.

Comencém parlant d' algunes mostres de patriotisme que desde derrers del any passat fins á mitjos del present, nos han donat algunes d' aquestes, un día, apreciabilíssimes corporacions populars, avuy dominades en sa major part per lo caciquisme y per la immoralitat més desenfrenada. Portám tan afecte á les Corporacions municipals y considerám sa missió de tanta trascendencia pera lo benestar dels pobles, que lo més petit desitg que demostran de rompre ab les cadenes del centralisme, creyém que ha d' alegrar al cor de tots los catalans y que tots los han de aplaudir y encoratjar. Per axó sentím una especial complascencia, en recordar aquí que lo día 28 de Desembre del any passat, l' Ajuntament de Figueras, acordá suprimir les ignominioses bandes dels regidors; que quan lo defensar l' autonomía, era exposat á conseqüencies desagradables, tres Ajuntaments de poblacions importants de Catalunya, acordaren proclamarse partidaris d' ella y demanarla al Govern per la nostra terra; son los de Reus, Vendrell y Olot; que á primers d' any l' Ajuntament de Mollet, seguint l' exemple del de Ripollet, fá posar en llochs públichs rétols redactats en catalá, prohibint demanar almoyna als pobres forasters; que pel Setembre, lo Ajuntament de Sant Antoni de Vilamajor, imitant al de Sant Felíu de Codines, esborra los ridícols noms castellans dels carrers y n' hi posa de catalans, donant ademés á una plaça lo nom de Plaça de Catalunya. Quatre poblacions vallesanas, aquestes que derrerament hem anomenat, que solen presentarse tal com deurían ser y com, ajudant Deu, serán un día totes, ab tota sa faysó completament catalana.

Pera les aspiracions de la restauració, perfecta aplicació y lliure desenrotllo del nostre dret nacional no ha sigut

pas tampoch perdut l' any 1898. Tres importantíssimes manifestacions hem de recullir, sortides de la Universitat, de l' Academia de Jurisprudencia y llegislació de Barcelona y del Congrés de Diputats de Madrid. Entre altres de les belles iniciatives preses per lo Rector de la Universitat don Manel Durán y Bas, se hi destacan la creació de dues cátedres lliures: una de Literatura y llengua catalana que per causes imprevistes no pogué funcionar y altra de dret catalá. Les esplicacions donades en aquesta cátedra una per setmana, començades als 7 de Desembre del any passat y acabades als 3 de Maig, foren rebudes agradabilíssimament. Lo docte catedrátich encarregat de les metexes, rebé enhorabones de importants corporacions, una de elles la Diputació provincial (4 Janer) y la espayosa aula ahon s' hi havía establert la cátedra, omplintse cada vegada més, arribá á ser insuficient.

Entre tant los més distingits socis de l' Academia de Jurisprudencia y Llegislació, se concertavan pera donar en llengua catalana una tanda de conferencies, encaminades á demostrar la suficiencia del dret catalá pera regular totes les relacions jurídiques del orde privat y de indicar lo sentit en que les nostres regles jurídiques escrites serían desenrotllades, si Catalunya recobrés la facultat de ferse les lleys. La Junta de l' Academia lo día 3 de Janer aprovava lo projecte, lo que tingué una realisació brillant.

Al meteix temps la propia Junta, pera lo concurs de Memories vinent, designava aquest tema: «Exposició rahonada y crítica de costums jurídiques de Catalunya ó de alguna de ses comarques.»

Al bell cor de Madrid, també hi alená aquesta aspiració jurídica que per aquí tan fort se manifestava en aquells díes. Lo diputat á Corts

Si Catalunya ha tingut recorts per ses lleys y per l' administració de justicia que deu darse, igualment n' ha tingut per la ensenyança. Algunes corporacions profesionals com la Societat Económica Barcelonina d' Amichs de la Instrucció, s' han preocupat de retornar sos furs á la ensenyança catalana, prenent entre altres acorts (2 Juliol) lo de

demanar al Govern la creació de cátedres de llengues regionals y que se descentralisen los concursos y oposicions, exigintse pera poderhi pendre part, lo conexement de la llengua del país.

Un pas més enllá s' ha donat en aquest sentit; l' incansable propagandista en Francisco Flos y Calcat, ha obert á Barcelona, al començar lo curs, un *Colegi de Sant Jordi*, ahon trencant motllos vells y passats de moda, dexant de martiritzar als dexebles ab procediments antipedagógichs, se hi dona ensenyança, práctica, y verament científica, en consonancia ab lo modo de ser del nostre país.

A Rodonyá desde fá poch se hi donan lliçons gratuites per lo ilustrat metge de la població, en Pau Texidor, de Geografía, Historia de Catalunya y de Gramática catalana y aquestes assignatures s' han introduhit enguany en lo Colegi de Germanes Dominiques del Roser, de Ripollet.

També per la religió s' ha donat la nota patriótica á Catalunya. Quan pel mes de Janer se feyan missions á Barcelona, de les 17 esglesies en que se predicava, en vuyt se hi sentía no més que la llengua de la terra; y en tres se hi compartía l' ús del idioma catalá ab lo castellá.

De les 40 misses noves que enguany s' han cantat á la diócessis de Vich, 38 celebrants han redactat les corresponents targetes de convit en catalá.

D' entre 'ls sermons que s' han sentit de marcat carácter patriótich, cal recordar lo que als 2 de Janer pronunciá á Manlleu lo P. Antón Medina, sermó que se 'ns digué fou eloquentíssim y que acabá ab los crits de ¡Visca lo Regionalísme! ¡Visca Catalunya! donats per l' orador y contestats ab entusiasme per l' auditori.

¡Que es hermós, que es consolador, lo veure als Ministres del Senyor, defensant lo sant lema de Deu y Patria, sense mistificacions ni afegidures que pugan enxiquirlo.

Per tot lo exposat, ja se compendrá que malgrat als entrebanchs que posa á un dels medis més eficaços de fer propaganda, la oral y pública, lo estat de suspensió de les garantíes constitucionals en que hem estat una bona part del any y malgrat lo imprudent que haurían sigut alguns

d' aquests actes per lo modo de pensar en certes temporades de la gent en general, les conferencies, sessions y meetings de propaganda catalanista han sovintejat en aquest any. Nos hem ocupat ja d' alguns de aquests actes; y ara aném á anotar los demés, triant aquells que tenint un carácter purament catalanista, están revestits de vera solemnitat. Día 17 de Desembre.—Sessió inaugural del Ateneu Barcelonés.—Día 2 de Janer.—Reunió á Canet pera tractar de constituir la Associació Catalanista de la Costa de Llevant.—Día 8 de Janer.—Sessió inaugural del curs de la Lliga de Catalunya, de Barcelona.—Día 9 de Janer.—Lo Centre excursionista de Catalunya se reuneix en l' ápat anyal en lo Lyon d' Or, se pronuncian entusiastes brindis y se canta l' himne *Los Segadors*.—Día 30 de Janer. —Reunió de propaganda á Mollet.—Día 8 de Febrer.—Sessió inaugural del curs en l' Associació Popular Regionalista de Barcelona.—Día 12 de Febrer.—Reunió Catalanista á Girona, ab motiu del ápat anyal que celebran los socis del centre Catalanista de dita ciutat.—Día 18 de Març. —Després de les sessions inaugurals de les seccions del Centre Escolar Catalanista de Barcelona, s' efectúa la sessió inaugural del curs.—Día 4 de Setembre.—Sessió de propaganda á Berga.—Día 8 de Setembre.—Vetllada Catalanista á Sant Hilari Sacalm.—Reunions de propaganda á Besalú y á Banyoles.—Día 16 de Octubre.—Sessió inaugural del Centre Catalá de Sabadell.—Día 20 de Octubre.—Meeting á Rodonyá.— Día 30 de Octubre.—Meeting á Pineda.—Día 20 de Novembre.—Sessió inaugural de la agrupació escolar catalanista de Ramón Llull, de Barcelona.

La Llista no es complerta: á ella s' hi deuen afegir moltes altres sessions verificades en diverses societats, s' hi deuen afegir també les sessions que al constituirse les agrupacions apuntades en altre lloch, s' han celebrat quasi bè á tot arréu.

***

Hora es ja de que aném á pendre nota de la influencia grandíssima que en lo Moviment Catalanista han tingut

les guerres sostingudes ab les colonies revoltades y ab los Estats Units.

Quan en ocasió tardana, lo Govern decretá la concessió de l' autonomía á Cuba y Puerto-Rico, la *Unió Catalanista* endreçá (29 Novembre 1897) un telegrama á la Reyna Regent, en lo que se felicitava de que á la fí la política madrilenya rompés per primera vegada ab la tradició per ella constantment seguida, tradició política que ab lo transcurs dels segles tants desmembraments ha costat á la Espanya. Dit telegrama fou contestat (1 Desembre) per lo President del Consell de Ministres en térmens ben afectuosos. Allavors, transcorregueren alguns díes en que lo principi de la autonomía abans combatut, era considerat per molts com á dogma de fé.

Mes, s' ha de fer una aclaració. Lo poble catalá arribá casi á confondres ab lo poble espanyol, peró no del tot. Un día, pel mes d' Agost, discorrent sobre aquest assumpto escrivíam un article qual publicació tingué algunes conseqüencies per nosaltres,

Es que si Barcelona y alguna altra ciutat important de Catalunya, no demostraren haver perdut del tot lo seny, la majoría de poblacions d' aquesta terra, encomanantse com quasi sempre y per l' acció de la prempsa, lo pitjor de la ciutats grans, se varen dexar dominar per l' esperit aventurer que impera en les columnes de quasi tots los diaris.

Mes, cal observar una cosa. Al mitg d' aquella bogería, lo catalanista, quasi bé l' únich que no havía perdut l' enteniment, si tenía prou sanch freda, s' atrevía á parlar en contra de la opinió de tothom, era escoltat ab extranyesa y fins ab repugnancia, se 'l considerava com á boig, antipatriota y de cor endurit y ab tot si aquest era lo primer efecte de ses paraules, no 's feya pas esperar lo moment en que acabava per donárseli la rahó.

Prova de que aquella bogería no havía entrat á l' ánima de les gents; prova de que era més aparent que real.

Ara, tractant ab castellans ja es altra cosa: los castellans en realitat les senten aquestes aventures; fan aquestes

guerres ab tota conciencia. Son y tenen de ser eternalment lo *D. Quijote*. Haurían, per no serho, de cambiar la sanch...»

Y en efecte; ja al començar la mortal lluyta, alguna personalitat no precisament catalanista de Catalunya, á la que hi seguía alguna altra d' Espanya, feya declaracions encaminades á fer veure l' abím en que lo país anava á sepultarse; una part de la prempsa de la nostra terra no tenía ja miraments en esplicar la veritat dels fets y en vaticinar lo desastre que s' acostava, fent chor axís á la prempsa catalanista que ab admirable unanimitat de criteri havía lluytat fins allavors completament sola; á les masses de les grans ciutats, encarinyades abans ab los diaris noticiers, los hi entrava contra ells certa repugnancia que se traduhía ben visiblement, y la *Unió Catalanista*, s' atreví á publicar un Manifest (12 de Juny) en lo que cridava als catalans á la reflexió; los hi feya veure la causa veritable de les desmembracions de que desde segles anava seguint Espanya y lo camí salvador que devían empendre. ¡Vinga la pau! exclamava la *Unió* en son Manifest y aquest crit feblement sentit fins allavors, y juntat ab lo d' altres respectabilíssimes corporacions y entitats, aná ressonant, ressonant per tota la Catalunya. Y passá fins mes enllá del Ebre.

Peró era ja tart. Devía consumarse la obra de la Espanya acastellanada. Y se consumá de la manera més trista, més irrisoria. Allavors devía venir lo total despertar de Catalunya. Y pera que se cumplissen en un tot les profecíes del Catalanisme, aquest desvetllament, no 'ns ha sorprés, que ja 'l teníam vaticinat.

Aguda fou la malaltía que passá lo poble catalá, encoratjadora la reacció que experimenta.

Y aquesta reacció la experimenta tota la Espanya que no ha mort definitivament; totes les regions de la Península que pensan y que treballan. Un sol crit ressona per tot arréu: ¡Autonomía! Y axordats per ell la gent de Madrid confecciona programes pera enganxarhi aquell mot: no queda á Espanya cap partit, cap agrupació, cap individualitat que pretenga atraure opinions al seu vol, que no porte aquella paraula, sinó al cor, als llavis: qui no havía pen-

sat may ab l' autonomía ó d' ella abominava, ara fá bandera nova ab l' únich objecte, de passejar ab ella aquella santa paraula; qui en sa bandera vella ja la hi tenía, la respalla, hi posa afegidures llampants y la presenta com á sa filla més estimada y ne fá generós oferiment á tots los cors enamorats d' ella.

Veyám, veyám, perqué se 'ns fan totes aquestes festes; veyám si sabrém anotar en poques paraules les proves d' afecte que cap á les nostres aspiracions de tot arreu surten, ab lo que tindrém la explicació de tanta y tanta galantería com á derrera hora se 'ns despenja la gent madrilenya.

Ja ho hem dit abans, que Catalunya no arribá del tot á perdre lo seny. Era pel mes d' Agost, quan arreplegant la Diputació provincial de Barcelona, un desitg més ó menys clarament manifestat principalment per les classes productores, pren un acort d' una significació extraordinaria. Acorda obrir una informació respecte á la conveniencia d' encarregarse del repartiment, recaudació é investigació de les contribucions directes de la provincia. Ajuntaments, corporacions y periódichs á qui se feu la consulta, respongueren á la una que sí, que era necessari treure de les garres del centralisme lo privilegi brutalment exercit de administrar interessos purament catalans, no reduhintse á axó aquesta manifestació d' opinions, sinó que altres municipis y altres corporacions de fora de la provincia, alaban lo projecte de la Diputació de Barcelona y fan ab tal motiu declaracions á favor de l' autonomía de Catalunya, demanant que sían esborrades les ratlles arbitraries y tot l' edifici assentat demunt d' elles, en que lo centralisme ha dividit lo terrer catalá.

Ha donat lloch també á tal moviment la Diputació provincial de Girona que en sessió del 5 de Novembre, acordá obrir igualment una informació sobre la conveniencia d' encarregarse del repartiment, cobrança é investigació de les contribucions directes é indirectes de la provincia, acordant ademés dirigirse á les altres Diputacions catalanes per si creuen convenient lo concurs unit de totes pera lo millor y més encertat éxit del progecte.

Per lo que, la major part d' Ajuntaments y de societats científiques y económiques, tant los qui han sigut consultats directament, com los de les provincies de Barcelona y de Gírona, tant los qui per propi impuls han pres part en aquest plebiscit, com los qui radican en les provincies de Tarragona y Lleyda, han manifestat sa opinió.

Y la opinió general ha sigut aquesta: Que es precisa la creació d' una sola Diputació á Catalunya, peró ben catalana, que rebi vida de totes les classes socials y que tinga sa residencia en tota la nostra Patria.

Catalunya, donchs, no per boca del Catalanisme polítich solament, sinó també per medi de ses colectivitats oficials y populars, está reclamant unanimement l' autonomía administrativa y juntament en sa major part, la autonomía política perqué essent justes les dues, aquella es practicament insuficient, sense aquesta.

Per si no arribessen aquests clams de Catalunya allí ahon poden interessar especialment, cinch importantíssimes societats de Barcelona, no polítiques ni catalanistes, redactan un Manifest pera elevar al Trono y presentats sos Presidents respectius á la Reyna, li diuen que l' aspiració de Catalunya y la salvació d' Espanya, es l' autonomía. Es del cas que reproduhim aquí les conclusions del document presentat á la Reyna lo día 14 de Novembre per los senyors en Bartomeu Robert, en Joan Sallarés y Plá, en Carles de Camps y de Olzinelles, en Lluís Domenech y Montaner y en Sebastiá Torres, representants respectivament de la Societat Económica Barcelonina d' Amichs del País, del Foment del Treball Nacional, del Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro, del Ateneu Barcelonés y de la Lliga de Defensa Industrial y Comercial. Heuseles aquí: «Primera.—Los Ajuntaments, les Diputacions y lo Senat serán elegits directa ó indirectament per Gremis, Classes y Corporacions.

Segona.—Se dividirá lo Territorri d' Espanya en grans regions de delimitació natural per sa raça, idioma é historia, concedint á cada una de elles amplia descentralisació administrativa pera que pugan establir concerts económichs, fundar ensenyances técniques d' importancia local,

tenir iniciatives pera la conservació y reforma de son dret propi y facultat pera empendre quantes obres públiques sian necessaries pera la més rápida explotació de totes ses fonts de riquesa.

Tercera.—Continuarán á cárrech del Poder Central únicament aquelles funcions que depengan de l' actual é indestructible unitat política d' Espanya, pera mantenir la correcció de les diferents regions y les relacions internacionals.»

Finalment. Es forçós que 'ns ocupém del paper que desempenya la prempsa, en aquesta maravellosa reacció autonomista que per tot arréu impera.

Si passessem balanç de les publicacions catalanistes, á bon segur que 'l que dona l' any, veuríam que no es pas tan falaguer com sería d' esperar, puix degut á circunstancies de diversa indole que no hem d' esbrinar desde aquest lloch, lo número de periódichs exclusivament catalanistes, més aviat ha dísminuit que no pas ha aumentat.

Peró dexant de banda la nostra prempsa, ¿quín periódich de Catalunya trobarán que ab més ó menys sinceritat no defense idees descentralisadores? ¡Quin cambi tan radical ha observat en pochs mesos la prempsa de Catalunya!

Y aquest cambi s' ha operat també en la prempsa de tota Espanya. Aquells diaris madrilenys que quatre dies ha nos despreciavan, vejeulos ara com nos amoxan, com sense recordarse de lo que ahir estampavan, volen ser avuy los més acérrims y constants defensors de les idees per nosaltres sempre preconisades. ¡Quin *mea culpa* tan solemne está entonant la prempsa d' Espanya!

Digám ara quelcom, lo que se 'ns dexe dir, de la prempsa extranjera. Aquesta dona una nota importantíssima en lo actual moviment regionalista d' Espanya, peró principalment de Catalunya.

Desde que la *Unio Catalanista* publicá son Manifest demanant la pau, Manifest que fou traduhit y estampat á varies llengues, la gent pensadora de diferents paíssos y los qui donan informacions á la opinió pública, posada sa atenció en les coses d' Espanya, varen fixarse especialment

ab Catalunya, estudiaren lo moviment catalanista y lo comprengueren. Sens comptar que á més de la prempsa catalanista tota la d' Espanya, continua donant noticia del nostre moviment, remogué lo foch pel mes d' Octubre, la aparició d' un folleto estampat á París ab lo títol *La Question catalane.—L' Espagne et la Catalogne*, endreçat á la prempsa extranjera per lo *comité nacionalista catalá* de París; y un bon xich ha donat també que parlar altra manifestació nacionalista sortida á Perpinyá en dit mes d' Octubre, fent estampar *un catalá de França*, la valenta poesía del Mestre Francesch Mateu, llegida com á discurs presidencial en lo derrer certámen d' Olot, que aquí no dexá passar la censura militar.

Es interessantíssima avuy día la lectura dels grans diaris extrangers. La verdadera situació d' Espanya, la força real dels partits polítichs, y de la idea catalanista, los problemas del pervenir, les terribles qüestions de la repatriació, lo carácter castellá y lo carácter catalá, son materies aquestes que aparexen tractades en periódichs francesos, inglesos, alemanys, russos, suissos, italians y de per tot arreu, ab un criteri y ab un conexement de la realitat que admira. La *Unió Catalanista* té respecte al particular una informació acabadíssima, peró se troba ab dificultats insuperables quan per medi de les nostres publicacions preté informarne á tots los catalans. La censura militar hi posa tals entrebanchs, que es precís desistir del empenyo.

Que hi farém; no per axó dexa de marxar avant la idea, que ella té fondes arrels á Catalunya y no sembla sinó que tothom se complaga, en ferla arrelar més fort encara. Lo moment histórich que atravessám, es verament crítich, lo pervenir incert, que ningú pot aventurar quina solució recaurá en lo present conflicte. Preguntemnos, no obstant: Catalunya, triomfará? Tal vegada no sía arribada la hora encara; hem donat un gran pas endavant, peró 'l somni daurat de les nostres esperances, no l' assolirém pas del tot per ara, si no surten acontexements avuy improvables. Preparemnos pera que en la reculada que es molt possible vinga, no 'ns torném á encastar al punt ahon eram; apro-

fitemnos de la empenta que 'ns donan; que no s' encalle lo carro triomfal ahon ara hi es passejada la nostra bandera, que avuy una embranzida, demá una altra, vindrá un día, com diu la *Unió Catalanista* en lo document derrerament publicat (22 Novembre) en que, ab la implantació total del nostre programa, será un fet la complerta restauració y dignificació de la terra catalana.

FULLES DESPRESES DEL LLIBRE D' OLDMAN (*)

IV

AQUILES

Tot just assoma l' aurora
per los balcons del matí
oberts ab sos dits de rosa
y falaguera somríu,
sacudint sa cabellera
brillants y perles sens fí
demunt les flors y les plantes
que embalsaman los jardins;
fent sortir á les auetes
cançoneres, de sos nius;
renovant de la natura
la vida ab son fresch respir;
precursora de un nou día
que 'l bon Deu fará lluhir,
quan Aquiles s' incorpora
y d' un bot, salta del llit.
Prén la pesada armadura,

(*) Los I, II y III Cants se troban en nostre Calendari del any passat.

la que ell sols pot resistir,
se n' arma y fora la tenda
se llença, donant lo crit
de convocació de quefes
grossos, mitjants y petits,
los quals surten de ses tendes
fent lo rumor y brugit
meteix que fan les abelles
sortint per flors al istíu.
Seguint als quefes vá la soldadesca
curiosa, de cent pobles aguerrits,
marxant per reunirse en la planura
hon tots, cómodament podrán ohir.
Ja hi son: y havent fet alto, fan silenci.
Aquiles, lo gegant potent y ardit,
retóriques dexant, y sens exordis
al bulto dirigintse «Atridas, diu,
temors m' assaltan de que errants encara
per sobre del terrat de ca 'ls delfins,
tindrém per bona sort tornar á veure
la patria, derrotats y envergonyits,
si á la mort escapám, cosa no fácil
ja que 'l contagi y guerra reunits
treballan y mos segan y mos dallan
com segadors espigues al istíu.
Que 'ls Deus irats están envers nosaltres
ja tots ho conexém, tots ne patím,
y sent, per ço, impossible aquesta guerra,
demá, ab los meus, me 'n torno cap al níu.
Quiscú de valtres tots, fará com vullga,
jo, faré lo meu fet: Senyors, he dit.»
Axís com desseguit que 'ls núvols senten
ferides ses entranyes per un llamp,
se quexan del dolor, y ab sa veu ronca
omplenan y commouen tot l' espay,
alborotant á les Echoses ninfes
que tost repercudexen lo greu plant;
axí meteix, al acabar Aquiles

l' exércit esclatá
en crits desaforats, grans amenaces,
injuries y pecats:
los reys dels pobles grechs, volen calmarlo,
mes, no n' hi ha de fets,
que un poble alborotat, es sort y cego,
es fera en lo desert.
y no hi ha res que 'l calme ni l' ature
fins que está satisfet
logrant lo que volía, ó fins que 's cansa
y torna á quedar quiet.
Per çó, com no hi ha mal que cent anys dure,
ni cos que l' aguantés,
lo poble, havent cridat deu ó dotz' hores,
y no podent ja més,
y ronch y extenuat, vá fer silenci,
com invitant als reys
á pendre la paraula: axís ho feren,
peró tan malament,
tan sense modos y tan malparlantse,
tan aspres, tan grossers,
tants, á l' hora bramant, que comprovaren
ab exos y altres fets,
haverhi adulació en aquell retrato
que d' ells pintá Samüel,
puix que molts, fins les armes empunyaren
ab maléfichs *intents*.

La lluna, per no veure tal escándol,
derrera espessos núvols s' amagá
ruborosa, y aquells, per favorirla,
s' anaren, poch á poch, acumulant,
llençant tanta foscor, que ja la terra
semblava l' antich caos renovat;
ab la foscor vingueren lo silenci,
y lo fret y l' esglay y 'l tremolar
com si lo mon temés, per lo judici,
sentir de la trompeta 'l toch final:

tot era negre y trist: ¡humides sombres,
fantasmes mil anavan simulant
d' horrífichs monstres, que s' acometían
y s' entortolligavan, per l' espay,
ferintse ab llances, masses y tronchs d' arbres,
martells y xuxos, serres y destrals;
renyint tan crua lluyta, que 'l qui queya
de sopte era pels altres devorat;
aumentant les horrors de tals escenes
al ser il-luminades d' algún llamp,
que engrandint los espectres, los fixava
sanguinolenchs, en los cervells malalts
de aquells grechs, que ni antorxes encenían,
ni á ses tendes s' havían retirat,
ni davan proves de tenir ningú,
entre tants militars, sentit comú.

V

CALCAS LO ENDEVINADOR

Com passan totes les coses
filant, filant, sots lo temps
que lo que fila ho desfila,
tornantho á fer y á desfer,
(fora les etats del home
que jamay tornan á ser,)
axís vá passar la lluna,
los núvols y los llampechs
y fantasmes, qui causaren
la terror en tants mils grechs;
(bona gent, tant, que 'l de Mantua,
fins quan fan regalos tem.) (1)
Y vingué la matinada
després de la nit, com es lley
en los pobles que no están

(1) Timeo Danaos et dona ferentes. N. del editor.

dexats de la má de Deu;
los grechs encar no s' havían
mogut y s' estavan quiets,
esferehits ronchs, y moxos,
tots mullats y somnolenchs,
que havían perdut la nit,
com sap lo lector ú oüent.
Aprofitant, donchs, Aquiles,
la fresca, la quietut y lo moment,
sens por á la campaneta
(no coneguda encar) del president,
no prén, sinó que dexa la paraula
sortir pausadament
dels llavis, clara, forta, decidida,
tal, que tot-hom la sent,
y diu, sens vacilar, «¿voléu la guerra?
»nosaltres hi serém
»si es guerra per combatre y matar hómens,
»no guerra contra 'ls deus,
»als quals desirritar, coste 'l que coste,
»convé, sens mirar preu,
»per fer cessar les pestes que 'ns envían
»y morts per tot arreu;
»al sacrificador y augur més sabi
»d' entre tots consultém;
»ell sap l' esdevenir y esplica 'ls somnis,
(que á voltes son dels deus,
y tot sovint son cebes que un hom cría
quan mes despert se creu.)
»La culpa no es de tots y per saberho,
»Calcas, si 'l preguntém,
»senyalará quins son, ab ciencia certa,
»lo mal y lo remey.

Calcas, ohint açó, d' un bot s' axeca
més escamat que llebra al veure un gos,
y sentint tot lo pés que li vé sobre,
vol repartir la carga, y ab tó dolç

que troba en sos molts anys y sa experiencia,
per més que no 'n sent res dintre son cor,
comença poch á poch, ab veu sotsmesa,
com si se 'n des vergonya, y diu, »Senyor,

»es cert que ab una mirada
»veig lo passat, lo present
»y l' esdevenir: Apolo
»m' inspira: per çó los grechs
»en reyal nau me portaren
»y só tan benvolgut de ells:
»ara, Aquiles, que tu 'm manas
»dir lo pecat y qui 'l feu,
«senyalantne penitencia
»que puga aplacar als deus,
»la ciencia no se 'm fá enrera.
»lo que 's fá enrera es ma pell
»que m' está oprimint los ossos
»volentse ficar dins d' ells,
»tal es la temor que 'm causa,
»dir... lo que 't jur no diré
»si tu no 'm juras defensa
»de paraules y de fets:
»puix sé cert que lo que diga
»ha de irritar á un gran rey,
»dels quals, quan un se n' enfada,
»sentencia de mort ne vé
»per lo petit qui n' es causa,
»que ben prompte la sufreix;
»puix los reyals dissimulos
»no solen durar molt temps.
»Axís donchs, Aquiles, jura,
»que després jo parlaré.»

Lo magnánim Aquiles, s' axeca;
sa presencia já inspira temor;
les paraules que arrenca son dures,
y son gesto es terrible, fá por:
«Parla, Calcas, li diu, que jo 't juro

»per lo Deu que t' inspira, dar mort
»á qui 't toque ni á un fil de la roba,
»axís fos, entre 'ls reys, lo major...
»*Tu dixisti*, diu Calcas profétich
»preludiant al llatí; tot lo mon
»sap de cert que les celestials ires
»les provoca sols Agamenón,
»qui ja 'm mira ab sos ulls de llagosta
»trets del cap, com buscantme lo cor,
»per clavármels en ell com dos dagues
»venenoses, donantme la mort.
»*Tu dixisti* també, que salvarme
»prometías, jurant, contra tots;
»per ço 'm rich d' aquells ulls, y son amo
»pot ficársels en son degut lloch.

FENT LA ESTACIÓ

Cada vespre, si puch, solo baxarhi
abans d' anar al llit,
á pregar un moment vora 'l sagrari
per mí, per mos difunts, pels qui gemegan
per tots aquells que á la maldat s' entregan
durant aquella nit.

Avuy no só estat sol, com cada día
só alçat los ulls per saludá á María
pregantli que á son Fill parlés per mí
y al traspassar la gótica tribuna
pel finestral ha entrat un raig de lluna
per ferlos companyía hasta al matí.

ANGEL GARRIGA BOIXADER, PVRE.

HISTORIA DE UN CANTADOR EX-SASTRE

En una de les varies reunions-concerts que donava lo Kalifa Haroum el Reschid hi cantá lo celebrat cantador Meskin de Medina, més conegut per lo sobrenom de «Aban Sadakah», de veu poderosa y sonora, y que cantava una cançó ab una tonada especial que lo Kalifa desitjava sentir. Arribat son torn, y acabada la cançó, lo Kalifa axecá la veu demanant una segona audició: Meskin la repetí ab una força, una gracia y un calor que li valgueren unánims aplausos; lo Kalifa lo felicitá y elogiá calurosament y després feu tirar la cortina que lo separava de la concurrencia. Príncep dels creyents li digué llavors Meskin; aquest fragment está relacionat ab una historia curiosa. Cómptala, li digué lo Kalifa, y ell la relatá de aqueix modo: «En altre temps jo era esclau de un membre de la familia de Zobeir y feya de sastre. Mon amo me exigía dos dirhems de retribució diaria, y pagada aquesta taxa jo quedava lliure de treballar per mon compte, ó fer lo que volgués. Jo era molt aficionat á cantar. Un día, un descendent de Alí pera qui jo havía fet una túnica, me pagá dos dirhems, me feu quedar á esmorsar ab ell y me feu beure generosament. Jo sortía molt alegre de allí y vaig trobar una negra qui anava cantant la tonada que acabáu de sentir, carregada ab una gerra d' ayga sobre la espatlla. En mon aturdiment, oblidant tot negoci seri y no pensant ab ma pobresa, vaig á aquesta dona: «Per lo senyor de aquesta tomba y aquesta trona—Mahoma—te demano per favor m' ensenyes aquesta cançó.—Per lo senyor de aquesta tomba y aquesta trona, respongué ella, que no te la ensenyaré si no 'm donas dos dirhems.» Llavors, Príncep dels Creyents, jo vaig traure de ma butxaca los dos dirhems destinats á la tasca diaria y los vaig donar á la negra; ella descarregantse de la gerra, se sentá á terra y marcant lo compás sobre la gerra

se posá á cantar la cançó y la repetí fins que jo la vaig tenir gravada en la memoria.

Al tornar á casa, l' amo me demaná lo import de ma taxa, desseguida de haver arribat, y jo li vaig comptar ma aventura. Fill de prostituta, me digué, no sabs que jo no admeto may excuses, encara que no me falte sinó un céntim? Dihent axó ab una empenta me tirá á terra y ab un braç vigorós m' aplicá cinquanta garrotades; ademés me feu pelar lo cap y la barba. De veritat, senyor, vaig passar la nit més trista del mon, lo dolorós suplici que acabava de sofrir me havía fet oblidar la cançó, y res me desesperava més que la pérdua de aquest cant. L' endemá vaig embolicarme lo cap, vaig ficarme á la mánega les meves grans estisores de sastre y me 'n vaig anar allí ahon havía trobat la negra. Estava molt perturbat no sabent ni son nom ni sa casa. Estava en aquesta perplexitat quan la veig venir; al véurela se dissiparen tots mos disgustos; m' hi vaig acostar y ella me digué: «Per lo Senyor de la Kaaba, no te recordas de la cançó! Ho has endevinat, li vaig respondre, li vaig comptar com mon cap y ma barba havían sigut afeytats y li oferí una recompensa, si volía tornar á cantar la cançó.—Per aquesta tomba y per lo qui la ocupa, me respongué aquella dona, no la tornaré á començar per menos de dos dirhems. Me vaig traure les estisores de la butxaca y vaig córrer á empenyarles per dos dirhems que li vaig donar. Ella baxá la gerra que portava sobre son cap, y se posá á cantar com havía fet lo día abans: peró al moment de començada la cançó: «Tórnam mos dos dirhems, li vaig dir, no tinch necessitat de que la cantes.—Per Deu, respongué ella, no 'ls veurás pas més, ni esperes que jo te 'ls torne may, afegí ella; jo estich certa que los quatre dirhems que t' has gastat, te valdrán quatre mil diners per part del Kalifa.» Després ella reprengué lo cant acompanyantse tocant la gerra y no pará de repetirlo fins que estigué ben escrit en ma memoria. Nos separarem y me 'n vaig tornar á casa l' amo inquiet y tremolant de por. Al véurem, exigí lo pago de ma taxa; ma llengua tartamudejava excuses: «Fill de perduda, me digué, no 'n tens prou ab la lliçó de ahir?

Vaig á parlarvos francament, li responguí, lo diner de la taxa de ahir y lo de avuy ha servit pera lo pago de aquesta cançó;» y me vaig donar pressa á férlila sentir. «Es dir, exclamá ell, tu sabías semblant tonada, ja fá dos dies, y no me n' has dit res! Que jo repudie la meva dona si no es veritat que jo t' hauría donat la llibertat desde ahir si tu me la haguesses fet sentir! Tens lo cap y la barba afeytats; en axó no puch ferhi res: peró te faig franch de ton impost, per amor de Deu, fins que los cabells te hajan tornat á créxer.» Reschid va riure de gust y digué al músich, no sé lo que es més agradable, si ta historia ó ton cant: per ma part vull que les promeses de la negra sian ratificades. Y en efecte, Meskin no se n' aná de allí sens haver tocat sos quatre mil diners.

JOSEPH BRUNET.

Á LES CENDRES DE COLON

QUE TORNAN Á ESPANYA

Cendres glorioses d' héroe gegantí
que á la mar arrencava un continent,
que ara tornáu dintre un vaxell rohí
capant, ¡vergonya!, un trist aculliment:
Digáu á aquell *Estat* pobre y mesquí
Que sense honra y coratge ha anat perdent
aquell imperi immens ultramarí,
que no us ofenga ab tant d' enviliment.
Que Castella, orgullosa, ávol, mesquina,
no més té sanch moresca y no llatina,
de passions criminals es vil escut.
¡No hi vulláu reposá en cap tomba seva!
¡Catalunya no més pot ser l' hereva
de les cendres d' aquell que no ha perdut!

ARTHUR MASRIERA.

LA MORT D' EN FONTANELLA

Ploréu fills de Catalunya,
ploréu de dol y tristor;
los olotins més que 'ls altres
que d' ells lo millor ha mort!

Vell, solíu y á les entranyes
del anyorament lo corch,
ha vist en terra estrangera
póndresseli 'l derrer sol,

per no haver á la injusticia
volgut doblegá 'l genoll,
que era home d' aquella fusta
que abans de corvarse 's romp.

¡Ploréu catalans, ploreulo;
olotins, vestíus de dol:
lo sabi, l' héroe, l' insigne,
lo gran Fontanella... ha mort!

Ab un Sant Crist entre 'ls braços,
dels llavis brollant perdons,
lo pensament sense boyres,
plé d' entendriments lo cor.

Com en día de serena,
á la posta al baxá 'l sol
poch á poch s' estén la fosca,
clogué 'ls ulls éll poch á poch.

No eran prou pera infundirli
remordiments ó temors,
de la vida que acabava
los afexugants trastorns.

Ciutadá honrat, Barcelona
va ferlo y embaxador,
per parlá ab Reys, en nom d'ella,
de ses llibertats zelós.

Concellé en cap l'elegían
voltat d'enemichs canons,
fent son pit mur y defensa
de la patria, ab gran brahor.

De Múnster en les sentades,
de greuges feyas ressó
y preu á son cap posaren
per que no l'humillá al jou!

Vencé al capdevall la força,
caygué la patria!... ¡Quin jorn
aquell, per en Fontanella,
tan amarch, tan horrorós!...

Ell, que per honrat y sabi,
era volgut de tot hom,
tenir de veure junyida
Catalunya, á la opresió!...

Abans en terra estrangera
cercá l'oblit del afront;
mes... ¡Ay que no la oblidava,
que no la oblidava, no!...

Y fonch en va que á la ploma
y al seny demanás conhorts,
un monument al *Dret* patri
alçant, en la emigració.

Cada plomada que feya
li obría una arruga al front;
cada pensament, espina
se li tornava á mitg cor.

Y entre febrades de geni
y angoxes de patri ardor,
del desterro y de la vida
s' ha precipitat los jorns.

¡Quina pérdua, Deu 'ns valga,
quina pérdua!... No es tant sols
á en Fontanella que 'ns toca
plorar: es l' escut, la sort

de la patria independencia,
que éll defensá coratjós
de parlaments y d' exércits,
de Reys y de traicions.

Y encara, abans de dar l' ánima,
va esclamant:—¡Perdó, perdó!...
cada volta ab veu mes débil
lligant ab prou feyna 'ls mots.

Lo pare que té á la espona,
li ha preguntat enguniós:
—Germá, ¿de que 'l perdó us manca,
quan ningú cap mal us voll...

Lo malalt los ulls li fixa;
son fill es, bé 'l coneix prou;
l' altre dels dos que tenía
va axugantli la suhor.

—Lo perdó que necessita,
lo vuy per vosaltres dos:
tu ets pare de Barcelona,
tu perpinyanench Baró,

Y jo que vos engendrava
catalans, al dexá 'l mon
francés al un tinch de veure
y al altre ¡ay de mí, espanyol!...

¡Perdó per ells, Catalunya,
que per mí no 'm cal! Perdó
per ells que, tenint bon pare,
serán estrangers per tot!...

Feu un sospir á les hores,
besá 'l Sant Crist altre cop...
ni lo cavaller ni 'l pare
gosavan respondre un mot.

Ploréu fills de Catalunya;
olotins, vestíus de dol:
lo sabi, l' héroe, l' insigne,
lo gran Fontanella ha mort!

Y de la justicia humana
per vergonya y per afront,
sent catalá 'ls ulls ha closos
estrangers... al Rosselló!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

ÍNTIMA

Passats vint anys, al retornar un día
al pís que mon breçol vegé gronxarse,
un núvol de recorts vinguè á ma pensa
que 'm recordá ma infancia.

Y al entrar en la cambra benehída
que 'l primer crit de vida vá escoltarme,
á ma mare 'm semblá llavors reveure
y m' escapá una llágrima.

PERE DE COTS Y SOLDEVILA

ÍNTIMA

¡Qué bé escau un *cementiri*
en lloch d' hon se veu 'l mar!..
siga com vulga que 'l miri...
sempre 'm fá filosofar.

Les monótones onades
imatge de la Mort son;
¡quantes vides enterrades,
colgades al mar del mon!..

Resulta justa la imatge
de que es la existencia un mar!
al cap d' avall, á la platja
de la Mort se va á parar!..

¿Qué se 'n treu de sé en la vida
l' ona altíua que infla 'l vent;
si la més ensoperbida...
no dura més que un moment?..

¡Quantes ones altes... ¡altes!..
com les demés van morí!..
¡Quantes ánimes malaltes...
dexaren lo cos aquí!..

. . . .

Já que ets *mar*, imatge viva
del mon, ¡bé té millor sort!..
l' ona tranquila que arriba
á la platja de la *Mort!*..

FRANCISCO MIRABENT Y SOLER

Novembre de 1898.

UN DOCUMENT CURIÓS

Ho es lo següent, que dona compte dels cultos religiosos que acostumava celebrar anyalment la Confraría y Germandat dels llibreters d' ençá que 's fundá é instituí en 1553 *sots títol é invocació del gloriós doctor e illuminador de la sancta Mare Esglesia sanct Hieronym*, per quals festa y lluminaria y altres despeses se comprometían á donar cascun any cinch sous tots los confrares llibreters ó sía: tots *los qui vuy tenen y per anant tindrán botiga ó obrador de librater dins la present ciutat de Barcelona e en son territori*. Al dar avuy dit document á llum creyém que per primera volta, no podém manco de dóldrens de la disolució de la Confraría, llaç de germanor entre tots los qui la metexa art exercían y de ella vivían, y que feya que los llibreters richs no poguessen oprémer als pobres, y de la desaparició de la festa anyal esmentada, que desitjaríam, y podríam tots ab un xich de bona voluntat, veure restablerta, per lo meteix que era y sería prova de la religiositat y bones costums que tots los qui al art de la llibrería consagrám nostres esforços y suficiencies. Diu axís:

«Capitulatio feta per y entre la R. priora y Convent de les Hieronimes de una part y la Confraría dels honor. libraters de la part altra en poder den Francesch Mulnell nots. de Barcelona de dits Monestir y Confraría a XVII de Maig del any M. D. LIII.

»En nom de nostre Senyor Deu Jesucrist e dela sacratissima verge Maria mare sua e del benauenturat Sanct Hieronim sia Amen.

»Per y entre la Rnt. priora y convent de dit Monestir de Sanct Hieronim dela pnt. Ciutat de Barcelona de una part e los honor. libraters dela dita Ciutat de la part altra son stats fets fermats pactats y jurats los capitols pactes y avinenses seguents:

»Primerament es pactat y avingut entre les dites parts ela

dita Rnt. priora y convent de dit Monestir atorguen y consenten als honor. libraters dela dita Ciutat pnts. y esdevenidors, que ells fassen y celebren festa del dit glorios sanct Hieronim lo qual ells dits libraters ara en la nova institutio y fundatio de llur Confraría y fraternitat han pres per patro y advocat en lo altar maior de dit llur Monestir lo qual es fundat e instituit en honor y reverentia de dit glorios sanct Hieronim. Prometent adits honor. libraters que elles lo día o festa del dit glorios sanct Hieronim faran y celebraran en lo dit altar maior solemne offici ab prevere diaca y sotdiaca orgue e sermo e empaliaran y enramaran la dita Sglesia com millor y mes solemnament pora servint se dels millors vestiments palit y altres ornaments ala celebratio de dita festa necessaris que elles tindran. E lo mateix faran y servaran á les primeres y segones vespres de dita festivitat. Les quals vespres e offici prometen que no diran ni celebraran lo dit dia y vigilia fins á tant los dits honor. libraters eo la maior part de aquelles sien presents en la sglesia de dit Monestir.

»Item es pactat y avingut entre les dites parts e la dita Rnt. priora y Convent de dit Monestir convenen y prometen als dits honor. libraters que cascun any lo sendema dela festa del dit glorios sanct Hieronim elles celebraran y celebrar faran en la dita sglesia de sanct Hieronim un solemne anniuersari per les animes dels dits confrares de St. Hieronim dels libraters de la pnt. ciutat ab prevere diaca sotdiaca absolta ab Creu alsada ab aygua beneyta e orations e axí com millor semblants anniuersaris se acostumen celebrar en dit monestir.»

»Item los honors. Consols de dits libraters attenent que qui serveix altar es raho visque de altar, per ço Conuenen y prometen a dita Rnt. priora y convent que ells donaran y pagaran cascun any a dit monestir y convent eo al honor. procurador de aquell lo dit dia de Sanct Hieronim per la celebratio de dit solemne offici y sermo vespres pictansa empaliada y enramada o festa xxv. sous de moneda Barcelonesa. E mes avant donaran cascun any a la segrestia de dit Monestir dos ciris de cera blancha cascu de pes de tres liu-

res. Y altres dos ciris dela matexa cera blancha de pes de mija liura cascu per los canalobres. Los quals ciris cremaran les primeres y segones vespres y al dit offici dela dita festa del glorios sant Hieronim y apres tot lany a la elevatio del corpus Dni. dla missa conventual de dit Monestir çoes á les festes manades y diumenges tant quant los dits ciris duraran e durar poran. Item tambe donaran y pagaran cascun any per aiuda dela lantia que crema tot lany dauant lo corpus domini y de la ymatge del glorios St. Hieronim x sous dela dita moneda. E mes avant per la celebratio de dit anniversari cascun any en lo modo sobredit celebrador en ditta sglesia altres x sous de dita moneda barcelonesa.

»Volen empero les dites parts que per la pnt. capitulatio y pacte les dites parts no sien obligades ales coses desobre capitulades no sino tant quant á elles dites parts los plaura yls appaura y no mes.»

SORTINT D' UNA PROFESIÓ RELIGIOSA

Fá un any que dins lo temple entrava una donzella,
de flors duya corona, blanch era 'l seu vestir,
d' or y pedres precioses anava engalanada,
«miraula, sembla nuvia, sentías repetir.»
Tot hom la contemplava, les músiques sonaren,
y 'l Deu de les altures baxá sobre l' Altar...
y lo sagrat Ministre ¿que vols? li preguntava,
«que prompte aquestes gales jo puga trepitjar.»
Los Angels reculliren l' aspiració divina,
y 'l místich desposori cantavan terra y cel...
coloma passatgera entrava dintre l' Arca,
lo mon no satisfeya lo seu immens anhel.

Que l' anyoravan déyanli los qui en sa llar dexava
entre sospirs y llágrimes per sempre al dirli á Deu,
y ab candorós somriure ella 'ls hi responía:
«lo cel es nostra patria, aquí 'l temps es molt breu,
Quedauvos ab les roses, jo sols vull les espines
que brotan del Calvari y portan al Tabor,
la Creu vull per herencia, ella ha de ser ma ditxa,
jo m' uniré ab vosaltres á dins lo Sagrat Cor.»

Fá un any, y avuy lo poble que al temple 's congregava
cridantlo 'l Monestir, s' hi torna á congregar;
y com visió divina contempla á la novicia
que 'ls vots que llavors feya vé ab goig á refermar.
L' hábit de penitencia es son vestit de gala,
du vel de blanch puríssim per manto nupcial,
la creu de Jesús porta sobre del cor clavada,
penyora benvolguda de amor celestial.
Al seu entorn un cántich entona un chor de vérgens
que com ella seguexen l' Anyell immaculat,
preludi d' aquell cántich que entonan en la Gloria
les vérgens, sols les vérgens, per una eternitat.
La esglesia está de festa, les músiques ressonan,
y 'l Deu del sacrifici es já sobre l' altar,
¿que vols germana meva? li díu lo sant Ministre.
«á tot goig de la terra per sempre renunciar.»
Al dir estes paraules son rostre s' ilumina,
lo crit de la seva ánima se 'n puja fins al Cel,
los Angels lo recullen, sols ells poden compendre
d' aquell amor puríssim lo celestial anhel.
Ab religiós respecte vehent la ceremonia
tot hom sentí commoures les fibres del seu cor,
y de divina gracia caygué suau rosada
de fé, amor y esperança fent créxer lo tresor.
Y poch aprés lo poble del Monestir s' allunya,
de virtut tan heroica portantsen grat recort...
y de Jesús la esposa allí per sempre queda
segura de tempestes, del Cel adintre 'l port.

Josefa Amer y Penya

HE CULLIT UN LLIR

CANÇÓ DE MAURICI BOUKAY

I

He cullit un llir
y una flayrant rosa;
s' han dexat cullir
per besar, hermosa,
ton bell pit de llir,
ta breu má de rosa.

II

L' any empayta al any,
l' hora esquiva l' hora;
lo plaher d' antany
tot fuig, s' evapora...
tots los jorns del any
aprofitém l' hora!...

III

Foll y sens consell
qui sent gelosía,
volent que l' anyell
faça ab llops paría...
preném bon concell:
fora gelosía!

IV

Lo penar d' anyor
cosa es massa forta:
quan una se 'ns mor
altra 'ns aconhorta...
¡al diable l' anyor!
¡lluny la pena forta!

V

Lo cor es esclau
de joya novella;
y l' amor que avuy plau
demá será vella
al cor fará esclau
la joya novella.

VI

He cullit un llir
y una flayrant rosa;
s' han dexat cullir
per besar, hermosa,
ton bell pit de llir,
ta breu ma de rosa.

Traducció de Sebastiá Farnés.

POST MORTEM

(Del *Dietari de mon cor*)

Quan sia mort trocejeume:
lleveume 'l cap y lo cor;
lo cor ab que la he estimada,
lo cap hon bull son recort.

La carn y la sanch, que foren
per nostra joya un destorb,
llenceulos á la fossana
hon ja hi famejan los llops.

Buydéu un test, y encabiuhi
mon cap en son interior;
feuli una costra de terra,
poseulo en lo seu balcó:

cada jorn una regada,
cada regada una flor:
¡los versos que no escrivía,
que florirán allavors!

Del cor, feune per sa cambra
virginal un llantió
que, malaltissa, la vetlle,
que creme fins á sa mort:

llantió de viva brasa
que abruse en lo seu entorn
tot pensament que no sía
lo pensament de ma amor.

Quan ella mori, poseulos
dins de sa caxa á tots dos:
lo cap, als peus, per peanya;
per llibre, en ses mans, lo cor.

¡Qui sap si als qui m' escarnexen
farán plorar allavors
lo cor ab que la he estimada,
lo cap hon bull son recort!

LLUÍS CARLES VIADA Y LLUCH

GENEROSITATS CASTELLANES

AL DR. GIL SALTOR, CATEDRÁTICH DE LA FACULTAT DE MEDICINA

I

Lo any 1640, fou pera los catalans, pródich en desditxes y lliçó profitosa pera fer compendre á poble tan aymant com zelós de llurs lleys, en quanta estima tenían lo seu honor,

la seva paraula y son jurament, los generosos germans que ab son casament ab Isabel I de Castella, los hi havía donat l' ultim monarca de la casa d' Aragó, Ferrán lo Católich.

No es possible acoblar en los estrets límits d' un article, les iniquitats ó injusticies, treballs y miseries, que, en desfeta y espantosa tempesta llençaren demunt nostra estimada terra, aquelles hordes d' assessins, lladres y sacrílechs de que se composavan les llegions de lo Católich monarca Felip IV de Castella.

Mentres de bona fé y demostrant una vegada més lo sencer del carácter y les cíviques virtuts que 'ls adornavan, los patricis de la *Junta de Braços* debades se esforçava en fer arribar á Madrid, los esgarrifadors gemechs que ab ses cruhentes fuetades arrencavan del cor del sufert y generós poble catalá, aquell estol de assessins y sacrílechs, comanats per Icarts y Pachecos, Arbietos y Picorellos, la generositat de Felip IV de Castella y son agrahiment pera los catalans se demostrava escrivint al Comte-Duch de Santa Coloma que: *Si no hi havía carruatge pera portar los forratges los catalans tenían obligació y devien portar en ses espatlles lo blat, palla y civada que fos necessari, devent donar á les tropes los llits dels cavallers més principals, y si per cas los catalans no sabessen ahon geure que dormissen en terra.*

¿Sería potser que S. M. Católica no sabía les lleys de Catalunya?

II

Si en alguna nacionalitat se té com á sagrat lo domicili, en nostra estimada y may prou alabada patria catalana, sempre s' havía donat cult á n' aquest dret sancionantlo lo rey en Pere lo Ceremoniós en 1363 y ordenant lo Parlament de Tarragona en 1467 que *cap alcait, capitá, agutzir ó altre pogués pendre á nenguna persona del Principat adzembles, polles, vitualles, llenyes ni altre manera de munició, sino pagant primerament y satisfentho segons lo valor de la cosa.*

¿Es que lo rey de Castella no havía llegit los acorts pre-

sos en la Cort de Monçó de 1470? ¿es que ja s' havía oblidat de lo que en Cort y en la metexa població s' havía ordenat en 1547? ¿es que no 's recordava de lo que Felip II havía manat en la primera Cort de Barcelona lo any 1599?

No, lo rey de Castella sabía massa, quant mes prou, lo molt que devía á Catalunya, peró la generositat castellana aquesta vegada se sortía de mara y desbordada com mar tempestuosa, enviá ses onades prenyades de verí, pera provar d' un colp de esborrar del llibre sagrat de nostra historia, lo monument que á la llealtat de nostres avis, hi havían escrit los gloriosos Comtes de la Patria Catalana.

Pera envilir nostra raça, empobrir la nostra terra y robarnos nostres llibertats, lo rey perjur, la Magestat Católica de Felip IV nos havía enviat los seus exércits composts, en sa major part de mals factors y facinerosos, d' assessins y sacrílechs ab la escusa d' anar en defensa del Rosselló.

III

¿Qué tenía donchs d' estrany que aquest estol de defensors del penó de Castella com plaga de llagosta talessen nostres camps, cremessen nostres esglesies, atropellessen nostres llochs, viles y ciutats, assessinant, robant y violant tot lo que á son pas trobavan si n' eran sabedors de les ordres que lo monarca Castellá los hi donava?

Axís y sols axís s' esplican los actes de barbarie y cínica criminalitat que com lo succehit la vigilia de la Candelera en lo castell de Fluviá, sovintejavan arreu en Catalunya per hon s' hostatjavan les hosts del de Castella.

Algunes dones y criatures que havían pogut escaparse del violent saqueig del poble de Fluviá, salvant sa honra y sa vida, buscaren aculliment en lo castell d' aquell nom qual senyor los hi obrí ses portes.

Les turbes de la soldadesca castellana sabedores de lo aculliment que s' havía fet en lo castell á n' aquelles dones ja 'n tingueren prou pera que 'ls seus desitgs de botí y sa famolenca febre de sanch y de tresors se vegés novament excitada y sens contemplació de cap mena, ni consideració

que allá sols s' hi aplegavan dones y criatures indefenses, sens tenir present la sagrada inviolabilitat de la llar catalana, s' hi presentaren ab gran avalot de crits y trompetades á posarhi seti, pegant de bones á primeres foch á la porta principal.

Veyent Don Anton de Fluviá, senyor del castell, cremar ses portes sortí per un mirador y cridá als soldats:

—Si 'm donéu vostra paraula de no danyar á ningú vos obriré la porta de la capella.

Lo quefe d' aquell estol d' incendiaris atançantse al castell contestá:

—En nom dels meus y per lo meu honor, vos jur no será danyat ningú si obriu aquesta porta.

Lo senyor de Fluviá no 's feu esperar en cumplir sa promesa y després d' haver pres lo jurament, obrí de bat á bat les portes de la capella en la qual s' hi havían recullit dones y criatures pregant al Santíssim Sagrament, qui exposat hi havía, les lliurés de les ires injustes d' aquella desenfrenada soldadesca.

Tantost aquelles portes sigueren obertes, com un estol de corps, caigueren los de Castella en aquell lloch sagrat cometent en lo meteix los més asquerosos actes de violació robo y saqueig.

La arrogant figura de D. Anton de Fluviá s' axecava en lo presbiteri de la capella pera cridar: ¿Axí es com complíu vostre jurament los soldats d' un rey Católich?

—Mataulo! crida, lo quefe de les forces, y en lo meteix moment dexá sentirse una forta descarga que atravessant lo cos del senyor de Fluviá trencá lo braç esquerra d' un Sant Crist.

Lo cos exánim de D. Anton se revolcava en sa propia sanch y obrint desmesuradament los seus ulls y llençant espessa bromera los hi digué:

—Axís! axís obran los perjurs, los gossos de Felip IV! Malehits siau de Deu!...

Benvingut Cabot

Barcelona 7 Novembre 1898

ESPURNES

Á MON BON AMICH EN RAMÓN N. COMAS

A Sócrates, paciencia predicant,
un cop de puny li sacudí un bergant;
y preguntat ¿per qué no s' hi tornava?
á son preguntador repreguntava;
«si un ruch una cossa t' dés,
li armarías un procés?»

Aquell será mes bon predicadó
qui ab obres faça ferm lo seu sermó.

Paupertas impulit audax ut versus
facerem·—*Horaci.*

La campana, quan li pegan,
quexantse va donant só;
pedra foguera ferida
per lo ferro, dona foch;
y quan més lo vent lo bufa,
fá lo foch més resplandor.
Si l' traguessen del apuro
lo geni no iría al trot;
que Cervantes, ab un duro
diari, per son escot
dexa que escriga 'l Quixot
á qualsevol cap de suro.

FAULA

Lo rach d' una granota dins d' un rech,
molesta á un rich, qui pren y tira un roch,
que toca al front y mata un pobre ruch.
De faules com aquesta ne té un sach,

d' istil tan sech, l' autor que també es sic,
puix calsa soch y no pot dar més such.
¿Y la moral? no s' hi capfiquin massa,
que una gran part del mon, avuy se 'n passa.

Sobre un enorme formatge
passejantse vá un cucot,
que 's pensa que aquella bola
l' han feta per ell tot sol;
inflat y orgullós se monstra,
quan, de sopte, vé un mussol,
que 'l veu, lo pica, se 'l menja
y encara n' hi troba poch.
Ningú crega que axó es quento,
puix, lo formatge es lo mon;
lo cucot, figura l' home;
y lo mussol, es la mort.

Alphons Pajés.

A LA VENERABLE
SOR FILOMENA DE SANTA COLOMA

En agrahiment per haver alcançat per sa intercessió la salut del germá meu.

Les iniquitats del mon
arréu crexent cada día,
ja del Deu omnipotent
están provocant la ira.
La Mare dels pecadors
prega per ells afligida,

mes no pot aguantá 'l braç
de la divina justicia.
Ans no descarregue 'ls colps
axí exclama compassiva:
—Rey etern, en la nació
que 'l meu amor patrocina,
prop del Ebre hi ha una Flor
d' una fragancia esquisida.
Per aplacar vostre enuig,
com una ignocenta víctima,
exa filla del meu cor
de bon grat s' oferiría,—
La ofrena acceptada n' es,
y al Senyor com hostia viva
per amor dels pecadors
Filomena 's sacrifica.
Ja lo seu cos virginal
sens compassió martyritza,
ja 'l seu esperit sufreix
dolors y penes terribles.
Sent les ansies de Jesús,
allá en l' hort de les olives;
sent ¡ay! la desolació
que arrencá la quexa trista
...*¿Per qué m' heu desamparat?*...
del Cor diví en la agonía.
Les angusties son mortals,
mes la Religiosa Mínima
en lo calzer de passió
de beure no 's cansaría;
per amor dels pecadors
en sa fel troba delicies.
—*Senyor, perdoneulos*, diu
aquesta santa heroina,
y sinó esborreume á mi
fins del Llibre de la Vida.—
Jesús s' es enamorat
de qui tan d' aprop lo imita.

Dantli l' anell de la Fé
per esposa la escullía
y en sa jovenesa en flor
ara d' amor l' ha ferida;
la ferida del amor
prest consumirá la víctima.
Abrusada ab sos ardors
va defallint cada día,
que 'l cos flach no resisteix
aquella flama vivíssima.
Mes l' ansia de patir creix
al pas que les forces minvan,
y ab sa creu que estima tant
crucificada ella espira,
pregant per los pecadors
fins l' últim alé de vida.
  Quan exa ánima felíç
entra en la Patria divina,
lo seu espós Eternal
dos corones li ha cenyides;
de lliris per son candor,
de roses per son martyri,
puix que martyr del amor
fou la Religiosa Mínima. (1)

Antonia Gili y Güell.

UN SARAU EN LA LLOTJA

La antiga casa payral del famós Consolat de Mar de Barcelona, fabricada mercé á la decidida protecció del Rey en Pere del *Punyalet*, y de la que com á garbosa mostra del

(1) Nasqué la Venerable lo 3 de Abril de 1841, en Mora de Ebre. Morí en lo convent de Mínimes de Valls, lo 13 de Agost de 1868, després de vuyt anys de religiosa y fou declarada venerable per Sa Santedat Lleó XIII, als 10 de Juny de 1891.

art ogíval catalá, per gran sort podém encara admirar avuy la espayosa y bellíssima sala, no sols serví en llunyans temps de punt d' aplech al estament mercantívol pera tenirhi sos tráfechs y negociacions, y pera arrendarhi la Diputació del General de Catalunya, y 'ls Concellers de la ciutat los vectigals y altres drets del comú: també alguna vegada lo positivista Mercuri cedí lo seu temple al olímpich y esbojarrat Momo y á la juganera mussa Terpsícore, pera que poguessen lliurement celebrarhi les sumtuoses festes del ritual alegre, en actes solemnes y cortesans.

En efecte, sota les gótiques voltes y en l' hort ó verger de la Llotja de la Mar, foren festejats galana y expléndidament per la ciutat, molts de sos Comtes-Reys. Als Monarques Católichs se 'ls obsequiá ab col-lació, los diumenges 18 d' Agost de 1481 y 25 de Novembre de 1492; y lo día de Sant Joan Baptista de 1493, anant dites Magestats y lo Príncep primogénit á la cavalcada que era de costúm fer quiscun any per semblant festivitat, al arribar á Llotja—«a cauall feren collatio a la porta qui es envers la bolla.» Lo 27 de Maig de 1533, á la tarda, los Concellers dedicaren també al Emperador Carlos V y á dona Isabel sa muller,—«un bell aculliment»—en dita casa, al que concorregué la aristocracia barcelonina;—«donantlos collacio a tots de totes les confitures y de fruyta y altres coses molt cumplidament,»—després del sarau, en que hi prengué part la propia Emperatriu, ballant una *baxa y alta* ab una distingida dama que li portava recullida la falda. Per donar idea de la sumtuositat que en tal festa desplegaren los representants de Barcelona. caldrá dir que de la font del jardí de la Llotja rajava ví blanch; demostració pomposa que á més de causar la admiració de tothom, al meteix temps sembla que posá en perill la marcialitat y disciplina de la guardia dels Emperadors.

Entre 'ls festeigs que organisá la ciutat de Barcelona l' any 1599, per solemnisar dignament la arribada de Felip III y sa esposa dona Margarida d' Austria, no 's descuydá de continuarhi la celebració d' un sarau en la Llotja, ab son corresponent refresch, segons se solía fer per la prime-

ra vinguda de les Reynes, y com axí 's deliberá per la vintiquatrena d' alimaries á 8 de Maig de dit any.

La festa tingué lloch lo dilluns 12 de Juliol, vigilia de la partida dels Reys, de nostra capital.

Tota la casa sigué sobergament adreçada. Los pilars y parets del gran saló foren empaliats ab riquíssims *brocadelles*, domassos, tafetans y tota mena de tapicería, entre la que hi figuravan los draps de seda de la esglesia de Santa María de la Mar. Al cap de dita sala, envers la actual plaça de *Palacio*, y en lo que llavors hi havía 'l portal gran del edifici, s' hi construhí un ample cadafalch entapissat de draps vermells, demunt del que s' axecava lo soli dels Reys, ab dosser y sengles cadires de brocat y al peu del cadafalch fou colocat un banch cubert també de tela vermella, destinat als Concellers. Junt al dels Reys hi havía altres dos cadafalets, lo hu per les dames de dona Margarida y l' altre per les del Vicecanceller; á les de la terra se 'ls reservá lo lloch que mitjançava desde 'l banch dels Concellers fins als pilars del mitg de la sala, en los que se fixaren uns renchs ó baranes de fusta cuberts ab catifes, no sols per podersehi recolzar, sinó—«perque la gent no se acostas á les dites dames...»

Pera 'ls músichs ó ministrils va aparellarse un taulell que servía á la Taula del cambi de la ciutat, qui sap si per comptarhi moneda.

Del sostre penjavan, magestuosos, nou salamons de coure, vuyt de la Diputació y un de la capella de Santa Eulalia de Mérida; completant lo material d' illuminació dos artístichs canalobres d' argent, també dels Diputats, dos candeleros del meteix metall, de la capella del Palau, y alguns altres, de coure, pagats per la ciutat.

L' hort hon va celebrarhi la collació, devía presentar un bellíssim y pintoresch cop d' ull. Allí, entre la florida vegetació varen ser parades les taules pera 'l refresch. A la capsalera de la dels Monarques s' hi construhí un grandiós *corisseu* de canyes, bella y profusament enramat de fulles d' eura y taronger, penjant dels branquillons, fins á torçarlos, bona pila de poncems, llimones y taronges, que segons

lo cronista,—«aparexia que fossen nades allí.»—Les demés taules destinades pera 'l servey de les dames, eran sols d' alçaria de tres pams, y á son voltant y exteses á terra hi havía set finíssimes estores valencianes pera seure les convidades, primitiu sistema que no 's recomanava pas per sa comoditat.

A la pintoresca y natural poesía del verger, hi afegían una nota d' artística sumtuositat la preciosa tapicería que al efecte ampraren al Consistori de la Diputació, y la píràmide ó *tomba* que feren construir los Concellers en la font. Aquesta, al principi havían resolt convertirla en surtidor de ví blanch, com ja 's va fer l' any 1533, emperó sens dupte escarmentats ab lo ocorregut llavors, refiexionantho més sabia y prudentment, á la fí resolgueren desistir del progecte, en consideració á que—«faría causar inconvenients...»—y entre ells sobre tot, lo de que—«nos succehís algun sinistre entre los de la guarda de ses magestats.»

Poch abans de les sis de la tarda, los Reys devallaren de sa carroça davant del portal del hort de Llotja, exintlos á rebre los Concellers, seguits de les principals dames de la aristocracia catalana, presidides per dona Violant de Cardona, (muller de don Enrich de Cardona, portant-veus del Governador general de Catalunya), qui 's trobavan ja aplegats dins del Consolat.

Després de cumplimentar los Magistrats populars barcelonins als Soberans, totes les dames, personalment presentades per dona Violant, besaren les mans á D. Felip y sa esposa, ó millor dit, sols á aquesta, perqué lo Rey,—«per sa clementia no donaua la ma sino que feye del cap un poch de senyal á manera de acatament y desviava la ma per no darla a les dames...»—Tingueren l' honor de ser les primeres, després de dita senyora de Cardona, dona Catherina d' Alentorn y dona Isabel de Boxadors. Aquesta ceremonia durá més de mitja hora—«per ser les dames de la terra moltes...»—distingintse més que pel nombre, per sa calitat y per la fastuosa elegancia de sos abillaments, puix—«anauen tant ben adressades y tant ricament compostes com dir se pugue...»—y—»conforme semblant jornada requería...»

Acabat lo besamans, entraren les dames al jardí, convertit en menjador, asseguentse demunt de les esmentades estores,—«per ser les dites taules baxes y no haverhi asientos alguns...»—y tant bon punt ocuparen Don Felip y Dona Margarida son seti d' honor sota del descrit *corisseu*, començá lo refresch. Sigué aquest tan exquisit com abundós y ricament presentat, fent les delicies dels més refinats sibarites, entre 'ls qui devía contarshi lo dietarista del Concell, perqué embadalit davant aquella taula—«tant fornida y prouehida ab tanta diversitat y tantes species de confitures...»—ab commogut y fervorós accent exclama:—«que era cosa de lohar al Senyor.»

Verament, la explendidesa desplegada per los Concellers en aquell reyal *lunch*, (nom exótich que 's dona avuy á tota collació ó refresch) era digne de les augustes persones á qui anava dedicat y feya honor als anfitrions. En la taula sola dels Reys, figuravan unes 36 ó 40 bassines de confitures, y en les demés passavan de 300; totes elles presentades ab exhuberant fantasía y delicadesa artístiques en forma de torres, castells, naus, cotxos, lleons, aus, pexos y altres diversos animalons, molts d' ells primorosament daurauts y pintats, lo que recomenava la traça y bon gust axí dels adroguers com de les monjes de Barcelona, á les qui per no poder aquells donar l' abast en la abundant provisió de confitures que 's necessitava, tingueren d' encarregalshi la elaboració de bassines. Les monjes del monestir dels Angels n' entregaren 8; les Jeronimes, 15; les de Pedralbes, 18, y les de Valldonzella, 46.

D' entre 'ls interessants detalls que 's troben en los comptes de dit refresch, relatius als productes del art de la confitería del segle XVI y sos composants, á títol de curiositat n' extrayém la següent petita nomenclatura: *Sucre axeropat,—aygua ros,—drageya de matafaluga y de canyella (llisa y perlada),—canyellons,—confits fins (d' admella y de pinyó),—cansalada de sucre,—melmelada de codony,—pasta real,—almesch,—or partit,—gingebrons,—goma dragant,—neules de pasta,—llimonets,—citronat valenciá,—carabassat,—pinyonada de sucre daurada y marsapans grans daurats y pintats.*

Contrastant ab aquell rumbós y variadíssim devassall de confitures, es digne de notar, com á virtut característica de nostra terra, la admirable sobrietat que presidí en la beguda: solzament va servirse malvasía, y encara, de les quatre cárregues que foren comprades á Thomás Alba, mercader, no més se 'n begueren tres; en cambi 'l consúm de neu fou notable, puix se n' arribaren á gastar 15 cárregues.

Lo servey de bassines, tasses, brocals y demés peces de vidre, era d' industria barcelonina, la que com es sabut, llavors disfrutava d' universal y justa fama, haventlo suministrat lo vidrier Bartomeu Elíes.

La taula dels Reys va ser servida per los *grandes* que 'ls acompayavan, y les de les dames per los senyors de la Vintiquatrena de les festes, los Obrers de la ciutat, los Cónsols y Defenedors de la Llotja,—«ab ses vares verdes y los caps daurats»—y deu cavallers catalans escullits per los Concellers. Anímavan la festa ab sos alegres sons, les cobles de trompetes d' en Barthomeu Melons, de tabalers d' en Pere Joan Moreno y de músichs ministrils d' en Antich Vergés,

A despit de la solemnitat del acte y del respecte degut á les augustes persones que 'l presidían, sembla que no regná en lo refresch la serietat y correcció que eran d' esperar del escullit y aristocrátich aplech que en la Llotja 's congregá aquell día, ans bé, ocorregueren alguns lamentables desafurs de lesa continencia y bona criança, molt semblants als que ordinariament solen succehir y comentarse en los *lunchs* moderns. Parle per nosaltres ab sa respectable autoritat de cronista y testimoni, l' Escrivá racíonal del Concell:—«... la abundantia de dita confitura era tan gran que no sols abasta per les dites dames *a be que sen aportaren molta, pero encara tots los caualles de la terra sen feren molt bona part* que al temps que ses ma.ts se alsaren...» —«... *los dits cauallers donaren saco ala confitura que molta* confitura feu mal be...» (1).

(1) Aquests abusos, de tota manera no eran nous, puix sempre y per tot arreu les oques han tingut bech. En la collació que la ciutat doná al Príncep D. Karles de Viana 'l 17 d' Abril de 1460, hi—«faltaren mes de 40 bassines de confits...»—lo que motivá que 's congregás lo Concell de Cent lo día 21 prop següent, per esbrinar dit fet.

Ab tot, los desordes de la llepolería no degueren de bon tros ser los més censurables, com axí ho fá maliciar lo laudable consell que 'l bon dietarista escriu á continuació, relatiu á que—«sera be que ab altra ocasio fassen estar los cauallers apartats de les dames y noy estiguen sino los qui seruiran dites dames...»

Acabada, donchs, la collació, poch menys que *á la aranya estira cabells*, y havent los Reys—«ben berenat ab molta gana y gust al *ques pogue* collegír...»—acompanyats dels Concellers y seguits de les dames entraren á la Sala gran de la Llotja, que entre les nombroses candeles de cera dels salamons y les atxes de les brandoneres y moltes altres convenientment distribuhides,—«estaua tan clara per la gran luminaria quey hauia que aparexía que no fos nit...»

Tantost D.ª Margarida y D. Felip ocuparen lo soli, y 'ls Concellers son banch, en lo que usant de la alta prerogativa que de temps immemorial gaudían—«estigueren assentats y cuberts dauant dites ma.ts reals tot lo temps que dura lo sarau...»—les cobles començaren á refilar los bulliciosos y gronxadors compassos de la dança, essent los primers en rómprela lo Vescomte de Canet y dona Agnés d' Alentorn, filla del senyor de Seró, als qui prest seguiren algunes altres dames y cavallers de la terra, entregantse ab goig y entussiasme á les delicies de Terpsícore y al íntim galanteig, fins ben á la vora les nou de la nit, en que 'ls Reys s' alçaren, retirantse—«molt contents de semblant festa...»—com clarament ho significá Felip III als Concellers, dihentlos—«que se hauia olgado mutcho,»—al acte meteix de donarli comiat al peu del portal del hort de dita Llotja, hon los soberans s' encotxaren, y á la llum de les—«antorxes blanques»—aparellades *ad hoc* per la ciutat, se 'n tornaren á son palau, que era les cases que en lo carrer Ample ordinariament ocupavan llavors los Virreys del Principat. A la vesprada, mentres durá 'l sarau, la part alta y forana de la Casa del Consolat va ser gaya y profusament illuminada ab una dotzena de graelles ó teyeres.

Les despeses de la festa, resultaren ab tot molt modestíssimes, puix sumats los comptes que havém pogut trobar

en l' Arxiu municipal, y que per referirse á casi tots los diferents serveys d' aquella, tením per bastant cumplerts, sols puja á la xifra total de 2.390 lliures y 9 diners.

D' entre les moltes partides que en dits comptes figuran, merexen detallarse, per curioses, les següents:

Encanyissada del hort. .	35 lliures	18 sous.	
Cadafalchs.	70 »		8 diners.
Candeleros de coure. . .	6 »		
Estores valencianes. . .	20 »		
Ports y colocació de salamons.	10 »	14 sous.	
Tomba y arreglo de la font, enramada, etc. .	50 »	18 »	
Bassines, tasses y brocals de vidre.	261 »	2 »	6 diners.
Confitures.	1.181 »	3 »	10 »
Malvasía: (4 cárregas). .	40 »	16 »	
Neu: (15 cárregas). . .	63 »		
Gastos de menut. . . .	600 »		

Per fí d' aquestes notes, y com á contrast extravagant de la prodigalitat y explendor ab que la ciutat celebrá 'l descrit sarau en honor del tercer dels Felips de la casa d' Austria, citarém un dato curiosíssim, qué hauría ell sol bastat pera justificar la fama que 'ns atribuhía l' ilustre poeta florentí, al parlar de *l' avara povertá di Catalogna*...

Malgrat l' excessiu consúm de confitura que 's va fer en aquella festa cortesana, menjantla á desdir y emportántsela les damiseles, y *saquejantla* y malmetentla 'ls cavallers, encara 'n sobrá una curta quantitat, de la que 'ls Concellers, ab una delicadesa propia de sa escrupulosa y tradicional probitat y que á l' hora mostrava l' esperit eminentment práctich en que sempre s' inspiravan, pensaren tráuren profit posantla á la venda pública. Més aquest estalviador propósit dels zelosos administradors de la ciutat va frustrarse per complert: ni 'ls adroguers—que podían ferhi un negociet—ni 'ls particulars, á quí se 'ls presentava la no despreciable ocasió de poder menjar dolços per pochs diners, van donarse pressa en adquirir les *dexes* del refresch

reyal, ab tot y que 'ls eran ofertes á baix preu. Axí 's passaren molts díes, y ab ells, com es natural, també 's passavan y consumían les confitures sobreres; fins que 'ls magnífichs Concellers, á 15 de Janer de 1600, ó siga *mitg any y tres díes* justos después de la celebració del sarau, á fí de que poguessen encara aprofitarse aquells preciosos articles de confitería *fóssil* y—«attes no se ha trobat ningu qui volgués comprar a ningun preu los marsapans y pinyonada de sucre y tortillas de pa que sobraren del Sarau de la Reyna *per estar tot molt ransi y consumit* maiorment essent com es tot quantitat poca...»—prengueren l' acort que—«tots los dits marsapsans, pinyonada de sucre y tortellets de pá *sien portats al hospital y donats allí pera repartirlos entre les persones sanes o malaltes quin poran on volran menjar.»* Fora curiós saber, y es llástima que d' axó no 'n parlen los papers, si 'ls afavorits ab tan galan present *pogueren ó volgueren* acceptarlo y menjarne; encara que si 's té en compte l' estat de conservació d' aquell, es de presumir que 'l renunciarían generosament, estalviantse, axí, un provable trastorn gástrich los bons, y 'ls pacients una segura recayguda en ses respectives malaltíes.

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

À VICTORIA PENYA DE AMER

Victoria Penya ha mort! Guarde la historia
de sos escrits capdals tota la gloria,
y enlayre eternament
los cántichs melodiosos de sa lira,
donchs Catalunya admira
son geni eminent.

En Palma, la de l' illa mallorquina,
gronxás lo seu breçol de tendra nina,
¡quin niu pel rossinyol!

Atravessá después l' ona blavosa,
y á Barcelona hermosa
pará jolíu son vol.

D' ánima noble y sentiment puríssim,
fou espill de virtuts sempre claríssim
lo seu angélich cor;
fent de la llar sagrada son gran temple,
fou lo vivent exemple
de patria, fé y amor.

Quan l' astre rey baxava del mitgdía,
vers la regió d' eterna llum fent vía,
volá son esperit
cercant lires més dolces y més pures,
vers hon tot son ventures
y 'l goig es infinit.

Los fills que dexá 'l mon, tota la vida
lo plectre que la mort trencá atrevida
plorosos copsarán;
les llágrimes de dol per ells vessades,
en perles transformades
corona li farán.

Los ángels del Empir, al ovirarla
assajan los seus himnes per cantarla;
puntejan sistres d' or,
y acompanyan al soli de María
á la que entoná un día
mil cants sadolls d' amor.

Descansa en pau; proclama ta victoria
oh Victoria sublím dins de la gloria,
fent de querubs l' encís,
al cantar les divines alabances
y benaventurances
á dalt del Paradís.

CARME VERDAGUER DE COTS.

Barcelona 2 Novembre de 1898.

BALADA

Desde l' ampla terrassa del castell se va veure com s' allunyavan entre núvols de pols, per la planura immensa, tota trista en aquell cap-al-tart plé de misteri. Feya poch que n' havían sortit, á glopades, lo Princep al cap, l' estol dels cavallers derrera y després les mesnades y les máquines de guerra. Y los colors vius de les senyeres, les masses fosques dels cavalls, los llampechs de les llances, tot s' anava confonent, mentres la llarga corrúa caminava pausadament plana enllá... plana enllá, per la celistia. Feya poch que encara un renill llunyá, lo toch d' un corn, lo socatreig de les pesantes máquines donavan idea de que alló que s' allunyava, alló que anava emboyrantse, alló que s' anava fonent, era quelcom viu... Y heusaquí que lentament los corns callaren, los renills s' esvahiren, lo socatreig s' allunyá y sols va quedar una llengueta fosca allá baix de tot, serpejant pausadament com floch de boyra, en moviment sens ánima.

Després també alló 's va fondre, los grills van rompre á cantar y lo cel s' omplí d' estrelles.

Y va quedar la plana quieta, trista, plena de buydor... y lo castell callava ofegant pregaries y angunies, esperances y tristeses ofegantho en sos murs pesats que s' alçavan com una fantasma negra. Sols allá dalt de tot s' 'hi veya una llum trista vetllant l' insomni.

Y varen passar hores y hores... y cap á la matinada, allá baix al horitzó s' hi vegé una resplandor sinistre... una rojor d' incendi en la calma de la nit... y les estrelles brillavan, y 'ls grills anavan cantant...

Pero vingué lo día, una cinta de claror dibuxá l' horitzó... se va sentir un espetech d' ales y lo cant d' un gall va sonar esmaperdut en l' immens silenci... la terra era fosca, sense color y sols allá baix d' una serra llunyana prenía tons moradenchs... un altre gall va contestar, més lluny...

y la claror anava crexent... una que altra euguyada s' alçava de la grisor de la terra fosca y fugía pel cel, tot cantant... lo sol va esclatar en flames...

Y á plé sol varen tornar, com escau al vencedor... peró com tornavan!... semblava que un vent de malvestat los empenyés,.. les senyeres esquexades, helms y cuyraces abonyegats... los cavalls plens de glebes de sanch pura... alguns ranquejant, lo cap baix... y anavan avençant tristament, com un' ombra de mort en mitg d' aquell prat immens al plé de la florida...

Y ja arribavan als murs del castell quan un cavall que anava dexant un rastre de sanch al seu derrera, se redreçá de sopte, en rápit giravolt, tombá al cavaller y partí á galop estés, camps á través, la crin estarrufada, los nassos reinflats... De sopte se va parar, s' alçá de potes y caygué á plom, quedant com una taca negra en la verdor del plá.

Y en tant á dintre lo castell los corns tocavan un hymne d' alegría, pels porxos los arquers s' emborratxavan, en les corts hi renillavan los cavalls y era tal lo terratrémol de aquella bogería, que semblava que lo castell tot trontollés com si tingués de caure...

Peró era ferm lo castell: encara avuy negreja en mitg del prat immens, guaytant per sobre 'ls segles...

Claudi Planas y Font.

RETORN

Nau que les aygües solcas valenta;
ab lo coratge que la fé ardenta
me vá donant,
marco lo rumbo que 'ls cors alenta:
faig á llevant.

Encar que 's tombe, nit borrascosa
la que ara brilla, serena, hermosa;
bon timoné,
jur que á la patria, sempre amorosa
jo 't tornaré.

Greu anyorança, ¡fort com m' hi crida!
Mes que 'm sangueja aquesta ferida,
no vull morí,
fins á la terra que 'm dó la vida...
enllá á la fí...

Prou de carn morta, presa segura
de horribles monstres que 'n fan pastura
furgant pel llot...
Si m' escoltasseu ¡Verge del Tura!
vos faig est vot.

May voluntari per mar ni terra
n' he de fer armes en só de guerra
com altre il-lús;
«sempre tot odi del cor desterra»
—clama Jesús.—

Per çó llunyanes, volgudes illes,
mentres fort crido ja á tantes milles
¡Visca la pau!
vos donch pobretes com fosseu filles,
l' ab Deu siau.

A vos mareta, la esposa aymades,
tendres filletes, cor-endolades
quan vos tindré
aquí á mos braços, boy enllaçades
vos besaré...

Sens haver 'n feta, jo, de mala obra,
dols y miseria, ¡si 'n porto á sobre...
Veuréu com vinch,
que sembla un cástich: pobre, tan pobre...
sanch ja no tinch.

Mes com foll parlo ¡Pot dir pobresa
qui com jo porta tanta riquesa
del novell mon?
Guardo despulles de una grandesa
que 's diu Colón.

Pera líiurarles de tot ultratge
cal que finesca son llarch romiatge:
Per çó á Deu jur
que enllá á ma terra l' etern hostatge
tenen segur.

Solca nau, solca vers á la Espanya
sols de llurs cendres vull la companya
ja en lo fossar...
¡Ay dels qui jauen, bé en terra estranya
ó al fons del mar.

MANEL DOLCET.

CANTARS

Angelets hi han en lo cel
que son ángels de la guarda;
y jo sens serho, amor meu,
sempre 't guardo dins mon ánima.

Si jo fos pare estimat,
un raig de la blanca lluna,
vindría totes les nits
á besar ta sepultura

Voldría ser molt hermosa,
per ésser lo teu encís;
y tindre molt bella l' ánima
per ferte á tú sol feliç.

JOSEFA PUJOL Y SERRÁ

CANÇÓ D' HIVERN

Vellesa.

Com pluja de cotó la neu devalla
y ab puríssim llençol tot ho envolcalla,
la serra, 'l plá, les fexes y l' empriu;
l' aucelleta ja calla
y está glaçat lo riu.

La terra es un carner, les carcanades
dels arbres despullats, mal soterrades,
com creus d' un cementir ne van surant,
fites pel temps posades
al pobre vianant.

En mitg tanta blancor, tant sols negreja
la fumerola que en l' espay serpeja,
calíu ardent que al fret vol afrontar,
boscall que ardent flameja
á redós de la llar.

La vellesa ha arribat, com l' hivernada
y la testa també apareix nevada;
de los rulls la negror ha fuyt volant
com freda rufagada
que 'l vent vá arresserant.

Les forces han minvat, la jovensana
edat, se veu com auba ja llunyana
y sols s' ovira l' ombra de la nit,
la veu de la fossana
brahola ab ferm neguit.

Mes perxó contrastant, com la masía
que envolcallada ab neu, lo foch atía
en la llar lo boscall, ab sa xardor
en mitg de la vellesa encara nía
ardent calíu al cor!

Lluis Tintoré y Mercader.

LA VIGILIA Y LA DIADA DELS REYS

La vigilia de la gran diada de la gent menuda, es esperada ab goig per la quitxalla; nins y nines la somían totes les nits, més de una setmana abans d' arribar. Ja hi som; ja es arribada; ja la canalleta sent frisança; ja saltirona rihent, ja fá castells enlayre; ¡quantes joguines, quantes lleminadures recordan per son nom! y aquelles cartes escrites ab paper daurat pels cayres; y aquells encárrechs que han fet los pares als bons Reys de les maynades. ¡Quí pogués trobarshi encara en aquella edat plena d' ilusions, de goigs sens penes; de plors y d' alegroys á la vegada; de rialles sens mals de cap: ¡Goséu nins y nines, s' acosta ja lo jorn de vostra festa que quan seréu grans la recordaréu y remembraréu rodejada tal volta de dols y penes... ¿Sentíu, arreu s' escampa la gatzara; miráu com saltironan d' un costat al altre del carrer: ¡Deu meu! quina bellugadiça, que ompla la plaça del poble; nens y nenes se barrejan; los grans surten dels portals de les cases; lo Mestre no podent soportar la xerradissa ha obert de bat á bat les portes de la escola, mentres que esverats y sens ordre, concert ni guía fugen los nens y xicots á corre-cuyta per portar á cap la arribada dels tres Reys Magos, que ja la nit s' acosta y renovarán la entrada que enguany ne fan. Ni los engaviats aucells, quan se' ls obra la portella volan ab més llestesa, que los nins fugen de la escola, la vigilia de la gran diada; aquest jorn tot ho atropellan, corren per los carrers sens parar ni un moment fins que arriban á casa dels llurs pares; lo brenar tampoch los tempta; l' un busca un corn marí, l' altre una llauna; aquell una trompeta; lo de més enllá, mirantse aquell xicot vermell que ven salut, agafa lo timbal; ja surten de sa casa; ja fan gran colla juntantse los d' un carrer ab los de més enllá; la plaça se omple de gom á gom, y arren se senten corns, tímbals, trompetes, soroll de llaunes que amohinan á la gent mal humorada: ¡Quina

cridoria Deu meu, quanta alegría no vessan los cors de la quitxallal Miréu cap enllá á la altra banda de la plaça á n' aquell xicot inflat de galtes, bufa més fort que la tramontana, fent sonar lo corn que ja son pare feya cornar quan petit era; l' altre organisa la comitiva, peró cál qui los governa, qui logra posar ab ordre á la maynada en la vigilia de la llur festa; y en mitg de tot axó s' ouen crits y axordadores riallades de la gent gran que trau lo cap per les finestres y de les dones que restan parades en les portes de les cases; y entre tant la maynadeta no 's recorda del fret que arrauleix á ja gentada. Ja s' afileran, y arrenglerats los uns y en mitg los altres emprenen la marxa ab desordenat orde que sols de veure ja encanta. Passan carrers y passan places, van drets fent vía cap á la *torre dels moros*, á esperar la arribada dels Reys, que enguany será lluhida. ¡Miráu, ja casi son á terme, ja fan forta sonada, ja 's para la gent menuda arrenglerats de banda á banda del camí vehinal; los ulls dels nins arreu se miran, buscant los tres grans hostes ab sos cavalls y patges que 'ls acompanyan. Ja s' acostan, ja allá lluny entre mitg de forta nuvolada que s' alça al cel feta per la polsaguera, brillan escuts y llances; ja avençan corrent; los renills dels cavalls s' ouen; la bellugadiça dels nins es un remolí com lo de fulles seques mogut per la forta tramontana y que apilona per los plans de nostra terra: ja han arribat; ja son aquí; quins alegroys, ¡Deu meul; quines miradesl quin preguntar los xichs per axó, alló, los noms dels personantges; les caxes ben tancades; les escales fetes llargues, tan llargues que passan molts palms dels taulats més alts y de les torres de les cases. Obriu pasl miráu, miráu com passanl aquest es lo Rey Gaspar, aquest altre lo Rey Melcior y aquell lo derrer, es lo Rey Baltasar; ¡quins guarniments de seda y or los cavalls portan! ¡quines plomes de tots colors ne belluguejan! Los mantells son d' or y pedrería; les insignies reyals duhen los patges en grans safates d' or y cisellades; les brides les regexen criats d' aquelles llunyanes terresl; les atxes que flamejan fan fugir arreu, arreu les negres sombres; camina ja la comitiva; les maynades saltan, corren, se paran, mi-

ran, preguntan, y la gatzara se va estenent, los crits axordan y los corns, trompetes y tabals may paran: y en mitg d' axó los xicots més entremaliats rompen la passada, ab llums, fanalets y atxes de vent que fan giravoltar com á roda encesa.

Ja entran á la vila, ja de per totes parts les portes y finestres s' obren de bat á bat, trayent llums y llumaneres; y los infantons arreu ne miran, amagantse de por y sumiquegen á l' hora quan passa lo Rey negre cavalcat en cavall blanch, rublert tot d' or y pedrería encesa. Los hostes donan passades per la vila, seguint carrers y places y cansats deson llarch viatge desaparexen, mentres que les families fan vía cap á sopar, entrantne cada hu á casa seua: los carrers recobran de nou la vida propia, mentre que la quitxalla assentadets á taula, tan sols preguntan sens may cansarse, d' ahon venen aquells grans Senyors; si portan moltes joguines; si les lleminedures anavan tancades dintre d' aquelles caxes: y los pares riuen de goig, esplicant qui son los tres Reys, mentres que la maynada arregla les paneres y safates; les sabatetes y fins grans botes; plats y plates ab fistonets daurats, tot fá sa vía cap al balcó ó á la finestra, esperant la repartició del *Manná* que encara cada any lo cel envía als ignocentets d' aquí á la terra.

Y cap al llit ja falta gent, no se 'ls ha de pregar gayre á la quitxalla en semblant diada; mentre se despullan, van recordant la grossa llista de joguines, de nines, de cavalls de cartró, llamenchs y moltes altres coses; no 's cansan de demanar, tots son bons minyons exa vigilia, tots han cregut y s' adorman tot mormolant, y á somiar se llençan l' arribada del nou jorn; la sabateta del petit será ben plena, no hi cabrá res més si los bons Reys accedexen á la llarga llista que omplena tots quatre fulls de la carta que lo seu pare ahir va escriure.

. . . . . . , ... , ... , . . .

Miréu, ja apunta l' auba, ja clareja; ja piulan los aucellets per les taulades; lo fret glaça la rosada del matí; la canalleta se desperta dejorn, molt dejorn, tan sols apunta lo día; qui los aguanta, saltan del llit descalços y en cami-

seta se 'n van correnta á despertar los seus pares; lo més petit se redreça en lo breçol y xarroteja, tatá, tatá, babó, babó... ¡Deu meu, quina frisança, quan tardan á vestirlos, mes ells no tenint espera, corren lo gran, la nena y lo petit (qui se queda enrera) tot somicant, cap á la sala; obran los finestrons y allavors tots tres quina alegría y quin saltar: un cavall ab cua y tot, lo nen admira; la noya veu una gran nina pentinada, ab cabells rossos que los ulls acluca; y papers de colors d' or y de plata; en uns hi ha turrons de neu, esclopets á l' altre: una piçarra, una capsa ab agulles, didal y estisores y que sé jo quantes coses per la nena; un timbal y una trompeta; una cuyna; un saló de confiança, tot axó es per mí, alegroya diu la nena; lo petit s' agafa ab lo cavall y crida picant de peus tatá, babó, babó; la noya llença enrogida un paquet plé de sal, lo noy tira al carrer una verga embolicada y agafant les joguines y lleminadures, tot fent córrer les dentetes, dexan lo balcó pelat com era abans: lo noy s' ha posat un Kempis y un sabre de general que desembayna.

Y axó se repeteix á cada casa; y los grans surten de pollaguera y tot lo día s' ouen trompetes, timbals, xiulets, y nines que ploran; y pares y avis, oncles y tíes, grans y petits tothom s' alegra, somriu, y gosa en lo día de la festa major de la maynada,

E. Fina y Girbau

L' HERMITÁ DE LA COVA

En soletat ignorada,
entre 'ls arbres amagada,
una cova fonda 's veu.
Prop, mormola una fonteta.
al entrar, á la má dreta,
abans, s' alçava una creu.

Per terra, un llahut hi havía,
un escut de baronía,
llibres de saber capdal,
una espasa feta troços,
seques flors ab cabells rossos
y un bastó de general.

Estirada al bell fons, era
una seca calavera
vestint hábit caputxí
en jaç d' herba consumida.
. . . .
Heusaquí tota una vida
des del principi á la fí.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

L' AMBICIÓ

APÓLECH

—Aquí hi podré plantá dos ceps encara,
digué un pagés; y tindré més cullita,
perqué aquesta etzevara ¿qué aprofita?—
y per dos ceps, arrenca l' etzevara.

Mes, per aquell cantó, la vinya exía
á un torrentot, per hon s' hi transitava,
y la entrada á la vinya defensava
la punxosa etzevara que hi havía.

Uns lladregots, veyent la entrada franca
y 'ls moscatells madurs, al camp entraren
y ab tota llibertat lo fruyt robaren,
dexant no més dels ceps, pámpols y branca.

L' endemá hi va 'l pagés, se desespera,
mira 'l camí per hon li han fet lo robo,
y exclama trastornat:—¡Ara, 'l mal trobo
de pendre l' ambició per consellera!—

CONRAT ROURE.

LA MALA ANYADA

Pel Juny...

Amortallats per molsoses trenyines en un recó de porxo jauen polsoses la fals, la dalla y lo volant.

Los punys crispántseli los seus enginys contempla lo bon pagés ab cara seria.

Desde l'ampla portalada de la masía los camps se veuen, que semblan hermots, mostrant per 'quí per 'llá, immenses clapes de crostám com caps atacats per asquerosa lepra.

Esporuguits y famolenchs passan los aucells per los llochs ahon un temps los festíns més abundants hi celebraren.

Coll-torcen esblaymats ses branques arbres y plantes, com braços de colós gladiador després la brega.

Brilla un sol caldejant emborratxant de llum la terra.

No 's veu en l' horitzó sombra de núvol.

Domina en tot l' espay la nota blava.

Ab quant afany la pluja ja fá molt temps es esperada! Com no! si lo pagés veu venir la ocasió en que lo pá té que mancarli, y ab sa maynada pensa esporuguit, y aclaparat contempla á la miseria que ab tots los seus horrors s' axeca amenaçantlo.

Com gola de bestia famolenca, la sitja 's bada á son enfront, y en son fons alguns grans jauen escampats, que fan parpellejar sos ulls, com si befantsen voltessen allá dins una dança infernal que l' atrau y 'l desespera.

S' escolan de sos ulls algunes llágrimes; guspires del cor son, gotes de sanch per ell vessades.

Al cel desesperat la vista enlayra, los punys amenaçants á ells axeca, sos llavis s' han desclós per donar pas á horripilant blasfemia. Al contemplarlo axís sa muller estimada penjas á son coll, amanyagantlo, paraules de consol dintre son cor aboca, tot recordantli al bon Deu que á sos fills may desampara; y l' home que encara guarda la fé que va

breçarlo, sa rabia aplaca, en terra 'ls ulls decanta, y acotant lo cap, ab resignació y baix, sanglotant murmura: ¡bon Deu! ¡Senyor! ¡Ta santa voluntat per sempre 's faça!

Ab sa ronyosa má axuga ses llágrimes y ensemps tot contristat diu á sa muller, l' adagi enguany no hi resa pas entre nosaltres.

ANTONI MAS Y CASANOVAS.

TORNANT UN ÁLBUM

Que Deu te pague, amiga,
lo bé que m' has causat.

Després de tanta ausencia,
després de tants afanys,
creyent que fins t' enutja
sentir de mi parlar,
¡quin goig saber que encara
de mi t' has recordat!

Ma llum, com de lluherna,
per terra té d' anar,
¡no vulgas barrejarla
ab la dels sols brillants
que forman ta corona,
tingas de mi pietat!

Mes, ja que ho vols y es força
cumplir! Donchs, bé; sabrás...!
No, no; que calle 'l llavi
si al cor dirho no plau,
que fora massa amarga
la fel del desengany!

Que Deu te pague, amiga,
lo bé que m' has causat!

MANEL ROCAMORA.

LA BANDERA DEL SANT CRIST

Si es morada ó no es morada
la Bandera del Sant-Crist,
prou que ho saben á Igualada
y tots aquells qui l' han vist.

Hi ha qui diu, que en la batalla,
quan li feren l' esboranch
dues bales de metralla,
semblá de color de sanch.

Altres diuen, ab fé vera,
que al morir un sometent
blavejava la bandera
que abrigava 'l cos present.

Y afegexen, tots á l' hora,
los pagesos d' aquell vol,
que quan nostra patria plora
la bandera porta dol.

Que es morada y ben morada
la Bandera del Sant-Crist,
prou que ho saben á Igualada,
y tots aquells qui l' han vist.

Qui no ho sap, perque, sorpreses,
la volada van girar,
son les áligues franceses
que en lo Bruch van recular.

JOSEPH IGNASI MIRABET.

TAULA

CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY

1900

SEMPRE AVANT

LIT. UTRILLO & RIALP. BARNA

CALENDARI CATALÁ

ANY III

CALENDARI CATALÁ

PERA L' ANY 1900

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN Bta BATLLE

L' ARXÍU

CARRER DE LA TAPINERÏA NÚM.° 48

BARCELONA

JANER

Qui replega la oliva ans del Janer, dexa l' oli al oliver.

1 Dill. ✠ La Circumcisió del Senyor, Sant Concordi, m.; se v. á Besalú, y sants Mari y Odiló, abats.
2 Dim. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Dim. Sant Daniel, m.; se v. á Barcelona, y santa Genoveva, v.
4 Dij, Sant Tito, b. y c. y santa Dafrosa, m.
5 Div. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. á Cuxá.
6 Dis. ✠ La Adoració dels Sants Reys; se v. á Barcelona.
7 Diu. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Dill. Sants Apolinar, b. Eladi, m., Llluciá, pvre. y Maximiá, m.
9 Dim. Sant Marcelí, b. y santes Marciana y Bassilia, v. y mrs.
10 Dim. Sant Pere Urcéolo, Dux de Venecia; se v. á Cuxá.
11 Dij. Sant Higini, p. y santa Honorata, v.
12 Div. Sant Nazari, c.; se v. á Cuxá, y sant Victoriá, c.
13 Dis. Sant Lleonci, b , santa Glafira, v. y st. Gumersindo, m.
14 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús* y sant Ephis, m., fill de Caller.
15 Dill. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Dim. Sant Honorat, b. de Arles; se v. á Barcelona.
17 Dim. Sant Anton Abat, y sant Sulpici, b. y c.; se v. á Conflent.
18 Dij. La Cátedra de Sant Pere en Roma, y sta. Prisca, v. y m.
19 Div. Sant Canut, rey, m., y santes Pía y Germana, mrs.
20 Dis. Sant Sebastiá, m., fill de Narbona; se v. á Barcelona.
21 Diu. La Sagrada Familia, sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m.
22 Dill. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens Oronci y Victor ab sa mare Aquilina y son marit; se v. á Girona.
23 Dim. Sant Ildefons, arq. y st. Joan Almoyner, c.; se v. á Vich.
24 Dim. Sant Plácit, m.; se v. á Cambrils, y lo B. Nicolau Factor, c., fill de Valencia.
25 Dij. La Conversió de Sant Pau, ap. y la del B. Ramón Llull.
26 Div. Santa Paula, viuda y sant Policarpo, b. y m.
27 Dis. Sant Mer, ab.; se v. á Banyolas, sant Teodosi, b. de Barcelona, y Sant Joan Crysóstom, b.
28 Diu. Sant Tirs, m.; se v. á Banyoles, y sant Carlemany, se v. á Aquisgran y á Provença.
29 Dill. Sant Francisco de Sales, b. y Sant Valero, b.
30 Dim. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Dim. Sant Pere Nolasch, c.; se v. á Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. á la Seu de Urgell.

FEBRER

Malgrat del Febrer, floreix l' ametller.

1 Dij. Sant Ignasi, b., sant Cecili, b. y m. y santa Brígida, v,
2 Div. ✠ *La Purificació de Nostra Senyora.* y sant Feliciá, m.; se v. á Mataró, y Ntra Sra. de la Bonanova.
3 Dis. Sant Blay, b. y m.; se v. á Barcelona, y sant Oscar, b.
4 Diu. Sant Andreu Corsino, b., y Sant Rembert, b.
5 Dill. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, y santa Agata, v. y m.; se v. á Barcelona.
6 Dim. Lo Sant Misteri de Cervera, sant Amant, b.; se v. á Per- pinyá, y santa Dorotea, v., se v. á Barcelona.
7 Dim. Sant Romualt, ab., se v. á Cuxá, y sant Ricart, rey.
8 Dij. Sant Joan de Mata, f., se v. á Falcó.
9 Div. Sta. Apolonia, v. y m.; se v. á Barcelona, y sant Nebridi b. de Tarrassa.
10 Dis. Santa Escolástica, v., patrona de Vich, sant Guillém, Duch de Aquitania, y santa Sotera, m. de Palamós.
11 Diu. *de Septogesma.* Los Set Sirvents de María, f.
12 Dill. *Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sos companys sant Feliu y Julia, mrs.
13 Dim. St. Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.
14 Dim. Sant Valentí, b. y m.; se v. á Navarcles; sant Valentí, Pvre. m.; se v. á Ribas, y sants Vidal, Zenón, y Feli- cula, mrs.; se v. á Serrateix.
15 Dij. Sant Faustí, Pvre. y santa Jovita, mrs.
16 Div. Sant Honessim, m. y sant Honest, b. de Tolosa.
17 Dis. Sant Policroni, b. y sant Rómulo, m.
18 Diu. *de Sexagesma.* Sant Simeó, b. y m. Apóstol de Provença.
19 Dill. Ntra. Sra. del Campanar; y sant Conrat, c.
20 Dim. Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. á Castelló de Ampurias.
21 Dim. La Miraculosa Llum de Manresa, Santa Irene, v., filla de Argelaguer, y Sant Ascani, arq. fill de Tarragona.
22 Dij. La Cátedra de Sant Pere en Antioquía.
23 Div. Sant Pere Damiá, b. y Sta. Margarida de Cortona.
24 Dis. Sant Maciá ó Matías, ap., sta. Primitiva y sant Modest.
25 Diu. *de Cincogesma.* Sant Cessari, b. y sant Avertano, c.
26 Dill. Ntra. Sra. de Guadalupe de Méxich, y Sta. Marcela.
27 Dim. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.
28 Dim. *de Cendra.* Sant Macari y Comp. mrs —*Abst. de carn.*

MARÇ

Quan pel Març trona, la ametlla es bona.

1 Dij. Sant Rossendo, b. y l' Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Div. Sant Simplici, p. y c., fill de Barcelona.—*Abst. de carn.*
3 Dis. Sant Medí, pagés; se v. al Vallés, y sants Hermenter y Celdoni, mrs.; se v. á Cardona.
4 Diu. *I de Quaresma.* Sant Agatodor, b. de Tarragona, y sant Eteri, b. de Barcelona.
5 Dill. Sant Gerássim, anacoreta, sant Focas y Comps. mrs.
6 Dim. Sant Oleguer, b. de Barcelona y arq. de Tarragona.
7 Dim. Sta. Perpétua, v. y m.; St. Tomás de Aquino, dr.—*Dejuni.*
8 Dij. Sant Teófil, m.; se v. á Sagaró y sant Joan de Deu, f.
9 Div. Sant Paciá, b., fill de Barcelona.—*Abstinencia de Carn.*
10 Dis. Sant Melitó y 39 Companys mártyrs.—*Dejuni.*
11 Diu. *II de Quaresma.* St. Constantí, c. y sta. Aurea, v.
12 Dill. Sant Gregori, p. y sant Mamiliá y companys mrs.
13 Dim. San Weldrach, ab. y sant Roderich, m.
14 Dim. Santa Florentina, v. y santa Matilde, reyna.
15 Dij. Sta. Madrona, v. y m., filla y patrona de Barcelona, sant Ramón Serra, ab. de Fitero, f. y lo Sant Dupte de Iborra.
16 Div. Sant Heribert, arq., y sant Juliá, m.—*Abst. de carn*
17 Dis. Sant Patrici, b. apóstol de Irlanda.
18 Diu. *III de Quaresma.* Sant Feliu, diaca; se v. á Girona, y lo B. Sálvador de Horta, fill de Santa Coloma de Farnés.
19 Dill. ✠ Sant Joseph, espós Ntra. Sra., Patró de la Esglesia.
20 Dim. St. Benet, m. de Cerdenya; se v. á Martorell.
21 Dim. Sant Benet, ab. y f., y sants Filemon y Domnino, mrs.
22 Dij. Sant Pau, b. de Narbona; se v. á Anglesola.
23 Div. Sts. Domici, Pelagia y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.—*Abst. de carn.*
24 Dis. Sant Agapito, b. y m., y sants Rómulo y Timolau, mrs.
25 Diu. *IV de Quaresma.* La Anunciació de Ntra. Sra.
26 Dill. Sants Cástulo y Teodosi, mrs.; y santa Máxima, m.
27 Dim. Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida, Amfiloqui y Cronidas, mrs.; de Barcelona, y sant Fortunat, noy m.; se v. á Abrera.
28 Dim. Sant Sixto III, p. y c., y sant Timoteu, m.
29 Dij. Sant Eustasi, ab. y sant Cirilo, diaca.
30 Div. Sant Joan Clímach, ab. y sant Castor, b.—*Abst. de carn.*
31 Dis. Santa Balbina, v. y m., y sant Amadeu, Duch.

ABRIL

Al Abril, lo blat puja fil á fil; al Maig, puja com un faig.

1 Diu. *de Passió.* Santa Teodora; se v. á Gracia, la Invenció de sant Llució y Marciá á Vich.
2 Dill. Sant Francisco de Paula, y santa María Egipciaca.
3 Dim. Sant Benet de Palerm, c. y sant Ricart, b.
4 Dim. Sant Víctor, b. de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 Dij. Sant Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, y sta. Emilia, v.
6 Div. Les Dolors de Ntra. Sra. y Sant Celestí, p. y sant Cels, b. *Abstinencia de carn.*
7 Dis. Sant Epifani, b. y m., y sant Ciríach, m.
8 Diu. *de Rams.* Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, y Sant Albert.
9 Dill. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.
10 Dim. Sta. Celeriana, v. y m., filla de Vich y St. Ezequiel, p.
11 Dim. Sant Lleó Magno, p. y santa Florencia, m.—*Avuy y los tres días següents no se pot menjar carn.*
12 *Dijous Sant.* Sants Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 *Divendres Sant.* Sant Hermenegildo, m. en Tarragona, y Sant Justí, m.; se v. á Sant Quintí de Mediona.
14 *Dissapte Sant.* St. Feliciá, m.; se v. á Barcelona, y St. Telm, c.
15 Diu. *Pasqua de Resurrecció.* Santes Bassilisa y Anastasia, mrs.
16 Dill. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Çaragoça.
17 Dim. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, abat.
18 Dim. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.
19 Dij. Sant Vicens de Coblliure, m. y sant Crecenci, c.
20 Div. Sants Victor, Zotico, Zeno, Acindi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mártyrs de Olot.
21 Dis. Sant Anselm, b. y dr. y sant Silvi, m.
22 Diu. *de Pasquetes.* St. Sotero y St. Cayo, p. y m. y St. Apeles.
23 Dill. SANT JORDI, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Dim. Sant Daniel, m. en Girona, y St. Fidel, caputxí.
25 Dim. Sant March, evangelista, y santa Franca, v.
26 Dij. Sants Cleto y Marcelí, p. y mrs.
27 Div. Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.
28 Dis. Sant Prudenci, b. y c. y sant Vidal, m.
29 Diu. La Divina Pastora. Ntra. Sra. de Montserrat. La invenció del cos de sant Cugat, m. en lo Vallés, y sant Pere, m.
30 Dill. Sant Eutropi, b. de Cerdenya, y sta. Catarina de Sena, c.

MAIG

Maig hortolá, palla y poch grá.

1 Dim. Sant Felip y sant Jaume, apóstols, y sant Segimon, rey.
2 Dim. Sts. Ambrós y Simplici; se v. á st. Joan de les Abadesses.
3 Dij. Invenció de la Santa Creu, y la Vera Creu; se v. á Besalú.
4 Div. Santa Mónica, vda., y sant Floriá, m.
5 Dis. La Conversió de sant Agustí, y sant Pío V, c.
6 Diu. Lo Patrocini de st. Joseph. st. Joan Biclarense, b. Girona.
7 Dill. Sant Just, m. de Catalunya, sant Sist, m., fill de Celrá. sant Pío y santa Faustina, mrs.; se v. á Barcelona.
8 Dim. La Aparició de sant Miquel Arcángel, y sant Eladi, b. y c.
9 Dim. Sant Gregori Nacianceno, b. y santa Nona sa mare.
10 Dij. Sant Antoni, arq. y santa Beatriu, v.
11 Div. Sant Eudalt, m.; se v. á Ripoll; sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys; se v. á Badalona, y santa Severina, m.; se v. á Sabadell, y sant Pons, m.
12 Dis. Sant Pancrás ó Brancat, m.; se v. á Barcelona y Rosselló.
13 Diu. Les santes Espines de la Corona de Jesús, y st. Mus, m.
14 Dill. Ntra. Sra. del Alba; se v. á Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya.
15 Dim. Sant Simplici, b ; se v. á Cerdenya, sant Isidor, m.; se v. á Martorell de la Selva, y sant Isidro llaurador.
16 Dim. Sants Just, Faustí y Tranquili, mrs.; se v. á Montserrat.
17 Dij. Sant Pasqual Bailón, c. y sant Torpetes y comp. mrs.
18 Div. La Trasl. del Braç de santa Tecla, m.; se v. á Tarragona.
19 Dis. Beats Joan de Cetina y Pere de Duenyas, se v. á Vich.
20 Diu. Sant Baldiri, m. de Nimes; se v. á Barcelona y Llobregat.
21 Dill. Sant Timoteu, m. y santa Aglae, v.—*Abst. de carn.*
22 Dim. Santa Julia, m. de Córcega, y santa Quiteria, v. y m.
23 Dim. St. Desideri, m.; se v. á Mataró, y st. Vicens, m.; se v. á Barcelona.—*Abstinencia de carn.—Lletanies.*
24 Dij. ✠ *La Ascensió del Senyor,* y lo B. Pons de Planella m.
25 Div. Sant Gregori, p. y santa Magdalena de Pazzis, v.
26 Dis. Sant Felip Neri, f. y sant Agustí, apóstol de Inglaterra.
27 Diu. Sant Joan, p. y m. y lo Venerable Beda, Pvre.
28 Dill. Sant Just, b. d' Urgell y sant Just, c., fill de Vich.
29 Dim. Sants Vot y Felip, mrs., y sta. Teodosia, m.
30 Dim. Sants Gabino, Críspulo y Crecencia, mrs. de Cerdenya.
31 Dij. Ntra. Sra. del Amor Hermós, sant Pons, b. 300 companys mrs. y santa Petronilla, v.

JUNY

Juny plujós, graner polsós.

1 Div. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó, monjo.
2 Dis. Sant Erasme, b. y m. y sants Pere y Marcelí, mrs.
3 Diu. PASQUA DE PENTECOSTÉS. Sta. Clotilde, reyna, y lo B. Joan Grau.
4 Dill. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Dim. B Bertrán Nicolau, c., fill de Barcelona.
6 Dim. Sta. Cándia, vda.; se v. á Gualbes, y Sant Norbert, b. y f *Dejuni.*
7 Dij. Sant Sibiniá, m. y santa Genívera, v. y m.
8 Div. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera; se v. á Girona. *Dejuni.*
9 Dis. Sants Prim y Feliciá, mrs. *Dejuni.*
10 Diu. LA SANTÍSSIMA TRINITAT, Sta. Oliva, v. y m.; se v. á Olesa.
11 Dill. Sant Bernabé, ap. y Sants Feliu y Fortunat, mrs.
12 Dim. Sant Onofre, hermitá, y St. Joan de Sahagun, c.
13 Dim. Sant Antoni de Padua, c., Sant Evidi mr. y y sant Patró, c.; se v. á Besalú.
14 Dij. ✠ CORPUS CHRISTI. Sant Basili, b. y sant Elisseu, prof.
15 Div. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Dis. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs. y Sta. Llutgarda, v.
17 Diu Sant Guillém, c., se v á Llivia.
18 Dill. Sants Teódulo, Lleonci, Joseph y María, mrs. de sant Cugat del Vallés y Sta. Marina, v ; se v. á Barcelona.
19 Dim. Sants Gervasi y Protasi, mrs.
20 Dim. Sant Silveri, p. y m. y santa Idaberga, v.
21 Dij. Sant Palladi, arq. y c.; se v. á Comprodón y sant Lluis de Gonçaga, c.
22 Div. LO SAGRAT COR DE JESÚS, y sant Paulí de Nola, b. y c.
23 Dis. Sant Simó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Diu. La Nativitat de sant Joan Bta., patró de Perpinyá, y de molts pobles de Catalunya.
25 Dill. Sant Guillém, ab., sant Adalbert, c. y santa Febronia, v.
26 Dim. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. á Barcelona, y sant Sálvi, b. y m.; molt venerat á Catalunya.
27 Dim. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Dij. Sants Lleó y Pau, papes.—*Dejuni y abstinencia de carn.*
29 Div. ✠ Sant Pere y sant Pau, apóstols.
30 Dis. Lo martyri del B. Ramón Llull, y sant Marsal, b.

JULIOL

Al Juliol, la falç al coll.

1 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist. Santa Elionor de Provença, y sta. Romana v. y mr.; se v. á Barcelona.
2 Dill. La Visitació de Ntra. Sra., y sts. Procés y Martiniá mrs.
3 Dim. Sant Trifó y Sant Jacinto y comp. mrs.
4 Dim. B. Gaspar de Bono, fill de Valencia y st. Laureá, b.
5 Dij. Sant Miquel dels Sants, c. fill de Vich.
6 Div. Sant Isaías, prof., sant Goar, c., y sant Rómulo, b.
7 Dis. Sant Ot, b. fill de la Seu d' Urgell.
8 Diu. Santa Isabel de Portugal, filla de Barcelona, B. Pere Cendra, c. y les Santes Reliquies de la Seu de Tortosa.
9 Dill. Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, y st. Zenón, m.
10 Dim. La segona Traslació del cos de sta. Eularia, v. y m.; la Dedicació de la Seu de Tarragona, y sant Cristófol, m.
11 Dim. Sant Pío, p. y m. y sts. Januari y Abundi, Pvres.
12 Dij. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, St. Joan Gualbert, ab.
13 Div. La Trasl. dels sts. Cossos dels mrs. sts. Gaudenci, Benedicte, Teodor, Felicitas, Clemencia y Columna, á Valls.
14 Dis. Sant Bonaventura, card., Sant Enrich, emp.; se v. á Puigcerdá, y sant Just, m.; se venera á Tárrega.
15 Diu. St. Camilo de Lelis, y st. Antíogo, metge, m. de Cerdenya.
16 Dill. Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Dim Sant Hou, m. de Celrá, sant Coralt, m. y sant Aleix, c.
18 Dim. St. Frederich, b. y m. y sta. Sinforosa ab sos set fills mrs.
19 Dij. Sant Pere de la Cadireta, fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona á la Puríssima.
20 Div. Sant Elías, prof., y sant Geroni Emiliá, fr.
21 Dis. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Diu. Santa María Magdalena, penitenta, apóstol de Provença.
23 Dill. Sant Llibori, b. sta. Erundina, v. y sant Cassiá, fr.
24 Dim. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs. *Dejuni.*
25 Dim. ✠ Sant Jaume, apóstol de Catalunya y sant Cugat, m.
26 Dij. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Div. Santes Juliana y Semproniana, v. y m., filles de Mataró.
28 Dis. B. Lluis Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás, filla de Valldemossa, Mallorca.
29 Diu. Santa Marta, v., molt venerada á Provença.
30 Dill. Sts. Abdón y Sennen, mrs., se v. á Arlés y á Barcelona.
31 Dim. Sant Ignasi de Loyola, fr. y sts. Fortunat y Victoriá, mrs.

AGOST

Lo bon nap, per l' Agost deu ésser nat.

1 Dim. Sant Pere *Ad-vincula,* sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m.; se v. á Girona.
2 Dij. Ntra. Sra. dels Angels, y sant Alfons M. de Ligori, b.
3 Div. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Dis. Sant Domingo de Guzmán, c. y fr.
5 Diu. Ntra. Sra. de les Neus, sta. Afra, m.; se venera á Girona.
6 Dill. La Transfiguració de Jesús, vulgo sant Salvador. Sants Just y Pastor y sant Urbici, b. y m.; se v. á Serrateix.
7 Dim. La Traslació de sant Sever. b. y m. y sant Gayetá, fr.
8 Dim. Sant Ciriach y comps. mrs. y sant Miró, b.
9 Dij. Sant Romá, m; se v. á Vich y santa Eunomia, m.
10 Div. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Dis. St. Marcelí, p. st. Hilari; se v. á Arlés, y sta. Filomena v.
12 Diu. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dill. Sant Cassiá, b. y sant Hipólit, m.
14 Dim. St. Aeci, b. de Barcelona y st. Eusebi. m. *Dejuni ab abst.*
15 Dim. ✠ L' ASSUMPTA, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Dij. Sant Roch, c., fill de Montpeller, lo B. Joan de Sta. Marta, fill de Prades, y sant Jacinto, c.
17 Div. Sant Lliberat, ab. y sant Mamet, m.
18 Dis. Sant Agapito, m.; se v. á Vich, y santa Elena. emp.
19 Diu. Sant Joaquím, pare de Ntra. Sra. Sant Magí, m., fill de Tarragona, y sant Mariano.
20 Dill. St. Bernat, ab. y sts. Luxori y comp. mrs. de Cerdenya.
21 Dim. Sants Bono y Maximiá, mrs., fills de Blanes.
22 Dim. Sant Bernat d' Alcira y ses germanes Gracia y María.
23 Dij. Sant Felip Benici, c. y sant Restitut, m.
24 Div. Sant Bartomeu, apóstol.
25 Dis. Sant Lluís rey de França y sant Genís d' Arlés, c.
26 Diu. Lo Puríssim Cor de María, sant Ireneu, m.; se v. á Sampedor y sants Constanci y Vicens, mrs.; se v. á Olot.
27 Dill. Sant Joseph de Calasanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda
28 Dim. Sant Agustí, b. y dr. y sant Juliá, m., patró de Vallfogona.
29 Dim. La Degolació de sant Joan Bta. y santa Sabina vda. y m.
30 Dij. La Traslació dels cossos sants en Manresa y santa Rosa de Lima, v.; se v. á Llafranch.
31 Div. Sant Ramón Nonat, c., fill de Portell, y sant Prósper, m.

SETEMBRE

Al Setembre lo mal temps es de tembre.

1 Dis. Sant Gil, ab.; se v. á Nuria, sant Llop, arq.; molt v. á Catalunya, y Sant Arthur de Irlanda.
2 Diu. Ntra. Sra. de la Corretja, y Ntra. Sra. de la Cinta.
3 Dill. Sant Nonito, bisbe de Girona, y sant Plácit, m.
4 Dim. Santa Rosalia de Palerm, v.
5 Dim. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.
6 Dij. Sant Faust, y Eugeni, mrs.
7 Div. Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Dis. Lo Naxement de Ntra. Sra. y lo B. Domingo Castellet, fill d' Esparraguera.
9 Diu. Lo Dolç Nom de María, y sant Pere Claver, c., fill de Verdú y lo Sant Misteri de St. Joan de les Abadesses.
10 Dill. Lo B. Jacinto Orfanell, m., fill de Pares vigatans.
11 Dim. Sant Emiliá, b., fill de Llivia.
12 Dim. Lo B. Miró, c. de Tagamanent y sants Lleonci y Teódulo, mrs.
13 Dij. Sant Amat, ab., fill de Tarragona.
14 Div. Exaltació de la Santa Creu, y sant General, m.
15 Dis. Sant Vicens y santa Clara, mrs.; se v. á Llissá de Vall.
16 Diu. Nostra Senyora dels Dolors y sant Corneli, p.
17 Dill. Sant Llambert, b. y m.; se v. á Lledó, y la Impressió de les llagues de sant Francesch.
18 Dim. Sant Ferriol, m.; se v. á Besalú, y St. Tomás de Vilanova, b.
19 Dim. Sant Genaro, b. y santa Constancia, m.—*Dejuni.*
20 Dij. Sant Eustaqui y companys, mártyrs.
21 Div. Sant Mateu, ap. y evangelista.—*Dejuni.*
22 Dis. Sant Maurici y companys mrs.; se v. á Manresa.
23 Diu. Santa Tecla, protomártyr, Patrona de Tarragona.
24 Dill. Ntra. Sra. de la Mercé, Patrona de Barcelona, y lo B. Dalmau Monner, c. fill de santa Coloma de Farnés.
25 Dim. Santa María de Cervelló, f., filla de Barcelona.
26 Dim. Sant Cebriá, m., y sant Faust, fill d' Alguayre, y santa Justina, v. y m.; se v. á Sant Quintí.
27 Dij. Sant Cosme y sant Damiá, metges, mrs.
28 Div. Sant Wenceslau, m. y lo B. Simó de Roxas.
29 Dis. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Diu. Sant Geroni, Doctor, y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

Quan l' Octubre es arribat, sembra lo segle, l' ordi y lo blat.

1 Dill. Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b.
2 Dim. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta; se v. á Lleyda.
3 Dim. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Dij. St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 comp. mrs., se v. á Barc.ª
5 Div. Sant Froylá, b. y sant Plácit, m.
6 Dis. Los Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. á Barcelona, sants Bruno, fr. y Emili, m., sant Juliá, m.; se v. á Olot y santa Faustina, m.; se v. á Tarrassa.
7 Diu. Ntra. Sra. del Roser, y sant August, c.
8 Dill. Santa Reparada, v. y m.; se v. á Bagur.
9 Dim. Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d' Artés.
10 Dim. St. Sabí, c., fill de Barcelona, st. Gereó y 318 mártyrs. se v. á Barcelona, y st. Lluís Bertrán, fill de Valencia.
11 Dij Sant Plácit, m.; se v. á Guissona, y sant Genís, soldat.
12 Div. Ntra. Sra. del Pilar, y sant Ramí, arq. de Cerdenya.
13 Dis. Sant Eduart, rey, y sant Grau, abat.
14 Diu. Ntra. Sra. del Remey, y sant Calixte, p. y m.
15 Dill. Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.
16 Dim. Sant Galderich, pagés; se v. al Rosselló y á Barcelona.
17 Dim. Santa Eduvigis, vda., Duquesa de Polonia.
18 Dij. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperadora.
19 Div. Sant Pere de Alcántara, y sant Varo, soldat, m.
20 Dis. Sant Joan Canci, c. y sant Aureli, m,
21 Diu. Stes. Ursula, Florentina, Florina, mrs., se v. á Barcelona,
22 Dill. Sant Bacari, b. de Vich., y sant Teodor, noy, m.
23 Dim. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sts. Víctor, Pacífich, Justa y Clara, mrs.; se v. á Manlleu.
24 Dim. Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Dij. Sants Crispí y Crispinia, mrs., y sta. Daría, m.
26 Div. Sants Llluciá y Marciá, mrs., fills de Vich.
27 Dis. Sant Florenci, m. y santa Sabina, m.; se v. á Ager.
28 Diu. Sants Simó, y Judas Tadeu, apóstols.
29 Dill. Sant Narcís, b. fill de Girona, m.
30 Dim. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Dim. Sant Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni.*

NOVEMBRE

Al Novembre qui no ha sembrat que no sembre.

1 Dij. ✠ *Diada de Tots los Sants*, y st. Benigne, pvre.
2 Div. La Commemoració dels fidels difunts.
3 Dis. Sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los innombrables mártyrs de Çaragoça.
4 Diu. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dill. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Dim. Sant Sever, b. fill de Barcelona, m. y 4 Sacerdots mrs.
7 Dim. Sant Florenci, b., santa Carina, m., sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. á Torelló.
8 Dij. Los quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Div. La Dedicació de la Basílica del Salvador á Roma, y lo Sant Crist de Balaguer.
10 Dis. Sant Andreu Avelí, c. y santa Trifosa, m.
11 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra., lo B. Jofre de Blanes, c.; se v. á Barcelona, y sant Martí, b.
12 Dill. Sant Benet, m.; se v. á Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Dim. Sant Estanislau de Kostka, c.
14 Dim. Sant Serapi, m ; se v. á Barcelona, y sant Ruf, b.
15 Dij. Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Div. Sants Rufí, Elpidi y companys mrs.
17 Dis. Sant Iscle y santa Victoria, germans, mrs.; se v. á Breda, santa Gertrudis, v., y sant Gregori Taumaturch.
18 Diu. La Dedicació de la Seu de Barcelona y st. Bárulas, noy m.
19 Dill. Santa Isabel, reyna de Hungría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Dim. Sant Feliu de Valóis, fr., y sant Octavi, m.
21 Dim. La presentació de Ntra. Sra., y lo B. Romeu de Llivia.
22 Dij. Santa Cecilia v. y m.
23 Div. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m.
24 Dis. Santes Flora y María, v. y mrs. y st. Joan de la Creu, f.
25 Diu. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés.
26 Dill. Los Desposoris de Ntra. Sra., y sant Conrat, b.
27 Dim. Sants Facundo y Primitiu, mrs.
28 Dim. Sant Gregori, p. y sants Papiniá y Mansuet, b. y mrs.
29 Dij. Sant Sadurní, b. y m., apóstol de Catalunya.
30 Div. Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya; se v. á Sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

Per Sant Tomás pluja ó glas.

1 Dis. Sant Eloy, b. y c., y santa Natalia, m.
2 Diu. *I de Advent.* Santes Bibiana, m., y Elisa monja.
3 Dill. Sant Claudi, m.; se v. á Vich, y sant Francisco Xavier.
4 Dim. Santa Bárbara, v. y m., y sant Pere Cryosólech, arq.
5 Dim. Sant Dalmau. b. y m.; se v. á sant Dalmay, y sants Críspulo, Juliá. Grato, Félix y Patavia, mrs. de Tarragona.
6 Dij. Sant Nicolau de Bari, arq. y santa Dionisia, m. *Dejuni.*
7 Div. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab. y B. Pere Cerdá, c., fill de Coblliure. *Dejuni.*
8 Dis. ✠ La Puríssima Concepció. patrona de Barcelona.
9 Diu. *II de Advent.* Santes Gorgonia, v. y Llogaya, v. y m.
10 Dill. Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Mérida y santa Julia, m.; se v. á Elna. Sant Trobat y 359 companys mártyrs en Girona.
11 Dim. Sant Damás, p., fill de Argelaguer.
12 Dim. Sants Sinesi y Donat, mrs. y sant Luffren, ab.
13 Dij. Santa Llucia, v. y m.
14 Div. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b. *Dejuni.*
15 Dis. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici. herm. *Dejuni.*
16 Diu. *III de Advent.* Santes Albina, v. y m. y Adelayda, emp.
17 Dill. Sant Franco de Sena, c. y sant Llátzer, b. y m.
18 Dim. Ntra. Sra. de la Esperança ó de la O.
19 Dim. Sant Adjutori, ab. de Narbona. *Dejuni.*
20 Dij. Sants Eugeni y Macari, c. y sant Domingo de Silos, ab.
21 Div. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b. *Dejuni.*
22 Dis. Sants Flaviá, m.; se v. á Verdú, y Zenón, soldat. *Dejuni.*
23 Diu. *IV de Advent.* Santa Victoria, v. y m. y Sant Sérvulo, c.
24 Dill. Sant Delfí, b. y santa Tarsila, v. *Dejuni y abst. de carn.*
25 Dim. Lo Naxement de Nostre Senyor Jesucrist. Lo bolqueret del Diví Jesús á Lleyda, santa Amancia, se v. á Agullana, y sant Faust. m.; se v. á Barcelona.
26 Dim. Sts. Esteve, protomártyr, Geronci, m. y Pere de Torelló.
27 Dij. Sant Joan, apóstol y evangelista.
28 Div. Los Sants Ignocents mrs., molt venerats á Catalunya.
29 Dis. Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m.
30 Diu. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Dill. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.; se v. en Santa Coloma de Queralt.

GESTES CATALANES

COMTES SOBIRANS DE BARCELONA

Any 898. Mor Jofre lo Pilós.
» 912. Mor Jofre II ó Borrell.
» 954. Mor Sunyer I.
» 992. Mor Borrell II.
» 1018. Mor Borrell III.
» 1035. Mor Berenguer Ramon I.
» 1076. Mor Ramon Berenguer I.
» 1082. Mor assessinat Ramon Berenguer II.
» 1092. Mor Berenguer Ramon II.
» 1131. Mor Ramon Berenguer III.
» 1162. Mor Ramon Berenguer IV.

COMTES-REYS DE CATALUNYA Y ARAGÓ

Any 1196. Mor Anfós I, *lo Cast.*
» 1213. Mor Pere I, *lo Católich.*
» 1276. Mor Jaume I, *lo Conqueridor.*
» 1285. Mor Pere II, *lo Gran.*
» 1291. Mor Anfons II, *lo Lliberal.*
» 1327. Mor Jaume II, *lo Just.*
» 1335. Mor Alfons III, *lo Benigne.*
» 1387, Mor Pere III, *lo Ceremoniós.*
» 1396. Mor Joan I, *lo Aymador de la gentilesa.*
» 1410. Mor Martí *l' Humá.*

» 1393. Instauració dels Jochs Florals de Barcelona, baix lo protectorat de Joan I, *lo Aymador de la gentilesa.*
» 1458. Restauració dels Jochs Florals de Barcelona.
» 1859. Segona restauració dels Jochs Florals de Barcelona.

NECROLOGÍA

També desde la publicació del anterior Calendari, han pagat son tribut á la naturalesa retornantli lo que era seu al despedirse d' aquest mon, alguns catalans dignes de remembrança per sos mérits morals. Dels qui n' havém conservat memoria, ja que tots no es possible comptarlos, nos toca també aquest any dirne quelcom.

Narcís de Fontanilles. Morí á Girona als 29 de Novembre de 1898. Havía conreuat ab singular talent nostra literatura, obtenint varis premis per composicions poétiques y per treballs en prosa. Era un dels jóvens de qui més podía esperançarse pera lo pervindre de la literatura en general, y particularment pera la catalana, ateses les bones disposicions que havía demostrades.

Ramón Rossell. A principis de Desembre morí á Madrid aqueix dístingidíssim actor. D' aficionat á fer comedies en lo temps que li dexavan vagatiu ses ocupacions de dependent de comerç, passá á ésser cómich de professió. Les principals empreses se 'l disputavan en vista de lo molt que lo públich de per tot arreu l' omplía d' aplaudiments. Son talent li havía donat suficients recursos pera fer riure als espectadors sens necessitat de degenerar may en lo indecorós com hi solen caure molts dels actors cómichs.

Joan Sardá y Lloret. Als 4 de Desembre passá á millor vida aquest distingidíssim escriptor. Desde jove s' havía dedicat al estudi de la llengua catalana y á la crítica literaria, haventse guanyat una bona reputació. Per sos conexements jurídichs li havían sigut encomenats importants assumptos, fentse sempre merexedor de la confiança que en ell depositavan los clients, y axó l' obligá á retirarse del

cultiu de les lletres. Ab tot, son molts los treballs que dexá esgarriats en diaris, periódichs y revistes.

Joan Capdevíla. Després d' haver cursat tota la carrera de medecina ab molt lluhiment y haverla exercida durant algún temps á Barcelona, per la mort d' un seu germá, de metge passá á ésser gerent de la fábrica de paper que en lo molí de Sant Joan les Fonts tenía son pare en companyía de la casa Saderra, donantli ab son talent y activitat industrial tan gran impuls que aviat fou precís engrandir l' establiment, que si no es lo primer, es un dels primers entre los de sa classe que hi ha á Espanya. Morí als 25 de Desembre del any passat.

Joan Bta. Pujol. Mor als 28 de Desembre del meteix any passat aquest distingit artista barceloní. Com á concertista de piano s' havía guanyat un nom envejable per l' extraordinari domini que tenía del piano; y com á professor obtingué una justificada reputació per son excelent método d' ensenyança. Barcelona li es deutora del desenrotllo que ha lograt l' estudi de tan difícil instrument. Tenía 64 anys d' edat.

P. Joseph Saderra. Aqueix pare gesuita fill d' Olot, va morir als acabaments del any passat á Palma de Mallorca, de qual casa-residencia n' era superior. Era un dels més respectables é insignes sacerdots catalans que comptava la Companyía de Jesús, havent exercit dins d' ella importants cárrechs.

Pere Pellicer y Pagés. Mor á Ripoll sa patria, apenes començat l' any, aqueix entussiasta y verdader promovedor de la restauració del célebre monestir. Quan les ostentoses festes de la inauguració del reedificat temple del antich cenobi, molts foren los qui immerescudament ocuparen llochs de distinció; peró aquest ripollés qui no tingué en entussiasme pera aytal empresa altre competidor més decidit que l' inoblidable Baguer, ocupava un siti confós

entre la massa general que més ó menys inconscient dona major importancia als actes. Ben segur que no hi hagué ningú que plorés de satisfacció com ell al veure realisat lo seu somni pera lo qual s' havía despossehit de lo que tenía.

Fou un home de no escassos conexements literaris que demostrá algunes vegades en escrits que publicá en diferents periódichs.

Dr. Manel Vinyas. Als 2 de Janer d' aqueix any 1899, Girona va perdre ab la mort d' aquest cabdal jurisconsult un de sos fills més ilustres. Es verament de doldre que no dexás res publicat pera justificar davant la posteritat lo que la fama sempre dirá en elogi seu. Valía tant, quanta era sa modestia. Sos conexements eran vastíssims en la llegislació civil catalana y en la canónica gironina. En una y altra prestá valiosíssims consells. Unes conferencies que se cregué obligat á donar en sa propia casa referents al Dret Catalá, al veure lo perill que aquest corría per ésser ofegat per lo del centralisme, foren de gran profit pera la joventut estudiosa y constituirán sempre la apología més gran del patrici digne de tota alabança y perpetuu agrahiment.

Andreu Basté y Ferrer. Mor als 16 de Janer en la flor de la joventut aquest fervorós catalanista, que si tingué la sort de náxer patriota y gosar d' una posició social que li permetía serho ab complerta independencia, va tenir la desgracia de no gastar salut.

P. Jaume Capdevila y Ballot. Exemplar sacerdot de les Escoles-Píes de la casa de Sabadell, autor de varies poesíes valentes que s' havían publicat en algún periódich polítich. Morí á mitjans de Janer.

Agustí Rigalt. Professor de la Escola provincial de Belles Arts d' aquesta ciutat. Ab tot y que com á pintor no pogué donar á conéxer grans obres, fou un dels més entesos en la teoría científica del Art. S' havía dedicat preferentment á la ensenyança del dibuix y pintura y en lo

dibuix decoratiu dexá bones mostres de ses no escasses aptituts. Morí als 25 de Janer.

Dr. Pere Mártyr Pujalt, Pvre. Als 25 de Janer, després d' una vida llarga y exemplar, mor aqueix sacerdot, rector de la Seu de Tarragona. Fou autor de varies y molt bones obretes de propaganda relligiosa que son penyora de quant bé havía posat sos talents en les varies materies á que aquelles se referían al servey de la Relligió.

Pere Estela. La afició cada día més crexent que s' ha anat desenrotllant en aquesta ciutat al piano, doná motiu á que s' establissen aquí fábriques constructores d' instruments d' aquella classe pera no ésser tot lo possible tributaris de les cases extrangeres. L' antiga casa barcelonina Bernareggi que sens dupte ha sigut la que ha conseguit major importancia, va millorarla prenent major vol des lo moment que aquest fill de Llansá va encarregarse en absolut d' ella. Per aqueix motiu no podém menys d' inclóurel en aquest necrologi, fent constar que morí l' últim día del mes de Janer.

Emili Riera y Rubió. Als 8 de Febrer entregá son ánima á Deu aquest acérrim catalanista.

Lluís Arnau. Víctima de curta malaltía, acabá sos díes als 16 de Febrer tan distingit professor de piano y ben acreditat compositor. Era autor de gran nombre de peces per piano y piano y cant, que se distingían per un sentiment delicadíssim que les informava totes. Algunes cases editorials extrangeres n' hi havían solicitades, lo que equival á dir que fora d' aquí també era conegut y apreciat son talent.

Jaume Sanfeliu y Codina. Aqueix coronel de infantería qui començá á donar proves de gran valor en alguna revolta de les que sovintejaren per allá los anys 50 y tants, iniciantse á Cuba hon fou destinat sa vocació militar que

dexá ben demostrada en accions de Guerra que sostingué ab singular bravura en aquella illa y en les Filipines que verdaderament era d' aquella niçaga que no conexía la cobardía. Morí als 17 de Febrer.

Exm. é Ilm. Dr. D. Jaume Catalá y Albosa. Mor aqueix arenyench als 21 de Febrer. Fou un dels bisbes més actius que ha tingut Barcelona en lo que vá de segle. Si altra cosa no hagués fet pera dexar bons recorts, la construcció de les esglesies de Santa Madrona del Poble Sech y del Angel de la Guarda de Hostafranchs, utilisades per parroquies. Elles nos indican son zel perque aquells barris tan populosos no estiguessen privats d' ésser atesos en ses necessitats espirituals, y son acert en escullir qui dins la sencillesa sapigués axecar uns monuments arquitectónichs verdaderament artístichs. Encara que no feya ostentació de catalanisme no desmentía son cognom per més que s' haja suposat lo contrari.

Pere Serra y Soler. Natural de Prats de Rey. Fou industrial á Barcelona y á Valladolid; bolsista y empresari á Madrid y viatger infadigable. Si lo assil del Pardo arribá á ser un establiment modelo entre los de sa classe, á ses iniciatives y bona administració ho degué; s' encarregá del Bon Retir y aquella finca que sols ocasionava gastos produhí al Ajuntament més de set mil duros anyals, y lo teatre Real alguna vegada surá, perque en Serra interposá sa valiosa cooperació. Morí un diumenge al sortir de missa á principis d' any. Havía obtingut assenyalades distincions.

Eduard Vidal de Valenciano. Als 25 de Febrer vá finir sos díes aqueix fill de Vilafranca del Panadés. Fou un dels primers autors dramátichs catalans qui contribuihiren á la renaxença literaria de nostra patria y assentaren ferms los fonaments del teatre regional. Son antich y sempre nou proverbi *Tal hi vá que no s' ho creu*, sa comedia *Tants caps, tants barrets* y son drama *Tal farás tal trobarás*, li

donan drets sobrers pera ésser reconegut com un dels fun dadors. Fou excelent poeta.

P. Lluís G. Carles. Sacerdot de la Companyía de Jesús, fill de Barcelona. Havía pertanygut al clero secular y haventse decidit á entrar en l' institut ignaciá, dins lo qual també li encomenavan empleos de compromís, entre los quals hi ha lo de Rector del colegi de Barcelona. En lo Máxim de Tortosa va donar per terminat son pelegrinatge per aquest mon. Era á primers de Març.

Pere Pastells y Pujol. Va morir á Castelló d' Ampuries en un dels primers díes de Març y á la edat de 26 anys, aqueix reputat professor de contrabaix y distingit mestre de música, director d' una de les més acreditades orquestes de la comarca.

Dr. Cristófol Parellada. Aqueix vilanoví, fou un entussiasta fill de sa patria nadiua, en la qual durant molts anys va exercir la medecina fentse una reputació ben merescuda d' inteligent y caritatiu. Trasladat á Barcelona prestá grans serveys en situacions ben difícils pera la salut pública y si per son saber demostrat en algunes obres obtingué bona clientela, per son desinterés y per sos sentiments nobles se feu verdaderament estimar de tothom. A mitjans de Març va devallar al sepulcre.

Macari Planella y Roura. Antich dexeble d' aquella Escola de Mestres d' Obres que ab sos distingits alumnes doná tanta empenta al desenrotllo de la Arquitectura en nostra ciutat, fou un dels més aplicats y més entesos entre aquella munió de comprofessors á que feyam referencia. Era persona verdaderament ilustrada dotada d' un clar judici y bon consell. Morí als 19 de Març.

Francisco Brossa y Casanovas. Fervent catalanista mor als 22 de Març.

Antoni Serra y Pujals. Mor als 2 d' Abril aqueix acreditat mestre d' Obres, antich dexeble d' aquella ja disolta Escola especial de dita professió establerta anys enrera en la Llotja. Havía exercit la carrera ab bastant profit.

Andreu Llauradó y Fábregas. Acaba son pelegrinatge per aquest mon als 2 d' Abril, aqueix meritíssim varó, inspector general del Cós d' Enginyers y Conseller superior d' Agricultura, Industria y Comerç. En varies obres publicades havía evidenciat sos talents y lo périt que era en materies referents á aygues y regos que li havían d' una manera especial cridat la atenció. Los qui tinguereno casió d' apreciar lo molt que valía lo sabi enginyer diuen que l' home no valía menys. Era fill de Reus.

Dr. Joaquím Rubió y Ors. Passá d' aquesta vida al altra als 7 d' Abril, aqueix barceloní qui era Degá de la facultat de Filosofía y Lletres y Rector de la Universitat. Ab tot y ésser molt honoríficls aquexos y altres títols que havía obtingut, cap li havía donat tanta importancia com lo haverse anomenat ell meteix «Lo Gayter del Llobregat» y haver, fá uns sexanta anys enrera, ab una serie de poesíes catalanes firmades ab aqueix pseudónim atret la atenció del públich y donantli á entendre que la llengua catalana, era tan apta com qualsevol altra, pera expressar los més delicats sentiments y no tan sols pera fer riure com generalment se creya. Axó li doná lo carácter de verdader patriarca d' aqueix importantíssim desvetllament de la veritable idea de patria que s' ha anat estenent entre los fills d' aquesta terra. Ademés de poeta, fou historiayre y polemista. Lo curiós article de periódich ó llibre, la monografía interessant y la obra de positiva utilitat, nos demostraren moltíssimes vegades lo vast de sos conexements literaris com per son carácter les excelents qualitats de son cor.

Mossen Joan Bta. de Nadal. Aquest virtuós y caritatiu sacerdot ben estimat de sos feligresos de la vila Pont

d' Armentera de qual parroquia ne fou zelós rector; mor per allá als 24 d' Abril. Fou de tota la vida aficionat á les lletres y fou dels capellans del Arquebisbat de Tarragona més aficionats á nostra llengua y més entussiastes del Catalanisme.

Francisco Pagés Serratosa. Després d' una vida ben activa consagrada al Art, mor als 27 d' Abril, aquest distingit esculptor qui dexá com á penyora de sos talents gran nombre d' obres ben recomenables, algunes de les quals havían sigut llorejades en públiques exposicions y concursos. Era fill de Barcelona y no comptava encara quaranta set anys.

Jaume Arús. Als 28 d' Abril mor aqueix acreditadíssim notari de Vilassar de Mar. Entussiasta convençut é ilustrat catalanista que fins als últims moments de la seva vida manifestá son ver amor á la patria, volent despedirse del mon sentint cantar melodíes catalanes.

Francisco Miquel y Badía. Als 28 de Maig soptadament morí aqueix antich redactor crítich y distingit arqueólech. Son nom va unit á aquest moviment artístich que s' ha anat desenrotllant en nostres díes. Fou tan actiu, com inteligent y voluntariós. Dexá ademés d' un sens fí d' articles de crítica literaria que formarían alguns volums y també algunes obres que justament han sigut estimades pel públich. També quedan com á penyora de ses aficions y de son depurat bon gust artístich, unes valioses coleccions de pintura, cerámica, vidre, mobles y texits visitades sempre ab gust pels inteligents. Havía nascut tan ilustrat barceloní l' any 1840.

Fidel Quera y Córdoba. Quan apenes tenía divuyt anys la mort s' endugué al altre mon á aquest entussiasta catalanista y escriptor en qui s' havían fonamentat bones esperances, atesos los fruyts que ja havía donat. La molta

activitat tal volta fou causa de que s' estronqués la vida d' aquest arenyench als 3 de Juny.

Lluís Llibre. Mor als 17 de Juny aqueix popular actor cómich qui havía lograt ferse popular entre lo públich dels nostres teatres que no li havía escassejat may sos aplausos.

Iltre. Sr. Dr. Ramón Sala y Fugurull. Canonge penitencier de la Seu de Vich, persona virtuosa, de grans coneixements principalment en les ciencies eclesiástiques. Havía dirigit l' important setmanari vigatá «La Veu del Montserrat.» S' esdevingué sa mort per allá lo 18 de Juny.

Hortensi Guell y Guell. Als 16 d' Agost mor soptadament á Salou aqueix jove escriptor y artista, quals excelents qualitats feyan esperançar un rialler pervindre.

Francesch Padró y Martí. A últims del mes d' Agost mor en la barriada que fou vila de Gracia aquest jove y convençut catalanista.

Antoni Andreu y Moragas. En la vila de Sant Boy del Llobregat mor als 3 de Setembre aquest ferm catalanista qui en lo curs de sa crudel malaltía may s' oblidá de son amor á la terra, fins al extrém de que abans de morir recomená á sa muller que no se descuydés de ensenyar á sos fills la Relligió y l' amor á Catalunya.

Climent Cuspinera. En la vila de sa naxença, Caldes de Montbuy, acabá sos díes, després de molt llarga malaltía, aqueix mestre compositor, organista y crítich musical. La música coral y la relligiosa li varen meréxer especial atenció, per axó dexá un bon nombre d' obres que acreditan al aprofitat dexeble de la escolanía de Montserrat y del inoblidable P. Rafel Palau. Sa patria nadiua li es deutora d' una bona *Guía* que bé podríam dirne historia de Caldes per la munió de datos de tota mena que l' avaloran.

P. Ramir Rodamilans. Monjo benet profés del monestir de Montserrat, fill de Sabadell, predicador distingit y escriptor d' excelents qualitats, si bé no sabém que may hagués publicat res ab son propi nom. Tenía especial afició als estudis históricbs y havía escrit unes curiosíssimes *Efemérides Montserratines.* En lo passat mes de Setembre morí á Santa María de Pueyo (Barbastro), de quals casa y comunitat n' havía sigut abat.

Francisco Gomez Soler. Jove y en la plenitut de ses facultats artístiques morí aqueix distingit dibuxant quals obres se disputavan les empreses periodístiques ilustrades. Manejava lo llapiç ab facilitat y precisió. Havía cursat en sos primers temps la pintura, que apesar de ser molt adaptable á ses aptituts abandoná creyent que li fora més difícil pera poder ferse conéxer del públich. S' esdevingué sa mort als 30 de Setembre.

Joseph Mirabent y Gatell. Fou un dels pintors de decoració qui conseguí més llegítima anomenada per ses obres en aytal especialitat artística. Durant molts anys desempenyá una de les places de professor de les classes de la Llotja y com á pintor de fruytes y flors, conseguí una fama que si ha arribat algú á poderse dir competidor seu, no hi ha hagut qui la superás entre los pintors d' aquexa terra. Una malaltía llarga lo privá de la vida als 30 d' Octubre.

P. Joseph Xifré. En la ciutat de Cervera als 3 de Novembre se despedeix per sempre del mon aquest sacerdot qui era una de les figures més sobressortints del clero regular espanyol. Colaborador ó cofundador del P. Claret en l' establiment del Institut de Missioners del Sagrat Cor de María, sa activitat verdaderament apostólica, no li valgué altra distinció notoria que la de quaranta un anys de contínuo treballar en pro del desenrotllo d' aquella institució, pera la qual no escassejá may cap sacrifici, per lo meteix que

durant tan llarch período portá sobre sí lo pes del generalàt d' ella. Era fill de Vich y arribá á més de 82 anys.

Eugeni Mata y Miarons. Mor als 10 de Novembre aqueix ilustrat director del Institut de segona ensenyança de Reus sa patria. Havía treballat molt pera extendre la ilustració en aquella ciutat, per lo que son nom deu ésser ben recordat per tots los qui estimen los avenços morals del pays com deuen estimarse.

Que es cosa santa y saludable lo pregar pels difunts se llegeix en los Llibres Sagrats: encomeném á Deu les ánimes de tots aquests compatricis á fí de que la misericordia divina recayga sobre elles, si es que la necessitan: recordém sos mérits pera imitarlos en lo bó y fernos dignes de la Patria que lo Senyor nos ha donat y vol que glorifiquém.

RAMÓN N. COMAS.

TRADUCCIÓ

DEL CAPÍTOL IV DEL «CANTAR DELS CANTARS»

(Inédita.)

Quant hermosa ets, oh amiga, quant hermosa!
y tos ulls crestallins
com de tendra coloma y amorosa,
sens lo que amagas dins.

Com la pell de cabretes que á remades
devallan del Galaat,
axí lluhen les trenes perfumades
de ton cabell daurat.

Tes dents son blanques, com remat de ovelles
que 's venen de rentar,
totes ab dos anyells, y ni una d' elles
está sense alletar.

Y tos llavis com cinta son de grana,
dolcíssima es ta veu:
tes galtes com escorxa de magrana
y á més lo que no 's veu.

Y com la torre de Davit cenyida
de murs, ton coll suáu,
que ab mil escuts penjats está guarnida,
despulles dels més braus.

Com dos cabrits bessons que pastorejan
entre lliris florits,
mentre en lo cel los raigs del sol flamejan,
tals son de bells tos pits.

Jo aniré al mont, allí hon l' encens se cría,
encens per tu á buscá:
del tot hermosa ets tú, oh amiga mía;
defecte en tu no hi ha.

Del Líbano devalla, esposa amada,
del Líbano escabrós;
vina á ser com á reyna coronada,
oh! vina á ton espós.

Dexa l' Amana, y la selvatge serra
del Samir y l' Hermous;
montanyes de lleopardos, aspra terra,
estatge de lleons.

Tu mon cor has ferit, germana esposa,
ab un esguart de amor;
ab una trena de ton coll llustrosa
tu m' has ferit lo cor.

¡Quant hermosos tos pits, esposa mía!
¡Més dolços son que 'l ví!
L' olor de tos perfums sofocaría
lo del encens més fí.

Tos llavis son panal que mel destila,
mel en ta llengua tens;
y es com olor d' encens que al cel s' enfila,
de tos vestits l' encens.

Tu ets l' hort tancat, germana mía esposa;
¡oh! sí, tu ets l' hort tancat.
La font sellada ets tú, la font sabrosa
que may ningú ha provat.

Y los rebrots d' eix hort de magraneres
fan un hermós jardí,
ab lo fruyt totes elles de pomeres,
y mirra y nardo allí.

Y allí hi ha 'l nardo y canya y çafrá hermosos
y 'l cinamomo altiu,
y 'ls arbres tots del Líbano frondosos,
y 'ls de perfum més viu.

La font dels horts ets tu, tu d' aygues pures
lo pou may agotat,
que devallan fent salts de les altures
del Líbano escarpat.

Retírat, cers, y que les aures vingan
l' horta mía á orejar,
y quan llurs ales plenes de olors tingan.
les vingan sobre teu á derramar.

† Joaquím Rubió y Ors.

REVISTA LITERARIA

Molt abundant ha sigut la cullita d' enguany. La idea filla del sant afecte de patria va escampantse y avuy es cosa corrent y molt enrahonada entre 'ls catalans interessarse per tot alló que donga honor y gloria á la terra. Fugím, gracies á Deu, de la rutina que 'ns havía embotornat lo cervell á copia de metzines forasteres y ab cap clar y fonda mirada pensám per comte propi y observám detalladament, ab amor inefable, lo conjunt d' elements de vida que 'ns rodeja y ab exclusió de tota influencia aclaparadora nos proposám seguir endavant en la hermosa tasca de fer renáxer la vida catalana en totes ses manifestacions.

Una d' elles, la que primer vá despertar y s' ha cuydat d' anar despertant á les altres, fou la literatura; trémola y borrosa al principi quan intentava expressar l' amor patri, en nostres dies ha lograt una expressió clara y concisa y lo poeta qui ha trovat la fórmula justa de lo que pensám los catalans quan reclamám lo nostre, es en Francesch Matheu. La llista dels agravis de Catalunya la trovaréu en ses poesíes patriótiques, exposada en estrofes que semblan fuetades; perqué en Matheu ab sa tralla pega sense pietat sobre los cossos ageguts del metexos catalans y se compláu en fer rajar la sanch fins que logra despertarlos. La frase surt viva com fletxa escapada del arch y may erra lo tret. En son primer tomo de *Poesíes* publicat á Perpinyá, per escapar á la censura militar qui ara meteix bé 'ns escorcolla les butxaques, s' hi veu aquest sant ardor patriótich alternat ab les fondes y humanes bategades d' amor que ell com ningú sab expressar en versos hermosíssims.

Altres llibres de poesíes s' han publicat enguany dignes d' esmentarse. L' Apeles Mestres sense suspendre ni un moment sa pruhija de dibuxar *pane lucrando*, nos ha fet sentir de nou als qui anyoravam ses estrofes catalanes un

ressó d' aquell cant que ja creyam ofegat per haverho dit axís lo meteix poeta; mes son *Llibre d' hores* nos torna á evocar les delicadeses y cavilacions de l' Apeles Mestres á qui desitjám que sovintege llibres com aquest. Mossen Collell nos ha donat imprés en petit volum son tríptich *Sant Felip Neri* que li valgué la viola d' or d' enguany, poques vegades tan merescuda. Mossen Verdaguer després de reimprimir en un sol volum sos dos llibrets dedicats á Montserrat per alegría dels qui 'ls buscavan debades en totes les llibreríes, nos ha recreat les orelles y lo cor ab son nou poema *Santa Eularia*, especie de monografía de la Santa patrona barcelonina esplicada per un poeta, en lo que ab la diversitat de tons que es propia del autor del *Canigó* y 'ls *Idilis* nos transporta á la Barcino romana y nos fá assistir al sagnant sacrifici de la Santa.

Un autor casi novell, l' Evelí Doria y Bonaplata conegut fins ara per un enginyós llibre de faules, acaba d' obrirnos lo seu cor y d' esplicarnos ses angunies d' home trist qui ho veu tot velat per una boyra plana, per més que se pense trovar la llum; son llibre, escrit ab molt art y sentiment, se titula *De sol á sol* y tot es tristor y melangía... Altres llibres de poesía han sortit y son *Jardí de l' ánime*, per Pau Umbert, d' un esbogerrat y mal-entés modernisme; *Villa-Maria* primers assaigs d' en Joan Cendra; *Sospirs* y *Fantasíes*, per Joan Alcoverro; *Probaturas*, poesíes fresques y espontanees d' en Manubens y Vidal; *Sospirs del cor*, per Romul Salleras; *Brometes*, per Oliva, y *Anima*, colecció que no hem pogut llegir encara, d' en Manel Marinel-lo, poeta que va prenent cos y destacantse entre 'ls del seu grupo.

La prosa també hi fá bon paper en aquesta desgarbada llista que no té altre mérit que lo de ésser bon xich complerta y un recordatori per l' amant de nostra literatura.

La Bogería, d' en Narcís Oller es la novela del any. L' Oller es l' únich dels de la seva generació de prosistes qui dona senyals de vida, de vida observadora, estudiosa de les costums y les passions. En la esmentada novela nos descriu un tipo de boig hereditari ab unes quantes pinzellades de mestre; aquest estudi es una nova fase del talent de

l' Oller. Després d' ell y d' en Pons y Massaveu ab sa noveleta de barri *La dama Negra* de tesis interessantíssima, seguexen los autors més nous y entre ells es de notar aquest any l' Alexandre de Riquer ab son llibre *Crisantemes*, armonioses vibracions d' un esperit assedegat d' ideal que va assolintlo valentse d' un art refinat, estudiant lo detall, buscant la perfecció en la miniatura, en la netedat de la línia, en la noblesa de la curva, en lo contrast de colors... y tot axó vol conseguirho per medi de les dues arts de que n' es mestre.

L' Adriá Gual ha publicat un *Llibre d' horas* bastant original y que fá duptar si ¡l' autor al escríurel estava massa plé ó massa buyt d' idees.

Tot lo que son en los escrits d' en Riquer, d' en Gual y d' en Rusiñol (qui aquest any ha publicat lo follet *Los caminants de la terra)* lo que podríam dirne coloracions líriques de fets y sentiments observats, es en un altre escriptor, l' Enrich de Fuentes, observació vigorosa, análissis psicológich, reproducció crua dels estats d' ánima d' un home conformat ab la realitat que se complau en dissecarne les més amagades fibres. Los *Estudis* son dels millors que tenim en catalá.

Ricolf, llegenda pirenenca de M. de Urgellés té un argument sugestiu; *Ideal*, noveleta de S. Albert, revela un nou autor encara inespert; *Cara y creu*, per Santiago Boy; pot ser la revelació d' un nou escriptor de costums si 's dexa son autor d' imitar lo inimitable. Altres llibres de prosa literaria s' han publicat enguany sense comptar les obres d' aquest género exides en lo folletí de la benemérita *Renaixensa* moltes originals y apreciables, y les premiades als Jochs florals, que necessitarían estudi apart. Podríam parlar encara que no entra en lo nostre obgecte de la excelent traducció catalana del *Hamlet*, y la de *Els Perses*, de Eschil, fetes per lo poeta catalá Arthur Masriera. Axí com de la publicació de varies obres dramátiques estrenades últimament ab gran éxit y entre elles *La Farsa*, de l' Angel Guimerá.

Tancám aquesta part purament literaria recordant la pu-

blicació de bibliófil del *Cançoner mistich*, feta per l' Antoni Bulbena y la del *Romancer popular catalá* deguda al meteix autor en forma prou avinenta pera popularisar la nostra hermosa poesía popular, y ademés varis volums nous de la *Biblioteca infantil* que ab tant profit per la nostra causa vé publicant l' editor d' aquest CALENDARI.

Obres históriques d' enguany podém esmentarne algunes y al cap de totes la del Dr. Balari *Orígenes históricos de Cataluña*, verdader monument á la nostra patria, arsenal inagotable de datos per estudis formals sobre los primers segles de Catalunya. Hi ha també lo *Llibre dels privilegis de Tarrassa* publicats per l' historiador d' aquella ciutat en Joseph Soler y Palet, *La cavallería á Catalunya*, y 'l *Sumari de batalla á ultrança fet per Mossen Pere Joan Ferrer*, per F. Carreras y Candi, la *Historia de Catalunya*, inapreciable compendi destinat á acceptarse en totes les nostres escoles, per N. Font y Sagué; la historia y descripció de *Lo Lluçanés*, per P. Casades y Gramatxes, model de monografíes; lo *Cartoral dels templers de les Comandes de Gardeny y Barbens* y *Lo Monestir d' Alguayre*, per Joaquim Miret y Sans. *De la pretenguda y mal entesa civilisació árabe*, per l' infatigable Brunet y Bellet, la *Historia de Fr. Joan Garí*, segons un MS., *La Música en la agonía del beat Joseph Oriol*, per Joseph Rafel Carreras y altres obres históriques que no recordám.

S' han donat á llum alguns treballs d' excursionisme y folklore com son les *Notes folk-loriques de la Vall d' Ager* per l' ilustrat notari en Joan de Porcioles; la *Excursió á Berga y Castellbó*, per Cristófol Fraginals; *Un descubriment espeleológich*, per N. Font y Sagué, la *Excursió á Requesens* d' en Lluís M. Vidal y altres.

Per últim seguint la nostra enumeració podém esmentar lo notable *Discurs presidencial* de la obertura del Centre Catalá de Sabadell per en Manel Folguera y Durán, l' altre discurs sobre *Los conflictes d' Espanya y lo Catalanisme* (edició catalana, castellana y francesa) diatriba contundent y aclaparadora contra nostres governants castellans, llegida per lo Mestre en Gay Saber, en Joseph Fran-

quesa y Gomis en la Lliga de Catalunya. *Nostre Dret familiar,* per F. Maspons y Anglasell, una *Cartilla rústica, Bons Consells*, per Mossen Ramón Font, Vicari general de Girona, varis volums més de la traducció catalana de sermons del P. Lejeune, los notables *Problemas d' escachs*, d' en J. Pin y Soler en los que aquest ha volgut donar fé de sa trassa d' escriptor escrivinthi un magistral prólech, lo volúm dels *Jochs florals* d' enguany contenint ademés dels treballs premiats, lo magnífich *Discurs presidencial* del Ilm. Dr. don Joseph Torras y Bages, *La obra del Excursionisme*, altre discurs, fet per en Joaquím Cabot en lo *Centre Excursionista*, la *Guía del Montseny*, de l' Osona, les dues *Aritméticas catalanas,* d' en Lletjós y P. Vives, les *Reglas gramaticals* de l' Albert Llanas, etc., etc.

Acabarém, descobrintnos respectuosament davant del cadavre d' en Joaquim Rubió y Ors, lo primer indisputablement dels iniciadors del nostre renaxement, lo poeta catalá qui ha mort aquest any ab lo cor potser més satisfet per haver despertat l' esperit del nostre poble, que per les seves obres literaries.

E. Moliné y Brasés.

A SANT FRANCISCO DE BORJA

VIRREY DE CATALUNYA

Pinguis est panis Christi et
prebebit delitias regibus.
Rich es lo pá de Crist y fará
les delicies dels reys.

Oh Virrey de Catalunya
qui no volíau per vos
los diamants y les perles,
sinó per son Criador;

pera enjoyar la custodia
que es son trono esplendorós,
dihéu si la Eucaristía
es una llum ó una flor.

Quan viviau en la terra
la endevinavau per tot;
tant si era encesa la llantia
com si l' altar era fosch;
com si la Hostia era perduda
d' algún temple en l' enderroch,
vos giravau al Altíssim
com fá la brúxula al nort.

¿La sagrada Eucaristía
es una llum ó una flor?
Si es alguna llum divina
veuríau son raig hermós,
si es una flor de la Gloria
ne sentiríau la olor.

JACINTO VERDAGUER, PVRE.

***

La poesía es síntessis; la novela análissis. La poesía se fá á ulls cluchs perque naix del cor. Pera fer la novela, cal tíndrels molt oberts y clavarlos fins al fons de l'ánima dels hómens y de l' ambent que 'ls envolta.

—

L' amor de mare y l' amor propi no moren sinó ab nosaltres. Posats en pugna, l' amor propi venç l' amor sexual; l' amor de mare triomfa de l' amor propi.

NARCÍS OLLER.

MES CANÇONS (*)

Noy petit feya barquetes
ormejant closques de nou;
de paper n' era 'l velatge
y 'ls arbres mestres de jonch.

Quan les tenía enllestides
devallava alegre al hort,
y al safareig amollantles
jugava ab aquell estol...

Ben llunyana es ma infantesa,
y encara 'm dura aquell joch!
sols que les barquetes d' ara
son d' esberles del meu cor.

A la corrent de les llágrimes
cantussejant les amoll,
sens esmentarne si suran
ó se 'n van totes á fons.

Ni 'm cal pas atalayarmen,
massa sé quan les componch
que cap, cap d' exes barquetes
arribará may á port.

† MARIAN AGUILÓ.

(*) Del segón volúm de poesíes «Llibret d' amor» próxim á publicarse.

MOVIMENT CATALANISTA

¡Benehit sía Deu que suprém director dels pobles, se digna conduhir á la nostra Catalunya en marxa rapidíssima cap al camí de la seva salvació! Quína força misteriosa empeny al nostre poble, que 'ls anys se tornan díes comptant-los pels passos agegantats ab que s' acosta á la seva deslliuració? Sols en los secrets designis de la Providencia estava lo conéxer la evolució prodigiosa que soptadament havía de experimentar lo poble de Catalunya; que cap inteligencia de la terra lo podía capir aquest maravellós y veritable desvetllament.

Fer la historia del Catalanisme en lo present any, es tant com ressenyar lo moviment polítich y social de Catalunya.

Seguiría donchs errat camí, qui pretengués conéxer lo moviment catalanista anyal, per les manifestacions pura y exclusivament catalanistes que s' han succehit; no treuría pas bons comptes, qui volgués conéxer lo desenrotllo de la idea, atenent sols al fet de la munió d' agrupacions y societats catalanistes que s' han format, ó prenent nota del número de nous allistats en les corporacions ja organisades.

Totes aquestes manifestacions de catalanisme, ab tot y que son moltes y la major part d' elles molt apreciables, están molt lluny de donar la mida del portentós desvetllament que s' ha operat.

Dintre aquestes manifestacions del genuí y veritable catalanisme, n' hi ha una de importancia grandíssima: tal es la conversió en diari des lo primer de Janer, del antich setmanari *La Veu de Catalunya*, escrit pels metexos redactors del setmanari, per redactors que fins aleshores ho havían sigut de *La Renaixensa* y que continuaren sentho de altres periódichs catalanistes, y per una colla experta y brillant dels més distingits escriptors de la terra. De importancia grandíssima hem calificat aquest fet, no solament

perque ho es lo fet en sí de sortir á Barcelona un diari que apesar de ser escrit en catalá y de tenir un criterí polítich determinat ó sía lo de les *Bases de Manresa*, arriba á comptar abans d' un any ab milers de llegidors, sinó perque aprofitantse de les circunstancies, ha pogut contribuir eficacíssimament á la formació del pensament económich de Catalunya, precursor d' altres no menys radicals evolucions.

Si haguessem de fer un análissis intern de la commoció que per la aparició del diari y per altres circunstancies, experimentá lo catalanisme enquibit dintre la *Unió Catalanista*, si haguessem de comptar fil per randa la mena de campanya que aleshores va iniciarse, campanya que per sort va debilitantse cada día, encara que sempre dexará rastre, si havíam de fernos ressó de les inverossimils llegendes que varen formarse, hauríam de dir coses si no gayre agradables pels llegidors, molt menys encara pel qui les escrigué. Pot ser ben mirat, no son totes elles per ser dites en aquest lloch.

Servesca, donchs, la escusa y prosseguím la anotació de fets tot just iniciada.

Ja que hem començat ocupantnos de la premsa catalanista, seguím en aquesta materia.

Al entrar lo vell campió del catalanisme, *La Renaixensa*, al XXIX any de sa publicació y coincidint ab la aparició de *La Veu de Catalunya*, va rebaxar lo preu de suscripció, posantlo com lo de *La Veu*. Acort fou aquest, en virtut del que podía difundirse en gran manera la lectura de *La Renaixensa*, y podía despertarse en molts cors adormits lo sentiment de Patria.

La Renaixensa, ha tingut l' honor de ser obgecte de diferentes denuncies durant l' any, prova evident de la energía que revelavan los escrits denunciats.

Lo meteix honor ha capigut al setmanari catalanista que s' imprimeix á Granollers *La Veu del Vallés*, per una poesía patriótica publicada lo 24 de Setembre.

Un novell campió de la causa catalanista, *La Veu del Segre*, setmanari de Lleyda, tot just vingut á la vida, se dexa caure també dins la xarxa que li preparan les lleys

penals y es denunciat per un article del que se 'n creu ressentit l' honor militar.

Ab ocasió de la exaltació dominant per la resistencia al pago dels imposts y en pro del concert económich, han sigut obgecte de iguals mides reprensives altres periódichs no purament catalanistes, entre 'ls que es digne de ser citat aquí, lo *Diario del Comercio,* al qui gayre bé sols li falta que se pose vestimenta á la catalana per ser ben bé de la terra.

Un dato no gens despreciable pera conéxer la importancia del Catalanisme, es lo número de denuncies y de processos que s' han instruit contra 'ls seus defensors.

Perque ademés de les denuncies anotades, cal recordar que de resultes de meetings de propaganda verificats á Targa, Sans y Bordils, díes 10 y 24 de Setembre y 1 de Octubre respectivament, s' han instruit processos, quals corresponents vistes han de donar no pas poch joch.

Heusenaquí la llista dels meetings celebrats durant l' any, agrupats per ordre dels mesos y ab indicació de la població ahon s' han celebrat:

Janer.—Bordils, La Bisbal del Ampurdá.

Febrer.—Mollet, Vilassar, Sitges.

Març.—Sampedor, Montmeló, Sant Feliu de Codinas.

Juny.—Sallent, Tarrassa.

Juliol.—Tiana.

Setembre.—Targa, Sans.

Octubre.—Bordils.

Les privacions que imposan la suspensió de garantíes constitucionals y l' estat de guerra, han vingut segurament á interrompre la llista.

La major part d' aquests actes—als que hi podríam afegir un gran nombre de sessions públiques donades en les societats de Barcelona y en moltes de les de fora—han sigut impulsats y dirigits per la *Junta Permanent* de la *Unió Catalanista*, obehint sa realisació á diferentes circunstancies.

Verificats quasi tots los referits meetings en poblacions ahon hi ha agrupació ó centre organisat, molts d' ells han

tingut per obgecte solemnisar la inauguració de la corporació catalanista de poch temps constituida.

La Junta Permanent de la Unió Catalanista hi ha posat un empenyo decidít en la organisació d' agrupacions. Los metexos elogis que dirigíam á la Junta que actuava l' any passat y que finí per dimissió de sos individuus feta al Maig, deuen dirigirse á la Junta successora, renovada parcialment segons los Estatuts, pel mes d' Octubre. Tots los qui han passat per aquella Junta, s' han convençut de la necessitat de constituir agrupacions de patricis per tots los pobles de Catalunya y es lo fet que ja promovent la seva formació, ja constituhintse en cada localitat per propi impuls, lo número de colectivitats que s' han organisat es extraordinari.

Del 15 d' Octubre del any passat cap ençá, fetxa en que hi assolíam lo darrer Consell General en nostra anterior Revista, han entrat á formar part de la *Unió* les següents associacions y agrupacions:

Associacions.—«Catalunya y Avant», «Catalunya Autónoma», «Lo Sometent» y «Lliga espiritual de Ntra. Sra. de Montserrat», de Barcelona; «Associació Obrera Catalanista», de Manresa; «Centre Catalanista», de Mataró; «L' Avenç», de Lleyda.

Agrupacions.—«Protectora de la ensenyança catalana», de Barcelona; «Gremi de manyans y mestres manyans», de Barcelona; de Sampedor; de Torruella de Montgrí; de Ripollet; de Bordils y comarca; de Badalona; de Masllorens; «Els Segadors», de Sans; «Folk-lórica», de Barcelona; de Sitges; de Mollet del Vallés; de Sant Quirse de Besora; de Caldes de Malavella; de Monistrol de Montserrat; de Santa Perpétua de Moguda; de Sant Quintí de Mediona; «La Falç», de Barcelona; de Castellar; de Sant Pol; de Olot.

Algunes d' aquestes colectivitats constituexen una veritable força dintre la seva respectiva localitat.

De entre la munió de manifestacions de catalanisme que nos venen á la memoria que encara que aislades tenen especial importancia, creyém deuen citarse: les sessions inaugurals del curs de la primera de nostres societats in-

telectuals, l' «Ateneu Barcelonés» y de la més antiga de nostres societats catalanistes, la «Llíga de Catalunya». Los hi dona importancia catalanista, los discursos presidencials, notabilíssims cada hu pel seu istil. En Lluís Domenech y Montaner va ocuparse al Ateneu de la necessitat que té Catalunya d' una amplia autonomía pera poder desenrotllar ses energíes.

En Joseph Franquesa y Gomis va presentar á la Lliga, un examen dels conflictes d' Espanya y de les solucions que ofereix lo Catalanisme, haventsen fet d' aquest discurs una gran tirada en catalá, castellá y francés á cárrech de *La Veu de Catalunya*. Se tingué gran cuydado en escampar aquest discurs per tots los centres més influyents d' Europa.

Fet també de molta significació, fou lo que ocorregué á Reus ab motiu de celebrarshi lo segón Congrés Vitícola, ab representants de tot Catalunya. Lo día 22 de Maig fou aprovada una proposició dels senyors Aguilera y Gomis consistent en que un dels temas de discussió del Congrés vinent, sía l' estudi dels medis que poden posarse en práctica pera conseguir la unió dels agricultors catalans pera defensarse de les intrusions del Poder Central. Aquesta proposició que deu discutirse al Congrés que se fará á Lleyda, pot dur ben bé á una rápida organisació á la catalana dels agricultors d' aquesta terra.

Quan se celebrá lo meeting de Bordils, los representants de la autoritat varen privar que s' ostentessen escuts y banderes de Catalunya y de tan enutjosa arbitrarietat, la «Unió Catalanista» ne protestá davant la Reyna Regent ab una respectuosa Exposició. Lo president del Consell de Ministres, ha contestat á la respectuosa Exposició... ab paraules de ministre espanyol.

La «Unió Catalanista», ha realisat una idea temps há formulada y que ni 'ls més optimistes podían esperançar l' éxit grandiós que ha tingut.

Nos referím á la publicació de segells pera ser enganxats als sobres de les cartes, venuts á céntim cada un. Lo govern

volgué contribuir al éxit de la idea prohibint la circulació d' aquests segells.

Y la circulació, es veritat, no se verifica pels correus, peró lo número de segells que per tot arreu s' enganxan, es assombrós. Les emissions que se 'n fan en diferents colors, quedan agotades tot seguit: los coleccionistes d' aquí y del estranger, van adelerats á darrera dels acaparadors, que 'ls venen ab notables primes y lo seu ús fá inventar mil acudits que tothom celebra. Es una bona brometa aquesta dels segells; la «Unió Catalanista» tingué una gran pensada.

***

Gracies á Deu hem arribat á un temps en que, per ser tanta la força de la idea autonomista, Catalunya pot influir en los grans moviments polítichs d' Espanya y pot fer alló que tant espanta á certa gent, *tractar* ab los nostres enemichs.

Al 4 de Març quedá constituhit lo ministeri Silvela-Polavieja, ministeri que, ja varem dir allavors—y algú ho tingué per heretgía—havía d' influir poderosament en lo crexement dels nostres ideals, axís per lo que fés com per lo que dexés de fer.

L' esperit de descentralisació dominant en tota la societat catalana y manifestat per les principals corporacions populars y oficials y per les més altes personalitats de la terra, influí en la constitució d' aquest Ministeri, no sols per lo que se refereix al meteix President, sinó principalment per en Polavieja y pel catalá Durán y Bas.

En Silvela y en Polavieja portavan en son programa importants regonexements autonómichs per Catalunya; en Durán y Bas, hi portava á dins del Ministeri, encara que bon xich atenuada, la veu de Catalunya.

Aquells ministres castellans han faltat á la paraula, peró lo fet de ses promeses tingué trascendencia immensa.

Recordes sinó los debats parlamentaris de les dues llegislatures.

Lo que se digué en la primera contra lo regionalisme y lo

separatisme, contra *La Veu de Catalunya*, contra lo separatista (?) doctor Robert y contra 'ls indicats ministres, acusats de alentar aquelles tendencies; lo que desbarrá la prempsa madrilenya; lo que s' ha repetit en la segona llegislatura y lo que s' hi ha afegit contra 'ls contribuyents que reclaman lo Concert Económich, es d' un valor imponderable.

Com á fets positius, emanats del Ministeri, que estigan en consonancia ab les esperances que feren concebir, n' hi ha pochs, peró de gran importancia.

Tals son lo regonexement del dret á usar la llengua catalana en los telégrames; lo nombrament de R. O. dels alcaldes de les dues primeres poblacions de Catalunya. Per voluntat del govern, recaygué lo nombrament d' Alcalde de Reus, á favor d' un catalanista tan significat com don Pau Font y de Rubinat y per pura voluntat del govern, recaygué l' Alcaldía de Barcelona en la persona del doctor D. Bartomeu Robert, que tantíssim y tan admirablement quasi sempre, ha contribuhit al desenrotllo dels acontexements esdevinguts.

Dos actes principalment se deuen al qui fou Ministre de Gracia y Justicia, que tenen un gran interés pera Catalunya. A proposta seva, lo govern acorda als 17 d' Abril nombrar Bisbe de la Diócessis de Barcelona al qui ho era de la de Vich, lo Dr. Joseph Morgades y Gili, y designa pera la diócessis Ausetana al ilustre capellá Dr. Joseph Torras y Bages.

Creyém innecessari entrar en la demostració de la trascendencia que pera Catalunya, tenen aquests dos nombraments. L' ilustrat llegidor no 'ns perdonaría que li fessem perdre temps en aytal demostració.

Finalment, al Sr. Durán y Bas se degué la constitució, lo día 15 de Maig, de la Comissió de Codificació del Dret Civil Catalá, segons decret donat igualment per altres paissos de Dret Civil propi.

Aquest fet potser no tindrá per ara altra importancia que lo fet en sí. Convençut lo Ministre catalá de que 'ls ayres de Madrid no li provavan, ha tornat á Catalunya,

més bon catalá que abans, peró no dexant per dintre 'ls Ministeris qui vetlle desinteressadament com ell, pels interessos morals y materials de Catalunya.

***

Lo mes de Maig sigué lo del *separatisme;* lo de Juliol lo del *anexionisme.*

Ja estava prou botida la gent de Madrid, quan dos acontexements que en altres circunstancies, haurían passat sense dexar més rastre que lo que naturalment havían de dexar, vingueren á presentarli més gros lo *papu* del separatisme.

Dos successos, que ni sabém com relatarlos pera donarloshi la mena d' importancia que 'ls hi donaren los nostres esbojarrats enemichs; res, la festa dels Jochs Florals lo día 7 de Maig, y lo Concert Pujol-Morera al Lírich, tres díes després.

Pels bellíssims discursos del President Doctor Torras y y Bages y del Alcalde Doctor Robert y per l' enginyós epigrama sinfónich d' en Morera, s' axecá tal escandalera, que ni que fossem á la vigilia de declararse la independencia de Catalunya.

Los insults contra lo venerable Bisbe Dr. Morgades; los insults contra lo Doctor Robert, á qui s' han empenyat los d' enllá en convertir en héroe y ho logran; los insults contra tot lo de Catalunya estigueren á la ordre del día; y se engroxiren pel fet senzillíssim de donarse un concert ab la execució d' una peça patriótica y de sortir després una colla de jóvens cantant pel carrer *Los Segadors.* Axó doná ocasió als periodistes madrilenys, de descriure escenes terrorífiques, ridícoles, abultant los fets de manera sols concebible en un cervell buyt y en una imaginació boja.

¡La esquadra francesa al port de Barcelona! Quín altre motiu d' esglay pels qui vetllan desde Madrid, lo foch sagrat del amor á la Patria!

Si aleshores eram *separatistes*, ara *anexionistes*, perque lo poble xiulava la *Marxa Real* y aplaudía la *Marsellesa* y sa-

ludava als marins francesos ab viscas á França y á Catalunya.

¡Maledicció contra 'ls catalans! Altre cop lo Doctor Robert fou obgecte de les ires dels de Madrid; total per un dels actes de més espanyolisme que li hem vist fer, per prohibir prudentment que al grandiós Concert donat en honor dels francesos al Palau de Belles Arts, se cantés la *Marxa Real* y per haver autorisat lo cant de *Los Segadors*. Ay! si axís no ho hagués fet! De més bones se n' haurían vistes...

Ab motiu de les manifestacions d' entussiasme que aleshoress' esdevingueren, varen ser presos dos distingits jóvens de Barcelona. A la presó del carrer d' Amalia varen purgar durant los díes 22, 23 y 24 de Juliol lo pecat de cridar ¡Visca la França! ¡Visca Catalunya! al passar lo cotxe del Almirall Fournier sortint del teatre de Novetats.

No cal dir quant contribuhiren aquestes manifestacions á fer créxer la idea catalanista y quant ab tal motiu hi empenyeren los de Madrid; novament varen demostrar un desconexement absolut del modo de ser de Catalunya, la més complerta ineptitut per governar y la aversió fonda á tot lo que no sía centralisació y uniformisme.

La censura militar no 'ns dexaría dir lo que voldríam.

***

D' entre lo molt que falta en aquesta Revista, hi falta especialment un capítol, un capítol que no hem escrit per no escriure inútilment.

Que dissimule lo pacientíssim llegidor les deficiencies y les incoherencies que segurament notará.

Les circunstancies no 'ns permeten ser més esplícits.

J. Maspons y Camarasa.

Qui assegura dura, á despit de mala ventura.

Val més Deu ajudar, que matinejar.

LA CANÇÓ DE NA RUXA-MANTELLS (*)

Ab tó llamentívol com fá la gavina
quan volta riberes y torna voltar,
trescava la boja del Camp de Marina
vorera de mar.

Descalça y vestida de roba esquinçada,
corría selvatge, botant pels esculls,
y encara era hermosa sa testa colrada,
la flor de sos ulls.

Color de mar fonda tenía les nines,
corona se feya de lliris de mar;
y arreu enfilava cornets y petxines
per fersen collar.

Axí tota sola, ran ran de les ones,
ja en dolça bonança, ja en forta maró;
anava la trista cantant per estones
la estranya cançó.

—«La mar jo aborría, mes prou l' estim are
des que hi té l' estatge l' amor qui 'm fugí...
No tinch en la terra ni pare ni mare,
mes ell es aquí.»

«Un temps jo li deya: pagés te voldría,
pagés, anque fosses pastor ó roter;
y dins la mar ampla com ell no n' hi havía
d' ayrós mariner.»

(*) Prop del Cap de Formentor hi ha la cova marina que 'ls mariners anomenan l' *Hostal de na Ruxa-mantells,* del nom d' una fada, que, segons una tradició hi tenía estatge.

«Be prou li diría cançons la sirena
quan ell per la lluna sortía á pescar:
per xó ma finestra dexava sens pena
fugint cap á mar.»

«La mar se 'l volía, jamay assaciada
de vides, fortunes, tresors y vaxells;
y d' ell ne feu presa dins forta ventada
na Ruxa-mantells.»

«Na Ruxa es la fada d' aquestes riberes
que allá per les roques endins té l' hostal,
ab fresques arcades, ab banys y lliteres
de nacre y coral.»

«Per bous té na Ruxa dins fondos estables
en guarda disforja clapats vells-marins;
si vol per son carro cavalls incansables
allá té delfins.»

«Quan surt va vestida de seda blavosa
ab totes les tintes del cel y la mar,
y blanch com la cresta de l' ona escumosa
son vel fá volar.»

«Del arch que en los núvols promet la bonança
la faxa ella imita per fer son cinyell;
mes ¡ay! del qui rema quan ella li llança
son ample mantell.»

«Perdut es lo náufrech quan ella 'l socorre
y 'l pren entre 'ls signes del vel florejat...
La roca feresta será ja la torre
hon quede encantat.»

«Allá hi té na Ruxa mon bé nit y día
hon ell cosa humana no veu ja ni sent...,
¡Si ell veya ma pena, bé prou sortiría
del encantament!»

Axí tota sola, ran ran de les ones,
ja en dolça bonança, ja en forta maró;
anava la trista cantant per estones
la estranya cançó.

Un vespre, retuda, finí son desvari;
son cós á una cala sortí l' endemá,
y en platja arenosa, redors solitari,
algú l' enterrá.

No té ja sa fossa la creu d' olivera,
mes lliris de platja bé 'n té cada estiu,
y sols ja hi estampa sa petja lleugera
l' aucell fugitiu.

Miquel Costa y Llobera, Pvre.

Setembre de 1899.

LOS ALMOYNERS O BACINERS DE MONTSERRAT

La devoció al santuari de la Mare de Deu de Montserrat que s' estengué primariament per Catalunya en lo segle xii, tal vegada corrent parelles ab la construcció del temple románich en la sua montanya, portá, més avant, en los segles xiii y xiv, l' establiment de confraríes, bacins, altars y fins capelles, arreu del Principat, posades sots la sua advocació. Les confraríes y altars dugueren per consequencia les acaptes, tant de fruyts de la terra al temps de les cullites, quant d' *obols* y *ardits* en la celebració dels oficis divinals y en les caxes d' almoynes. D' aquí que surgís la figura mitgeval del *almoyner* ó *baciner* qui se dedicava á sa tasca ordinariament pel guany que li proporcionava. Era un ofici com altre qualsevol, que s' adaptava molt bé á certs temperaments.

Tanta volada havía pres, ab la devoció á Montserrat, en lo segle XVII, la erecció de capelles especials sots sa invocació, que, sens dupte per evitar abusos, lo convent, en l' any 1661, arbitrá una butlla de Roma á fí de que no se construhissen, en avant, més capelles sense lo consentiment del Abat.

Pera exercir d' almoyner ó baciner, se necessitava nombrament del Abat y autorisació del Bisbe de la diócessis en la que havía d' exercir la sua laboriosa tasca. Arbitravan almoynes per lo Santuari, recullían les que s' havían depositades en los bacins ó en les tresoreríes de les confraríes y que figuravan en legats testamentaris, de les quals cuydava á cada poble un representant local, á qui, en certs llochs, se 'l conegué ab lo nom de *hoste* durant lo segle XIV. A les cases dels hostes era hon usualment solían posar los almoyners.

A fí de estimularlos en sa tasca colectora, los baciners no tenían sou determinat sinó que, en concepte d' emoluments, se 'ls adjudicava una part proporcional de les aplegues que era estipulada en lo contracte d' arrendament de aquests serveys. Assenyalava, dit contracte, la duració del cárrech, la regió hon devía exercir son ofici y les condicions pertinents á cada cás particular.

L' almoyner no podía ésser un home vulgar. Havía de saber llegir y escriure, cosa no molt comuna en la Edat Mitjana, y de comptabilitat, puix tenía de rendir comptes de la sua administració. A aquest propósit, solía fer sos viatges portant uns quaderns hon anotava les acaptes, los quals devían servirli per atestiguar la veracitat de la colecta, com se veu dels que doná á conéxer, someramente, Alart, pertanyents al almoyner de Santa Bárbara de Pruneres (monestir de Besalú) qui tingué á son cárrech, en 1396, recórrer Rosselló, Vallespir, Conflent, pays de Fenolledes y part del Narbonés (1).

(1) *Documents sur la geographie historique du Roussillon par M. B. Alart* (Perpinyá 1876), plana 22, *Livres de voyage des quêteurs de la Confrèrie de Santa Barbara de Prunéres.*

L' almoyner, acompanyat tot lo mes d' un moço ó esclau menant una bestia de carga, al temps de les cullites (que quasi bé sempre era lo destinat á les aplegues), al recórrer son itinerari, estava subgecte á infinides vexacions. Ara lladres de pas exintloshi per camins, los hi exigían los diners ab pena de la vida, ara autoritats locals procuravan vexarlos ab diferents pretexts. Si no era home bregat que se sapigués desempellegar d' uns y altres, podía sortirhi tornador en son negoci.

Los Abats de Montserrat, per estimular als seus baciners, procuraren obtenirloshi privilegis dels Reys d' Aragó, que los afavorissen. Aquests anaren endreçats á dues mires primordials: á facilitarlos la defensa contra los malfactors per una part y contra les extorsions de les autoritats locals per altra y á obtenirlos franqueses en les imposicions que se satisfeyan en camins, com drets de portatge, barcatge, pontatge, etc.

Per lo primer cap los Monarques los autorisaren á portar qualsevol llinatge d' armes ofensives y defensives, encara que fossen de les prohibides per la lley, y los protegiren contra la malavolença dels batlles y senyors declarant que no poguessen ésser molestats per la perpetració de neguns delictes (1) ó per reclamacions de deutes, en lo qual los eximeix de la jurísdicció ordinaria. També s' estatuí, que, per rahó de son cárrech, quedessen *ipso facto* guiats ó posats sots la reyal salvaguarda, axí com se 'ls eximí de tota obligació de servir cárrechs públichs.

Per lo segón cap, la franquicia dels drets que se solían imposar en ponts y camins, comprenía, no sols á ells, si que també á llurs equipatges y besties.

Los privilegis dels almoyners de Montserrat arrencavan del segle XIV, essent successivament renovats y confirmats per diferents monarques. Joan II, trovantse en lo monestir de Montserrat, lo 8 d' Octubre de 1475, també los confirmá, notificant á son protonotari, que, al ensemps, declarava als

(1) S' exceptuaren emperó los crims de Lesa Magestat, heretgía, sodomía y trencament de camins y víes.

frares, franchs del impost que, per dret de Segell, havían de satisfer al erari reyal. Començava la carta (1):

Don Joan etc. Al magnifich amat conseller e prothonotari nostre en Joan chrispian salut e dilecció. Nos per servici de nostre Senyor Deu e de la gloriosissima Verge Maria havem atorgat al present Monestir de montserrat tres provisions ó privilegis. La hu dels quals conte proteccio e salvaguarda e laltre confirmacio de un privilegi atorgat als baciners e colligints les almoynes de la sglesia e Monestir dessus dit; los quals dos privilegis son dats en lo present Monestir ayr que comptavem VIII del present mes de octubre. E lo tercer que havem atorgat vuy, conte confirmació de un previlegi atorgat al dit Monestir per lo Seremo de gloriosa recordacio don Alfonso frare e inmediat predecessor nostre en virtut del qual privilegi e provisions lo dit Monestir e couent de aquell es franch de la cena Reyal, segons aquestes coses e altres pus largament son contengudes en los dits privilegis nostres als quals nos referim.

L' hospital de Santa Creu de Barcelona y los principals santuaris catalans, tingueren llurs respectius almoyners ó baciners disfrutant de privilegis propis. Mes de tanta fama foren los atorgats als de Montserrat, que los mallorquins, en l' any 1625, se fixaren ab ells com á models, al arbitrar los que 'ls hi concedí lo Rey d' Espanya, per son santuari de Nostra Senyora del Lluch (2).

Una mostra dels contratemps que sufrían los almoyners al fer llurs captes, se pot donar, llegint lo que li esdevingué á hu d' ells en lo poble d' Artedo, bisbat d' Urgell, en l' any 1568. Com la relació per lo baciner dictada al posar en conexement, lo fet, en la Cort del Capítol d' Urgell, no es gens pesada, ans á més de concisa, conserva les diccions de son temps, trameterém l' original integrament, tal y com l' havém trovat (3).

(1) Registre 3392, foli 62 del Arxiu de la Corona d' Aragó.

(2) Se publicaren los privilegis dels baciners del Santuari de Lluch en lo *Boletin de la Sociedad Arqueológica Luliana* del Octubre de 1898

(3) Plechs de denuncies y d' enquestes judicials del Arxiu de la Catedral de la Seu d' Urgell.

Die XXVI septembris 1568 in ciuitate vrgellum.

Honor. Saluator traginer oppidi de Sparaguera procurator Monasterii beate Marie Montisserrati, testes etc. qui juravit etc. dicere etc.

Et primo fuit interrogatus super premissis et curie prenentis.

Et dixit: que ahir, trobantme jo, testes, al loch de artedo que diuen es terme y territori del Rnt Capitol de vrgell, ab vn mosso que mene nomenat joan, per fer lo acapte per la casa de nostra senyora de Montserrat, com a procurador de dita casa y ab licencia tambe que port del Rmo S. Bisbe de vrgell, essent a la porta de la casa den joan ribo, lo qual diuen es balle de dit loch, demani ha vna donzella de dita casa, que diuen es esposada y jo testes li viu vn anell al dit, demanili si ella ere de aquella casa: la qual me respongue que si: y jo li demani si hi ere lo amo de casa en dita casa, y ella me digué que sí: e jo li digui que li fes á saber, que, aquí ere lo aplegador de montserrat, si li volía fer almoyna: y jo testes hoy que dit en ribo digue ha dita donzella sposada, que me digues que jo demanas lo que ara aplegaua, si aplegaua lana ho blat: y jo, hauent me dit dita donzella, li digue que aplegaua lo blat: y ell respongue, que jo testes ho hoy, que no tenie blat y que anas en bon hora, ho en laltra y jo testes respongui que en bon hora volia anar y no en laltre y quem donas al manco los diners que tenie del baci de nostra senyora de montserrat: y ell digue que nols me volía donar, que massa li havía dat ha nostra Sra. de Montserrat y que anas per vn ladre, traydor y afrontador y que li isques de davant: y ell, tot felló, prengue vn basto del cap de la scala per voler lom tirar, segons jo pensi, que staua jo, testes, bax al sols de la scala: y en asso sa muller se abrassa ab ell y lo detingue que nom tiras y axi jo hisqui de la porta y men ani y dita sa muller baxa ha tancar la porta de casa y jo men ani a fer la aplega a les altres cases; y quan fuy en la plassa que es davant la finestra de casa del dit en ribo, hell, dit ribo, de la finestra enfora, se comença ha desmandarse de paraules contra mi, cridant me ladre, traydor y afrontador y que si fossem res de be no

aniriem per les portes demanant pera montserrat: y jo vehent axo y que alli se aplegauen gent als crits, li digui que no escandalitzas la gent y que no cridas, ni avalotas daquella manera, ni bramas com bramaua, de aquella manera y axi se hisque de la finestra y crech jo ab intent de voler me tirar ab pedrenyal o altres armes, perque jo sentí remor de pedrenyal, ho de gafes y crech que era de pedrenyal, perque apres li viu la clau del pedrenyal al coll penjada, perque abans no lay tenia: y venint dit ribo contra mi, les dones del loch ques trobauen alli, se posaren al portal y la muller de dit ribo ab elles, detingueren al dit ribo que no hisques ab lo pedrenyal quem volia tirar y tancaren li la porta de sa casa y lo portal del loch y me digueren que jo, testes, y lo mosso, que fugissem si teniem bon consell, que per ventura nos tiraria y axi ho ferem: y á cap de vn poch, jo, testes, torni y ab dit (mosso?) que ja ere alli, nos posarem, bax tras de vnes parets de vnes cases quey ha y alli me portauen les dones lo blat que volien dar a nostra senyora y la muller de dit ribo tambe me porta blat y me digue quem posas tras de la paret que per ventura son marit me tiraria de la finestra enfora: y apres jo allegui testimonis quem fessen testimoni del que hauien hoyt y allegui vn tal cortina de tuxent: y la muller de dit ribo deye a la gent, que si bon consell tenien, los que jo allegaua per testimoni, que callassen y no diguessen res del que jo requiriria quem fessen testimoni: y axi tambe dita sa muller me pregaua que jo non digues res aci y jo digui que jo no podía fer sino dar ne raho a la justicia de vna cosa tant desaforada y escandalosa com aquexa y axi men vingui en la present ciutat y ne he dada la rahó que tinch dita y altra cosa no fonch.

Interrogato de factibus Et dixit que axo hoy lo meu mosso dalt nominat y moltes dones de dit loch que eren allí presents que jo testes no les conech.

Francesch Carreras y Candi.

ALI-BEY

Qui ets tu? Del mar de Calpe les ones gegantines
baix de ta nau sotmeses s' encorban sospirant,
y sents, bon punt calcigas les platges marroquines,
per tot clamarte uns hómens d' estranyes vestidures,
y en altes gelosíes d' esquerpes hermosures
los besos volejant.

Seguit d' esclaus etiópichs montats en dromedaris,
dalt d' un cavall de fréstega niçaga del Xaloch,
les palmes vincladisses dels boscos centenaris
sobre ton cap tremolan de Tanger á Dameta;
talment com si sentissen llampeguejá 'l Profeta
dintre tos ulls de foch.

Tot just la polcinera que monta caravana
en l' horitzont cendreja sobre 'l tortuós camí,
quan per seguirte 's vessan les viles á la plana,
y 'l front arreu t' inclinan cubrint-te 'l pas de roses,
y en lo cavall t' axequen y 't besen tremoloses
lo trajo damasquí.

Qui ets tu? Els cahits indómits de barba esblanquehida
en lo diván t' asseuen al lloch del seu senyor;
y avora del seu trono fins l' emperant te crida,
te diu germá, 't regala ses belles alcasabes,
te mostra ses esposes, te brinda ab ses esclaves
y t' obre 'l seu tresor.

Enllá 'l desert! Onades d' arena xardorosa
regira entorn dels hómens la momia d' un gran mar.
Que hi fa! No torna enrera ta planta coratjosa!
les sorres que emmortallen les turbes que 't seguiren,
á exos beduins fanátichs que sedejant moriren:
que tu ja ets al aduar.

La Meca: la escullida: dels pelegrins estrella,
t' ha obert de banda á banda ses portes de metall;
cristians ó israelites may han passat per ella;
los fills d' Ager se n' entran descavalcats, en rua;
llevat del gran califa tothom la planta nua:
tu hi passas á cavall.

Los sacerdots te reben ab cántichs de ventura
set voltes á la Cava donant darrera teu.
—Es la ombra d' Ell, s'esclaman, que ha obert la sepultura.
Y al resplandir les llanties dins un neulat d' aroma
les turbes s' atropellan—Es Ell que ve: es Mahoma:
es l' elegit de Deu!—

Qui ets tu! Qui ets tu! La onada sobre ta nau se llença,
mes á una platja arribas que té mes blau lo cel;
y 't veuen altres races passar com tomba immensa;
y un jorn per dalt dels núvols lo Sinaí 't mirava
llampeguejant fereste creyentse que tornava
lo poble d' Israel.

Jerusalem t' axampla sos braços deicides
rera dels plechs magnífichs del arabesch caftán;
mes tu á la nit, quan dexas totes les gents dormides,
al mont sagrat t' en pujes hon per les culpes nostres
Deu apurá 'l trist cálzer, y de genolls te postras,
y 't llevas lo turbant.

Oh, jo 't conech llavores; que tremolant tos llavis
bé prou que manifestas l' orígen de ton ser;
jo 't sento les pregaries en llengua de mos avis;
y com plorant nomenas ta patria venerada,
la dolça Catalunya que guarda ta maynada
voltant á ta muller!

Ets la fermesa antiga que 'ns dava la victoria;
que com lo sol te portas; que torna com lo sol;
dels catalans realmes ets la insepulta gloria;

aygla real que vola dintre la llum mes pura;
que quan al mon reposa sols en los cims s' atura,
puix Deu aprop la vol.

Trovares reduhida la terra que petjavas,
sentires insaciables les ánsies del saber,
portar lo bé á n' als hómens dintre ton cor somniavas,
y un jorn de ta familia com criminal fugías;
que caminant pels llibres temps feya que 't sentías
entre 'ls teus foraster.

Entant que 't festejavan les cáfiles beduines
y 'ls pobles que s' estenen del Atlas al entorn,
viatger infadigable tu arreu tot ho examines;
y l' Africa la esclava y l' Acria la deesa
son com dos fulls d' un llibre que la eternal sabiesa
t' hagués obert un jorn.

Mes, ay; quan de tornada, malalt de les fadigues,
vella la carn, mes jove la ardenta voluntat,
palmes y llors somniavas d' aquesta terra amiga,
tant sols menyspreu ó escarni trová ta desventura.
—Qui es ell?—la gent se deya mirant ta vestidura:
—Un boig ó un renegat!—

Bé feres allunyant-te d' aquesta terra odiosa:
del Piriueu devías mirártela ab esglay
tot sacudint ab rabia la túnica polsosa!
Per çó en Damasch vegeres la mort ab alegría;
que al clóures la fossana:—Be está—ton ser diría,—
no hi tornaré jamay!—

. , ...

Oh mare Catalunya: si es cert que 't regeneras,
si 'l sol d' antiga gloria sobre ton front rellú,
si vols que 'ls fills t' abracen independent com eras
enlayra, fins als núvols tos descendents més nobles:
¡com, folla, han de conéxet per tots los vents los pobles
si no 't conexes tu!

Com au d' eterna vida, ja sía en pau ja en guerra,
renaix de dins les cendres lo nostre rat penat.
Germans de Catalunya, de genollons en terra:
lloch en l' altar dels héroes á exa esplendenta gloria!
Com los alarbs besemlo dihent á sa memoria:
Ja ets nostre: ja has tornat!

ANGEL GUIMERÁ.

TRADICIONS RELLIGIOSES DE CATALUNYA

NOSTRA SENYORA DE LA AJUDA

En lo meteix lloch del carrer més Baix de Sant Pere ahon hi ha la esglesieta dedicada á la Mare de Deu de la Ajuda, va succehir en altre temps, que trovantse rendida una pobra dona que venía del bosch ab un feix de llenya al cap, lo dexa caure pera reposar una mica. Al voler tornarlo á pendre no ho pogué en cap de les maneres, demaná ajuda, y per més que volgueren donarli no fou possible moure un sol punt lo feix de llenya. Estranyats del fet l' obriren, trovant á dintre una imatge de María que la bona dona asegurá no hi era quan tornava del bosch.

Aleshores varen ferli allí meteix un ninxo á la paret ab una petita rexa de ferro al davant y tingué molts devots entre 'ls vehins d' aquella barriada.

Al cap de temps una dona del vehinat que tenía lo seu fill pres á morería, y sentía una devoció especial per aquella imatge, li demaná ab molta insistencia li lliurés lo seu fill, y al girarse lo vegé ab gran sorpresa al davant de la imatge ab les cadenes encara posades. Tot seguit va demanarli com s' havía salvat, y li respongué que lo lliurá la

Verge que tenían al davant, per lo que li quedaren molt regoneguts y van seguir essentli molt devots.

Ab est fet començá á nomenarse de la Ajuda, per la que havía donat á aquella bona dona, y li feren la capelleta que restaurada y millorada més tart, es la metexa en que encara avuy se venera.

NOSTRA SENYORA DE CASTELL-LLEBRA

En lo terme de Sant Miquel de Peramola hi ha la parroquia anomenada de Castell-llebra, qual nom li ha sigut donat per haverse descobert per un d' aquests animals la imatge de María que se venera en lo meteix lloch que va ser trovada, lo que va passar de la següent manera.

Estava caçant per aquells llochs del seu terme lo Senyor de Peramola ab lo Comte de Urgell, quan los seus gossos alçaren una llebra que fugí corrents com un llampech cap á dalt de la montanya perseguida pels cans que la seguían d' aprop y ja casi la tenían, quan heus aquí que gossos y llebra s' agenollaren totduna davant de un esvarser sense que aquesta se cuydés més de fugir, ni aquells de agafarla ab tot y que la tenían á tocar.

Veyent axó lo senyor del Castell, cregué que quelcom d' extraordinari havía d' haverhi, y ab tot lo cuydado possible escorcollaren l' esvarser trovanthi la imatge de marbre que allí meteix se venera per voluntat miraculosament espressada, donchs havent provat d' endúrselan torná per ella sola al meteix indret, per lo que varen axecarli la Esglesia á que havém fet referencia al començar aquesta tradició.

Agna de Valldaura.

No t' alegres dels meus dols: con serán vells, los teus serán nous.

A LA LLENGUA CATALANA

I

Engalaneula de flors
á nostra aymada;
la que al breç nos adormí
la nostra mare;
la que del bell Montserrat
ne reb la saba;
la que en son altar diví
pregaren martres.
Oh 'ls blanchs lliris de la Fé
¡que bé li escauen!
¡Oh accent del cor aymant!
¡Oh dolça parla!

II

Engalaneula de flors
á nostra aymada;
la que murtra y taronger
li donan flayre;
la que 'ls cors enamorats
li 'n fan rosada.
Pera dir un «Jo t' estim»
¿quína la iguala?
¡Oh les roses del Amor
que bé li escauen!
¡Oh accent del cor aymant!
¡Oh dolça parla!

III

Engalaneula de flors
á nostra aymada
cerquéuleshi per les valls

y á les montanyes;
en los rojos coralers
que la mar guarda;
en les glasses del blau cel
y en la estrellada;
en los dolls de nostra sanch,
y al fons de l' ánima;
que ella n' es lo nostre «jo»
ella es la Patria.

ENDRESSA

Engalaneula de flors
á nostra aymada;
que los llors ab que l' honréu
ja han tret brotada;
quan lo sol obre la flor
¡molt prompte grana.

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÁ.

PLANT D' UN POBRE PESCADOR

EN LA MORT DE SON FILL

Cant popular groenlandés.

Ay de mí, desditxat, que tinch de séurem
tot sol hon seure tu també venías!
Ja no haurá de posar may més ta mare
á secar tos vestits prop la ribera;
se m' ha esgarriada la alegría en l' ombra
y perduda per sempre en la montanya.

Abans quan jo sortía al decapvespre
mirava ab cor gojós si tu veníās,
que arribavas tot jove y plé de força
ab lo teu rem en mitg de vells y jóvens.
Y no tornavas may ab les mans buydes,
mas de foques y aucells ta barca plena.
Llesta ta mare 'l foch anava á encendre,
aguiava los menjars, y lo que 'ns duyas
per tots y 'ls nostres entaulats bastava.
Enaprés, la xalupa de banderes
vermelles de ben lluny tu distingías,
y veus aquí 'l marxant totduna 'ns deyas.
Ladonchs cap á la vila te n' anavas
y lo millor de la xalupa havías.
Portavas al marxant la bella foca
sens l' oli que ja havía extret ta mare,
rebent en cambi fletxes y camises.
Ara ja no 't veig may ni te puch veure,
y pensanthi jo sent com impiadosa
la greu dolor troceja mes entranyes.
Oh si com los demés plorar poguessa,
les llágrimes mon dol endolciríant!
Qué puch ja desitjar sobre la terra?
La mort?... jo de bon grat l' abraçaría...
Mas de ma dona y mos infants qué fora?
Vida, jo 't vull encara, mas les hores
de ma alegría ja han passat per sempre.

MIQUEL V. AMER.

No mol en molí hom bascós ni qui és massa congoxós.

Any bó per la-serra may no aparega en ma terra.

Qui té art, va á qualsevol part.

OUS DE SOMERA (1)

Axò era un *pobler* de sa Pobla qui se 'n venía á ciutat ab un ase, tira, tira.

L' ase duya dins ses bayasses dues carabasses disforjes: just ab elles tenía somada de bou de veres.

Los topa un carboner, qui devallava de ses muntanyes de Lluch, ab un ase carregat de carbó; repara aquelles carabassotes y román tot ambambat.

No n' havía vistes may que fessen tant d' embalum, ni d' un bon tros; y no va sebre que eren. Per paga li faltava una aygo.

Ja ho crech que no pogué estar que no demanás á n' es pobler:

—Germá. ¿y qué es axó tan gros que duys dins ses bayasses?

—Y ¿que no vos serviu dels uys? Respón aquell balitre. ¿Qué ha d' esser? Ous de somera.

—¿Y ses someres que fan ous? Demaná es carboner, badant uns uys com uns salers.

—¡No han de fer ous, homo! Contesta s' altre.

—¿Y nexen, si les posen, aquests ous?

—¡No han de néxer, si son nexents! ¡Y depressa!

—¿Y nexen ruchs?

—¡Veam ydò si nexerán llegosts, tros de que 'm feys dir!

—¿Y no anau de berbes ara?

—¡Ara es hora de berbes! Diu es pobler que era un penjat de marca y més polissó que ses genetes.

—¡Sobre tot! diu es carboner, ho he de tocar ab ses mans á n' axò, cost lo que cost... Escoltau, ¿voleu que baratém es viatge, cap per cap?

(1) La 'm contaren madó *Vicensa* y lo R. D. Bernat Cifre, de Pollensa.

—¡Feta está sa barrina! ¡No u 'guésseu dit! esclama es pobler. Ab una grapada descarrega ses carabasses, engirgola ses dues sarries de carbó demunt s' aset y cap á sa Pobla falta gent, més xalest que unes castanyetes.

Es carboner á força de forces compongué ses carabasses demunt ses esconelles (1) y, tot satisfet de sa barrina, de de allá cap á *ses cases.*

Es pobler li havía dit:

—Mirau, si voleu que nescan aquests ous, los heu de covar vuyt díes dins es llit. Los hi posau un poch separat un de s' altre; vos hi jeys vos en mitg ben estret; y ¡alerta á móurevos en tots es buyt díes ni á dir cap paraula! Si vos moveu ó motau, no nexerán.

Es carboner s' ho havía aficat be dins sa closca tot axò.

Arriba á ca-seva; sa dona era á dur aygo, y ¿qué fá ell?

Descarrega s' ase, lo mena dins sa paíssa, li dona recapte; y abans de més remor, posa ses dues carabassotes demunt es llit, un poch separada una de s' altra; s' hi ageu en mitg ben estret y ab tot quant de tapament trová, ben resolt y determinat á ferho de tot perque aquells dos *ous* sortissen nexents.

Sa dona al punt arriba.

Veu la casa uberta, y s' aset dins sa paíssa.

—Y s' estornell, per on se deu esser fus? Digué *ella*. ¡Ell ha fet prest avuy! ¡Li deuen haver comprat tot es barrisch pes camí! Deu esser á sa taverna á pegar un glop. Ja vendrá en voler.

Des cap d' una estona se n' entra dins sa cambra, y me veu tant d' embalum demunt es llit.

—Y ara que es axò? Esclama ella, més de mitg-retgirant se.

Se arramba á n' es capsal, y el me veu á ell qui no més treya es caparrí, més serio que una patata.

—¿Però que es axò? Torna dir ella. ¿Y que no estás bo...? ¡Haurías pogut dir qualque cosa axí meteix...!

(1) Armadura de fusta qui va demunt el bast y penja per cada banda terminant en curva redona cap amunt, y serveix per compondre la somada demunt les bisties.

—¡Xiiittt! ¡Xiiittt! ¡Xiiittt! Feya ell ab un dit demunt sa boca.

—¡Però be! Deya *ella*, més de mitg enfadada, ¿que es que tens, colgat en aquestes hores y tan tapat...? ¿Que es axò que te fá tant d' embalum...? ¿Es cap bony que te sía sortit á sa panxa ó á s' esquena...? ¿Tens ningú colgat aquí devall...?

Y ell qui no s' aturava de fer ab so dit devant sa boca:

—¡Xiiittt! ¡Xiiittt! ¡Xiiittt!

Ella no pogué estar pus que no anás á mirar que era aquell embalum, alçant es tapament d' un costat; però ell, com un picat d' aranya, treu es dos braços y los estén pitjant ab tota sa força demunt es tapament á cada banda de ses carabasses, perque *ella* no les hi destapás.

Y la dona qui no s' aturava d' esqueynar:

—¡Ah rebota ferrera! ¿Veám que será axò...? ¿Veám si jo no seré senyora de veure lo que m' has enflocat dins es llit?

¿Que 't penses poder ne fer pica de porch...? ¡Sabs que hi anám d' errats! Vaja! ¡Fora pus revolteríes! ¡A veure que es que tens?

Y *ell* qui no s' aturava de fer ab so dit demunt sa boca:

—¡Xiiittt! ¡Xiiittt! ¡Xiiittt!

La dona ja estava dins un foch: li vengueren mil idees, ses més desbaratades:

—¿Qué será axò? Deya ella. ¡Un homo tan acertat com era ell, ferme aquesta...! ¿Sabs que es seny li havía d' haver trebucat? ¡Ell may havía fetes aquexes coses! Axò es que es seu cervell ha patit.

Se 'n va á ses veynades á comptar los ho.

Totes se n' entran dins sa cambra, y, ja ho crech el me troban *covant*, ben colgat, tapat fins á n' es nas, ab uns uys ben etxerevits, mirant les á totes fit á fit.

—Però ¿que es axò, homo sant de Deu? Li deyan abocant s' hi. ¿Que hi ha de nou? ¿Aon treu cap, colgar te en aquestes hores...? ¿Que vol dir no respondre á sa teva dona...? Y axò es d' homos...?

Be n' hi feren de preguntes y re-de-preguntes, be l' estemenetjaren y engronsaren; però no 'n pogueren treure més

sentencia que ¡xiiittt! més ¡xiiittt! Y es dit dalt sa boca, com no tenía es braços estesos demunt es tapament per defensar d' aquelles ses carabasses, perque totes ne tenían maldeventre ferm de que poría ésser aquell embalum ó turó qui s' alçava en mitg des llit.

Aviat una de ses veynades digué.

—Fietes meves dolces, jo no estaría pas ab aquestes: jo avisaría es metge, perque no m' agrada gota aquest homo.

—¡Trob que penses be! Diu una altra. Aquest homo té cosa. Ell may havía fet axò: era s' homo mes acertat de la vila. No hi ha més remey que acudir á n' es metge...

Sa dona hi va convenir, y una d' aquelles ab quatre bots va esser á ca es metge, qui, al punt se presentá pantaxant de sa correguda que li havían feta pegar.

—Y ara ¿qué es axò? Digué, entrant dins sa cambra, y atracant se á n' es capsal des llit.

Sa dona prengué la paraula y le hi comptá tot fil per randa á n' el senyor doctor, sense dexar una titla, demanantli per amor de Deu y de María Santissimeta que le hi curás á n' aquell homonet seu.

Es metge el va escometre; però ell ¡ben alerta á dir res! Axò sí, li vetlava ferm es ble, ni li llevava sa vista de demunt perque no fes un mal ters á ses carabasses.

Cansat es metge de preguntarlo sense alcançar cap resposta, prova de polsarlo.

—Com á febra no 'n té, digué tot estranyat. Però lo que es diu aquests uys seus no son naturals...

—¿Y que es lo que té? Demanavan totes.

—Tant pot esser que sía molt com que no sía res, esclamá es metge, sense sebre pler on pendre.

—¿Que sería cosa, diu una, que fos un atach en es cervell?

—Poría esser, diu es metge.

—¿Y perdría l' aluyar tot d' una? Demaná sa dona.

—Ey estaría ben esposat, respòn el Sr. Doctor.

—Jo lo que faría, digué una veynada, es avisar es vicari, y que l' estremoncíen, no fos cosa que llavò no hi fossem á temps.

—Axò may pot esser errat! Digué es metge.

Aquella veynada, com si hagués tengut foch dins ses sabates, depressa á cercar es vicari.

Es vicari al punt se presenta ab s' Estremunció; y, mentres sa dona s' escabeyava fent un escándol de plors, ja es partit ab s' escolá á dir oracions y més oracions.

Anava ja á fer la unció dels uys á n' es *malalt*, y mentres tant doná orde de que li destapassen es peus.

Aquí es carboner se va veure perdut del tot y que si se descuydava una mica, el se 'n duríen á enterrar de viu en viu.

Perque un tal no li succehís, ab una rebetlada se posa dret demunt es llit; no bastantli cor d' haver de desampa-rar aquells dos *ous* que tant havía encobehits, y li escapá, cridant ab tota l' ánima:

—Mal llamp el dimoni...! ¡Ja no nexerán...!

Salta des llit ab un bot, y fuig pegant se tochs pes cap y aspergiant á la descosida.

Es tapament se n' aná en orri, y demunt es llit romangueren ses dues carabasses disforges á la vista de tot hom.

Quan la gent aclarí que es carboner les covava esperant treuren dos ruchs ó dues ruques ó una ruca y un ruch, no vos dich res sa lulea que varen moure.

Y encara deu durar, si no se son aturats.

ANTONI M.ª ALCOVER, PVRE.

Ciutat de Mallorca, Octubre del 99.

Més pert l' avariciós, que l' abundós.

Lo foch té aturador, que l' ayga no.

Qui barata, lo cap se grata.

Al batre, si no aquest l' altre.

Ahon vas bé? Hon més ne sé.

Bé que és dels altres no m' omple les galtes.

POPULAR

Si n' hi havía un mestre que 'n tenía un fill,
entre fill y pare s' ho passavan prim;
lo pare á l' escola, lo noy al urdit:
si 'l govern no paga, la fábrica sí,
y ab treballs y penes van fent la viu-viu.
Temps há que á cal mestre van passant axís,
mes arriba un día que 'l minyó li diu:
—La quinta s' acosta y he d' aná' á servir.
No 'm sab greu la quinta, no 'm sab greu per mí,
sinó per vos, pare, que tants anys teniu;
si 'l govern no us paga qui us podrá assistir?
—No 'n passes cap pena, no 'n passes, mon fill;
me n' he pensat una que 'ns treurá á camí.
Les pagues que 'm deuen pugen un bon xich,
ab poch més que hi pose te puch redimir:
lo rector m' ho dexa fá tracte d' amich,
y podrém tornarlos ab quatre anys ó cinch.
Les pagues que 'm deuen m' han dat prou fatichs,
mes ara, á Deu gracies, me salvan lo fill.
Ja hem fet la proposta, ja es cap á Madrid —
Pobre senyor mestre quin día més trist!
quan li han dat la nova no 's sab revenir.
A Madrid no ho volen lo que ha perferit;
de pagues que 's degan no 'n volen sentir;
n' ha vingut un' ordre que ho diu ras y llis:
la bossa ó la vida, los diners ó 'l fill!
Al saberho 'l mestre, pobret! s' ha ferit;
lo que barboteja fá de mal sentir:
—Lladres, més que lladres! façáu mala fí!—
Lo minyó remuga: —No 'ls fará profit!—

FRANCESCH MATHEU.

1898.

CANÇÓ DE LA ORENETA (*)

Qué passa en lo cel?
Qué passa en la terra?
Per tot s' ouen cants,
les prades florexen;
la nit son mantell
despulla d' estrelles
y 'n fá salomons
que al sol enlluhernan:
demunt de Bethlém
penjats balandrejan.
Piu... piu...
volemhi, seguiu,
anemho á veure.

Ja casi arribém
al venturós terme:
dexauvos anar
les ales esteses;
avall, més avall,
volém ran de terra...
Mes ¿hon es la flor
que 'ls Serafins cercan?
Davant d' un portal
brunzint s' axamenan.
Piu... piu...
veniu, fills, veniu
que he vist una escletxa!

Miráu lo roser
gronxant sa poncella!
que ros es l' Infant!
que hermosa la Verge!
Veniu, rossinyols,

(*) D' un llibret inédit titolat «Nadales.»

veniu, cadarneres,
pinsans, passarells,
calandries y merles;
cantáu les cançons
que al bosch heu apreses.
Piu... piu...
lo dó que teniu
no 'l té la oreneta!

Quan mostra l' hivern
la neu de sa testa,
al ráfach amich
li dich: «A reveure.»
Travesso 'l desert,
la mar y les serres,
y 'l bell Montserrat
sos braços axeca
signantme de lluny
son front que blaveja.
Piu... piu...
allá hi tinch un niu
de cara á Judea.

Volémhi, fills meus,
lo goig nos hi espera,
que un jorn hi vindrán
Jesús y la Verge.
Llavors á tot pler
podrém véurels sempre
en son camaril
que 'ls Angels guarnexen,
y ab ells hi entrarém
com bolves lluhentes.
Piu... piu...
Adeu, Nin joliu!
Adeu, Nazarena!

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

Desembre, 1898.

REVISTA TEATRAL

L'escriure una revista anyal del nostre teatre, ademés de fer pena per un cantó, ofereix per l' altre l' inconvenient de que no 's pot presentar un quadro arrodonit, donchs la circunstancia de que comence y acabe l' any en plena temporada, ensopegantse entre mitg ab les vagues del temps de la calor, fá que un no puga donar al seu treball la unitat y l' equilibri que li caldría, cosa que dificulta lo poder senyalar ab precissió lo camí fet per la literatura escénica.

Axó en lo cas de que s' haja mogut, que se pot molt ben duptar... De primer entuvi, ja 'ns trobám ab que les empreses d' una y altra temporada patexen gayrebé dels metexos defectes, entre 'ls que sobressurt lo poch compte en admetre y estrenar obres sense cap valor literari, que no conseguexen altra cosa que fadigar als actors y aburrir y descoratjar als qui desitjariam veure lo Teatre Catalá plé de saba, ab vida exuberant y potent.

Está clar que no mancan escepcions y que alguna vegada també s' estrena quelcom que té qualitats. Peró aleshores resulta que lo públich, acostumat á les payassades de certes obres y als efectes abigarrats de certes altres, estimantse més los saynets sense solta d' en Baró y los dramas romántichs á lo Pitarra, que les produccions d' ayre modern, no correspón als esforços del autor que ha comés la imprudencia de volerlo desviar de la rutina.

Axís nos trobám ab que en Guimerá—lo primer sens dupte dels autors catalans que han escrit pel teatre—doná en la temporada anterior una obra á Romea, triomfant del públich gracies als lirismes, á les relacions llampants dels personatges y á les veritats que diuen aquests y que lo poble está sempre disposat á aplaudir, per anar contra 'ls qui governan. Per axó *La Farsa* va ser molt celebrada per la

majoría y fins va esdevenir obra de cartell, ab verdadera pena dels qui nos hauríam estimat més veure desenterrades del oblit en que geuen obres de mérits tan superiors com *La festa del blat* y *En Pólvora,* verdaders fruyts d' un gran enginy.

La única obra important que 's va estrenar després de *La Farsa,* va ser *Foch-Follet,* de l' Ignasi Iglesias, un dels nostres autors jóvens qui treballan ab més fé pera encaminar cap á noves rutes al nostre teatre. Ab tot, li cal encara treballar molt, á fí de donar al seu art lo equilibri degut, dexantse de certes preocupacions d' escola que 'l perjudican y que donan als seus dramas un sabor exótich poch adequat al nostre carácter. Al meu entendre, *Foch-Follet* es una prova patent de que l' Iglesias vencerá les esmentades dificultats, donchs en éll ha sapigut armonisar la realitat ab lo símbol—encara que no en absolut—produhint un drama fondament real, en lo que s' hi senten vibrar ab força les passions.

En cambi en *L' Alosa,* que ha estrenat durant la temporada present al Principal, s' hi tornan á veure 'ls tipos falsejats per la tendencia que havía seguit l' autor en altres obres. Per axó *L' Alosa* no resulta de bon tros tan viva com lo *Foch-Follet,* veyentshi, més que una obra artística, una manifestació de la manera de pensar de l' Iglesias.

Peró s' estrena á Romea *La Resclosa* y se torna á veure al autor que estudía la realitat pera durla á les taules, encara que sense abandonar del tot les preocupacions, com ho demostra, entre altres coses, aquell final, en lo que sacrifica la ilógica al simbolisme. Siga com se vulga, lo drama es tot d' una peça, ab carácters ben plantats del tot y ab situacions superbament dramátiques.

Després d' aquexes produccions, deu esmentarse la que lo meu amich Girbal va estrenar també á Romea durant la temporada present ab lo títol de *La Alegría de la casa.* Es un drama en que s' hi sent bategar l' ánima del seu autor, una ánima de poeta de nervi, que sembla traspuar en lo llenguatge de tota la obra. Axó fá que 'ls carácters no sigan del tot definits, donchs resulta que gayrebé tots tenen

quelcom més de comú de lo que deurían. De totes maneres *La Alegría de la casa* es lo fruyt d' un escriptor que té condicions pera arribar molt amunt en lo camí del art.

Per lo que se veu, les obres dramátiques dignes de esment, estrenades durant l' any que s' acaba, han sigut poques, cosa que verdaderament descoratja, sobre tot si 's té en compte lo gran número de gent que escriu pera la escena, produhint lo gabadal de comedies sense solta que no logran res més que abarraganar al públich y desacreditar als seus metexos autors, persones en general respectables, que se guanyan la vida honradament, exercint les seves carreres respectives, peró que tenen la flaquesa de voler fer entrar lo clau per la cabota, dedicantse á un art que no s' ha fet per ells.

¡Y está clar! després nos trobám en que haventse estrenat durant l' any cap á una vintena de comedies, no se 'n aguantan més que tres ó quatre.

De la temporada anterior un se recorda per exemple de la de D. Frederich Fuentes, fill, titulada *¡Ho sé tot!*, hermosa joguina en dos actes, de procedencia extrangera, peró trasplantada ab força acert. Fentli costat per la pulcritut ab que está escrita, hi ha la peça *Cambis de lluna*, d' en Sans y Bori, obreta que si bé pertany á una *escola* antiquada, té al menys la condició d' entretenir sense valerse de les espatotxades de que se val la majoría dels nostres autors cómichs.

Aquexes dues en la temporada antertor y *A ca 'l notari ó uns capítols matrimonials desfets* en aquesta, son les úniques obres del seu género dignes de esment. Per lo que toca á la que acabo de apuntar, de la que n' es autor En Ramón Ramón y Vidales, constituheix pera mí una revelació, donchs s' hi descobreix un temperament d' escriptor destinat á fer costat ab los seus saynets al popular Vilanova. Axó no vol dir que *A ca 'l notari* no tinga defectes: més aviat crech que 'n té molts, peró crech també que son deguts al poch conexement de les taules, lo que fá suposar que ab lo temps l' autor se 'n sabrá esmenar.

Tot lo demés que s' ha estrenat durant l' any, fora comp-

tades excepcions, es de ben poca importancia, podentse classificar les obres en tres grupos: menys que mitjanes, força dolentes y dolentes del tot.

Per axó he dit al principi que feya pena haver d' ocuparse del Teatre Catalá, y per axó crech que li cal una reforma de soca-arrel, començant per tréurel de mans dels qui l' explotan sense altre fí que lo guany que pot donárloshi, ó lo satisfer la vanitat.

Tant com no 's faça axís, no hi ha esperança de que s' arribe enlloch.

J. Morató.

GRATITUT

Vora les terres que 'l torrent banya
lo lliri d' aygua gentil nasqué,
y quan brillava sa flor hermosa
tota galana, blanca com neu,

la papallona volant li deya
á la flor bella sa mèl beguent:
—De l' aygua pura que fresca 't rega,
¿com es, amiga, que tu 'n fas mel?

Y la flor bella li contestava:
—Lo que 'm demanas dirtho no 'u sé
mes, agrahida de-bon-de-veres
á qui m' estima jo l' estim més.

Antoni M.ª Penya.

LO BREÇOLET

Plena d' amor y de vida,
d' ilusions fent un aplech
com l' Abril y Maig de roses,
esperava 'l seu fillet...
¡ab quin goig que va comprarli
gentil breçolet!

Lo guarní de blanch y rosa,
de batista 'ls llençolets,
de plomissó de la América
matalás y coxinet,
¡ab quin gust ella mirava
l' hermós breçolet!

Quan l' infantó hi va ser dintre
deliri fou lo seu pler,
blanch y bell com lo seu pare
y tot daurat lo capet;
la non non ella cantava
prop del breçolet

Mes envant lo nen saltava
lleuger com los aucellets,
mas ay, son lloch prengué un altre
també hermós, també rosset;
la mare gronxa que gronxa
lo bell breçolet.

Aprés un altre y un altre
que axís ho portava 'l temps,
may del mon estava en vaga

guardant sempre un angelet,
may del mon estava en vaga
l' hermós breçolet:

Mas Deu vol fruyt de tot arbre
que sía sembrat per Ell,
y un missatger va enviarhi
que per axó lo té elet....
la mare va esferehirse
prop del breçolet.

La mort feresta ovirava
que á la nit s' hi entremeté,
y un petó al infant donantli
lo feu tornar albatet;
la mare caygué esglayada
sobre 'l breçolet.

La cria ja hagué finida,
lo breçol quedá desert;
llavors sí que va desarlo
desguarnit y apolidet,
y á les fosques va romandre
lo bell breçolet.

Tant carinyo li portava
que en son sí anava dihent:
Vindrá un temps que 'l torne á treure
per un net axeridet,
ja voldría que fos l' hora
pel meu breçolet.

Mas veus aquí que una pobra
doná á llum dos bessonets,
y va á demanarli almoyna
per ferlos un vestidet;
cotxats los té dintre palla
sense breçolet.

¡Quina pena 'l cor li nua!
son pensament s' entristeix...
quina pena!... mas que sía
per Vos, ¡oh bon Jesuset!,
diu, y á la pobra donava
l' aymat breçolet!

Victoria Penya d' Amer.

¡AH SI POGUÉS PARLAR!

¡Ah, si pogués parlar!
¡Quants braços que 'm rebutjan,
per rebrem s' obrirían
y estrenyem dalejants!
¡Quants cors als qui del meu
les expansions enutjan,
ab ell compartirían
l' afecte mes que abans!
¡Ah, si pogués parlar!
Los cards ja foran roses;
los corbs se tornarían,
per benehirme aloses;
desitg fora 'l menyspreu;
la gebra, foch de llar;
sa estreta desitjada
de ma, llaç d' aliança;
la llum de sa mirada,
bell iris de esperança:
¡Ah si pogués parlar!

Lluis Carles Viada y Lluch.

CAMÍ DE LA FRONTERA

(Fragment).

. . . .

Al marxar, ab la ilusió d' arribar á la frontera un no se adona dels paros; peró al tornar, quan se té lo desitg d' abraçar á la familia, cada estació es una espina que 's clava al peu.

Passat lo pont de la marítima donarem una mirada de comiat als edificis de nostra Exposició Universal que començavan á esgavellarse. Poca estona abans l' havíam donat també al gran edifici titolat «Gran hotel internacional» que feya un any havía bastit la activitat catalana, per art de encantament, y ara escapsava ja la piqueta arrunadora, obehint á la veu de Madrid, pera no dexarne ni rastre.

Després del coll de Moncada l' horitzó, tenyit ja per les rossors del sol ixent, s' axampla extraordinariament á nostra vista, veyentse, allá al lluny, semblant una nuvolada, la massa cendrosa del Montserrat. Llavors, instintivament, exí de nostres llavis una Salve dirigida á la Moreneta perque vetllés per la salut dels nostres, nos dongués felíç camí y un bon retorn.

Arribats á Granollers ja era plé día. La máquina ab quatre rodades s' arribá á fer trago y nosaltres ab quatre salts forem al *Restaurant* á fer saca de provisions. Posats altre cop en marxa passarem bona estona saborejantles; y fins lo ví, apesar del seu tirat á vinagre, nos semblá deliciós. Satisfeta la ganeta, que nos havía excitat lo *vermuth* de la fresca matinera, encenguerem un cigarro, trovantnos desseguida espectadors del grandiós espectacle que oferexen á tot hora les vessants y fondalades del Montseny, llavors clapades de boyres, com si les bruxes del gorch negre haguessen dexat, en sa passejada nocturna per aquells boscos, esquinsos de sos vels.

Encara refeyam, com aquell qui diu, la silueta de les muralles y torres per ahon treuen boques y ulls, portals, balcons y finestres les cases de Hostalrich que ja 'ns trovavam davant les muralles de Girona, d' aquells fulls petrificats de nostra historia que pregonarán mentres ne quede una lletra, una pedra, la epopeya del any vuyt.

D' allí al cor del Empurdá, hi forem desseguit; y de Figueres cap á Portbou vegerem com les serralades del Pirineu, emblanquinades daltabaix, anavan desenrotllantse, engrandintse, agegantantse, á mida que 'ns hi acostavam, casi fins á tocarles; y, ja enrera lo Cap de Creus, vingué també lo mar á saludarnos, aquell mar sempre transparent, manyach y rialler dintre les cales protectores de la costa.

En tot lo tragecte contemplarem la naturalesa sempre vella y sempre nova rebent les primeres caricies de la primavera. Una llum espléndida, una atmósfera diáfana, un cel transparent, unes montanyes netes. Verts de tots los tons y matissos; des lo gris de les salzaredes del Besós al negrós de les suredes de Caldes: des lo vert calent dels blats del Vallés, ja bon xich pujats, al vert clar y tendre dels blats empurdanesos, tot just á flor de terra; arreu floretes esmaltant los camps com esquitxos de color; admetllers y pomeres florits com unes toyes y colles d' aucells fugint dels fils del telégrafo com vols de semifuses fugint del pentágrama. Axó y molt més impossible de retenir y apuntar nos impresioná, escursantnos lo camí y dissimulant la gansería del tren. . . . .
. . . .

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

Abril, 1889.

Rat qui no sap sinó un forat prest es agafat.

Cada ovella ab sa parella.

Si t' alabas serás ruch; si t' amagas, farás cluch.

PERE 'L CEREMONIÓS Y PERE 'L CRUDEL (*)

COMBAT MARÍTIM

Lema: 9 de Juny de 1359.

La costa de Bretanya—té foch encés,
les naus que l' escometen—son del francés.
Pere quart, lo rey Pere—Ceremoniós,
veu que lluyta la França—com un colós,
deix armar nou galeres—sots Montjuich,
y á Castella ja 'l prenen—per enemich.
Dues naus genoveses—han apressat
en aygües andaluses—los qui han armat
les galeres franceses—dins nostre port,
y Castella 'ns declara—la guerra á mort.
Vil orgull tens, Castella,—may noble anhel,
¡ja sabrás ab qui tracta—Pere 'l Crudel!

Que som llamps de la guerra—los catalans,
may ho acaban d' entendre—los castellans.
Pels confins de Valencia,—fins á Aragó,
arréu portan les barres—la destrucció.
Lo Crudel pert y lluyta—ja fá dos anys
y no 's dexa convéncer—pels desenganys.
Quan los nostres enrunan—tots sos castells,
quan per terra 'l destroçan—pensa ab vaxells,
com si á qui 'l venç per terra—volgués provar
que no som pas nosaltres—los reys del mar.
Los papers y missatges—no arreglan res,
¡Catalunya y Castella—may s' han entés!

(*) Poesía premiada en lo Certamen literari celebrat á La Bisbal, lo 17 d' Agost de 1899.

Com no son mestres d' axa—los madrilenys
y pels rius de Castella—no hi corren lenys,
lo Crudel ja s' alía,—que tant li val,
ab Granada y ab Génova—y ab Portugal.
Sab que 'l port de Barcino—rest desprovist,
y aparella una esquadra—com cap n' ha vist.
Quan l' ovira 'l d' Osona—diu: «llamp de Deu,
mes galeres armades—no més son deu.
Prepareus per la lluyta,—braus llops marins,
abordéu als qui venen,—sigáu mastins;
guerra á ells, los de Cruilles—y los Asberts,
Margarits y Cardonas—y Gelaberts.»

Ressona per la platja—lo corn marí,
lo plá de Barcelona—tot lo sentí.
En ordre de Batalla—les poques naus,
¡cóm renilla 'l coratge—de nostres braus!
Les máquines de guerra—ja están á punt,
l' almirall que s' acoste—caurá difunt.
Quan no caben més jóvens—dins los vaxells,
arrán d' ona 's defensan—infants y vells.
La esquadra formidable—se va atançant,
pits lleals y cors nobles—esperonant,
retrunyint per los aires—la veu d' argent
de les clotxes que brandan—á sometent.

L' almirall Bocanegra—lo genovés,
y Lanzarot Pezana—lo portugués,
los alarbs de Granada,—los castellans,
¡cóm tremolan quan veuen—als catalans!
Los ballesters en taula—tots son certers,
si son destres los cómits,—també 'ls remers.
De l' ampla rodalía—venen los darts,
cuyraces y gamberes,—per totes parts
los rochs de giny oviran—llances, cayrells,
y trebuchs y paveses—y manganells.
No perdrás la corona,—rey d' Aragó,
son á mils los qui lluytan—per son penó.

Tothom es á muralla,—tothom á mar,
tots per la independencia—volen bregar.
Quan lo rey de Castella—batalla vol,
heróica n' es la lluyta—de nostre estol;
l' espetech de ballestes—per tot retruny,
no debades comença—lo mes de Juny.
Per deturar los passos—d' aquell axám,
nostres enginys de guerra—tots senten fam;
segadors de les vides,—tots sembran mort,
una pluja de ferro—fá crexe 'l port.
L' almirall per Castella—s' ha espahordit
y s' amaga en los núvols—que extén la nit.

Com avuy, ja 'ns tenían—per uns xaruchs.
Perque no 'ls motegessem—de vils poruchs,
altra volta, á trench d' auba,—s' acostan naus
pera serne la riota—de nostres braus.
Los reblums que 'ns engegan—ab tant verí,
tot son trets que no arriban—á mitg camí;
la primera bombarda—que va contra ells,
deix la nau capitana—sense castells,
y perque la destroça—fos més com cal,
la segona bombarda—li trenca 'l pal.
Fóra naus castellanes—de nostres ports,
toquéu, toquéu, campanes,—toquéu á morts.

Desballestats, confosos—y esporuguits,
tothom fuig, per tot s' ouen—renechs y crits;
y al llençar rems á l' aygua—y llins al vent,
la vergonya 'ls empayta—cap á ponent.
Cinch jorns després, en Pere,—rey d' Aragó,
fá moure ab rumbo á Ibiça—la divisió,
y fuig cap á Sevilla,—plé de rezel,
foll d' ira y cech de rabia,—Pere 'l Crudel,
llicenciant les galeres—d' aliats temuts
qui á sos ports retornaren—talment retuts.
Ja sab ara ab qui tracta—lo castellá,
al port de Barcelona—no hi tornará.

Jaume Boloix y Canela.

Barcelona, 1 de Agost de 1899.

LES BELLES ARTS EN 1899

Com tots los anys en que no toca celebrarse la Exposició municipal de Belles Arts, no 's pot assenyalar en lo que acaba de transcórrer cap d' aquells acontexements que solen calificarse de grossos més aviat á causa de la seva ressonancia social que del seu valor artístich. Les exhibicions de 1899, corporatives ó individuals, han presentat exteriorment la fesomía local de costúm; peró axís y tot, hi ha que distingir entre exhibicions y exhibicions, puix mentres les unes no han traspassat los límits de lo usual y rutinari, n' hi ha hagut d' altres que, per la novetat que han ofert y per la significació que han revestit, han arribat á constituhir veritables festes pera la gent iniciada.

Si 'm trovés en lo cas d' haver de sintetisar en una frase la característica d' aquestes darreres manifestacions á que me referesch, diría que representan la beligerancia alcançada pel *dibuix* davant per davant de la *pintura al oli*, que fins ara havía despóticament acaparat la representació de les arts gráfiques en tota mena d' exposicions grans y xiques.

La burgesa tiranía del quadret, del etern quadret, ha acabat per ser una de les més intolerables aberracions dels nostres temps. Per axó veyém ab simpatía aquesta reacció en favor d' altres produccions d' ara, gayre be sempre més íntimes, més personals y més sinceres, que com lo dibuix simplement en blanch y negre ó realçat ab colors, son tan dignes d' estima per l' inteligent com la agavelladora pintura al oli. Quasi estich per dir que avuy per avuy la importancia donada al dibuix com á forma definitiva d' art es un signe de cultura, tant pera l' artista com pera l' *amateur*.

Si 'm vegés en lo compromís d' haver de demostrar ab exemples aquesta afirmació, no 'm caldría res més que recordar que les exposicions que més significació han tingut

y més interés han despertat entre les darrerament celebrad.s á Barcelona han estat aquelles en que lo dibuix, dintre la varietat dels seus procediments, ha obtingut més selecta y més nombrosa representació. Fins trovo que es oportú ressenyar, des d' aquest punt de vista, les manifestacions barcelonines de 1899.

Les que á primers d' any varen tenir lloch á can Parés, foren totes de les tradicionals, de les conegudes, de les consagrades per complert á 'la vulgarisació de la pintura al oli. Mes... ¿á hores d' ara qui se 'n recorda ja d' aquelles exposicions? La de «senyores y senyoretes» no va passar de ser, com es cada any, un mostruari de quadros de alumnes de colegi *(sección de pintura)* ó d' aficionades á la paleta casulana. La visió d' aquell rengle de teles empastitxades per mans precioses, sols se feya una mica tolerable quan un pensava que, *labores* per *labores*, més val que les noyes se dediquen als pinzells y á les capses de colors que als treballs cursis del paper bristol ó als brodats á la litografía...

Poch després de la exposició femenina, venía la *XVI Extraordinaria del Saló Parés*. Una altra tanda de quadros al oli, ab los assumptos consabuts, ab les composicions usuals, ab les coloracions de sempre, fins ab los preus y tarifes de costúm. Bazar comercial més aviat que manifestació artística, tots los nostres pintors y pintorets hi concorren ab la producció corrent destinada al despaig diari. La falta de sorpreses es lo gran mal d' aquestes exhibicions. Abans de entrar al Saló, tothom ja sab que allí dins ha de trovar la *posta de sol* de l' Urgell y la *marina* d' en Baixeras, les *chulas* d' en Casas y les *mondaines* d' en Masriera, los *soldats* d' en Cusachs y les *bailarines* d' en Cusí, los *pámpols verts ó vermells* d' en Graner ó los *carrers assoleyats* d' en Roig. Avuy per avuy ab prou feynes guardám recort de la *Nena malaltiça* d' en Feliu de Lemus, del *Novici* d' en Rusiñol, de les *Herbejadores* d' en Llimona ó del *retrato* del amich Cabot per en Graner, que com á notes de més novetat ó més empenta, se varen fer notar entre aquell *mare magnum* de quadros y quadrets al oli.

Una impresió semblant, encara no tan satisfactoria, conservám de la exposició celebrada per l' antich *Círcol Artístich*, ab motiu de estrenar la casa que ara té al carrer de Corts. Desprès de lluytar tants anys entre la mort y la vida, lo Círcol s' ha revifat, ha vist créxer lo nombre dels seus socis, ha hagut de pendre més espayós local, y pera solemnisar tantes benhaurances, obría ara fá dos mesos los seus elegants salons á la societat barcelonina. Allí tot era nou, tot era de trinca. Nou lo local, nou lo decorat, nova la disposició de les sales, tot nou... menys los principals obgectes de la exposició, que continuavan sent los sempiterns quadros al oli ab les maneres de sempre y ab los temas de costúm. Més novetat y més interés oferían de bon troç los bibelots y mobles d' art que hi havía instalats en un departament vehí, com á secció complementaria de la de Pintura.

Y si haig de parlar ab franquesa, molt més interessant y molt més agradosa encara trovo que va ser la original exhibició de plantes de crisanthema que ara fá poch va inaugurarse en lo meteix local del Círcol. ¡Ab quin goig se passejavan los visitants per aquell jardí improvisat, tot admirant les varietats capritxoses de la sumptuosa flor y tot oblidant al meteix temps la munió de olioses pintures que hi havía á la sala del costat!

Jo crech que la gent aficionada á n' aquestes coses cada día se va cansant més de les *notetes*, les *impresions*, los *capets d' estudi*, los *assumptos de género* y los *quadros de caballet* que, com articles de venda més corrents en lo comerç de la pintura al oli, havían fins ara invadit los salons y salonets d' exposició. Que lo gust del públich ha evolucionat dins d' aquest ram, decantantse cap á noves formes y modalitats artístiques, hi ha diferents síntomes que ho ensenyan; peró cap ho demostra tant com la afició cada cop més decidida pels cartells ilustrats, xamosíssima aplicació moderna de les arts del dibuix.

La exposició de progectes de cartell pera anunciar lo *Xampany Codorniu*, efectuada á cân Boada, á principis d' any, va obtenir, á pesar de la detestable instalació, un

éxit dels més espontanis per part dels inteligents y del públich barceloní. ¿Qui no té present encara aquella axerida serie de plafons decoratius, deguts als primers dels nostres pintors y dibuxants? ¿Quí no 's recorda, sobre tot, dels dos hermosíssims progectes d' en Ramón Casas? ¿Quí pot haver oblidat aquelles tres petxeres florides de gardenies arrenglerades en últim terme de la composició, ni aquella hermosa damisela, recolzada en lo sofá, que ab una má sosté la copa de xampany y ab l' altra acaricía lo gros *bouquet* de flors, constituhint una visió, mitg irónica, mitg en serio, de la vida extra-elegant? Lo primer premi, que li va ser negat á Madrid, tot lo mon artístich de Barcelona va otorgarlo á n' aquest cartell, que pot figurar entre los millors del millor certamen estranger.

Un altre acontexement de la temporada, ahon va tenir lo dibuix força brillant representació, va ser la manifestació del Círcol de Sant Lluch. Aquesta il-lustrada societat, que durant l' any que acaba de transcórrer ha vist nodrir ses lluhidíssimes files ab la major part de les personalitats que forman nostra aristocracia artística, va celebrar, la passada primavera, la quarta exposició anyal, ab seccions de Pintura, d' Esculptura, d' Arts decoratives y una molt important de Dibuix. Dels recorts d' aquella exhibició se destaca en primera línia lo del valent esbóç esculptórich d' en Joseph Llimona *L' Home guiant la Força*, concepció mascle y significativa que 's comptará entre les obres capdals de la esculptura catalana. Lo quadro marinesch d' en Baixeras *Noves de la guerra* y l' exquisit retrato de la María Oller, pintat per en Sardá, també venen agradablement á la memoria, entre altres de les representacions que figuravan en la sala del Círcol, concorreguda durant molts díes per lo bó y millor de la Barcelona intelectual.

Una feliç combinació ideada pels socis de Sant Lluch, sempre amatents á donar al art del «blanch y negre» la importancia que li es deguda, va permetre que 'ls aficionats se 'n poguessen emportar, com á recort de la seva visita al Círcol, dibuxos originals d' entre un número considerable d' exemplars, firmats pels primers artistas de la terra.

Y aném ara á la magnífica, á la superba exposició d' en Ramón Casas, inaugurada á darrers d' Octubre á cân Parés. Manifestació sense precedents y sense exemple, clou gloriosament la temporada de 1899, y si per una banda representa un dels acontexements més grossos del art catalá, per l' altra significa l' apoteosis més espléndit del dibuix.

A una exposició essencialment iconográfica com la progectada per en Casas, hi havían de figurar los admirables retratos al oli que lo genial artista ha produhit; no podía mancarhi de cap modo aquell *Erick Satie* que es una de les representacions més significants que s' hajan vist, ni podía mancarhi aquella *Sra. E. C.* la germana del autor, que es lo millor troç de pintura que haja fet un catalá. Peró lo contingent més gros de la exhibició era format per aquella prodigiosa serie de carbons, poch ó molt acolorits, ahon ha quedat fixada pera sempre més, ab tot l' esbatech de la vida y ab tot l' accent del carácter, la abigarrada semblança de la actual generació barcelonina. Solzament un artista com en Ramón Casas podía empendre la tasca de perpetuar les viventes figures dels hómens del seu temps, poetes y literats, músichs y pintors, polítichs y periodistes, y aplegarlos en una maravellosa colecció d' improvisats retratos, com may l' haja feta cap mestre antich ni modern. Solzament en Ramón Casas podía llençar á la vida eterna del art aquella incomparable iconografía de la Barcelona contemporania, com may l' haja tinguda cap generació de cap ciutat del mon.

Al sortir de la Exposició de retratos de cân Parés, tothom se n' anava ab la impresió d' haver assistit á un espectacle artístich excepcional, y además un se 'n duya lo convenciment de que no es pas lo quadro al oli la gran finalitat de les arts gráfiques, sinó que en mans d' un artista genial no mes calen un troç de paper y un troç de carbó pera representar les formes y la vida ab tot lo seu carácter y tota la seva intensitat.

R. Casellas.

LA VEU DE CATALUNYA

Clams d' angoxa y dolor s' ouen retrunya
pel plá, per la ribera y la montanya...
Redressa 'l front serena, Catalunya,
y axí li parla á la abatuda Espanya:

—La sort adversa y dels ingrats l' ultratge,
en llágrimes desfán lo cor sensible;
per qui serva l' amor á son llinatge,
l' oblit dels qui alletá... té d' esse horrible!

D' erros fatals en la cadena presa,
quelcom purgues tal volta que te infama:
mes feblesa es lo plor, y no feblesa
sinó virior, ton salvament reclama.

Deu, que 't creá per ésser gran y forta
y dins tes venes raigs de sol fonía,
no ho voldrá pas que pugan veure morta
la que en sos braços fins dos mons unía.

Aparta donchs de tu, la llengotera
gentussa que t' enganya aduladora;
la copa llença ab que ensopirte espera,
espolsa 'l fanch que 'l manto 't descolora.

Rebossa d' aquest trono les cortines
sols de oripell, ab que á los ulls amagues
de ta grandesa secular les ruines
y de ton poble decaygut les plagues.

Debades, lo clarí al vibrá en l' arena,
la banyada del brau al poble exalta
y á la cridoria ab que lo seny malmena,
la divisa á guanyar la barra salta.

Rendit pel cansament al novell día
la tasca cotidiana per fer dexa...
y estragat, embrutit... va fent la vía
en que ni del fuet l' esclau se quexa!

Ell garrotat, del cortesá l' astucia
ab la honra y los bens patris trafiqueja;
de drets y llibertats ne fá una argucia;
del despreci dels bons, ne diu enveja.

Mentres xucla al obrer lo moll dels ossos,
fá lecayo al talent, nega á la ciencia,
sofistica les lleys... y dexa á trossos
ta corona, estrellarse en la impotencia...!

Axís s' enfonzá un temps l' altiva Roma,
axís també Bizanci 's deshonrava...
Quan la sanch se corromp degrades l' home
y tant més s' enalteix com llima ó cava.

Al amor del treball la llar prospera;
la unió dels pobles fá la patria forta...
potser no hi haja al mon millor bandera
que la que als segadors á trescar porta!

Tant-de-bó 'l vent que entre sos plechs murmura,
logrés, Espanya, serenar ta pensa...!
¿No veus l' abím? ¿No vols salvarte? Atura
lo pas... Mon llavi á cap orgull encensa...

La Catalunya que en lo Bruch lluytava
y á Girona ab sa sanch revermellía
les *Quatre Barres* que en l' escut posava,
que 'l *Tanto Monta* engarlandat havía.

La Catalunya pel treball honrada,
la Catalunya per l' amor potenta,
que cada jorn mira exí l' sol llevada
y beneheix lo pá que la sustenta;

Que té de ferro 'l braç, sanch rehinosa,
tranquila la conciencia y gens ni mica
torbat lo seny, perque la salut gosa
del qui sens odi les virtuts practica;

Ab veu sincera y la má al cor posada,
la cura de tants mals te invoca y prega;
acull la veritat una vegada...!
la sirena que 't pert lluny teu engega...!

Torna, com fores, generosa y lliure
que es lo Cel, no l' atzar, qui als bons ajuda.
dexa á tos fills cad' un en son dret viure;
mereixte de tots ells ésser volguda.

Al sech llorer, ans de rebrots sens nombre,
empéltahi la olivera benfactora:
qui pot referse del treball á la ombra,
quan no axampla la hisenda, la millora.

Del plá, de la ribera y la montanya,
la immunda plaga dels vampirs allunya...!
¿Duptas encara? ¿Duptas...? ¡Pobra Espanya,
si no escoltas la veu de Catalunya!

F. Ubach y Vinyeta.

PENSAMENTS DEL VENERABLE PALAFOX

Extrets de sos *Dictámenes espirituales, morales y políticos,* y dedicats al govern d' Espanya, per Francisco Albó y Martí

LV.

El arte grande de los grandes Reyes, cuando dominan diversas naciones, gentes y condiciones, es hablar á cada uno en su lengua, esto es, darse por nacido, y criado en cada Reino, ó nación de aquellas.

LX.

Los Ministros en los puestos de la República, no habían de tener mas duración, que lo que acertasen á servir.

LXXXII.

Como no se puede aplicar un bocado á muchos caballos, ni una ley, ni forma de gobierno á diversos Reinos; porque como las caras son diferentes, lo son los ingenios, los naturales, y las condiciones de las Naciones.

LXXXIII.

Más fácilmente aprenderé yo la lengua de un Reino, que todo un Reino, y sus vasallos la mía. Así han de procurar los Reyes ajustar su humor á los de sus Reynos, por no ser posible que todos los Reinos y vasallos, siendo tantos y tan diversos, y contrarios en humores, y condiciones, se ajusten á su humor.

CXXXVI.

Como cuando se sube toda la sangre á la cabeza, se ahoga ella, y perece el cuerpo; así cuando todas las utilidades van al Fisco, se queda sin sangre el Reino.

CXLI.

No es descrédito el vivir perseguido, sino el perseguir.

CLXII.

El buen gobierno no ha de desesperar los vasallos; porque los que son corderos consolados, no se vuelvan leones desesperados.

CLXXI.

Así como se publican premáticas contra el Pueblo, se habían de publicar contra los que las publican; porque más necesidad tiene de sanidad la cabeza que los piés.

CLXXXVII.

Que el vicio que es dulce al Fisco y amable al Pueblo no se remedie, pase; pero que el que es amargo al Rey porque se le roban, y amargo al pueblo, porque lo desuellan, no se remedie, no corrigiendo los Ministros malos de justicia, y de hacienda, es malísimo.

LO DOT DE LA NETA

Lo fill del senyor mestre
diuen que s' ha promés
ab la María Rosa
del poble d' Alcover.
Hermosa es la donzella
com pom de clavellets,
quelcuns creuen que es rica,
més altres que no ho es.
Bonica n' es la nèta,
bonica y no s' ho creu.

Concertan ja la boda
lo pare del promés
y l' avi de la nèta
lo jorn de Sant Joseph.
En tot está conforme
lo pare del donzell,
més no han tocat encara
la part del interés.
Bonica n' es la nèta,
bonica y no s' ho creu.

Lo día dels capítols
lo mestre diu al vell:
—Digaume, ara, si us sembla,
lo dot que li donéu.
—Senyor mestre, escoltaume,
senyor, si vos voléu,
paréu bones orelles
y vos ho explicaré.
Bonica n' es la nèta,
bonica y no s' ho creu.

—La meva nèta aporta
lo dot que posseheix,
que son la boniquesa,
l' amor, la honra y la fé.
Millors finques no 's troban
ni aquí ni en cap indret,
y axó es quant va dexarli
sa mare que es al cel.—
Bonica n' es la nèta,
bonica y no s' ho creu.

—No es pas axó 'l que cerco,
lo mestre li diu prest,
que de l' amor y la honra
no s' omple cap celler.
Mes l' avi, li replica:
—Axó es lo que ella té
y, jo, no caso encara
l' amor ab l' interés.
Bonica n' es la nèta,
bonica y no s' ho creu.

R. Roca y Sans.

LA BELLA MORT

Vigilia hermosa de Reys,
per Sor Agnés dirigides,
les monges de Sant Joan
al bon Jesuset vestían.
Mare Abadessa fá temps
que es una rosa marcida;

ab tres setmanes de llit
es ja més morta que viva...
Ella avuy no hi podrá anar
á vestirlo, com solía,
al bon Jesuset aquell
que tant anyora y estima.

Mare abadessa ha cridat
á Sor Agnés que sospira:
—No sospiréu Sor Agnés
ja us hi faré companyía;
si cames no hi poden dur
m' hi portará una cadira.—
Si se 'n prova d' axecar
li roda 'l cap desseguida;
quan en terra ja té 'ls peus
sembla que tota 's revifa:
no es pas lo cap, es lo cor
qui l' alenta y qui la guía.

Les Monges s' han entristit
quan Mare Abadessa arriba;
del llantió de sos ulls
veuen que n' hi fuig la vida;
li acostan lo Jesuset;
ella somriu y ho estima;
li passa 'ls dits balbs pel front;
lo besa d' esma; se 'l mira,
y ab Ell lo cor, ben estret,
Mare Abadessa moría.

A. Bori y Fontestá.

Més val justament blasmar, que falsament llohar.

Boca qui menja fel, no pot escupir mel.

A la boda del fillol, qui no t' hi convida no t' hi vol.

DE RETORN DE GRECIA

AL AMAT MOSSEN MIQUEL COSTA, HABITADOR EN LA VILA DE POLLENÇA. SALUT E GRACIA.

Molt car amich: Per ço com sabem quen haurets plaer, vos certifficam que nostra cara companyona, nostres fills e nos som ben sans e en bona disposició de nostres persones, Deus mercé, pregantuos que de la vostra sanitat nos certifiquets souin per vostres letres, car axi matex naurem assenyalat plaer. E de la vostra letra de 4 dabril passat responsiua á un altra nostra per nos á vos tramesa, vos en donam moltes mercés, e de saber les coses en ella contengudes gran goig hauem haut.

Sapiats que nos, la marce de Deus, cumplit hauem no fa gayres jorns nostre viatge á Grecia e Italia venturosament e salva. E jatsia que segons juhi dels metges no eram fora de tot periyll del nostre accident dels ulls, confiants en Deus, nos meterem en cami, e en aquesta confiança lo duguerem a cap ab creximent de be e donor.

E de les marauelles que vist hauem molt nos caldría recitar si temps haguessem e complerta sanitat dels ulls. Mas entre aquelles nos metem en primer loch lo Castell de Cetines (1) qui es la pus richa joya qui al mon sia e tal que enuides tots los Reys de chrestians lo porien fer semblant (2). E apres tambe hauem vist lo fort castell de la

(1) Axís anomenavan los Catalans, al igual que 'ls Franchs, la famosa Acrópolis d' Athenes, la qual, com suposa molt acertadament lo historiador tudesch Gregorovius, degueren enriquir ab noves fortificacions. Desgraciadament lo purisme clássich dels novells athenesos ha destruit la major part de les construccions de la Etat mitjana.

(2) Aquest notable elogi de la Acrópolis y de les seves maravelles no es nostre, sinó del Rey Pere IV d' Aragó. Lo trovarem en un modest document que descubrirem escor-

Liuadia (1), hon dehien papers antichs que fo lo cap del beneuenturat Mossenyer Sanct Jordi qui era notable reliquia. E nos desijauem hauerlo vist, senyaladament per dues rahons. La primera per tal com molt lo cobejaren alcuns Reys passats Darago: la segona perque lo dit Sant haja estat sempre bo e astruch á lo nostre glorios casal Darago. Mas jatsia la nostra diligencia fos gran, e molt singular la devocio que nos hauem per lo dit Sant, no poguerem trobar la venerada reliquia, de que haguerem desplaer fort gran.

E nos vehents aço endreçam nostre viatge á la ciutat Destiues (2) hon fo nat aquell gran capita, á qui appellauen Epaminondas.

E sapiats que los poblats en lo ducam de Athenes parlen encara lo bon greguesch, qui es lengua sotil e molt polida e tal que hom creu oir cants daucels o musica de paradis. Mas nos vos escriuim en la lengua dels conqueridors, car som informats, senyer, que la entenets mills que lo nouell greguesch. E encara volemuos recitar de la nostra anada á la muntanya del Parnas, qui es mes alta que lo Puigmajor de la vostra illa de Mallorques, e trobam son cim cobert de

collant lo rich arxiu del nostre antich Casal, document en lo qual lo Rey cerimoniós concedeix, á prechs del bisbe de Megara, als Catalans d' Athenes, una guarda de dotze hómens d' armes pera defensa del anomenat castell de Cetines. Aquest elogi es lo primer testimoni en lo que l' Occident mostra tenir de nou consciencia de les belleses del Parthenon, dels Propileus y del Erechtheion, y per la seva extremada importancia ha sigut reproduhit y traduhit del catalá per tots los historiayres contemporanis de Grecia (Gregorovius, Neroutzos, Constantinidis, Kalligas, etc.).

(1) Livadia, la antiga Levadea dels temps de Pausanias y Plutarcus, sols atenygué llavors una gran anomenada pel célebre oracle de Trofonios, qui feya competencia al de Delphos. Los Catalans feren de la seva ciutadella la primera plaça forta del Ducat, y de la vila la capital militar, axís com Thebes era la capital civil. Avuy es una de les viles més industrioses y pintoresques de la Grecia.

(2) Conformantse á la pronunciació grega moderna los Catalans anomenavan Destiues á la antiga Thebes, patria de Pindar y Epaminondas.

neu, jatsia fossem a mitg juliol, que talment paria marbre dun mont que en aquelles partides anomenan lo Panteli (1). E en la antiquitat habitauen aquella muntanya unes deeses qui comunicauen giny e art de inspiracio pera metre en rim los pensaments.

E sapiats, car amich, que deturantnos á Castri, que abans dehíen Delphos (2), ahon diuen que fo en temps passats la sibyla duna falsa ydola qui pronusticaua les coses futures, feta collacio anamnosen a delitar a una font molt fresquiuola e coberta de verdor que los naturals apellan Castalia, e aytant de temps fom la, embadalits per la bellea del loch, que hom veya ja les steles del cel.

Queus diré? Que per curtes jornades hauem recorregut tota la Grecia ferma, desde la Sola, que avuy diuen Amphissa (3), fins á Negrepont. E en lo golf de Corent (4) enfortis molt la mar, tant que prouocaue la ostech e a vomit;

(1) *Panteli*, no es mes que la forma catalana de Pentelich, mont proper á Athenes, d' hon se trau lo marbre més famós y preuat de Grecia.

(2) No hem trovat cap alusió á Delphos en los documents de la época de la dominació catalana. Axís es que ignorám com aquests anomenavan lo lloch que feu immortal lo temple del oracle d' Apollus Pythius. Prop de les runes del famós santuari, y á major altura que aquest, se trova lo poblet de Castri, d' uns 900 habitants, qual batlle nos rebé ab molta amabilitat y nos invitá á dinar, en nostra excursió per l' interior de la Grecia continental.

(3) Al visitar la actual ciutat d' Amphyssa, que compta ara més de 5.000 ánimes, no tinguerem mes obgecte que conéxer la antiga Salona ó Sola dels Franchs y Catalans, y lo seu vell castell arrunat, última fortalesa que 'ls nostres antepassats conservaren en la terra grega. En ell romangueren fins los temps de la invasió de Bayacet. Dos jorns estiguerem en la Sola, y la visita del seu castell, quals muralles se conservan encara en bastant bon estat, nos produhí una fonda impresió despertantnos los recorts de la trágica historia dels darrers Fadrichs d' Aragó, última dinastía feudal catalana de Grecia.

(4) Lo golf de Corent es lo que dihém avuy golf de Corinto. La denominació catalana castiça es Corent. Es la que se llegeix en los documents y cartes geográfiques de la Etat Mitjana. Sería una bona obra llinguística la de restituir al

mas nos la marce de Deus, no soffrim del mal de la mar, mas suauem com si fossem en un bany.

De moltes altres coses que podríamuos recitar no vos entenem pus a escriure, com aquesta letra sia ja assats longa:

Manats me, car amich, ço queus placia; e si res volets daquestes partides scriuitsnosen car nos ho cumplirem de bon cor. La Sancta Trinitat sia tostemps guarda vostra, eus faça prosperar segons nos desijam. Scrita en la vila de Sant Boy del Llobregat, dicmenge, ora dalba, a XI dies de Setembre del any MDCCCXCVI.

Antoni Rubió y Lluch.

QUADRO NEGRE

Darrera una mampara japonesa
y á propet del balcó
escrivía una carta... dues cartes...
sens tremolarli 'l pols.

Als cinch minuts se 'n vá cap al suicidi;
s' apunta l' arma al front
y cau omplint de sanch la fastuosa
catifa del saló.

Hi corra la familia desolada,
y allá, al costat del mort,
la viuda hi dona á llum un nen que plora,
plora, ignocent, son dol!

Claudi Omar y Barrera.

catalá ab tota sa puresa los noms geográfichs extrangers, que avuy vestim á la castellana ó á la francesa, desfigurant lo carácter de la nostra llengua, que en temps més venturosos tenía una vigorosa força plasmant d' assimilació.

LA BANDERA GREMIAL

¡Salut, penó del poble!

Com si fugir volguesses d' un poble que 't fá mofa
y oblida que ets de *Patria* lo venerant trofeu,
has pres avuy per guarda de ta sedosa estofa
les voltes ennegrides de nostra antiga Seu.

En l' ampla nau del temple, á ran del presbiteri,
pel flam enllumenada de mil y mil brandons,
arreu l' encens voltant-te de flayre y de misteri,
t' he vista com reliquia de grans generacions.

En calma magestuosa, plegada y escayenta,
mostrant les roges barres del nostre vell escut,
al cor li recordavas, de raça més valenta,
la llibertat y l' honra, la ciencia y la virtut.

Semblavas ¡santa herencia! vetllar algún cadavre
dels qui á tos peus dormían, vilans y cavallers,
y parexía l' ombra formar d' en Jaume Fabre
la blanca fumerola vessant dels encensers.

¡Que sola que 't mirava, magnífica senyera!
y al cor quines punyides, sentint dessobre meu
á un sacerdot retraure en llengua forastera
lo reng capdal que un día volgué donarte Deu.

Al oure aquella parla que ab tu tan poch s' hi esqueya
mos polsos bategavan ab batre de martell
y en l' urna envellutada hon son cadavre geya
ab son acer trucava en Berenguer lo *Vell.*

Llavors, tristesa fonda lo cor de fel m' omplía
y seny-torbat jo 't veya frisosa alatejant
ab alateig de fénix que alegre renaxía,
ab magestat superba, ab força de gegant.

Y á tos batechs s' obrían á poch á poch les lloses
que tancan les despulles d' aquells faels difunts
que de l' extrangería, com rius en les rescloses,
les rengles empaytavan, los morts dexanthi á munts.

Y mentres tremolavas al goig de renaxença
com l' au poruga y lassa un colp lo torb passat,
de cada vas mortuori n' exía sens temença
la seca calavera d' un menestral honrat.

Ab veu que ressonava com funeral absolta
dels menestrals les ombres parlavan á mon cor,
y son ressó fatídich baxant de l' alta volta
mon ser tot estremía ab tétrich tremolor.

Dels morts que s' axecavan les fulminants paraules
als altres aplegavan en rotllos á ton peu
y 'ls llums tots tremolavan, y 'ls sants en los retaules
sentint dels antichs gremis la atronadora veu.

Com planes mitg perdudes del llibre de la Historia
als morts jo 'ls entenía parlar de sa dissort.
¡Ohíu, donchs, lo que deyan los segles d' alta gloria!
¡Ohíu la veu irada d' un poble que ja ha mort!:

«Salut, bandera santa, joyell de la corona
»que 'l front de nostra patria perdé ab ses llibertats.
»Salut, penó del poble! Lo *Deu te guard* te dona
»l' esbart que s' aplegava devall tos plechs sagrats.

«Nosaltres t' enlayrarem demunt de nostres testes
»mostrant-te al *Feudalisme*, que al véuret, tremolá;
»ab tu matarem odis y esclavituts funestes,
»per tu lo fill del poble fou digne ciutadá.

»Prenent-te per senyera en nostres fets de guerra,
»anarem á la lluyta tothora ab cor valent;
»si un jorn gent enemiga s' entrava per la terra,
»ben prompte 't desplegavam al toch de *Sometent*.

»Tu 'l flam vares encendre de germandat sagrada,
»la lley de Deu dictares, consol en la dissort,
»per tu l' orfe trovava familia y llar honrada,
»als tristos que ploravan prestavas dolç conhort.

»Lo seny enllumenares dels feynadors poch destres,
»y en son mester saberes ben prompte ensinestrals;
»per tu la petja sabia seguían dels bons mestres
»omplint arreu la patria d' hermoses Catedrals!

»Per tu, lo llor cenyiren les eynes del ofici,
»lo mall, la llençadora, l' agulla y lo cisell;
»les mans dispostes sempre de Patria al sacrifici:
»quan reposava l' eyna vetllava lo fusell.

»Per tu, que eras lo símbol de llibertat ben noble,
»pogué l' obrer asseures als banchs del *General*;
»per tu tingué lo poble govern pel meteix poble,
»per tu santa justicia dictá lo *Braç real*.

»Y al veure xarbotada ta lluhidora seda
»de sanch de gent traydora, nostra ciutat cenyint
«ben prompte als murs formares com una humana cleda
»aquella *Coronela*, terror de Felip quint.

»Mes Deu va signar l' hora. Com astre que s' apaga
»ton brill excels perderes, penó triomfador;
»engrillonada y ferma morí nostra niçaga
»y ab ella Catalunya, ferida al mitg del cor.

»¡Senyor de les justicies! Mercés te sían dades
»ja que morirem dignes, sens perdre nostra fé;
»y no 't veyém ¡oh poble! negant-te en les onades
»del mar de llot del vici, sense esperar en ré.

»¿Ahón son avuy les mostres de ta escatida ciencia,
»ahón es l' esperit de patria? ahón es lo cor valent?
»Capdills de causa estranya te compran la conciencia;
»¡virtuts y llengua á l' hora tu vens al mes dihent!

»Y en tant que una madrastra, despreci de la Europa,
»t' ensenya sens vergonya los vicis de son fons,
»del geni de la Industria tu tens d' aná á la gropa;
»¡sols sabs tirar del carro d' estúpits histrions!

. . . .

. . . .

Al toch d' una campana mon somni s' esvanía,
flectí 'ls genolls en terra, ma vista humiliant,
la gremial bandera en lo seu lloch seguía...
l' encens en nuvolades pel temple s' esbandía
y l' Hostia sacrossanta llevava 'l Celebrant.

BONAVENTURA BASSEGODA.

RETALL HISTÓRICH

Una de les virtuts civiques més remarcables que caracterisaren als antichs Consellers de Barcelona era sens dupte l' escrupulós esperit de justicia ab que inspiravan sempre sos actes y deliberacions, sens que en los plats de la balança pesás menys la rahó del humil que la del poderós.

Abans que la revolució vingués, ara fá un segle, á proclamar los tan bescantats drets del home, aquells honorables Magistrats, representants genuins d' una ciutat lliure, rica y forta, que casi constituía una petita república, ja conexían, y al abrich de les preuades llibertats de que gaudían, practicavan ja la igualtat, en sa més recta accepció y pura significança dintre 'ls furs de la rahó y lo veritable dret.

Axí, quan los sagrats interessos de la Patria catalana, del Concell comunal ó bé d' algún de sos conciutadans corrían la amenaça de quelcom perillós, amatents exían los Con-

sellers á deféndrels, fentho ab igual voluntat, bon zel é indomable fermesa tant si lo greuge, lesió ó contrafur pervenía de dins com de fora, de baix com de dalt, baldament se les haguessen d' haver ab lo meteix monarca; lo que donava lloch á no escassos actes d' heróych civisme y á contencions de gran rebombori, que avuy casi del tot perduda la llevor d' aquells prohoms sencers, de carácter de roure, y cambiada la manera d' ésser política y social, no sols causarían maravella sinó que fins per molts, serían motejats d'atreviments impolítichs ó de grollera irrespectuositat, quan no d' insensata rebeldía.

Nombrosos y de no fluxa importancia son los fets de semblant mena que registra la historia escrita; emperó ¡quants més no deuen ser los inédits que jauen entre la pols y l' oblit dels Arxius, esperant una má piadosa que 'ls desenterre!

Fullejant fá pochs díes lo *Registre Cinqué de letres closes* dels anys 1462 á 1468 (1), al etzar várem toparnos, ab un d' aquests datos, que si bé als ulls d' algú pot aparentar una insignificança despreciable, nosaltres l' estimám per un eloqüent exemplar del civisme digne y mascle que alenava en lo pit de la honrada gent catalana d' antany.

Declarats D. Joan II, sa muller D.ª Joana Enriquez y tots quants los seguissen y valguessen per *enemichs públichs*, y decretada sa expulsió de Catalunya, segons acorts presos per la Diputació á 9 y 11 de Juny dé 1462, lo día 11 d' Agost propseguit, lo Principat proclamava Comte de Barcelona al rey Enrich IV de Castella, enemich del d' Aragó. Donchs bé; los Consellers de Barcelona, los quals de comú acort ab lo Consistori de la Generalitat havían generosa y voluntariament otorgat la corona comtal al monarca castellá, prop de quatre mesos després, cumplint ab un dever de justicia — com ho era lo de protegir los drets d' un ciutadá—no tingueren empaig en demanarli la satisfacció d' un modest crédit de *200 florins*, que feya la friolera de *cinch anys* devía don Enrich á un mercader barceloní.

(1) Arxiu municipal.

La lletra que al efecte li trameteren, enclou en lo fons tanta virilitat com concisió y humiliós respecte en la forma. Heus aquí son text literal, que 'ns conplavem en transcriure sens comentaris, per portársels ja lo meteix document:

«Al molt alt e molt excellent lo Sr. Rey»

«Molt alt e molt excellent
Princep e virtuos senyor»

«Sinch anys han passats en lo temps que per vostra S.ia foren tramesos en Napols certs embaxedors al alt Rey don Alfonso de inmortal memoria e tornantsen los dits Embaxedors e essent en aquesta Ciutat, per en Pere Clusa mercader de aquella los foren prestats doscents florins segons per ell de aço som stats informats. E com lo dit Pere fins vuy no haie cobrade la dita quantitat, perço S.or molt excellent humilment supplicam vostra gran senyoria li sia plasent vista la veritat del dit prestech manar la dita quantitat esser restituida al dit Pere Clusa e aquell sia prestament expedit en sa justiçia. E sera cosa, S.or molt excellent, ho reputarem a gracia e merce a vostra gran altesa la qual la Divina M.tat vulle conservar al regimen de sos Regnes e terres beneuenturadament e votiua ab glorios exalçament de vostra Real corona. Scrita en Barchinona a 11. de Desembre del any de la natiuitat de nostre S.or MCCCCLXII.

Senyor

Vostres humils seruidors e vassalls qui besants vostres mans e peus humilment se recomanen en vostra Gracia e merçe. Los Consellers de Barchinona.»

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

Bou solt, se llepa com vol.

Deu me do brega ab gent qui m' entenga.

DE LA ILIADA D' HOMER

(Fragment del cant XVI) (*)

MORT DE PATROCLE

La llança forta y llarga y ben capsada
de bronzo, ja Patrocle de primer
va perdre, y la corretja ja afluxada
del escut y cuyraça deslligada,
Apol-lus, fill de Zeus, la hi va desfer.

D' esglay tremola l' héroe y ja s' atura,
quan Enphorbus, troyá, que poch abans
vint grechs va destiná á la sepultura,
que, ab la llança y cavall, es la figura
més ayrosa y gentil d' entre 'ls Troyans;

Per la espatlla 'l fereix y torna enrera
y 's barreja ab l' estol de combatents;
Patrocle, ja mitg nú, la llança fera
se trau, volent fugir mort carnicera,
y cerca als seus depressa y tot corrents.

Héctor, que 'l veu ferit, va á la escomesa,
li atravessa ab sa llança lo costat,
li fica tot lo ferro y ab tristesa
tot lo poble dels grechs, vegé ab sorpresa
caure á Patrocle en rius de sanch banyat.

Y axí com lleó dalt de la serra
d' un mont altiu, hi trova algún senglar
que á una petita font, sedent s' aferra
y, volent tots dos beure, el lleó aterra
d' una mossada al enemich boscá;

(*) Eix fragment forma part de la versió complerta de la *Iliada* en llengua catalana.

Héctor també ab sa espasa pren la vida
del héroe grech, lo bregador més fort,
y, enorgullit per la victoria, crida:
—¡Patrocle! ¿per qué 't creyas desseguida
nostra ciutat tornar en camp de mort?

¿Pensavas nostres dones fer esclaves
y durles cap á Grecia ab vostres naus?
¡Oh foll! ¿dels meus cavalls no 't recordavas
y per rey de la llança no 'm miravas
entre 'ls troyans que lliuro d' ésse esclaus?—

. . . .

Dexava al mort tombat boca terrosa
y montava al costat d' Antomedont;
tenía set de lluyta més gloriosa
y 'ls cavalls de Peléu, de crin hermosa,
entre pols se 'l van dur vers l' horitzont.

ARTHUR MASRIERA.

ÍNTIMA

No ets de ma terra peró la estimas
y axó ja es prou,
que axís la flama del cor m' animas
ab un foch nou;

nostre llenguatge en tos llavis posas
y al cor tens fé,
si catalana á dirte no gosas
jo te 'n faré.

MANEL ROCAMORA.

LO RAIG DE SOL

Lo bon Jesus jugava
dintre 'l breçol,
ab la llum que 'l besava
d' un raig de sol.

Lo raig de sol tentina
per entre 'ls rulls,
y s' amaga en la nina
de los seus ulls.

Los seus ulls ja 'n clohía
poch á poquet;
y, rihent, s' endormía
bon Jesuset.

Bon Jesuset filava
los somnis d' or,
y lo raig de sol n' entrava
dins del seu Cor.

Dins del seu Cor ha vista,
per sanch y pló,
gravat l' historia trista
de la Passió.

La Passiò ja 'n repassa
fins á la Creu,
y al llegir se li glassa
lo Cor com neu:

De l' esglay ja se 'n mora
lo raig de sol...
Y, bon Jesus, ay! plora
dintre 'l breçol.

P. Palau González de Quijano.

DOS INVENTARIS INTERESSANTS

Sapigut es que l' edifici hon están instalades la Reyal Audiencia territorial de Catalunya des lo 1718 y la excelentíssima Diputació Provincial de Barcelona desde l' any 1845, fou desde son origen fins fá cent vuytanta cinch anys única y exclusivament palau de la Generalitat ó Diputació catalana. A aquella época en que per la voluntat omnímoda de Felip V variá aquell antich casal d' estadant fán referencia los dos inventaris inédits que graciosament nos ha proporcionat lo molt reputat historiayre D. Salvador Sanpere y Miquel, pera publicarlos en aquexes planes.

Tal com vá copiarlos dit senyor en l' Arxiu de Simancas hon se custodian los originals, los donám á conéxer á nostres llegidors.

Copia.=Relación de las Alajas que se hallan existentes en la Casa de la Diputacion, como por menor se expresa en esta relacion es como sigue:

Primeramente una reliquia grande de Plata dorada en quadro con un vidrio y diferentes figuras, que está colocada la canilla de la pierna de S.n Jorge y sobre de dicha reliquia por remate ay un relicario de Plata dorado con un vidrio con seis puertas y una crus encima por remate.

Itt. otra reliquia de plata con la sangre de S.n Jorge con quatro figuras.

Itt. un relicario de Plata con un cristal y S.n Jorge á cavallo.

Itt. un relicario de plata dorada guarnecido de piedras moradas con una crus en el remate.

Itt. un S.n Jorge armado á cavallo de plata con la peana de plata y dragón á los piés del cavallo y una cueva en la peana todo de plata blanca.

Itt. una S.ta Mag.na de plata dorada con su peana de plata dorada.

Itt. ocho candeleros grandes de plata.

Itt. una crus de plata con la ynmagen de Christo dorados los cavos de la crus sin peana con el caracol de yerro.

Itt. una crus de plata dorada con diferentes gravaduras con su peana de plata dorada y esmaltada con una ymagen de la virgen en la peana.

Itt. un vaculo de plata dorado Episcopal labrado.

Itt. un calis de plata dorado, con su Patena.

Itt. otro calis de plata dorado con su Patena.

Itt. otros dos calises de plata dorados con sus Patenas.

Itt. dos Zidras de plata doradas y gravadas á modo de vinageras grandes.

Itt. otra Zidra de plata dorada y gravada, tamvien á modo de vinagera.

Itt. dos Globos en la misma forma de calis de plata dorados y gravados.

Itt. seis vinageras de plata para celebrar misas, y las dos doradas.

Itt. tres ostieras de plata blanca con sus tapaderas.

Itt, tres platillos de plata el uno dorado.

Itt. una campanilla de plata dorada.

Itt. un hisopo de plata.

Itt. una Pas de plata dorada con la adoración de los Reyes.

Itt. otra Pas de plata blanca con la ymagen de un Santo Christo que sirve de Juramento.

Itt. una calderilla de plata blanca gravada.

Itt. un incensario de plata.

Itt. una barquilla de plata con su cucharita que sirve para los ynciensos.

Itt. un faristol de plata dorado.

Itt. una Palmatoria de plata dorada.

Itt. un Indice de plata dorado.

Itt. un S.n Jorge armado en pie de plata con su peana y un dragon.

Itt. tres masas grandes de plata doradas con reliefves.

Itt. una ymagen de un santo Christo de bronse dorado con la crus de evano los cavos de bronse dorados.

Itt. una caja de madera ay dentro de ella lo sigiente: Una arquilla cubierta de raso carmesí dentro y fuera y ai en ella una Joia de Oro con el nombre de Ihs. de diamantes con tres perlas pendientes.

Itt. una crus de oro de diamantes con tres perlas pendientes.

Itt. dos sortijas de oro la una encastada una Esmeralda y la otra un Safir.

Itt. una cajilla, dentro ai un pomito de olor guarnecido de filigrana de oro con una perla por pendiente y un papelito enbuelto con ocho rubies.

Itt. otra cajilla tamvien de madera cencilla, dentro ay un Ramillete de oro á modo de dos Bisaltos con perlas encastadas y dentro dicha cajilla ay dos pedasos de piedra del Santo Sepulcro.

Itt. otra cajilla de madera, dentro ay una Joya de oro esmaltado, un Dragon, un diamante y un Ruví encastados.

Itt. una cajilla para thener corporales y es bordada y dentro ay un uiriglo de cristal y al rededor de plata dorada sin pie.

Itt. un dozel grande de brocado.

Itt. un retrato del Rey nu^{o} S.^{or} (que Dios G.^{e}) en pie con un marco dorado.

Itt. un dosel grande de terciopelo carmesí con galon de oro.

Itt. un Frontal con la figura de Sn Jorge á cavallo y un dragon todo bordado con algunas piedras.

Itt. siete Frontales de diferentes colores los mas de Tisu.

Itt. otro dosel de terciopelo negro con sus cubiertas para los libros de desir misa.

Itt. dos piesas de Tafetan negro que cubre las gradas del altar.

Itt. diferentes coadernos de disir misa con algunos misales.

Itt. un misal cubierto de Terciopelo carmesi con otras dos cubiertas de carmesi.

Itt. una Sacra Grande bordada.

Itt. tres piesas de damasco carmesi para el altar que cubren las gradas.

Itt. una cuvierta de raso verde.

Itt. otra cuvierta de damasco amarillo.

Itt. dos cuviertas de raso carmesi.

Itt. dos cortinas de damasco amarillo sin senefas.

Itt. dos almoadillas que sirven para el misal para celebrar de Pontifical son de raso y damasco carmesi.

Itt. un tapete de Terciopelo morado.

Itt. dos de damasco carmesi.

Itt. otro Tapete de Terciopelo carmesi que corresponde al dosel carmesi con su galon de oro.

Itt. un paño de Terciopelo carmesi que sirve para poner al lado de las gradas.

Itt. dos cortinas de Damasco usadas una verde y otra asul.

Itt. un paño de Felpa verde con una crus colorada.

Itt. diferentes caidas de Brocados mui usados que son repartidos en la capilla y otros mui Rotos en los armarios.

Itt. siete piesas de damasco carmesi y amarillo que son cincuenta y tres caidas, con dos sobrepuestas que tienen ocho caidas, con cuatro caidas cada una.

Itt. una caja de madera aforrada de baieta carmesi, dentro ai diferentes adornos para celebrar el Pontifical como son dos bolsas de corporales sobre calis bordados uno carmesi y otro verde con diferentes corporales, medias y zapatos de Raso carmesi.

Itt. tres tovallas antiguas, dos de tafetan bordadas y otra lisa.

Itt. una tovalla blanca con su serrel de oro.

Itt. un librito con la cuvierta de terciopelo.

Itt. diferentes cordones y borlas de ceda carmesi, dos de seda y oro.

Itt. diferentes alvas amitos Purificadores y lababos entrebuenos y mui usados.

Itt. otro adorno de celebrar el Pontifical que es una casulla, dos dalmaticas, dos estolas, manipulos, collares dos, y dicho adorno ó adreso es de terciopelo bordado de oro y

aforrado de tafetan verde con diferentes cordones de seda carmesi.

Itt. dos capas bordadas aforrada la una de tafetan carmesi y otra asul.

Itt. dos dalmasticas para los acolitos de terciopelo carmesi.

Itt. una casulla de carmesi bordada aforrada de tafetan carmesi con su estola y manipulo.

Itt. otro trem ó adreso de terciopelo negro bordado, aforrado de tafetan amarillo con sus dos dalmasticas, con todo su adreso de cordones estolas manipulos y collares.

Itt. una capa de brocado bordada de diferentes imágenes en medio.

Itt. un paño de terciopelo carmesi, con flores de oro, aforrado en lienso colorado.

Itt. otras dos dalmasticas para los acolitos de terciopelo carmesi y oro aforradas de tela colorada.

Itt. otras dos dalmasticas de tafetan carmesi con sus borlas.

Itt. un tapete al fondo color de perla y flores de oro y seda verde con flanja de oro y seda.

Itt. una casulla de color carmesi y tafetan morado de otra parte, con estola y manipulo.

Itt. un Docel de llama color de perla y asul, con flanja de oro, es usado.

Itt. otro dosel de damasco carmesi con sus borlas de seda carmesi.

Itt. una Bandera grande de damasco.

Itt. nueve cillas de terciopelo carmesi, la una con clabos dorados flanja de oro y seda.

Itt. cinco almoadas de terciopelo carmesi y algunos bancos de lo mismo usadas.

Itt. diferentes bestidos de damasco carmesi y blanco que sirven para musicos y trompetas.

Itt. Diferentes paños de tapisería que en todo son treinta y uno, entre los quales esta la ystoria de Noe, los quales por los años atras y en el año de 1697, se consumieron algunos con los que quedaron en las carceles reales y en este último Sitio por aberse puesto en un aposento vajo de tie-

rra en la misma casa de Orden de los que representavan diputados para su resguardo, con las alajas de la casa, han quedado en la mayor parte por la umedad consumidos por haverlos tenido en allí tanto tiempo, á más de las lluvias que sobrevinieron en dicha casa.

Itt. veinte y tres arañas de bronse honse de grandes y dose de pequeñas, las grandes de veinte y quatro luses y las pequeñas de dose luses.

Itt. dose candeleros ó brondones grandes de bronse.

El Valor de las Alajas de Plata y Joias por declaracion jurada de los Expertos oy viernes dies y nueve de Agosto de mil settecientos y dies y ocho=se reducia a Dose mil quatrocientas cinquenta y dos libras, trese sueldos y seis dineros de moneda Barzelonesa.

Copia.=Relacion de las alajas y joyas que se hallan existentes en la Casa de la Diputacion de Cathaluña a mas de las que se an separado para el servicio y uso de la Real Audiencia y para el culto y adorno de la Capilla de San Jorge Pratron del dicho Principado.

Primero dos Globos ó Hidral con sus cuviertas de plata dorada y esmaltada pesan catorse marcos y cinco onsas.

Itt. dos Globos de pie de plata dorados, pesan ocho marcos y quatro onsas.

Itt. Una Hidra de plata blanca y dorada, pesa cinco marcos y onsa.

Itt. vna Pas de plata dorada con la adoracion de los tres reyes pesa nueve marcos cinco onsas y vn quarto.

Itt. vn Baculo episcopal de plata dorado y labrado, pesa treinta marcos quatro onsas.

Itt. vn atril de plata dorado, pesa dies y siete marcos, siete onsas y dos quartos.

Itt. tres platos, seis vinageras, y tres cajas para ostias todo de plata, pesa junto quinse marcos y dos onsas.

Itt. vn calis de plata dorado con su patena echa a lo Romano pesa seys marcos quatro onsas y dos quartos.

Itt. otro Calis de plata dorado con su patena pesa dos marcos vna onsa.

Itt. tres masas de plata blanca doradas y labradas.

Itt. vn pectoral de Obispo á modo de crus de oro con onse diamantes y tres perlas.

Itt. otro pectoral de oro con veinte diamantes y tres perlas.

Itt. dos anillos de oro, el vno con vna esmeralda grande, y el otro con un safir.

Itt. vn Ramo de oro con perlas á modo de guisantes.

Itt. vna joya de oro con vn diamante y vn Ruví y vajo una perla pendiente.

Itt. vna Almesquera pequeña guarnecida con vna perla pendiente.

Itt. vn Quadrito de Cera con una Figura de la Madalena.

Itt. vn santo Christo de bronse dorado con la Crus de evano perfilada de marfil con el pie de madera negra y dorada.

Itt. vna Sacra bordada con algunas perlas.

Itt. dos Libros con otros quadernos de solfa.

Itt. vn Frontal bordado con diferentes piedras.

Itt. vn Gremial de Tela de oro.

Itt. Dos capas de coro, de tela de oro.

Itt. Dos toallas de raso carmesin para cubrir misales.

Itt. Dos Dalmasticas de tafetan carmesin guarnecidas de oro y seda.

Itt. Dos capas de raso negro, guarnecidas con pasamanos de oro.

Itt. Dos Dalmasticas con sus manipulos y estolas, y otras dos dalmasticas para los acolitos de terciopelo negro con sus quellos.

Itt. Dos Toallas de terciopelo negro forradas de tafetan amarillo, bordadas.

Itt. Dos Toallas de cubrir los misales de terciopelo negro, otra toalla de cubrir misales, y otro para el quaderno de difuntos.

Itt. vna piesa para el Tumulo de terciopelo negro con vn galon.

Itt. vn Dosel de damasco negro bordado de oro y seda con unos alamares de oro.

Itt. vna piesa de Tafetan negro por las gradas.

Itt. vna cubremesa de tafetan negro.

Itt. Dos Dalmasticas de terciopelo carmesin para acolitos con sus collares.

Itt. vn cubre mesa de tela de oro y seda verde con su flocadura de oro y seda.

Itt. otro cubre mesa de damasco amarillo.

Itt. vna toalla de terciopelo verde.

Itt. vn pendiente de lado de gradas de terciopelo carmesin con flocadura de oro y seda carmesin y alamares.

Itt. vn cubre altar de damasco carmesi.

Itt. vna piesa de damasco carmesi para cubrir las gradas con sus pendientes y alamares de oro y seda carmesina.

Itt. vn estrado de terciopelo violado guarnecido de oro y seda.

Itt. vna toalla de tafetan carmecin texido con ylo de oro.

Itt. otra toalla bordada de seda carmecina y oro y plata, con encaxes de oro y plata.

Itt. Dos pendientes de las dalmasticas de seda carmecina y oro.

Itt. otros Quatro pendientes de las dalmasticas de los acolitos.

Itt. Dos pendientes de seda carmecina y oro, por el vaculo episcopal.

Itt. tres siglos de tafetan carmesin con borlas.

Itt. vn Librillo de visperas cubierto de terciopelo carmesi.

Itt. Los Pendientes de seda y oro de las dalmasticas negras.

Itt. vn estandarte de damasco carmecin y otro recado de la Faluca.

Itt. Catorce escudos de armas grandes y chicos de que antes servian en el dosel.

Itt. vnos cordones y borlas de seda carmecina y oro del estandarte de damasco carmecin.

Itt. un misal escrito de mano con cubierta de terciopelo carmecin con guarnición de plata dorada.

Itt. dos Almoadillas de tela de oro carmesina.

Itt. un dozel de tela de oro.

Itt. otro dosel de tela de oro verde y blanca mui Roto.

Itt. seis piesas de tela de oro carmecina rotas.

Itt. seis almoadas de terciopelo carmesi muy vsadas.

Itt. otras seis almoadas de terciopelo carmesin guarnecidas de galon de oro.

Itt. ocho arañas de bronse con veinte y quatro brasos cada vna.

Itt. tres arañas grandes tambien de Bronse.

Itt. dose arañas pequeñas de bronse con dose brasos cada vna.

Itt. tres toallas de lienso con vn galon Falso. (*)

UN ÁNGEL

Sentadeta en lo seu llit,
dins una pobreta cambra,
defallida y gemegant
s' está la pobra malalta.
Es jove encara y la mort
del mon ja vol arrencarla,
perque del mon los espays
no son prou per la seva ánima.
Tenen del llir la blancor
les seves mans y sa cara,
y dels seus llavis lo foch
poquet á poquet s' apaga;
sos ulls no brillejan pas,
que la claró 'ls es ingrata
los obra de tant en tant
per mirá Aquell qui més ayma,
á Jesús clavat en creu
que demunt son pit descansa;

(*) Abdós documents copiats del Arxiu general de Simancas. Secretaría de Guerra.—Llegat 3787.

y al miral diuli;—Jesús
la vostra esposa bé us ayma,
trayeume prompte del mon,
trayeumen prompte, abans d' ara,
que exa vida ¡oh bon Jesús!
pel meu cor es massa amarga,
cuydant als pobrets malalts
sentía menys la anyorança,
mes ¡ay! sentada aquí al llit
abat del meu cor les ales.—
Y boy mirant al Amor
que li diu:—Vina estimada—
acota 'l cap al Sant Crist
y Jesús li abraça l' ánima.

FRANCISCO DE P. GIRBAU Y CASTELLÁ, PVRE.

Novembre de 1899.

ORACIÓ A LA AURORA

...ipse semipaganus
ad sacra vatum, carmen affero nostrum.
Auli Persi.

Oh de Memnon inconsolable mare!
la del front fresch y cor adolorit,
que fonent perles cristallines, ploras
ab llágrimes d' amor, per lo teu fill,
demunt les flors, que fines te saludan
oferint-te 'ls colors que 'ls fas lluhir;
Aurora del nou jorn! tan sospirada,
ja los nocturnes monstres van fugint
davant ton carro, quaîs cavalls briosos
trepitjan negre vel de fosca nit;
missatgera del sol ¡de la natura
pintora celestial! tot lo que viu,

per tu sent fibra nova, tot s' anima
cantant himnes d' amor al Infinit.
Aurora sempre fresca! jo 't saludo
cantant, sempre més vell y més mesquí,
pregant-te que demunt la meva tomba
te dignes una llágrima espargir
(després que seré mort y devall terra,)
de tantes com ne ploras per ton fill.

ORACIÓ A LA VERITAT

Veritas odium parit.
Terentii.

¡Oh vritat, filla del temps
y mare de la virtut!
la que sempre vas nuheta,
la que may fuges del llum!
¿Perqué vius tan amagada
que 't veuen pochs ó ningú?
¿es perqué ta claretat
enlluherna tots los ulls,
y tens una transparencia
que no sab tapar embulls?
¿Es perqué parexes l' odi,
separant als qui están junts?
¿O es perque ets fael y neta,
y ets rodona com lo puny,
y á dreta y á esquerra pegas,
y á tothom donas enuig,
y per exes y altres causes
veyent que lo mon te fuig,
no vols donarte la pena
d' imposar, com es degut,
ton imperi als infeliços

que tement, fugent de tu?
Déxat veure, ¡candorosa!
déxat veure, y de segur
que ab tu vindrá la Justicia
dissipant enganys y furts;
en la vostra companyía
no podrán surar may junts
la ambició, ni la superbia,
ni altres pecats, que demunt
del débil lo fort carrega,
colgantlo sots lo greu munt.
Per çó 't prech, ¡vritat divina!
vina, y fesnos fer lo just;
que si no vens, ó si trigas,
aquest mon está perdut.

OLDMAN.

ASSUMPTO PERA UNA NOVELA O COMEDIA

Alguns historiadors y novelistes comptan que lo poeta Abou 'l Atayahah havent concebut una viva passió per Othah, esclava de Khaimuran, aquesta jove se quexá á sa mestressa de la publicitat, deshonrosa pera ella, de aquest amor. Mehdi, lo Kalifa, la trová tota plorosa en la cambra de sa favorita Khaimuran, li feu preguntes, y enterat de la causa de son sentiment envía á buscar á Abou 'l Atayahah, qui arribat, y Mehdi, dirigintse al poeta, dret davant de ell, li digué: «Tu ets l' autor de aquest vers sobre Othah?

«Que Deu jutge entre jo y ma mestressa—aymada—ja que ella no me demostra mes que desdenys y reganys.»

Othah te ha alguna vegada concedit sos favors perque tingas dret de quexarte de sos desdenys?—Senyor, res-

pongué Abou 'l Atayahah, jo no he dit axó, peró veus aquí los versos de que so l' autor.

«Oh ma camella portam depressa: no 't dexes pas encisar per axó que tu creus ésser lo repós.

«Portam fins á la casa de un rey, al que Deu ha concedit lo dó dels miracles.

«Aquest rey que, si se axeca vent li pregunta: O vent has pres part en mos beneficis?

«Dues corones adornan ton front: la corona de la hermosura, y la de la humilitat.»

Mehdi quedá algún temps pensatiu, ab lo cap baix, mirant á terra y pegant petits cops de bastó; de prompte axecá lo cap y continua: Tu has dit també:

«En qué pensa ma estimada quan ella desplega ses enci»sadores seduccions?

«Hi ha entre les esclaves dels reys una jove que abriga »ab sos vestits la Hermosura en persona.»

Y com sabs tu lo que hi ha dintre la roba? pregunta lo Kalifa: Abou 'l Atayahah prenent llavors lo Kalifa per obgecte de sos versos respongué.

«La dignitat reyal li ha vingut obedienta y portantli magestuosament lo manto.

«Ella no convenía sinó á ell, com ell no era fet sinó per ella.»

Mes apurantlo lo Kalifa ab ses preguntes, ell s' enredá en ses respostes y fou condemnat á expiar sa temeritat per lo açotament. Acabava de sufrir aquest suplici, quan se presentá Othah trovantlo en aquest deplorable estat. Lo poeta li dirigí aquesta quexa.

«Gloria per tu! gloria, Othah. Per mor de tu ha sigut que lo Kalifa ha derramat la sanch de un home morintse de amor!»

Les llágrimes vingueren als ulls de Othah y gemegant y plorosa se n' aná corrent á trovar á sa mestressa Khaizouran, y hi trová ab ella lo Kalifa. Aquest li preguntá perque plorava, y sabent era perque havía vist al poeta sufrint sa condemna, la consolá, y feu donar al poeta una quantitat de cinquanta mil dirhems. Abou 'l Atayahah los distribuí entre

tota la gent que trová en lo palau. Mehdi informat de aquesta liberalitat, li preguntá perque disposava de aquest modo dels diners que acabava de rebre del Kalifa. Lo poeta respongué «Jo no he volgut aprofitarme del benefici de mon amor.» Mehdi li feu donar altres cinquanta mil, fentli jurar no los emplearía en noves prodigalitats. Lo poeta los prengué y se retirá. No hi ha més.

JOSEPH BRUNET.

ANYORANÇA

¡Que trist está 'l teu niu, Mareta meva,
quin buyt que hi has dexat!
les ales de ton cor has desplegades
y al Cel te n' has pujat.

Del bosch en les altures lo tenías
dalt l' arbre més frondós,
sempre tranquil, molt lluny de les borrasques,
ton niuet venturós.

Dins ell ta veu sempre era armonïosa,
sempre dolça y suau,
entonavas un cántich d' esperança
baix del Cel pur y blau.

«Al Cel, al Cel, á ta niuada deyas
ab ton cant placenter,
no us taquéu may les ales, repetías,
y 'l vol será lleuger.

Jo al terme arribaré de ma jornada
y sols vos dexaré.....
feys en lo mon la via que jo he feta,
que al Cel vos reveuré.

Ja arribá 'l jorn, oh Mare de ma vida,
que Deu te va cridar,
y aquell niuet, que tes delicies feya
desolat vas dexar.

Ara hi sentím lo fret de la anyorança
mes ton recort hi viu:
del puríssim amor ab que 'l vetllavas
encés está 'l caliu.

Ton nom aymat, que sempre s' hi sentía,
no hi podrá ressonar:
ja may més la dolçor del nom de Mare
podrém saborejar.

Ab tu veyam lo mon com un oasis.
sembrat de belles flors,
ara 'l veyém com un desert d' espines
regat ab nostres plors.

Ja no 't teným, mes sempre aquí en la terra
de ton recort viurém,
ta memoria sagrada y benvolguda
tots la benehirém.

Al Cel t' hem de reveure, aquesta vida
es somni de un moment....
tu 'ns ensenyarás á cercar la ditxa
que dura eternament.

Un lloch de sant refugi nos mostrares
hon sempre hi brilla 'l sol
ab un dosser tot florejat d' estrelles
per lo nostre consol.

Lo Sagrat Cor, lo manto de la Verge,
tes divines amors....
sols Jesús y María guarir poden
del cor los vius dolors.

JOSEFA AMER Y PENYA.

LA PRIMAVERA

¡Que hermosa es la Primavera!
Benhajan los jorns d' Abril
en que 'ls arbres plens de vida
ab fulles s' están vestint;
fulles tenres y llustroses
d' un vert agradable y viu
verge de pols y picades
d' aucells y de moscardins.

¡Que hermosa es la Primavera!
Nova força sent dins mi
que 'm refresca la memoria
de ma inocencia de nin;
quan mos pensaments tenían
lo meteix color y encís
que tenen les fines fulles
dels arbres lo més d' Abril.

¡Que bella es la Primavera!
Mes ¡ay! Prest vindrá l' istiu
y les floretes hermoses
dels arbres caurán á mils
dexant desnues les branques,
y serán fems dels camins
les fulles y flors mostíes
quan lo fret Novembre arrib.

¡Que hermosa es la Primavera!
per qui dels vicis fugint
arriba al fí de la vida
ab lo cor net de tot crim,
y mor somrient quan destría
la entrada del paradís
plena de flors ab eterna
Primavera sense fí.

Pere d' Alcántara Penya.

APÓLECH

Una vegada era un senyor rich, molt rich, molt més rich que no pas cap rey, puix aquest no té més que lo que de bon ó mal grat li donan los seus vassalls, y á n'aquell ningú tenía que donarli res perque tot era seu.

Vivía aquell senyor tranquil y sense mals de cap en unes terres situades entre mitg de antichs realmes assiátichs quins noms no 'ns ha conservat la tradició. S' administrava ell meteix los seus bens y li anava d' alló més bé.

Mes vetaquí que un jorn no sé qui li va posar la ceba al cap de que nombrés un administrador, y l' home, creyent que de aquell modo encara estaría molt més tranquil de lo que ho estava, vá caure en lo parany: buscá un home que tingués totes les condicions pera aquell cárrech, y un cop cregué haverlo trovat lo posá al davant de tots los seus quefers. ¡Ni may que ho hagués fet!

Un cop se l' hagué ficat á casa, aquell administrador que sens dupte deuría ser un dropo de mala mena, començá á buscar qui l' ajudés en la seva tasca, y un jorn un, un jorn un altre, aná omplintli la casa de servidors que fins á les

hores no hi havían pas fet cap falta y que de llavors en endevant no hi feren més que nosa.

Y no vá pas parar aquí la cosa: aquell administrador, ab la escusa de defensar la casa contra 'ls lladres que podían anarhi de fora, començá á armar gent y més gent, y quan lo senyor se n' adoná ja 'n tenía la casa plena.

Mes aquell senyor era un bon Jan, y dexava fer creyent que tot alló era pel seu bé.

Passá temps y més temps y á la fí lo senyor observá que tota aquella gent d' armes y tots aquells llogats pera ajudar al administrador, no obehían més que á n' aquest, y que á ell lo tractavan poch menys que á puntades de peu.

Cridá l' home al administrador y aquest li respongué ab mals modos. Lo volgué treure de casa, y tots los qui hi havían dins prengueren la defensa del qui 'ls hi havía ficat. Lo senyor s' enfutismá y resolgué acabar ab aquell desgavell.

Y d' acort ab un d' aquells hómens d' armes, que estava ressentit no sé per quina futesa ab l' administrador, sorprengueren un jorn á n' aquest mentres dormía y lo tiraren dalt á baix d' una finestra.

Lo senyor respirá plé d' alegría creyent estar ja lliure de tota aquella plepada, mes la seua ilusió durá sols un instan; l' infeliç no havía pas fet altra cosa que mudar d' administrador. Lo qui havía tirat al primer per la finestra se posá en son lloch y no hi hagué medi de tréurel. Mudá alguns dels criats que no li inspiravan prou confiança, armá alguns hómens més, y vet' ho aquí tot.

Aquest tripijoch y aquesta muda d' administradors aná repetintse de quant en quant, mes sempre ab lo meteix dolent éxit pel pobre senyor.

Y succehí que vingueren lladres de fora y un jorn li prengueren al senyor unes terres y un altre jorn unes altres, y sols llavores se n' adoná de que tota aquella gent d' armes no servían pera defensarlo contra 'ls lladres de fora, En cambi, comprengué perfectament que servían de molt pera defensar als lladres que tenía dins de casa.

Mes s' havía ja avesat de tal manera á tota aquella gent

que 'l rodejavan y se 'l menjavan de viu en viu, que no veya pas possibilitat de viure sense ella.

Y quan algú que li volía bé li deya ¿per qué no vos desfeu de tots aquests dropos inútils? responía: perque ne tindría que pendre altres de pitjors.

Y si aquell hi afegía: ¿Y per qué n' heu de pendre d' altres? ¿No podeu passarvos sense cap com abans? l' home que ja no 's recordava de que alguns temps hagués estat lliure, responía: Vos somnieu truites.

Y malmenat pels uns y escarnit pels altres, l' home aná perdentho tot poch á poquet fins quedar més pobre que una rata.

Y tot per haverse entossonit en que no podía viure sense administradors.

Cels Gomis.

***

Una altra joya s' es morta
per mon camí de dolors,
l' aspre rostoll no comporta
la hermosura de les flors.

Era sola y s' anyorava
de ses germanes que han fuyt...
y migrantse 's corsecava
per aminorar son buyt.

Quan aponcellá, 'n crexían
á son entorn bell esplet;
¡pobres flors! arreu morían
emportantsen son secret.

Quiscuna al peu de sa tija
hi dexava un esbarzer,
tost crescut, ab la pruhija
de ferir al jardiner.

Unes han mort trocejades,
altres han mort de llangor;
totes al caure aterrades
han dexat fel per llecor.

Y ab est conreu, terra verge
s' es tornada xorch terrer
y no mes congría vérmens
per occiure al jardiner.

¡Pobre cor! qué 'ls hi donares
que tan tost t' han aborrit?
Per qué ab ta sanch no regares
á sadoll, eix camp florit?

Mes ab sos batechs me crida
que no 'l cal d' ésser culpat;
les hi doná sanch y vida,
y, un colp presa, l' han dexat!!!

ANGEL AGUILÓ.

Novembre de 1899.

RECORT

Eran tendríssimes flors
mos fillets que al cel volaren;
eran tan bells com los llirs
de blancor immaculada.

En sos ullets com estels
jo mos ulls hi emmirallava;
al véurels les aus del bosch
engelosides cantavan.

La Regina de l' Empir
s' ullprengué de flors tan blanques;
y per fersen rich pomell
una á una va arrencarles.

Les feu trasplantar al cel
per sos germanets los ángels;
portantles als peus de Deu
per doná allí eterna flayre.

CARME VERDAGUER DE COTS.

Octubre de 1899.

CURIOSITAT BIBLIOGRÁFICA

Ofereix la historia de la literatura catalana una coincidencia molt notable. Tal és, un seguit de fets que acosten, á despit de la immensa distancia que les separa, les obres del cast Ausias March ab les del castellanisat Vicens García, Rector de Vallfogona.

Donchs per alló de que los extrems se toquen (no volent may creure en la casualitat) no falta biógraf qui estableix la paternitat dels March á Cervera, mentre que tothom sab la propingüitat del poble de Vallfogona á la dita ciutat, ahon precisament aná raure, fins á la seua mort, lo tortos García.

Essent la figura del genial March lo símbol de la esplendor de la llenga, per un fet providencial lo seu més contraposat versayre, lo genial García; símbol de la nostra de-

cadencia lingüística, hagué de baxar per ventura á la fossa tocant á Cervera, la qual ciutat no trigá gayre á simpatisar ab la trista figura d' un Felip V d' Espanya.

Tan desventurada solució, com és natural, no podía venir axí soptadament; perque en l' espay de tres centuries que degueren passar entre abdós extrems tan oposats, sofrí la llenga catalana les seues intermitencies.

Axí les obres d' Ausias March, que corríen manuscrites fins á les derreríes del xvén segle, obtingueren set edicions en lo xvié Oblidada des d' aquella época la llenga mare, ningú més no cuydá reproduhirles fins que al dexondarse l' actual renaximent, l' any 1840, en Joaquim Rubió n' enclogué una mostra (5 cants) darrera les obres del Rector de Vallfogona. Ni és aquest sol acostament d' abdós poetes, de tendencia tan contraria, que verificá en Rubió. Lo venerable precursor del nostre renaximent aparegué talment lo predestinat á biografiar, com ho feu, are l' un, are l' altre dels dos escriptors àntitétichs, si bé declarant la immensa superioritat del primer.

Calgué encare passar una vintena d' anys perque en Francesch Pelay y Briz, satisfent la necessitat dels escriptors contemporanis seus, reestampás les may prou alabades obres del Petrarca catalá Ausias March. Agotada ben prompte la edició, no mancaren nous editors qui en l' espay de quatre anys (1884-1888) n' oferiren dues edicions més al públich, noresmenys d' algún fragment inédit que autorisats bibliógrafs n' han donats á la llum.

Si ajustám are aquestes tres edicions modernes á les set antigues que ja havém referit, segons la taula que en Jaume Massó publícá, tindrém que pugen fins á déu. Donchs per la nota que més avall donam de la bibliografía del Rector, veurém que les edicions de les seues obres han alcançat justament lo meteix nombre.

Encare més, les obres d' Ausías March, escrites á mijan segle xv, no s' estamparen fins á la primería del xvi, ó siga al cap d' uns vuytanta anys que eren compostes. Les del Rector, que ho foren á la primería del sigle xvii, degueren esperar precisament també una vuytantena d' anys

per veures estampades. Per cert tant les unes com les altres no trovaren prou digne editor, haventse perpetuat aquelles errades que per incuria é ineptitut del meteix s' hi introduhiren desde la primera edició.

Finalment, durá lo primera tanda d' impresió del Ausias March uns quaranta anys: la del Rector, que no obtingué de prompte sinó dues ó tres edicions, abans dels cinquanta no sen reproduhía sinó alguna de les poesíes *jocoses* darrera la «Historia del cavaller Partinobles.» Fins al any 1820 no s' emprengué la reimpressió de les seues obres complertes.

Podríam ací entrar en majors consideracions sobre los dos tan incomparables poetes, en popularitat consemblants; peró no essent aquest lo nostre obgecte, donarém á continuació la nota que avuy nos havém proposat publicar.

BIBLIOGRAFÍA VALLFOGONESCA

Edicions impreses.

—La armonía del Parnás, mes numerosa en las poesías varias del Atlant del cel poétic, lo Dr. Vicens García, Rector de la Parroquial de Santa María de Vallfogona. Recopiladas, y emendadas per dos Ingenis de la molt illustre Academia dels desconfiats, erigida en la excellentíssima civtat de Barcelona. Se dedica á la mateixa Academia, per medi dels rasgos de la ploma del Rector de Ballesgvart. Ab llicencia, y privilegi.—Barcelona: Per Rafel Figvero, any 1703.—En 4.t 320 p.

—....... en la exellentíssima *(sic)* civtat de Barcelona..... —Any 1700. En 4.t 204 p. (1)

—Poesias del gran poetich lo Doctor Vicens García, Rector de la parroquial iglesia de Santa María de Vallfogona. Corregidas, y Esmenadas en aquesta segona impresió *(sic)*.

(1) La portada d' aquesta edició, llevat de la petita variant que senyalam, está calcada sobre la anterior. Tant aquesta com la següent, que no té sinó la portada cambiada (seguint puntualment plana per plana), son tingudes com edicions furtives.

Primera, y segona part. Ab llicencia.—Barcelona: En la Estampa de Joseph Forcada.—Any 1712. En 4.t 204 p.

—La armonia del Parnás, mes numerosa... excelentissima ciutat de Barcelona..... del Rector de Vellesguart *(sic)*. —Barcelona: en la Estampa de Joseph Rubió any 1820. (1). En 4.t

—Poesias jocosas y serias del celebre Dr. Vicens Garcia Rector de Vallfogona. Nova edició arreglada sobre la feta en lo any 1820, y aumentada y adornada ab hermosas vinyetas y lo retrato del autor.—Barcelona, en la estampa de Joseph Torner. 1840.—En 4.t 218 p., més 52 p. de suplement. *(Sis gravats al boix, d' en Torner).*

—Poesias jocosas y serias del celebre Doctor Vicens Garcia.... (2)—Edición *(sic)* económica. Barcelona. En la Estampa de Joan Roger. 1845.—En 16.u 374 p., més 56 p. de suplement. *(Les quatre hermoses viñetas que conté són litografiades d' una prou mala má).*

—Poesias jocosas y serias del celebre Doctor Vicens García... Nova edició arreglada sobre la feta en lo any 1700 y adornada ab hermosas vinyetas y lo retrato del autor.—Barcelona, F. Granell, 1856.—En 4.t 233 p. *(Gravats de la edició del 1840).*

—Poesias jocosas y serias del célebre Dr. Vicens Garcia... Ultima edició... (3) y adornada ab lo retrato del autor.—Barcelona, Vda Bassas, 1866. En 4.t

—Poesías jocosas del celebre Dr. Vicens García. (4)—Barcelona, Narcis Ramirez y C.a, 1871. En fol. 51 p.

—Poesias serias del celebre Dr. V.* G.* Ultima edició

(1) Tot lo demés com á la primera edició del 1703.
(2) Com á la anterior.
(3) Com á la anterior.
(4) Com á la anterior.

arreglada sobre las fetas en los anys 1700, 1820, 1840, 1856 y 1866.—Barcelona, Ramirez y C.ª, 1872. En fol. 60 p.

—Poesias jocosas del celebre Dr. Vicens Garcia... y un gran número de dibuixos intercalats en lo text per J. Pellicer Monseny.—Barcelona, Estampa de Lluis Tasso Serra, 1887.—En 8.u 240 p.

BIOGRAFÍES, OBRES SOLTES, FRAGMENTS, &

—Sermó predicat en la iglesia Cathedral de Gerona, en les exequies fetes á la Magestat Catholica del Rey Don Phelip Tercer nostre Senyor, lo día 12 de Maig 1621 per Vicent Garcia Prevere, Rector de Vallfogona secretari del molt Ilustre y Reverendíssim Senyor Don Pedro de Moncada, Bisbe de Gerona, dirigit á Don Francisco de Moncada, Comte de Osona. Gerona, 1622. (V. Una obra en prosa, 1882).

—*A un assumpto llepol* (Decimas burlescas).—*Glosa molt divertida.—Redondillas.—Lletra burlesca.—Lletra lírica.*

Aquestes composicions del Rector ocupen les 17 planes darreres de «La general historia del esforsat caballer Partinoples»... Gerona, Joseph Bró. En 16.u

Algunes d' elles van també darrera una altra edició de Girona, d' en Anton Oliva, axicom en la de Tarragona d' en Magí Canals, de Vich, Joan Dorca, &., totes del XVIIIén segle.

—Cants del millor cisne catalá en les agoníes del reverent Doctor Vicent Garcia, Rect. de Vallfogona.—Barcelona, Manuel Texéro, 1835.—En 4.t 7 P.

—Lo Doctor Vicens Garcia y sas obras literarias. *(Biografia d' en J. Rubió).* Jochs Florals de Barcelona en 1863. —Barcelona, Salvador Manero, 1863.—En 4.t pls. 88-127.

—Poesias perdidas de Vallfogona: Poetas ignorados: fragmento de un libro manuscrito titulado *Curiositat cata-*

lana. Por el Dr. D. Salvador Mestres, Pbro. Memorias de la Academia de Buenas Letras de Barcelona. T. II. 1868. En 4.t planes 385-413.

—Lo Rector de Vallfogona. Drama en tres actes y en vers, original de D. Serafí Pitarra (Frederich Soler). Estrenat ab brillant éxit en lo TEATRO CATALÁ la nit del 14 de Novembre de 1871. Segona edició.—Barcelona, Espasa germans, 1874. En 8.u 102 p.

—Lo Dr. Francesch Vicens García, Rector de Vallfogona. *(Petita biografía d' en J. P.).* «La Bandera Catalana». 1875. Any I. n.e 19. En fol.

—Dr. Vicente García (Rector de Vallfogona).—Su biografía y juicio crítico de sus obras *(D' en J. Rubió).* Certamen de la Academia de la Joventut católica de Tortosa... 1878.—Tortosa, Salvador Isuar, 1878. En 4.t planes 19-84.

—El Doctor Vicente García. Su biografía y juicio crítico de sus obras. *(D' en Enrich del Castillo).*—Certamen demunt dit, planes 84 121.

—Lo Doctor Francesch Vicens Garcia. «L' Escut de Catalunya». *(Petita biografia d' en L. Pagés de R.).*—Barcelona, 1879, En fol.

—Vida, mort y testament del celebre poeta Dr. F.* V.* G.*, extractada de la que escrigueren los Rectors dels Banys y Pitalluga, y novament aumentada per S. P. y C.—Barcelona, Joan Oliveres, 1879. En 16.u 15 p.

—Cant últim del millor cisne catalá, lo autor en la sua agonía. (Sens portada).—Reus, 1879. En 4.t 15 p.

Aquest cant, junt ab lo seu testament, foren reproduhits á «La Veu del Montserrat». 1879. Any II., planes 123-124.

—A un assumpto llepol.—A una letrina que feu lo autor

en lo hort de la sua rectoria.—Gracias y desgracias del ojo del c... (Barcelona, M.DCCCLXXX).

—Una obra en prosa del popular poeta Dr. Francesch Vicens Garcia... Reimpresa de la única edició de 1622, precehida de un prólech per N' Enrich Claudi Girbal.—Girona, Manel Llarch, 1882.—En 4.t 24 p.

—Biografía per Sabater Lledó, anotada del Sr. Girbal. Girona, 1882. (Segons Mossen Corbella).

—*Lo Rector de Vallfogona.* Novela histórica original illustrada per T. Padró. *(D' en Joseph Feliu y Codina).*—Barcelona, Espasa germ. (1882). En 4.t 276 p.

—El Doctor D. Francisco Vicente Carcía, R.* de V.* Su vida y sus obras poéticas. Monografía compuesta por don Joaquín Rubió y Ors, por encargo del Excmo. Ayuntamiento Const. de esta ciudad, y leida en el acto solemne de colocar su retrato en la Galería de catalanes ilustres en el histórico Salón de Ciento... Celebrado en 25 de Septiembre de 1882.—Barcelona, Suc. de N. Ramirez y C.a, 1883. En 4.t 31 p.

—Francisco Vicente García, R.* de V.*—Galería de Catalanes ilustres publicada por D. A. Esplugas. Breves apuntes biográficos por D. José Narciso Roca y Ferreras.—Barcelona, Luis Tasso. En fol. p. 69-77.

—Mostra dels escrits en prosa y vers del Rvnt. Dr. Francesch Vicens García, R.* de V.*, precehida d' algunes noticies biográfiques del autor, per Mossen Ramón Corbella, Prevere.—Vich, Tip. y Llib. Católica. 1898. En 8.u 160 p.

—Aplech de noticies fahents per l' historia de Vallfogona, per Mossen Ramón Corbella, Pvre.—Vich, Imp. Católica, 1898. En 8.u planes 153-184.

—Goigs en llahor de la aparició de Sant Miquel arcángel... composts pel celebrat Dr. F.* V.* G.*.—Barcelona. Fulla solta.

—Anécdotas y cuentos que se atribuyen á Vicente García, R*. de V*., seguido de sus mejores poesías traducidas al castellano por Carlos Borromeo. — Barcelona, Suc. de A. Bosch, editor. En 4.t 24 p.

—Historia del Dr. D. Vicente García, R.* de V.* por A. Faura.—Barcelona, Imp. de la Casa Prov. de Caridad. En 4.t 23 p. ab vinyetes.

—Historia del Rector de Vallfogona.—Barcelona, Suc. de A. Bosch, editor.

Fulla solta ab 48 rodolins, portant cascun al peu una terceta en castellá.

ANTONI BULBENA.

Novembre de 1899.

LA CREACIÓ

Fragment.

Abans que fos lo temps, ja Deu hi era,
tot quant es fet, sortí de sa paraula,
que cel y terra y mar, y quant té vida,
es fill de son poder que n' es principi.
Ell sol es pur com mes no se 'n pot ésser;
Ell sol perfet ab perfecció suprema;
Ell sol immens, no té términs ni fites;
Ell sol etern, eternament engendra

mirantse á Sí meteix al Fill lo Pare,
lo Sant Esprit l' amor ab que s' estiman.
Son tres y es un; son tres en les persones:
lo Pare, 'l Fill y l' Esperit Paráclyt,
y es un sol Deu, donchs una es la substancia.
Axís ho diu la fé, y ho tens de creure,
si no hi arriba 'l seny, lo seny inclina,
que 'l qui 'ns ho va ensenyar d' engany es lliure.

Vingut que 'l moment fou que Ell se sabía,
doná començ al temps, de sa paraula
brollava l' univers, y munió d' ángels
per Ell foren creats. A honra y gloria
de Sí meteix va tréurels del no ésser
que aquest es sols lo fí de tota cosa.
Dotats d' inteligencia clara y recta,
dotats d' enteniment molt gran y digne,
la lliure voluntat que grat los dava
á un acte va sometre d' obediencia.
Va mostrarlos de un home la figura (1)
que essent home era Deu, que l' adoressen
los va manar, aquesta fou la prova.
Veyent en Sí metexos tal grandesa,
veyentse á n' ells tan alts, y forts creyentse,
mirant á la figura que 'ls mostravan
que si sabían Deu, veyan com home,
portats de son orgull, que no volían
servirlo feren uns, mentres que 'ls altres
humilment á la prova se rendexen;
aquests son duts al cel, y pels indignes
Deu va encendre lo foch que encara crema.

Quan la terra del tot ja fou guarnida
pera serne del home digna estada,
plena de flors y fruyts de tota mena,
d' aucells y d' animals y d' ayre y d' aygua,

(1) Seguint á Sant Tomás.

ab rius y fonts que la tornessen bella
y un gran estol de mons per lluminaria;
llavors com concentrant tota sa força
digué Deu: —Fem al home á nostra imatge—
que si tot lo demés ab sols de dirho
fou fet, aquí volgué l' amor que 'ns porta
provar ab lo cuydado que hi posava,
y prenent de la terra un xich d' argila
lo cos ne va formar del primer pare,
que hagué per nom Adam, després alena
dessobre d' ell, y l' esperit li dona
que fá immortal, y viu. La terra tota
sotmesa li va ser, que Deu va ferlo,
portantlo al Paradís, árbitre y duenyo
de tot lo mon creat. Rey va sentirse:
la terra fou son trono, 'l cel son ceptre,
tot l' univers li feya de corona.
De sopte dolça són clogué sos parpres,
y del seu pit prenentli una costella
Deu va ferne á la dona y Deu va dilshi:
—Crexéu y ompliu lo mon, de tots los arbres
pendréu los fruyts que més de grat vos sían,
llevat d' aquell que l' arbre de la ciencia
del bé y del mal té 'l nom, que si 'l toquesseu,
la mort fora lo cástich que tindríau.—

L' ángel caygut ne va tenir enveja.
Veyent á la parella que feliça
anava á guanyá 'l lloch que ell se va perdre
volgué pérdrels també. . . . .
. . . .

A. M.ª Fábregas.

Home de daga, tot se concaga.
Home desdit, no val un ardit.

CENT MONEDES D' OR Y TRES MIL GARROTADES

(Anécdota polaca).

Lo pobre príncep llituá Galliow, desterrat de sa patria y ab los bens confiscats, arribá tot trist á la ciutat de Czersk, capital del ducat de Masovia.

Rondant per un dels principals carrers de la susdita ciutat vegé en una cantonada un vellet de blanca barba, sentat en un pedrís en actitut de demanar una almoyna. Aquest vellet era cech.

Lo príncep s' hi atançá y ohí que deya, ab veu sentenciosa, «aquest món es un mar, felíç qui 'l passa aviat.» Aquesta sentencia agradá al Príncep, qui prengué una moneda d' or y la hi doná.

—«Gracies, oh boníssim senyor (digué lo cech, tot sospesant la peça y conexent per son pes que era d' or, devéu ésser molt rich per fer tan gran almoyna.»

—«Tinch encara 99 peces com aquesta, digué lo Príncep.»

—«Ah, bon senyor, dexeume tocar lo vostre or, ¡quina alegría sería aquesta per mi! dexéumel tocar, encar que no sía més que per un moment.»

Lo bondadós Príncep axecá sa bossa y la depositá en la má del pobre cech.—«Es tota la meua fortuna, li digué, greu me sab no poderla partir ab tu.»

Encar lo vell no tocá la bossa, l'agafá y la feu desaparéxer dintre una butxaca de son vestit.

—«¿Eh, bon home, qué heu fet de la bossa?» digué lo Príncep—«Aquest món es un mar; feliç qui 'l passa aviat,» contestá lo cech, y aná contestant una y altra vegada á les reclamacions del Príncep.

Per fí lo Príncep indignat, se tirá sobre lo cech per arrencarli la bossa, que era ben seua; emperó lo cech se defensá cridant—«¡Ah dels bons ciutadans, socors, veusací un foraster que 'm vol robar!—Tota la gent que per allí corría,

veyent que lo Príncep anava ab vestit que no era de la terra, lo tingueren per un aventurer y se posaren del costat del cech, armantse unes baralles en les que lo Príncep portava la pitjor part, fins que arribá la guardia ducal y 'ls descompartí, fugint lo cech ab los diners.

Tant bon punt lo Príncep se vegé lliure de la gent que 'l voltava mira de cercar al cech, seguintlo després d'amagat.

Axí continuá seguintlo, per tota la ciutat, fins que al capvespre lo cech se dirigí á una casa arrunada. Sempre lo Príncep radera d' ell passaren per una porta baxa, tapada ab runa. Lo príncep se descalçá y l' aná seguint per un corredor, llarch y estret, que portava á la cambra del cech.

Una volta dedins lo cech tancá la porta y palpá per tots costats per assegurarse de que estava sol. Tregué la bossa de sa butxaca, la obrí y hi ficá la peça d' or. Allavors plé d' alegría començá á fer servir la bossa com de petita pilota que tirava un poquet en l' ayre y la prenía després, retrunyint l' or; déyali: «torna estimada, torna ab mi.» Una de tantes vegades lo Príncep, que estava dins de la cambra, s' apoderá de la bossa.

Lo cech, veyent que la bossa no tornava, començá á cridar: «¡lladres, algún diable hi haurá per aquí!» Altres cechs, pillets com aqueix, que vivían en aquella lloriguera, sortiren vantantse de que era un descuidat, que si hagués guardat la bossa al calaix, ó bé al armari, ó en altra banda, segons cada hú d' ells, no l' hauría perduda. Lo Príncep, que axó ohía, saltava d' una part á l' altra denunciada, y tots al anar á reconéxer lo seu tresor, per avergonyir al primer cech, se trovavan sense res, ab lo que aumentá l' escándol y la cridoria.

Arribá lo xibarri á tals altures que lo Duch que passava prop de les runes ab sa guarda s' hi fixá. Feu reventar les portes y se trová ab l' espectacle dels cechs desesperats.

Lo Príncep digué tot seguit al Duch, ab veu molt baxa, qui era, y com havía anat á parar allí; emperó que de les bosses que possehía no més una era seua—«Ja vos les podeu quedar, li digué lo Duch á cau d' orella, donchs bé ho me-

rexéu per lo servey que m' havéu prestat, inconscientment, fentme descobrir aquesta lloriguera de lladregots.

Dirigintse després lo Duch, ab veu alta, als 50 cechs que allí dedins hi havía los hi digué:—«Vullch fer justicia, vullch cercar los lladres que vos han robat les bosses, perque vosaltres metexos ne feu escarment.»

Agafá los 50 cechs y los dividí en dos colles de 25 cechs á cada part, provistos de forts garrots. Llavoras los hi dirigí la paraula dihent: «Allí davant teniu los lladres; peguéuloshi fort;» ab lo que los cechs se començaren á donar garrotades y més garrotades, fins que lo Duch cregué que havían ja purgat los seus pecats, y los dexá bó y estomacats ageguts en terra.

Al Príncep Galliow li doná una recompensa digna de sa alcurnia, nombrantlo per un alt cárrech de son palau.

JOSEPH RAFEL CARRERAS.

A MON ANTICH AMICH EN JOSEPH CARRERAS Y BASSOLS

Als dotze anys d' haver ingressat en la Santa Companyía de Jesús.

¡¡Dotze anys... que 'l mon dexares..!!
enterrats ja tos pares,
desitg sentires d' ideals segurs;
lluny de la aspror d' exa terrena vía,
¡racés benefactor! te recullía...
la Santa Companyía de Jesús...!

¡¡Dotze anys!! després... nos retrovám encara,
tu, ja... proper del *ara*
hon te farán Ministre del Senyor;
y... jo...! encara...! pel mon ab mes cadenes!
¡la cárrega fexuga de mes penes,
que 'm fá sentí en la terra sa amargor!

¡Alabat sía Deu...! sía quin sía
lo destí qu' Ell nos tría;
pera tots los mortals hi ha camí igual!
sinó que 'ls uns hi aném per la drecera
y... ¡llarch romiatge...! sé que á mi m' espera
en exa asprosa vía terrenal!

Fem donchs que axí com nos trovám eix día,
per exa mortal vía,
ara al cap de dotz' anys, ab viu anhel;
pogám un jorn, finit nostre romiatge,
també trova'ns en la serena platja
que les ánimes cercan allá al Cel!

. . . .

Com d' amistat en íntima penyora,
reb axó que ho avalora
d' aquells anys que han passat l' antich recort!
y si no 't torno á veure, dom, sens mida,
en ta *Missa primera* una acullida:
al *Memento dels vius*... si es que tinch vida!
ó al *Memento dels morts*... si es que soch mort.

FRANCISCO MIRABENT Y SOLER.

Setembre de 1899.

A LA BONA MEMORIA DE DONYA VICTORIA PENYA DE AMER

EN LO DÍA QUE SE CELEBRA LO SEU ANIVERSARI

31 de Octubre de 1899

Pensaments y sempre vives
les tombes avuy guarnexen,
y en lo cor dels qui te estiman
recorts teus de nou florexen.

Bon ramell de apomellades
guarda en mon pit ton recort,
les que tu posat hi havías,
totes elles son de amor.

Ton exemple fou ma guia,
espill que may s' entelá,
en mos goigs com en mes penes
sempre 'm duyas de la má.

Y animantme ab ta paraula,
y encenentme ab l' obrar teu,
y ab virtuts que ni 't sabías
y que sols les veya Deu;

vas mostrarme la modestia,
caritat, desinterés.
abnegant salut y vida
per donarla á ne 'ls demés.

Y si axís per tots ho feyas,
qué no vares fer per mi?
Quin recort hi ha en ma vida
que ab ton nom no 's puga uní.

Quan morí la meva mare
en tu un' altra 'n vaig trovar,
si un espós Deu me donava,
tu 'm portavas al altar.

Y fins morta, Deu t' ho pague,
has alegrat lo meu cor
en lo jorn en que ma filla
primer colp rebé al Senyor.

Donchs la teva que es ta imatge,
y segueix lo teu camí,
(que Deu faça may lo dexe),
encara una flor cullí

d' aquelles que tu trovavas
en lo jardí del teu cor,
en totes les que ella duya
no hi havia millor flor.

Per çó avuy al recordarte,
de ta gloria no duptem,
faça Deu quan siga hora
que juntarnos hi poguem.

AGNA DE VALLDAURA.

LA PRIMERA FULLA

Lo dia de sant Tomás venint de la fira lo pare y jo vam comprarlo.

Aquell día lo cel estava nuvolós, y una molsuda boira s' arrossegava fins arrán dels terrats; lo sol ab penes podía obrirse pas entre la atapahida nuvolada enviant un calor mesquí á la terra que tan necessitada n' estava; y los badochs que anávam d' una parada al altra concertant virám los quina podían comprarne, y fent denteta los qui no podiam arribarhi, transitavam per aquella rambla de Estudis ab les mans á les butxaques, tot arronçats, fent esgarrifances, y ab unes puntes de nas més pintades que pallassos de *Circo Ecuestre*.

Estrenyentlo fortament y poguent contenir ab prou feynes les batzegades del indiot que ab les potes agarrotades per un ample troç de beta que duyam previngut á posta, bategava les ales y sacsejava lo moradench moch com lo batall d' una campana protestant de la seva ignocencia y cautiveri, fentme suhar, y apurant les meves forces, nos

aturárem devant los grans magatzéms dèl *Sigle* atrets per aquella munió de calendaris que omplenant taulells, y amagant aparadors y columnes, enllepolían los ulls y excitavan á provehirsen als qui no ho havían fet tot bescantant desvergonyidament al any que agonitzava.

Lo pare seduhit, m' empenyé, y se ficá tot resoludament á la botiga començant á passar revista, buscantne un que s' emmotllés als seus gustos y que fos modest de preu, encarinyantse molt aviat ab un de cartró grós, de dibuix incorrecte y barruér y d' uns tons que demostravan d' una hora lluny sa baratura, mirantsel tot cofoy girantsem á mi preguntantme que 'm semblava, treball inútil, prou veya jo per lo que representava que no se n' hauría desensenyorit malgrat haguès comprès ell que hi acanavan tres vegades més del que costava. Aquell cromo s' identificava ab ell; era lo verdader mirall de les seves aficions y passió de tota sa vida; per axó sense apartarme los ulls furgavas la butxaca de la armilla buscant los quartos per pagarlo, estrenyent fortament lo cartró, que 'l dependent sol-licitava ab lo paper á la ma disposat á embolicarlo y anar á atendre á alguns altres compradors que s' impacientavan davânt la calma que 'l pare gastava.

Sens pendre alé correguerem dret á casa y allá, ab tota, pressa, va desembolicar lo calendari buscant un indret ahon la llum mes l' afavorís, cridant á tota la familia mostrantloshi enorgullit aquell mal cromot que representava —un *mayestru d' obra prima* com deya ell—un sabater entrat en anys, acotat al vetllador estirant lo nyinyol, lluhint sa llampanta calva á la llum d' aquell candelero de terrissa ab bombeta de vidre recullida sa claror per un historiat pámpol de paper de color ab ninots retallats y enganxats, destacant ses grotesques siluetes per trasparencia, tot rodejat de falsilles, closques de coco ab pastetes envellutades de vert per la floridura, troçots de vidre, lo tradicional cuyro ab la bola de pega com un' ostra negra y la pastilla de cera groga.

¡Pobre pare! La afició al ofici l' alentá fins al derrer badall, no transigint, ni volguent sentir á parlar dels adelan-

tos del ofici, renegant del sistema modern que tant desdiu del que ell havía heretat dels seus pares.

***

Ja havían passat les festes de Nadal celebrantles á casa nostra ab tota la pompa que permetía nostre estament.

Arribá lo día de cap d' any, y 'l cartró del calendari esperava cofoy y resignat que li arribés la tanda d' anarse alleugerint del pés del bloch, que començava á desenganxarse d'algun indret, amenaçant continuament precipitarse demunt la closca del enfeynat mestre pegot.

Va començar aquell any en divendres, com justificant lo gust del pare—al cel sia—pega, y mès pega; ab un temps de aquells que fá mal de cap fins als qui may ne gastan, y una humitat enganxosa, que robes, cossos y parets se remullexen com neules, y ayre, llum, cels y terra sembla que tornen d' un enterro.

Tot malhumorat y cara-llarga—com si pressentís quelcom extraordinari;—lo pare arrencá lo tapete del bloch, y aparegué tot negre y enravenat com un panillo lo *1* de Janer, y ell ab véurel ensemps que cargolava entre sos dit fentne una bola lo cromet fatxada del calendari, girá lo cap y dues llágrimes lliscaren de sos ulls brillant curts instants demunt la negror de sa bufanda abans de ser xupades pel texit. Foren les primeres y les últimes que vegí escaparseli; senyal de flaquesa que may havía demostrat en mitg dels molts apuros y penes que havía sofert, resistintho sempre, tot, ab una resignació y presencia d' ánimo, y ab un cor mes fort que 'l bronzo.

Ell pressentía que la terra lo cridava á passar balanç, reclamantli lo que de lley devía darli; y que Deu lo esperava en la gloria per premiarli los afanys de tota sa vida; puix aquella metexa nit contrit y confés moría resignat y cristianament en nostres braços.

***

Encare no he pogut borrar del meu cor la impresió que 'l fet va produhirme; y la pitjor de mes diades es sempre la de cap d' any.

Aterrat contemplo cada volta que arriba lo primer de Janer; aterrat, contemplo lo calendari que 'm recorda cau demunt meu un any més dels que ja hi porto, y un més aprop de la mort que tot ho borra é iguala y ab pols tremolós y un cor com lo puny, arrenco la primera fulla, esglayat, davant dels grans enigmas que amagan entre si aquelles trescentes sexanta quatre fulletes que restan allí agermanades tan iguales que anirán presidint en sa curta vida tants de misteris, dols y desenganys com se desenrotllan en un any en aquexa vall de llágrimes.

A. Mas y Casanovas.

LA FESTA DE SANT LLORENÇ

(A D. Joan Baptista Mani.)

I

La plaça dels Caputxins
es passeig d' enamorats,
cada pedrís té un' historia
y cada arbre es un reclam.
Allí l' amor pren posada
cada jorn al cap-al-tart;
les sombres son les cobertes
d' aquells amors populars.
Per axó quan surt la lluna,
lo sol dels enamorats,
una noya que es la toya

de tot lo terme de Valls,
al peu del temple s' assenta,
al peu de la esglesia está,
y 's consumeix de frisança
lo seu cor enamorat,
que 'l donzell per qui sospira
que estima ab lo amor més gran,
de fixo aquella vetllada
de la cita s' ha oblidat;
y ella espera y desespera
y la vetlla va passant:
—¿Ahon será?—Diu la Carmeta;
¡Mare de Deu! ¿Ahon será?
Girantne los ulls hermosos
plens de congoxa al espay:
—¿Ahon seré, que tu no siguis?
li contesta 'l seu aymant.
—¡Joanet! diu la Carmeta:
¡Gracies, Senyor...! ¡Qué has tardat!
Y parlant á cau d' orella,
com si estessen conspirant,
donan la volta á la plaça,
de la plaça al vehinat.
Y al darse la despedida
prometen los dos aymants:
anar á la hermosa festa
de Sant Llorenç, desitjat.

II

Mare, ja despunta 'l día
y al corral cantan los galls;
la copla de Mossen Mestre
dona 'l tom pel vehinat.
Mare, tocan les dolsaines,
mare, repica 'l timbal,
mare, Sant Llorenç me crida,
mare, cap al bosch me 'n vaig.

Y dit y fet, la Carmeta
cap á la festa se 'n vá,
vestint lo trajo de festa
tan senzill com elegant.
Mes amunt de la Font Nova
ja l' aguarda son aymant,
ahir lo esperava ella,
avuy ell migrantse está.
Axó son jornals que 's tornan
diuen los enamorats,
jornals que tenen per paga
més amor y més encants.
Pel camí del bosch s' enfilan,
pel camí del bosch se 'n van,
la nina, bella y joyosa,
lo jove, alegre, animat.
Caminets de les hermites
de recorts estéu sembrats;
¡quí no guarda una memoria
del Remey y del Mont-Sant...!
Quan arriban á la hermita
surt de missa 'l capellá.
—¡Hem fet tart!—diu la Carmeta
—Hem fet just!—respón l' aymant.
Y assentadets á la aubaga
com dos moxons amagats,
trovan en eix mon la gloria
que tot son goigs als vint anys.

III

No hi ha balcó en tot lo terme
com aquell altiu serall,
que vigila y que defensa
la gran cova del Arjant.
A demunt, un cel sens núvols,
als peus, hermosíssim vall,
aquí fonts y torrentades,

y masets bonichs y blanchs.
Xiquetes de les masíes,
ja la copla está tocant,
xiquetes, lo ball comença,
¡y que es airós aqueix wals!
¡Ay! com balla la Carmeta!
¡com la volta sens parar!
los seus ulls diuen: ¡t' estimo!
sa cara: ¡felicitat!
Los uns ballan y altres menjan
fent rodones pels rafals;
tot hom menja ses garlandes.
¡Quí no menja coca á Valls!
Per coques aquexa terra:
qui diu coques diu Montblanch,
qui diu Montblanch, diu la Espluga,
y diu Reus al cap de vall.
No hi ha goig com los idilis
del nostre deliciós Camp,
sempre rabejat de llum
y cobert de flors tot l' any.

IV

Lo sol ja se 'n vá á la posta
y les ombres van baxant,
com si fossen les cortines
de la negra eternitat.
A dintre de la capella
les velles ab los infants
cantan los goigs, y 'ls aucells
entonan son últim cant.
La Carmeta y lo seu nuvi
parlant poch, calant lo cap
donan la volta á la vila,
retenintne tant lo pas,
que son passos de formiga
los passos que van donant.

¡Es tan trist pels qui s' estiman
dirse: ¡A Deu! ¡Fins á demá!
desprès d' un jorn d' alegríes,
de amor, de juguesca y balls!
Al davant de la Marsala
la lluna los surt al pas,
y diu ab pena la nina:
—¡Pobra de mí, que hem fet tart!
—No tingas por, que 't prometo
que á Sant Llorenç, d' aquí á un any
tornarém, videta meva
los dos junts, peró casats.
Y diuen, mes jo no ho juro,
que al agafarse les mans
lo xusclet de una besada
no falta qui va escoltar.
Axó ho comptan les vehines,
de les velles qui fá cas;
la lluna diu que es mentida,
les sombres, que es veritat.

FRANCISCO GRAS Y ELÍAS.

DE REGIMENT DE PRÍNCEPS

CAPITOL LXXXII. *Com cascú de la ciutat se deu sentir del mal de la comunitat.*

Sobre aquesta terça part de la deffinicio que diu *personarum multarum,* la intencio del diffinent la ciutat si era dir, en les dites paraules, que la ciutat fos composta e habitada d' homens qui fossen persones, ço es homens per. sonants e manifestants en si mateixs per obra e per paraula que ells eren dignes de gran honor per sola noblesa qui en

ells era. *Personatus*, aytant vol dir com Dignitat, segons que appar *extra de prebendis cum multa*.

Aquell donchs es dit, en lo present proposit, persona, qui es hom virtuos; e per sa virtut es de gran dignitat e posat entre los altres axicom a mirall, en lo qual cascun deu veure com deu viure en la comunitat a profit seu e dels altres.

Deya Solinus, que l' hom qui nos sent del be o del mal de la comunitat no devia esser dit persona, mas bestia e menys que bestia; car les besties ajuden a la comunitat, nen queren altre guardo sino la vida: e nou fa aquell qui en res nos sent del stament de la ciutat. Aquests son aquells qui dien *viva qui venç*, qui aytant se donen per los morts com per los vius e com per los presos; car, puys que ells no hagen mal, hagel qui 's vulla.

Recompta Marcialis en lo seu *Executori*, que com Anibal fos sobre Pisa, ell anant contra Roma, la ciutat de Pisa era regida per un noble hom appellat Orgo. E com aquest Orgo manas a tothom anar al mur, dix un hom a ell axí: «Prech te que no y vaja yo, car pahor me fa que no y fos ferit o que no y moris: mas vet ací diners per dos homens qui stiguen per mi.—Dix Orgo.—Jo 'm meravell de tu com has tan poca amor a la comunitat, que tu planyes la tua vida ara con tots som en tan gran perill.—Respos l' hom aquell.—Jo no cur de la ciutat, mas cur de mi mateix.—Dix Orgo:—Donchs tu, si no cures de la comunitat, not sents de son mal. Senyal es (de) que no est membre viu de aquella, e per consegüent mereixs esser tallat d' aquella per tal que no corrompes la part viva que en ella es.» Lavors tantost posa l' hom aquell en la pedra del giny e trames lo als contraris, qui staven defora, ab aytal albará al coll scrit en lur lengua: «Preneu lo mort, e Deu vos guiu; car ab cor fort som tots e vius.» E Anibal, legint l' albará aquest, entes que volien dir, e lexa lo combatiment e anasen.

Posa encara Leoncius en lo seu *Instructori*, que en Acra, en son temps, havía un gran rich hom appellat Abdon qui solament entenia a multiplicar sa riquesa tostemps; e per raho d' aço, nos curava en res de la comuni-

tat. E com la ciutat hagues gran mester diners, pregarenlo los regidors d' aquella que ell prestas en aquell cars aytants diners a la comunitat, axi com los altres ciutadans feyen, segons lurs facultats. E ell respos que non havía neu podia fer per res. Diguerenli los regidors: «Ya veheu en quin perill es la ciutat. Pregamvos que us sentau d' aquest tan gran perill e mal; car los diners nols podeu perdre, e nos los vos asseguram en aquesta manera e en aquesta.»

E com ell stigués en la negativa e en sa pertinacia, digueren los dits regidors: «Senyer, nos conexem que vos sou membre mort d' aquesta comunitat, car no us sentiu de les sues nafres. Per que, senyer, nos vos darem una medecina qui us fará poderosament sentir, e profitará a vos e a nos. Daunos de present les claus de vostres caxes e de tot quant haveu, e vos no us iscau d' aquesta casa qui es ací fins que nos hajam feta la dita medecina dins la vostra casa matexa».

E decontinent los dits regidors anaren a casa del dit hom, e trobaren aqui peccunia e riquesa sens fí e prengueren ne aquella de que havien mester. E de present, desposse hiren lo dit rich hom de quant havia e gitaren lo de la ciutat; e partiren la dita riquesa sua entre los infants del dit rich hom, segons costuma de la terra. E scriviren li alt al lindar de la porta axí: *Ab aytal coltell s' ha a ferir qui l mal comú no vol sentir*. E manaren a tots sos parents ques comportassen d' ell axicom d' hom mort nen fahessen pus menció.

E lo rich hom qui aço viu, començas quasi a desesperar, e cridava com a orat. E fon li dit per los dits regidors: «Hages paciencia, car vet quant de bé t' ha fet ja la medecina nostra; car tu qui no t senties, ara comences a sentir et sentiras pus fort tostemps d' aqui avant fins que sies mort.»

E lo fill primogenit del dit Abdon qui viu lo pare exellat, e viu que los regidors de la ciutat l' havien posat en gran stament, tot die venia a la casa de la comunitat, dihent axí als regidors, cridant a la porta: «Senyors, si diners haveu mester, tremeteu per mi primer.»

Deu, donchs, lo bon ciutadá esser persona de gran valor e dignitat: e per aço, deu esser tot viu e tot zelant per la comunitat, e sentir se de son be e de son mal e per ajuda d' ella deu treballar fins a la mort.

(Del dotzé del Crestiá de Fra Francesch Eximeniç.)

A MONTANYA

M' agrada 'l balcó gran de la muralla
quan la gent de la vila hi va á badar
y ab ull ja quasi incommovible guayta
lo pas de la llunyana tempestat.

Passa la tempestat esgarrifosa
per demunt de la serra allá al davant
tremolant de llampechs, silenciosa
per la gent de la vila y la del plá.

¡Com hi deu ploure en les profundes gorges
y en los plans solitaris de les valls!
¡Prou l' huracá 'ls açota aquells cims nusos
y peta l' ayga en aquells rochs tan grans;
s' astoran los remats, los pastors cridan
y algún abet cau mitg partit pel llamp!

Peró en lo balcó gran de la muralla
no se sent res: la gent hi va á badar,
y ab ull ja quasi incommovible guayta
lo pas de la llunyana tempestat.

JOAN MORAGALL.

LO DIA DELS MORTS

Avuy es lo día consagrat á ne 'ls difunts. Avuy, com diu molt bé en Selgas, deuría anomenarse entre la gent de moda, lo día en que 'ls morts reben. Verdaderament, los cementiris s' obren y tothom hi acut pera dedicar un recort á llurs antepassats... La naturalesa prevéu ja semblant diada y ab anticipació cobreix l' horitzó ab son negre mantell; les campanes ab trist accent com l' estertor del moribunt, brandan sens parar anunciant al poble que *sancta est cogitare pro defunctis.*

En tot lo dia no s' ha vist lo sol; la foscor incessant del cel progecta dins de l' anima un fret persistent y enguniós, los carrers de la vila restan deserts; y sols s' ou passant per la plaça un murmuri confós de plegaries que lo poble fiel reunit, dins la espayosa nau de la parroquia, eleva envers l' Altíssim. Tot d' una, lo só estrident de la campana fereix les orelles dels més peresosos que á corre-cuyta van á reunirse ab los qui ja surten de la esglesia, y tots plegats se dirigexen envers lo fossar, sadollats llurs cors de aquella devoció y reculliment ab que la humanitat sol presentarse en certes époques de la vida, del meteix modo que riu y se diverteix en certes altres... Davant los ganfarons, deprés la creu parroquial ab los escolans revestits de la granatxa y roquet portant en llurs mans: qui la caldereta de l' aygua beneyta, qui lo salpasser, l' altre los encensers; immediatament ve lo Rector ab capa negra y á son costat lo Vicari, segueix raderament tot lo poble: en primer terme, 'ls hómens serios y sempre en correcta formació; â alguns passos de distancia, les dones apilotades casi la una sobre l' altra sempre ploroses; y ab veu ofegada per un hipócrit sentiment van responent á les denes del rosari que s' escorre d' entre 'ls dits ossosos d' un home alt y secardí que ab veu de nas lo mena, mentres lo rector y vi-

cari barbotejan llatinades boy y ensopegant en lo rocám del camí que serpenteja per entre mitg de camps y d' hortalices, ensemps que la llarga professó zigazaguejant per aquell irregular pis de pedres escampades arreu, apar immens serpent que s' estira ó s' arronça seguint la amplada del camí, únich pas transitable que porta á la necrópolis.

Lo cel continua essent grís y d' escassa claror, y envolcallada la naturalesa tota dins un vel confós y de tó indeterminat fá sentir més y més á l' ánima, la cruesa de la claror poch trasparent y pesada monotonía de la creació.

Arriba la comitiva dins lo reclós del cementiri; llarchs rengles de ninxos s' estén á un y altre costat paralela y horizontalment; al enfront y al bell mitg, un panteó, últim recort de la grandesa d' una niçaga que ja ha passat á la historia, axeca una creu de pedra que ab sos braços estesos sembla voler desferse de la eura impertinent que manyaga procura abatrela, quatre fanalets fan llum á ne aquelles humils lloses. Entre aquest y 'ls ninxos, hi han á dreta y esquerra grans qüadros de terra, somoguda encare en un d' ells per l' últim cadavre que s' hi soterrá, tencats per espessos y revinguts xiprés, vegetació sempre exhuberant d' aquests fúnebres llochs. Amagat encara per l' espés brancatge d' exos arbres, s' ovira altra tomba, que sota un pilot dé roques d' irregular simetría, manifesta una grossa corona de flors satinades; un parell de ploroses sentades á terra murmuran oracions ininteligibles y cuiden de tant en tant dues llánties mitg apagades.

Lo Rector, Vicari y alguns hómens començan ab tó grave á salmejar les absoltes acompanyats de les tendres veus dels escolans, mentres los més s' escorren per aquells caminals arenosos planyentse dels últims de la familia que hi enterraren, en tant que, les dones en núcleo compacte escoltan sanglotejant y axugantse 'ls ulls lo cant acompassat del *Dies iræ* que, com una veu potenta y fonda sortida del sepulcre pretenen desarmonisar los aucellets ab llurs alegres cantarelles. Lo fosser allá enllá, clava encara lo últim clau pera penjarhi una corona y á cada colp de mar-

tell ressona la buydor del sepulcre per l' espay; la campana ab veu persistent y lúgubre entristeix més la ceremonia fins á fer ploriquejar la natura ab espesses y menudes gotes que penetrant dins lo brancatge vé á aumentar aquella remor misteriosa, conjunt fantástich de veus heterogenies...

Tothom parla xiuxiuejant; los clergues seguits per cantors y escolans van passant, y barbotejan absoltes ací y allá, segons les hi van senyalant alguns dels presents ab má tremolosa.

¡Estrany contrast en la habitació de la mort y en semblant diada vessa la vida y lo mohiment, més es lo mohiment galvánich d' una vida anémica y poruga; fins les flors ufanoses que adornan aquella habitació nos representan la rapidés de nostra carrera mortal... ¡que prompte cauen desfullades!... ¡com s' apagan les converses, com s' allunya la remor!... ¡ja 'ls morts tornan á quedar sols!... mústigues les flors; sols una jamay mort, y aquesta la trovaréu tot l' any en lo fossar; lo ram de semprevives sembla nos diu constantment: la mort es immortal.

Joan Avinyó, Pvre.

Novembre de 1899.

LO CLOQUER DE LA PARROQUIA

Sant Miquel de Fluviá.

Al mirar lo gegant que 'l nové segle
axecá per cloquer de la parroquia
acuden á ma pença recordances
de mil fets que honoraren nostra historia.

Ludovich lo Piadós, lo vegé náxer,
memoria guarda encar del Comte Jofre,
y sots los murs d' aquell colós de pedra
s' estrellá del moresch la host victoriosa.

Mut testimoni de nombroses lluytes
l' alé dels héroes l' oratjá á tot hora,
y fou la creu de son panell altívol
emblema de pietat, signe de gloria.

D' ell devallaren los gays tochs de festa
que han vist passar los temps fent vía ignota,
y en los jorns de flagells per nostra patria
¡Vía fora! cridá ab sa veu de bronze.

Centinella de l' ampla rodalía
allunya 'l torb quan per lo terme ronda,
y conjura la seca pedregada
que arrenca flors, y fruyterars capola.

A sometent tocant ab veu feréstega
los cap-de-casa coratjós dexonda
sempre que malfactors hi han en lo terme,
sempre que algún casal les flames rotllan.

Ell toca á tritllo quan de dins la esglesia
los infants surten per primera volta,
y gira alegre la campana xica
quan s' emmarida la donzella hermosa.

Quan finexen los jorns de la existencia
dels vehins que á sa sombra s' arredossan,
ell dona 'ls tochs que un cos difunt senyalan
ó toca á albat si es algún nin qui vola.

De bon matí, saluda á la Regina
que en cels y terra los creats adoran;
y al sé al cap-vespre pels difunts demana
una oració resada á sa memoria.

Ell senyala la missa matinera,
ell á Ofici-major congrega 'l poble;
dins lo núvol d' encens quan Deu s' axeca
saluda ab dolça veu á la Santa Hostia.

Al principi y al fí de nostra vida
alegre nos somriu y trist nos plora,
puix si quan nins saluda la arribada
comiat nos dona al caure dins la tomba.

A son peu, té 'l fossá que fá centuries
vá engolint dels passats fins la memoria;
¡que 'n sabríam de gestes de la terra
si parlessen los morts que allí reposan!

Benehit sías, campanar altívol,
arxiu dels goigs y planys de tot un poble.
Deu te conserve moltes més centuries
com fita colossal de fé católica!

PERE COTS Y SOLDEVILA.

LA CEGUETA

Ab los ulls sense espressió
y en un bastó apoyadeta,
pas á pas, vá fent sa vía
la cegueta.

Als qui trova en son camí
una almoyna los demana,
una almoyna en nom de Deu
que tinch gana.

S' ha arrimat á una paret
per reposar una estona,
y 'ls que passan tots esclaman
¡pobra dona!

Enclavada allá en lo mur
s' hi mostra una humil capella
hon s' hi veu la Nazarena
pura y bella.

La cegueta que axó sab
ja se n' es agenollada;
y ab tota l' anima esclama:
Verge aymada

si ma vista no us ovira,
jo us sento dintre mon cor;
¡oh quan ferma es d' ésser cega
l' amargor!

Quan al mon donan la vida
raigs de llum esplendorosa,
per mi es tot fosch, tot tenebres,
nit negrosa.

Quan petita, jo recordo
haver vist coses molt belles;
quedí cega, y ¡ay! no oviro
sol ni estrelles.

Ja tansols guardo recorts
dels jorns que tenía vista;
Mare dels Desamparats,
¡que estich trista!

Si á la claror retornés
¡quanta fora ma alegría!
poder miraus com quan nena
jo voldría.

¡Jo no tinch l' ánima cega
si tinch la vista entelada,
puix dintre mon seny jo us trovo
Verge aymada!

¡Oh Verge, Verge puríssima
apiadeus de mi, ampareume;
si algun jorn jo us vaig ofendre.
perdoneume.

Retorna á fer son camí;
arreu topa y ensopega;
cau en terra... y tots esclaman
¡pobra cega!

Corren á darli socors,
la sanch la tenyeix de rosa,
y diu qui li don la má
¡fou hermosa!

Axeca ella 'ls ulls al cel
y ab fort crit diu! Mare meva
veig la llum, vos veig á Vos,
ja no soch cega!

Caterina Roca y Brils.

LA VIGILIA DE NADAL

Xiula la tramontana fent trontollar les barrades portes, entrantsen per les escletxes de finestres, per totes les habitacions de la casa lo fret glassa nostres cossos; la llar fumarola empujantsen xemaneya amunt les flames dels boscalls que s' espeterrellan, vermellejant los obgectes de la cuyna; l' avi assegut ab son cap esblanquehit per los anys, va arreglant los boscalls d' alsina y roure; la marruxeta recargolada está talment sobre la cendra calentona y lo gos al costat y entre mitg dels peus de l' amo dormileja al escalf de la bona y santa llar: l' avia fá mitja y mena lo sant ro-

sari; la minyona cuyda del sopar que es de colació; y l' heréu y la jove ab los fillets en Lluís, la María y en Quicu, s' atrafegan ajudant á sos pares que 'ls arreglan lo *pessebre.* De bon matí l' heréu ja corría ab en Lluís per lo bosch més proper del poble buscant molsa, romanins, arbosos, pitalasses petites, sorra del rieral, y que sé jo quantes herbes boscatanes; tot ho havían portat en un panestre; les pitalasses per fer los márgens en Lluís les duya en un mocador; la alegría omplenava los cors de la maynada, sempre encantada y plena de goig pera continuar la hermosa tradició que remembra la gran diada de la familia cristiana, lo naxement del bon Jesuset fill de María y del pobre fusteret Patró de la Esglesia Universal.

Sobre unes fustes sostingudes per uns capitells juntades ab quatre puntes, s' anavan aquestes transformant en plá y montanyes, ab caminals y viaranys, clotades y márgens; en la paret s' estenía una hermosa tela pintada per un aficionat, padrí del Quicu, nuvolades y cel espléndit que donava visualitat; enllá un poblet fet de casetes de suru, d' arquitectura d' época, teulades, ponts de rajols; aygua regalimant per sobre canyeríes de plom mitg partides, tapades aquestes ab terra, sorra y pedretes, molsa aplanada; montanyes més enllá fetes de suru verdejavan pels tochs de pinzellades de verdenca y esmortides tintes; allá un llach; una font que brollava aygua per entre mitg de tupida molsa dexant entreveure troços d' estalactites manyosament engalanades de flors, herbes y trocets de suru; un camp de blat nascut dos díes feya; allá lluny, molt lluny un bosch d' alsines y oliveres; més enllá lo pastoret assegut sobre una roca tocant lo fluviol y arreu voltantlo cabretes, xayets y ovelles triant la herba menuda, esbrotonant bardisses y lo gos de ramada fitantles per si s' allunyan; per un caminal estret, ab regueres y mullena un burret carregat ab dos fexos de llenya y lo pagés ab barretina, seguint lo pas de carga; en primer terme una casa de pagés, ab era, gallines y polles trescant y buscant per entre mitg del poll lo grá de blat perdut; de la xemaneya de la casa surt un borralló de cotó imitant la fumerola; al costat de la

casa, la plana que llauran dos cançoners bous que guía lo moço; y per totes parts figures escampades, casetes y casals; plans y montanyes; verdor, neus que corgelan; y allá en lloch de preferencia, un portal ab les arcades mitg caygudes, trenyines penjant del sostre, en lo sol palletes escampades, la establía dins, lo bou y la mula ageguts á terra; l' ángel demunt lo portal voltat d' hermosa nuvolada, esteses les ales al cel y en ses mans lo lema en daurat y retallat paper «Gloria in excelsis».

Com s' hi rabeja la maynada; quin garlar, ni 'ls passarells refilan ab més dalit al entrar la joyosa primavera; quantes mudances no sufrexen les figuretes; quin axecar montanyes, terraplenarles, obrir rius, omplirlos d' aygua, y fer caminals y carreteres, quins esclats d' alegría la canalleta, quin brincar, ploriquejant alguna volta; l' un s' enamora del remat y del pastor que fluvioleja; l' altre s' encanta de la font que regalima; la nena vol tirar blat de moro á la pollada; en Quicu crida arri á n' el burret que porta 'ls fexos de llenya; la mare somriu, lo pare de goig s' engrexa y los avis van mormolan y desgranant lo sant rosari, mentres que la minyona para taula, y la marruxa s' arqueja y lo gos á frech de cames de l' avi s' estira al sentir les 8 hores que del campanar del poble cauen trasportades ab los bufets y xiulejar de la tramontana forta, tan forta que abat los arbres.

EUSSEBI FINA GIRBAU.

Si sadollas ton ca, no 't seguirá.

A pí xich no cal escala.

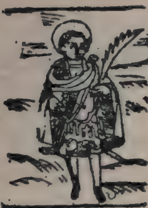
Si vols mentir, digas lo que sens á dir.

Qui sembra en camí ral, pert lo grá y pert lo jornal.

De diners y de bondat, la meytat de la meytat.

GOIGS DEL GLORIOS SAN GALDERICH

LLAVRADOR, QVES CANTAN EN LA SVA SANTA CAPELLA.

GALDERICH Sant glorios
humils vos pregam, queus placia
impetrar salut, y gracia,
perqueus imitem a vos.

La veritat nos digué,
qui vol venir tras de mi,
neguas tot primer a si,
y prengue sa Creu tambe
seguint vos tan bon fe
vos posaeu lo repos, &c.

La terra vostra deixareu
dende la primera edat,
netteyada del pecat,
quo dels pares heretareu,
y tambe la cultiuareu,
que sempre produix flors, &c.

De caritats fer vos grans
en vos effectes obrareu,
tals que de ells participaren
vostros dixotos germans,
de la santedat selants
vos imitaren los dos, &c.

Per remey de pestilencia,
Gufre, Compta de Serdanya,
fou causa que en nostra Espanya
vinguessen ab reuerencia,
castigant la negligencia
de vn indeuot poble ocios, &c.

Aquest precios gra de Blat,
caygut, y mort en la Creu,
al vostre en la hera feu
exempt de la tempestat,
que estant de aygua rodeyat,
fonch aixut net en clos, &c.

Al princep tant insolent,
que visita à vostre sant Temple,
castiget Deu per exemple
dell, y de tota sa gent,
que quant nos es Deu valent,
noy ha enemich poderos, &c.

Per vos los malalts salut
cobran, y los segos vista,
los bons soldats la conquista
del Cel, paraula los muts,
los grans pecadors virtut,
y los menyspreats honors, &c.

Seruir a Deu es Regnar,
y auentlo seruit Regnau,
y del Senyor alcançau
tot quant voleu demanar,
en tempestat, lo temps clar,
y en la sequedat plujos, &c.

Valeunos ja queus conuida
Christo, font de aygues eternes,
que deixem males cisternes,
apetint laygua de vida,
que mata la set sens mida,
del esperit, y del cos, &c.

Puix ab Deu sou poderos,
guardaunos de sa desgracia,
impetrant salut, y gracia
per queus imitem a vos, &c.

Aquests goigs son dels més antichs que conexém impresos en forma popular. Son de principis del segle XVII y forman part d' una colecció de facsímils que pensám publicar, acompanyada de la Historia dels Goigs, que lo M. I. Mossen Jaume Collell, graciosament s' ha ofert á escriure.

¡POBRA MARE!

I

La Mercé que es la més mare
de les mares de Rubí,
á una amiga diu ab joya:
—Tu ja ho sabs que tres ne tinch,
de fillets tots prou xamosos
y més bells que serafins.
Aquí tens á la Roseta,
¡tot mirantme com somriu
al dexar per torná á pendre
altra volta lo dolç pit!...
¡Com los aymo Mare mía
ab deliri á tots mos fills!—
—Vols dir massa, Merceneta,
donchs pot sé 'l despertar trist.
—Ans que mare soch cristiana...
Ja ho entench lo que vols dir.
Quan Deu nostre Senyor vulla,
que me 'ls prenga... tot seguit.—
Encara no ha fet la ofrena
pobra mare, de llurs nins,
quan de sopte, sa filleta
presa fou d' un gran neguit,
y 'ls ullets en blanch girantne,
denotá 'l més gran perill...
Bé volgué ser generosa
recordant á Jesucrist...
¡Infeliç, pobreta mare!
del esglay cregué morirs.

II

—¡Senyor metge!... Que es ma vida!—
—La ciencia res no hi pot.—
Contestá ab molta fermesa,
tot solemne lo doctor:
—¡Bon Jesús! feume que visca
ó jo rest sense consol...
Vos ho prech ab tota l' ánima...—
Mes, la nina fá un singlot,
y extremintse, pobra aucella,
la animeta axeca 'l vol.

. . . .

—No, no es morta, no ho puch creure—
—No, no ho es feya l' espós—
pró al besarla ¡ay infeliços!
ab deliri al mitg del front,
fort sentiren en sos llavis,
la impressió del gel, la mort...
Mentres tant, la germaneta,
l' angelet ignoscentó,
fá al breçar ab gran tendresa.
—¿Tens soneta? fés *non, non*...
A la nena sent la mare
y n' esclata en un gran plor...
—Vall de llágrimes María...—
clama lo bon sacerdot.
—Si es que 'm moro mossen Jaume...
Es que 'm manca lo conhort...—

III

Per arreu la quitxalleta
al ohir tota amatent
la campana que al brandarne
brinda un nou albat á Deu,
fent corrua vá á la cambra
hon se trova l' angelet

y omplenantla de floretes
converteixla en rich verger...

. . . .

La carona de Roseta
s' es moguda á agrahiment...
De sos llavis com rosella
dolç esclata lo plaher...
—No ploráu pobra padrina;
no ploráu mare Mercé.
¿Veus com bada la boqueta?
¡Fins somriu y obra 'ls ullets!
Feuli tots una besada
que 'l despido no es etern.—

. . . .

Llatzerat lo cor de mare,
¡com brollava 'l sentiment!...
—¡Ay filletes! pobra nena,
ja no la veurém may més.—
La petita cridant:—¡Mama!—
y amagant-ne 'l ros capet,
fá ab veu trista y condolida:
—Meva teta *nat* al *Tel*...—

M. Dolcet y Lladó.

MONTSENYENCA

Al cant del gall, despertan les boyrades
que dormen flonjament per la vessant
y 'ls moxons arraulits en les brancades
xerrotejan gentils, aletejant.

Lo geni de la nit se 'n va á la posta
y s' esblayma la lluna dolçament,
lo pastor malmirrós puja la costa
cantant mandrosament.

Les campanetes mostran ses coroles
per beure la rosada matinal,
y son perfúm escampan les violes
arrupides al llarch del margenal.

A l' ombra de la verda boxerica
frisa l' insecte sota 'ls tous d' herbey,
y escorra 'l fontinyol de mica en mica
l' aygua d' argent que llisca per l' esquey.

. . . .

La plenitut del día es arribada;
gosém, banyats de llum, d' eix esplendor,
abráçam bé, ma esposa, exa abraçada
¡quin pler que 'm dona al cor!

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

MONJO Y ARTISTA

Lo cap vespre. Una cel-la monacal estreta y pobra; mes aquesta cel-la es un taller; s' hi prega y s' hi pinta. Encesa d' amors l' ánima del monjo artista emprén sa volada; s' enlayra en flayre d' oració á les regions serenes; y de les serenes regions torna enjoyada ab llums divinals, que la má tremolosa del pintor prova de fer reflectir en les teles, il-luminant ab resplandors de misteri les imatges

somniades: los Cristos sofrents, ab esguart d' agonía, los ascetas de cara groguenca; les amoroses madones dolorides; les santes verges d' ulls inclins y mans encreuades per la pregaria; los camps gemats—casta armonía de colors—perdentse en ideal perspectiva......

Lo cap vespre. De genolls en un recó de la cel-la, prega 'l monjo; demana á Deu una gracia d' inspiració. Colpeja son pit la má closa; té 'l cap caygut sobre 'l pit...... S' alça; intenta pintar. Mes l' alé divinal no es vingut encara...... Y torna á pregar; y vessa llágrimes de foch; y abaxa 'l front fins á les llosses....... Un defalliment immens comença á invadirlo.... Més ell no 's vol rendir, y prega, prega més «¡oh Deu, oh Deu de misericordia!»......... En tant la tarda cau; lo derrer raig de sol besa fredament les parets nues y se 'n vá.

La nit. Les tenebres que fán la tasca impossible..... Més en l' ombra 'l monjo artista prega encara. Ferma fé en lo impossible l' anima.

Y lo impossible es vingut. Llum claríssima, que no es de la terra, omple lo taller; s' alça frisós lo monjo, enardida ja l' ánima de foch sagrat; esgarrifantse 'l cós, ab fret de emoció suprema; y—fruint, ell sól, de claror en la nit fosca—comença á pintar, sentint sa má guiada per má invisible; y la testa com nimbejada per misteriosos rulls de or; y prenyades les parpelles ab les humitats de lo inefable; y entebiat lo front per alenada dolça com un bés; y les galtes, que les llágrimes cremaren, amanyagades pel borrissol suavissim d' una ala angélica.

Eugeni Ors.

La llengua no té ossos y 'n trenca de molt grossos.

Mare enfillada, no mort enfitada.

A llop dorment no li entra res en dent.

JURAMENT

I

Del terme sota la creu
que 'l camí de vila guarda
com fita de l' antigor,
sentats en ses negres grades,
un diumenge ja sol post
plens de somnis y esperances,
una nina y un donzell
amor etern se juravan.
A ell lo cridá la lley
cap á Cuba á fer armas,
una lley que fá plorar
á les promeses y mares.
Passá un any y altre desprès,
cada correu vingan cartes,
fins que s' estroncá la font
de l' amor y la anyorança.
Fins que n' arribá una un jorn
¡ay Deu meu!.. y que amarganta,
tota plena de sospirs
tota regada de llágrimes...

II

. . . .

«Sento que 'm crida mon Deu,
miro la mort que s' atança
y 'm desespera 'l neguit
de morirme lluny de casa.
Lluny de tu lluny de tothom,
lluny de terra catalana,
sens veureus per un may més!...

¡Pobra de la meva mare!...
Guarda bé lo jurament
de no estimarne cap altre,
que 'ns ferem sota la creu
aquell diumenge á la tarda:
y prega per mí al llegir
aquesta póstuma carta
puix pensa en que ja soch
aquí al hospital cadavre.
¡Adeu, mon amor y consol
adeu tots... pare... mare!...
¡Que trist que es dexar lo mon
tan jove, lluny de la patria!...»

III

Ha passat molt temps del fet
y ja la vila no 'n parla,
que tothom té prous treballs
y de mal fer díns de casa
Mes un jorn nou rum, rum,
corra ab neguit posant ales,
que la nina dins convent
entre curs jorns va á tancarse.
L' ha enamorada 'l promés
que be pot enamorarla
sense trencar juraments
sense contradir paraula.
Dltxosa ella, lluny del mon
lluny de ses mentides farses
pregará á Deu pel remey
que ha de curar nostres nafres.
Pregará per nostra sort
tan digna de millor causa,
per Catalunya infeliç
que se sent mal axalada

Emili Pasqual y Amigó.

Torre-Blanca (Bruch), 1899.

T' HO COMPTO A TU

Recors del bon temps.

Lo taronger florit
més de dos cops m' ha dit:
«Ja vé la Primavera
ab sol, ab cants y llum
y ab l' amorós perfum
de la rosa primera.»

Y ja es aquí; les aus
de los seus verts palaus
s' están en les brancades
y cantan dolçament,
que enternexen al vent
ses notes ignorades!

Ja s' ha acabat l' hivern,
no vull fer pas etern
lo dol que ara m' apena;
donchs cada flor y aucell
fan lo día més bell
y la nit més serena.

De nit lo rossinyol
me donará consol,
de jorn, la xerradissa
dels aucells ab lo vent
hi esborrará 'l torment
de l' ánima infeliça.

Lo taronger florit
més de dos cops m' ha dit:
«Ja vé la Primavera

reverdirá 'l teu cor
per dar pas al amor
que impacient t' espera.

Del mon, á n' al jardí
encara hi pots cullí
una flor que enamora,
de flayre angelical,
de cor sentimental,
que condolguda plora.

Fes com los papallons
ton niu d' il-lusions
á dins del calzer d' ella;
després podrás penjal
en lo ram nupcial
fet de ma flor novella!»

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Y 'l taronger callá
y tu vares passá
tan blanca y endolada!
D' allavors es mon cor
esclau de ton amor,
y jo de ta mirada!

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

Novembre de 1898.

TAULA

Estampa. LA CATALANA, Dormitori de St. Francesch, 5.

CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY 1901

CALENDARI CATALÁ

ANY IV

CALENDARI
CATALÁ

PERA L' ANY 1901

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^{TA} BATLLE

L' ARXÍU

CARRER DE LA TAPINERÍA, NÚM.° 48

BARCELONA

La Catalana.—**Imp.** de **J. Puigventós.**—Dormitori St. Francesch, 5.

BON ANY Y BON GUANY

Heus aquí la espressió d' un desig: que pera 'ls catalans sía lo primer any del sigle vint un any bó, y que 'ns aporte á la nostra patria un bon guany; que pera les llibertats públiques, pera les útils iniciatives, pera 'l dret, pera la justicia, pera 'ls purs ideals de la nostra niçaga, pera 'l pervindre de la terra, en fí, sía l' any nou un bon any, y 'ns aporte bon guany.

Lo present *Almanach* vé á donar una petita mostra del camí que porta fet cada any lo treball de reconstitució de la patria; es en certa manera una ullada d' orientació, pera alentarnos y seguir fent vía ab coratge, y avant sempre. Per axó, tota espressió vera d' un fervent desig vé á resultar en certa manera també fórmula profética.

Posada com tením la confiança en la Providencia, essent com es la nostra fe inquebrantable en la justicia de la causa que defensám, no hem de tenir cap mena de dupte sobre la finalitat de la nostra lluyta: al cap d' avall no pot dexar de coronar nostres esforços la victoria més complerta y esclatant.

Y axí com en l' orde moral lo mal essencialment no es mal, sinó que contribueix al exalsament del be, en l' orde material, en l' orde social, s' ofereix á diari lo maravellós espectacle de fer los butxins metexos la apología de la víctima, y de pregonar y fer més famosa la victoria de la virtut los meteixos que li posaren paranys y atentaren contra ella.

«Deu té un bastó» diu lo nostre poble; y podría afegirshi que molt sovint se talla aquest bastó qui ha d' esserhi bastonejat.

Naturalment que, tota vegada que la rahó ennobleix al home sobre 'ls demés animals, satisfá molt més la victoria obtinguda sense la destrucció del rival; encara tal vegada

hi foran á temps, si la bona voluntat presidís un bon determini, á que la justicia y 'l dret y la rahó regissen los detins dels malastruchs pobles ibers. Encara pot ser s' hi fora á temps á deturar la poderosa y fexuga má providencial que, cop tras cop, y sense pietat está esbocinant aqueix estensíssim imperi...

Peró mentres tant que 'l pecador no s' esmena, preparemnos, treballém ab fé, pera posarnos en condicions de rebre dignament lo natural premi de la victoria. En la servitut metexa aprenem d' ésser lliures; en lo cautiveri avesemnos á ennoblir la dolça terra de nostres amors.

***

En una colecció de rondalles catalanes dels passats sigles, se n' hi llegeix una, que vaig á reproduhir. Té la forma de faula ó apólech, y sa moral es de gran aplicació práctica avuy.

Heus aquí que una vegada un caçador, enamorat de les dolces passades d' un rossinyol, sentí 'l desig de caçarlo pera adelitarse millor y més sovint, sentintlo d' aprop.

Y tant y tant feu ab ses traces y manyes que aconseguí portar á cap lo seu intent de pendre al tendre aucellet de viu en viu.

Peró, lo rossinyol presoner entre les grapes del caçador no tingué esma pera cantar; per lo qual, plé de rabia, lo caçador se tragué de la butxaca 'l ganivet, y 's disposá á llevarli 'l cap.

Allavors lo rossinyol parlá al caçador, y li digué:

«¿Qué hi guanyarás ab la meva mort? Mes carns son poques, y ab elles no podrás pas sadollar ton ventre; mes plomes tampoch te servirán de gran cosa. En cambi, si 'm dexas anar te donaré tres bons consells que 't serán profitosos si 'ls guardes be.

Lo caçador comprengué que tenía rahó 'l rossinyol, y li torná la llibertat.

Allavors lo rossinyol, complint llealment la seva promesa, li digué:

»No vages may al darrera de lo que no pugas haver.

»No tingas may tristesa per lo que hages perdut y no pugas recobrar.

»No cregas may lo que no pot ser.»

Lo caçador trobá 'ls tres consells del rossinyol molt posats en rahó, y prometé seguirlos al peu de la lletra de aquella hora endavant.

Mes quan s' anava á despedir del rossinyol, aquest volgué provar al caçador en la constancia de ses determinacions, y li digué en tó de mofa.

«Ah, tonto! ¿perque 'm dexares anar? Has de saber que dins del meu ventre hi tinch una pedra preciosa més grossa que un bou.»

Quan lo caçador va sentír axó, penedit d' haver tornat la llibertat al aucell, se tingué per l' home mes malaventurat del mon, y 's posá á seguir al rossinyol fentli mil promeses perque 's dexés agafar de nou, y posant en práctica totes les manyes que li sugería sa cobdicia.

Y allavors lo rossinyol li digué.

«Ah, tonto! qué be has guardat los tres concells que jo te doní á cambi de ma llibertat!

«Jo 't diguí que no anesses darrera de lo que no podías haver, y en efecte, m' estás seguint y temptant ab falses promeses y posantme paranys inutilment;

«Que no tinguesses despler de lo que perdesses sinó ho poguesses recobrar, y com de fet, te veig desesperat, aburrit de tu meteix y corsecat pel penediment d' haverme dexat escapar.

«Y que no creguesses lo que no pogués ésser; y tu has cregut tot seguit que en lo meu petit ventre hi podia cabre una pedra preciosa grossa com un bou.

«Vaja, que ets un tonto incurable.»

***

Bon any y bon guany, estimats lectors, pera Catalunya.

¡Com podría ella donarlos aquests tres consells, si 'l cas s' esdevingués!

¡Com podría dírloshi als polítichs, als estadistes espanyols: «No anéu al darrera de lo que may podréu haver, perqué la naturalesa pot mes que tots vosaltres, y no sou qui pera enfonzar un poble ó fer perdre una raça.»

«No us entristiu per lo que hajau perdut y no pogau recobrar; sia mes aviat la vostra tristesa per la vostra incapacitat é ineptitut, que amenaça ab la pérdua de lo poch ó molt que us queda.»

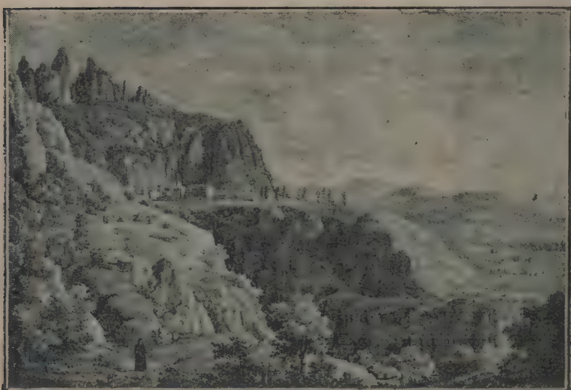
«Y finalment, no cregau lo que no pot ser; dexeulos ja los vostres somnis d' uniformitat, més impossible de realisar que no pas fer cabre una pedra grossa com un bou al ventre d' un rossinyol.»

¡Com los donaría aquests consells, ab llealtat que ha ben provada sempre, si amollés les grapes lo caçador!

Y no hi ha pas dupte que foran molt profitosos pera tots los pobles ibers.

Allavors si que tots tindríam «bon any y bon guany.»

Sebastiá Farnés.

VISTA DEL MONTSERRAT: CAMÍ DE LA DRESSERA
(Cópia d' un gravat antich.)

JANER

QUI REPLEGA LA OLIVA ANS DEL JANER, DEXA L' OLI AL OLIVER

1 Dim. ✠ La Circumcisió del Senyor, sant Concordi, m.; se v. á Besalú, y sants Mari y Odiló, abats. (I. P.)
2 Dim. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Dij. Sant Daniel, m.; se v. á Barcelona, y santa Genoveva, v.
4 Div. Sant Tito, b. y c. y santa Dafrosa, m.
5 Dis. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. á Cuxá.
6 Diu. La Adoració dels Sants Reys; se v. á Barcelona.
7 Dill. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Dim. Sants Apolinar, b. Eladi, m., Llluciá, pvre. y Maximiá, m.
9 Dim. Sant Marcelí, b. y santes Marciana y Bassilissa, v. y mrs.
10 Dij. Sant Pere Urcéolo, Dux de Venecia; se v. á Cuxá.
11 Div. Sant Higini, papa, y santa Honorata, v.
12 Dis. Sant Nazari, c.; se v. á Cuxá, y sant Victoriá, c.
13 Diu. Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y st. Gumersindo, m.
14 Dill. Sant Ephis, m., fill de Cáller, y sant Hilari, b.
15 Dim. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Dim. Sant Honorat, b. de Arles; se v. á Barcelona.
17 Dij. Sant Anton Abat, y sant Sulpici, b. y c.; se v. á Conflent.
18 Div. La Cátedra de Sant Pere en Roma, y sta. Prisca, v. y m.
19 Dis. Sant Canut, rey, m., y santes Pía y Germana, mrs.
20 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús,* y sant Sebastiá, m.
21 Dill. Sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m.
22 Dim. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens Oronci y Victor ab sa mare Aquilina y son marit; se v. á Girona.
23 Dim. Sant Ildefons, arq. y st. Joan Almoyner, c.; se v. á Vich.
24 Dij. Sant Plácit, m.; se v. á Cambrils, y lo B. Nicolau Factor, c., fill de Valencia.
25 Div. La Conversió de Sant Pau, ap. y la del B. Ramón Llull.
26 Dis. Santa Paula, viuda, y sant Policarpo, b. y m.
27 Diu. *La Sagrada Familia,* y sant Mer, ab.; se v. á Banyoles. st. Teodosi, b. de Barcelona, y st. Joan Crysóstom, b.
28 Dill. Sant Tirs, m.; se v. á Banyoles, y sant Carlemany, se v. á Aquisgran y á Provença.
29 Dim. Sant Francisco de Sales, b. y Sant Valero, b.
30 Dim. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Dij. Sant Pere Nolasch, c.; se v. á Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. á la Seu de Urgell.

FEBRER

MALGRAT DEL FEBRER, FLOREIX L' AMETLLER

1 Div. Sant Ignasi, b., sant Cecili, b. y m. y santa Brígida, v.
2 Dis. ✠ *La Purificació de Nostra Senyora.* y sant Feliciá, m; se v. á Mataró, y Ntra Sra. de la Bonanova.
3 Diu. *de Septogesma.* St. Blay, b. y m.; se v. á Barcelona. (I. P.)
4 Dill. Sant Andreu Corsino, b., y Sant Rembert, b.
5 Dim. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, y santa Agata, v. y m.; se v. á Barcelona.
6 Dim. Lo Sant Misteri de Cervera, sant Amant, b.; se v. á Perpinyá, y santa Dorotea, v., se v. á Barcelona.
7 Dij. Sant Romualt, ab., se v. á Cuxá, y sant Ricart, rey.
8 Div. St. Joan de Mata, f., se v. á Falcó. Abs. gen. á la Trinitat.
9 Dis. Sta. Apolonia, v. y m.; se v. á Barcelona, y sant Nebridi, b. de Tarrassa.
10 Diu. *de Sexagesma.* Santa Escolástica, v., patrona de Vich y santa Sotera, m. de Palamós.
11 Dill. Los Set Sirvents de María, f. y sant Jonás, monjo.
12 Dim. *Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sos companys sant Feliu y Julia, mrs.
13 Dim. Sant Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.
14 Dij. Sant Valentí, b. y m.; se v. á Navarcles; sant Valentí, Pvre. m.; se v. á Ribas. y sants Vidal, Zenón, y Felicula, mrs.; se v. á Serrateix.
15 Div. Sant Faustí, Pvre. y santa Jovita, mrs.
16 Dis. Sant Honessim, m. y sant Honest, b. de Tolosa.
17 Diu. *de Cincogesma.* Sant Policroni, b. y st. Rómulo, m. (I. P.)
18 Dill. Sant Simeó, b. y m. Apóstol de Provença.
19 Dim. Ntra. Sra. del Campanar; y sant Conrat, c.
20 Dim. *de Cendra.* Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. á Castelló de Ampuries.
21 Dij. La Miraculosa Llum de Manresa, Santa Irene, v., filla de Argelaguer, y Sant Ascani, arq. fill de Tarragona.
22 Div. La Cátedra de Sant Pere en Antioquía.—*Abst. de carn.*
23 Dis. Sant Pere Damiá, b. y Sta. Margarida de Cortona.
24 Diu. *I de Quaresma.* Sant Maciá ó Matías, ap. y sta. Primitiva.
25 Dill. Sant Cessari, b. y sant Avertá, c.
26 Dim. Ntra. Sra. de Guadalupe de Méxich, y Sta. Marcela.
27 Dim. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.—*Témpores.*
28 Dij. Sant Macari y Comp. mrs. y sant Romá, abat.

MARÇ

QUAN PEL MARÇ TRONA, LA AMETLLA ES BONA

1 Div. Sant Rossendo, b.—*Témpores.—Abst. de carn.*
2 Dis. Sant Simplici, p., fill de Barcelona.—*Témpores.—Ordres.*
3 Diu. *II de Quaresma.* Sants Medí, pagés; se v. al Vallés, y sants Hermenter y Celdoni, mrs.; se v. á Cardona.
4 Dill. Sts. Agatodor, b. de Tarragona y Eteri, b. de Barcelona.
5 Dim. Sant Gerássim, anacoreta, y lo B. Nicolau Factor.
6 Dim. Sant Oleguer, b. de Barcelona y arq. de Tarragona.
7 Dij. Sant Tomás de Aquino, dr. y santa Perpétua, v. y m.
8 Div. Sant Teófil, m. y sant Joan de Deu, f.—*Abst. de carn.*
9 Dis. Sant Paciá, b.. fill de Barcelona y santa Francisca, vda.
10 Diu. *II, de Quaresma.* Sant Melitó y 39 companys mártyrs.
11 Dill. Sant Constantí, c. y santa Aurea, v.
12 Dim. Sant Gregori, p. y dr. y sant Mamiliá y companys mrs.
13 Dim. San Weldrach, ab., sant Roderich, m. y sant Ramir, m.
14 Dij. Santa Florentina, v. y santa Matilde, reyna.
15 Div. Sta. Madrona, v. y m., filla y patrona de Barcelona, sant Ramón Serra, ab. de Fitero, f.—*Abstinencia de carn.*
16 Dis. Sant Heribert, arq., st. Juliá, m. y st. Abrahám, solitari.
17 Diu. *IV de Quaresma.* Sant Patrici, b. apóstol de Irlanda.
18 Dill. Sant Gabriel arc., Feliu, diaca; se v. á Girona y lo B. Salvador de Horta, fill de Santa Coloma de Farnés.
19 Dim. ✠ Sant Joseph, espós de Ntra. Sra., Patró de la Esglesia.
20 Dim. St. Benet, m. de Cerdenya; se v. á Martorell.
21 Dij. Sant Benet, ab. y f., y sants Filemon y Domnino, mrs.
22 Div. St. Pau, b. de Narbona; se v. á Anglesola.—*Abst. de carn.*
23 Dis. Sts. Domici, Pelagia y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.—*Ordres.*
24 Diu. *de Passió.* Sant Agapit, b. y m., y sant Rómul, mr.
25 Dill. ✠ La Anunciació de Ntra. Sra. y sant Dimás lo bon lladre.
26 Dim. Sants Cástulo y Teodosi, mrs.; y santa Máxima, m.
27 Dim. Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida. Amfiloqui y Cronidas, mrs.; de Barcelona, y sant Fortunat, noy m.; se v. á Abrera.
28 Dij. St. Sist III, p. y c., sant Timoteu, m. y sta. Fortunata, v.
29 Div. Les Dolors de Ntra. Sra , y St. Eustasi, ab.—*Abst. de carn.*
30 Dis. Sant Joan Clímach, ab. y sant Castor, b.
31 Diu. *de Rams.* Santa Balbina, v. y m., y sant Amadeu, Duch.

ABRIL

AL ABRIL, LO BLAT FIL Á FIL; AL MAIG, PUJA COM UN FAIG

1 Dill. Santa Teodora; se v. á Gracia, la Invenció de sants Llució y Marciá á Vich, y sant Venanci, b.
2 Dim. Sant Francisco de Paula, f. y santa María Egipciaca.
3 Dim. Sant Benet de Palerm, c y sant Ricart, b.—*Avuy y los tres dies següents no se pot menjar carn.*
4 *Dijous Sant.* Sant Víctor, b. de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 *Divendres Sant.* Sant Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, y santa Emilia, v.
6 *Dissapte Sant.* Sant Celestí, p y sant Cels, b.—*Ordres.*
7 Diu. *Pasqua de Resurrecció.* Sts. Epifani, b. y m., y Ciríach, m.
8 Dill. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, Sant Albert, c. y sant Dionís, b.
9 Dim. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.
10 Dim. Sta. Celeriana, v. y m., filla de Vich y St. Ezequiel, prof.
11 Dij. Sant Lleó Magne, p. y santa Florencia, m.
12 Div. Sants Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 Dis. Sant Hermenegildo ó Armengol, m. en Tarragona, y sant Justí, m.; se v. á Sant Quintí de Mediona.
14 Diu. *de Pasquetes.* Sts. Feliciá, m.; se v. á Barcelona, y Telm, c.
15 Dill. Santes Bassilissa y Anastasia, mrs.
16 Dim. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Çaragoça.
17 Dim. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, abat.
18 Dij. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.
19 Div. Sant Vicens de Coblliure, m. y sant Crecenci, c.
20 Dis. Sants Victor, Zotico, Zeno, Acindi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mártyrs de Olot.
21 Diu. La Divina Pastora. Sant Anselm, b. y dr. y st. Silvi, m.
22 Dill. Sants Sotero y Cayo, p. y m. y sant Apeles.
23 Dim. SANT JORDI, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Dim. Sant Daniel, m. en Girona, y St. Fidel, caputxí.
25 Dij. Sant March, evangelista, y santa Franca, v.
26 Div. Sants Cleto y Marcelí, papas y mrs.
27 Dis. Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.
28 Diu. *Ntra. Sra. de Montserrat,* patrona de Catalunya, lo Patrocini de st. Joseph, sts. Prudenci, b. y c. y Vidal, m.
29 Dill. La inv. del cos de st. Cugat, m. en lo Vallés, y st. Pere, m.
30 Dim. Sant Eutropi, b. de Cerdenya, y sta. Catarina de Sena, c.

MAIG

MAIG HORTOLÁ, PALLA Y POCH GRÁ

1 Dim. Sant Felip y sant Jaume, apóstols, y sant Segimon, rey.
2 Dij. Sts. Ambrós y Simplici; se v. á st. Joan de les Abadesses.
3 Div. Invenció de la Santa Creu, y la Vera Creu; se v. á Besalú.
4 Dis. Santa Mónica. vda., y sant Floriá, m.
5 Diu. La Conversió de sant Agustí, y sant Pío V, papa.
6 Dill. Sts. Joan Ante-Portam-Latinam y Joan Biclarense, bisbe.
7 Dim. Sant Just, m. de Catalunya, sant Sist, m., fill de Celrá. sants Pío y Faustina, mrs.; se v. á Barcelona.
8 Dim. La Aparició de sant Miquel Arcángel, y sant Eladi, b. y c.
9 Dij. Sant Gregori Naciancé, b. y santa Nona, sa mare.
10 Div. Sant Antoní, arq. y santa Beatriu, v.
11 Dis. Sant Eudalt, m.; se v. á Ripoll; sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys; se v. á Badalona, y santa Severina, m.; se v. á Sabadell, y sant Ponç, m.
12 Diu. Sant Pancrás ó Brancat, m.; se v. á Barcelona y Rosselló.
13 Dill. Les Santes Espines de la Corona de Jesús—*Abst. de carn.*
14 Dim. Ntra. Sra. del Alba; se v. á Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya.
15 Dim. Sant Simplici. b ; se v. á Cerdenya, sant Isidor, m., y sant Isidro llaurador.—*Abstinencia de carn.*
16 Dij. ✠ LA ASCENSIÓ DEL SENYOR y sts. Just, Faustí y Tranquili ms.
17 Div. Sant Pasqual Bailón, c. y sant Torpetes y comp. mrs.
18 Dis. La Trasl. del Braç de santa Tecla, m.; se v. á Tarragona.
19 Diu. Beats Joan de Cetina y Pere de Duenyas, se v. á Vich.
20 Dill. Sant Baldiri, m. de Nimes; se v. á Barcelona y Llobregat.
21 Dim. Sant Timoteu, m. y santa Aglae, v.
22 Dim. Santa Julia, m. de Córcega, y santa Quiteria, v. y m.
23 Dij. La Aparició de sant Jaume, ap., st. Desideri, m.; se v. á Mataró, y sant Vicens, m.; se v. á Barcelona.
24 Div. Santa Afra, m. y lo B. Pons de Planella, m.
25 Dis. Sts. Gregori. p. y Magdalena de Pazzis, v.—*Abst. de carn.*
26 Diu. PASQUA DE PENTECOSTÉS, y Sant Felip Neri, f.
27 Dill. Sant Joan, p. y m. y lo Venerable Beda, Pvre.
28 Dim. Sant Just, b. d' Urgell y sant Just, c., fill de Vich.
29 Dim. Sants Vot y Felip, mrs.—*Dejuni.—Témpores.*
30 Dij. Sants Gabí, Críspul y Crecencia, mrs. de Cerdenya.
31 Div. Ntra. Sra. del Amor Hermós, sant Pons, b. 300 companys mrs. y santa Petronilla, v.—*Tèmpores.—Dejuni.*

JUNY

JUNY PLUJÓS, GRANER POLSÓS

1 Dis. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó, monjo.—*Témp.—Dejuni.*
2 Diu. LA SANTÍSSIMA TRINITAT, y sant Erasme, b. y m.
3 Dill. Sta. Clotilde, reyna, lo Bt. Joan Grau, y st. Isaac, monjo.
4 Dim. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Dim. Sant Bonifaci, b. y sant Sanxo.
6 Dij. ✠ CORPUS CHRISTI. Santa Cándia, vda.; se v. á Gualbes, y sant Norbert, b. y f.
7 Div. Sant Sibiniá, m., santa Genívera, v. y m. y sant Pau, b.
8 Dis. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera; se v. á Girona.
9 Diu. Sants Prim y Feliciá, mrs.
10 Dill. Santa Oliva, v. y m.; se v. á Olesa, y santa Margarida.
11 Dim. Sant Bernabé, ap. y Sants Feliu y Fortunat, mrs.
12 Dim. Sant Onofre, hermitá, y sant Joan de Sahagun, c.
13 Dij. Sant Antoni de Padua, c., Sant Evidi mr. y y sant Patró, c.; se v. á Besalú.
14 Div. Lo SAGRAT COR DE JESÚS, sant Basili, b. y st. Elisseu, prof.
15 Dis. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Diu. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs., santa Lutgarda, v. y sant Guillém, c., se v á Llivia.
17 Dill. Santa Teresa, reyna.
18 Dim. Sants Teódul, Lleonci, Joseph y María, mrs. de sant Cugat del Vallés y santa Marina, v.; se v. á Barcelona.
19 Dim. Sants Gervasi y Protasi, mrs. y santa Juliana, v.
20 Dij. Sant Silveri, p. y m. y santa Idaberga, v.
21 Div. Sant Palladi, arq. y c.; se v. á Camprodón y sant Lluis de Gonçaga, c.
22 Dis. Sant Paulí de Nola, b. y c., y santa Consorcia, v.
23 Diu. Sant Simó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Dill. La Nativitat de sant Joan Bta., patró de Perpinyá, y de molts pobles de Catalunya.
25 Dim. Sant Guillém, ab., sant Adalbert, c. y santa Febronia, v.
26 Dim. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. á Barcelona, y sant Sálvi, b. y m.: molt venerat á Catalunya.
27 Dij. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Div. Sants Lleó y Pau, papes.—*Dejuni y abstinencia de carn.*
29 Dis. ✠ SANT PERE Y SANT PAU, apóstols.
30 Diu. Lo martyri del B. Ramón Llull, y sant Marsal, b.

JULIOL

AL JULIOL, LA FALÇ AL COLL

1 Dill. Santa Elionor de Provença, y sant Galo, b.
2 Dim. La Visitació de Ntra. Sra., y sts. Procés y Martiniá mrs.
3 Dim. Sant Trifó y Sant Jacinto y comp. mrs.
4 Dij. B. Gaspar de Bono, fill de Valencia y sant Laureá, b.
5 Div. Sant Miquel dels Sants, c. fill de Vich.
6 Dis. Sant Isaías, prof., sant Goar, c., y sant Rómul, b.
7 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist, y sant Ot, b. fill de la Seu d' Urgell.
8 Dill. Santa Isabel de Portugal, filla de Barcelona, B. Pere Cendra, c. y les Santes Reliquies de la Seu de Tortosa.
9 Dim. Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, y st. Zenón, m.
10 Dim. Sant Cristófol, m. y santa Amalia v.
11 Dij. Sant Pío, p. y m. y sts. Januari y Abundi, Pvres.
12 Div. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, St. Joan Gualbert, ab.
13 Dis. La Trasl. dels Sts. Cossos dels mrs. Sts. Gaudenci, Benedicte, Teodor, Felicitas, Clemencia y Columna, á Valls.
14 Diu. La segona Traslació del cos de sta. Eularia, y la Dedicació de la Seu de Tarragona, sant Bonaventura, card. y sant Just, m.; se venera á Tárrega.
15 Dill. St. Camilo de Lelis, y st. Antíogo, metge, m. de Cerdenya.
16 Dim Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Dim. Sant Hou, m. de Celrá, sant Coralt, m. y sant Aleix, c.
18 Dij. St. Frederich, b. y m. y sta. Sinforosa ab sos set fills mrs.
19 Div. Sant Pere de la Cadireta, fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona á la Puríssima.
20 Dis. Sant Elías, prof., y sant Geroni Emiliá, fr.
21 Diu. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Dill. Santa María Magdalena, penitenta, apóstol de Provença.
23 Dim. Sant Llibori, b. sta. Erundina, v. y sant Cassiá, fr.
24 Dim. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs. *Dejuni.*
25 Dij. ✠ SANT JAUME, apóstol de Catalunya y sant Cugat, m.
26 Div. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Dis. Santes Juliana y Semproniana, v. y m., filles de Mataró.
28 Diu. B. Lluís Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás, filla de Valldemossa, (Mallorca.)
29 Dill. Santa Marta, v., molt venerada á Provença.
30 Dim. Sts. Abdón y Sennen, mrs., se v. á Arles y á Barcelona.
31 Dim. Sant Ignasi de Loyola, fr. y sts. Fortunat y Victoriá, mrs.

AGOST

LO BON NAP, PER L' AGOST DEU ÉSSER NAT

1 Dij. Sant Pere *Âd-vincula,* sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m.; se v. á Girona.
2 Div. N.ª S.ª dels Angels, y st. Alfons M. de Ligori, b.—*Jubileu.*
3 Dis. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Diu. Sant Domingo de Guzmán, c. y fr.
5 Dill. Ntra. Sra. de les Neus y sta. Afra, m.; se venera á Girona.
6 Dim. La Transfiguració de Jesús, vulgo sant Salvador. Sants Just y Pastor y sant Urbici, b. y m.; se v. á Serrateix.
7 Dim. La Traslació de sant Sever. b. y m. y sant Gayetá, fr.
8 Dij. Sant Ciriach y comps. mrs. y sant Miró, b.
9 Div. Sant Romá, m; se v. á Vich. y santa. Eunomia, m.
10 Dis. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Diu. St. Marcelí, p. st. Hilari; se v. á Arles, y sta. Filomena v.
12 Dill. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dim. Sant Cassiá, b. y sant Hipólit, m.
14 Dim. St. Aeci, b. de Barcelona y st. Eusebi. m. *Dejuni ab abst.*
15 Dij. ✠ La assumpta, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Div. Sant Roch, c., fill de Montpeller, lo B. Joan de Sta. Marta, fill de Prades, y sant Jacinto, c.
17 Dis. Sant Lliberat, ab. y sant Mamet, m.
18 Diu. Sant Agapit, m.; se v. á Vich, y santa Elena, emperatriu.
19 Dill. Sant Joaquím, pare de Ntra. Sra., sant Magí, m., fill de Tarragona, y sant Mariano.
20 Dim. St. Bernat, ab. y sts. Luxori y comp. mrs. de Cerdenya.
21 Dim. Sants Bono y Maximiá, mrs., fills de Blanes.
22 Dij. Sant Bernat d' Alcira y ses germanes Gracia y María.
23 Div. Sant Felip Benici, c. y sant Restitut, m.
24 Dis. Sant Bartomeu, apóstol.
25 Diu. Lo Puríssim Cor de María, y sant Lluís rey de França,
26 Dill. Sant Ireneu, m.; se v. á Sampedor y sants Constanci y Vicens, mrs.; se v. á Olot.
27 Dim. Sant Joseph de Calassanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda.
28 Dim. Sant Agustí, b. y dr. y sant Juliá, m., patró de Vallfogona.
29 Dij. La Degollació de sant Joan Bta. y santa Sabina vda. y m.
30 Div. La Traslació dels cossos sants en Manresa y santa Rosa de Lima, v.; se v. á Llafranch.
31 Dis. Sant Ramón Nonat, c., fill de Portell, y sant Prósper, m.

SETEMBRE

AL SETEMBRE LO MAL TEMPS ES DE TEMBRE

1 Diu. Ntra. Sra. de la Consolació, sant Gil, ab. y sant Arthur d' Irlanda.
2 Dill. Sant Antolí, m. y sant Esteve, rey.
3 Dim. Sant Nonici, bisbe de Girona, y sant Plácit, m.
4 Dim. Santa Rosalía de Palerm, v. y santa Cándida, v.
5 Dij. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.
6 Div. Sant Faust, m. y sant Eugeni, m.
7 Dis Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Diu. Lo Naxement de Ntra. Sra. y lo B. Domingo Castellet, fill d' Esparraguera, lo sant Misteri de St. Joan de les Abadesses.
9 Dill. Sant Pere Claver, c., fill de Verdú.
10 Dim. Lo B. Jacinto Orfanell, m., fill de Pares vigatans.
11 Dim. Sant Emiliá, b., fill de Llivia, y sts. Proto y Jacinto, mr.
12 Dij. Lo B. Miró, c. de Tagamanent y sts. Lleonci y Teódul, ms.
13 Div. Sant Amat, ab., fill de Tarragona, y sant Eulogi b.
14 Dis. Exaltació de la Santa Creu, y sant General, m.
15 Diu. Lo Dolç Nom de María, Sants Vicens y Clara, msr.; se v. á Llissá de Vall.
16 Dill. Sant Corneli, p , y sant Cebriá, m.
17 Dim. Sant Llambert, b. y m.; se v. á Lledó, y la Impressió de les llagues de sant Francesch.
18 Dim Sant Ferriol, m.; se v. á Besalú, y sant Tomás de Vilanova, b.—*Témpores.—Dejuni.*
19 Dij. Sant Genaro, b. y santa Constancia, m.
20 Div. St. Eustaqui y companys, mártyrs.—*Témpores.—Dejuni.*
21 Dis. Sant Mateu, ap. y evang.—*Dejuni.—Témpores.—Ordres.*
22 Diu. Nostra Senyora dels Dolors y st. Maurici, se v. á Manresa.
23 Dill. Santa Tecla, protomártyr, Patrona de Tarragona.
24 Dim. Ntra. Sra. de la Mercé, Patrona de Barcelona, y lo B. Dalmau Monner, c. fill de santa Coloma de Farnés.
25 Dim. Santa María de Cervelló, f., filla de Barcelona.
26 Dij. Sant Cebriá, m., y sant Faust, fill d' Alguayre, y santa Justina, v. y m.; se v. á Sant Quintí.
27 Div. Sant Cosme y sant Damiá, metges, mrs.
28 Dis. Sant Wenceslau, m. y lo B. Simó de Roxas, c.
29 Diu. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Dill. Sant Geroni, doctor y f., y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

QUAN L' OCTUBRE ES ARRIBAT, SEMBRA LO SEGLE, L' ORDI Y LO BLAT

1 Dim. Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b. y c.
2 Dim. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta; se v. á Lleyda, y sant Llogari, b.
3 Dij. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Div. St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 comp. mrs., se v. á Barc.ª
5 Dis. Sant Froylá, b. y sant Plácit, m.
6 Diu. Ntra. Sra. del Roser, los Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. á Barcelona; sants Emili, y Juliá, mrs.; se v. á Olot y santa Faustina, m.; se v. á Tarrassa.
7 Dill. Sant August, c. y sant March, papa.
8 Dim. Sta. Reparada, v. y m.; se v. á Bagur, y sta. Brígida, vda.
9 Dim. Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d' Arlés.
10 Dij. St. Sabí, c., fill de Barcelona, st. Gereó y 318 mártyrs, se v. á Barcelona, y st. Lluís Bertrán, fill de Valencia.
11 Div. Sant Plácit, m.; se v. á Guissona, y sant Genís, soldat.
12 Dis. Ntra. Sra. del Pilar, y sant Ramí, arq. de Cerdenya.
13 Diu. Ntra. Sra. del Remey, y sants Eduart, rey, y Grau, abat.
14 Dill. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada, v. y m.
15 Dim. Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.
16 Dim. Sant Galderich, pagés; se v. al Rosselló y á Barcelona.
17 Dij. Santa Eduvigis, vda., y la Bta. Margarida Alacoque, v.
18 Div. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperadora.
19 Dis. Sant Pere de Alcántara, y sant Varo, soldat, m.
20 Diu. Sants Joan Canci, c., Aureli, m., y santa Irene, v. y mr.
21 Dill. Stes. Ursula, Florentina, Florina, mrs., se v. á Barcelona.
22 Dim. Sant Bacari, b. de Vich., y sant Teodor, noy, m.
23 Dim. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sants Víctor, Pacífich, Justa y Clara, mrs.; se v. á Manlleu.
24 Dij. Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fil de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Div. Sants Crispí y Crispiniá, mrs., y sta. Daría, m.
26 Dis. Sts. Llluciá y Marciá, mrs., fills de Vich, y Evarist, p. y m.
27 Diu. Sant Florenci, m. y santa Sabina, m.; se v. á Ager.
28 Dill. Sant Simó y sant Judas Tadeu, apóstols.
29 Dim. Sant Narcís, b. fill de Girona, m.
30 Dim. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Dij. Sant Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni.*

NOVEMBRE

AL NOVEMBRE QUI NO HA SEMBRAT QUE NO SEMBRE

1 Div. ✠ *Diada de Tots los Sants*, y st. Benigne, pvre.
2 Dis. La Commemoració dels fidels difunts.—*Jubileu.*
3 Diu. Sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los innombrables mártyrs de Çaragoça.
4 Dill. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dim. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Dim. Sant Sever, b. fill de Barcelona, m. y 4 Sacerdots mrs.
7 Dij. Sant Florenci, b., santa Carina, m., sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. á Torelló.
8 Div. Los quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Dis. La Dedicació de la Basílica del Salvador á Roma, lo Sant Crist de Balaguer, y sant Teodor, m.
10 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra., y Sant Andreu Avelí, c.
11 Dill. Lo B. Jofre de Blanes, c.; se v. á Barcelona, y st. Martí, b.
12 Dim. Sant Benet, m.; se v. á Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Dim. Sant Estanislau de Kostka, c., y sant Homebó, c.
14 Dij. Sant Serapi, m.; se v. á Barcelona, y sant Ruf, b.
15 Div. Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Dis. Sant Rufí, y sant Elpidi y companys mrs.
17 Diu. Sant Iscle y santa Victoria, germans, mrs.; se v. á Breda, santa Gertrudis, v., y sant Gregori Taumaturch, b.
18 Dill. La Dedicació de la Seu de Barcelona y st. Bárulas, noy m.
19 Dim. Santa Isabel, regina de Hungría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Dim. Sant Feliu de Valois, fr., y sant Octavi, m.
21 Dij. La presentació de Ntra. Sra., y lo B. Romeu de Llivia.
22 Div. Santa Cecilia v. y m.
23 Dis. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m.
24 Diu. Santes Flora y María, v. y mrs. y st. Joan de la Creu, fr.
25 Dill. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés.
26 Dim. Los Desposoris de Ntra. Sra., y sant Conrat, b.
27 Dim. Sants Facundo y Primitiu, mrs.
28 Dij. Sant Gregori, p. y sants Papiniá y Mansuet, b. y mrs.
29 Div. Sant Sadurní, b. y m., apóstol de Catalunya, y santa Iluminada, v.
30 Dis. Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya se v. á Sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

PER SANT TOMÁS PLUJA Ó GLAS

1 Diu. *I d' Advent.* Sant Eloy, b. y c., y santa Natalia, m.
2 Dill. Santa Bibiana, m., y santa Elissa monja.,
3 Dim. Sant Claudi, m.; se v. á Vich, y sant Francisco Xavier, c.
4 Dim. Santa Bárbara, v. y m., y sant Pere Cryosólech, arq.
5 Dij. Sant Dalmau. b. y m.; se v. á sant Dalmay, y sants Críspul, Juliá, Grat, Félix y Patavia, mrs. de Tarragona.
6 Div. Sant Nicolau de Bari, arq. y santa Dionisia, m. *Dejuni.*
7 Dis. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab. y B. Pere Cerdá, c., fill de Coblliure. *Dejuni.*
8 Diu. *II d' Advent.* ✠ LA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ, patrona de Bar.ª
9 Dill. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya, v. y m.
10 Dim. Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Mérida y santa Julia, m.; se v. á Elna. Sant Trobat y 359 companys mártyrs en Girona.
11 Dim. Sant Damás, p., fill de Argelaguer, y sant Sabí, b.
12 Dij. Sants Sinesi y Donat, mrs. y sant Luffren, ab.
13 Div. Santa Llucia, v. y m.—*Dejuni.*
14 Dis. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b. *Dejuni.*
15 Diu. *III d' Advent.* Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici, herm.
16 Dill. Santa Albina, v. y m. y santa Adelayda, emperatriu.
17 Dim. Sant Franco de Sena, c. y sant Llátzer, b. y m.
18 Dim. Ntra. Sra. de la Esperança ó de la O.—*Témpores—Dejuni.*
19 Dij. Sant Adjutori, ab. de Narbona.
20 Div. Sants Eugeni y Macari, c.—*Témpores.*
21 Dis. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.—*Tèmpores.—Dejuni.*
22 Diu. *IV d' Advent.* Sant Flaviá, m.; se v. á Verdú.
23 Dill. Santa Victoria, v. y m. y Sant Sérvulo, c.
24 Dim. Sant Delfí, b. y santa Tarsila, v. *Dejuni y abst. de carn.*
25 Dim. LO NAXEMENT DE NOSTRE SENYOR JESUCRIST. Lo bolquere, del Diví Jesús á Lleyda, santa Amancia, se v. á Agullana, y sant Faust, m.; se v. á Barcelona.
26 Dij. Sts. Esteve, protomártyr, Geronci, m. y Pere de Torelló.
27 Div. Sant Joan, apóstol y evangelista.
28 Dis. Los Sants Ignocents mrs., molt venerats á Catalunya.
29 Diu. Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m.
30 Dill. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Dim. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.; se v. en Santa Coloma de Queralt.

NECROLOGÍA

La dalla de la Mort no ha estat tampoch vagativa aquest any; ans al contrari, podríam dir que ab major delit que 'ls anys anteriors, com si també estigués qui la maneja enutjat ab los catalans ha arrebassat del escenari d' aqueix mon major nombre de paisans nostres que s' havían distingit entre sos contemporanis per mérits més ó menys rellevants. D' entre los qui havém vist desaparéxer, farém esment dels seguents:

Joan Nonell y Lleonart. Mataroní que heretá de son avi lo sobrenom de *Bon minyó,* mor als 23 de Novembre del 1899 als 63 anys. Fou lo fundador en 1857 del primer dipósit de llevors que s' ha establert á Espanya, y ho feu en nostra ciutat. Pot molt be dirse que de llavors data lo desenrotllo de la afició á la Horticultura, Jardinería y Floricultura, que s' ha manifestat cada dia mes, mercés á la oportuna iniciativa d' en Nonell, qui pera millor assegurar l' éxit de sa empresa va escriure també algunes obres referents als sobreindicats rams.

Angel del Romero. Barceloní nascut al any 1823 y mort als 25 de Novembre del any passat. Pertenesqué al cós d' Enginyers militars y demostrá que sos talents en matemátiques, ses aptituts com á home d' armes y sa prudencia en governar en moltes ocasions que li proporcionaren los diferents cárrechs que varen serli confiats. Individuo de la Academia de Ciencies Naturals, vá meréxer ocupar la presidencia d' aquella corporació que es la més antiga d' Espanya entre ses similars y á sa empenta es deguda la vida activa que ella manifesta desde alguns anys. Barcelona li deu lo primer pás donat á la unificació de la hora en los rellotges públichs.

Sebastiá Obradors. Catedratich del Institut Provincial de Barcelona, després d' haver desempenyat en altres establiments de igual categoría alguna cátedra. Publica alguna obra pera servir de text á sos alumnes. Era fill de Moyá. Lo día 6 de Desembre fou l' últim de sa vida.

Joseph Presno. Barceloní, dexeble de la Escola de Belles Arts establerta en la Llotja d' aquesta metexa ciutat. Mostrá possehir disposicións pera la pintura artística, peró prompte dexá lo pinzell pel llapis y se dedicá á la ilustració d' impresos. Fou un excelent progectista d' obgectes suntuaris adequats á la metalistería, y en aquesta especialitat es digne de mentarse la credença pontifical de la Seu. Morí á primers de Desembre als 44 anys.

Joaquim Roca. A principis del meteix Desembre mor á Sabadell aqueix actor y cantant que lográ ferse popular en la representació d' alguns personatges de les obres que constituiren lo primer periodo del teatre lirich catalá.

Ricart Moragas. Era fill de Girona: desde l' any 1829, de fundidor de bronzo passá á ésser ballarí, quan á Barcelona hi venían los principals coreógrafos del estranger, y arribá á ésser lo millor mestre de ball que hi ha hagut á Espanya. Havent anat á Madrid per rahó de alguns compromisos teatrals relacionats ab sa carrera, se feu justicia á sos mérits, reconeguts en alguns punts del estranger. Fou lo professor de ball de la familia reyal. Morí als 16 de Desembre en aquella capital de la monarquía.

Exm. é Ilm. Sr. Dr. Francesch Aguilar, bisbe de Segorb. Als 16 de Desembre va acabar sos díes aqueix verdader model de prelats, per ses virtuts, per son saber y per sa prudencia. Com á home de gran y positiu valer, era refractari á tota vanitat y mundana ostentació. Y ab tot, en lo llibre y en lo periódich, en la cátedra professional lo meteix que en la trona, sa personalitat obtenía gran relleu. Mes que bisbe fou lo pare de sos diocessans. Y per tant, morí

mes que en la pobresa, en la miseria. Fou un dels primers en contribuir á la restauracio literaria de nostra parla. Manlleu, vá perdre aquell día un de sos fills més il-lustres.

P. Francesch Butiñá, de la companyía de Jesús. Mor també als 16 de Desembre aqueix fill de Banyoles. Fou un sabi y virtuós sacerdot; havía manifestat sos talents escrivint varies obres, algunes de les quals están escrites en catalá. Casi totes se referexen á assumptos piadosos. L' establiment de les Germanes Josefines son altra manifestació de son zel sacerdotal, puix en ell tingueren son fundador.

Dr. Ramon M. de Magarola, Pvre. Fou fill de Vilafranca del Panadés y mori essentne rector de Sant Pau del Camp als 19 de Desembre. Era entés en ciencies eclesiástiques, entre altres cárrechs importants havía desempenyat lo de Rector del Seminari de Barcelona. La propaganda de la ensenyança del Catecisme entre la quitxalla, tingué en ell un bon campió, y á sa iniciativa fou deguda la celebració de Certámens de Doctrina Cristiana, que cridaren la atenció pública. Al Dr. Magarola se deu en gran part la construcció de la casa de les Adoratrius y la restauració de Sant Pau del Camp.

Vicens Garcia. Mor al 24 de Desembre aqueix inteligent perruquer de Barcelona, que desde l' any 1840 fins als últims de sa vida ben activa que s' allarga fins á 82 anys. Fou una verdadera especialitat artistíca que 's manifestá en los teatres, caracterisant ab ses perruques la gran majoría de les obres ja líriques, ja dramátiques que 's representaren en nostres principals colisseus durant aquell período.

Dr. Joseph Goie. Acreditat metge fill de Banyoles, en qual vila exercía sa carrera ab lluhiment. Fou un inteligent naturalista que 's manifestá en l' estudi de la flora y fauna de la comarca de La Garrotxa. Morí á últims de Desembre.

Joan Bta. Gallissá y Botet. Fou un entussiasta barceloní, excelent exemplar de l' antiga menestralia. Amo de un antich establiment de candeler, son amor á aytal ofici, li havía dictat lo esmersar sa instrucció no escassa en la publicació de varis opúscols referents á la historia de la Cerería catalana. Va morir als 27 de Desembre.

Excm. é Ilm. Sr. Dr. D. Joseph Vilaseca y Mogas. Als 28 de Desembre va morir aqueix distingit jurisconsult barceloní, quals mérits l' havían portat á desempenyar importants cárrechs polítichs y administratius. Los companys de professió, varen distingirlo ab lo deganat del Iltre. Collegi d' Advocats de nostra ciutat.

Cayetana Vidal. Arribá á ésser la degana de les actrius catalanes, per rahó d' ésser la que comptava més llarga carrera artística. Tenía al morir á últims de Desembre la edat de 84 anys. Als setanta encare se feya aplaudir de debó. Lo Teatre Catalá tingué en ella una de les primeres actrius que li consagraren sos talents. La naturalitat ab que se presentava en la escena y desempenyava sos papers, fou lo fonament de la estima en que la tingué lo públich. Avaloravan més sos mérits les condicions personals que reunía.

Mercé Font y Codina. Mor en plena joventut y al començarse l' any 1900, axó es, lo día primer, aquesta vigatana, distingida poetissa que en les planes de «La Veu del Montserrat» havía fet conéxer algunes de ses belles é inspirades composicions.

M. I. Sr. Dr. D. Joan Trilla y Caballol Pvre., Canonge penitencier de la seu de Osca y Rector del Seminari de aquell bisbat. Era fill de Oliana, Seu d' Urgell. No comptava més que 39 anys y va morir als 6 de Janer. Li deyan *el pequeño catalán* per lo petit que era d' estatura. Tothom li reconexía grans conexements en filosofía y en teología; á la vegada reunía á son saber qualitats meritíssimes. Ab tot

y valer tant era humil, esclau de sos devers y en virtuts arribá á lo heroich.

Mòssen Joseph Plá, Pvre., Rector de Vilassar. Ilustrat sacerdot qui havía recorregut diferents payssos y exercit lo ministeri de la predicació evangélica havent d' espressarse en diferentes llengues segons la terra hon la exercía. Polemista ferm defensá la Religió de Crist en alguna publicació periódica y escrigué algun llibre referent á Retórica y Poética que l' acreditaren d' entés humanista. Retornat á sa patria fou destinat al ministeri parroquial que exercí ab zel fins que li esdevingué l' últim de sos díes en un dels primers díes de la primera quinzena de Janer.

Emili J. Orellana. Aquest distingit periodista barceloní va morir als 12 de Janer, jove encare. Lo «Diario Mercantil» y lo «Diario del Comercio» d' aquesta capital, del últim ne fou Director, son testimoni de ses aptituts en tractar les qüestions económiques ab verdadera competencia.

Molt Iltre. Sr. Dr. D. Joan Sanllehí y Metges, President de l' Academia Médico Homeopática de Barcelona de qual ciutat n' era fill. S' havía dedicat á la propaganda del sistema médich d' Hannemain ab la fé del verdader apóstol, contribuint ab sa clara inteligencia y fermesa de conviccions al desenrotllament d' aytal sistema curatiu. Home de gran esperiencia é instint de generositat y talents ben provats, conseguí justa fama no sols á Catalunya, sinó fins al estranger. Morí als 13 de Janer.

Joseph Piquer y Cerveró. No era catalá de naxença, puix era fill de Tudela de Navarra, peró s' havía naturalisat aquí y nosaltres li havíam sentit parlar sempre en catalá, al revés d' alguns catalans que tenen afició á parlar una llengua que les més de les vegades malmeten de tan malament que la parlan. Era un músich que possehia la ciencia de son art de debó. Per axó fou una de les autoritats més enteses en música que vivian entre nosaltres y son parer era

tingut com d' una autoritat. Ell fou qui instrumentá en 1859 varies de nostres cançons populars pera la música del Ajuntament, les quals foren executades en los intermedis de la lectura dels discursos y composicions premiades en aquells primers «Jochs Florals.» Havía sigut un distingit músich major de regiment. En la música relligiosa també era un bon compositor.

Sebastiá Gallés. Mor al començar la primera quinzena de Janer. Era germá coadjutor de la Companyia de Jesús en qual institut entrá, després d' haver adquirit una llegítima reputació com á pintor de retratos en miniatura, en qual especialitat se pot considerar sinó lo primer entre los catalans, com un dels qui han tingut pochs competents entre los millors. Arribá á una edat avansada y dexá com á penyora de sos talents en diferentes cases de la susdita Companyía un sens fí d' obres, essentne suficients pera acreditarlo los Sants Jesuites que decoran la iglesia de la Cova de Manresa, y si es que 's pugan dexar apart les que hi há á Amberes, Habana, Valencia Vich, Barcelona, Mallorca, Çaragoça y altres punts. Vá morir á Veruela. Havía passat á Castelltersol.

Dr. Frederich Trémols y Borrell. Catedrátich de Química inórganica y degá de la facultat de Farmacia d' aquesta Universitat literaria, mor en nostra ciutat als 22 de Janer. Cadaqués era sa patria nadiua. Los sabis estrangers lo consideravan lo primer botánich espanyol. Com á químich havia fet importants análisis suficients pera acreditarlo com á ésser un dels més esperts. Sostingué correspondencia científica ab los homens de mes valer cientifich d' Europa y d' America. Son herbari era no sols copiosissim per lo que 's refereix als vegetals de Catalunya, sino interessant per los curiosos y desconeguts exemplars de la Flora d' Italia França, Hungria, Africa, Filipines, India, America del Nort, Perú, etc.

Eusebi Font y Moreso. Fou un d' aquells professors

inteligents en música que ab en Sirvent, en Nogués, Tintorer y altres, propagaren en nostra ciutat la afició al piano. Havía residit molt temps á París y vá importar aquí noves corrents artístiques que influiren en lo cambi del gust musical entre nosaltres. Cultivá la literatura mostrantse ab son castis estil, entussiasta dels autors clássichs que conexía á fons. La Academia Espanyola, havía distingit honoríficament una de ses obres literaries. Morí als 25 de Janer en aquesta capital, passant dels 80 anys.

Joaquím María de Paz. Mor als 26 de Janer aqueix fill de Tarrassa. Era un economista de cap de brot que havía estudiat á fons les qüestions relacionades ab los interessos morals y materials de Catalunya, tractant d' elles en la prempsa, en les Corts y en lo Senat, axí com en lo si de les diferentes corporacións á que pertenexía. Com á home públich fou tingut en gran concepte fins per sos adversaris polítichs. Axó sol, nos indica que era home de recte judici y d' excelents qualitats.

Molt Iltre. Sr. Dr. D. Ramon Font, Pvre., Vicari general del bisbat de Girona y canonge arxiprest d' aquella Santa Iglesia. Era fill de Vich. Fou un dels sacerdots més decidits en combatre la blasfemia, y ne son testimoni uns llibrets que vá escriure y publicar contra tal vici. Lo temps que li dexavan lliure sos devers, l' empleava retret en sa casa escrivint obretes com les indicades, y altres de carácter piadós, d' assumpos jurídichs, literaris, de crítica histórica ó be de folk-lore. Alguns foren escrits y publicats en catalá.

Mossen Joseph Carbonell. Als 11 de Febrer arribá al últim de sos díes aqueix exemplar sacerdot, organista y professor del Seminari Col-legi de la Mare de Deu de Collell. Sos talents y entussiasme per les Belles Arts l' havían induhit á esmersar sa activitat en cultivarles. Si en les gráfiques havía posat de relleu ses no escasses aptituts, en la Música havía arribat á esser un escelent mestre.

Lluís Quer y Cugat. Fill de Reus mort als 24 de Febrer. Era autor dramátich quals obres havían sigut ben rebudes sempre. Sos compatricis l' estimaren per la bondat de sos sentiments generosos.

Gonzalo Moragas y Barret. Enginyer director quefe d' obres públiques, mor soptadament á Vilafranca del Panadés als 26 de Febrer. Fidel é intranzigent en lo cumplir sos devers professionals meresqué lo respecte y consideració que 's merexía. Publicá alguna obra de carácter cientifich relacionada ab sa carrera, quals mérits s' abonan ab sols dir que foren elogiades per la prempsa nacional y estrangera, afeginthi de pás que una d' elles fou acceptada y declarada de text en alguna universitat de Alemanya.

Dr. Feliu Lleonart, Pvre. Doctor en Sagrada Teología, entés humanista y escelent patrici. Morí al acabarse lo mes de Febrer en sa patria nadiua Tárrega.

Molt Iltre. Sr. Dr. D. Valentí Basart y Dalmases. Canonge doctoral de la Catedral de Barcelona de qual ciutat era fill. Havía ensenyat Historia Universal y d' Espanya en lo Seminari. Va escriure una obra referent á aytals assignatures. Fou un dels primers dexebles del sistema taquigráfich Garriga. Va morir als 18 de Març ans de cumplir los 53 anys.

Dr. Joaquim F. Sabater. Barceloní, dexeble preferit del preclar filosoph catalá Llorens, á qui substituí en la cátedra durant dos anys esplicant Metafísica. Després d' haverse distingit com á catedrátich supernumerari de la Universitat durant cinch anys, se concretá á ésser professor de primera ensenyança á causa d' alguna decepció que sofrí en la carrera d' aquell superior magisteri. Durant 46 anys fou mestre de minyons en una de les escoles públiques d' aquesta ciutat. Morí als 24 de Març.

Mossen Francisco Escorsell. Reputat mestre y direc-

tor de la capella de Música de la Seu de Manresa. Autor de moltes obres musicals que son penyora de sos estensos conexements artístichs, per los que conseguí una bona reputació. Lo 28 de Març vá ésser l' últim de sos díes.

Magí Fita y Rovira. Fou un industrial inteligent qui ab son antich y acreditat establiment d' obgectes de terrissa fou l' últim representant d' aquells menestrals que donaren en centuries passades treballant lo meteix ofici, nom al carrer d' Escudellers. Entés, piadós y caritatiu fou un exemplar de les condicions que reunían aquells ciutadans d' altres temps que sabían ésser hómens de sa casa y de sa patria. Morí á mitjans del mes d' Abril.

P. Gaspar Colomer, sacerdot jesuita. A últims d' Abril ó á principis de Maig, s' esdevingué á Manila la mort d' aqueix individuu de la Companyía de Jesús; calificat un dels més preclars fills de Mataró. Axó nos basta pera compendre que reunía grans mérits.

Ramon Villegas y Oromí. Director de la societat choral «Els dallayres» era á la vegada autor de varies obres musicals, que revelaven la aparició d' un compositor de potenta inspiració y originalitat. La mort d' una manera ben traidora feu desvanéxer les esperances que en ell s' havían fonamentat eliminantlo del mon dels vivents, als 4 de Maig.

Eudalt Viver y Villarrubia. Mor en aquesta ciutat en un dels díes de la primera dezena de Maig, aquest sabadellench, director del banch de Sabadell. Era una de les personalitats més enteses en assumptos financiers. Les obres que vá escriure y publicá referents á aytals conexements ho comprovan. Era estudiós, actiu, infatigable y sempre disposat á iniciar los avenços del pays, y particularment d' aquella que era sa ciutat nadiua desde el any 1846.

Excm. Sr. D. Albert Bosch y Fustigueras. Era un tortosí que havía arribat á ministre. Y axó fou lo menys, puix lo mes, era que intelectualment valía molt y que reunía qualitats que fins sos enemichs politichs li varen reconéxer en lo día que vá morir. Alcalde de Madrid, de trenta anys á aquesta part fou l' únich president del municipi d' aquella coronada vila, que dexá en la població millores urbanes de positiva importancia y aprofitá be lo que allí 's gastá en obres públiques. Vá dexar d' existir als 13 de Maig.

Mossen Geroni Sebastiá. Mor víctima de curta malaltía aqueix voluntariós capellá del Palau d' aquesta ciutat. A sa iniciativa y zel entre altres millores efectuades en aquella casa, hi ha que comptarhi l' arreglo del important y desconegut arxiu que guarda. Beneficiat á la vegada de la parroquia de Sant Jaume, á ell se deu també l' arreglo del arxiu d' aquella antiga y Reverent Comunitat eclesiástica. Vá despedirse d' aqueix mon als 19 de Maig. Era barceloní.

Ramon M.ª Catá de la Torre. Distingit advocat del Iltre. Col-legi de Barcelona, havía publicat algun treball referent successió forzosa y á la llibertat de testamentaría, que li havía sigut premiat y traduhit una obreta referent á Agricultura. Va morir lo día 3 de Juliol.

Emili L. Sanmartí. Fill de Lleyda, sols tenía divuyt anys aqueix escriptor quan la mort lo vá sorpendre allá mitg mes del passat Juliol. Havía publicat varis treballs literaris en alguns periódichs distingintse per una nota sentimental que 'ls feya ben atractivols. Era també un entussiasta folk-lorista.

Jaume Ramon y Vidales. Víctima de llarga y penosa malaltía vá morir als 21 de Juliol aqueix antich y ferm catalanista fill del Vendrell, en qual vila desempenyava la nobilissima professió notarial. S' havía dedicat als estudis históricbs dels que se 'n feya molt cás entre 'ls inteligents.

Baxá á la tomba plorat de tothom qui tingué ocasió de conéxerlo.

Iltre. Sr. D. Joseph Maria Barberá y Canturi, Pvre. Aqueix ilustrat fill de Reus morí als 26 de Juliol als 67 anys á Sant Gervasi de Cassoles. Estudiá á Tarragona la carrera eclessiástica y la de filosofía y Lletres á Barcelona. Fou catedrátich en lo Seminari tarragoní y del Institut provincial d' aquella ciutat ademés de professor, ne fou diferentes vegades director. Autor de varies obres relligioses, havía conreuat també la literatura catalana. Tenía fama de escelent predicador.

Joan Sitjar y Bulcegura. En sa patria Castell d' Aro al acabarse lo mes de Juliol s' extingí la vida d' aquest entusiasta patrici conreuador de les lletres catalanes desde 'ls comensaments de la renaxença literaria. Per força havía de tenir un cor d' ángel, qui 's feya interesant per sa infantil ingenuitat al presentarse davant de tothom.

Dr. Joseph Antoni Pou y Ordinas. Lo dia 1er de Agost á Caldes de Malavella morí aqueix catedrátich de la Facultat de Dret de la Universitat literaria d' aquesta ciutat. Era una persona que á un gran saber hi ajuntava qualitats personals que li atreyan l' apreci y estimació de tothom qui 'l tractava. Era un entussiasta y espert tomista. Havía nascut á Palma de Mallorca.

Joseph María Coll y Rodés. Morí á Lloret de Mar als 14 d' Agost. Era un escelent prosista é inspirat poeta. Treballá ab fé y amor pel foment de la literatura catalana.

Francesch Laporta y Mercader. Mor als 24 d' Agost día de la festa major de son lloch nadiu, Sans. Desprès de haver sigut professor de Música de la Casa Provincial de Caritat per haverho guanyat en bones oposicions, passá á esserho de la Escola Municipal de Cechs y Sords y Muts. Era un músich dels qui saben lo que fan en son Art. Sols

tenía lo defecte de que no li agradava fer soroll; per axó eran relativament pochs los qui sabíen lo que valía. Li esdevingué la mort á Rubí.

Andreu Aleu y Teixidor. Distingit esculptor fill de Tarragona, dexeble d' en Campeny. En unes molt renyides oposicions obtingué la classe d' Esculptura de la Llotja, qual professorat exercí mentres lo Govern no suprimí aquella plaça. Entre ses obres, sobressurt notoriament la estatua ecuestre que 's veu colocada en lo frontis del palau de la Diputació. Al morir desempenyava la plaça de vice-director de la precitada Escola Provincial de Belles Arts de la Llotja. Era persona que 's feya estimar per son caracter bondadós y atractívol.

Alexandre Planella y Roura. Mor als 16 de Setembre; s' havía dedicat á la pintura quan era jove y al comerç d' obgectes de dibuix, pero vingué lo dia que definitivament se consagrá á la restauració d' obres antigues en qual especialitat adquirí alguna reputació no destituida de fonament, puix en veritat havía fet algunes restauracions artístiques ben encertades.

Dr. Carles Ronquillo. Era fill de Barcelona aquest ben acreditat metge. Era home que verdaderament valía en la çiencia de curar, puix possehía vastissims conexements professionals, conforme se demostra per sos escrits, perque es sabut, que era un publicista notable. Morí als 17 de Setembre.

Joan Ramon y Soler. Jove escriptor vendrellench, mort víctima de curta malaltía que l' arrebassá de la estimació dels vivents lo día 1.er de Octubre.

Dr. Antoni March, Pvre. Fill d' Oliana, degá dels catedrátichs y ex-rector del Seminari de la Seu d' Urgell. Havia sigut se pot dir, catedrátich de tot lo clero vivent d' aquell bisbat, ja que fou molt llarga sa carrera profesio-

nal. Era home plé de ciencia, model de virtut y pare de sos compatricis. Morí al començarse lo mes d' Octubre.

Odó Martí. Molt distingit advocat del Iltre Col-legi de Barcelona. Sentía vera estimació per nostra terra; per axó l' havía recorreguda tota en ses escursions ab altres fervorosos escursionistes. Republicá federal convençut, era ferm regionalista. Les moltes simpatíes que s' havía sapigut guanyar ab ses escelents condicions de carácter, l' havían duyt á ésser representant del districte del Vendrell en les Corts espanyoles. Morí als 22 d' Octubre.

Mossen Isidro Vilaseca. Director del Reyal Col-legi Tarrassench, feya anys que aquest sacerdot manresá portava una vida massa activa, puix á les atencions que l' obligavan aquell renomenat centre d' ensenyança s' hi ajuntava un zel gran en procurar la major moralitat en lo poble, sentiment que 's traduhía en les varies obretes de propaganda relligiosa qne anava publicant sovint. Era un bon sacerdot que s' atreya la voluntat á la primera vegada de tractarlo. Morí als 28 de Octubre.

P. Mariano Ferrer y Estruch. Mor als 29 de Octubre en la ciutat de Igualada de hon era fill, aquest sacerdot exemplaríssim. Lo P. Mariano era no sols estimat de sos compatricis, sinó de quants havían tingut la ocasió de tractarlo, arribant á ferse popular per molt lluny del cercle de sa activitat concretada en aquella població en practicar lo be y en procurar la difusió de la ilustració de sos semblants. Era persona de molt talent y de grans estudis.

Fins aqui arriba lo Necrologi de catalans de válua que hem anat formant desde la publicació del anterior Calendari. Ab tot y ésser tants los qui quedan consignats, positivament, no hi son compresos tots los qui realment deurían esserhi. No es per falta de voluntat la eliminació dels qui faltan, sinó per deficiencia en la informació. Que sos mérits, penyora de divina predestinació, los hajan valgut á tots

pera lograr la gloria sempiterna davant la divina misericordia. Per lo que pugan valdre nostres oraçions, per tots ells havém resat. Tot lo que podíam fer per ells ho havém fet en la mida de nostres migrades forces.

Ramon N. Comas.

Barcelona 31 de Octubre del 1900.

MA GRANJETA

Jo tenía una granja que floría
en plena primavera,
¡qui t' ha vista y te veu, granjeta mía,
com tornaría enrera!

Tres surtidors llurs aygues fent enfora
lo teu terrer regavan...
cinch guardians, per tu creats á l' hora,
ab pler te conreavan.

Lo sol en son zenit, lluny de sa posta,
tot lo bell desxondía,
l' alegría y l' amor feyan aposta
de qui més gosaría.

Papallones y flors, aucells cantayres,
ventijols sanitosos,
misteriosa armonía per los ayres,
per los ayres flayrosos.

Tú, senyora y majora, ánima mía,
d' un paradis tot teu,
no conexent tenebres, sempre 'l día,
sempre la llum de Deu.

Mes lo mon ab sa rápida carrera
per dintre lo cel blau
feu declinar la gaya primavera
y 'l ventijol suau.

Vingueren les tupides nuvolades,
la tardor atractiva,
rodaren flors y fruyts, fent enramades,
flayre exhalant mes viva.

Inefable quietut, dolça tristesa
en tú s' hi respirava,
¡oh deliciós repós, quina escomesa
lo meu cor te donava!

Anava 'l sol minvant, mes no 's ponía,
cant ningun m' axordava,
¡que be s' estava en tú, granjeta mía!
res del mon anyorava.

Tot contemplant lo cel sempre immutable
en la terra movible,
descubría la vida perdurable
gosant de lo visible.

Era una melancólica gaubança
de calma encisadora,
que 'm feya somiar bella esperança
donantmen ja penyora.

Mes sempre 'l mon, empés per Deu, volava
per dintre lo cel blau,
l' hivern vestit de neu se presentava
prenent-te per palau.

Ell tot ho va arrasar, ja no puch veure
res de quant me dalía...
adeu sempre he de dir, may á reveure
¡adeu, granjeta mía!

Mes dints ton sí ha quedat d' un foch la essencia
que axeca flamarada,
no estingirá la seua gran potencia
ni 'l fret ni la glaçada.

Aquest foch es de l' ánima 'l misteri,
la joventut eterna,
d' aquest noble esperit que en cativeri
lo feble cors governa.

Es la virtut d' aquell alé puríssim
que á Adam va donar vida,
que per tornarsen á lo Ser Santíssim
va fent la despedida.

† VICTORIA PENYA D' AMER.

L' ETERN ENIGMA

I

Clara y gemada fontanella
que fas tan dolça cantarella
jugant ab flors y pedrolins,
dígasme suau, á cau d' orella,
ben baix, baxet, ánima endins,
que ningú sente la remor
¿qué s' es l' amor?

II

Ayre frescal de la vesprada,
faxa de llum roja y morada,
mantell real del sol ponent,
quan me teniu tota encisada
y se 'n va lluny mon pensament,
l' anyorament que m' entra al cor,
¿será l' amor?

JAUME COLLELL, PVRE.

REVISTA LITERARIA

Anirém recordant lo títol de la majoría de llibres publicats desde l' anterior CALENDARI y apuntarém les impressions que 'ns ha dexat sa lectura; alguns per sa escassa válua literaria se 'ns han esborrat de la memoria ¡son tantes les obres que no duran un any! potser n' oblidarém d' altres per descuyt involuntari. Que 'n prenga 'l lector la bona voluntat.

Casi totes aquestes revistes literaries (axí anomenades no per sa pobreta forma, sino perque tractan principalment de literatura) han començat ab lo nom del gran vident de la nostra renaxença, en Marian Aguiló. Enguany no perdrém la costum si parlém en primer lloch del nou volum de poesíes póstumes del mestre: *Recorts de jovenesa.* En elles esplayá los entussiasmes y les frisances de sos vint anys, los desenganys y presentiments tristos dels trenta y lo sossegat repós de la vida madura que 's veu continuada en lo fill esperat. Mes en totes aquestes edats se reflecta lo temperament melangiós del poeta que educá sa sensibilitat en los models romántichs de sa jovenesa; lluytá contra la moda del seu temps buscant inspiració en les deus ignorades de la poesía popular catalana, mes lo segell d' época lo porta encastat en lo mantell de grisor tornassolada que cobreix folgadament casi totes ses poesíes, models perdurables dintre de la nostra literatura.

Si les obres literaries se salvan del oblit per la bellesa de forma, més sort tindrá 'l Mestre Aguiló que en Joan Maragall autor de *Visions y cants* á qui no preocupan les estretes regles d' armonía métrica que abans y després d' ell han observat los poetas catalans. Cal ser un poeta de debó com en Maragall per ferse admirar en ses composicions tan poch afectes á lo que ell deu dirne velles convencions de la métrica. Tot fugintne, ha descobert de tant en tant riqueses

inesplorades de bella espressió dins de la nostra llengua que 'l fan digne d' absolució. Les *Visions y cants* están plens de poesía de la bona que 's cimbreja graciosament en un ambent seré.

L' Apeles Mestres nos ha sorprés ab uns *Poemas de mar* que recordan ses millors obres. La impresió de *L' avi Xena* y 'l *Pare nostre*, monólech cómich de la millor mena es de les que no s' esborran més. Un poeta nou que s' ha educat en les obres dels dos darrers autors esmentats, en Joan M.ª Guasch, ha publicat un simpátich aplech de poesíes *Joventut* que encantan per sa factura y anuncian un bon poeta; moltes de les composicions d' aquest volum (la major part) han sigut premiades en los jochs florals d' enguany, de manera que sa publicació abans de lo que era d' esperar axí com la dels *V sonets* d' en Guillém A. Tell y Lafont (aquesta feta en forma restringida) fou un sorprenent *avant goût* del tomo dels Jochs. Los *V. Sonets* d' en Tell son composicions delicadíssimes y podríam dir definitives, que demostran en son autor una educació literaria escepcional entre 'ls nostres literats. En Bori y Fontestá ha publicat lo idili *Boyra y sol* de hermosa y fácil factura; en Jacinto Capella ses *Intimas* ó amoroses, ben escrites y bon xich decadentes; en Ramon Masifern ses *Notes del cor* inspirades en la musa popular, la millor de les deus en que pot pouar un poeta, en Gras y Elías son *Rosari del cor,* mes sentit que ben treballat, en Tintoré y Mercader ses *Primerencas* potser una mica de motllo gastat; dos poetas valencians, en Puig y Torralba y en Bodria uns *Lliris y carts* y *Fulles seques* que 'ns duhen armoníes ben anyorades per cert de la horta valenciana; d' en Gibert y Bach ses poesíes póstumes *Espigolada* massa incorrectes; en Serra y Constansó ses *Tonterías* esfors malaguanyat y de gust menos que duptós que desdiu del talent de son autor, en Sanmartin y *Aguirre,* un altre valenciá, sa colecció *Del agre-dols* ab notes cómiques de tota mena y color... ¿Voleu més versos? donchs llegiu, si teniu tanta paciencia, les obres dramátiques en vers, d' aquest any de les que desgraciadament pot dirse, girant la frase llatina, *non multum sed multa*.

Y parlém dels llibres escrits en prosa encare que algun d'ells duga deliciosos efluvis de poesía com *Lo jardí abandonat* d' en Rusiñol, verdadera elegía dramática ahon lo autor d' *Anant pe 'l mon* hi ha posat lo millor que té; nos plau més aquesta visió delicadíssima que molts altres treballs seus enfarfegats de paraules y d' imatges massa provocades. En Marian Vayreda d' Olot, ha publicat una novela trascendental *Sanch nova* en la que s' hi veu molt lo sofriment d' una gestació dolorosa; mes ¿qué hi fa si 'l part es felíç? Ho es tant com la idea redemptora que la anima desde les primeres ratlles, la idea patriótica vibrant y engrescadora en totes les planes d' aquesta obra que conté fragments magistrals. La inspirada poetissa y novelista donya Dolors Moncerdá de Maciá nos ha donat sa segona novela *La Familia Asparó*, hermosa evocació de la vida barcelonina de vinticinch anys endarrera; l' interés sempre sostingut y la emoció sempre crexent potser son en detriment del valor literari del llibre del que se 'n feren dues edicions en poch temps, lo que prova son éxit. Un nou prosista ha sortit enguany per posarse de cop y volta en lloch ben honrós: en Lluís Via autor de *Impresions y recorts;* sa nota dominant es un sentiment indefinit, de bona lley, que no arriba á la melangía y que fá simpática ses descripcions y sos diálechs; hi ha en ells quelcom de la nostra poesía popular. Obra en prosa, y de la bona, es la del mestre Narcís Oller *Teatre d' aficionats* aplech de traduccions de comedietes franceses propies per representarse per aficionats en los nostres salons y d' algunes originals del colector; lo propósit de l' Oller es digne de tot elogi y mereix que lo ajuden tots los amants del nostre decaygut teatre; entre les obretes originals triaríam lo proverbi *Qui no 'n té se 'n busca*. Y ja que parlém de teatre devém mencionar *Los sepulcres blanchs* d' en Jaume Brossa drama pseudo-modernista en ses tendencies, escrit ab rara habilitat. En Joseph Güell y Mercader nos ha sorprés ab ses *Cosas de Reus*, llibre de recorts del reusench qui anyora, més que may en ses velleses, lo campanar de sa ciutat y evoca quadros de costums del Reus de sa joventut, ab estil fácil y sentit. Son també

dignes de esment les *Floretes de Maig* de Mossen Frederich Clascar per sa poética senzillesa, més encare que 'ls *Esqueixos* y *La Torre de la minyona,* originals de dos joves (en Guardiola y en Vilardaga) dels qui teným dret á esperarne obres més madurades.

Molts altres llibres han sortit dels que no 'n podém parlar ab la estensió que voldríam y 'ns haurém de contentar ab una senzilla indicació. Ha començat Mossen Collell á publicar una curiosa tanda d' antichs manuscrits catalans inédits que tenen relacions de viatges á Terra Santa fetes y escrites per catalans. Lo primer volum de *Catalunya á Palestina* se llegeix ab molt gust y té gran interés per l' historiador. Lo nostre bibliófil Antoni Bulbena y Tusell, usant devegades lo seu nom verdader y d' altres diferents pseudónims (vagin á saber per qué) ha publicat alguns llibres curiosos: un *Sapienciari* ó sían proverbis e dits vulgars trets de les obres de Fra Francesch Eximenis y d' altres autors, fins are inédits (edició pulcra en carácters góthichs), una complerta *Bibliografía montserratina, Quatre regles gramaticals* ahon esposa en forma infantil son singular criteri en qüestions llinguístiques y 'ls *Aforismes y proverbis* que revelan un treball pacientíssim y de gran mérit. No es tan complerta aquesta darrera colecció com la de *Refrans catalans* del malaguanyat Rvnt. Ramon Font y Vinyals, Vicari general de Girona, publicada també enguany. La biografía d' en *Joan Sardá* escrita per en Joan Maragall y llegida en l' Ateneu Barcelonés es un treball digne del nom de son autor y deurá ser citat y consultat per l' historiador del nostre moviment literari.

L' incansable investigador en Joseph Brunet y Bellet nos ha donat una hermosa edició del llibre inédit d' en Cessulis *De les costumes dels homens e dels oficis dels nobles sobre lo Joch dels Escachs* y un altre original sobre *Els Hetheus* com tots los de son autor, de radical crítica histórica. Les *Cent biografíes tarrassencas* d' en Soler y Palet es una obra d' erudit y de patrici. Son també notables los estudis d' en Miret y Sans sobre 'l vescomtat de *Castellbó* escrits en castellá no sabém perqué donchs l' ús de la llengua oficial no

n' hi deu haver fet vendre un exemplar de més, y es llástima perque lo treball del senyor Miret es de lo millor que tením en monografíes históriques; en Carreras y Candi, un altre investigador ha escrit una curiosa mónografía sobre *Castellbisbal* interessant com totes les seves y l' Agustí M.ª Gibert acaba de publicar un altre curiosíssim treball histórich-arqueológich referent á les *Ciutats focences del litoral cosetá* que donarán molta llum als qui 's vulgan enterar dels orígens de moltes poblacions de la nostra terra. En les obres esmentades, si hi afegím un curiós follet de una memorable época de la nostra historia, publicat per la notable revista *Lo Pensament Catalá*, tením lo conjunt de llibres históricha referents á Catalunya publicats aquest any.

A la anterior llista potser s' hi podría afegir *Cataluña* de en Pere Estasen, enciclopedia de coses catalanes ben escullides d' entre les obres de molts autors. Y per acabar, citarém lo volum dels *Jochs Florals* d' enguany, la colecció de la revista *Catalonia* publicada tota en bloch per la casa editora, la *Revista gráfica* dedicada á Guttemberg ab motiu del seu centenari, obra única, y escepcional que honra á la nostra industria més ó menos relacionada ab les arts del llibre; *La Aforística médica catalana* del manresá Olaguer Miró, treball complert, pacientíssim é interessant per tothom, La *Excursió á Palafrugell, Palamós y Sant Feliu de Guíxols* d' en Cristófol Fraginals escrita ab gran trassa que poden envejar molts escriptors d' anomenada, lo *Compendi de la Historia de la literatura catalana* de Mossen Font y Sagué, un *Estudi social* den Fius y Palá, de Manresa, *Lo nostre plet*, de l' Eveli Doria, *Esplicació del ball de les sardanes llargues* d' en Lluís Romagueras, los tres llibres de devoció de Mossen Rigualt *Lo Catalá devot, La Santa missa* y *La bona mort* y d' altres que no recordám.

Com se veu, *les actuals circunstancies* no han fet minvar la producció dels llibres escrits en la nostra llengua, abans al contrari cada día son més los catalans que 's decidexen á escriure en la llengua propia, potser per lo motiu que espressava lo poeta Matheu en aquells versos:

Quan la mare va endolada
es quan creix l' amor dels fills.

Y si axó es cert, podrém acabar ab la *seva* frase: *no hay mal que por bien no venga.*

E. Moliné y Brasés.

ANIVERSARI

¿Quando veniam?

Set anys, ¡oh Vida mía!, fá avuy que t' entregava,
frissant perque 'l prenguesses, mon miserable cor;
si fos encara lliure, si set mil cors tenía,
arreu y sens reserva te 'ls donaría tots.

Set anys que arracerada romanch vora al Sagrari:
¡mon Déu, tos tabernacles quant deliciosos son!
De goig defalleix l' ánima sentintse cobejada
per l' ombra de tos atris, ¡oh regalat Espós!

Ací es millor un día de soletat y calma
que mil sota les tendes y entre 'l brugit del mon;
ací lo esperit troba lo que tant temps cercava,
mes ¡ay!, ¡també s' anyora perque no 't veu en lloch!

A voltes, t' ho confesso, me fá penar lo viure;
tinch por, veyentme ingrata, de naufragá en lo port,
y frisso, en va, per l' hora que lliure y desfermada
puga volarte als braços y perdrem en ton Cor!

Mon Adorat, no trigues á rompre mes cadenes;
¡Senyor!... Mes no m' escoltes y faças com tú vols...
Sols, com meresch, no 'm dexes: si 't plau, frissaré encara
més temps, assedegada sens descobrir la Font!

Sor Eularia Anzizu.

6 Novembre 1897.

A LA MORT DE LA MEVA MARE

Tristitía implet cor vestrum, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.
Joan, 16-60-20.

Lo rossinyol entre 'ls arbres
ha cantat tota la nit,
del presseguer á la eurera
de la eurera al romaní.
Quines passades tan fines!
quin refilar tan bonich!

Mes ay! ma estimada mare
está espirant en son llit,
y mes que 'l cant d' alegría
jo escolto los seus sospirs.
Mon pare al peu de la espona
va plorant de fil á fil,
al veure apagar la flama
que ell no trigará á seguir:
plora 'l germá y la germana,
ploran parents y vehins,
y fins los sants en sos quadros
que foren ay! sos amichs.

Dintre la casa tot plora,
tan sols ma neboda hi riu,
ma neboda de pochs mesos,
aucell nial d' un matí
que arribat ahí á la vida
no sab que s' ha de morir.
Saltirona, riu y canta,
y ses rialles y crits
bescambía ab refilades,
lo rossinyol del jardí.

¿Perqué 'ls aucellets refilan
quan lo cos está tan trist?
Mes, consol d' aquest desterro
cantau, rossinyols y nins,
en aquesta vall de llágrimes
recordaume 'l paradís.

JACINTO VERDAGUER, PVRE.

11 Janer, 1871

DEL CALAIX

L' amor es sentiment d' humils. Lo vanitós, ególatra per excelencia, es incapáç d' amor. Si algun cop creu posarne en algú, será quan tinga á n' aquest per molt superior y encara per lo que la correspondencia d' aquest puga refluir en favor d' ell.

***

Si pera ben aquilatar lo mérit d' un producte industrial qualsevol se necessita la educació especial y previa que la industria respectiva suposa ¿cóm podrán judicar bé d' art tants y tants atrevits que 'n parlan sense la educació necessaria?

***

Les facultats ó dons naturals son com la llevor de les plantes selvatges; grillan arreu arreu. Axís se troban hómens d' imaginació, enginy ó de gran talent fins en plé desert. Lo que hi ha es que 'l desenrotllo d' aquexes facultats, quan no son verament *genials*, dependrá sempre de l' ambent que rodege al dotat d' elles. No passará d' escanyolit y encara mantenintse aspre y espinós com lo dels rododendros al bosch, mentres l' home permanesca en plena atmósfera rural y enderrerida. Pera que aquelles facultats prengan ufana, florescan y dongan un fruyt esquisit, les hi cal l' ambent constant d' una bona cultura.

NARCÍS OLLER.

LA CANÇÓ DEL GORG BLAU (*)

Adeu, tristor encastellada
del plá de Cúber y Almaluig...
Seguint arreu l' aygua que fuig
d' aquexa terra desolada,
sorprén mos ulls la portalada
        d' un paradís...
L' aygua s' atura á son encís,
y par que diga: *¡reposau!*
—Dolça es la calma del Gorg blau.—

Les colossals penyes bessones,
formant un freu maravellós,
sols dexan caure un raig duptós
sobre l' estany pur y sens ones.
D' encantament blavors pregones,
        com un safir,
aqueix estany fan resplandir,
y par que digan: *¡somiau!*
—Dolç es lo somni del Gorg blau.—

L' antich camí tot solitari
voreja l' aygua, recobert
baix del penyal, y sembla obert
per un exércit llegendari...
Passant del Gorg al mur contrari
        pel rústech pont,

(*) Sobre l' aspre camí de ferradura que anant de Sóller á Lluch, travessa les majors montanyes de la cordillera de Mallorca, se troba l'estret y bellíssim passatge del Gorg blau, axí anomenat per la blavor que allá prenen les aygues del torrent, formant un estany de prou fondaria entre dues altíssimes penyes. Sortides les aygues d' aquella clotada deliciosa, des de les roques de Ca 'ls Reys, se perden dins un avench anomenat *la Fosca*, pera sortir més avall al abisme del Torrent de Parells.

somriu la coma de la font
com un idili tot suau
—Dolç es l' oassis del Gorg blau.—

Sortint del Gorg, per entre molça,
ramatges, eures y ramells,
l' aygua jugant fá ab los aucells
seguit, seguit, música dolça.
La neta escuma que ella espolsa
singlota ó riu?
Al qui l' escolta pensatiu
par que li diga: *¡meditau!*
—Dolça es la parla del Gorg blau —

Per entre flors, per entre espines,
lo que era estany se fá torrent,
y avall, endins, se va perdent
per un rocam com en ruines...
No hi troba ja murta ni alzines
molça ni flors,
quan allá baix, desfeta en plors.
dins la gran Fosca l' aygua cau...
—¡Ay com la vida es lo Gorg blau!—

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, PVRE.

LO TRESOR DE IGUALADA

Joyell del Paradís,
bella Igualada,
Deu t' enriquí ab cel pur,
ab camps y ubagues,
ab fruyts y oreig suau
y flors galanes.

Cubertes de vinyars
tens les montanyes,
brollant al teu entorn
fonts regalades,
hon s' ouen rossinyols
que alegran l' ánima.
Honrats y placenters
tos fills treballan,
y si per ton ramell
llorers te mancan,
dels penyalars del Bruch
pots abastarne,
que allí 'n feres planter
de bona saba;
mes no t' envejo, no,
tan riques gales,
t' envejo lo tresor
que en ton sí tanques,
t' envejo del Sant Crist
la sacra Imatge,
que obrá lo més alt fet
que 'ls segles guardan
donant-te fins sa sanch
per més honrarte.

Joyell del Paradís
bella Igualada,
tú que has lograt de Deu
tan gran miracle,
la fé de tos passats
com tresor guarda;
y puix ella 't feu gran,
creu y treballa.

Dolors Moncerdá de Maciá.

Més val cuydat de vell, que saber d' hom novell.

REVISTA TEATRAL

«Lo comte l' Arnau»... «La filla del mar»... «La filla del mar»... «Lo comte...» Y tot era escorcollar inútilment tots los recons de la meva memoria pera recordar los títols de altres dramas estrenats des de la publicació del anterior *Calendari*.

Finalment vaig decidirme á regirar diaris vells y vaig conseguir aplegar prous materials pera escriure aquesta revista. Peró, al veure que casi cap de les obres estrenades durant l' any eran de prou consistencia pera merexer un bon recort, fins varen venirme ganes de dexarla per fer. ¡Dona tan poch gust axó de guanyarse antipatíes formulant censures!

Mes, ¿qué s' hi fará? Tampoch ne dona veure l' estat en que 's troba 'l nostre Teatre, gracies als autors ineptes que l' han invadit y los empressaris poch escrupulosos que 'ls han ajudat en la seva tasca.

* * *

Malgrat los seus defectes, la obra més consistent de totes les estrenades á Romea durant l' any, ha sigut *La filla del mar*, drama en que, si altra cosa no, poden assaborirshi alguns fragments vibrants y plens de vida. Lo que hi ha es que axó tan sols succeheix en lo primer acte, que resulta arrodonit del tot, encara que, pera fruirne les belleses, cal primer acceptar certs convencionalismes, comuns gayrebé á totes les obres del Sr. Guimerá y especialment á les de la darrera tongada.

En quant al assumpto, consisteix en la presentació del amor ideal y pur que sent en *Pere Martir*—galán de platja que *pert* á tantes noyes com festeja—per l' *Agata*, una xicota procedent d' un naufragi y recullida per caritat pels

difunts pares de la *Mariona*, que és la derrera *conquista* del galán al començarse 'l drama. Aquest acaba matant la *Agata* al *Pere Martir* y llençantse al mar, al sentir que 'l xicot li diu, abans de morir y després d' apartar d' aprop seu á la *Mariona*, que no la estima més que á n' ella.

Los elements de que s' ha valgut en Guimerá pera 'l desenrotllo d' aquest argument, han sigut los de sempre. Per axó gran part dels personatges, escenes y situacions, recordan situacions escenes y personatges d' altres obres d' ell meteix. Los tipos secundaris son idéntichs als de *Terra baixa*, *La festa del blat* etc.: una colla de tafaners y beneytons, que 's fican per tot arreu, intervenint en la acció del drama de la metexa manera que intervé 'l chor en les sarsueles.

Siga com se vulga. *La filla del mar* es si res més que nó, la obra d' un literat, cosa de tot punt notable, donada la invasió d' autors negats y sense cap mena de condicions que sofreix lo Teatre Catalá.

Per lo que toca á *Lo comte l' Arnau*, den Pitarra, crech que lo millor es no dirne res. ¿Qué 'n trauríam de censurar al difunt autor, si fins hi ha qui dupta que tinga part en moltes de les coses censurables de la obra?

També s' ha estrenat á Romea durant l' any un drama de D. Manel Rovira y Serra, titulat *Los minayres*, en lo qual no dexan de véureshi condicions, encara que malmeses pels models ab que l' autor sembla haverse regit. Axó darrer, es dir, lo de regirse ab models poch apropósit pera ser imitats, pot aplicarse també al actor Sr. Capdevila, á qui va passar pel magí de cop y volta escriure un drama titulat *¡Carme!*—ab admiratius y tot—que 'ns ha servit durant la temporada present la companyía de Romea, ab gran entussiasme dels espectadors del galliner. Es un drama en que s' hi veuen reminiscencies de molts del repertori antich, sense que s' hi arribe á fruir may una emoció fonda y veritablement estética. Ab tot, com he indicat, certa part del públich s' ha empenyat en trobarlo bo, cosa que no es tan estranya com sembla á primera vista, donat lo número d' obres dolentes ab que s' *enriqueix* lo nostre teatre.

Ademés dels dramas estrenats á Romea, cal fer esment de *La Culpable,* de D. Adriá Gual, representat al Lírich en una de les sessions que la agrupació del «Teatre íntim» va donarhi durant l'hivern passat. Per la impressió que'n conservo, me sembla que no hi ha en la esmentada producció altra cosa que alguns tipos ben ensopegats y algunes escenes, molt poques, construides ab certa trassa. Tot lo demés ha quedat en la meva memoria com un immens garbuix sense cap ni centener, més propi pera ser agafat en broma que ab formalitat.

...Y vetaquí que no 'm recordo de cap més obra grossa —parlo de les dimensions—estrenada durant l' any en los teatres en que s' han posat en escena obres catalanes... ¡Peró, si! ara caych en que va estrenarse un drama d' en Baró al Principal. Lo que hi ha es que fins se me n' ha anat lo títol de la memoria... ¿Com se deya 'l drama d' en Baró?.. Se deya... se deya... ¡Ja ho tinch! *La tramontana.*

Tant en aquesta producció com en la comedia *La Neboda,* estrenada fá algunes setmanes á Romea, se 'ns ha presentat lo seu autor ab les xavacanades y carrincloneríes de tota la seva vida de *literat.* Ni tan sols ha conseguit lo que en altres obres, no per més aplaudides menys dolentes: ferse seu al *gros públich.* Per axó crech que abdues produccions son d' aquelles que no dexan rastre. Axí siga.

*
* *

Per lo que toca á les obres en un acte, cal dir que la cullita ha estat un xich més abundosa.

«Cendres d' amor», de l' Ignasi Iglesias, es un quadro hermós y ben sentit, estranyament feréstech á estones, feréstegament tendre en certes situacions, desenrotllat sempre ab la trassa d' un autor que coneix los secrets del seu art. Lo que hi ha es que no passa de epissodi. Lo drama pot dirse que l' espectador ha de endevinarlo, puix l' Iglesias, no'n presenta res més que les conseqüencies, reduhint l'assumpto á la presentació dels sofriments d' un pare davant

la fossa del seu fillet, desgraciada criatura nada del crim, morta al punt de néxer y enterrada de frau.

Del simpátich autor cómich Albert Llanas se 'n van estrenar l'hivern passat dues obretes, «Els raigs Y» y «Perdiu per garsa», abdues enjogassades, mogudes y plenes d'acudits graciosos, be que mancades, pera poderse calificar de comedies. de lo principal: l' argument.

També 'n manca, si aném á filar prim, al idili de Don Manel Rocamora «La pomera dels noys». Peró, de totes maneres, es una obreta culta, presentada ab certa originalitat y escrita en forma correcta y cuydada. Per axó contrasta notablement ab totes les altres obres estrenades fins avuy á Romea, dintre la temporada present.

Les altres peces noves que hem vist y de les que no he oblidat encara 'ls títols per fer poch que s' han estrenat, son: «La Dideta», del Sr. Got y Anguera, «Trumfos bastos» del Sr. Marxuach, «Ahon menos se pensa...» de Don Ramón Ramón y «Sol matinal» de D. Lluís Millá.

¡Ah! l'Oller, lo nostre novelista, va tenir també la pensada de confiar al actor Fuentes lo seu monólech «La grossa», que va representarse l' any passat ab molt aplauso del públich durant les festes de Nadal. Lo tractarse del autor de que 's tracta m' estalvía de fer del monólech l' elogi que se mereix.

⁂

Ja veyéu lo que ha sigut lo moviment teatral catalá durant la anyada: tres ó quatre obres més ó menos dignes de elogi, algunes de detestables y totes les demés insignificants. Que es com si diguessem dolentes.

Deu vulga que l' any vinent no hajám de dirho axí.

J. Morató.

Qui vol ésser bon gonyador, no crega corredor.
Qui menys s' ho creu, troba çabata en son peu.
Al estiu, tota cuca viu; al hivern, tota pert son govern.

LO PLANY DE LA AUCELLADA

Lema:
¡Y com si la presó no fos prou trista,
l' aucellayre crudel nos pren la vista!

Al Excm. Sr. D. Manel Girona.

I

LA ALOSA

L' alosa ajogassada y matinera,
axecantse dels blats de la masía,
ja saluda á la aurora riallera
que li anuncia 'l vell astre del nou día.
Pel lliure tot es llum, tot armonía.

Ab l' himne matinal de la natura
barreja los seus trins, al cel sospesa;
quan fita 'l sol gegant, quan tot fulgura,
canta son cant d' amor tota tendresa.
Lo verdum que la sent díuli ab tristesa.

LO VERDUM

Missatgera de la llum,
plany la sort del trist verdum,
del verdum de la masía.
M' agafaren dintre 'l niu,
fá tres anys que visch catiu,
ja 'n fá dos que van punyirme.

Per sentirme refilar,
un baylet me va cegar
ab la agulla de fer mitja.

Des que vaig sortir del bosch,
tot, alosa, s' ha fet fosch
pel verdum de la masía.

Mon butxí no té pas cor;
tot sovint arrenco 'l plor,
y éll escolta melodíes.
Canta, alosa, ab cant joliu,
quan jo canto anyoro 'l niu,
y ab lo niu la llum del día.

ESTANYS Y FONTANES

Pels estanys y les fontanes
s' ha sentida una remor,
la remor que s' ha sentida
de les aus dels encontorns,
que escoltavan la complanta
del verdum de la presó.
—Dexém, aus, exes fontanes,
fugím lluny dels estanyols;
lo baylet de la masía
no té cor.—

II

LA MERLA

A dins l' esvarzerar d' una marjada
que volta 'l cementir y la abadía,
portant á sos pollets dolça becada,
se n' entra lo merlot á plé mitg día,
enamorat dels fills y de la aymía.

Xiula que xiula, lo merlot dexonda
als cabalers del tros y als de la fexa,
tot ressonant per la clotada fonda
lo piular dels pollets que de nou dexa.
Lo pinçá que lo sent llença una quexa.

LO PINÇÁ

Merlot feliç del marjal,
dins la gabia d' un casal
    ma trista vida s' escola.
Les teles d' un caçadó
m' han portat á la presó,
    ¡mes quina presó tan fosca!

Perdí la aymía, 'ls fillets,
á tots los dexí orfanets,
    morts de fam dintre la molsa.
Ab la agulla d' un coxí
de fer puntes, se 'm ferí
    per arrencarme una estrofa.

Lo meu cant es funeral,
y l' hereu del rich casal
    l' interpreta cant de joya.
Si al hereu li quedés cor
compendría mon dolor,
    canta tú cançons hermoses.

VALLS Y MONTANYES

Per les valls y les montanyes
s' ha sentida una remor,
la remor que s' ha sentida
de les aus d' aubaga y bosch,
al llençar sa amarga quexa
lo pinçá que anyora 'l sol.
    —Dexém, aus, exes montanyes,
    fugím les valls de dissort;
    l' hereu del casal del poble
        no té cor.—

III

LA CALANDRIA

A fora la muralla de la vila,
saltant per los rostolls enamorada,
quan lo sol va cayent, mentres vigila
lo trescar de sa tendra novellada,
la calandria refila una passada.

Del himne de la tarda, boy contenta,
assaja, lliure, la primera nota,
á l' era 'l batador ja l' ordi venta
y es ella la regina de la clota.
Lo passarell esclau axí senglota.

LO PASSARELL

De la vila en lo castell,
óu, calandria, al passarell
presoner dintre una gabia.
Me robaren los meus fills,
no fugí d' humans perills
y ací 'm tens plé d' anyorança.

Me cegá un aymant dolent
ab fina agulla d' argent,
penyora de sa estimada.
Tot privantme de la llum,
quan més ploro, més presum
que es ma veu més dolça y clara.

Des que visch dintre 'l castell,
tots mos cants de passarell
tots los he perdut, calandria;
si 'ls aymants tinguessen cor
sabrían que la foscor
m' ha arribat dintre de l' ánima.

ABETS Y POLLANCRES

Pels abets y les pollancres
s' ha sentida una remor,
la remor que s' ha sentida
de les aus dels branquillons,
al llençar sos gemechs tendres
lo passarell melangiós.
—Dexém, aus, exes pollancres,
fugím dels abets del lloch;
que 'l fer aymant de la vila
no té cor.—

IV

LO ROSSINYOL

Hora baxa... 's colltorcen les poncelles,
porta l' aura á ciutat dolç refrigeri,
lo sol acluca ses gegants parpelles,
tot queda entre dos llums, tot es misteri;
refila entre les flors alat salteri.

Arpa d' abril, lo rossinyol fá gala
de sa eterna y sonora melodía,
lo jardí del palau perfums exhala,
canta 'l rey de la nit, acaba 'l día.
La cadernera lo seu plany li envía.

LA CADERNERA

Canta, canta, rossinyol,
si es que ja s' ha post lo sol,
á la estrella vespertina;
tú la nit hermosa has vist
y á mi 'm dexa 'l cor ben trist,
donchs no oviro la celistia.

Rossinyol, la nit no 'm plau
y tinch dintre del palau
una gabia molt bonica.
Crudel príncep seductor,
ab sa fina agulla d' or
m' ha donat una punyida.

La princesa de llarchs rulls
va comptarli que sens ulls
los meus cants l' encisarían.
Si lo príncep tingués cor,
ja sabría que ab tristor
tots los cants son elegíes.

FLORS Y ESTRELLES

Per les flors y les estrelles
s' ha sentida una remor,
la remor que s' ha sentida
de les aus que van á joch
voleyant per cels y terra
y escoltant un cant de dol.
—Dexém, aus, les flors marcides,
fugím d' un cel tan negrós;
si al palau veyéu un príncep,
no té cor.—

V

LES AUS CEGUES

Ditxoses de vosaltres les aucelles
que, lliures, contemplau la gran natura,
amigues de les flors y les estrelles,
la presó nos fá viure ab greu tristura;
¡y com si la presó no fos prou trista,
l' aucellayre crudel nos pren la vista!

LES AUS LLIURES

Companyones del bosch sempre afligides,
plorém vostra dissort, les aus hermoses,
vos hem vist sense llum tan entristides
y tant vostra presó nos ha commoses,
que per tots los indrets de la encontrada
nostre cant es *lo plany de la aucellada.*

JAUME BOLOIX Y CANELA.

Barcelona 10 de Maig de 1900.

SORTINT DE MADRID

Seguir terres castellanes
es seguí 'l pas á la Mort:
elles semblan lo seu regne,
tot miseria, erm y polsós.
No més les regan les pluges
y escombran los vents xalochs.
Allí les plantes s' hi migran
y ab pena esclatan les flors;
allí los aucells s' hi anyoran
y sols degotan les fonts,
y fins los hómens per víurehi
han de perdre 'l cap y 'l cor.
Fugimne, estimada meva,
que no 'ns atrapés la sort
d' aquesta terra sens ánima
que viu de malediccions.

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

LO PRIMER MIRACLE DEL ROSARI

Lo Comte de Tolosa era un mal home. Donat á les disbauxes, se posá al cap dels heretges albigesos y negava ab ells que Crist fos lo Messías, que en la Hostia consagrada hi fos Nostramo, y que la Verge fos immaculada.

Lo Llegat pontifici, Pere de Castelnuovo, l' escomunicá, y llavors lo Comte en venjança, tot fent veure que volía reconciliarse, li demaná que 's vegessen en lo monestir de Sant Gilles, y desprès d' escarnirlo desvergonyidament, quan lo Llegat se n' entornava, lo feu aconseguir á entrada de fosch, y lo feu assessinar ab cobardía. No era pas la primera mort que feya! Com un llop famolench perseguía la Esglesia, y mantenía sa gent del saqueig de monestirs y temples.

Lo Papa Inocenci III lo escomunicá per sí meteix, y axecá una creuada, si be plé de misericordia com Jesucrist, avisá al Rey de França y als Arquebisbes de Lyó y de Tours, pera que cuydassen á ferlo tornar al bon camí.

Quan lo Comte se vegé la creuada á sobre, per por de perdre sa corona, escrigué al Llegat Pontifici que volía reconciliarse. Lo Llegat lo rebé en Sant Gilles, y després de ferli fer pública penitencia, y ferli jurar que aniría contra la heretgía, á la que havía ajudat fins aleshores, lo acceptá de nou en lo gremi de la Esglesia.

Lo Comte, sempre perjur, no complí res del pacte, y quan los Llegats Pontificis lo amonestaren, los amenaçá ab les armes.

Llavors s' axecá la creuada. Mils hómens de França y de Italia comparegueren á lluytar per la Esglesia, clavant la creu roja sobre sa espatlla dreta, y com un torrent que surt de mare ab la revinguda de les aygues, caygueren sobre Carcassona y sobre Beziers, que quasi dexaren en runes.

Los Bisbes del Llenguedoc se juntaren en Concili en Avinyó, y escomunicaren al Comte de Tolosa si no complía sa paraula jurada en lo monestir de Sant Gilles.

Entretant, los Llegats anomenaren capdill de la Creuada al valent Simó de Montfort, lo més piadós cavaller de tots los qui 's conexían, y lo primer confrare de la *Milicia de N. S. Jesucrist*, que havía fundat allavors meteix Sant Domingo, qui per aquelles terres predicava.

Lo Papa Inocenci III encara volgué provar si s' arrepentiría 'l Comte heretge y li escrigué la carta més amorosa que escríureseli podía.

La Creuada no passá avant, esperant lo que manaría 'l Papa; los Barons se 'n tornaren á llurs terres, y no més romangueren á Muret Simó de Montfort, lo Llegat del Papa, lo Predicador de la Creuada, que era lo Abat del Cister, y lo gloriós Sant Domingo.

Lo Papa anava escrivint á l' un y á l' altre pera no tenir que escampar sanch; mes lo traydor del Comte, aprofitant exa treva, se colligá ab lo Rey d' Aragó, Pere II, per mal nom *lo Católich*, y quan menys ningú s' ho esperava, se presentan lo Comte y lo Rey davant de Muret ab més de quaranta mil hómens.

Tost los Bisbes varen veure aquella fellonía, ne foren molt agreujats, puix Simó de Montfort encara no tenía un miler d' hómens ab ell. Lo Llegat, lo Abat del Cister y 'ls Bisbes se n' anaren á trobar al Rey D. Pere en sa tenda. Lo Rey no 'ls volgué escoltar, y al cayent de la tarde ab la tristesa pintada en la cara, tornaren los Prelats á Muret y 's tancaren en la esglesia del Monestir, ab Sant Domingo pera deliberar lo que fer deurían.

Ben pensat tot, determinaren tornar al Rey; mes en processó humil y á peu descalç pera ablanir son cor.

Mentres ells en la esglesia pregavan, lo Rey en Pere y los seus passavan la nit en la disbauxa, en tanta de manera, que al matí lo Rey no 's pogué tenir dret en lo Evangeli de la Missa, segons son fill lo Rey en Jaume, recompta.

Tant punt l' alba trencá, los Bisbes trameteren al de Aragó un missatge de llur anada á sa tenda, mentres en

Simó de Montfort y ses companyíes ohían Missa y combregavan de má del Bisbe de Uzés.

La resposta del Rey va ésser un bell escarni. La portavan mesnades aragoneses que avançavan demunt Muret en só de guerra.

En Simó de Montfort s'agenollá en la esglesia, prengué sa coraça y cenyí sa espasa. Sos cavallers, febrosenchs, se posavan sobre les armes. Lo Bisbe de Foulquiers los doná á besar lo Sant Crist, que aquells lleons de les batalles humilment petonejavan peu á terra. Mes com les companyíes del d' Aragó s'atançavan per moments, lo Bisbe de Cominges prengué lo Sant Crist y benehí á la Mesnada de Montfort resantlos la indulgencia de la Creuada.

Los Bisbes ab Sant Domingo, corregueren al altar y ab les mans al cel pregavan al Deu de les batalles y á la Verge, resant lo sant Rosari. Lo gran Patriarca semblava lo vell Moysés pregant en la montanya á vistes dels exércits.

En Simó de Monfort tingué una bella pensada. En comptes de fer cara als cavallers que sobre Muret venían, feu veure que, descoratjat, sortía pels portals de derrera y fugía de dar batalla.

Quan lo Rey vegé que 'l de Monfort fugía, no tingué espera ja; montá á cavall, y sens escoltar á en Nuño Sánchez ni á n' en Guillem de Moncada que li deyan que 's esperás, esperoná son cavall y ab ses tropes sens ordre de batalla, se tirá contra 'l de Montfort, que veyent que sa pensada reexía, se girá de cop, y atacant á les mesnades, se n'entrá ab ses tropes fins al cor de la reyal, com un lleó entre una remada de brúfals.

L' espant cegá als cavallers del Rey, y D. Miquel de Luciá y D. Blasco de Alagón y D. Rodrigo de Lizana y D. Ladrón de Luna y D. Guillermo de Puyo aragonesos, ab molts altres; y los catalans, en Dalmau de Crexell, en Huch de Mataplana, en Guillem d' Horta y en Bernat de Castellbisbal y altres y altres, abandonaren al bo de la batalla, al Rey, D. Pere, qui, ans que recular, brandá sa espasa fins que caygué mort pels creuats qui no 'l conegueren.

Exa cobardía dels cavallers, y *lo pecat en que estavan,* diu

lo Rey D. Jaume en sa *Crónica,* fou la causa de que més de quaranta mil hómens fossen vençuts per un escás miler y en tan poques hores.

Segurament lo Rey en Jaume no sabía que la valentía dels de Montfort y la cobardía de tan braus guerrers, com son catalans y aragonesos, anava lligada á les denes de un rosari que esgranava als peus de la Verge Santíssima lo gran Patriarca Sant Domingo. Tant ho vegé axí tothom, que des llavors en la esglesia de Muret hi ha un retaule en que s' hi veu pintada la batalla mentres Sant Domingo demana á la Verge la victoria pels cavallers de la *Milicia de Crist.*

Quan en Simó de Montfort vegé lo cos del rey D. Pere d' Aragó estés en terra, los ulls se li anegaren de llágrimes y saltant del cavall, abraçá y besá lo cadavre. Lo feu enterrar com á Rey pertanyía, y ell descalçantse, va entrar en Muret y donant als pobres son cavall y sa armadura, se n' aná á donar gracies á Deu y á la Verge per aquest que era lo *primer miracle del Rosari.*

Gayetá Soler, Pvre.

Nota.—Qui vulga veure comprovada exa breu, peró verídica relació, pot consultar la *Crónica*, del Rey Jaume, cap. VII; Zurita: *Anales*, lib. II., cap. 63; P. Lacordaire: *Vida de Sto. Domingo*. cap. V; *Histoire generale de Languedoc*, tomo III, crónica llemosina anónima, contemporánea; les Cartes de Inocenci III; y per fí, Bartolo Longo: *S. Domenico e l' Inquisizione al tribunal della ragione e della Storia.*

INSTANTÁNEA

Los nuvis commoguts les mans juntaren
y 'n passa 'l salpasser lo capellá,
les mares enternides somicaren
y l' escolá axerit digué: «ja está»

Jaume Collell, Pvre.

LA MARE PATRIA

I

Tant lo castell com lo poble,
mostran pla bé lo que son:
lo pastor y la remada,
los vassalls y lo senyor,
lo castell dret á la cima,
les cases al peu, entorn.
Santa Pau, es pau y santa,
axís ho diu lo Baró;
sa muller la Baronesa
—Poch la estiméu, li respon,
no tants cops la dexaríau
si la estimesseu com jo.
—Los Barons de mon llinatge
may al perill foren sorts.
—Que 'm dexeu un' altra volta
no 'm vé certament de nou.
—Axís lo casal acrexo.
—Axís acrexéu mos dols.
—Mes gelosa cada día!...
—Cada jorn més ambiciós!...
—Primer que tot es la gloria.
—La patria es primer que tot.
—Per axó lo fill m' emporto,
per donarli, si es que 'l vol.
—Y dels braços de la mare
l' arranqueu...llevantme 'l cor;
si axó es amor á la patria
á fé no la estimeu poch.
Mes, cal marit, tení en compte
que abans, ara, aquí y per tot,
l' axamplament de la hisenda,

l' acabalar més tresors,
lo ser temut y 'l gosarse
fama de valent, no mou
á estimar ni mes ni menos
la patria, 'l casal, lo lloch
hon hem vingut á la vida
y volém fé 'l derrer son.
Entre la gloria y la patria,
sab Deu lo que hi va Baró:
per vos, la gloria es la vida;
per mí, Santa Pau ho es tot!
—Dels meus passats la llança
sou Baronesa.—¡Ay de vos,
si del amor á la patria
deu al fill semblants lliçons!
—Morir es viure si 's logra
clucá 'ls ulls baix son penó.
—Mes no lluny, en terra estranya
que no 'ns estima ni 'ns vol
y 'ns fá més trista, més negra,
molt mes horrible la mort!...
Aneu, aneu á la guerra,
aneuhi ab lo fill y tot:
mes ay, torneune ben prompte!...
mes ay, no 'n torneu pas sol!...

II

Lo mur de Vila de Iglesias,
que es de Sardenya un bell lloch,
be l' aguanta la escomesa
del exército de Aragó.
Prop de un any que 'l seti dura,
talment á combat per jorn;
toçuts los aragonesos,
los sarts mes toçuts, si 's pot,
y en assalts y coratjades
tant uns com altres prou bons.

N' Huch de Santa Pau, té fama
de ser lo primer en tot,
al davant á la embestida,
al darrera en lo retorn
y en lo cim de la muralla
del assalt en lo més fort.
Son fill, que d' éll may s' allunya,
n' aprofita les lliçons;
mal ferit ja tomba 'l pare,
tomba 'l fill bon tros pitjor
y 'ls víctors de l' host triomfanta
han d' escoltarlos abdós,
de sanch enemiga y propia
mal geguts en negrench toll.
—¡Ay de mi, mareta meva,
que 'm mancan los teus petons!...
—Ditxós qui alcança en la falda
de la gloria un bon repós.
—Si de Santa Pau lograva
començar lo derrer son
sentint la tendra oració
de aquells que estimém y 'ns ploran,
que 'ns posarían al front
l' adeu del cor, ab sos llavis
plens de mel y plens de foch...
La veu del fill, qui se acaba
va perdent la vibrantó.
lo pare, que se n' adona,
vol trobárseli més prop,
pega alenada, rossegas,
descansa... y torna de nou:
—¡Galcerá! Fill meu!... allarga
la ma, ja 'l toca... no 's mou!
mes, respira... si, respira!...
—Pogués ab mon alé jo,
ab tot mon alé, una mica
donarten que sigués prou,
per que á Santa Pau poguesses

retornar un altre cop.
¡Fill meu! ¡Galcerá!... Concentra
tot lo coratge que pot;
axeca 'l cap; en los llavis
de son fill dexa un petó
y aquest, com si á la besada
sentís arribarli al cor,
quelcom d' allá aquelles terres
hon obría 'ls ulls al mon,
gemega, somriu, estiras,
fá ¡Jesús!... y queda mort;
mentres de Vila de Iglesias
s' ampara trionfanta l' host,
al bell espetech dels víctors
fent musica 'l só dels corns.

III

De tota la baronía
als cloquers, tocan á morts;
lo Baró n' es de tornada,
Santa Pau vesteix de dol.
Mossen Huch corra á la cambra
hon té la meytat del cor,
n' hi troba á la baronesa
desfeta en un mar de plors;
no gosa dirli paraula,
ella ni miral tan sols,
un nus los estreny la gola
y una abraçada 'ls confon.
—¿Quina memoria me 'n portas?...
—Morí benehint ton nom...
com un cristiá fermíssim,
com un montanyés de cor,
—D' estimar jo l' ensenyava!...
—D' ésser varonívol jo!
Quin goig si ara éll, de tornada
y descansant jo en son lloch:

l' escut de la baronía
més espléndit, lo renom
dels Santa Pau ab més fama
y 'l Rey de sos fets joyós
te digués: «Mare y Senyora,
«llohém á qui 'm dava cor
«de Sant Lurí de Sardenya
«per meréxer l' estat nou...
Y quina gloria la seva,
més digna!... més gran!...
—Millor
l' haurá allá al Cel, si moría
pensant en mi, que aquí al mon,
sempre en lo cor de la mare
tindrá la patria tot hom;
mes, la de veres la sola
que ompla l' ánima de goig;
la que al Cel li plau donarnos,
la Santa Pau desde hon
qui té set y fam de gloria,
si alça 'ls ulls, la troba á dolls!...
—¡Tant de bó, lo Baró esclama,
tant de bó la logrém tots!

F. Ubach y Vinyeta.

Bé qui és dels altres no m' omple les galtes.
Qui no fá bé á son frare. que n' esper son confrare.
Tot bé qui no vé de Deu se fon axicom á neu.
Boca qui menja fel no pot escupir mel.
A la boda del fillol, qui no t' hi convida no t' hi vol
Cá de pobrich lladra sens profit.
Gat miolador, poch ratador.

SOBRE LES AUQUES DE RODOLINS

ARTS Y OFICIS

L' origen de semblant col-lecció no es pas difícil d' endevinar; se remunta á la etat mitja, y vé inspirada per les miniatures, vinyetes y demés il-lustracions que ornamentavan los llibres gremials ó que popularisavan en fulles soltes lo mecanisme de bona part d' industries. Tant es axís, que totes les nacions conservan en sos arxius llurs respectives series, essent difícil precisar quina fou la primera en la propagació de tan curioses representacions.

Paul Lacroix en son llibre *Mœurs, usages et coutumes de moyen age* dona á conéxer unes miniatures del *Livre des metiers* del sigle XIV, junt ab altres d' una col-lecció d' *Arts y Oficis* de la propia época, reproduhint además algunes de les estampes contingudes en altre volum d' *Arts y Oficis* pertanyent al sigle XVI, quins preciosos boxos son deguts á la especial habilió del renomenat Amman.

Que aquestes col-leccions se popularisaren profusament nos ne dona compte d' una manera singular lo significadíssim fet d' aplicarse á la ornamentació de les rejoles dites de Valencia y lo usarse aquestes en les vivendes particulars ab tanta abundor. Rares eran les cases del derrer sigle y adhuc del començ del present que no comptessen ab l' enrejolat dels «Arts y Oficis» en ses respectives cuynes, com que 'ls aplechs de semblants composicions en aquell ram de la cerámica pujan á regular nombre; y tal es la identitat de sos dibuxos, tal lo que s' aparan ab nostres auques de rodolins, que no 'ns cab cap dupte sían aquestes fidel trasllat de les referides rejoles.

Les auques d'*arts y oficis* de motllos diferents—dexant de banda les dels «venedors ambulants»,— en l'arxiu rodolinesch hi constan en respectable número. En la del «Sol y la Lluna» y en les «Auquilles», formades ab residuos ó apro-

fitaments d' anteriors motllos, s' hi acusa la existencia de altres auques d'*arts y oficis* estingides ja ó quan menos desconegudes, que demostran una vegada més la popularitat del tema.

Les que 's conservan encare son de variats istils, predominant los de forma valenciana, que son los imitats, los copiats de les rejoles de Valencia, com denunciant una vegada més la font de son origen.

D' entre aquestes, marcadament del sigle passat, n' hi ha una d' entera ó complerta y tres ó quatre mixtes, es á dir, contenint *arts y oficis* y una petita part de professó de Corpus; essent les tals composicions, sinó idéntiques, derivades d' una metexa planxa.

La que més se n' aparta, per lo barruer del gravat, ja que en la composició dels assumptos se retiran molt, es la estampada á Manresa per la antiga Casa Pau Roca. A judicar de sa data per la simplicitat de la composició, l' anteposaríam á sos congéneres; tant hi ressurt *la naïveté, cette fleur delicate si difficile á cuellir dans les temps modernes,* com diu Champfleury, ingenuitat que no s' aprén perque «vé del cor y no del cap» segons lo propi assegurá; mes la circunstancia d' ésser una imperfecta copia de les auques valencianes, y no de la primera edició, de la complerta, sinó de les mixtes, li treuen tan honrós mérit.

Segueix á n' aquestes, per orde crōnológich, altra de composta, meytat músichs, ab son serpentó, fagot y campanetes y meytat *arts y oficis,* distingintse de les altres per la finesa del dibuix y 'l general bellugament de les figures, ademés d' un ayre caricaturesch, que per si sol ja la singularisa. Les gorres ab pala y los pantalons llarchs destacantse entre perruques, gresols y cuixals, acusan clarament la posterioritat de la data. Aquesta y la referida d' en Pau Roca van sens números ni llegendes, que es com se publicavan primitivament.

Trassumpto de la anterior es la d' *Artes y oficios enanos* (?) editada per la Casa Llorens de Barcelona. Conté una part d' *oficis* y altra de *músichs,* com aquella, l' ayre caricaturesch s' hi accentua més encare, puix que 'ls personatges

arriban á *nanos,* axí com la disparitat de temps s' hi revela en son conjunt á simple vista; mes ni la gracia del dibuix ni la animació de les composicions, apesar d' ésser més moderna, poden compararse al *chic* de la similar, d' entre les de son género una de les més inspirades.

Además de les auques ja descrites existexen unes fulles compostes de setze vinyetes, tamany aproximat al dels rodolins, sens numeració ni llegenda en los compartiments y contenint representacions d' *arts y oficis;* fulles qual primorosa execució denuncia prou en clar lo afrancesament de sa procedencia, y que consigném aquí perque no fora estrany se les haguessen apropiades los noys confonentles ó estimantles com á tals auques.

Observant aquest conjunt de vinyetes corresponent á la secció *Arts y Oficis*, la idea del contrast se desperta en l'ánim del espectador sorprenentlo tot seguit los notables cambis, les importants trasmudacions que ha sofert la nostra industria solsament en lo que va de sigle.

Les variacions en la forma degudes á les capritxositats de la moda, lo natural desenrotllo dels procediments en los treballs purament manuals, obtingut ab la perfecció é introducció de noves eynes en llurs mecanismes y, sobre tot, la poderosa influencia de la aplicació del vapor en la majoría de manufactures, han desgavellat de tal lley l' envolum de la antiga industria y han modificat de tal manera son carácter que, llevat de molts pochs oficis, ja de cap se 'n conserva l' ayre. Tant es axís, que algunes de semblants fulles poden esposarse en lo corresponent museu com á veritable document arqueológich.

Vidal y Valenciano, en sos «Jochs y Joguines» diu ab referencia á una de les fulles d' *Arts y Oficis:* «¡Quan avuy un la recorda y veu com á impulsos de la civilisació moderna han desaparegut gran número d' aquells oficis que donavan nom á gremis y carrers de la ciutat de Barcelona, y en cambi se n' han creat tants y tants de nous, quan un considera que totes les produccions y manufactures d' aquell temps se feyan á má y á força de sanch, y que avuy per les coses més trivials se posa al servey del home la potent força

de vapor, un no pot menos d' entussiasmarse y benehir la ciencia, font d' ahon dimana lo modern progrés!»

Si axó deya, fará una desena d' anys, l' excel-lent escriptor y distingit home públich Sr. Vidal y Valenciano, entussiasmat pels estraordinaris avenços que en lo camí del progrés ha produhit, ha realisat nostre sigle, vejas que no dirán los de la vinent centuria, quina no será la seva admiració quan, aplicats á la industria y á les arts la pluralitat de descobriments científichs avuy en estudi, se 'ls presente á la vista, abrigallades ab sa modestia é inspirant lo carinyós respecte de la velluria, aquestes fulles de rodolins, mesquines fites del art, peró, senyals al fí, que marcan ab la existencia 'ls entrebanchs y obstacles de sa inacabable vía!...

JOAN PONS Y MASSAVEU.

SETEMBRE

La plenitut de la vida
es arribada á n' el mon,
y 'ls camps están plens de fruyta
si moriren flors y olors.

La plenitut de la vida
lo mitg-día d' un llarch jorn
que si tengué bon principi
tendrá 'l decapvespre hermós.

La plenitut de la vida
sepultura d' ilusions
y delitosa esperança
del més pur y ver amor.

ANTONI M.ª PENYA.

RECORT DE PROMETATGE

A ma nova filla Dolors Planas de Amer.

¡Benehit jorn en que la Providencia
va durme á ton alberch per oferirte
l' amor de pare, jorn en que 'm digueres
préngam per filla! Goig de ditxa immensa
me doná en aquell día ta paraula
que per esposa ab lo meu fill t' unía:
era com veu del cel ben coneguda
aquí en ton nou alberch: la veu excelsa
de l' amor del bon Deu, la que á ma esposa
inspirava en est mon, y que sens dupte
havent sigut la honra de tos pares
també te va inspirar. Mercés, ma filla,
pel consol que m' has duyt en la tristesa.
En esta casa axí també Deu vulga
que hajes trobat l' amor que desitjavan
ton cor y la teua ánima: la gloria
de l' amor celestial de la familia.
Santificada per Jesús es ella
lo verger encantat en que florexen
les belles flors de vida de la patria.

ALS NUVIS

Sotsmés l' home á guanyar lo pá tot día
ab la suhor de sa faç, l' alegra força
pel treball lo Senyor li dexá traure
del paradís, donantli companyera
que 'l ben amás per ésser ben amada.
Oh fills meus cars, puix lo bon Deu vos dona
tal do en esta vida per amarlo
y axí arribar á l' altra que es eterna,
síauli ben agrahits, que axó es la escala
per pujar d' aquest mon al cel de gloria
que ha ofert al cor qui sobre tot l' estima.

MIQUEL V. AMER.

BARCELONA A VALENCIA

Com dues flors pariones, com dues flors germanes
que 's badan y que 's breçan de cara al mar llatí,
jo en lo racés dolcísim de serres catalanes,
tú en la planicie fértil del edetá jardí,

perfums y alens y brises doném tot hora á l' ona
que 'ns torna ab abraçades de ritme balear;
que 'ns torna y diu y canta:—Valencia y Barcelona
son perles, son les perles més belles d' aqueix mar.—

Y ho compta la oreneta y ho comptan les gavines...
¿Tenen rahó? be ho saben, be ho diuen altres veus;
be ho sab aqueix rosarî de pobles y marines
que s' obren, com petxines, de Denia al Cap de Creus.

D' aquexa immensa cala que 'l sol d' orient abranda
florím al cor, ditxoses, y 'ns sadollém de llum;
tú ab flors y cants y brises y aromes per garlanda;
jo ab naus, telers y moles y ab espirals de fum.

Tú frisas jardinera, jo pujo filadora;
la flor y 'l fruyt s' estiman y encaxan de bon grat!
de tos jardins y campes lo Turia s' enamora;
de mos tallers s' agrada Besós y Llobregat.

Y tú també t' agradas de dirte ma germana
com jo te 'n dich y 'ls braços t' allargo sempre amichs;
comtesa, jo 't saludo; m' estimas tú, sultana...
no en vá 'ls amors s' enfloran com més y més antichs!

Que no has perdut encare ta hermosa fesomía;
que no hem perdut ni perdre volém nostre tirat;
si amunt com dues áligues de cara al sol fem vía
no arreconém á la ombra les glories del passat.

Encare avuy arboras demunt de ta *Senyera*
lo *Rat Penat* que 't parla del Rey Conqueridor;
tú 'l tens, tú 'l vols per tálem, jo 'l tinch per capsalera
y 'ns dona á totes dues empenta y virior.

A tú, per traure espléndits colors de les paletes
á mi, per fondre 'ls bronzes d' estátues colossals;
á tú y á mi per tindre prosistes y poetes
que en llemosí festejan los nostres Jochs Florals.

Quin goig, quina alegría quan hostes d' art, s' abrigan
tos fills en los meus braços, mos fills á ton racés;
y en germanor s' ajuntan, y tots plegats espigan
inspiracions y glories y cants que s' han tramés!

Quin goig, quina alegría quan tos vaxells y veles
á dins mon port recalan, quan á ton port vinch jo!
les naus, exes naus nostres, per tot dexan esteles
d' industria, de riquesa, de pau, de perfecció.

No duhen, no, per nólits canons y enginys de guerra;
cotons y blats y estibes de fruyts son llus castells;
aquells que les nolejan sols lluytan ab la terra,
llurs armes son axades, encluses y martells...

Ab exes soles armes lluytém sempre y tothora;
lo sant treball pels pobles es vida y joventut!
Tu fent de jardinera, jo fent de filadora,
regenerém la patria, tornémli la salut.

Lluytém, la lluyta es vida. Los pobles que treballan
poden sofrir, fins caure, mes sempre triomfarán:
si 'ls contratemps nos vencen y 'ns torban y 'ns encallan
¡fé en l' avenir, oh pobles, fé en l' avenir y... avant!

Avant, treballém sempre; si cal dur la corona
de mártir, que 'ns la pose lo sant treball al front;
jardí y puntal de Espanya, Valencia y Barcelona
serém en nostra lluyta la admiració del mon.

A. Bori y Fontestá.

LOS CATALANS EN LO SITI DE BUDA

Terrible se feu lo poder de Turquía en lo segle XVII; ses tropes invadiren la Hongría y arribaren á amenaçar lo imperi germánich.

Leopold I, aquell Emperador de dolç carácter, de inteligencia claríssima y de relligiositat exemplar feu una crida á tots los estats germánichs y arreu s'aplegaren forces per castigar lo atreviment del turch. Les nacions cristianes ohiren lo crit de guerra santa que d'Austria exía, y, d'un altre extrem d'Europa, acudiren á Viena los capdills més valents, llur pit bategant de amor á Jesucrist, á defensar la Creu contra la morisma desenfrenada y crudel.

Lo embaxador d'Espanya Senyor Marqués de Burgomaine havía ja rebut en son palau al Duch de Bejar, als Marquesos de Valero y de Llaneras y als nobles Senyors de Rebolledo, Morán, Almeyda, Bedoya, Fuenmayor, Manríquez, Losada, etc...., quan li fou avisada la vinguda de un aplech de guerrers plens de fé y entussiasme que solicitavan parlar ab ell.

Posats ja los espedicionaris en presencia del Embaxador no pogué aquest sortir de sa admiració veyent davant seu á humils artesans, hómens pobres en sa major part, que conduhits per l'amor á la Santa Fé Católica havían atravessat los immensos espays que separan les montanyes de la hermosa Catalunya de les llunyanes terres de la Germania.

Aquest viatge en nostra época res té de particular, ab los medis de comunicació de que gaudím; emperó en aquells temps era dificilíssim, y més per gent pobra. Los catalans sortiren de llurs cases en nombre d'uns mil, marxant per diferents indrets, uns per mar y altres per terra, en diverses tongades, estimulats per la religió, embestint lo sens fí de dificultats que tan arriscada escursió ofería, podent solsament arribar á Viena, després de molt patir, un aplech de 55 hómens plens de fé y de valor.

Lo senyor Embaxador los aculli molt amablement, en son palau, y, aprovant llur relligiós zel, doná part al Emperador del singular acontexement.

Lo Emperador Leopold tributá grans elogis al valor y abnegació dels catalans, procurá fossen assistits en tot y per tot, y los assigná una casa hon estar en Viena.

Necessitant lo Comte Ernest de Starhemberg una companyía de tropa valerosa pera formar part de la vanguardia de son regiment de 1,500 alemanys foren agregats los 55 catalans al espressat regiment y formaren part de la susdita vanguardia, brillant cos que arreu per son valor se distingía.

Per manar los catalans era precís un oficial que parlés una llenga que ells entenguessen. No 'n trobavan cap á Viena, quan se fixaren en un militar andalús que allí hi havía, anomenat Francisco Félix de Astorga, lo qual se posá ab gust al front del valerós aplech de nostres compatricis.

Arribades ja les tropes á les portes de Buda, nostres catalans demanaren tots los díes anar á la trinxera, veyentlos sempre afrontar los majors perills plé llur noble cor de fé y d' entussiasme.

Memorable fou la acció que tingué lloch lo día 13 de Juliol de 1686 al assaltar les tropes alemanyes la torre grossa prop del fosso de la primera muralla. Los turchs havían minat profusament lo terrer y quan los nostres braus catalans estavan ja quasi dalt de la bretxa, davant la vanguardia de les tropes imperials, esplotaren los sachs de pólvora per los turchs preparats, exint per tot arreu enemichs que als cristians embestían cimitarra en má. No s' espentaren los valents fills de Catalunya, donchs saltant per lo enfonzadís terrer, enderrocat per ler esplosions, se llençaren com lleons famolenchs sobre l' enemich, lluytant en desproporció abrumadora, y arreu sembraren lo pánich, entre 'ls turchs. Un reforç de genisars se tirá sobre los ferits catalans que en terra geyan, encar defensantse, y á colps d' alfanx los hi llevaren la vida. Trencava lo cor ohir los morents demanant en aquella estrema hora l' auxili del Senyor y articulant en los derrers moments los sants noms

de Jesús y María. Moriren en aquesta acció més de 20 catalans y los demés restaren quasi tots ferits, axí com lo seu capdill lo noble d' Astorga.

Lo día 24 de Juliol també los nostres compatricis s' aprestaren á apoderarse de la torre del mitg, junts ab les tropes del Comte de Starhemberg, carregant una mina sota la susdita torre; emperó malhauradament la mina esplotá ab mala disposició, matant alguns alemanys y á uns 10 dels valents fills de Catalunya.

Lo día 2 de Setembre del meteix any se distingiren los catalans, á les ordres del Comte de Doeting en l' assalt general. Venceren ab los alemanys la ala esquerra del enemich y repeliren lo reforç de genisars que acudía; per fí arribaren á apoderarse del carrer més proper de les muralles, repelint després en lo carrer dels juheus lo darrer cos de genisars.

Moriren en aquesta brillant acció quasi tots los catalans que restavan, donant proves de imponderable coratge, que fou la admiració de tots los capdills del camp cristiá, tant alemanys com estrangers.

Entre los pochs catalans sobrevivents de tan heroica campanya cal mencionar á Pere Espinós que després vestí l' hábit del gloriós Sant Francesch, Pere Gabriel Pujol, més tart celosíssim sacerdot y Guillem d' Alcántara, anomenat capitá Buda, qui prengué part en la guerra de successió y morí en Alemanya al servey del virtuós y erudit Emperador Carles VI.

En nostra Santa Esglesia Catedral se conserva una joya que recordará en tot temps l' heroísme de nostres compatricis en Hongría. Es aquesta joya una llantia de plata, de pes de 500 onces, que regalá Barcelona, per commemorar la rendició de Buda, lo día 3 de Novembre de 1687 á sa patrona Santa Eulalia.

JOSEPH RAFEL CARRERAS.

Lo cá qui vol pá ha de llepar la má.

À MA GERMANA MARÍA AGNA RUBIÓ Y LLUCH

OFERINTLI UN EXEMPLAR DELS «RECORTS DE MONTNEGRE»

Del castanyer sota l' ombra
plé de tos dolços recorts,
nasqueren les pobres rimes
que t' oferesch aquest jorn.
Tu 'm mostrares son brancatge,
tu 'l seti obert en lo tronch,
tu 'l camí que hi du, com orla,
vorejant l' avench pregon.
Allí brollaren breçades
per cántichs de rossinyols,
mentre als dos nos recullía
la calma augusta del bosch.
Avuy vestides de festa
alçan tímides llur vol;
aurenetes mitg perdudes
temen del mon lo fredor...
¿Ahon trobarán milló estada
que en lo racer del teu cor?

A. Rubió y Lluch.

LO DESCARRILAMENT

A les sis vint lo tren sortía
marcant lo disch lliure la vía,
y 'l maquinista diu resolt:
«A les tres deu hora fixada
lo nostre tren pendrá posada;
seré puntual, l' horari ho vol.»

«Apa petita, avant sens treva,
avuy tinch de sortí ab la meva;
apa, petita, fes bondat.
Be prou que saps, dolça estimada
com he dexat ben demostrada
més de cent cops ma voluntat.»

Axís parlava lo maquinista,
mentre estenía al lluny la vista
la má al timó; la orella atent.
«Perque jo ho vull hem d' arribarhi
no pas perque ho vulga l' horari»,
respón la máquina amatent.

Y ab lo xiulet que al ayre llença,
y ab l' esbufech ab que ella avença,
murmura: «Ho vull, ho vull, ho vull».
Diuen «ho vull», pistó y biela.
«Ho vull» escriu la fumarela
per lo cel blau plena d' orgull.

Y 'ls passatgers, tots ells á l' hora
la veu de la locomotora
de baix en baix van repetint:
«A les tres deu, hora fixada
arribará just á posada
lo tren esprés de les sis vint.»

«Ho vull, ho vull»; tots repetexen
«ho vull» les fustes que cruxexen
ab tó formal diuen també:
«A les tres deu», tot diu, tot crida:
avant, ja he presa la embestida:
á les tres deu arribaré.»

Fins l' infeliç que va al darrera,
«Vull ser puntual, que 'm desespera,
diu, si algún cop portém retrás.»
«Ho vull» lo vent passant murmura;
«Ho vull, ho vull» diu la natura
dexant al tren ben lliure 'l pas.

Ja son les tres; ja lo qne manca
son deu minuts de via franca;
lo monstre dona un alarit:
lo maquinista 'l front s' axuga,
tot lo convoy s' alça, 's belluga:
serán puntuals, com tots han dit...

Mes ho han dit massa depressa;
en desacort una travessa
que 'l corch té feta ja polsím:
«No vull que arribes», clama folla
y al passá 'l tren sobtosa amolla,
y tots rodolan per l' abím.

SEBASTIÁ FARNÉS.

14 Novembre, 1900.

PAISATGE

S' ha fos l' última congesta
del sol de Maig al bes suau,
y 'l cel que 's vesteix de festa
es més seré y es més blau.

Per la terra enjovenida
passan aromes d' istiu,
cants de joventut y vida
y aucells que van á fer niu.

L' ayre es tebi, la llum dolça,
les espigues ja han granat,
l' oreig la rosada espolça
y 'l camp deix tot enjoyat.

L' horitzón l' hombra desterra,
plans enllá riu la claror,
¡Y que es hermosa la terra
encantada per l' amor!

S. TRULLOL Y PLANA.

MOVIMENT CATALANISTA

L'altre día una colla d'amichs varem anar á fer córrer los conills.

Varem organisar una gran cacera. Menavam molts gossos y duyam moltes municions ab la esperança fundada de que 'ns podríam esbravar.

Encara com aquell qui diu havíam de donar lo toch de començament de *la acció;* encara lo gosser no se n' havía emmenat la gossada cap al fons del xaragall pera sorpendre allí les futures víctimes que estarían á tot pler revolcantse per la sorra del torrent y respirant la flayre dels romanins y farigoles, quan tot d'una, á la vora del camí, va botre un conill dels nostres peus. Fugí com un llamp, sense que ningú li pogués encarar la escopeta.

Tots eram prou conexedors del terreno y tots sabíam per tant ahon per instint natural aniría á raure de dret lo conill: al cau.

Un conill perdut... per nosaltres! varem dir; perqué com á práctichs sabíam que per molt que correguessem no podríam arribar á la boca del cau abans que 'l conill; per molt que 'ls gossos l' empaytessen, no tindríam pas temps d' assolirlo.

Peró se coneix que 's tractava d' un conill especial; deuría ser un entussiasta de la naturalesa, un fervent aymador de la llibertat, un enamorat de la bellesa del bosch. No sabía estarsen, ni per un moment, de dexar de respirar la flayre de la terra y no 's volgué encauar.

Potser també era massa confiat; potser se refiava massa dels seus enginys pera escaparse de nosaltres.

Poch s' ho pensava lo conill que 'ls caçadors, ajudats pels gossos, havían posat en un moment, un verdader siti per tot lo bosch, fent centinella en les altures, removent fondalades y guardant la boca del cau ahon lo conill podía

trobar salvació y dels altres amagatalls de tota aquella afrau.

Ni aquell poch espavilat conill podía escaparse, ni cap ser vivent podía moures sense ser vist de nosaltres.

Un glapeig estrident dels gossos, ressoná per la vessant: lo conill empaytat per la gossada, corrent d' assí y d' allí quan anava á buscar la salvació desaparexent temporalment de la terra, se posá á tret y fou nostre. Aquesta trista fí ell meteix se la havía buscada.

. . . .

Per tot arreu hi ha axecada una gran cacera. Es imprudent sortirse del cau per anarsen massa lluny; peró 's pot treure 'l cap y fins devegades, s' ha d' intentar quelcom més.

No és prudent, sinó cobart, qui alegant la existencia del perill, s' amaga, anula la seva personalitat y ofega los seus sentiments encara que sía temporalment.

Precisament á la hora del perill es quan s' ha de provar la valentía, la fermesa de conviccions, la constancia en propagarles.

Qui us diga: jo no escrich per... *axó de les circunstancies escepcionals*... lo podeu mirar com un amich de sa propia conveniencia, com un egoista. Si no 's poden escriure unes coses, se 'n poden escriure unes altres.

Una de les coses que no 's poden dir, son les que deurían ser tractades en una revista del moviment catalanista de aquest any 1900, que axí com acabará ab lo sigle, vulga Deu que acabe ab altres coses.

Si algú recordantse de les circunstancies per qué he passat, al notar aquesta meva absoluta abstenció, pensa: «gat escaldat ab aygua tebia ne té prou,» s' equivoca de mitg á mitg.

Quan á la primera quartilla he tingut posat lo títol «Moviment Catalanista,» m' ha vingut á la memoria la dita de un sabi de la Grecia: «Sempre te tocará lo rebre, si t' embolicas en una brega en que no depén de tu la victoria.»—M.

Qui barata, lo cap se grata.
Al batre, si no és aquest l' altre.

A MITJA NIT

Poemet.

LOS PASTORS, *sorpresos.*

Es nit, y clareja
l' indret de Bethlem,
que en claror matinera 's rabeja
com nosaltres axí que 'ns llevém.
No es claror de boscuria abrandada,
que es dels somnis la llum esblaymada...
La lluna s' ha fos,
y es Bethlem com una illa encantada
al bell mitg d' un estany lluminós...
Aném
á Bethlem!
Coratge y avant!
que 'l camí ja s' escursa cantant.

UN VOL D' ANGELS, *fent la aleta.*

Gloria á Deu en les altures,
y en la terra als hómens pau.
Oh sortoses criatures,
que 'l prodigi contemplau!

UN ANGEL, *arranantse.*

Ja l' arbre davídich
rumbeja sa flor:
es nat lo Messíes
promés á Jacob.
Jesús s' anomena,

que es nom amorós;
ensemps Deu y Home,
redimirá 'l mon.

LOS PASTORS

Salut al qui arriba
en nom del Senyor.

L' ANGEL

Bethlem no s' adona
del goig que té aprop,
ni ha vista la estrella
que porta en son front.
Sos murs resplandexen
faxats de claror,
y 'ls Serafins semblan
guspires d' un foch.

Veuréu una balma
brillar com un sol,
lo rústech sagrari
primer del Amor.
Entrau á estrenarlo,
ditxosos pastors,
y un colp siau dintre
besau l' Infantó.

Com d' una deu l' aygua,
li brolla del Cor
la llum clara y pura
que us lleva 'l repós.
Aneu á fruirla,
gaudiuvos, pastors;
després de vosaltres
vindrán Reys y tot.

LOS PASTORS

Salut al qui arriba
en nom del Senyor.

LOS ANGELS, *allunyantse.*

Gloria á Deu en les altures,
y en la terra als hómens pau.
A reveure, ánimes pures!
bons pastors, adeusiau!...

LOS PASTORS

Aném
á Bethlem,
Jesús nos espera;
cuytém,
que tindrém
la tanda primera!

La darrera nevada
los camins ha esborrat,
y la immensa estrellada
poch á poch s' ha apagat;
mes ja 'ns hi veurém
ab la llum que sobrix de Bethlem.

LA DARRERA ESTRELLA, *apagantse.*

Abans d' hora avuy s' esflora
lo jardí del firmament;
tres estrelles, les més belles,
han caygut aquest moment.
La primera es missatgera
y se 'n va cap á Orient.

Pariones com bessones,
fan les altres camí breu:

s' han posades acostades
sota 'l front del Fill de Deu...
Vergonyosa y envejosa,
vaig fonentme com la neu.

LOS PASTORS, *caminant.*

No 's veu una estrella,
lo cel es tot llís
y llú com la plata
quan surt de brunyir.

Cantant y fent vía,
de fret no 'n sentím;
cançons y gatzara
escursan camins...

Ja s' ouen canturies,
y ve un Serafí;
ja 'ns venen á rebre:
Bethlem nos ha vist.

UN ROSSINYOL, *que ve de Bethlem.*

Vinch de sentir la suau melodía,
dels Serafins la melosa cançó:
¡quína sorpresa
daré á la devesa
quan jo la cante en gemat branquilló!
Dindol
jo só 'l rossinyol.

Quan les masíes ajusten ses portes
y guspirege 'l trespol infinit;
quan la aucellada
s' ajoque cançada,
la rependré enamorat cada nit.
Dindol
jo só 'l rossinyol.

—D' hon les has tretes tes dolces passades?—
roses y aucelles sentintme dirán:
á mes amigues,
Bethlem, no 'ls ho digues;
sols mos fillets y ma esposa ho sabrán.
Dindol
jo só 'l rossinyol,
só 'l rey dels poetes y cantaré sol.

UN SERAFÍ

Pastors de Judea,
siau benvinguts;
veniu á la Cova,
veuréu á Jesús.
Demunt quatre palles
tremola tot nú;
l' escalf que Ell anyora
vosaltres l' heu dut.
No 'n vol de grandeses
ni glories del mon,
que 'l Cel que ara dexa
ne té de millors.
No 'n vol de riqueses
qui cerca l' amor:
si 'ls cors li oferíau
sería ditxós.

CHOR D' ANGELS, SERAFINS Y PASTORS

Les velles profecíes
avuy alçan son vel:
ja s' han complert los díes,
¡alégrat, Israel!
y adora al teu Messíes,
que es Rey de terra y cel.
¡Gloria al Altíssim
Deu Infinit!

¡Gloria al dolcíssim
Fill de Davit!
¡Gloria eterna á la Verge María,
que es la causa de nostra alegría!

Joseph Mas y Casanovas.

De mes «Nadales», inédites.

LO TEMPS

Es pare del no-res. Ab cendres vanes
cubreix de boyra les edats llunyanes
y pobla de fantasmes la foscor...
Va vestit com l' hivern de seques fulles,
y dels segles remolca les despulles
com un vent de fredor.

Passa volant; per tot lo món habita;
y mentres tant que passa, senya y fita
la partió del *passat* y 'l *pervenir*,
ab una ratlla que seguit s' esborra,
la linia del *present* que sempre corre
y may torna á venir.

Ab la fredor del vent de la hivernada
de brots y fulles seques fá solada,
que brots y fulles sens durada son
ceptres, tïares, mitres y corones;
joguina de les ratxes y les ones
les glories d' aquest món...

Tot ho barreja 'l Temps en ses ruines:
tronos y tombes, temples y sentines.
Fá clapers de muralles y archs triomfals;
troceja 'ls deus de bronzo ab llurs imperis,
y fins les obres, lires y salteris
que 's creyan immortals.

Volant sense remor, ales esteses,
com óliba noctura va fent preses...
Sempre ve, sempre arriba; sempre fuig;
y si abans d' arribar dona esperança,
ningú present á deturarlo alcança,
y passat dona enuig.

¡Oh Temps, abisme gran, buydor estensa,
que com més va, més portas en crexença
ta escuma, vanitat de vanitats;
ton sér es lo no-res, y axí en la terra,
á tots los altres sers fas crua guerra,
dexantlos destroçats!

Dins la mar del oblit tot ho sepultes,
y en sos obscurs fondals quedan ocultes
vides, glories, empreses y passions...
Si 's veu quelcom que del abisme escapa
y pels negres esculls pujant s' arrapa,
després... també va á fons.

Mes es lo fons la eternitat immensa,
present que, may passat, sempre comença
per aquells sers que Deu creá immortals:
present als bons de la divina gloria,
present d' horror sens terme per la escoria
dels antres infernals.

Axís ¡oh Temps! que destruint te 'n volas
los bens y mals, en aquest món que assolas,
davant Deu no fas caure dins l' oblit;
y quan tú plegues, mort, les fortes ales,
durará etern en les eternes sales
lo que en sa vida breu l' hom ha cullit.

JOAN AGUILÓ, PVRE.

Mallorca 1899.

QÜESTIONS Á VILAMAJOR

PELS PRIVILEGIS DELS BACINERS DE MONTSERRAT

Es Vilamajor, una població del Vallés, propera á Granollers, y d' antich renom. Los Comtes de Barcelona hi possehían un castell hon hi solían ferhi estada, havent sigut criat en sos primers anys, en dit lloch, lo fill de Ramon Berenguer IV, lo primer rey nostre, n' Anfós I.

En lo segle XVII les tres parroquies de Vilamajor, Santa Susagna y Alfou, constituían un sol terme municipal, regintse per un meteix concell. Aquest solía aplegarse en lo chor ó en la sagristía de Sant Pere de Vilamajor, indicant la sua celebració, ab nou tochs de campana la vigilia al vespre y altres nou al matí del meteix día.

Per los anys de 1660, exercí capdal influencia en los negocis de la universitat de Vilamajor, lo rector Mossen Derrocada, qui, á més de sa missió eclesiástica, feya de secretari del concell y per tal concepte intervenía en tots sos actes y debats, en los quals cal suposarhi sería consultat y escoltat.

Residía llavors á Vilamajor una familia de nomenada, la del ferrer Miquel Perpunter, qui disfrutava d' un gran benestar. Home de sa casa, no volía ficarse en negocis del comú, y, estudiant la manera de víuren perpetuament apartat, ho trobaría, fentse nomenar baciner de Montserrat, en l' any 1656. Ja diguerem l' any passat de 1900, en aquest meteix *Calendari catalá*, al esplicar qué eran *Los almoyners ó baciners de Montserrat*, que, entre los molts privilegis de que disfrutaren, hi havía lo d' eximírselshi de tota obligació de servir cárrechs públichs en la localitat hon exercían son ofici.

Lo 28 de Desembre de 1660, comparegué davant lo concell de Vilamajor, en Miquel Perpunter. Desprès de requerir al secretari Mossen Derrocada, prengué acta de la sua

comparescencia y del testimoni auténtich que presentava de son cárrech de baciner de Montserrat, consistent en la carta de elecció autorisada per lo notari barceloní y escrivá general del dit monestir Francesch Avellá á 9 de Janer de 1656, hi feu constar com en esta carta *se fá menció de molts privilegis concedits per los Sereníssims Reys de Aragó als dits baciners entre los quals es hu que 's refereix en dit acte ab les següents paraules: «No poden ésser forçats de tenir algun ofici en la ciutat, vila ó lloch de hon serán baciners.»* Y volentne usar en Perpunter, demanava lo desenseculassen de les bosses dels cárrechs de Vilamajor, renunciant á tots los nombraments *ab expressa protesta que fá que si ix en sort, are per les hores renuncia á qualsevols oficis.*

No volent atendre lo concell exa pretensió legal d'en Perpunter, obgectá que dits privilegis *parlan de oficis electius de la universitat que no tenen dependencia dels que son per Reals privilegis: com també de baciners de Montserrat ni del Hospital, catius, ni alguazils de cruzada que pretenen tenir esta facultat, en esta universitat no están en observança; ans be Pere Miquel Perpunter son pare, fonch molts anys baciner y altres baciners no obstant que han requestat en diferents vegades á dita universitat sempre concorregueren y acceptaren dits oficis á que per sort foren estrets.*

Emperó per obviar rahons y litigis se li admeté la escusa, á 30 de Novembre de 1661, convenint en que sería posat son fill en les bosses de insaculació, en lloch del Pare. Pro quan axó 's convenía, ja s' havía precabut, en Miquel Perpunter. Com son fill voldría igualment allunyarse de tota gestió pública, li obtingué del Abat de Montserrat, privilegi de baciner, lo qual autorisá á 10 d' Agost de 1661, lo notari barceloní Pere Pau Vives, espedíntseli en deguda forma ab lo segell del Monestir.

Ab motiu d' haverse de procehir á la insaculació de batlle de Vilamajor, lo 7 de Febrer de 1662, en Pere Miquel Perpunter, fill, demaná audiencia al concell é hi presentá son privilegi de baciner, renunciant en sa virtut als oficis y cárrechs per que pogués ésser cridat. Respongué lo con-

cell, *que noy podia haver dos Baciners de Montserrat quen era ja Miquel Perpunter pare y no admetía dita renunciació.* (1) Y sense cap altra contrarietat, se passá á fer la estracció de batlle *per vn minyonet de alguns set anys nomenat Francisco Sauleda haventse primer persignat y senyat es estat extret vn redolí en la anima del qual en vn pregamí se es trobat escrit lo nom de «Pere Miquel Perpunter ferrer.»* Lo Concell doná per hábil á en Perpunter fill, comunicant aquesta elecció al capitá general Marqués de Mortara per obtenirne lo seu assentiment, segons forma dels privilegis de la vila.

Com en Perpunter refusás la acceptació del cárrech, lo batlle precedent Pere Pou, lo 10 d'Abril de 1662, entregá la vara al notari Lleonart de Cardedeu, per haver transcorregut sobradament lo termini de la sua elecció.

Lo comú no podía estar sense batlle y al día següent acordá lo concell de Vilamajor, solicitar lo jurament d'en Perpunter, facultant als Jurats á esmersar *lo que sía menester de pecunies de la Vniversitat y si es convenient se junten ab los honorables Jurats de Cardedeu pera que junts o de per si fassan tots vn cos no donant lloch a altra provisió que a la feta de dit Perpunter.*

A més, per cortesía, se determiná esposar al Rnt. P. Procurador de Montserrat los motius que 's tenían per no atendre á les pretensions del Baciner de Vilamajor, en una carta, qual tenor era com se segueix:

«Destos termes de Vilamajor y Cardedeu es provehit Balle Pere Miquel Perpunter, Baciner que diu ésser de Montserrat en esta Iglesia de Vilamajor com al que entenem V. P. ne te cumplida noticia: y no obstant que sabem que se li ha manat que anas a cercar lo Privilegi y jurás dilata ferho en perjudici de la cosa pública ab pretest del Privilegi de Baciner de Montserrat: sobre lo que havent

(1) L'interessant epissodi que comptám, está tret d'un volúm de *Deliberacions del Concell de Vilamajor* pertocant als anys 1654 á 1685, que 'ns dexá l'erudit farmacéutich de Cardedeu en Tomás Balvey, á qui regraciám per semblant finesa.

resolt esta Vniversitat fer totes les diligencies convenients sens reparar a gastos per la execució de sa provisió no volem dexar de cumplir a la devoció de Montserrat y cortesia deguda al Sr. Abat y a V. Pt. suplicantlos se abstingan de empenyarse en la materia perque los baciners de Montserrat, Ospital, Catius, alguazils de Cruzada y altres que pretenen poderse valer desta exempcio y individualment Pere Miquel Perpunter avi del provehit Baciner que fonch molts anys havent renunciat ell y los demés exerciren los officis públichs a que foren estrets y en esta possessió está aquesta Vniversitat sens quey haja memoria en contrari perque no son incompatibles estes functions ab los officis públichs y ab estes nominacions se eximirían les persones més honrades y de majors facultats, y los officis passarían en les persones més menesteroses y abatudes y procurantse elegir perals bacins los primers no havem de nomenar pera nostres governs los segons.

»Y advertim á V. Pt. que la nominació del provehit Balle ques feu de baciner en poder de Pere Pau Vives notari de B.ª a 19 de Agost 1661 fonch cauthelosa perque Miquel Perpunter son Pare que era ja baciner nomenat en poder de Francesch Avellá notari als 9 de Janer de 1656 judicá que essent estat enseculat a 30 Novembre 1658 y havent renunciat a 28 Desembre 1660 y en son lloch si se li acceptava la renunciació ensacularían al dit Pere Miquel son fill com de fet o feren en la proxima ensaculació de 30 Novembre prop passat lo feu nomenar secretament pera poder se valer de la sua quiscu dells cas quels convingués, havent esta ultima estat oculta fins als 7 de Febrer ques feu la extractio: y no podem presumir que lo Sr. Abat ni V. Pt. tinguessen noticia desta cauthela perque no creyem permetessen cosa en perjudici dels comuns ni que vullan mes de un baciner en quiscuna parrochia. Per lo que concloent nos offerim en cas que los dits no volguessen portar lo bassí y pera qualsevols casos esdevenidors al Sr. Abat y y Monestir de Montserrat y pera que no se retraga ans be se aumenten la devocio y almoynes dex santuari elegir persona y proposarla al Sr. Abat qual convinga pera baci-

ner y en coses de major pes servir al Sr. Abat y a V. Pt. a qui guarde Nostre Sr. Vilamajor 11 Abril 1662.

Los Jurats de Vilamajor.

Derrocada Rector y notari de Vilamajor.

P. Procurador de Montserrat.»

No tindrían bon éxit, la gestió y acorts dels de Vilamajor, quan en la acta de la sentada del 28 de Desembre de 1663, en la que 's devía fer estracció de jurats y demés oficis y persones de concell, se consigná: «*y per quant Pere Miquel Perpunter que en les extractions passades fonch extret Balle y pretengue eximirse essent provehit en Balle ab pretest de esser Baciner de Montserrat y ab lo matex petest en les ocasions que es exit de consell y jurat no ha volgut jurar*»... «*Que se fassa la extractio conforme disposan los Reals Privilegis. Y que en cas que isca Pere Miquel Perpunter sen traga altre protestant que per ço no enten la vniversitat perjudicarse de la pretensio te de que semblants privilegis de Montserrat no deslliuran als baciners del Exercici de dits carrechs y officis per estar en possessio del contrari.*»

Vegis, donchs, quin bon partit ne treyan, los particulars del segle XVII, del cárrech, en apariencia modest y sense importancia, de baciner de Montserrat.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI.

Hom passionat no vol ésser consolat.

Content lo senyor, pagat lo minyó.

Ab tal te prén á pelar qui haja més cabells que tirar.

Al cor ingrat mal any lo mat.

Tot hom arreu porta sa creu.

Bon senyor, parlau cortés, que parlar bé no costa res.

Costum, fá veure llum çó que és fum.

LO FOLLET

D' un noy diu que es follet
lo pobre Senyor Mestre,
ningú sab cóm se diu,
prou fá de mal conéxel.
¡Pobre follet!
sempre mou brega;
¡Pobre follet
may s' está quiet!

D' escriure no 'n sab gens
y ni un borrall de lletra,
mofeta y mal parlat
se senya ab la má esquerra.
¡Pobre follet!
sempre mou brega;
¡Pobre follet
may s' está quiet!

Dels nens més petitoys
pren lo brenar y 'l llença,
dels llibres ne fá aucells,
del cartipás, carretes.
¡Pobre follet!
sempre mou brega;
¡Pobre follet,
may s' está quiet!

Si está braços en creu,
de genolls en terra,
ell, d' amagat se 'n riu
quan no 'l pot veure 'l Mestre.
¡Pobre follet!
sempre mou brega;
¡Pobre follet,
may s' está quiet!

D' estudi ja l' han tret,
de casa l' han de treure,
també dels Salessians,
(diuen que 'l bort bordeja)
¡Pobre follet!
sempre mou brega;
¡Pobre follet,
may s' está quien!

A la Plaça del Rey
viu l' estira-cordetes
que guarda pel follet
un corbatí de trena.
¡Pobre follet!
sempre mou brega,
¡Pobre follet,
ves que n' ha tret!

ARTHUR MASRIERA.

PENEDIMENT

I

Era en lo cor de l' hivern—nit freda y fosca,
de una casa de Bethlem—truca la porta
un vellet afadigat— d' estampa hermosa,
—Si 'm desseu aculliment,—diu ab veu dolça,
soch un pobre caminant.—vinch ab ma esposa,
tan rendida del camí—que vé mitg morta.
Lo gran be que á mi 'm faréu—Deu tindrá en compte,
vostres camps veuréu rublerts—d' espigues rosses,
la casa de santa pau—que es millor joya.—
—La paga que m' oferiu—no ompla la bossa,
si no 'n duhéu de millor—no 'm faréu nosa.—
Y sens esperar res més—tanca la porta.

II

Acondolit lo vellet—mira sa esposa,
y una llágrima de foch—lliscant rodola,
—No ploréu per mi Joseph,—exím á fora,
tot arreu estaré bé,—diu carinyosa,
puix Deu ho permet axí—sía en bon hora.—
Al dexarne lo poblat—veu una cova
oberta de bat á bat,—y alberch los dona,
un bou y una mula sols—á dins s' hi troban.
Allí hi naix lo bon Jesús,—Rey de la Gloria,
vingut per salvar al mon—que l' abandona,
que avuy ja son tendre cor—de fel sadolla,
del fel que un jorn li durá—fins á la boca.

III

Ay que també, Jesús meu,—¡y quantes voltes!
á vostre cor han ferit—les meves obres!
Ay que també he sigut sort—á vostres dolces
inspiracions que m' heu dat—per ferles bones!
Ay que també del meu cor—les dobles portes
cents cops vos les he barrat—dexantvos fora.
Mes ja del tot penedit—les obro totes,
vullauhi, Deu meu, baxar,—que ja á tot hora
tindréu aquest cor ingrat—com cera groga
dispost á lo que vulgáu,—tal com la cova
que en aquella nit d' hivern—tan freda y fosca
omplireu del resplandor—de vostra Gloria,

Agna de Valldaura.

Bó és donar lo consell, peró millor lo remey.
No prengues consell d' hom molt vell.
Qui prén consell d' ell meteix, ell tot sol se penedeix.

LO BEAT RAMON LULL

Va ser un sant y va ser un sabi; la seva sabiduría es sols comparable á la seva santedat, y tothom sab que morí mártyr, y que segons l' Evangeli, no 's pot donar major prova d' amor, que morir per la persona estimada.

En cap sant havém vist tan lligada la sabiduría y la santedat com en lo nostre Beat Ramon Lull: éll si, que si va ser un gran sabi fou perque era un gran sant. Si 's posá á estudiar ab gran empenta les llengues llatina y árabe y totes les ciencies conegudes en son temps; si 's graduá de Doctor ó *Magister* en la Universitat de París y 's familiarisá ab la filosofía y teología patrístiques; si escrigué voluminosos llibres en catalá, en llatí y en árabe, y obrí cátedra pública de son *Sistema Científich* en la Sorbona de París y en l' Estudi General de Montpeller; si, per fí, inventá, ó fou Deu qui li inspirá, un nou Sistema ú *Organon* pera l' estudi de totes les disciplines, fou... perque era un gran sant, perque 's dalía per la salvació de les ánimes: ab tot alló no més pretenía donar á conéxer y fer estimar á Deu Nostre Senyor. La seva bandera no fou la ciencia per la ciencia, sinó la ciencia per Deu.

Ni la filosofía aristotélica, aleshores dominant, cristianisada per Pere Llombart, Vicens de Beauvais, Alexander de Hales y l' Albert Magno, ni la filosofía de Plató, seguida també per alguns, cristianisada per Sant Agustí; satisfeyan lo cap y 'l cor del nostre Sant, y tot perque, al seu entendre no eran prou pera dur ánimes al cel, perque hi portavan ab molt de treball y dificultat, puix ab tot y regnar solament elles, la incredulitat s' estenía per la Europa cristiana, y la infidelitat no perdía un pam de terra á la Africa y al Orient: lo Beat Ramon Lull tenía un cap y un cor molt exigents, perque era un sant, no per tossudería d' enteniment y per agror de cor, com d' alguns hómens ho podém dir avuy día.

Com no hi havía pas conformitat entre 'ls sabis d' aleshores en senyalar quins eran y quins no eran los principis en que 's fonamentavan les ciencies A, B, C, etc.; y ademés, considerant que totes les ciencies, rajant com rajan de la intelligencia divina, se reduhexen á la unitat; pensá lo Beat que lo procedent era senyalar los principis d' una Ciencia Universal, reguladora de totes les particulars, filosofía, teología, dret, medecina, etc.

Los principis d' aytal Ciencia son los atributs de Deu, Bondat, Grandesa, Sabiduría, etc. Aquests son los principis del sér, y al meteix temps los principis del conexement, perque en la doctrina luliana la Lógica y la Metafísica se confonen, son una metexa cosa.

Tots los conceptes del discurs humá se poden reduhir á un ó altre d' aquells principis ó atributs de Deu, y en conseqüencia, totes les veritats del dit discurs racional, pera ésser tals, deuen tenir los conceptes que les integren en consonancia ab l' ordre que 'ls respectius á que 's poden reduhir, tenen en les definicions dels principis de la Universal, ó dignitats divines.

¿Cóm se comprova la veritat de les definicions que 's dongan dels principis?—Si lo que en elles s' hi diu se realisa en Deu, serán verdaderes; si no, no.

De dues ó més definicions plegades se 'n forman unes altres proposicions, que tenen per nom *Condicions,* y ab elles se fá lo meteix que ab les Definicions dels Principis: son motllos de trobar la veritat, s' ha de mirar l' ordre que en elles guardan la Bondat, Grandesa, Poder, etc. y fer que guarden lo meteix los conceptes respectius del nostre rahonament.

De les Definicions y de les Condicions ne naxen unes Regles, les quals tenen los metexos carácters que aquelles, y servexen pera lo meteix. Los principals distintius d' exes Definicions, Condicions y Regles es que son universals, necessaries, primitives, etc.

Una veritat qualsevol pot cercarse de dues maneres: ó per la contracció y especificació d' aquells Principis de la Ciencia Universal á lo particular que 's busca, ó per medi

dels principis de la ciencia particular respectiva, ó sía, á que dita veritat pertanyga.

Tot axó pera les veritats de carácter universal y necessari; pera lo particular y contingent nos havém de servir únicament dels sentits y de la esperiencia, y després ab los datos d' aquests, seguir l' altre método.

Los métodos son varis en la ciencia luliana. La concepció filosófica del Beat Ramon Lull no es altra que la armonía y síntessis dels métodos de l' Aristótil y de Plató, comprén la pujada del enteniment de lo sensual á lo intelectual, de la doctrina aristotélica, y la baxada de lo intelectual á lo sensual, de la doctrina platoniana. En lo *Libre de contemplació* diu que 'l procediment aristotélich es lo millor (1).

En la escola aristotélica los arguments demonstratius se basavan en principis coneguts, peró no succehía pas axí ab los arguments de contingencia, que 'ls tals un hom se los havía de treure de sa major ó menor agudesa d' enginy. No es axís en lo Sistema Científich Luliá: en éll tant los uns arguments com los altres rajan d' uns metexos principis, la Bondat, la Grandesa, la Sabiduría, etc.

Aquexa manera de rahonar, aqueix sistema lógich ó racional, es lo natural que empleém tots sense advertirho sisquera. Sinó que sense conéxerlo, de vegades nos ne separém, y conexent per l' estudi sa teoría y práctica, aném sempre pel camí ral. Per numerosíssims exemples axí ho provan los Comentaristas del Beat, y entre ells lo doctíssim luliá Pare Pasqual.

Los principis en que se basava la ciencia aristotélica: *dues coses iguals á una tercera son iguals entre sí; una cosa no pot ser y dexar de ser al meteix temps y baix igual respecte;* etc. etc. no li bastavan al Beat Lull. Axó, deya, son regles pera dirigir al enteniment quan vaja en busca de la veritat, peró ¿ahon la trobará á n' aquesta? Donchs en los Principis de la Ciencia Universal, que son al meteix temps atributs de la Divinitat, la Bondat, la Grandesa, etc. de Deu, contretes y especificades á lo particular que 's busque. No

(1) Vol. II, llibre III, distin. 31, capit. 215, tomo VIII, plana 109, edició de Palma de Mallorca de 1747.

menyspreava, per lo tant, no pretenía tirar per terra y al oblit, la ciencia tradicional, sinó que venía á perfeccionarla. Lo filosoph catalá no fou revolucionari, sinó eminentment conservador.

Lo Sistema Científich Luliá ha tingut en tots los sigles y en totes les nacions admiradors entussiastes, com lo Cardenal Cisneros, y seguidors sapientíssims, com Leibnitz y 'l Cardenal de Cusa; y Cátedres obertes, alguna d' elles per llarchs sigles, en les Universitats més famoses, tals com les de Mallorca, Barcelona, Lleyda, Valencia, Salamanca, Alcalá, Sevilla, Montpeller, París, Roma, Moguncia y altres: fins avuy, en la docta Alemanya, la filosofía y teología lulianes son estudiades ab amor y seguides ab constancia.

Per sa altíssima ciencia, en tots los sigles y per tot arreu se l' ha conegut al nostre Beat ab lo nom de *Doctor Arcangélich*, y per sos treballs á favor del Cristianisme lo mon cristiá li ha dit l' *Apóstol de la Africa.*

Té á Roma començat lo procés de Canonisació; y com á Beat y Mártyr ha tingut, desde que morí en 1315, cult públich y solemníssim en les Illes Balears, y en altres parts de diferentes nacions, com á Barcelona y á Bolonya, d' Italia, y en moltes que no recordám ara com ara. La esglesia de Mallorca celebra actualment sa festa als 3 de Juliol ab Missa y Res del Sant, y la Ordre Seráfica, fins de fora Mallorca, ne fá commemoració en aquells.

Los Miracles que ha fet, sobretot á Mallorca, han sigut innombrables, com consta en lo dit Procés de Canonisació.

Veus aquí al Beat Ramon Lull: al sabi y al sant.

MOSSEN SALVADOR BOVÉ.

La Doma de La Garriga, diada de Sta. Teresa.

Qui compra més del que pot, aprés s' ho ha de vendre tot.
Lo que és del Comú no és de ningú.

CANÇÓ DEL TROVAYRE

Obriu la finestra, vullau escoltarme,
vejau si us agrada la meua cançó;
y si es que us enutja, per aconsolarme
amb una floreta tiraume 'l perdó.

Digaume, flor bella, com més us plauría,
si fos que 'm volguesseu armat cavaller
en Santa Creuada ja guerrejaría
y en mitg de la lluyta m' aconhortaría
de saber, senyora, que estau á racer.

Y en tant que mon poltro fará sabonera
cadavres de moros, arreu trepitjant,
ventant en ma dreta la espasa guerrera,
en lo alt de ma llança duré per senyera
un cap d' Islamita encare rajant!

La guerra us regira, la mar vos agrada?
Mes tost me faría tranquil mariner,
y dins la barqueta que engronsa la onada,
entre una remada y un altra remada,
báxet rallaríam d' amor enciser.

La mar us enutja? Vos manca 'l coratge
sentint de les ones la fonda remor?
Dexém la barqueta, fugim de la platja,
dins eix palau gótich seré gentil patge
lo rossegall vostre servant amb amor.

D' estiu en les basques, que bé us ventaría!
Y en la primavera, per entre 'ls herbeys,
violetes y roses ab vos culliría;
y amb elles llavores entrunyellaría
les rosses cascades dels vostres cabells.

D' hivern quan les flovies arremolinades
ferissen los vidres dels vells finestrals,
del foch á la vora, les llargues vetllades,
donzells y cambreres, les boques badades,
assaborirían mos cants provençals.

A les vostres plantes me recolzaría,
de vostres ulls negres bevent la dolçor,
en muda alabança vos contemplaría
y en díes y mesos no 'm bellugaría
fins que 'm retornasseu amor per amor.

. . . .

Obriu la finestra, vullau escoltarme,
digau si us agrada la meua cançó;
y si es que us enutja, per aconsolarme
amb una floreta tiraume 'l perdó.

EMILIA SUREDA.

Palma 16 de Març de 1900.

LO SENYOR DE LA VIDA

ÓPERA EN DOS ACTES

LLETRA D' EDUART MARQUINA Y MÚSICA DE JOAN GAY

(Fragment.)

ESCENA IV

Chor alternant de Fades y Genis de la Terra.

LES FADES.—(Agítant llurs braços blanchs, en mitg la nit.)

La cançó de les fades escolta,
la cançó del amor!
Dexa al pare, que es vell, per seguirnos!
Per seguir al amor déxaho tot.

LOS GENIS DE LA TERRA.—(Fent tremolar branques d' arbre entre les roques.)

Per tú vením.—Escolta les complantes
de rius y estrelles y pibets!
Escolta la aspra veu de les montanyes
parlant d' amor al sol y al vent!

LES FADES.

Tot lo mon es com arbre que creix;
com espiga que grana;
cada llavi es lo temple d' un bés,
cada cor una rosa que 's bada.

LOS GENIS.

¡Aném, entrém á la cabana fosca,
cerquém la dona de vint anys,
que rius y vents y tempestats demanan
son sacrifici per triomfar!

LES FADES.

Del gran convent del mon, feste abadesa!

LOS GENIS.

Al gran temple de Deu ves per l' amor!

LES FADES.

Fes tu metexa 'l culte á ta Bellesa!

LOS GENIS.

Feste digne dels arbres y les flors!

(Los dos chors junts.)

No tanques may la porta de ta cambra
á la vida esterior!
Al gran amor universal no tanques
jamay ton pobre cor!
¡Vením per tú! ¡Vením á deslliurarte
y, com poncella al mar, llençarte al mon:
desperta, dona, que l' amor s' acosta:
esposa, riu que está arribant l' espós!

ESCENA V

LENA.

Dones, germanes meves ¿d' ahon veniu?
¿Quina altra dona us ha infantat?
¿De quina altra blanca ánima sortiu
amb aquest dolç somrís de pietat?

Sou com los grans d' un interior rosari
que tots resém en la quietut del cor;
y brilla en vostres mans com incensari
lo fruyt simbólich del primer amor!

Havéu sortit dels arbres ó dels rius?
¡oh germanes, familia del esprît!
mon cor es vostre com los nius
son del primer aucell que hi fá son llit!

¡Preneume en vostres braços, ilusions,
que estich cançada de la vida immóvil
de veure 'l meteix cel sobre 'ls turons,
y les metexes cases del meu poble!

¡Preneume en vostres braços, com los rius
prenen les blanques flors en ses onades,
que estich cançada d' esperar istius
en la quietut de la metexa cambra!
¡Veniu per mí,
que prou vegí
vostres braços, en mitg de la nit,
blanchs com la neu,
com missatgers d' un invisible Deu,
fent senyal de partir á mon esprît!

Lo pare y 'ls germans
dormits ja son y eran dormits abans
com sempre dorm la vida dels sentits:
Genis, visions, germanes y germans,
partim y anem á les valls grans,
per los camins, sota la lluna, blanchs
fent com un núvol ample d' esperits.

LA DERIA DE PIDOLAR

No sembla sinó que als espanyols nos haja fet la boca un frare. Casi be se 'ns podría aplicar lo que diuen los de Reus d' un pidolayre de mena: *Sant Antoni de Cambrils, no us cansáu de demanar.*

Tots nos quexém de que 'l Govern se fica en massa coses y tots li demanám contínuament que 's fique allí hon no pot ferhi més que nosa, que es l' únich que pot fer lo govern per tot arreu hon se fique.

Y tot per la mandra de no voler pensar per nosaltres metexos com y de quina manera havém de fer lo que 'ns convé. Y 'l Govern, que com bon espanyol es tan mandrós com nosaltres metexos, ho fá tot sense pensar perque ho fá ni perque ha de servir, preocupantse solsament de férnosho pagar tan car com pot.

Y fá be ¡batúa 'l cotxo de Sant Patantum! ¿Quí 'ns fá anarlo á amohinar ab tota mena de caboríes com si fos lo Pare Pedás?

¿Que necessitém una carretera? ¡Apa! á demanarla al Govern, que 'ns la fará ab los nostres diners, fentla passar per hon li donga la gana, sense mirar si va dreta ó torta, ni si un cop feta se necessitarán dos ó tres parells de mules pera arrossegar tres ó quatre quintás de pes, ab la sola condició de que li enviém al Congrés lo diputat que ell vulga, es á dir, un *escolá de amén* que li dexe fer totes les etzegallades que li passen pel cervell. Es veritat que en cambi triga deu anys á fer una carretera de deu kilómetres. ¡Be fá prou!

¿Que les cullites se perden per falta d' aygua sent axí que 'ls nostres rius ne portan prou cap á mar? Donchs á demanar al Govern que 'ns faça canals pera regar les nostres terres, sense pensar que lo Canal Imperial de Aragó, projectat en lo sigle XVI y començat l' any 1772 encara no

es acabat avuy; que lo de Tamarit, nomenat avuy de Aragó y Catalunya, concedit en temps de Ferrán VII, s' ha començat tot just fá tres anys; y que un projecte de canal navegable, unint los mars Cantábrich y Mediterrá, fet en los primers anys de la regencia de María Cristina, no la de ara sinó la besavia del rey actual, de segur que 's va perdre y may més se n' ha recordat ningú.

Y axó que en materia de regadius los moros espanyols d' enguany varen tíndre molt bons mestres en los moros espanyols d' antany, á qui devém les *vegas* de Sevilla, Motril y Granada y les hortes de Murcia, Valencia, Casp y Alcañiz.

¿Qué la agricultura va de mal á pitjor perque som rutinaris de mena y 'ns quedám á la cua de totes les nacions? ¡Qui sab! pot ser si demanavam un ministre especial pera aquest ram, aniría millor. ¡Cóm que ho han fet tant bé los ministres dels demés rams de l' Estat! ¡Ay, pobra Agricultura, á bones mans has encomenat la teva salvació!

Fins á algú li va passar pel cap la bona idea de demanar la creació d' un ministeri de Comerç pera veure si s' adobava 'l nostre. Afortunadament aquest no 'ns l' han pas donat per ara. Sols li manca al nostre pobre comerç un ministre que l' acabe de matar.

¿Que per rahó d' estalviar unes quantes pessetes se vol suprimir un jutjat de primera instancia? ¡Burrango! hon s' es vist axó! ¿Cóm ho faríam nosaltres sense tota aquesta trepa de advocats, notaris, procuradors y agutzils que se nos menjan de viu en viu? Comissionat cap á Madrit á demanar que per mor de Deu y dels sants no 'ns tregan pas aquella bona gent de la vila.

¿Que la llagosta 'ns dexa 'ls camps nets de tota mena de plantes del meteix modo que 'ls agents del fisch nos han dexat escurades les butxaques? A corre cuyta á implorar lo auxili del Govern pera que faça desaparéxer aquella plaga.

¿Que hi ha una crissis industrial? ¡Cap á Madrit falta gent! Lo que 'ls metexos industrials devían haver fet ab temps, de tindre un Banch per ells sols, per aquests cassos apurats, volen que 'ls ho faça 'l Govern que mentres li

paguen la contribució, ni solsament se n' adona de que hi haja tal crissis,

¿Que hi ha una vaga? Los hi manca 'l temps als amos y als treballadors pera demanar al Governador que 'ls pose en pau, quan qui s' hi ha de posar son ells metexos.

¿Que plou, que neva, que pedrega, que un llamp de Deu fica foch á un poble? Es menester que 'l Govern remedie aquestes desgracies, ja que no ha sapigut ó no ha volgut impedirles.

Me recordo que l' any setanta hú me va costar Poblet y Santes Creus disuadir als treballadors de Madrit associats á la Internacional de que anessen á demanar treball al rey Amadeu. ¡Y axó que eran socialistes y dels més radicals!

Jo crech que la gent se figura que 'l Govern té una mina que no se li ha de acabar may... Y es que la gent no pensa que aquesta mina som nosaltres metexos. Perque ¿de hon los ha de treure lo Govern los diners si no es de les nostres butxaques? Ab la particularitat de que abans de arribar á lloch se 'n fonen molts pel camí.

Si tots los serveys que demanám al estat nos los fessem nosaltres metexos ¡qué n' estalviaríam de quartos! Sense comptar ab que ho faríam tot al nostre gust, sent axís que ara 's fá al gust de qui cobra y no al de qui paga, que sembla que es lo que hauría d' ésser. Ja ho diu lo ditxo:

Si vols ésser ben servit,
feste tú meteix lo llit.

¡Mes ja poden anárloshi ab ditxos á una gent com la espanyola, avesada á captar desde criatura!

¿Sabéu l' únich que jo li demanaría á n' aquest Govern, lo meteix que á tots los demés que poguessen vindre darrera d' ell? Que se n' anés á can Pistraus, com més aviat millor.

¡Per lo be que ho fan!...

CELS GOMIS.

Més val comprar, que manllevar.
No compres casa d' aquell qui la ha obrada.

LO ROSSINYOL Y LA GUÁTLERA

¡Com corre la nostra vida!
¡Ay!... Me sembla que era ahir
que ma mare m' ensenyava
la cançó dels serafins.
Cantant, cantant l' aprenía,
y era 'l meu cantet tan fí
que ma mareta me deya:
—Canta, canta mon dolç fill
que 'm figur sentir quan cantas
un rossinyolet petit.—
¡Que pochs anys llavors tenía!
Ne tenía quatre ó cinch.

Temps després, ab ma crexença,
mon cantet, abans tan prim,
desparagué y no podía
cantar ja; més un estíu
que cobraren nova vida
y animació mos sentits,
á dins lo cau de ma orella
un rossinyolet, petit,
viu com una bellaruga,
hey va compondre son níu.
¡Ay! Dins éll sempre cantava:
—Tres pichs cinch, y cinch son vint.—

Cada any á la primavera
l' esperava ab gran desitg,
y cada any ses cantoríes
eran més plenes d' etcís.
Les tonades parexían
clarinets y ferreguins,
arpes dolces y mandúrries,

xeremíes y flautins;
y semblava que me deyan
ab armonía sublim
que mon cor entusiasmava:
—Quinze y quinze y dos pichs cinch.

¡Ay! Que prest la vida vola
corrent sempre com un riu,
ja per entre esparregueres,
ja per camps d' hermosos llirs!
Mon rossinyolet cantava,
més ja nó ab aquell delit
d' altre temps. Jo l' escoltava
y 'm posava pensatiu
quan veya de cada día
son cantar mes esmortit,
que á cau de orella me deya:
—Tres pichs quinze y dos pichs cinch.

Temps passava y son cant era
de cada any més fosch y llís.
Va arribar que parexía
lo cantet d' un sabetllí.
Molts de díes no cantava
y si 'n feya qualque pich
era un siuló d' agonía
d' un cor que s' esta morint:
¿Que téns, rossinyol? (li deya)
que cantas tan fosch y trist?
Y 'l pobret me responía:
—Vint y vint y sis pichs cinch.

Entany encara 'l sentía
los vespres y 'ls dematins,
més sa veu, ja tresmudada,
semblava la veu d' un grí.
¿Deu ésser mort tal vegada
quan enguany no l' hé sentit?...

Ara es venguda una guátlera
y á dins mon pit ha fet niu,
y aquesta dematinada
jo encara estava en lo llit
y ella m' axordava y deya:
Cinch per set, y set per sis.

PERE D' ALCANTARA PENYA.

23 Octubre 1900.

AL CUMPLIR VUYTANTA ANYS

CHOR DE NETS

Avi estimat, la bona nova
avuy te portan tos fillets:
als vuytanta anys encara ets jove
perque revius en los teus nets.

De joventut, quan treu brotada,
mostra esplendors l' arbre més vell,
quan té en ses branques la niuada
lo roure antich sembla novell.

Que Deu te donga llarga vida
pagant lo be que has sabut fer;
que á la teva sombra benehida
nostra crexença pogám fer;

que les ventures trobes somes,
que mals no 't volten ni perills,
que á los teus nets contemplis homes
y vejas avis als teus fills.

FREDERICH RAHOLA.

Agost, 1898.

PREPARATORIS Á IGUALADA PER RAHÓ DE HOST VEHINAL

«Als molt honorables e de gran saviesa senyors los Consellers de la insigne Ciutat de Barchinona.

»Molt honorables e de gran saviesa senyors: Vostres grans savieses notificam com a vint del present mes de mayg rebem una letra del honorable mossenyor Matheu de Soler batle de aquexa insigne Ciutat, sobre lo sometent a consell vostro per lo dit honorable batle contra la vila Danglesola haver loch declarat, la qual letra presentada al honorable sotsveguer e batle de aquesta vostra vila, e a nosaltres intimada, fou per nosaltres deliberat tenir consell sobre les coses en la dita letra contengudes, en lo qual senyors molt honorables fou deliberat concordablement e bona voluntat, que per rahó de la host vehinal e mostrar per obra no voler fallir a res que toch vostra honor, cent balesters e vint scudats e vj lancers ab lances largues molt be armats fossen destinats per fer mostra e per acompanyar la bandera de la dita insigne Ciutat vostra. E vuy que tenim vint e dos del dit mes de mayg en vers XII hores, poch apres que mossenyor Erill fou passat per aquesta vila, lo quens fou greu com no si troba, los dits cent balesters e scudats ensemps ab los officials han feta mostra molt be armats, e aresats, ab bones balestes, cuyrasses, bursons, e altres armes e instruments necessaris, segons tal cars requer, posant la bandera en la plaça per star apparellats als manaments del dit honorable batle, e ordinations de vosaltres, honorables senyors, tota hora e quan lo cars ho requerra. E apres a instancia nostra fou feta crida en los lochs acustumats de la dita vila, que tot hom qui portara vitualles a la host de Barchinona, ni a la dita vila per ocassio daquella, sia guiat en bens e persona, fahent totes aquelles provisions necessaries, e en tal cars fer se deuen de nostra possibilitat, offerint nos en aquest cars e en totes coses vosaltres honorables senyors e aquexa insigne Ciutat mare e sofragi nostro, a

tota vostra ordinacio e voluntat sens fallir. Scrita Agualada a XXij de mayg any M.CCCC.XXXXViij.º—A tots vostres honor e servir prests—Los Consellers de la vila Dagualada qui en vostra gratia se recomanen.»

De la col-lecció rotulada:
ARXIU MUN. DE BARCELONA. *Cartas comunas originals.*

A PLE SOL

Per la plana encalmada
encenent més la forta soleyada
s' estenía amplement la gran cançó
de la claró,
com la frisança eterna de una vida
emborratxada de sol, estabornida,
de una vida de llum
breçada al roig perfum
de les fexes llaurades
plenes de bous y arades...
Y dormía la blanca carretera
sota 'ls arbres ressechs que l'acotxavan,
dormía plana enllá, ab sa polsaguera
y les cigales boges que hi cantavan...
Després, atravessavan grinyolant
les carretes mandroses,
y anavan avençant
curullades de garbes oloroses. .
Y 's perdían al lluny
emportantsen lo Juny...
Y altre cop la gran plana soleyada
ardentment encalmada,
y dormida al bell mitg, la carretera
ab sos arbres ressechs, sa polsaguera,
y les cigales boges que hi cantavan
saludant les carretes que passavan!...

JOAN M. GUASCH.

ANIVERSARI

Avuy fá un any, Mare meva,
que vivím sens ton amor;
tan sols un any, y me sembla
que es etern nostre dolor.

Avuy fá un any que alegría
nos portá al sortir lo sol,
y al amagarse 'ns dexava
en mitg d' amarch deconsol.

Fá un any que tos ulls brillavan
joyosos al dematí,
y al vespre cluchs los tenías
per may més tornarse á obrí.

Un any que en trista anyorança
sospira lo nostre cor,
y 'ns respón al cridar *Mare!*
del silenci la buydor.

Avuy fá un any que tos passos
al temple vas endreçar,
la esperança 't feya viure,
y la fé 't feya pregar.

Un any, que encare adornares
la imatge del Sagrat Cor,
que tenías en ta estancia
y era ton més grat tresor.

Crema encare la llantieta
que tu vares preparar,
cremava en senyal de festa,
també per dol sab cremar.

Dexares sens agonía
aquesta terra de plors,
sense tocar les espines
trobares al Cel les flors.

Ton lloch en la llar buyt resta,
mes per tot hi ha 'l teu recort;
tot nos parla de ta vida,
y un any que plorém ta mort!

Tos llibres sobre la taula
están com tú 'ls vas dexar,
y en tos papers la teua ánima
ben impresa va quedar.

En ton pas sobre la terra
virtuts sembrares arreu,
¿com no hem de sentir sa flayre
los qui estavam tan prop teu?

Tot seguint los nostres passos
ab ton maternal anhel,
y com l'Angel de la Guarda
acompanyantnos al Cel,

Fins l' ayre que respiravam
volías embalsamar,
Deu ton desitg acceptava,
y embalsamares ta llar.

¿Com romandrá sens ta saba
lo teu aymat vergeret,
si era ton alé sa vida,
y are se glaça de fret?

Passarán dies y mesos
mes no passará 'l seu plany...
es lo plany de la anyorança
que s' hi sent avuy fá un any.

JOSEFA AMER Y PENYA.

¿COM S' HA FORMAT LO RIU LLOBREGAT?

Per los hómens qui no han estudiat los complicats fenómens y transformacions de la naturalesa, aquesta es un cos ert, poch menys que immutable, y per lo tant de la metexa manera se presenta avuy que sigles y sigles enrera. Y no hi ha res més fals. Es veritat que la materia es una y que unes metexes lleys son les que l' han regida sempre, pero en lo seu desenrotllo ¡quin sens fí de cambis no ha sofert!

Al estudi d' aquests se dedica la Geología; á la historia de la terra al través de totes les épоques, desde que lo Criador llençá lo primer *Fiat* fins al moment actual. Hi ha qui creu que en la Geología tot es poch menys que hipotétich ó fantástich, y açó no es veritat, molt al contrari, poques ciencies hi ha que com ella pugan presentar bases més sólides, donchs los seus rahonaments no son apriorístichs, molt al contrari, lo geólech no fá més que observar los efectes que produhexen les causes actuals, y fonamentat en lo principi indubitable de que iguals causes produhexen, en igualtat de circunstancies, efectes iguals, se remonta á époques passades y estudiant los efectes produhits en la naturalesa ne deduheix rahonadament les causes que 'ls motivaren. Me sembla que sentats aytals principis poden acceptarse sense réplica totes les deduccions de la geología veritat, y no obstant, ab tot y açó, si algú 'm fá la pregunta ab que titulo aquest article, y jo de cop y volta, sense més aclaracions, li contesto que lo riu Llobregat es molt modern geológicament parlant; que abans en lloch de baxar, com ara, des lo Bergadá á la costa actual, baxava desde les montanyes de Garraf cap al fons del Panadés, es á dir, en sentit contrari al actual; que abans desembocava al peu del Montserrat, que... ben segur que no 'm dexaría acabar esclafint en una rialla, ab lo que denotaría péndrem per lo que 'm sembla no soch.

A fí de que no 'm passe una altra vegada, puix ja 'm succehí ab l' editor d' aquest Calendari, ara vaig á esplicarli com s' ha format lo riu Llobregat y axís tots los seus llegidors també podrán enterarsen.

Durant lo període Eocé ó Numulítich lo nostre terrer no se assemblava pas de bon troç al actual. Mar enllá hi havía un continent del que les illes de Mallorca no son mes que un petit bocí, y en cambi, desde l' actual Panadés fins molt endins d' Espanya hi havía un mar, veritable Mediterrá de prolongades costes; açó es lo que 'ns diu clarament l' estudi de les capes geológiques. Donchs be, en aquest período, com tothom compendrá, lo Llobregat no existía, ni podía existir tal com avuy; al contrari, desde les terres silúriques, triássiques y cretáciques que s' estenían desde les montanyes d' Ordal, Papiol y Tibidabo fins molt endins del mar actual, baxava un riu caudalosíssim que arrastrava entre ses revoltes aygues milers de carretades de codols que un cop desgastats pel seu fregadís anavan depositantse al fons d' aquell mar que havém anomenat Eocé, en lo meteix lloch que avuy ocupan lo Panadés y 'l Vallés, y d' aquestes despulles nos restan encara avuy les hermoses montanyes del Montserrat y Sant Llorenç del Munt.

Peró com que lo terrer ocupat per les montanyes citades junt ab lo Pirineu, s' anava axecant per los constants moviments de la crosta de la terra, lo mar reculá terres endins, quedant convertit en un llach en lo período Oligocé, llach que cobría les actuals comarques de Cardona, Plá de Bages, Segarra, Urgell, Plá de Lleyda, etc., fins al Alt Aragó.

Al meteix temps s' enfonsaren les altituts que ocupavan les avuy comarques del Panadés y Vallés formantse un llach interior. Y desde aquest moment començá á córrer lo riu Llobregat, si be lo seu curs era molt curt, puix començant en les montanyes de Berga termenava al peu del Montserrat, ó més ben dit, á dalt del Montserrat, saltant les seues aygues al fons del llach del Panadés y Vallés puix aquella montanya y la de Sant Llorenç estavan encara unides per una ampla serralada y havían de passar sigles y sigles pera que 'l riu enfondint lo seu llit de mica en mica,

acabés pera obrir lo portell que les separa. En la curiosa obreta de mon sabi mestre lo Dr. Almera, *Estudis geológichs sobre la montanya de Montserrat,* trobarán los curiosos y aficionats detalls de semblant formació.

Tením, donchs, al riu Llobregat, ó díganli com vulgan, puix allavors no hi havía encara ningú pera donarli nom, desembocant al peu del Montserrat, entre Olesa y Esparraguera segurament, durant tot lo período *Miocé,* en qual temps, com diu mon volgut amich En Palet y Barba (1) «degueren ser molt grans les cantitats de códols que lo Llobregat transportava, los quals acomulats en lo seu cono de degecció, originarían ben prompte la emergencia de un delta qual estensió aumentaría seguidament, fins que, per formarse aquest en sentit transversal al prolongat y relativament estret llach, arribaría al altre costat, y en aquesta circunstancia y potser afavorit per un lleuger moviment del terrer, pogué lo riu obrirse pas á través del seu propi delta, y discórrer pels terrenos desde molt temps enlayrats que separavan al llach del Mediterrá, començant la obertura de Congost de Martorell, y desembocant al mar entre Papiol y Molins de Rey.»

Y ja 'l tením per fí desembocant al mar, quan aquest, en lo período Pliocé, entrava encara terres endins fins al Papiol. Desde aquest moment poca feyna tingué, puix axecantse lo terreno de mica en mica per una part y aportant ell seguidament gran cantitat de sediments, lo mar aná reculant y ell omplint la seua conca. Jo crech que en plé període histórich desembocava entre Cornellá y Sant Boy, y que tot l' hermós plá actual s' ha format posteriorment; y en prova d'açó que hi ha la fundada crehencia de que prop la capella de Nostra Senyora del Port hi havía realment un port natural cegat més endavant pels aluvions del Llobregat.

Véuse aquí esplicada ab poques paraules la formació del riu Llobregat. Milers y milers de sigles fá que corra, milers y milers de sigles ha tingut de furgar pera formarse 'l llit actual, peró ¿qué son aquests milers y milers de sigles pera

(1) Estudio del terreno pliocénico de Tarrassa.

la historia de la terra? ¿Qué son tots ells davant de la eternitat? Geológicament parlant, si no sobrevenen fenómens ó transformacions que trastornen l' ordre actual de coses, lo riu Llobregat anirá fent lo seu curs á través de totes les époques, passarán les generacions, y ell de grá en grá, de milímetre en milímetre, anirá omplenant aquest mar que ara tant nos enamora, convertint en rich verger lo que abans estava ocupat per salabrosa aygua. Ja ho havém dit al començar, les lleys de la naturalesa son immutables, com immutable es Aquell qui les dictá.

N. Font y Sagué, Pvre.

ORACIÓ DE LA CREU

Creu de nostra redempció,
jo 't venero, jo t' adoro;
áncora de salvació,
jo la teva ajuda imploro.

Per que 'm guardes de tot mal
en ma perillosa vía,
faré en mi lo teu senyal
cada nit y cada día.

De ton signe he de fer ús
en tot lloch per exalçarte;
si per mí 't dugué Jesús,
jo per Ell he de portarte.

Quan del món y 'l seu patir
trencará l' ánima 'ls llaços,
¡Creu, que 'm vares redimir,
vina á obrirme los teus braços,

¡Feu que mori, Jesús meu,
abraçat ab vostra creu!

Antoni Careta y Vidal.

NADAL

L' Agneta de Sant Genís
¡ab quina penuria passa!
l' home li fa mitg jornal
que les feynes van escasses,
y ab tres nins petits encar,
y poca salut que gasta,
pera dur la barca á port
¡be caldrá que Deu li valga!
Ara s' acosta Nadal,
lo seus fillets ¡prou que ho saben!
d' exa diada felíç
ab aytal afició 'n parlan
que ella, ni 'ls ho gosa dir
que no podrán celebrarla;
¡fá tanta pena esfullar
les primeres flors que 's badan!
Per aná á missa del Gall
fins calçadet los hi manca;
mes ja li ve un pensament,
¡que no rumía una mare!
les fires han començat,
se n' anirá á fer recapte
d' herbetes al bosch vehí,
y á Barcelona portantles
per guarnir los pessebrets,
algun dineró pot tráuren.
L' endemá arriba á ciutat
d' horeta y ben carregada.
Ja veu la plaça del Pí
feta una gerda montanya,
enramada ab bruchs florits,
branques de boix y de mata,
perfumada ab romanins

y de molsa encantifada.
L' Agneta va buscant lloch
y també hi estén la cárrega,
mes ¡ay! estrena tocar
no pot, fins á mitja tarda.
Tot lo sant día ha passat
ab un tros de pá de casa,
y arribada ja la nit,
ab un ventijol que glaça,
vetlla 'l feix, tot tremolant,
al portal del Pí arrambantse.
Tan delicada com viu,
potser la pagará cara!
La vigilia de Nadal
ja es ben fosch quan aplegava.
Pels carrers de la ciutat
la gent va y ve atrafegada;
en los rostres brilla 'l goig,
en los mercats la abundancia,
¡Santa Pascua de Nadal!
d' alegría ¡si n' escampas!
Ab parades de dalt baix
¡quin bo dona avuy la Rambla!
L' Agneta, tot caminant,
mira á la una y la altra banda,
mes la ansia de veure als nins
la 'n priva de deturarse.
Pobres fillets del seu cor,
no 'ls ha pogut firar gayre,
tot just ni hagués per comprals
espardenyetes tapades,
una teula de torrons
y un tros de coca ensucrada;
mes ells ben contents n' están
¡ditxós qui sab contentarse!
Quan poden tastá torrons,
los noyets saltan y ballan,
mes la Agneta no pot més

s' ajau al escó malalta;
se li va ficar al cos
lo fret de la nit passada:
—¿No ho veus, li diu son marit,
com sempre lo cor t' enganya?—
—Nostres fills farán Nadal!—
respón, somrihent, la mare.

ANTONIA GILI Y GÜELL.

CAP Á LA POSTA

Remembrança.

Al aná 'l sol devallant,
¿te 'n recordes vida mía,
com jo 't deya bo y plorant:
¡Sempre, sempre ab mi 't voldría!...

Anch que torne esplendorós,
si 'l bell astre vol dexarnos,
de un enlláç tan amorós,
¡per qué havém de separarnos!...

Ton esguart fita á Ponent:
mira, mira, com s' hi acosta...
¿no sents tristor quan rohent,
lo solet se 'n vá á la posta?

Y ab vesllums de un etern Maig,
any per any que jo 't parlava
cap á la posta me 'n vaig,
y més t' am que no t' aymava.

MANEL DOLCET Y LLADÓ.

L' ANY MUSICAL

La única novetat de la temporada d' ópera del Liceu durant l' hivern de 1899-900, fou l' estreno del drama musical de Wagner *Tristan é Isolda.* Ab pochs assaigs, y posada en escena aquesta obra de la manera descuydada y ab la ignorancia de costúm en nostre primer teatre, obtingué una execució molt deficienta, de la que foren principals responsables lo mestre Colonne y lo tenor Cardinali, que demostraren un absolut desconexement de dit drama musical, contribuhint per tant á que la major part de ses belleses hajan quedat desconegudes de nostre públich.

Durant la Quaresma se donaren en lo meteix teatre deu concerts baix la direcció del mestre Nicolau, en los que foren executades les nou Sinfoníes de Beethoven, ab lo poch cuydado y falta de espresió que es de costúm en aquell director. L' «Orfeó Catalá» vá constituhir la nota més interessant de dits concerts, puix al interpretar les més triades composicions del seu repertori davant d' un públich que, en gran part, lo sentía per primera vegada, obtingué una continuada serie d' éxits que sens dupte no oblidará. La gran sala del Liceu se va omplenar á cada concert, lo qual no deu en rigor de justicia atribuhirse al entussiasme filarmónich del públich, puix no hi havía motiu pera tant, sinó millor al entussiasme patriótich que regnava aquells díes á causa de les persecucions que sofría lo Catalanisme, lo que motivá les caluroses manifestacions envers del «Orfeó Catalá,» que arribaren á son grau máxim al ser aquest víctima del despótich embarch de sa Senyera.

En la temporada de primavera s' estrenaren dues obres líriques. Lo magnífich drama lírich de Gluck, *Ifigenia á Taurida,* no fou del grat dels habituals concurrents al Liceu, ab tot y ser una obra hermosíssima y consagrada com á tal per tot lo mon musical. Just es reconéxer que la

desastrosa execució que obtingué, no era molt á propósit pera posar de relleu les numeroses belleses, peró de tota manera lo nom de Gluck era acreedor á un major respecte, En cambi als pochs díes se 'ns donava á conéxer la ópera *Fedora*, del músich italiá Giordano, obra desditxada en tots conceptes y una de les pitjors entre lo molt dolent del mercat italiá de nostres díes. Peró tenor y tiple cantaren la obra á maravella y axó bastá pera que 's tolerés lo que no devía haver passat de la primera representació.

Una obra tant sols de autor catalá ha sigut estrenada durant l' any. Lo mestre Vives, lo tan aplaudit autor de *Don Lucas del Cigarral*, nos ha donat una nova prova del seu talent ab sa nova ópera *Euda d' Uriach*, estrenada en la temporada de tardor en lo teatre de Novetats. Escrita sobre lo llibre catalá de nostre gran poeta Guimerá, ha sigut en estrem sensible que la obra no 's representés en nostre idioma aprofitant la ocasió pera donar un pas envers de la implantació de la ópera catalana, y per aquest motiu hem de fer un cárrech al mestre Vives, que ab son nom ja acreditat podía imposarse á totes les rutines dels empresaris.

Sense ser *Euda d' Uriach* una producció trascendental, senyala un pas avant en la carrera d' en Vives y en mitg de molts defectes ofereix págines molt recomenables, com lo duo de monges del acte segon, y actes bastant acabats com casi tot lo tercer. Les qualitats més remarcables en lo treball del músich catalá son un notable domini del mecanisme orquestal y lo bon gust y sobrietat de que dona repetides proves, evitant efectes falsos ab los que li hauría sigut fácil enlluhernar al públich. Lo día en que hi puga afegir una major personalitat y més empenta en les situacions passionals, en Vives produhirá obres de notable valor musical que han d' enlayrarlo més encara dins lo senyalat lloch que ja avuy ocupa.

Una verdadera febre de concerts ha regnat durant tot lo any. Pianistes de tota mena han desfilat un darrera l' altre, dexantnos casi tots ells més la impresió d' un hábil executant que d' un artista de sentiment. Fora llarch d' esmentarlos á tots y calificarlos, per lo que baste consignar

que entre tantes han sobressortit les sessions del mestre Vidiella, que sempre s' escolta ab lo meteix plaher; les de en Granados y Malats, cadascú en son género, y com á novetat lo notable pianista inglés Bauer, que va revelar escelentes qualitats tant d' execució com de dicció y 'ns proporcioná dues agradabilíssimes vetllades junt ab en Casals. Aquest, tan jove y ja tan notabilíssim violoncelista, es una de les glories més llegítimes entre 'ls actuals artistes catalans; havent posat ben alt lo nom de Catalunya davant del estranger que ha recorregut en continuats triomfs.

Actualment compta nostra ciutat ab dues societats organisades pera les audicions sinfóniques: la «Sociedad Filarmónica» que fá temps ve dirigint l' infadigable mestre Crickboom y la nova «Sociedad de Conciertos Clásicos» que fá poch ha fundat lo notable pianista Granados. Aquesta última se proposa fomentar les audicions de música clássica y en lo curt temps que compta d' existencia no podém exigirli encara una perfecció que ha estat ben lluny d' alcançar. Les sessions més notables han sigut les en que prengué part en Casals y darrerament lo concert de les tres notabilitats del piano, Vidiella, Granados y Malats.

Lo més serio, lo més sólit, y lo que més de plé entra dintre del *verdader art* de la música es, de tot quant tením actualment á Barcelona, la labor incessant del mestre Crickboom convertit en un apóstol del diví art, en aquesta terra que ab tan poch respecte es tractat. La «Sociedad Filarmónica» que dirigeix, ha lograt per medi de sa Academia de música formar una orquesta de corda com may havíam tingut, y aquesta orquesta nos ha fet tocar ja 'ls primers fruyts de sos treballs en varis concerts. Baix la magnífica batuta de Crickboom les obres mestres de Bach y de Bizet, entre altres, han obtingut interpretacions que tocan ja als límits de la perfecció. Tots los esforços dels verdaders aficionats s' han de dirigir á ajudar la missió educadora que lo mestre Crickboom s' ha imposat envers nostre públich ab una constancia y desinterés de que no 's troban sovint exemples.

Al escriure aquestes ratlles acaba de donarse en lo Li-

ceu la primera representació de *Siegfried,* tercera obra de la tetralogía de Ricart Wagner. No disposám de temps ni espay més que pera fer constar que tan hermós drama musical ha sigut obgecte de una profanació que no poden arribar á capir en tota sa magnitut los qui no conexen á fons la immortal creació del geni alemany.

JOAQUÍM PENA.

TORNANT DE LA GUERRA (*)

Lema: Dissort.

I

Vessa de gent la estació;
la vila en pes s' hi aglomera
empenyentse envers l' andén
com en diades de gran festa.

Mes tothom mira ab neguit,
moltes cares lo plor rega;
quan s' espera un tros del cor
qui s' espera 's desespera.

Los qui ahir sortían braus
retornan com dones febles,
puix feu sa tasca la fam
en lo qui escapá á la febra.

La máquina 's vá acostant
com pit que esbufega ab pena;
com més aprop se la veu
baten los cors més depressa.

Del cap-vespre á la foscor
lo convoy fá més tristesa;
color de sanch té 'l fanal,
color de dol la fumera.

(*) Poesía premiada en lo «Certámen literari de Sans,» del any 1899.

Quan arriba á la estació
vessa gent per les portelles;
qui no es manco ó no va coix,
sense crosses tambaleja.

S' ouen senglots de neguit,
amarchs plors arreu se senten;
si algun jayo lloha á Deu
alguns dels jóvens renegan.

Y no falta qui ha esclamat
ab veu que l' enuig ofega,
¡malhaja 'l jorn que 's va dir
del nou mon ja 's veu la terra!

Una mare y un vellet
afanyosos van y venen
escorcollant ab afany
de los vagons les portelles.

Ressona un crit de «¡fill meu!»
que contesta un «¡mare meva!»
una abraçada 'ls confón,
avi y net plorant s' aferran.

Quan de nou arrenca 'l tren
endinzantse en la pineda,
lo seu xiscle fá estremir,
l' ovirarlo fá feresa.

Sembla llenca de fossar
que per ninxos té finestres;
los qui hi miran semblan morts
que han tornat á flor de terra.

Vola 'l convoy vía amunt
á sembrar noves tristeses,
com si un alé malestruch
lo fés córrer més depressa.

II

Ab son trajo de bïons
y vestint la guayabera
hon del Mérit Militar
la roja creu hi campeja;

apoyat ab mare y vell,
puix ses forces li flaquejan,
vá caminant lo soldat
envers sa casa paterna.

De tant y tant aflaquit
lo soldat sembla un espectre:
de no anarlo sostenint
hauría besat la terra.

Son cos, encorvat, com jonch,
está tremolant de febra;
té 'l rostre tot esgroguit,
té 'ls ulls dins fondes cavernes.

Va sens esma, sent fredor,
no camina, l' arrossegan;
sembla niuá en son esguart
lo poch esprit que li resta.

Veu la plaça hon noy jugá,
los carrers que rondá alegre,
¡més no ha vist al amor seu
puix vá oblidá ses promeses!

Pantejant vá á son casal
ab una tos que 'l corseca,
y 's dexa caure al escó
poch menys que perduda la esma.

III

Sa mare y 'l bon vellet
li preguntan de la guerra;
les ferides que dú al pit
á les preguntes contestan.

Veyent son amor perdut
la més grossa sentí oberta,
la més grossa la té al cor,
ella la vida li arrenca.

Lo respir li va mancant,
un glop de sanch mitg l' ofega,
li cau lo cap sobre 'l pit
y agonitzant la creu besa;

la creu, símbol del amor,
del martiri y de fé ardenta;
darrer recort del combat,
darrera fita en la terra.

Y en l' últim salt de son cor,
y en sa convulsió darrera,
fixa 'ls ulls... llença un gemech,
y rodola mort en terra.

IV

Senyalan un cos difunt
les campanes de la esglesia,
y obra sa gola 'l fossar
per rebre sa nova presa.

La mare llençant trist plor,
follament lo seu fill besa;
la bala que ferí á n' ell
l' ánima d' ella troceja.

Lo bon avi encés d' enuig
y alçant al ayre sa destra,
sent bullir dels seus vint anys
la sanch que la edat li gela.

Tremolós, ab ronca veu,
y conjurant cels y terra,
renega dels qui han trencat
lo puntal de sa vellesa.

—¡Ira del cel! crida 'l vell,
cayga sobre ells la sanch seva,
puix mon net la vessá á doll
per la honra de sa bandera.—
. . . .

Quan lo mort ja es enterrat
¡quin buyt queda á casa seva!
Aquell buyt se vá axamplar
al venir les neus primeres.

La mare sola al escó
sentía créxer sa pena:
prop la tomba del soldat
una nova creu s' hi veya.

PERE DE COTS Y SOLDEVILA.

LA ROSA (*)

Com estrella al llantió del cel clavada
tremola en lo roser la fresca rosa
al branquilló assentada
onejant sa corola mitg desclosa.

Lo clavell blanch amorosit s' hi gira
sobre 'l tany débil feblement gronxantse;
estassiat la mira
y ella al véurel com may vá cimbrejantse.

Les altres flors sota sos peus rendides
aguaytan al clavell com la festeja,
y alçantse engelosides
de tan gentil galán senten enveja.

Mes ella á cada raig que 'l sol li envía
entreobra 'ls pétals suaus de sa corola
vestits de satalia
y ab la mirada, en lo clavell se 'n vola.

FERRÁN CANELLAS.

(*) Del volúm en preparació: «Los amors de les flors.»

SOL Y PLUJA

Lo que dins de mi passa
¡Que n'es d'estrany!
Poruch mon cor batega
de viu afany.

Sent ansia indefinible,
pena y consol,
y defalleix ma pensa
quan alça 'l vol.

Mon cor be se recorda
de la dolçor
ab que abans li somreya
lo sol d' amor.

Recorda hores de pena
en que ensopit
ni un estel alegrava
sa fosca nit.

He sentit sordes lluytes
del cor y 'l seny:
feretat que detura,
desitg que empeny.

Peró lo que sent are
no es res d'axó:
fantasmes que fugiren
ja no 'm fan pó.

Are de nova flama
sent la escalfor,
y al meteix temps som presa
de la tristor.

Es una estranya mescla
de plor y dol,
es que en lo cel de l'ánima
plou y fá sol.

María Antonia Salvat.

NOTA HISTÓRICA BARCELONINA

HONORS AL CONSELLER EN CAP EN LA CORT

Amich Batlle: Desitjós de portar com cada any, lo meu humil granet de sorra á la obra meritoria de vostre CALENDARI CATALÁ, ja que per mancarme 'l temps no m' es possible preparar cap treballet original, escullida al etzar d' entre la munió de notes curioses que tinch en cartera, vos envío la següent relació de la entrada solemne que feu á Madrid á començaments del segle XVII, lo magnífich Conseller en cap de Barcelona micer Joan Aroles, qui per deliberació del día 5 d' Agost de 1617 fou tramés allí per lo sabi Concell de Cent Jurats, ab lo cárrech d' Embaxador, pera acabar de gestionar la espedició de un Real Privilegi que feya temps venía demanant inutilment la ciutat pera poder batre moneda de plata, al objecte de posar prompte remey al gros conflicte económich que per la fretura casi absoluta de aquell numerari atravessava Barcelona.

Preneune la bona voluntat, puix encare que dit document no sía de bon tros cap model de literatura clássica ni cap *rara avis* d' Arxiu, en cambi, históricament considerat ofereix cert interés, per posar de relleu la gran importancia que per molts conceptes tenía y lo respecte y envejable prestigi de que merescudament gosava *in illo tempore* la capital de Catalunya.

«Relatio verdadera de la entrada feu lo Conseller=en cap de la ciutat de barña a la Vila de=Madrit a sis de setembre de 1617 y lo acompanyament que tingue quan lo endema ana a=besar la ma a sa magt. y li explica sa embaxada.»

«Hauent manat sa magt. a dit conseller en cap al temps arriba en la Vila de Alcala se detingues y no passas de alli

fins altre orde li fos donat, para en dita Vila fins a 6 del mateix que lo Vicicanceller del consell darago li scrigue que sa magt. hauia resolt per fer merce a la ciutat de barña que entras dit conseller en cap y que lo endema a 7 del mateix a les onze hores sa magt. lo oyria. Passat mitg die se sabe per madrit que lo conseller en cap de barcelona entrave, y essent ja tart per no hauer se pogut preuenir ab tan poc temps dita entrada lo conseller se ana acostant y vn quart de leuga abans de arribar a dita vila troba moltissims cauallers cathalans y de la corona entre los quals hy hauie molts ecclesiástichs constituyts en dignitat y en lo mateix loc estaue aguardant vn cauall que lo Almirant de Castella li enuia per entrar ab ell, era tal que basta dir que lo Almirant lo enuias. Puja des del cotxo ahon se vesti la gramalla a cauall y encontinent arriba lo Comte de Cullar ab molts Cauallers: posas a ma squerra del conceller apres de molts cumpliments, anaren los dos vn poch de cami arriba poch apres lo Duch de Cesa ab lo Comte de Villamediana correu major de Castella dona la ben vinguda al Conceller, lo prengueren al mig y poch apres arriba lo Almirant y dona la ben vinguda axi matex al Conceller, lo Comte de Cullar passa dauant les masses ahon anauen moltissims Cauallers axi dels que eren exits a rebrer dit Conceller com los qui aportauen dits grandes, lo Almirant feu cortesía al Duch de Cessa que anas al mig a ma squerra del conseller y lo Almirant a ma dreta y lo comte de Vilamediana anaue al altre extrem de ma esquerra. De manera que lo Conceller anaue al mig precehint los altres conforme lo vs de Castella y axi se feu lo any *1602.* en la entrada del Conceller segon en Valladolid: essent a la porta de Madrid se comensa enfosquir estauen preuingudes moltes atxes blancas *no obstant que ningun grande non pot aportar sino de grogas* passaren per lo Prado ahont eren exits mes de dos mil cotxos de Damas y personas principals per veure la entrada: la trompeta anaue dauant y ere tanta la gent del acompanyament *que nos podia sentir de la filera del conceller* tant era lluny sonant gallardissimament: passaren per la calle major que es molt llarga, anaue la gent a

tropell, ales finestres y balcons noy podien estar: arribaren a la Casa tenia preuinguda que es molt gran en la qual ha estat molts anys lo Embaxador de Alemanya que es a la Plassa de St. Pedro prop la casa del Condestable y del Almirant: dins casa se apearen los grandes Comtes y Conceller y per molt porfía lo conceller que no se apeassen y apres que no pujassen alt, nou pogue acabar: acompanyarenlo fins a entrar a dos aposentos ahont li tornaren a donar la ben vinguda offerintse acompanyarlo a Palatio lo endema y ab molt grans cumpliments se departiren. Estaua la Casa y plaça tan plena de gent del acompanyament que nos pogueren departir de molt temps. Lo endema a 7. del matex demati los matexos Almirant y Duch de Cessa y comtes anaren a casa del Conceller hu apres altre lo Conceller los exia a rebrer y acompanyats de moltissims Cauallers de totas nations anaren ab cotxos a Palacio: deuant anaue lo cotxo dels Verguers vestits y ab ses mases apres venia la carroça del Almirant al entrar en ella se feren grans cumpliments volgueren a la postra que lo Conceller en cap entras primer y se posas a la popa a ma dreta del Almirant y lo Duch de Cessa a la proa no anaue ningu mes en aquesta carroça: apres seguian molts altres cotxos hont anauen Comtes, Cruzados, y molts altres cauallers: Arribats a Palacio los dos grandes prengueren lo Conceller al mig anant las massas altas deuant: fou tanta la multitut de gent acudi a Palacio que digueren los homens vells no hauian vist semblant cosa: nos podia passar per los aposentos: a hu de ells trobaren lo Marques de los Velez que tambe es grande feu grans offertas al conceller y lo acompanya per tot Palacio: lo Conceller y los tres Embaxadors (1) entraren a besar la ma al Rey: lo conceller explica sa Embaxada y apres anaren a besar la ma al Princep: (2) tornarense de la matexa manera eran anats y quant foren deuant la Casa del Conceller lo Almirant y lo Duch de

(1) O acompanyadors del Conseller en Cap, los quals eran mossen Lluís Corbera de Castellet y Sant Climent, y 'ls advocats mr. Miquel Carreres y mr. Onofre Vila.

(2) Més tart Felip IV.

Cessa se apearen del cotxo primer que lo Conceller y volent lo acompanyar fins alt com lo die abans lo conceller nou volgue consentir y apres de molts cumpliments y de offerirli ses cases y ses persones y lo conceller hauentlos dit la perpetua memoria restaria en la Ciutat de Barcelona per las moltas merces sas Exas. li hauian fetas se despediren.» (1)

Lo Rey Felip III, que havía respost al Conseller-Embaxador:—«*Yo mandaré ver los papeles: deseo hazer merced a la Ciudad de Barcelona* PORQUE LA QUIERO MUCHO»—provà que no sempre les bones paraules se les endú lo vent. Micer Aroles pogué tornar á Barcelona, triumfant y satisfet, ab la concessió del desitjat privilegi, després de haver rebut per tot arreu los honors pertanyents á la honrada gramalla consular y al cárrech estraordinari en que estava investit. A Daroca, sigué festejat ab cortesía; á Madrit, solemnement honrat, no sols en l'acte de sa entrada, sino en lo Palau real, en les iglesies y llochs públichs y en son propi hostatge. Y á son retorn per Valencia, una llegua abans de arribar á la ciutat, *dos cavallers principals* exiren á donarli la benvinguda de part del Duch de Feria, virrey de aquell Regne, haventlo després visitat personalment lo Sr. Arquebisbe *venint ab creu alçada;* los Jurats, molts senyors titulars y bon nombre de distingides personalitats de la noblesa valenciana; honors y cortesía que també trobá en los Procuradors y la gent principal de Tortosa y en moltes altres poblacions del tránsit.

¡Com cambían los temps!... Avuy, lo nivellador democratisme d' americana per una part; per la altra certes causes d' orde especialíssim, y en darrer terme la febrosenca pressa del carril, que no se atura per res ni per ningú, han proscrit aquelles ceremonioses manifestacions de cortesía, que tan clarament remarcavan la superior importancia moral y material d' un poble y 'ls ferms llaços de mutua germanor y respecte que l' unían ab los demés.

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

5 Octubre, 1900.

(1) Arx. Mun. *Deliberacions* any 1617, fol. 114.

DEL «DIETARI DEL MEU COR»

I

A aquell qui m' estimava
y al pare meu vetllava
en forta malaltía,
un llibre li dexava
perque esperés lo día:
jo á mitja nit m' alçava
per veure si 's dormía:
lo llibre no 'l llegía,
¡que 'l besava!

II

Perque t' estimo patexes,
patexes perque patesch,
¡y duptes de si m' estimas!...
Si no patir, amor ¿qué es?

III

¿So 'l náufrech que á port menan les onades?,
¿La aresta á qui impel-lexen les ventades?,
¿O l' au que en primavera torna al niu?
¿Rebré port en los braços
de dona enamorada?
¿Seré joguina en la era als bordegassos?
¿O encara, en la niuada,
de amors que no envellexen hi trobaré 'l caliu?

IV

Groguejan les ginesteres
que antany vegerem marcirs;
florexen les passioneres
y reblanquejan los llirs:
mes ¡ay! no 't troban com eras
mos sospirs.

V

Al qui no oblida
dona empedrida,
la angunia immensa
li esprém la pensa,
lo amor sens mida
lo cor li rau:
quan més s' hi atança,
més la esperança
sos fruyts li nega,
y al mar hon brega
la platja 'l llança,
l' abím l' atrau.

VI

Jamay, oh esperança bella,
jamay, te apartes de mí:
com estrella,
de nits, que obra sa parpella;
com rosa que s' esponcella,
per riure, cada matí.

Lluis Carles Viada y Lluch.

LO MAS PERDUT

¡Qui t' ha vist rica masía
hon la pau y la alegría
hi regnavan sens parar!
¿Ahon son tes belles festes
y de tos passats les gestes
que no pots ara comptar?

¿Per qué t' has quedat soleta
sens tenir ni una floreta
que vetlle ta soletat?
¿Qué hi fan tes portes tancades,
y tes cambres desmoblades
y lo graner sense blat?

Un vellet que allí passava
y ma pena contemplava
me digué ab molt trista veu:
«La masía era molt rica,
cap com ella tan bonica,
mes, la va perdre l' hereu.

Va emmaridá ab dona estranya,
la dugué del mitg d' Espanya,
era filla de Madrid;
y al veures aquí, pobreta,
va trobarse tan soleta,
que plorava día y nit.

Son espós per conhortarla
á la ciutat va portarla
y alegra allí va restar;
Quedant sols á la masía
dos vellets sense alegría
¡la tristesa 'ls va matar!

Y ara, per les matinades
veuréu aucells á volades
que 'l brancatge van buscant;
del roser que s' enfilava
y la finestra ombrejava
de la cambra del fill gran.

Mes les pobres aucelletes
no hi poden cantá amoretes,
lo roser ja no es allí;
al veure que la masía
no s' obría nit ni día,
d' anyorança 's va morí.

Les hermoses salzeredes,
los pinars·y les suredes
se les va vendre l' hereu;
y 'ls demés trossos de terra
desde 'l mar fins á la serra
van ser comprats á bon preu.

D' exa casa, les donzelles
ja may més les caramelles
en lo mas escoltarán.
Y 'ls pobrets de la encontrada
la almoyna tan esperada
tampoch aquí trobarán.

Los tresors que encar quedavan
com que cap profit donavan
l' hereu tots se 'ls ha venut.
Per çó are, exa masía
tan hermosa y rica un día,
es tan sols, un mas perdut.»

CARME VERDAGUER DE COTS.

Barcelona 29 Octubre de 1900.

CANÇÓ DE NADAL

En freda establía,
Joseph y María
contemplan ab joya llur fill divinal.
Y, al cel, les estrelles,
movent les parpelles,
somriuen y cantan ab goig triomfal.
Lara, la, la!
Oydá!
Pastors, bons pastors:
veniu á redós
del trist Jesuset
que plora de fret.
Anemhi entonant, al só de la gralla,
meloses cançons de pau y consol,
que 'l Deu tot amor dorm sobre la palla
faltat de bolquers y sense breçol.
Lara, la, la!
Oydá!

IGNASI IGLESIAS.

LO SOL Y LA LLUNA DIVINITATS

«Lo Univers, diu Mr. Lagard, (1) es lo pensament ó la idea emanada de un Deu etern, invisible, infinit y senyor absolut que estava embegut en sí meteix al origen del mon creat. Aquest pensament se manifestá al moment en que aquest Deu superior havent pronunciat la paraula *jo so* les primeres tenebres se dissiparen: aquí comença la dualitat y la creació de la materia en lo fondo de la nit per la paraula.»

—«Quí ha fet lo mon?—Deu.

—»De quína materia lo formá?—De no res.

—»Ab qué lo feu?—Ab la eficacia de sa paraula.»

Dexant á part lo que Deu, visible ó invisible, ensenyá al primer home, los qui vingueren després, tenint conexement de la existencia de Deu y no sabent de quín modo pagarli lo degut tribut de agrahiment, creurían haver de ferho adorant al Sol, com á representant del meteix Deu, ateses les influencies bones y males de aquest astre sobre tot lo de aquest mon.

Digan lo que vulgan los qui escriuen sobre origen de religió atribuintlos al cult del *phalus, del arbre ó del foch*, lo del Sol havía d' ésser lo primer que practiqués l' home, creyent pagar son deute á la divinitat, ja prenentlo com á representant de Deu, ja creyentlo lo meteix Deu.

L' antich Egipte, que fins are s' ha trobat, y no 's trobará altra cosa, ser lo poble civilisat desde més antich nos ne dona la prova, puix allí s' hi troba la adoració del Sol, com á única divinitat, ja en la época més antiga de la civilisació, uns cinch mil anys abans de nostra era. Lo Egipte incivilisat no 's coneix, y creyém que les creencies religioses s' han de estudiar en los pobles civilisats y no en los selvatges.

En temps posteriors los egipcis no sols adoraren al Sol

(1) «Recherches sur le Culte de Venus» pág. 2.

com á verdadera divinitat sinó que passaren á la idolatría, adorantlo en sos diferents estats del día representantlos per animals als que erigían altars y adoravan.

També adoravan lo Sol després de post quan ells deyan passava al ker-neter ó neter-ker, subterrani díví, ó la divina regió infernal: d' ell ne feren un Deu «Osiris», es dir, donaren aquest nom al Sol quan no 'l veyan, perque los egipcis eran monotheistas y sols variavan los noms y formes de representar lo Sol. Maspero (1) diu: se podían multiplicar, á voluntat, los noms y'ls termes de Deu, may multiplicavan Deu. Si be donaren una muller ó germana á Osiris, y la nomenaren Iris, aquesta representava la Lluna, y com es lo planeta més lluminós després del Sol, la creurían lo suplement d' aquest per la llum que dona, en part, durant la nit, peró Iris en la religió dels egipcis may figura com part activa influyent en lo destí del home, era venerada, respectada y res més.

Del meteix modo que eran monotheistes los antichs egipcis creyan en la immortalitat del ánima y ressurrecció del cos. De aquí haver imaginat un mon inferior, una regió sota terra ahon anavan á parar tots los qui sortían d' aquest mon. Allí eran jutjats per lo meteix Sol-mort, «Osiris» y la ánima seguía lo curs de les proves que li eran imposades fins á sa complerta purificació. Lo cos també estava subgecte á transformacions durant les dotze hores del curs del Sol, segons Mr. Brugsch, la transformació en loto corresponía á la onzena hora del día. La flor de loto, per sa propietat de obrir cada día son cálzer á la llum del Sol, fou presa per los egipcis com á símbol de la ressurrecció; per aquest motiu fou l' adorno més empleat en l' art egipci.

Quan l' home pensá en edificar temples, es dir, llochs á propósit pera reunirse alguns y tots junts fer pregaries á Deu, sinó desseguida, aviat tindría desitg ó necessitat de un obgecte que li representés la divinitat á la que volía tributar homenatge. Los egipcis, que induptablement foren los primers en construir temples, pera satisfer aquesta ne-

(1) Histoire ancienne des peuples d'Orient, pág. 29.

cessitat, buscant l'obgecte que millor los representés les qualitats del Sol, no trobarían altre ser més á propósit que lo toro, animal que ademés de ser lo símbol de la força podía també simbolisar la utilitat,

La llum també fou representada per una vaca, devegades voltada d'estrelles; y á la divina esposa de Osiris li donaren set noms místichs diferents que també representavan per set vaques. Aquests set noms de Iris sens dupte eran los de les set faces diferents de la Lluna durant los set díes de la setmana, y potser los noms metexos de aquests díes.

Los Assyris per emulació ú oposició á llurs enemichs eterns, los egipcis, prengueren per divinitat protectora la Lluna que també simbolisaren per lo toro, que creyan era lo primer ser sortit de la paraula de Deu creador del mon; lo consideravan com lo símbol de la vida per lo que li donaren un nom que significava al meteix temps vida y toro.

Per conseqüencia immediata de una doctrina que ensenyava que 'ls primers sers vivents havían nascut en l'aygua, era al meteix temps lo símbol del principi humit de la naturalesa, del poder passiu de la generació, es dir, del sexo femení, era per lo tant lo representant simbólich de la Lluna en la que suposavan que les idees típiques emanades de la inteligencia de un Deu superior, etern, invisible, havían sigut revestides de una forma material.

En lo Zend-Avesta (1) s'hi llegeix: «Apenes nascut aquest Toro primer ser creat per Ormuzd, protogénit de naturalesa pura y lluminosa, fou obgecte de la enveja y gelosía dels genis malvats y morí emmetzinat per Arimon y sos dimonis; al moment de donar l'últim sospir, de son cos ó de son moll ne sortiren tots los arbres y plantes en general, de sa cua los grans farinosos, de ses banyes les fruytes, y de sa sanch los rahims que preparats donan lo vi; licor que aumenta la sanch.

Los Assyris prengueren al lleó per símbol del Sol, peró no li donaren cap importancia religiosa; per son modo de viure y alimentació carnívora ne feren també lo símbol del principi ígneo representant del poder actiu de la natu-

(1) Tomo II, pág. 371.—Boun Dahesch.

ralesa, lo sexo masculí, may se troba com una divinitat, y sí com una força enemiga. De la oposició de les naturaleses, costums, y diferentes funcions senyalades al toro y al lleó nasqueren varis grupos d'art principalment lo figurat per «un lleó devorant un toro» que molt be pot representar les lluytes polítiques y militars igualment que les religioses entre egipcis y assyris en les que aquests sempre se 'n portaren la pitjor tallada.

Mr. Félix Lagard diu: «Aquest grupo simbólich, espressa al meteix temps, la entrada victoriosa del Sol en lo signe sodiacal del toro en l'eguinoxi de primavera, la lluyta del principi humit y del principi ígneo, la acció del foch creador, ó del calor solar sobre lo principi humit, la acció fecondant del Sol sobre la lluna depositaria de la grana, llavors, del toro, en fí, la renovació de la vida per la mort.» Posa per nota que en aquest sentit, está encare avuy día posat en les quatre cantonades de la escala gran del principal edifici de Persepolis.

Aquesta entrada del Sol en toro, ó vinguda de la primavera, renaxement de la naturalesa, la celebravan los Asyro-Chaldeos ab una gran festa que nomenavan día de Gal-Gal ó Gulla, día del Sol, ó festa del Sol perque Gal-Gal ó Gulla era 'l nom que en chaldeo volía dir Sol. Després aquest nom s'estengué á totes les grans festivitats especialment á les celebrades en honor dels Reys y de ses families, sens dupte com á descendents ó representants del Sol, es dir, de la divinitat, ab lo que queda esplicat lo nom, la significació y l'origen de nostres «díes de gala.»

De la adoració del Sol ne derivá la adoració del foch que adoptaren especialment los indis y 'ls perses. Los romans també pagaren tribut al Sol y al foch tot barrejat, ignis Dei Solis adorant la Deesa Feronía quals sacerdots caminavan, ab los peus descalços, per sobre una gran cantitat de carbons encesos y cendres ardentes, ceremonia que durá fins al temps de August. En Capadocia les sacerdotisses de Baaltis tenían la metexa costúm de caminar descalces per sobre brases y cendres ardentes.

Per nosaltres una de les proves de que 'ls antichs egipcis

y assyris havían conegut y poblat part de les Amériques es que quan los espanyols hi anaren á conquistarlos les dues nacions en que hi trobaren establerta una civilisació adoravan al Sol y al foch com á principals divinitats. Pirua Manco primer rey del Perú era cregut un producte de la terra per la acció del Sol, per lo que ell y sos descendents eran nomenats «Fills del Sol» y com á tals venerats y respectats; á Méxich hi trobaren temples dedicats al Sol, com al Perú, Siuchi Capae, á la mort de son pare li feu un sumptuós enterro y oferí grans sacrificis en lo temple del Sol perque li donés bon hostatge entre los demés antecessors seus.—«Memories antigues Historiales y Polítiques del Perú.» Por el Licenciado Fernando Montesinos.

En la religió dels grechs, després de haverse apoderat de part del Egipte, s' hi troban mitus y festivitats procedents del cult del Sol. Lo Deu grech Apolo no era altre que 'l Sol, y lo mito helénich de la serp Piton vençuda per Apolo no es altre que lo de la serp Apap ó Apapi, personificació de les tenebres en Egipte á les que combat Osiris, lo sol post, ó en son emisferi inferior, pera tornar á sortir triomfant y esplendent en l' oritzont Oriental. Lo festival de la ressurrecció de Adonis, tornada del Sol en la primavera, era encara celebrat en Alexandría d' Egipte, breçol del Cristianisme, en temps de Sant Cirilo.

Altres divinitats del Pantheon Grech son derivades de les representatives de les del curs del Sol en Egipte tals com la Aurora derivada de Nephitis—la posta del Sol ó de Iris Hathor la Aurora ó revés, puix los egipcis nomenavan indistintament «Aurora» als dos crepúscles

Molt més podríam dir sobre la adoració del Sol y de la lluna pero sería cosa de no acabar may lo voler continuar les transformacions de aquests dos Astres-Deus en divinitats del Pantheo Grech y de altres pobles. Creyém que 'l lector no trobará á mal acabém aquest article ab dos vulgaritats relatives al Sol.

Los inglesos quan plou y fá sol, en lloch de dir com nosaltres «les bruxes se pentinan» diuen «lo diable pega á sa muller.»

Entre 'ls turchs la verdadera esposa té lo dret esclusiu de les caricies del espós desde la posta del sol del dijous fins á la metexa hora del divendres; día de festa dels turchs, en commemoració, diuen, de que Deu en aquest día creá lo género humá. Si l' espós compleix aquest dever de familia, ses irregularitats de altres díes no tenen conseqüencia.

JOSEPH BRUNET.

FLOR DE JANER (*)

Jo t' he vista passar nit de tempesta,
trista nit de dissort,
jo t' he vista passar negra y feresta
com la ombra de la mort.

No pogueres, desfeta mestralada,
torce 'l roure empinat,
que es més potent que 'l llamp y la ventada
de Deu la voluntat.

Un raig de llum del cel en la foscura
brillá per un moment,
y missatger de Deu plé de ternura
besá sa testa ardent.

Hon l' havía besat lo raig de vida,
prest vá brostá una flor,
floreta d' esperança benehida
conhort de lo meu cór.

Fou penyora gentil de primavera
com la flor d' ametller.
¡Benhages primerenca missatgera
floreta de Janer!

MARÍA JOSEFA PENYA.

Janer, de 1899.

(*) Poesía inspirada al iniciarse la milloría de mon pare ja viaticat.

LO NARCISET

Al amich En Joan Batlle, en la mort del seu fillet Narcís.
(10 de Setembre de 1898.)

Un ángel hermós | los ayres fendía;
n' havía ja fet | comanda divina.
Al cel de retorn, | tot brilla que brilla,
n' omplía l' espay, | pujant, d' alegría.
Y duya en ses mans | flor tendra cullida,
cullida de fresch | en hora molt trista.
A indret del fossar | tot just s' escauría,
quan ohí los colps | de fossa que obrían.
—Com es que caváu | abans de ser día?
Fosser, bon fosser, | axí aquí s' estila?—
—No n' es la costum | cavar en celistia,—
son eyna al dexar | lo fosser sospira.
—Digaume, si us plau, | per qui 'l clot obríau?—
—Aquell per quí es, | del cel n' es ben digne.—
—Si digne es del cel, | dexau donchs que hi vinga.—
—Que hi vinga, que 'm fá, | cavar no 'm caldría.
Digueren que mort | bell Nart me durían;
y vaig esperant | que l' alba ó 'l sol isca.
Ací en un moment | será tot musica:
puix flors y aucells | cantant hi vindrían.—
—Qui canta en lo mon | ditxós, ditxós sía;
fruíu dels cantars | fruíu vostra vida.—

. . . .

Y axí que finí | del ángel la dita,
lo Nart de ses mans | fragancia espargía.
Lo bosch y 'ls jardins, | sa flayre al sentirne,
tornantli dolç bes, | d' enveja s' obrían.
Quan entrava al cel | la flor escollida,
del fons de la mar, | lo sol dexondías.

MOSSEN JORDI.

ANYORAMENT

Oh montanyes verdejants
que en l' horitzó veig alçades,
oh montanyes verdejants
be 'n sou be d' afortunades.
Desde ací hon jo us ovir
podeu veure ma estimada,
la estimada del meu cor
tant de temps que la he dexada.
Vos miro de día y nit
neguitejant d' anyorança.
Si jo us podía passar,
passarvos d' una volada!
mes ay! que fugen los díes
y fugen mes esperances...
Be canta lo rossinyol,
canta cançons regalades:
—Rossinyol, bon rossinyol,
tos cants d' alegría 'm matan;
rossinyol, bon rossinyol,
voldrías fé una comanda?
Vola prest y torna aviat,
traspassa aquelles montanyes,
trobarás la mía amor,
trobarás ma enamorada,
y li comptarás mes penes,
mes penes y ma anyorança.—
Lo rossinyolet se 'n va,
Deu li do bona volada.
—Corra prest y torna aviat,
que l' anyorament me mata.—

Joseph M.ª Serra y Valls.

Esgrafiat de la fatxada de la casa que fou dels Cormellas al Call.

LA ESTAMPA BARCELONINA DELS CORMELLAS

(1592-1700)

Barcelona, que á mitjans del segle XVI sols tenía dues oficines d'estampar llibres (1), la de Joan Rosembach y la de Jaume Cortey, respectivament establertes en 1530 y 1554, comptava al començament del segle XVII les cinch següents: una en lo carrer de Sant Domingo, altra en lo de la Frenería davant del Palau del Rey, altra en lo carrer d' Arlet cantonada á la Llibretería, altra en lo de Petritxol davant de la Rectoría del Pí, y altra, de la que anám á parlar, en lo Call, propietat d' En Sebastiá de Cormellas.

La adquirí aquest en 1591 de la viuda de Hubert Gotard, que l' havía administrada per espay de un any ençá de la mort del seu marit; y si be fora assegurar massa lo dir que havía empleades en sos aparells vinticinch mil lliu-

(1) Tingas en compte que al fer aquesta afirmació no 'ns referím pas als estampers ambulants, ni menys als metexos Rosembach y Cortey quan ho eran, puix no ignorám que vingueren respectivament á Barcelona en 1492 y 1531.

res (66.250 pessetes), com en la que posteriorment establiren los germans Vilella en lo carrer de Flassaders *(vía Lodicariorum)* pera llibres de chor, missals, breviaris y tota sort de llibres, sabém per un antich document, obrant en poder nostre, «que era de les més copioses, axí de fundicions de lletres de uns y altres carácters, com de prempses y demés recaptes é instruments pera treballar en ella molts oficials.»

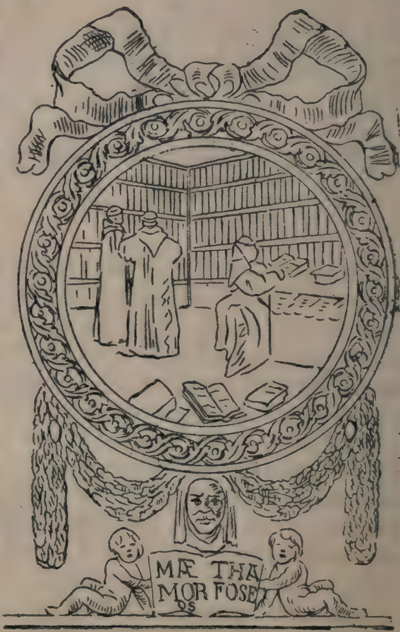
Fou la primera obra que estampá En Cormellas *Lo Llibre del Consolat dels fets marítims, ara novament corregit y emendat ab algunes declaracions de paraules als margens, y de nou afegits al fi alguns capítols, y crides, y un privilegi,* etc. (Estampat en Barcelona, any MDLXXXXII): digna inauguració pera una estampa que per espay de més de un segle atapahí de llibres llatins, catalans y castellans, tan esquisidament escullits com estampats, sobre tot en ses primeríes, puix en ses darreríes l' aventatjaren los Figueró, los prestatges de les moltíssimes llibreteríes barcelonines. Cal mencionar de entre les obres llatines: *Constitutiones synodales gerundenses* (1593), *Ordinarium Vicense* (1596), *Epistolæ familiares Marci Tullii Ciceronis* (1620), *Ordinarium seu Rituale Ecclesiæ Barchinonensis* (1620) y *Apparatus super Constitutionibus curiarum generalium Cathaloniæ,* d' En Mieres (1621); de entre les catalanes: *Alguns tractats en catalá sobre les festes colents en lo Bisbat de Barcelona, y tatxes del salari dels Notaris*, que acompanyan á la obra *Stylus capibreviandi* (1594); lo *Sermó vulgarment anomenat del Serenissim Senyor Don Jaume II* (1602); *La historia del cavaller Pierres*

Esgrafiat de la fatxada de la casa que fou dels Cormellas al Call.

de Provença, y de la gentil Magalona, traduhida per Honorat Comalda (1650); les *Ordinacions fetes y ordenades per los molt illustres senyors Concellers y savi Concell de Cent... sobre la administració dels forments* (1678), y varis discursos y allegacions jurídiques; y de entre les edicions en castellá les que feu de les obres de Fra Lluís de Granada (1604), que començá Hubert Gotard en 1589; Alonso de Ledesma (1605), Lluís Blosi (1614), Alonso de Castillo Solorzano (1631-33); la continuació de la *Historia pontifical y catholica*, del Dr. Gonzalo de Illescas (1592-95; la *Chronica de los Santos de Sardeña*, de Fra Dimas Serpi (1600); la *Centuria, ó Historia de los famosos hechos del gran Conde de Barcelona Don Bernardo Barcino*, de Fra Esteva Barellas (1600), y la *Historia de los antiguos Condes de Barcelona*, de Fra Francesch Diago (1603).

En Sebastiá de Cormellas no era estamper, com no ho foren sos fills Francisco y lo Doctor Joseph, ni 'ls demunt dits Vilella, botiguers de teles; ni N' Antoni Lacavallería, llibreter; ni En Joseph Forcada, notari real collegiat; ni En Rafel Figueró, que estava insaculat com á perayre en les Bosses de la Casa del General. En lo any 1638 pretengueren los magnífichs Cónsols y

Esgrafiat de la fatxada de la casa que fou dels Cormellas al Call.

Consell de vint del Magistrat de la Llotja de la Mar, que En Sebastiá de Cormellas, mercader, devía abstenirse de exercir la art de estamper com á art mecánica y servil; peró donant dit Cormellas son memorial firmat de nou advocats dels més clássichs de aquella era, y entre altres lo doctíssim Fontanella en que mostrá la noblesa de dita art, cessaren dits Cónsols y Consell de tal pretensió y prosseguí En Cormellas son exercici. Tal volta á axó es degut que en unes *Cobles del gloriós Sant Segimon* y en *El Político del Cielo*, de Fra Diego Niseno, estampats unes y altre en lo demunt dit any, y que en la reestampació (molt dolenta per cert) que feu del *Llibre del Consolat* en 1645, essent Defenedor de la Llotja de Mar, se llegesca, contra la costum: «En la estampa *administrada* per Sebastiá de Cormellas, *mercader.*»

Segell dels Cormellas. (1)

Morí En Sebastiá de Cormellas en 1654. Estamper de la ciutat, renunciá á dita gracia en má y poder dels Excellentíssims Consellers. No 'n fou son fill Francisco; mes á la mort de Catarina Mathevat, viuda, que l' havía succehit en dita gracia en 1625, passá á esserne la viuda Teresa Cormellas, mare del Dr. Joseph, y á sa mort aquest, y per renuncia de aquest En Joan Pau Martí, estamper y llibreter, qui ne fou inhabilitat per lo Consell de trentasís á instancies dels estampers-llibreters Figueró, Gelabert, Jolis, Guasch y Llopis, á pesar de que dit Martí tenía en sa casa de la plaça de Sant Jaume, entre los carrers del Paradís y de la Diputació (avuy del Bisbe), la metexa estampa dels Cormellas, que havía adquirida, y 'l meteix nombre de oficials

(1) Figura en la portada de la *Historia de las Guerras civiles de los Romanos de Apiano Alexandrino*, estampada en 1592.

(onze), «y estos de major nota y pericia dels que 's troban en la present ciutat.»

La estampa dels Cormellas fou regentada ó administrada: de 1668 á 1670, per Jacinto Andreu, que s' establí en 1671 en lo carrer de Sant Domingo; de 1675 á 1680, per Vicens Suriá, que s' establí en lo carrer de la Palla en 1681; de aquest any á 1683, per Jaume Cays, que passá á regentar la estampa dels Mathevats, davant de la Rectoría del Pi, pera retornar á ca 'n Cormellas en 1686 fins á 1691; en 1684 y 1685 per En Joseph Soler, y de 1696 á 1700 per Thomás Loriente.

Segell dels Cormellas. (1)

En 1710, es á dir, després de deu anys en que 'l nom Cormellas havía desaparegut de les prempses barcelonines, torna á aparéxer en un llibre: *Explicación y construcción de las Reglas de géneros y pretéritos. Conforme se enseñan en los Estudios de la Compañía de Jesús... Por el Maestro Thomás García de Olarte.* Mes creyém que 's tracta de una edició apócrifa, per quant lo peu de estampa diu: «Año 1710. Con pri-

Segell dels Cormellas. (2)

(1) Figura en la portada de la *Segunda parte de los Conceptos espirituales y morales compuestos por Alonso de Ledesma*, estampada en 1607.

(2) Figura en la portada del *Libro Aureo de la vida y cartas de Marco Aurelio emperador y eloquentíssimo orador*, estampat en 1647.

vilegio. En Barcelona: Por la Viuda de Sebastián Cormellas, vive al molino de la Robella», y aquest Molí lo conexém á Valencia, hon estampá en 1602 En Joan Chrisóstom Garriz *La Arcadia*, de Lope de Vega *(junto al Molino de la Rovella)*, ademés de que de la Viuda d' En Sebastiá de Cormellas feya ja anys que no se 'n cantava ni gall ni gallina.

Mes de la estampa dels Cormellas nos resta encara un recort: la casa avuy senyalada ab lo número 14 en lo carrer del Call, en qual fatxada esgrafiada s' hi veuen; ademés de molts altres atributs, los tres dibuxos que reproduhím en aquestes páginès.

Lo segell distintiu dels Cormellas fou sempre, desde que començaren á estampar, un cor, ja sencer y rodejat en forma de triangle de les inicials S. D. C., ja més ó menys nafrat, rodejat de la llegenda *Cormellas*. Lo segell que li atribueix En Salvá: *In Jovis usque sinum* no fou tal segell, sinó un floró usat indistintament per molts estampers barcelonins.

Lluis Carles Viada y Lluch.

SURSUM

Atreta per la llum de ta hermosura
mon ánima, Senyor, hi axeca 'l vol,
y 'l meu cor se redressa vers la altura
com á mitgdía 'l dócil girassol.

Y es que en aquesta terrenal morada
tot ser s' hi troba trist y anyoradís,
rebent, sense fruhirla, la besada
del oreig perfumat del Paradís.

¡Quant de desitg á ton redós sentires
que dut per la oració fins Tu ha pujat!
Los prechs que d' esta vida recullires,
haurán omplert, Deu meu, ta immensitat?

¿Per qué si á imatge teva 'ns emmotllares
vas crear aquest mon tan encongit?

Si fou pera encarnarlo ¿cóm li dares
tanta ansia de volar al esperit?
  Del goig de tes eternes maravelles
¡si 'n suran de sospirs al teu entorn!
Miran al mon, de nit, tantes estrelles
com ulls guaytan al Cel de nit y jorn.
  Mes jo sé prou que en esta greu frisança
no dexas que 'ns acabe lo dolor,
endolcint nostre cor ab la esperança
que es meteix que rosada per la flor.
  Per çó es, Senyor, que tota criatura
ta infinita bondat remerciant,
alló que li donava ta hermosura
agrahida de cor t' ho va tornant.
  Lo foch brunzent que lo seu disch arbora
en cambiants de llum t' endressa 'l sol,
son cant la alosa al espuntar la aurora,
sos planys, al ferse nit, lo rossinyol.
  Tot á tos ulls t' es agradosa ofrena
y ton cor tens obert de bat á bat
meteix per rebre 'l plor d' aquell qui pena,
que 'l goig y la alegría del sortat.
  Res hi fá que á la tasca fadigosa
nos haja condemnat lo teu rigor,
per sobre de la lley més afrentosa
hi es encare més gran lo teu amor;
  Que 'l puríssim encens que en l'éter munta
des l' ara Santa en mágica espirall,
abans de rébrel ton voler l' ajunta
ab l' altre encens del temple del treball.
  Res s' atura aquí baix, al cel s' enlayra
tot quant en lo creat es esperit,
si aquí la flor té arrels, sa dolça flayre
se 'n puja á lo més alt de lo infinit.
  Si al fons del riu devalla la congesta
quan la ullada del sol l' ha desglaçat,
un altre cop s' enfila ab la tempesta
regirant dels espays la immensitat.

Sublím dalit que lo mortal atança
á la metexa essencia de lo Etern,
si un instant hi baxava la esperança
l' infern meteix ja no sería infern.
Sursum grandiós que la natura envía
al que es font de bellesa y de vritat,
quan d' eix concert se fonga la armonía
la plenitut dels temps haurá arribat.

MANEL FOLCH.

SEMBLANÇA

Quan veig la nuvolada que avença pahorosa
los raigs del sol tapantne en tarda de xardor;
ab sa remor llunyana,
la atmósfera pesada d' hon la au fuig tremolosa,
y en fréstegues tenebres vá embolcallant la Plana
que argenta ab llum sinestra del llamp la resplandor,

llavors mon cor nuantse al trench de la tempesta
la vida considera de l' home sense fí,
qual ánima damnada
entre 'ls bramuls del vici ni un brí de llum n' hi resta,
creuant lo llamp de la ira sa pensa entenebrada
hon cap creença hi té.

Quan veig un día espléndit que á respirar convida
les aures embaumades del camp banyantse en llum,
al contemplar la aucella
que alegra al niu volteja piulant amorosida,
l' oreig com jau la espiga y esclata la poncella
que 'l blanch papalló besa duyentsen son perfum,

llavors mon cor fruintse ab tan plahenta calma
del just la ánima admira ab fervorós anhel;
que sempre de fé ardenta
jolíua com la aucella, gloriosa com la palma,
de Deu l' amor santíssim tranquila transparenta
pur com lo blau del cel.

HERMENEGILDO CARRERA Y MIRÓ.

DOCUMENT ESPRESSIU Y CURIÓS DEL SEGLE XV

En l' aplech de Cartes comunes del Arxiu Municipal de Barcelona, volum corresponent als anys de 1400 á 1405, se troba un document sens data ni firma que, per lo que 'ns ha semblat espressiu y curiós, copiém a ratlla seguida sens alterarhi res, com no sía puntuarlo un xich per ferlo més entenent. Diu axí:

«En Jachme Cestries, fem uos saber que segons que »auem entes, uos no uolents renuntiar al clam de la pau »et dela treua en senyal que no queriu pau ab nos; mas »aquells que axo uos enaguen que no faran pau, uos han »mort uostron fill, que no pas nos, pero be ho sap Deu, e »fariu que saui que daquesta cosa nols creguessen per »nostro prou, car si vos no feu pau ab nos, nos uos pro- »metem sobre nostra ffe que vos no cullireu gayre blats »dessa nostra lauro ni daquella que aueu presa, que nos »los vos aydarem assegar primerenchs semblantment de les »uinyes, que noles uos calra esporgar, que nosaltres les »uos esporgarem. Item enuiats souin la esclaua ab lo mul »ab los bous ala riera, que nosaltros los uos aydarem aguar- »dar alguna estonada que nous ho cuydarets. E daltres »proffits queus entenem adonar aprop aquests que tots »anys uos entenem a visitar. Saludaunos molt an Farrer »Tries uostron frare. E per senyal daço, per mils atendre

»les coses dessus dites, auem uos començat de talar lo pus »dolent aybre (arbre) que aveu ont nos uos donam espay »que ajats nostron acort daci apaschua primer vinent eus »prometem que dessa paschua nous dampnifficarem en »res; mes si pau no uolets de paschua en la, tenits uos per »conuidat axi en persones com en bens.»

De lo transcrit deduhím que un cert Jaume Cestries, senyor de terres, per lo que 's comprén; indignat perque li havían mort un fill, volía procehir contra l' anónim autor de la carta, suposant que 'l tal havía fet l' homey, per induhirlo á tal creença los veritables matadors, los quals, axís, tractavan d' espolsarse la responsabilitat. Aquell a qui tal crim s' atribuhía se coneix que, veyent venir demunt seu procehiments que, no sols eran ferli ultratge, sino que l' havían de molestar en altres conceptes, va disposarse a pendre satisfacció de tot per endavant; mes, ans de tot, lo convida á la pau, reduhintse, per de prompte y en senyal de que es home que sab fer lo que diu, a tallarli un arbre, donantli temps fins á Pasqua per que 's resolga, y prometentli que abans del termini no li fará cap mes dany. ¡Quína ironía hi ha en la promesa de ajudar á cullir primerenchs los blats y á esporgar les vinyes de son adversari; lo meteix que en les salutacions que encarrega per en Ferrer Tries! ¿Y aquell arbre que diu *lo pus dolent?* Ben segur devía ésser un dels més ufanosos de la encontrada. Finalment, apar veure la esclava,—que, potser, fos sarrahina y, tal vegada negra,—anant ab lo mul á guardar los bous á la riera.

¡Llástima que no sía fácil trobar altres documents que axamplen y aclarescan mes encara la tal lletra que per ella sola es una pintura plena de color y vida!

Per la copía,

ANTONI CARETA Y VIDAL.

Novembre de 1900.

Al qui no castiguen sos parents, castíguenlo sos malvolents.
Molts te fan are amoretes, que (si caus) de ta pell farán tiretes.

MAL TEMPS

La nuvolada creix
y s' espesseix...

. . . .

¡Quina nit se 'ns prepara
si aquest vent no para!

La fosca cau, depressa, esferehidora,
demunt la estensió que pren la vista.
La quietut s' estén esglayadora
demunt la plana solitaria y trista.

La desigual silueta de ciutat,
se destaca del fons ennuvolat,
per la blancor sinistre de les cases.

No mes hi ha que un clap de cel mitg blau
al demunt de nosaltres!...
Furient, vincla 'ls arbres lo vent
alçant núvols de pols del camí negre.

Y 'ls flams dels fanals pobres, escampats
com les casotes velles de la plana,
tremolan espantats,
al pas de la tramontana.

Los llamps se succehexen l' un á l' altre
incendiant los núvols, y aclarint
les tenebres del vespre, y 'ls trons fondos
més clars se van sentint.

Als jardins solitaris, les granotes
fan sa lóbrega cançó...
¡Quin llamp més magestuós, y quina calma
que segueix al gran tró!...

. . . .

Corrém á cercá un sostre!
La tempestat es demunt nostre!

. . . .

Rafel Nogueras y Oller.

TAULA